

1803599

THESEUS
CHRISTIANI
HOMINI

Completens Libros ex:

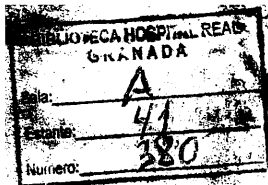
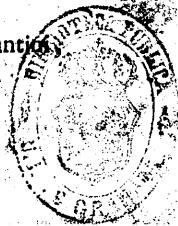
De Contempnia dicitur con	4	Lib. I.
De Flagello Iei, siue	4	Lib. I.
De Profertio e s adu	4	Lib. I.
De Felicitate ele	5	Lib. I.
De Christo, et liq	5	Lib. II.

Omnia ferè e scripta in *Amstelini, Hipponensis*
conscripta,

IOANN M F... LVMNIUM,
 Pafte in *Amstercpienfi.*

Ex officina *Plantin*
 Architecti *Plantin*

1620
De la Bible
De la Bible
THE SAUVVS
CHRISTIANI
HOMINIS,

Complectens Libros sex:

De Contemptu diuitiarum, Lib. I.
De Flagello Dei, siue de Medicina anime, Lib. I.
De Prosperitate & aduerfitate huius ſæculi, Lib. I.
De Felicitate celeſtis Patriæ, Lib. I.
De Christo, eiusque Corpore, quod eſt Eccleſia, Lib. II.

Omnia ferè ex ſcriptis D. Aurelij Auguſtini, Hipponenſis
Epiſcopi, collecta & concatenata,

Per.

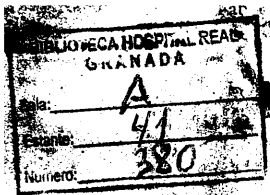
IOANNEM FREDERICVM LVMNIYM,
Paſtorem in Beghinagio Antuerpienſi.

ANTWERPÆ,
Ex officina Chriſtophori Plantini,
Architypographi Regij.
M. D. LXX. I. I.

6580878

SYMMA PRIVILEGII.

Regia Maieſtatis Privilegio cautum eſt, ne quis præter Chriſtophorum Plantinum intra annos quatuor Theſaurum Chriſtiani hominis, complectentem libros ſex, collectos & concatenatos ex ſcriptis D. Aurelij Auguſtini, Hipponenſis Epifcopi, per Ioannem Fridericum Lumnium, Paſtorem in Beghinagio Antuerpienſi, typis ullo modo excudat, aut alibi excuſum in hiſce diſtinctionibus diſtrahere audeat: vti latius patet ex literis Datis Brunſellæ ma Junij, Anno cdo. Id. LXXXVII.

Subſig.

I. de Wiſſe.

AD SERENISSIMUM

AC REVERENDISSIMUM

DOMINUM, D. ERNESTUM,

ſelectum & confirmatum Archiepiſ. Colonienſ. ſacri

Romanæ Imperij, per Italiam Archicancell. Princi-

pem electorem, Electum & confirmatum Leodiienſ.

poſtulatæ Monafterienſ. Hildſſemienſ. Freſingenſ.

& Scabulenſ. Adminiſtratorem: Comitem Palat.

Rheni: ſuperioris, inferioriſq; Bavarie, Weſtphal.

Angar. & Bullonenſ. Ducem: Marchionem Fran-

cinotænſ. Comitem Loſſenſ. Loingenſ. Hornenſ. &c.

IOANNIS FREDERICI LUMNII

Praefatio dedicatoriæ, in hunc Theſaurum Chriſtiani hominis.

Am tandem prodit non ſolum integrum, ſed & climatum, & auctum, Illuſtriſſime & Sereniſſime Princeps Elector, opuſculum hoc Theſauri Chriſtiani hominis; quod ex ſcriptis D. Aurelij Auguſtini, onſis Epifcopi, multo labore à me collectum, hinc plus minus ſexennio, cum agerem L. E. Cellitudini dedicatum, communis horum temporum calamitas, nõ niſi ex parte in manus hominum venire permifit. Nam cum annis ſis ſuperioribus per uniuerſum noſtrum Belgicũ, & que aded per aliquas quoque Illuſtriſſimæ V. tior prouincias, nihil foris audiretur, niſi perhorribilis, & tantuſque bellorum ſtrepitus; nihil intus ſentiretur, niſi grauiffimus inſtancium periculorũ metus: quis non (vt alia taceantur impedimenta) intempuſtũ iudicaſſet, ſi tunc perterritos, depreſſosque hunc ſenſus, ad hanc ſublimioris philoſophiæ meditacionem, qua hiſce

sex libris depingitur, prouocare & instigare voluit. Sem? Sed quia iam pax (qualiscumque illa sit) nostris sedibus, à quibus per annos aliquot exulare coacti fuimus, concessa est; & ciuitates propè omnes, quae hinc in Brabantia & in Flàdria rebellarunt, omnipotenti Deo, Regi q. Catholico iterum subiectae sunt: (vnde non parum multorum afflictorum hominum corda respirare coeperunt:) vltius nò mihi esse cunctandù existimaui; quin data hac opportunitate quietioris temporis, de noua, integraque huius Thesauri nostri Augustiniani euulgatione cogitarem. Quod vt celebrius à me expediretur, effecit, & promptus Plantini nostri, viri de re literaria oprime meriti, ad imprimendum animus: & meliorum dierum incertitudo: & expectatio quorundam piorum, qui, donec totum hunc Thesaurù simul haberent, etiam partem illius, quae impressa Leodij fuit, sibi comparare distulerunt.

Horù ergo piorù desiderio vt quam citissime sufficiensimèq. lausfacerem; nec teporinè labori, nec sumptui iudicavi mihi esse parcendum, quòd hæc editio, quæ per Christoph. Plantinum datur, & maturior esset, & ornatiore. Quam etiã hoc nomine beneuolentibus mentibus magis gratam, charamque futuram existimo, quòd duorù librorù accessione, qui præter intentionè aliquandò conceptam, & promissionem olim factam, huiusmodi sunt: auctiorem eam, & locupletiorè habebunt. Quare & plus fructus, & voluptatis, ipsis hinc protenturum confido. In istis libris, quos dixi, duobus libris, quibus est titulus, **IN CHRISTO, EIVSQVE** **CORPORE, QUAE AD ECCLESIA, variis rationibus instruitur, & admonentur fideles, hoc est, Christi membra, intelleguntur, quã multa magnaq;**

dona

dona ipsi à Deo simul concessa sunt, dū filium suum unicum, Christum Iesum Dominum nostrum, propter homines in terris hominem factum, Caput ipsis constituit. Quo dono maius nullum à Deo præstari potuisse hominibus, fatetur etiam hic noster D. Augustinus. Addam & illud, ex eiusdem argumenti tractatione manifestum fieri, quòd neque diuitiarù & carnalium voluptatù contemptus, ad quem Primus huius Thesauri liber lectorem hortatur; neq. opera penitentiae, quae in Secùdo libro cõmendantur; neq. Patientia, ad quaeris, & gratiarù actio in prosperis, de quibus Tertius loquitur; neque desiderium aeternae felicitatis, ad quòd Quartus incitat; neq. quicquam aliud, quantumcunq. magnum & excellens, vlli homini, qui nò intra Ecclesie Catholice sinù constitutus est, possit prodesse ad salutem: cū proculdubio non sit in eo qui foris est, charitas, quæ nosquã nisi in vnitatè Ecclesie, queat haberi, participari, & custodiri. Sed hac de re suo loco, latius disseruimus. Sicut ergo charitas scopus seu finis omniù virtutù est, in quem dirigi debet omnes nostrae actiones meritoriae, priusquam Deo placeant: sic inuolabilis Ecclesie vnitatis, in qua sola Dei proximiq. inuenitur charitas, semper ita spectanda & obseruanda est, vt quodcumq. rectè, ac iuste, sanctèq. à nobis factum esse velimus, id non nisi ad eius mètis declarationem & iustionem faciamus. Quare nemo mirabitur, quòd, qui de Christo, eiusq. Corpore inscripti sunt libri, vltimum hinc sortiantur locum, qui meritò propter suam dignitatem & eminentiam videntur debuisse habere primum. Qualiacumque enim opera, sunt, & laudabilia, & præstantia, & vtilia, & necessaria, quae in prioribus libris quatuor commendanda sunt, & optamus, omnique

*

3

modo

modo amplexanda esse, diuersis ibi argumentis demonstrauimus: inania erunt omnia, si nō cōformetur ad suam ideam, hoc est, si non ad Catholicā Ecclesiā, in qua sola norma omnis iustitiā, & fructus totius pietatis est, voluntatē & intentionē referatur. Hęc de ratione ordinis & distinctionis huius operis, dicta sufficiant. Nunc etiam de priuata mea intentione, quam mihi præscripsi, dum has sententias cōnectere, & in libros redigere inciperem, dicendum est aliquid, quo studiosis maximē pietatis, opus ipsū accipiū sit. Nā de ingratis nasutulis quid dicendū? quid expectandum? Qui, cum ne à longe quidem D. Augustinum in eius scriptis salutaerint, nescio quam styli humilitatem, longarumque periodorum obscuritatem in eis coarguat. Et propterea putauerunt quidam, etiam mihi familiarissimi (sed meo iudicio multum errauerunt) quod lōgē maiore fructu, & legentium volupate hi libri prodire potuissent, si seruatō vbiq; præclarissimi Doctoris huius sensu, eius verba meis verbis aut commutasset, aut lucidiora fecissem. Sed, quāso, quidnam hoc esset? Fecundusne ager commutandus videbitur pro terra sterili? Et scintilla stellula vnus, splendorem solis illustrabit? Qui in lectione D. Augustini diutius versati sunt, aliter iudicant. Proinde, istis in suo condonando errore dimissis, prosequar quod incepi de intentione mea dicere, ad instructionem & consolationem piorum. Neque enim mihi ipsi tantummodo isto labore meo prodesse studii, sed multis, sed omnibus, qui, quæ terrena sunt, cōtemnere; & quæ sunt caelestia, amare incipiunt; quique peccata omnia, & maxima & minima, quibus Deus semper offēditur, non solum euertit, sed & radicibus e mente euellere;

eaque odisse; & ad plenam vitæ sanctimoniam, sine qua (teste Apostolo) nemō Deum videbit, peruenire contēdunt. Quapropter, si quos ista studij mei qualicumque diligentia seu diseiplina, ad melioris atque sincerioris vitæ institutiū prouocatos, in hac palæstra Christianæ pietatis profecisse, verāque virtutis apicem attingisse, aliquando comperero: dicere non possem, quātm iūm iis omnibus ob hanc gratiam congratulaturus; quā in bonis operibus, quæ foris exhibentur, diuite facti, etiam qui in ipsis absconditis est, cordis hominem, in incorruptione quieti & modesti spiritus, in cōspectu Dei, & locupletem, & fortem, & feruentem, & rerum caelestium, Catholicā q̄vnitatis amatorem ostendunt. Quid enim spiritualibus istis diuitiis, quæ internū hominem ditant, præclarior aut magnificētior? Quid hoc triumpho, qui de castis vitiorum superatis agitur, iucundius, quid mentium tranquillitate, & gratiarum actione, tam in aduersis, quā in prosperis, suauis, quid denique ipsa immortalitate, & felicitate æterna, à Christo Christi membris, in Ecclesia Christo adherentibus, promissa, desiderabilius est? Ad quæ certē tam magna, tamque eximia bona commendanda, simul & persuadenda, & inculcanda hominū cordibus; quantum in hoc Opusculo à me laboratum & sudatū sit, tuę Serenissimę prudentiæ facile erit videre, Amplissime Princeps, si ista vel semel legendo, vel legenti ad mēsam, aures attentas præbendo, quid velint, & quorsum tendant, apud se cōsiderare, & penitius intueri dignata fuerit. Quæ nō dico, quasi mihi inanem laudem aucupari velim, pro eo quem feci labore; aut expectare cogit, vllā humanam gratiā pro mea mercede. Absit enim ista denētia non solū

à meo, sed etiam ab omnibus Christianorum, dum boni quid facimus, corde: ut pro remuneratione, quam Deus promissit in posterum se daturum, optemus in hoc saeculo nobis repedi aut stipem unam, aut stipulam: quales sunt res terrenae omnes, caelestibus comparatae. Aliud igitur est, quod me mouit, ut ista dixerim. Video (quod videre me doleo) quam plurimos, & sacros & prophanos homines, ita curis saecularibus immersos, transigere praesentem hanc vitam, & non dolent de futura cogitare. Peccant etiam, & non dolent cadunt, & surgere non satagunt: bellum Deo quotidie suis pessimis moribus indicunt: de pace cum eo faciendam somniant quidem. Et unde in ipsis, quae sunt, malum hoc? Puto non aliunde, quam ex crassa quadam, & affectata earum rerum ignorantia, quae ad aedificationem proximi, ad serenitatem mentis, ad conscientiae puritatem, & ad vitam, statumque sui sanctitatem conducunt. Contra huius itaque detestandae ignorantiae malum, cum longe lateque in orbe Christiano pervagetur, & in mille damnationis pericula animas fidelium praecipitet: omni ratione & diligentia, donec euincatur, aduigilandum & obstandum esse censeo: ne tyrannidis illius dominium eorumque progrediatur, ut & piorum & electorum mentes praecupare & excicare incipiat. Pro his enim a tali malo seruandis, & in suo officio retinendis, quos Christi sancta membra esse speramus; nequando eos aut sui obliuio, aut vocationis suae inconsideratio, a compage corporis Christi diuellat; maiori studio & alacritate opus est. Quare & ego, quicquid in me curae fuit, quicquid consilij, & prudentiae, & studij ex Dei gratia in me esse potuit, in hoc vno labore collocandum existimaui, quo cunctis Christi & membrorum militibus arma spiritualia, quibus

pestis, scilicet mortiferum caput amputare, suamque aeternam salutem defendere queant; ex aureo illo D. Aurelij Augustini armamentario desumpta, & huc simul congecta, ad manum administrarentur. De his armis locutus est & B. Apostolus, quando Corinthiis in hunc modum scripsit: In carne enim ambulatis, non secundum carnem militamus. Nam arma militum nostrae non carnalia sunt, sed potentia Deo. Et iterum ad Ephesios: Induite vos armorum Dei, ut possitis stare aduersus insidias diaboli. Et aliquanto post: Stare ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induiti lorica iustitiae, & calceati pedes in praeparationem euangelij pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere; & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei. Quid ais, Apostole sancte? praedicator veritatis & doctor gentium, quid facis? Terres nos haec dicendo, an consolaris? Terreo, inquit, simul & consolor. Et reuera ita est. In hoc siquidem terret nos, quia pugnam, & hostem, & aciem ostendit: in eo autem consolatur, quod arma admodum valida, a Deo ipso praeparata, nobis suppeditat, quibus non solum nos defendere, sed & hostem prostrernere possumus. Ideo primum loricae, scuti, & galeae meminit, quae munimenta nostri corporis, & defensionis propriae arma & instrumenta sunt. Post haec, gladium spiritus in medium adduxit, quem vocat verbum Dei, quo aduersarium inuadimus, & superamus. Per illum namque (ait Chrysostomus) scinduntur omnia, per illum omnia amputantur; et in caput draconis per illum abscindimus. De hoc gladio loquitur & alibi idem Apostolus. Viuus est dominus, inquit, sermo Dei, & efficax, & penetrabilior: impletum accipiti; & per-

tingēs vsque ad diuisionem animæ ac spiritus; compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum & intētionum cordis. Et Christus in Euangelio, Non veni, inquit, pacem mittere, sed gladium. Hoc gladio accinctus erat Psalmista ille; ille, inquit, Psalmista; voce dulcis, manu fortis, mente illuminatus, virtute præclarus, Dauid, qui etiam inter vitæ pericula secutus, & inter tristis bellorū curas lætus, canebat Deo: Ignitum eloquium tuum vehementer, & seruis tuis dilexit illud. O virum prudētem! ô felicem regem! ô magnificū triumphatorem! Omni abundantia diuitiarum, victoriosi nominis gloria, dono propheticæ reuelationis, imperij & regni amplitudine super omnes eminebat: & nihil eorum sic mirari voluit, nihil sic diligere curauit, vt ignitum eloquiū Dei Verē vt beatus, cuius voluntas in lege fuit Dei, in qua meditabatur die ac nocte; vt illuminari mereretur. Hinc enim iterum Deo dicit; Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectu dat paruulis. Sed quibus paruulis? Illis vtiq; de quibus à Domino ad Apostolos, & ad Apostolicos viros, in Euangelio dictum est: Amen dico vobis, nisi cōuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli; non intrabitis in regnum calorū. Ergo sermo Dei illuminat mentem, si fuerit tenebrososa: si tepida vel frigida, accendit, & in diuinum trahit amorem. Quo amore censēti erant illi, qui sermone Domini nostri Iesu Christi audito, dicebant: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur nobis in via, & aperiret Scripturas? Vnde enim accendere potuisset cor illorū, si non ibi ignis fuisset? Quæritur etiam verbum Dei ignis sit, quo credentes in charitatem Dei inflāmantur, declarat & ipse Dominus Iesus Christus, inquit, veni mittere in

in terram: & quid volo, nisi vt accendatur? Verūm, quid hoc sibi vult, cū ipsa Dei æterna sapientia, Christus Iesus Dominus noster, qui hunc ignem in terram misit, manifestē expresserit hic suam ipsius personam: quod personas eorum, per quos accendi debeas, tacuerit? Quod enim non per se solum, qui mittebat; sed & per alios, per quos & ad quos mittebat, deberet accendi; hoc ipsa ratio verborum eius videretur ostendere, quæ locutus est per modum de se quasi dubitantis quid vellet; & propterea etiam alienam operā exigentis. Nisi ergo hoc subindicare voluisset, simplicius dixisse poterat, Ignem veni mittere in terram, & ego nunc accendo, vel accendam illum. Sed cū dixerit: Et quid volo, nisi vt accēdatur? proculdubio & ad alios huius actionis expeditionem pertinere manifestauit. Et tamen, quoniam hi essent, nō voluit exprimere, sed potius subicere maluit; quod prudētissimi sanè cōsilio ita fecisse credendus est, vt qui sola sua electione, & sine vlla ministrorū suorum discretionē, ad hanc diuinā functionem, indifferēter, quoscunque voluit, præordinauit; etiam ad hoc obsequiū illi præstandū, nemo eorum, qui ad id præordinati & vocati sunt, quocumque loco constiterit, aut tempore vixerit, se non esse obligatū, ex officio suæ vocationis agnosceret. Ergo non de solis Apostolis, quibus Dominus tūc loquebatur, hoc intelligi debere credendum est; sed in genere de cunctis verbi Dei præconibus, ceterisque cooperato-ribus Christi, quos hac interrogationis formula, Et quid volo, nisi vt accēdatur? vult imēter urget & extimulat, ne in igne hoc accendat; tardī ipsi, & tepidi, & desides sint; sed alacres in dū, & feruētes spiritu, & zelo pleni; præsertim quæ ipsū, & de hoc eius vo-
luntas

luntas in hac re compleatur, omnis moræ & dilatio-
nis quasi impatientem esse velle cōsiderant. Nam hoc
significatur his verbis: Et quid volo, nisi vt accenda-
tur? Non enim tantummodo vult, & imperat, & ex-
pectat, vt accendatur hic ignis: sed etiã vt citò id fiat,
& semper fiat, tēpore & loco cōgruo; & ab omnibus
quibus cura ista commissa videri potest. Si ergo ratio
illius tēporis, in quod prior Christi aduentus incidit,
à Christi Apostolis & Discipulis postulauit; vt per ip-
sos iste ignis, ad illuminandum & calefaciendum
hominum corda, accenderetur; quo & peccatorum
suorum tenebras, mundata per fidem mente, clarius
intuerentur; & ad cuncta charitatis, cæterarumque
virtutum opera exercēda, alacrius excitarentur: certè
multo magis nunc id ipsum à nobis postulari cre-
dendum est, qui indubitatis multis iudiciis tempus
posterioris Christi aduētus propinquum cernimus;
quando vix fidem in terra ipse se inuenturum, apud
D. Lucam insinuauit; & in quo futurum, apud Mat-
thæum prophetando, dixit; Et quoniam abundabit
iniquitas, refrigescet charitas multorum. Quare nos
Dei dispensatores, nequaquã nostro officio, ad quod,
vt pro Christo legatione fungamur, assumpti su-
mus in Ecclesia; coram Deo satisfecisse videbimur;
(præsertim cùm quotidie ista in Scripturis sanctis
legamus, & verissima esse non dubitemus) nisi omni
modo, & instanter, & indefinēter, & nostras ipsorum,
& aliorum fidelium mentes, ad excellentem & vehe-
mentem amorem pietatis, & ad illam desiderabilem
cælestis beatitudinis expectationem incitare & præ-
parare studemus. Est quidem labor illorum, qui de
dogmatibus ecclesiasticis scribunt; qui que fidem
nostrã doctrinam suis lucubrationibus & austruunt
ad

ad confirmandos Catholicos; & defendunt ad resu-
tandos hæreticos; non solum nunc perquam oppor-
tunus & vtilis: verumetiam necessarius. Sed quòd
maioris ponderis res sit, mente id cogitare, & opere
perficere, quo charitatis Christianæ in Christianorũ
cordibus accensus semel ardor magis ac magis inca-
lescat & augeatur: nullus etiã est (vt opinor) si rectè
sapit, qui nesciat. Immo hoc solũ si defuerit, quis non
formidet, cætera que facit, nihil posse prodesse: dicēte
Apostolo, Charitatem autẽ non habuerò, nihil mihi
prodest? Cera, seuũ, oleum, res eius generis sunt, quæ
vel ad candelas cōficiendas, vel ad lampades præpa-
randas, per humanam industriam ad vsus humanos
accommodari possunt: sed si in illis, quod intus re-
conditũ est, vel ex vna parte non sit accensum elych-
nium, quis inde videat? Vfus etiã lignorũ talis est,
vt ipsa multo labore discissa, & è syluis intra septa
domorum inuecta, foco intruendo & fouendo de-
seruiant: verũ si lignis ignem non subiiciamus, vel
saltem ad incendiũdũ ea, aliud quippiam, quod in-
censum est igne, non adhibeamus; quid commodi
inde percipiemus, vel ad corpus nostrum calefaciẽdũ,
vel ad cibum coquẽdũ? Sic nec illa videntur
multum posse prodesse, in quibus pro nostra religio-
ne & fide tuenda, tanto sudore laboramus & certa-
mus: si non corda bene credentium, etiam ad Deum
laudandũ & amandũ, ipsique soli inhærendũ,
& nostris verbis incendiãtur, & factis confirmantur.
Quod cùm maximè ad omnium illorum; qui Chri-
stiani populi gubernacula susceperunt, curam perti-
nere videatur: imprimis tamen ad Episcoporum, &
qui ipsis subiecti sunt, pastorum officium spectare
cognoscitur, quibus & vniuersis inculpati officare oues
domi-

Inlata in hac re compleatur, omnis moræ & dilatio-
nis quasi impatientem esse velle cōsiderant. Nam hoc
significatur his verbis: Et quid volo, nisi vt accenda-
tur? Non enim tantummodo vult, & imperat, & ex-
pectat, vt accendatur hic ignis: sed etiã vt citò id fiat,
& semper fiat, tēpore & loco cōgruo; & ab omnibus
quibus cura ista commissa videri potest. Si ergo ratio
illius tēporis, in quod prior Christi aduentus incidit,
à Christi Apostolis & Discipulis postulauit, vt per ip-
sos iste ignis, ad illuminandum & calefaciendum
hominum corda, accenderetur; quo & peccatorum
suorum tenebras, mundata per fidem mente, clarius
intuerentur; & ad cuncta charitatis, cæterarumque
virtutum opera exercēda, alacrius excitarentur: certè
multo magis nunc id ipsum à nobis postulari cre-
dendum est, qui indubitatè multis iudiciis tempus
posterioris Christi aduētus propinquum ceruimus;
quando vix fidem in terra ipse se inuenturum, apud
D. Lucam insinuauit; & in quo futurum, apud Mar-
thæum prophetando, dixit; Et quoniam abundabit
iniquitas, refrigescet charitas multorum. Quare nos
Dei dispensatores, nequaquã nostro officio, ad quod,
vt pro Christo legatione fungamur, assumpti su-
mus in Ecclesia, coram Deo satisfecisse videbitur;
præsertim cum quotidie ista in Scripturis sanctis
legamus, & verissima esse non dubitemus) nisi omni
modo, & instantè, & indefinētè, & nostras ipsorum,
& aliorum fidelium mentes, ad excellentem & vehe-
mentem amorem pietatis, & ad illam desiderabilem
cælestis beatitudinis expectationem incitare & præ-
parare studemus. Est quidem labor illorum, qui de
dogmatibus ecclesiasticis scribunt; qui que fidem
nostrã docentur suis lucubrationibus & astruunt
ad

ad confirmandos Catholicos; & defendunt ad resu-
tandos hæreticos; non solum nunc perquam oppor-
tunus & vtilis: verum etiam necessarius. Sed quòd
maioris ponderis res sit, mente id cogitare, & opere
perficere, quo charitatis Christianæ in Christianorū
cordibus accensus semel ardor magis ac magis inca-
lescat & augeatur: nullus etiã est (vt opinor) si rectè
sapit, qui nesciat. Immo hoc solum si defuerit, quis non
formidet, cætera que facit, nihil posse prodesse: dicite
apostolo, Charitatem autè non habuero, nihil mihi
prodest? Cera, seu oleum, res eius generis sunt, quæ
vel ad candelas cōficiendas, vel ad lampades præpa-
randas, per humanam industriam ad vsus humanos
accommodari possunt: sed si in illis, quòd inus re-
conditū est, vel ex vna parte non sit accensum elych-
nium, quis inde videat? Vfus etiã lignorū talis est,
vt ipsa multo labore discissa, & è syluis intra septa
domorum inuecta, foco intruendo & fouendo de-
feruiant: verum si lignis ignem non subiiciamus, vel
saltem ad incendiendum ea, aliud quippiam, quod in-
censum est igne, non adhibeamus; quid commodi
inde percipiemus, vel ad corpus nostrum calefacien-
dum, vel ad cibum coquendū? Sic nec illa videntur
multum posse prodesse, in quibus pro nostra religio-
ne & fide tuenda, tanto sudore laboramus & certa-
mus: si non corda bene credentium, etiam ad Deum
laudandum & amandum, ipsique soli inhærendum,
& nostris verbis incendātur, & factis cōfirmentur.
Quod cum maximè ad omnium illorum, qui Chri-
stiani populi gubernacula susceperunt, curam perti-
nere videatur: imprimis tamen ad Episcoporum, &
qui ipsis subiecti sunt, pastorum officium spectare
cognoscitur, quibus & vni cuique paratè officare oues
domi-

dominicas, & sana doctrina pascere præceptum est. Quapropter ne quid hac in re & meæ sollicitudini & muneri desit, in quo inter pastores minimos, me minimum & indignum constituit gratia Dei: hunc qualemcumque laborem meum, quem in hoc Opusculo contextendo insumpsi, non illibenter simplicibus, veri & æterni pastoris oribus, & deuotis Ecclesiæ filiis, Christi quæ membris communico. Tuam verò obnixius rogo, amplissime & ornatisime Archipræsul, sublimitatem; ut, quo affectu ad communem, & plebis Christianæ, & eorū, qui huic præsent, utilitatem, iste Thesaurus illi à me offertur, & dedicatur deus: eo & hunc amplecti, & tuo patrocínio tueri, aliisque, ut perscrutari non grauentur, sua eximia auctoritate commendare dignetur. Dominus noster Iesus Christus cunctos tuos inimicos, vel terrore pœnæ ad obediendum compulso, vel dolore pœnitentiæ ad bene viuendum conuersos, Serenissimæ tuæ Celsitudini vsquequaque subiectos teneat: teque sic, ut Catholicum Principem, ac Catholicæ religionis acerrimum tutorem decet, vbique victorem; Ecclesiæ suæ per multa tempora seruet incolumem. Antuerpiæ ex nostro Beghinagio, tertio Ianuarij; anno Dominicæ natiuitatis millesimo, quingentesimo, octogesimo septimo.

ELEN-

ELENCHVS CAPITVM LIBRI,
DE CONTEMPTV DIVITIARVM.

CAP. I.

- S**pes Christiani homini, non in rebus terrenis; sed in Deo ponenda est.
2. Diuites quomodo pauperes fiant.
3. In ipsi diuitibus non facultas, sed cupiditas reprehenditur.
4. Et diuites & pauperes debent esse humiles.
5. Diuitibus in primis vitanda est superbia: & que ditiores sunt eo sollicitiores in timore esse debent.
6. Quid sequatur mali ex ipsis diuitis, ob quas homo hominem, sicut pisci piscem deuorat.
7. Cum hoc seculum sit velut mare, videat vnusquisque ne hic submergatur, vel fluctet: per inuisionem & rapinam.
8. Mundi negotia, ex quibus constantur diuitie, flumina Babilonis sunt: currunt & transeunt.
9. De rerum abundantia non est gaudendum; sed de Deo, qui nostrum bonum & gaudium est.
10. Non potest innocens esse, qui vel emendo vel vendendo fraudulenter, lucra sibi conquirat.
11. Grauis damnus est fidei & iustitie, quam vestis vel pecunie.
12. Quibus modis excusent se iniusti negotiatores de avaritia.
13. Quomodo de sua iniustitia se excusent generatores, & alij simili farine homines, ne auari videantur: cum iniustitiam amantibus, & timentibus Deum nihil desit.
14. Christi sententia explicatur: Cauete ab omni avaritia: & exemplum diuitis stulti adiungitur.
15. Exemplum diuitis purpurati proponitur, qui non, quia aliena rapuit, sed quia sua sibi seruauit, damnatus est.
16. Auari male intelligunt scripturam: Nemo quod suum est querat, sed quod alterius.
17. Aliena non sunt rapienda: quod illustri exemplo declaratur.
18. Bonus bene vitatur auro, malus male.
19. Quædam bona solum in bonis sunt, quædam boni & mali communi.
20. Duplex est bonum: alterum facit hominem bonum: de altero homo facit bonum dum illud leuat in celum.
21. Aliud iubet avaritia, aliud pigritia, aliud Christus.
22. Item aliud iubet avaritia, aliud luxuria, aliud Dei iniustitia.
23. Auari redarguntur de inanis studio diuitias conquirendi.
24. Exemplum diuitum de Euangelio proponitur: & refertur excusatio auarorum, quam causa filiorum pretendunt.
25. Quomodo diues & pauper portare debeant onus alter alterius: & inter diuitis alicuius heredes Christus etiam vnus est computandus.
26. Epilogus adhortationum prædictarum.
27. Post mortem nihil profunt diuites.

DE CONTEMPTU DIVITIARVM, LIBER VNVS:

Ex scriptis D. Aurelij Augustini, Hipponensis
Episcopi, contextus.

CAPVT I.

*Christiani hominis spes, non in rebus terrenis, sed
in Deo ponenda est.*

PLAVISIBILIS admodum & perincunda illa
vox Prophetæ est, quæ dicitur. *Beatus vir, cuius est
nomen Domini spes eius; & non respexit in vani-
tates & insanas falsas. Credis Christiano huic
voci? Si credis, sit Dominus Deus tuus spes
tua: non aliquid aliud à Domino Deo tuo speres; sed ipse Do-
minus tuus, spes tua sit. Namque multi de Deo sperant pecu-
niam, multi de Deo sperant honores caducos & perituros; mul-
ti amplissimas diuitias de Deo sperant; alius quodlibet à Deo,
præter ipsum Deum. Sed tu, qui melius sapiis, quicquid sanctorum
vivere intendis, ipsum Deum tuum pete. Inimò vero contem-
ptis omnibus rebus aliis, perge ad illum; obliuiscens alia, me-
mento illius; relinquens retro alia, extendere in illum. Ipse
certè te avertim correxit; ipse te correctam ad se adduxit. Quo-
te aliquando duxit & perduxit terrena avaritia? Fundos fortè
quærebas, terram totam possidere cupiebas, vicinos excludè-
bas; illis exclusis, aliis vicinis inhiabas: & tãdiu tenebas avari-
tiam, donec ad maris littora peruenires. Perueniens ad littora,
insulas concupiscebas: possessa terra forte ipsum calu, aut eæli
sidera prædere volebas: Relinque omnes hos amores, & inque
has omnes cupiditates: pulchrior & ditior est ille, qui fecit calu
& terram. In eum ergo solum qui talis ac tantus est, transfer
vniuersum amorem tuum; in cuius pulchritudinè & opulentiæ
gratia, quantumcumque eam concupiscas, non vanè eluctaberis:
sed ex ea in firmam spem eructas, & quodammodo securus de sa-
lute tua factus, etiam ipse hanc vocem Psalmistæ, tanquam de te
loquens:*

D. August. in
Psalm. 10. ante
medium.

- hie diuitibus, qui malè vixerit, & in suis deliciis obdormierunt.
28. Diuites cum moriuntur, nihil eorum que hic possident, secum tollunt: & insuper laborabunt in æternum.
29. Grauiter peccat, qui quasi iuste ab aliquo heredes institui concupiscunt: similiter quis ex avaritia aut paucos heredes, aut nullos habere volunt.
30. Exaggeratio malorù, que suggerit auarorum cupiditas, Apostolico consilio refrenanda.
31. Quomodo Deo seruerandum sit: & quàm tutò seruetur, quod Deo committitur.
32. Vbi thesaurizandum sit, secundum Domini consilium.
33. Exiguù hic expensum, auctum recipietur in celo.
34. Quod in celo non reconditur, facile perditur, etiam illorum testimonio, quos serò pœnituit, quod sua ibi non reposerint.
35. Dives quomodo & quare debeat sua superflua communicare pauperibus.
36. Dives attendat quòd suum superfluum non suu sit, sed alienum.
37. Eleemosyna cui sit eroganda, per quam emitur regnù celorum.
38. Eleemosyna eroganti prodest magis quam accipienti.
39. Quid sit peccatori dare, tanquàm peccatori: & iusto tanquam iusto.
40. Quomodo mendico petenti, & iusto non exigenti, eleemosyna sit eroganda.
41. Bona voluntas idem prestat, quod magna facultas.
42. Bona voluntas charitas est, sine qua diuites pauperes: in qua pauperes diuites sunt.
43. Episcopus siue recapitulatio eorù, que tractata sunt in Capitibus precedentibus.
44. Diuites agnoscant se pauperum esse fratres: quia vnum diuitem patrem habent in celo.
45. Diuitiarum inexplebilis cupiditas non extinguitur habendo, sed magis accenditur.
46. Collatio inter externas & internas diuitias: & magna earum differentia.
47. Conclusio huius libelli, qua ostenditur angelorù diuitias alias esse quàm hominù: quos ob magnam indigentiam multa querunt.

DE

Diuites quomodo pauperes fiant.

3. d. Aug. To.
3. in Psal. 18.
in init.

loquentis, audire mereberis, Beatus vir, cuius est nomen Domini. Ipse eius, & non respexit in vanitates, & infanias fallas. Verè in hac Domini gratia multi se eius benignitate & misericordie constitutos agnoscunt, qui iam vilem habentes mundum, & contemnentis diuitias mundi, & omnia quæ delectant in mundo, eligunt rectè viuere; dum hic viuunt in diuitiis, & gaudiis quibusdam spiritualibus. Et hæc vnde sunt adhuc ambulantiibus & laborantiibus super terram, nisi ex diuinis eloquiis, ex verbo Dei, ex parabola aliqua scripturarum per sanctos Patres & Doctores Catholicos scrutata & inuestigata, ex dulcedine inuentiois, quam præcessit labor inquisitionis? Sunt quædam diuitiæ & deliciae sanctæ & bonæ in libris. Neque enim sunt in auro & argento, in epulis atque luxuria, in reuentionibus & piscationibus, in ludo & ioco, in theatricis negotiis, in affectandis & apprehendendis ruinosis honoribus. Neque enim vera sunt gaudia in his omnibus, & in libris nulla sunt. Imò verò in scripturis sanctis legends, vnde præ rectè viuendis leges, & exempla promittuntur: & in Doctorem libris volumendis, qui ad intelligendum scripturas hominibus à Deo dati sunt, sola vera sunt gaudia: sicut in diuitiis colligendis vana sunt studia. Hæc studia vana Christiano homini vitanda: gaudia verò vana ab eo speranda & amplexanda sunt: ne compleatur in illo quod in psalmo per Prophetam scriptum est: Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis. Tales enim rerum terrenarum insectatores, qui Deo odibiles sunt, amando hoc sæculum, & superuacuis studiis, diuitiarum quarumlibet vana solatia querendo, & spem suam ibi figendo, corrumpuntur affectionibus suis: & ideo à Deo non amantur. Vnde & idem sanctus canit Deus: Odisti obseruantes vanitates superuacue. & addidit: Ego autem in Domino speravi. Speras in pecunia, obseruas vanitatem: speras in honore, & sublimitate aliqua potestatis humanæ, obseruas vanitatem: speras in aliquo amico potente, obseruas vanitatem. In his omnibus cum speras, aut tu exiras, & ea hic dimittis: aut cum viuas, omnia pereunt, & in spe tua deficis. Hanc vanitatem commemorat Esaias, dicens: Omnis caro scænum, & omnis gloria eius quasi flos scæni. Aruit scænum, & flos eius decidit: verbum autem Domini manet in æternum. Ergo in Domino, & in Domini verbo solum sperandum & exultandum est, non in homine, non in carne, non in diuitiarum fallacia & vanitate.

Psal. 13.

3. In Psal. 30.
con. 2. in fine.

Esai. 40.

Quæ cum ita sint, nescire aut dubitare nõ debemus, quid culpe scriptura in eo loco, ubi per Psalmistam loquitur de homine quoad diuites. Nõ enim dixit: Ecce homo, qui fuit diues: sed, Ecce homo, qui non potuit Deum adiutorem suum, sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum. Quid ergo hoc dicens: nõ notauit? quid culpauit? Non quia habuit diuitias: sed quia in ipsis sperauit, & in Deo non sperauit. Res enim bonæ diuitiæ sunt: sed spes fixa in diuitiis, mala est. Hanc etiam si pauper sit, qui habere desiderat, non est bonus: illas quia diues habet, non est malus. Verique autem optimi erit: si spes bona de Deo primum: seruet. Hoc igitur attende, quisquis ista audis, ne passim diuites reprehendas: & rursus, ne de paupertate & egestate præsumas. Si enim diuiti non est præsumendum de diuitiis, quanto magis non est præsumendum pauperi de paupertate, sed de Deo viuo? Scriptum est enim in psalms de illo: Propter misericordiam inopum, & gemitu n pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus. Qui sunt pauperes? Qui sunt inopes? Qui ipse non habent, nisi in illo solo, in quo solo spes non fallitur. Attende qui sunt pauperes & inopes. Non omnino pauperes, qui nihil habent, videntur dici à scriptura, quando laudantur pauperes: inuenis enim pauperem hominẽ, qui, quando patitur aliquam iniuriam, non attendit nisi patronum suum, in cuius fortè domo manet, cuius inquilinus est, cuius colonus est, cuius cliens est: & ideo se indignè pati asserit, quia ad illum pertinet. Cor ipsius in homine, spes ipsius in homine, cinis in cinere. Sunt autem & alij, qui opulenti sunt, & honoribus, secundum tempus, humanis fulciuntur: & tamen nec in pecunia sua spem ponunt, nec in claritate transitoria dignitatis: sed totam spem in illo ponunt cui non succeditur, qui mori non potest, qui falli & fallere non potest. Tales etsi multa videntur habere secundum sæculum; quia tamen ea bene gubernant ad refectionem indigentium, inter pauperes Domini numerantur. Vident enim periculosè se viuere in hac vita: sentiunt se esse peregrinos: sic diuersantur in opulentia diuitiarum suarum, quomodo viator in stabulo, (id est, diuersorio) transiturus, non possiturus. Et quò demum transit pauper viator iste? In illam quierentiam, quæ nõ est de hac vita, nec de hac terra; & sit Dominus, & sit scilicet principium.

1. In Psal. 57.
in fine.

2. August. in
Psal. 57.
ante finem.

3. August. in
Psal. 91.
in princ.
Psal. 122.

4. August. in
Psalm. 83.
n. 6
procul.
2.
princip.
Psal. 25.

est, refugium pauperi. Quid est pauper? Tquam desitum sine ope, sine auxilio, sine aliqua re, de qua in terra presumat. Talibus enim pauperibus adest Deus: quia etsi abundant pecunia in hac terra, respiciunt quod ait Apostolus: Praecipit diuitibus huius saeculi, non superbe sapere, neque sperare in incerto diuitiarum. Et considerantes quam sit incertum, unde gaudebant, antequam accederent ad seruitutem Dei, vident et ipsis diuitibus & bonis terrenis vel habere se pressuras cogitationum, quomodo ea gubernentur, quomodo custodiantur: vel si paululum inclinauerint cupiditatem, vt ea diligant, plus eis impleri timoribus, quam fructibus. Quid enim tam incertum, quam res volubilis? Nec immerito ipsa pecunia rotunda signatur: quia non stat. Tales ergo, etsi habeant aliquid, pauperes sunt. Qui ergo nihil horum habent, & habere desiderant, inter reprobandos diuites computantur. Non enim attendit Deus facultatem, sed voluntatem.

CAP. III.

In ipsis diuitibus non facultas, sed cupiditas reprehenditur.

1 Aliud quippe est, esse diuitem; aliud, velle diuitem fieri. Diues est, qui a diuitibus natus est, non qui voluit. Diues est, cui multi hereditates dimiserunt. Video facultatem, non interrogo voluptates. Hic cupiditas accufatur; non aurum, non argentum, non diuitiae; sed cupiditas. Nam qui noluit diuites fieri, vel non curant, vel qui non ardent cupiditatibus, non avaritiae facibus acceduntur, sed diuites sunt, audiunt Apostolum: **2** Nihil intulimus in hunc mundum. Ad mundum venerunt, plenam mensam, & arcam inuenerunt: sed Domini est terra & plenitudo eius. *Neq; de his multum sollicitus Apostolus fuit, sed in primis de illis, de quibus dicebat:* Nam qui volunt diuites fieri: non dixit, qui diuites sunt, sed qui volunt diuites fieri: **ubi** cupiditates accusauit, non facultates. Qui volunt, inquit, diuites fieri, incidunt in tentationem & desideria multa & noxia, quae mergunt homines in interitum & perditionem. Pecunia delectat, ista non times? Bonares est pecunia: bonares est magna pecunia. Incidunt homines in tentationes, non times? In desideria multa incidunt stulta & noxia, non times? Quod ducunt, time. Quid est, quod ducunt? Quae mergunt, homines in interitum & perditionem. **3** Mergi

non times in interitum & perditionem? Non times radicem omnium malorum auaritiam? De agro tuo extirpas radicem spinarum; & non extirpas de corde tuo radicem malorum cupiditatum? Purgas agrum tuum, unde fructum capiat venter tuus; & non purgas cor tuum, vbi habitat Deus tuus? Radix est enim omnium malorum auaritia, quam quidam sequentes, a fide perueniuerunt, & inseruerunt se doloribus multis. **4** Vides ergo vbi sis? Quid mihi ostentus nullas facultates, cum ego conuinca tantis cupiditates? Ecce iam compara duos. Ille diues est, ille pauper. Sed iste diues est, iam est, non vult fieri: iste diues est aut de parentibus, aut de donis, & hereditatibus. Ponamus, faciamus, diues est etiam de iniquitatibus: iam non vult addere; imposuit modum, fixit limitem cupiditati, iam corde militat pietati. Diues, inquires? Respondeo, diues est. Iterum tu accusator respondes, & dicit: De iniquitate diues est. Quid si facit amicos de Mammona iniquitatis? Dominus nouerat, quod dicebat: vtrique non errabat, quando praecipiebat: **Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, vt & ipsi recipiant vos in tabernacula aeterna.** Quid si hoc facit iste diues? Iam finit cupiditatem, exercet pietatem. Tu nihil habes, sed diues vis fieri; incidis propria cupiditate grauatus in tentationem, sicut iste exoneratus surgit ab iniquitate. Et quomodo illum sua pietas purgat & releuat: sic te tua cupida voluntas maculat, & grauatur. **Vacuum incedis. & oneraris: anhelas ad refrigerium, quo magis inflammaberis. Necdum est quod te perdat: sed quavis vnde peueas.** **5** Nam quid tibi prodest, sieges facultate, & ardes cupiditate? Quando Dominus noster Iesus Christus abeunti a se illi diuiti conuictor dixerat: Vade, vende omnia quae habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in caelo, & veni, sequere me: & magnam de desperatione diuitibus pronunciat, vt diceret, facilius posse camelum transire per foramen acus, quam diuitem intrare in regnum caelorum: nonne continuo discipuli conuicti sunt, dicentes apud seipsos: **Quisnam poterit saluari?** Ergo quando dicebant, **Quisnam poterit saluari, diuites paucos attendebant?** Larebat eos tanta pauperum multitudo: Non sibi poterant dicere; Si difficile est, imo impossibile, vt intrent diuites in regnum caelorum, sicut impossibile est vt intret camelus per foramen acus: omnes pauperes intrant in regnum caelorum; diuites soli excluduntur. Quot sunt erant diuites? At verò pauperum milia innumerabilia. Non diuites inuenies

1 Tim. 6.

1. Tim. 6.

P curiosa re tot mda signatur.

4 D. August. Sermon. 110. de Temp.

Luc. 16.

Luc. 16.

1 D. August. Sermon. 5. de verbis Domini, in medio.

2 D. August. Homil. 13. inter 59.

1. Tim. 6.

2. Tim. 6.

3 August. Sermon. 305. de temp. in fin.

4 August. in Psalm. 51. in medio. Math. 19.

inspecturi sumus in regno calorum: sed vestis cuiusque fulgor iustitiae deputabitur. Erunt ergo pauperes aequales angelis Dei, induti stolis immortalitatis, & fulgebunt sicut sol in regno Patris sui. Quid nobis est de divitiis paucis sollicitos esse, aut laborare? Non hoc tenerunt Apostoli: sed cum Dominus hoc dixisset; Facilius est camelum transire per foramen acus, quam divitem intrare in regnum calorum: illi apud se dicentes, Quis nam poterit saluari; quid aunderunt? Non facultates, sed cupiditates. Viderunt enim etiam ipsos pauperes, esse non habentes pecuniam, tamen habere avaritiam. Et ut novis non pecuniam in divite, sed avaritiam condemnari: adverte quod dico. Respicis illum divitem stantem iuxta te: & forte in isto est pecunia, & non est avaritia: in te non est pecunia, & est avaritia. Pauper vlcerosus, ærumnotus, linctus à cambus, non habens opem, non habens etcam, non habens forte ipsam vestem, ablatus est ab angelis in sinu Abrahamæ. Nō est in hoc Lazaro meritum pauperitatis, sed pietatis. Nam vides qui sublatus est, non vides quō sublatus est. Quis est sublatus ab angelis: Pauper, ærumnotus, vlcerosus: quis est sublatus est? In sinu Abrahamæ. Lege si ripturas, & inuenies divitem Abraham. Ut novis, quia nō divitiarū culpantur; habebat Abraham multū auri, argenti, pecorum, famulī: Dives erat, & in eius sinu Lazarus pauper sublatus est. In sinu divitis pauper. An potius ambo Deo divites, ambo cupiditate pauperes? Beati enim pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum calorum. Qua paupertate etiam beatus Iob pauper fuit, & antequam magnas illas terrenas divitiis amississet. Quod ideo commemorādum putavi, quoniam sunt quidam, qui tacilius omnia sua pauperibus distribuunt, quam ipsi pauperes Dei fiant. In flatu sunt enim iactantia, quæ putant sibi esse tribuendum, non gratia Dei, quod bene vivunt: & ideo iam nec bene vivunt, quantacunque bona opera facere videantur. De suo quippe habere se putant: & ideo gloriantur, quasi non acceperint. Divites sui, non pauperes Dei: abundantes sibi, non egentes Deo. Sed ait Apostolus: Si distribuero omnia mea pauperibus, & tradidero corpus meum ut ardeat, charitatem autē non habēat, nihil mihi prodest. Tamquā si diceret: si distribuero omnia mea pauperibus, & pauper Dei non fuero, nihil mihi prodest. Charitas enim non inflatur. Et ideo tales non pertinent ad populum Dei, quia non sunt pauperes Dei: non sunt humiles, sed superbi. 7. Certē ille pauper

ante

anteannam divitis vlcerosus, sic crederis, sic credimus. sic diximus. Divies autē ille qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendēdē, ablatus est ad inferos, ad tormenta. Nunquid verē ille pauper merito illius inopia ablatus est ab angelis: divies autem ille peccato divitiarum suarū ad tormenta missus est? In illo paupere humilitas intelligitur honorificata: in illo divite superbia damnata. Brevis probo, quia non divitiar, sed superbia in illo divite cruciabat. Si qui divies est, ad tormenta rapitur; quomodo Abraham præciserat pauperem, ut ablatū in sinu suū susciperet? Sed erat Abraham in divitiis pauper, humilis, tremens omnia Dei præcepta, & obaudiens. Vique adeo autem pro nihilo habebat illas divitiis, ut iussus à Domino, filium suum immolaret, cui servabat divitiis.

Vide Tom. 2. Epist. 20. qu. 4. Gen. 22.

CAP. III

Et divites & pauperes debent esse humiles.

ET in istis divitiis, quæ vulgo appellantur divitiar, quibus est contraria vulgaris ista paupertas, nihil est sic cavendum, quàm superbia morbus. Qui enim nō habet pecuniam, non habet amplissimas facultates; non habet unde se extollat. Si ergo qui non habet unde se extollat, non laudatur pro eo quod non se extollit; qui habet, laudatur si non se extollit. Quid ergo laudo humilem pauperem? Unde superbia, non habet. Quis autem ferat & inopem & superbum? Lauda divitem humilem, lauda divitem pauperem: & ut citius dicam, quod paulo antē dixi, divites pauperes noli contemnerre, o pauper. Esto & tu pauper, id est, humilis. Si enim divies factus est humilis: quanto magis pauper debet esse humilis: Pauper non habet unde inflatur: divies habet cum quo luctetur. Audi ergo me. Esto verus pauper, esto pius, esto humilis. 3. Ceterum his qui iam divites sunt, adhuc cōsiliū dedit Apostolus: Præcipe, inquit, divitibus huius mundi, non superbe sapere. Vermis divitiarum superbia. Difficile est, ut non sit superbus, qui divies est. Tolle superbiam, divitiar nō nocebunt. 4. Omne porrum, omne granum, omne frumentū, omne lignum habet vermem suū. Alius est vermis mali, alius piri, alius fabæ, alius tritici: vermis divitiarum, ut dixi, superbia. 5. Si ergo de his non præsumpseris, eris & pauper, de qualibus dictum est: Et

1 D. August. Serm. 117. de Temp. in piinc.

2 Ibidem intia.

3 D. August. Ho. 23. int. 10.

Vid. ser. 205. de Temp. 4 Aug. Ser. 5. de verbis Domini. 5 August. in Psalm. 131. scilicet in fine.

Math. 13.

Luc. 16.

Vide Tom. 2. Epist. 20. qu. 4.

Gen. 13.

6 In Psal. 71. in princip. Matth. 5.

1 Cor. 13.

7 In Psal. 131. in principio.

pauperes eius saturabo panibus. Aliquando autem, quod non est prætermittendum dicere, inuenis pauperem superbum, & diuitem humilem, *placentem Deo*. Quotidie patimur tales. Audis pauperem quasi gementem sub diuitibus; & quando potentior premit diues, tunc illum humilem vides: aliquando nec tunc, sed & tunc superbum: vnde vides, quis esset, si aliquid haberet. Ego verus pauper Dei in animo est, non in sacculo. Precedit aliquando homo habens plenam domum, vberesterras, multa prædia, multum auri & argenti: nouit quia in ipsis non est præsumendum, humiliter se Deo, facit inde bene; ita cor ipsius erigitur ad Deum, vt nouerit quia non solum nihil illi profunt diuitiæ ipsæ, sed & impediunt pedes ipsius, nisi ille regat, & subueniat, *qui dedit*: & numeratur inter pauperes, *placens Deo*. Inuenis alium mendicantem inflatum, aut ideo non inflatum, quia nihil habet, querentem tamē vnde infletur. Non attendit Deus facultatem, sed cupiditatem: & iudicat eum secundum cupiditatem, quia inhæret rebus temporalibus: non secundum facultatem, quam non ei contigit adipisci. *Quam enim superbus hic est, si pauper non esset? Et forte alius, qui diues est, fieri humilior, si esset ditior. Vnde neque diues poterit displicere Deo, modo se semper humiliter, & nunquam de diuitiis præsumat neque pauper placere, si superbus, & ad id quod non habet, auaræ cupiditate anhelet.*

CAP. V.

Diuitibus imprimis vitanda est superbia: & quo ditiores sunt, eo solitiores in timore esse debent.

Habeat *proinde* quis multas facultates pecuniarum: si in eis non extollitur, pauper est: non habeat aliquis & cupiat, & infletur, inter diuites: reprobos enim deputat Deus. Et diuites & pauperes in corde interrogat Deus, non in arca & domo. Nonne pauperes sunt, qui accipiunt, & *perficiunt* mandatum Apostoli dicentis Timotheo: Præcipe diuitibus huius sæculi, non superbe sapere: Quomodo eos, qui diuites erant, fecit pauperes? Tulit illis, quare queruntur diuitiæ. Nemo enim vult esse diues, nisi vt infletur inter eos, inter quos vivit, & superior illis videatur. Cum autem dixit, non superbe sapere, a quales eos fecit non habentibus: vt fortassis pauculis nummis mendicus plus extollatur, quam ille diues, qui audit Apostolum *hoc* dicentem: Præcipe diuitibus huius sæculi, non superbe sapere. Vnde nõ superbe sapere: Si faciant quod

quod sequitur: Neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo vivo, qui præstat nobis omnia abundanter ad fruendum. Non dixit, qui præstat illis: sed, qui præstat nobis. Nūquid ipse Paulus non habebat diuitias? Habebat planè. *Quas diuitias? De quibus alio loco dicit scriptura: Fidelis homini mundus totus diuitiarum est.* Audi & ipsum confidentem: *Quasi nihil habentes, & omnia possidentes.* Hoc ergo *mandatum* diuites acciperunt: Non superbe sapere. Quod faciunt diuitiæ, hoc caueant in diuitibus: caueant in diuitis superbiam. Ipsum enim malum est, quod important diuitiæ incautis hominibus. Non enim aurum malum est, quod Deus condidit; sed malus est homo auarus relinquens creatorem, conuersus ad creaturam. Hoc ergo sibi præcaueat, ne sit superbus. Non enim cum *Apostolus ista præcipere*, diuitias expauit, sed morbum diuitiarum. Morbus autem diuitiarum, est superbia magna. Nam grandis animus est, qui in er diuitias isto morbo non tentatur. Maior animus diuitis suis, qui eas vincit, nõ concupiscendo, sed contemnendo. Magnus est ergo diues, qui non se ideo magnum putat, quia diues est. *Qui* autem ideo magnum se putat, superbus & egenus est: in carne crepat, in corde mendicat; inflatus est, non plenus. Vitæ autem duos fi videas, vnum plenum, alterum inflatum: in vitroque eadem est magnitudo, sed non in vitroque eadem plenitudo. Si attendis, falleris: si appèdis, inuenis. *Qui* plenus est, difficile mouetur: qui inflatus est, citò auferitur. Præcipe ergo, inquit, diuitibus huius mundi, non superbe sapere, neque sperare in incerto diuitiarum. Inde enim superbit diues, quia sperat in incerto diuitiarum. Nam si incerta diuitiarum prudenter attenderet, nunquã superbiret, sed semper timeret. Quanto esset ditior, tanto fieret sollicitior, & secundum hanc vitam, non solum secundum illam. Multi enim in istis sæculi perturbationibus securiores pauperes fuerunt. Multi autè propter suas diuitias quæsitæ & correpti sunt. Multi se habuisse planxerunt, quod semper habere minime poterunt. Multos pœnituit consiliũ sui Domini nõ recepisse, qui dixit: Nolite vobis thesauros cõdere in terra, vbi tinea & comeßtura extermiat; & vbi fures effodiunt, & furantur: sed thesaurizate vobis thesaurum in cælis. Non dico vobis, vt perdati, sed vt migretis. Multi enim hoc facere noluerunt: & non se obedisse doluerunt, quando non solum sua perdiderunt, sed propter illa & ipsi perierunt.

1. Cor. 6.

2 in Psal. 136. in medio.

1 D. Aug. Serm. 171. de Tem.

4 Ibidem infra.

vide To. 4. lib. de Catech. rudib. Cap. 16. Math. 6.

Quid sequatur mali ex ipsis diuitiis, ob quas homo hominem sicut pisces piscem deuorat.

PEtis ergo diuitias, o homo? Quantiuersis sunt per diuitias suas? Vnde scis utrum tibi sint profuturæ diuitiæ? Nonne multi pauperes tutius latebant: diuites facti, mox ut lucere, & pecuniâ turgere cœperunt, præda fortioribus fuerunt? Quanto melius laterent, quanto melius nescirentur, qui cœperunt quærî, non propter quod erant, sed propter quod habebant. *An magnum quid esse putas pecuniam? An in illa confidis?* ² Pecunia nihil est, non inde auxilium habebis. *Ecce quod dixi, repeto.* Multi propter pecuniam, de honorum gradibus præcipitati sunt: multi propter pecuniâ funditus perierunt. Multi propter pecuniam multam quaesiti sunt à militibus, à raptoribus. Tutius essent si non haberent quare quærentur. Si autem in laris inde, quia dimes & plenus tibi uideris, noli attendere quando eris præda hominû: iam diabolo præda es: nec quâ eum euadās, habes: nisi tumore deposito, & penniâ à visco purgatis, sursum raptariis in illam spem extensus, quæ presentia despicit, futura promittit. *Sed dicis mihi:* ³ Malo quod teneo, quàm quod spero. *O infelix!* quid tenes? Ecce dicis, Malo quod teneo. Tene sic ut non amittas; & dic, Malo quod teneo. Si autem non tenes, quare non tenes illud quod non potes amittere? Quid ergo tenes? Aurum. Tene ergo si tenes, non tibi auferatur inuito. Si autem & per aurum traheris quò non vis; & ideo te quærît maior raptor, quia inuenit minorem raptorem; ideo te quærît maior aquila, quia prior cepisti leporem: præda tibi fuit minor, præda eris maior. Hæc non vident homines in rebus humanis: tanta cupiditate cæcantur. Mira res est: horrent qui considerant. Quærit potentior infirmiores; & quærit eum opprimere, non ob aliud, nisi quia habet quod illi auferat. Videri illum pati sub se tribulationem, non ob aliud, nisi propter quod habet. Et hoc ipse, propter quod ille patitur tribulationem, ad se congerit. Non attendebat, quando illum persequēbatur. Ille fugiebat, ille torquebatur, ille timebat, ille ubi se absconderet quærebat. Vnde pateret ista mala, nisi quia habebat: Vel in illa disce quid fugias: quia res quæ illum torquebat, te persequente, ne auferretur

à te;

âre; & te sic habet torquere, alio persequente. Attendis quia pinguis est. Si propterea illum persequeris quia pinguis est; time pinguescere, ne alter te quærat: time discescere, ne alter te deuoret. *An non attendisti hoc sæculum esse veluti mare amarum & turbulentum,* ⁴ ubi homines cupiditatis peruersis & prauis, facti sunt velut pisces, inuicem fe deuorantes? *Si ante non attendisti, vel nunc attende mare malum, mare amarum, fluctibus sæuum:* attende qualibus hominibus plenum sit. Quis optat hæreditatem, nisi morte alterius? Quis optat lucrum, nisi damno alterius? Quàm multi aliorum defectione cupiunt sublimari? Quàm multi, ut emant, optant alios vendere res suas? Quomodo se inuicem opprimunt, & qui possunt deuorant? Et cum deuorauerit vnus piscis maior minorem, deuoratur & ipse à maiore. O piscis male, prædam vis de paruo, præda efficieris maiori. Quotidie ista eueniunt, ante hos sunt: vitemus illa, horreamus.

Cum hoc sæculum sit velut mare, videat vnusquisque ne hic submergatur, vel fluctuet, per iniustitiam & rapinam.

PEr similitudinem ergo ipsa terra meritis mare dicenda, ¹ *In Psal. 76.* ac tempestatibus subdita. Iam illud si attendas, quòd homines se tanquam pisces deuorant, quàm maior minorem absorbet: *nōne mirum videbitur, quòd plerique omnes tantopere blic que- rant & ament diuitias, non vnde feliciter viuunt, sed vnde periclitentur?* *In mari sunt, & nesciunt:* & qui deuorari volunt à maiore, prædari volunt minorem. *O cæcas hominum mentes, & submersas quodammodo prauis istis desiderijs, tanquam ipsæ suantis maris fluctibus.* ² Habet hoc mare amaritudinem noxiam, habet fluctus tribulationem, tempestatas tentationum, procellas cupiditatum. Habet homines velut pisces de suo malo gaudentes. *Tu verò, qui ista vides, calca mare, ne mergaris in hoc mari.* Non autem calcabis, nisi ille iusserit qui prior in mari ambulauit. Sic enim ait Petrus: *Si tu es, iube me venire ad te super aquas.* Et quia ipse erat, audiuit petentem, vocauit ambulāntem, erexit emergentem. Non sinit ille peire, qui te iubet ambulare. *Illius iussio, tua est*

Math. 14.
cor. 9-

¹ Aug. in Psal. 51. in med.

² Aug. in Psal. 77. in fine.

³ In Psal. 123. in medio.

⁴ In Psal. 85. vltima med.

¹ In fine.

² In Psal. 59. in medio.

1. Cor. 10.

consolidatio. Quia enim iam in petra ambulans, (*petra autem, inquit, erat Christus*) nec in mari timebis: si sine petra fueris, in mari mergeris: quia in tali petra ambulandum est, quæ in mari non merfa est. *Denique, in mari quomodo se habet petra? Purgatur ibi, non solidatur: & si procella surgit, manet petra immobilis. Non illam fluctus solvunt, sed ipsa potius frangit & dissipat fluctus irruentes.* Talis esto & tu. Non te frangat aduersitas, non te dissoluat cupiditas. Velut petra adhareas petra, ut non succumbas fluctibus auaritiæ. Illa te seruabit, hæc perdet: illa solidabit, ista corrumpet. Quomodo fundamentum bonum seruat magnam ædificium, non ventis, turbiniibus, & tempestatibus subsertitur: sic petra hæc cui inuiteris, te conseruabit illam ab omni cupiditatis illecebra. Sed sicut fundamentum rerum ad imitandum, in imo ponitur: sic ista sursum est: ut cum ibi fundamertum tuum esse cognoueris, cor quoque sursum habens erectum, non inclinatum deorsum in auaritiam.

Vide in
Psal. 103.
conc. 3. vitra
medium.

3 In Psal. 51.
non procul
ab initio.

Hoc ergo dico, diuitiæ si affluant, ne apponas cor. Abundent licet, & sequatur te prosperitas sæculi, tu mari noli credere nec tident. Diuitiæ si affluant, si abundent, calca eas, & suspendere ex Deo tuo. Cum enim eas subter te habueris, & ex illo penderis, cum fuerint subtrahat; non cades. *Neque solum non cades, sed & rectus manebis: quandoquidem id quod pendet, semper rectum pendet. In quacumque parte illud torseris, atque retorseris, ad suam recurrit rectitudinem. Et quid est rectus? Aequus. Ergo curuus, iniquus est. Quid autem iniquus, quam quous modo curuari ad terrenam substantiam, & violare diuinam iustitiam? Fortè enim + non res diues, & rapere vis. Quid inuenis? Quid perdis? O lucra damnoosa! Inuenis pecuniam, perdis iustitiam. Pauper enim, inquis, non habeo. Ideo rapere vis? Quid rapias, vides: à quo rapiaris, non vides? Nescis circuire inimicum, tanquam leonem rugientem, & quærentem quid rapiat? Præda illa, quam vis rapere, in inscipula est: tenes, & teneris. In rapinam ergo ne concupiscas, o pauper, sed concupisce in Deum, qui præstat oobis omnia abundantè ad fruendum. Pascet te, qui fecit te. Si pascit latronem, non pascet innocentem? Pascet te, qui solem facit oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Si pascit demandos, non pascet liberandos? Ergo in rapinam noli concupiscere. Dictum est hoc pauperi, fortassis aliquid de necessitate rapturo. Diues procedat: non habeo, inquit, ego necessitatem*

4 In Psal. 67.
vitra mediū.

2. Petr. 5.

3. Tim. 6.

Marth. 5.

tatem rapiendi, nihil mihi deest, abundant omnia. Et tu audi; Diuitiæ si affluant, ne apponas cor. Ille non habet: iste habet. Ille non querat rapere quod non habet: iste non apponat cor in eo quod habet. Diuitiæ si fluant, id est, si exundent, tanquam de fonte currant, ne apponas cor. Noli de te presumere, noli ibi te figere: certè vel hoc time, diuitiæ si fluant. Non vides, quia si ibi cor posueris, & tu flues?

CAP. VIII.

*Mundi negotia, ex quibus constantur diuitia, flumina
Babylonis sunt: curruum & transeunt.*

1 Sicut enim flumina currunt in mare: sic cupidi homines in amaritudinem huius sæculi prolabantur. 2 An non est mare hoc sæculum; an flumen non est, ubi se homines quasi pilices deuorant? Et si quid est flumen? Flumen est omnis mortalitas sæculi. Vide flumen, alia veniunt & transeunt: alia transitura succedunt. Nonne sic fit in aqua fluminis, quæ de terra nascitur & manat? Omnis qui natus est, cedit oportet nascituro: & omnis iste ordo rerum labentium, fluius quidam est. In istum fluium non se mittit cupida anima: non se mittat, sicut. Certè 4 flumina Babylonis sunt omnia, quæ hic male amantur, & transeunt. Nescio, quid amavit (verbi gratia) agriculturam ipsam exercere, inde ditescere, ibi occupare ænimum, inde percipere voluptatem: attendat exitum, & videat illud, quod amavit, non esse fundamentum Hierusalem in petra fundatum; sed fluium Babylonis. Alius dixit: Magna res est militare. Omnes agricolæ formidant eos qui militant: obsequuntur eis, tremunt eos. Si fuero agricola, timebo militarem: si fuero militaris, timebor ab agricola. O insane, in alium te Babylonis fluium precipitasti, turbulentiorè & rapaciorè: & cum tu timeri vis à minore, time maiorem potestatem: teipso maior fieri potest subito, qui te timet: nunquam autem erit minor, quem debes timere. Aduocatum esse, inquit iste, magna res est; potentissima eloquentia in omnibus habere susceptos, pendentes ex lingua disertis patroni sui, & ex ore eius sperantes vel damna, vel lucra, vel mortem, vel vitam, vel pernicem, vel salutem. Nescis quò te miseris. Alius & iste fluius Babylonis est: & si defendas quia fluit & labitur, caue, quia trahit. *Audiamus & alium: Pronentibus annis in Ecclesia posse otari, res est maxima: item pensionibus abutur.*

1 In Psal. 87.
con. 1. in fine
2 Ex mellelog.
scilicet 53. de
refurr.
2 In Psal. 106.
56. in med.

4 In Psal. 136.
in initio.

abundare, decimis ditari, & absque labore (non tamen sine pretio) multis beneficiis inaugurari, res exoptanda & periuicunda est. Quid inquit? & hoc non esse fluvium Babylonis arbitraris: Imò præruptum narathrum est, quo si te precipitaueris, non facile enatis. Navigare, inquit alius, & negotiari, magnum est: scire multas provincias; lucra vndique capessere, non esse obnoxium in ciuitate alicui potenti, semper peregrinari, & diuersitate negotiorum & nationum animum pascere, & augmentis lucrorum diuitem remeare, fluvius est & iste Babylonis. Lucra tua quando stabunt? quando præsumpturus, quando securus eris ex his que acquisis? Quanto eris ditior, tanto timidior. Vno naufragio nudus exibis, & recte te planges in flumine Babylonis, quia noluisti sedere, & flere super flumina Babylonis.

CAP. IX.

De rerum abundantia non est gaudendum, sed de Deo, qui nostrum bonum & gaudium est.

AT dicturus es: *Cur plangeam? Abundant mihi omnia. Abundent omnia: vixi si securus es, quia non peiunt omnia. Sed habeo quod non habebam; accessit pecunia que non erat. Fortè accessit & timor qui non erat. Fortè tanto securus eras, quanto pauperior. Num igitur non præstitisset mansisse te pauperem. & iam multa cordis gaudere securitatem quam sic esse diuitem, ut multis timoribus excrucietur? Si diues incidat in periculum bonorum suorum perdenderum; quam facile contristatur, quam facile conturbatur? Omitto dicere quòd & facile Deum negat, facile periuurat, & blasphemat: pauper verò, quia nihil habet, & nihil timet amittere, de solo Deo, qui eius bonum est, gaudet, & securus eum laudat. Et quàm sit securus ista laudatio, quamque sit securum sic esse, intellige de ipso bono. Nam si gaudes de bono quod tibi accidit per diem, fortasse transit alio die bonum hoc vnde gaudes. Bene fuit tibi, dicit: bonum diem duxi; quia fortè lucra uenerunt, aut inuitatus es, aut in epulis diu fuisti. Gaudes quia in epulis diu fuisti: alter dolet, quia non erubuisti. Veruntamen de quocunque tali bono gaudeas, certè flumen est, certè transitorium est. Si autè gaudeas in Domino Deo tuo, tanto firmitus gaudebis, quanto est certior in quo gaudebis. Si enim gaudeas de nummo, ne tibi pereat, times furem. Si autem gaudeas de Deo,*

Deo, quid times? Ne tibi quisquam auferat Deum? Deum tibi nemo auferet, si tu eum non dimiseris: nec etiam à te dimissus, tibi peribit. Nunc ergo quia totum gaudium nostrum Deus est: qui vult securus gaudere, in illo gaudeat qui non potest perire. Quid enim gaudere vis in argento? Aut argentum perit, aut tu; & nemo scit quid prius. Veruntamen illud constat, quia vtrumque periturum est: quid prius, incertum est. Nam nec homo hic potest manere semper, nec argentum hic potest manere semper: sic aurum, sic vestis, sic domus, sic pecunia, sic lara prædia. Omnia transiunt & currunt veluti flumina: nihil eorum manet. Et si fortassis quispiam in his omnibus diues & abundans inueniatur vsque ad extremam senectam, non inde turberis, sed attende si sic se suaque teneat, ne quid pereat. Labitur enim hoc ab illo quod tenet; vel ipse ab eo quod tenet: necesse est transeat aut ipse per res suas, aut res ipsius per illum. Per quem res transeunt tuæ? Qui viuus labefactus iterit, quis transit per res suas? Qui in diuitiis moritur: quia cum moritur, non eas secum auferat ad inferos. Domum meam habeo, iactauit se. Quæris, Quam domum tuam? Quam mihi dimisit pater meus. Et ille vnde habuit hanc domum? Anus noster illi eam dimisit. Recurre & ad proauum, inde ad arauum, & iam nomina non potes dicere. Nonne inde potius terreris, quia multos attendis tanquam peregrinos transisse per illam domum, & neminem ipsorum secum illam tulisse ad æternam domum? Pater tuus hic eam dimisit, transit per illam: sic & tu transibis. Si ergo transitorium habetis in domo vestra, stabulum est itinerantium, & peregrinantium, non habitatio commanentium: quia si hæc transitur. Sed interest quò: quoniam & malus homo peregrinatur hic. Non enim bonus transit, & malus hic permanet: aut malus transit, & bonus hic permanet. Ambo transiunt, sed non ambo ad vnum. Duo erant, pauper vlcerosus ad ianuam lacens diuitis; & diues indutus purpura & bysso, in epulis quotidie splendidis. Ambo hic erant, ambo hinc transierunt; sed non ad vnum locum: diuersa loca suscipiunt, quia diuersa meritis perducunt. Transit pauper in sinum Abrahe, & transit diues in tormenta inferorum. Vicini corpore in terra: ille in domo, ille ante ianuam. Post mortem tantum separati, vt dicat Abraham; Inter nos & vos chaos magnum firmatum est.

3 In Psal. 144.
in medio.

4 In Psal. 122.
in med.

5 In Psal. 145.
ante med.

Luc. 16.

3 In Psal. 87.
in medio.

3 In Psal. 144.
in initio.

Non potest innocens esse, qui vel emendo vel vendendo fraudulenter, lucra sibi conquirat.

HAEc ergo cogitas, potes, o homo, cum aliqua spe etiam lucus esse. Si autem adhuc vis fieri dives, non solum ea, qua superflua tibi iacent, non vis erogare in indigentibus, sed etiam augere vis patrimonium tuum. Vnde vis augere? Emendo. *Cur non totius ipsius virtutes tibi comparando, iustitiam dei, & innocentiam, auges apud Deum meritum tuum? Apud homines innocens tibi videtur, quia emendo vis patrimonium augere.* Fortè & de rapinis aliquam spem habes? Nisi fortè hoc dicas: Scit Deus, quia non de rapinis volo augere patrimonium meum. Et de rapina non es malus, sed voto malus es. Si quis tibi dicat: Vende res tuas; exhorrescis, et paretis, maledictum putas. Cum ergo emere cupis, nonne hoc optas, ut res suas alij vendant? Nam quomodo poteris emere, si alius non compulsus fuerit venditare? *Quid est enim emere, nisi quod non habebis dato eius pretio acquirere?* Certè quando pro tuis necessitatibus procedis ad publicum, das nummos, & emis tibi panem, aut vinum, aut oleum, aut lignum, aut vestem, aut aliquam suppellectilem, aut quodcuq; tibi opus est: das & accipis: aliquid amittis, aliquid accipis: hoc est emere. Nam si nihil amittas, & habeas quod non habebas, aut invenisti, aut donatum accepisti, ut aliquid habeas, tunc emis. Quod habes, emptum est: quod amittis, pretium est. Quomodo ergo perdis nummos ut emas tibi panes: sic perde nummos, ut accumules tibi virtutes: sic perde pecuniam, ut acquiras iustitiam & emas tibi innocentiam. ³ Quid queris ista verba? Innocens es, & persecti iustitiam. Sed quid est esse innocens? Daobus enim modis nocet homo, quantum in ipso est, aut faciendo miserum, aut deserendo miserum: quia & tu non vis ab alio fieri miser, & non vis deseri ab alio, si miser fueris. *Quis est, qui facit miseros? Qui infert violentias vel insidias, rapit res alienas, opprimat pauperes, furatur, coniugia aliena sollicitat, calumniaosus est, vult inferre hominibus vnde dolent, studio malevolentia. Quis est, qui desecit miseros? Qui videt inopem aliquo auxilio egentem; & cum habeat quomodo praesert, contemnit, despicit, alienat cor suum. Quod si iam omnino talis*

esset, ut non opus haberet aliqua misericordia: superbus esset, si desereret miserum. Adhuc in tribulatione carnis constitutus est, nesciens quid sibi possit etiam accidere, & despicit lacrymas miserorum: non est innocens. Sed quis est innocens? Qui cum alij non nocet, nec sibi nocet. Qui enim & tibi nocet, non est innocens. At aliquis: Ecce non tuli alicui, nec pressi aliquem; de re mea, de iusto labore meo bene mihi factam, conuiuium apparatus habere volo, erogare volo, quantum me delectat; bibere cum quibus volo, quantum me delectat. Cui aliquid tuli? Quem pressi? Quis de me quaerit est? Innocens videtur. Sed si seipsum corrumpit, si templum Dei in se evertit, quid expectas ut in alio faciat misericordiam, & parcat miseris? Qui in seipsum crudelis est, esse in alium misericors potest? ⁴ Fallit proinde animam suam, qui sustinere existimat, si quod sibi fieri non vult, nulli hominum faciat: seque vitaluxuriosa ita corrumpit, ut Deo facere conetur quod fieri ab homine non vult. Neque enim vult à quoquam peruertere domum suam, qui in seipso domum Dei miserabili cecitate peruerit, surdus aduersus Apostolum clamantem: Nescitis, quia templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei corrumpit, corrumperet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos. Nemo te fallat. Quid ergo homo ⁵ talis se putat seruare circa alios homines innocentia sua, cum sibi ita noceat, ut Deo careat habitatore, & puniatur vltro? *Quapropter si tu hunc vltro sentire non vis, custodi innocentiam: tene, quomodo, cum auaris esses, facce luum tenebas. Quomodo tenebas facellum, ne tibi extorqueretur à fure: sic custodi innocentiam, ne tibi extorqueatur à Diabolo. Sit illa certum patrimonium tuum, de quo sunt diuites & pauperes. Quid tibi prodest lucrum auri, & damnū innocentiae? Custodi, inquam, innocentiam, pretiores res est. Furari vis aliquid, credo, ut acquiras; ut multa bona possideas: vide quò manum mittis, & vnde tollis. Hæc vis acquirere, hæc perdis. Acquiris pecuniam, perdis innocentiam. Euigilet potius cor tuum, qui volebas acquirere pecuniam, & perdere innocentiam. Perde potius pecuniam, custodi innocentiam. Audi quò I palamus dicat: Dominus, inquit, non priuabit boni ambulantes in innocentia. Quare ergo homines non volunt tenere innocentiam, nisi ut habeant bona? Non vis tenere innocentiam, ut non reidat quod ille assignat: Aurum vis habere, & perdis innocentiam.*

⁴ D. August. hom. 10. in ci. 10.

1. Cor. 11

⁵ In Psal. 18. conc. 3. ante finem.

⁶ Ibidem supra conc. 6.

⁷ In Psal. 83. 13. fine.

¹ Hom. 1. inter quin. 1048.

² D. Aug. Hom. 10. inter 50. & est Sermon. 14. Apostoli.

³ In Psal. 100. ante med.

Quid lucraris? quid damnificaris? Habes lucrum auri, passus es damnium innocentie. Est aliquid pretiosius innocentia? Sed si innocentiam retinebo, inquis, pauper eris, absque bonis huius seculi ero. Parum ne dicitur, ipsa innocentia? Si arcam plenam auro habueris, dives eris: si cor habueris plenum innocentia, pauper eris? Sed hæc bona desiderans, modo in egestate, in tribulatione, in conuallibus plorationis, in pressura, in tentationibus serua innocentiam. Erit enim postea etiam bonum tuum, quod desideras: requies, æternitas, immortalitas, impassibilitas erit postea: ipsa sunt bona, quæ seruat Deus iustis suis. Nam bona, quæ modo desideras pro magno, propter quæ vis esse nocens, & non innocens: attende, illa qui habent, qui talibus abundant. Vides diuitias apud latrones, apud impios, apud sceleratos, apud turpes: apud flagitiosos & sceleratos vides diuitias. Dat illis Deus ista, propter communionem generis humani, propter abundantiam affluentis bonitatis suæ, qui etiam solem suum oriiri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Tanta dat & malis, & tibi nihil seruat? Falsum est, quod tibi promisit? Seruat, securus esto. Qui miserus est tui, cum es ille impius; deseret te, cum factus es pius? Qui peccatori donauit mortem filij sui, quid seruat saluatio per mortem filij sui? Securus ergo esto. Tene debitorem, quia credidisti in promissorem. Dominus non prouabit bonis ambulantes in innocentia; qualis erat & iste qui dicebat: *Credo videre bona Domini in terra uiuentium.*

CAP. XI.

Gratius damnum est fidei & iustitie, quam vestis vel pecunia.

Sed interea tamen à labore, quo corpus exercetur, quo cupiditas refrenatur, cessandum non est; donec ueniatur ad illa bona, ubi quies est sempiterna. ¹ Hinc est enim illud; In labore manducabis panem tuum. Hinc etiam & illud; Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis. Iugum enim meum leue est, & onus meum leue. Non enim poterit labor finire, nisi hoc quisque diligit, quod inuito non possit auferri. Nam cum ea diliguntur, quæ postsumus contra uoluntatem amittere, necesse est, ut pro his miserimè laboremus: & vt hæc adipiscamur, in angustiis terræ narum ærumnarum, cum sibi quisque illa rapere, & præuenire alterum, aut extorquere alteri cupit.

In iustitias machinemur. In hoc genere mali, non iustus iustum habet. sed qui iustus est, laeditur ab iniusto. Non enim qui iustus est, alicui machinatur iniustitiam. ² Sed unde fieri potest, ut iniquitas prius lædat hominem iustum, in quem procedit, quam cor iniustum, unde procedit? Itaque fraudator pecuniarum, uerbi gratia, dum cupit alium damno lacerare, ipse auaritiæ uulnere lauciatur. Quis autem vel demens non uideat quantum inter hos distet; cum ille patiatur damnum pecuniarum, ille innocentie? ³ Ergo in eo quod fraudem facit, fraudem patitur. Quod iam dictum dixi, quale cor habet quis, ut lucretur, uel estem, & perdat fidem? Ille cui tulit uestem, passus est fraudem, an iste qui tanto damno percutitur? ⁴ Si pretiosior est uestis quam fides; maior damno ille afficitur. Si autem incomparabiliter fides excedit totum mundum, ille uidebitur damnum uestis perperit; huic autem dicitur: Quid prodeit homini, si totum mundum lucretur, animam autem lux damnum patitur? *An uerò hoc gratius illo non est?* ⁵ Positus itaque si fueris in angustiis, ut aut damno pecuniarum, aut damno iustitiæ afficiaris: dicitur tibi, Perde potius pecuniam, ne perdas iustitiam. Tu autem, cui non dulcis est in ore iustitia, contristatus es; aliquando magis amittere aliquid de iustitia, quam vel nummum de pecunia: & percutis te damno grauiore, implens diuitiis sacellum tuum, & exinanicens uirtutibus cor tuum. ⁶ O homo, cor tuum sit potius arca Dei, plena Deo, ubi habitent diuitiæ Dei: ubi sit nummus Dei mens tua, habens imaginem Imperatoris tui: ne aliquando de te dicatur: *6* Sperauit in multitudine diuitiarum suarum; & præualuit in uanitate sua. Quid enim uanius eo, qui putat ualere nummum, quam Deum? *7* *stipem, quam fidem?* ⁷ Ecce peccasti, & lucrum fecisti. Quid est, quod fecisti lucrum? Vt lucrum faceres, Deum offendisti. Ut augeres pecuniam, fides diminuta est, & aurum crescit. Quid perdidisti? & quid acquisisti? Quod acquisisti, aurum uocatur: quod perdidisti, fides uocatur. Compara fidem auro. Si uenalis esset in mundanis fides, haberet pretium. Luctra tua cogitas, damna tua non cogitas? De arca gaudes, de corde non plangis? Abundat nescio quid in arca tua, sed uide quid imminutum sit in corde tuo. Cum aperueris arcam, inuenis solidos qui non erant. Bene, quia gaudes tibi esse quod non erat. Attende arcam cordis. Erat tibi fides, sed non est. Si hæc gaudes, quare hoc non plangis? Plus perdidisti quam acquisisti:

Math. 5.

Psal. 23.

Psal. 26.

¹ In Psal. 7.
in fine.
Gen. 3
Math. 11.

¹ In Psal. 72.
vtra med.

Math. 16.

⁴ In Psal. 43
in fine.

⁵ In Psal. 65.
in medijs.

⁷ In Psal. 123.
in medio.

Vis videre quid perdidisti? Nec naufragio tibi posset auferri.
 Quid ergo acquisisti? Tolle tecum ad inferos, quod acquisisti. Quid facturus es? Acquisisti aurum, perdidisti fidem. Post paucos dies exis de hac vita; aurum quod acquisisti perditum fide, auferre tecum non poteris. Cor tuum inane fidei ad pœnas exit, quod plenum fide ad coronam exiret. Ecce nihil est quod fecisti, & propter nihil Deum offendisti, quando quicquid peccando acquisisti, ut etiam nihil tibi prodesset, sed magis obesset, effecisti.

CAP. XII.

Quibus modis excusent se iniusti negotiatores de auaritia.

Adiant hac nostri negotiatores, & mutant vitam: & si fuerunt aliquando iniusti, deinceps non sunt: quicquid iniustum est, non cognoscant: quod fuerunt, obliuiscuntur: potest non approbent, non laudent, improbent, damnent, mutentur, si peccatum est talis negotiatio. Hinc enim audiretate (nescio qua) acquirendi, o negotiator, quando damnatum passus fueris, blasphemias, & pro pretiis rerum, quas vendis, non solum mentiris, verum etiam falsum iuras. Cortigante Christiani, non sic negotientur. Sed ait mihi negotiator: Ecce ego adfero quidem ex longinquo merces ad ea loca in quibus non sunt ea que attuleris: unde viuum, tanquam mercedem laboris mei peto, ut carius vendam, quam emerim. Vnde enim viuum, cum scriptum sit, Dignus est operarius mercede sua? Sed agit de mendacio, de periurio. Hoc vitium meum est, non negotiationis: neque enim non, si vellem, possem agere sine isto vitio. Non ergo culpam auctor ad negotium transfero: sed si mentior, ergo mentior, non negotium. Possem enim dicere: tanto emi, sed tanto vendam: si placet, eme. Non enim istam veritatem audiens emptor repelleretur; & non omnes potius accurrerent: quia plus fidem quam mercedem diligenter. Hoc ergo, inquit, me mone, ne mentiar, ne periurem: non ut abiciam negotium, vnde me transigo. Quò enim vocas, quando hinc reuocas? Fortè ad artem aliquam? Ero tutor, calciamenta faciam hominibus. Mendaces enim & ipsi non sunt? Periuri & ipsi non sunt? Nonne locatis ab alio calciamentis, cum acceperint ab alio pretium, dimittunt quod faciebant, & suscipiunt alteri facere, & fallunt eum cui promiserant citò se facturos? Nonne sæpe dicunt: hodie facio, hodie impleo?

Deinde

Deinde in ipsa futura tantas fraudes non faciunt? Faciunt ista, & dicunt ista: sed ipsi mali sunt, non ars quam profitentur. Si omnes ergo artifices mali, Deum non timentes, vel pro lucro, vel pro timore diuini aut egestatis, mentiuntur aut periurant: quomodo reuocas me à negotiatione? An vti agricola sim, & aduersus Deum tonantem murmurem, vt grandinem timens, fortilegem consulam, vt quæram, quid faciam contra cælum, vt optem pauperibus famem, quò possem vendere, quod seruari? Ad hoc me adducis? Sed non ea faciunt, inquis, agricola? boni. Nec illa negotiatores boni. Quid enim! Vtrum & filios habere malum est, quia quando eis caput dolet, malè & iniuste matres ligaturas sacrilegas & incantationes quærunt? Ita hominum, non rerum peccata sunt. Potest mihi hoc dicere negotiator. Quare ergo, inquit, quemadmodum intelligas negotiationes, quas legit in psalterio: ne forte tu non intelligas, & me à negotiatione prohibeas. Mone ergo quemadmodum viuum. Si bene; bene mihi erit: vnum tamen scio, quia si malus fuero, non negotiatio mihi facit, sed iniquitas mea. Verumne dico? Et quando verum dicitur, non est quod contradicatur. Assentior. Sed habeo adhuc quod contra te, o negotiator, dicam. Nunquid Abel iniustus, negotiator fuit? Vnde se transfegit, quamdiu vixit: Nonne in sudore vultus sui vescabatur? Quid Enoch, quid Noë vti agricola, quid Patriarcha pastores ouium fecerunt; negotiati sunt: Et vixerunt tamen. Quidam eorum diuitius etiam vixerunt: sed non de eo, quod illos sustentaret, male solliciti fuerunt. Quis Israelitarum excrementum de Aegypto. tantam multitudinem pavit? Nonne Deus eorum Dominus? Quis pavit Heliam? Coruus & paupercula vidua, iniusti à Deo, ministrarunt Prophetæ. Denique sanctus ille Iannes, in deserto vidualis, unde sustentatus fuit? locustis & melle siluestri? Et Dominus Iesus, cum quadraginta dies in deserto iunaret, postque sibi lapides in panes mutare; esurire tamen dignatus est. ac deinde ab angelis sibi voluit ministrari. Quare autem hac dico: Vt te doceam o negotiator; si sanctorum vitam imitari. & à negotiatione cessare velis; nunquam Deo deserturum vnde te sustentet. Hoc ergo agere in omni negotio tuo, quod agere necesse est, non vt viuas simpliciter, sed vt bene viuas. Viuas autem bene, si in se viuas.

Nos habemus litteraturam; ibi legit Augustinus negotiatio- nes.

Genes. 4. Ibidem 1. Genes. 9. Ibidem 47. Exod. 16. 3. Reg. 17. Math. 3. Math. 4.

Ibidem infra.

1 In Psal. 70. conc. i vitra medium.

Luc. 10.

CAP. XIII.

Quomodo de sua iniustitia se excusent fœneratores, & similes farinae homines; ne auari videantur: cum iniusti amantibus, & timentibus Deum nihil desit.

1 In Psal. 128.
in medio.

A Vident etiam fœneratores dicere: Non habeo aliunde vitam. Hoc mihi & iatro diceret, deprehensus fauce: hoc & effactor diceret, deprehensus parietem abnum: hoc mihi & leuo diceret, emens puellas ad prostitutionem: hoc & maleficus incantans mala, & vendens maline suam. Quicquid tale prohibere concernitur, responderent: nes, quia non haberent unde viverent, quia inde se pasceret quasi non hoc ipsum in illis maxime puniendum est, quia vitam nequitie delegerunt, vitæ vitam transigant: & inde volunt pascere, unde offendant eum à quo omnes pascunt.

2 In Psal. 119.
conc. 21. in medio.

Dicitur illis: *Nolite male agere, nolite fraudem facere:* dicunt: Unde me pascio? Non potest ars sine impostura: non potest negotium esse sine fraude. Sed fraudè puniit Deus. Time Deum. Sed si timero Deum, non habeo unde vivere.

3 Psal. 33.

Quid ergo est quod dicit: Timeat Dominum omnes sancti: quoniam nihil deest timentibus eum? Copiam promittit in pido & dubitanti, ne si forte timuerit Dominum, & deserat illum superflua. Pascēbat se Dominum contemnentem sed deseret te timentem se? Attende, & noli dicere: Ille dives est, ego pauper sum: ego timeo Dominum, ille nō timendo quantum acquisiuit & ego timendo nudus sum. Vide enim quæ sequitur: Divites egerunt, & esurierunt: inquirentes autem Dominum non minuuntur omni bono. Sed si ad literam accipias hoc, videtur te fallere. Respicias enim multos divites iniquos mori in divitiis suis, non factos fuisse pauperes cum vivunt: vides illos senescere, perducī ad ultimum vitæ: magnas copias divitiarum, celebrari eis pompam funeris: magnis effusionibus: perducī ad sepulchrum divitem, qui exspiravit in lectis eburneis, circumstante familia suorum: dicit in animo tuo, si forte nosti aliqua & peccata & scelera ipsius: Ego novi quanta fecerit iste homo: ecce senuit, monumentum est in lecto suo, deducunt illum sui, pompa tanti funeris celebratur: agnoui, quæ fecerit, decepit me scriptura, & testellus audio & cantor: Divites egerunt, & esurierunt. Quando ista inoposuit? quando esurivit? Inquirentes autem Domine

4 Psal. 33.

non minuētur omni bono. Quotidie ad basilicam surgo, quotidie genu flecto, quotidie inquirō Dominum, & nihil boni habeo: iste non inquisit Dominum, & inter tanta bona defunctus est. Sic cogitant suffocant laqueus scandali. Eam enim mortalem quærit in terra, & veram mercedem non querit in cælo: & mittit caput in laqueum Diaboli: constringuntur ei fauces, & tenet Diabolus ad malefaciendum: & sic imitatur illum divitem, quem videt in tanta copia defunctum. Noli ergo sic intelligere. Et quomodo intelligam? in bonis spiritalibus. Sed ubi sunt? Non videntur oculis, sed corde. Non video, inquis, ipsa bona. Videt illa, qui amat. Iustitiam non video. Non enim aurum est, non argentum est. Si aurum esset, videres: quia hiles est, non vides. Et si non vides fidem, quare amas serum fidelem? Interroga te ipsum, qualem serum diligis. Fortè habes serum formosum, statuosum, bene conpositum: sed furem, nequam, fraudulentum. Habes autem alium fortè parvum statura, deformem facie, colore tærum: sed fidelem, parvum, sobrium. Attende, rogo te, quem istorum duorum diligis? Si oculos carnis interroga: vicit apud te pulcher iniustus: si oculos cordis: vincit deformis fidelis. Ergo quod vis, ut exhibeat tibi alter, id est, fidem: exhibe illi & tu. *Noli fœnerari. noli quemquam fraudare. quantavis inopia labores, quamlibet indigens: noli errare.* Ferenda est enim magis omnis necessitas, quam perpetranda aliqua iniquitas. Tamè aliud est de necessitate peccare, aliud in abundantia. Pauper mendicus furtum facit, ex macie processit iniquitas. Divites abundans rebus tantis, quare diripit res alienas? ideo macro cum dicitis, Quare hoc fecisti? humiliter afflictus & abiectus responderet, Necessitas coëgit me. Quare non timuisti Deum? Egestas compulit. Dic diviti: Quare hæc facis, & non times Deum? (Sitamentantus es, qui possis dicere:) vide si vel dignatur audire. Iam enim præceptoribus & correptoribus suis inimicitis divites indicunt: & sunt inimici verum dicentibus; iam facti palpari verbis adulantium, aure molli, corde non sano. Quis dicit diviti, male fecisti rapiendo res alienas? Aut fortè, si aulus fuerit aliquis dicere, & talis est cui nō possit ille resistere, quid responderet? Totum in contemptu Dei loquitur. Quare? Quia superbus est, quia auarus est; & magna aurem præbet Diabolo suggerenti speciem lucri de manifestis vagina, quam Deo promittenti salutem de p̄ timoris & laboris disciplina. Quod

Vide in Psal. 123 in med. & in Psal. 16 conc. 1. post initium.

3 In Psal. 72 in medio.

quidem in ipsis diuitibus si bene aduertatur, non debet mirum videri: cum in omni genere humano plures alliciat auaritia quam peritina. Et in eis ipsis qui sunt artificiosi, raro inueniuntur homines, qui non habeant artem suam pecuniaria mercetē venalem: pluriſque vendantur ſemper propter quod aliquid in quā id quod propter illud fit. Vtque adeo autem hoc inoleuit malum, ut iam quaſi ex conſuetudine vendantur leges corrupantur iura, ſententia ipſa venalis fit, & nulla iam cauſa poſſit eſſe ſine cauſa. *Quare?* Quoniam nō ſufficit auaritia noſſe & amare aurum, niſi & habeat; neque noſſe & amare honores & imperia, niſi proueniāt. Quae tamē omnia nec ad ea ſufficiūt. Qui enim biberit ex hac, inquit Chriſtus, aqua, ſine iterū. Ideoq; & in psalmo: Concepit, inquit, dolorē, & peperit iniquitatem. Dolorē, vel laborem dicit cōcipit, cum ea concipiuntur, quae noſſe ac velle non ſufficit, & inardēſcit atque aegrotat animus indigentia, donec ad ea perueniat & quaſi peritina ca: (vnde eleganter in Latina lingua parva dicuntur & reperta atque comperita: quae verba quaſi à partu dicta reſonant.) Quia concupiſcentia cum concepit, parit peccatum.

CAP. XIII.

*Chriſti ſententia explicatur; Cauete ab omni auaritia:
& exemplum diuitis ſulti adiungitur.*

1 D Auguſt.
Ser 65 inter
Impref. Louj.
eſt ſerm. 109.
de temp.
Luc. 12.
Vide ſerm 91.
inter diuerſ.
in editione
Plant. ni.

Præcepit autem nobis veritas, quæ nec fallit, nec fallitur. Audiamus, timeamus, caueamus. Quid ergo præcepit? Dico, inquit, vobis, abſtine ab omni auaritia. Quid eſt, Ab omni auaritia? Quid eſt, Ab omni? Quare addidit, Ab omni? Poſſet enim: & ſiſſicere; Cauete ab auaritia. Pertinuit ad eum addere, Ab omni, & diceret; Cauete ab omni auaritia. Quæ hoc dixerit. Velut occaſio ipſa, vnde natus eſt ſermo, apparet nobis in ſancto Euangelio. Interpellauit enim eum quidam contra fratrem ſuum, qui totum patrimonium abſtulerat, & fratris ſuo partem ſuam non reddebat. Quam bonam ergo cauſam habuerit iſte interpellator, aduertis. Non enim rapere quæret ab aliis; ſed ſua à parentibus ſibi relictā qua reſcit ipſe Domino interpellato & iudicæ te poſcebat. Habebat iniquum fratrem: ſed iuſtum iudicem inuenerat contra iniquum ſuam. Deberet ergo perdere in tam bona cauſa occaſionem iſtam? Aut quis diceret fratri eius; Redde partem ſuam fratri tuo,

tuo, ſi Chriſtus non diceret? Ille iudex hoc dicturus erat, quem furto frater ditior, & raptor, præmio corrupcebat? *1. for. 2.* Miſer ergo & paternis opibus deſtitutus, tali ac tanto iudice inuenito, accedit, interpellat, rogat, cauſam ſuam breuiſſimè exponit. Vt quid enim opus erat cauſam perorare, quando ei loquebatur, qui cor poterat & videre? Domine, inquit, dic fratri meo, ut diuidat mecum hæreditatem. Non ei dixit Dominus: Veniat frater tuus; ſed nec miſit vt addeſſet; aut cum aſuiſſet, interpellatori dixit: Proba, quod dicebas. Petebat dimidiam hæreditatem. Petebat in terra dimidiam & in celo Dominus offerrebat totam. Plus Dominus dabat, quam ille poſtulabat. Sed audiamus & iudicantem & docentem. Homo, *2. ibidem ſup.* ait homo. Qui enim pro magno habes iſtā hæreditatem, quid eſ niſi homo? Volebat illum facere iſtā plus quā eſt homo. Quid eum plus volebat facere? Dico vobis: Ego dixi, Dij eſtis, *Psalm. 82.* & filij altiſſimi omnes. Ecce quod eum volebat facere; inter deos numerare, qui auaritia non habet. Homo, quis me, inquit, conſtituit diuiſorem inter vos? Petiſti beneficium, audi conſilium. Ego dico vobis; Cauete ab omni cupidiſſate. Fortè, *Luc. 12.* inquit, tu auarus & cupidum diceres, ſi quaereret aliena: ego autem dico, cupidè & auarè nō apperas nec tua. Cauete, inquit. Quid? Vnde? Ab omni auaritia. Meum ſeruo, alienum non tollo. Non ſolum auarus eſt qui rapit aliena; ſed & ille auarus eſt, qui cupidè ſeruat ſua. Sed ſi ſic culpatur qui cupidè ſeruat ſua: quomodo damnatur, qui rapit aliena? Vide quid mali facias, non audiendo Chriſtum dicentem, Cauete ab omni auaritia. Ecce amas tua, non tollis aliena: de labore habes: de iuſtitia habes: hæres relictus eſt donauit tibi, quem promeriſti; nauigati, periclitatus eſt, fraudem non feciſti, mendacium non iuraſti, quod Deus voluit, acquiſiſti: & ſeruas cupidè tanquam in bona conſcientia, quia non habes de malo, & non quaeris aliena. Si non audieris illum, qui dixit, Cauete ab omni auaritia: audi quanta mala facturus es propter tua. Ecce contigit, verbi gratia, vt fieres iudex. Non corrupperis, quia non quaeris aliena: nemo tibi dat præmium, & dicit: Iudica contra aduerſarium meum. Abſit homo, qui nō quaeris aliena. Quando tibi hoc perſuaderi poteſt? Vide quid mali facturus ſis propter tua. Ille qui vult vt malè iudices, & pro ipſo ſeras ſententiam contra aduerſarium ipſius, fortè potens homo eſt, & poteſt tibi calumniari facere, vt perdas tua. Attendis potentiam

ipſius, cogitas illum, cogitas tua, quæ ſeruas, quæ amas: ne quæ poſſediſti, ſed quibus malè in hæſiſti. Attendis viſcerum, propter quod liberaſ virtutis non habes pennas: & eiſ apud teipſum, Offendo hominem iſtum: multum poſtea tempus, ſuggerit de me mala, & proſcribor, & perdo que habeo. Iudicaturus eſ malè, non cum queris aliena, ſed de quibus ſeruas tua. Ex hæc ergo occasione, quia interpellator iſtæ partem ſuam quærebat, non alienam inuadere cupiebat: non eſt iſta ſententia Domini, vt non diceret: Cauete ab auaritia ſed adderet, Ab omni auaritia. Parum fuit: dat alterum exemplum de quodam diuite, qui ſucceſſerat regio. Quid eſt, ſi ceſſerat? Magnos fructus attulerat regio, quam poſſidebat. Quam magnos fructus? vt non inueniret vbi poneret: ſed eſt ei ſubitò per abundantiam anguſtus, anarus antiquus. Quam enim anni iam tranſierant, & tamen horrea illa ſuffecerat. Tantam ergo natum eſt, vt loca non ſufficerent quæ ſolèbar & quærebat conſilium miſer, non quomodo erogaret que plus natum erat, ſed quomodo reſeruaret. Et cogitando inuenit conſilium. Deſtruam, inquit, horrea vetera, & faciam ne ampliora, & implebo ea: & dicam animæ meæ: Anima, hæc multa bona in annos plurimos reposita, requieſce, manducate, bibite, epulare. Hoc dixit ſapient inuencor conſilij, animæ ſe. Et Deus ad illum, qui nec cum ſtultis loqui deſignatur: Stulte, inquit, ſtulte, quid tibi ſapient videtis? Hodie repetitur te anima tua, cui dixiſti: Habes multa bona: hodie repetitur & nullum habet bonum. Contemnat hæc bona, & ſit iſta bona, vt, quando repetitur, exeat ſecura. Quid enim eſt iſtius quibus illo homine, qui multa bona vult habere, & bonus eſt ipſe non vult? Indignus eſ, qui habetas, qui non vis eſſe que vis habere. Nunquid enim vis habere villam malam? Ne vitique, ſed bonam. Nunquid vxorem malam? Non, ſed bonam. Nunquid denique caſulam malam? nunquid vel caſulam malam? Quare animam ſolam malam? Non hic dicit ſtulto huic vana cogitanti, horrea ædificanti, & ventres perperum non vident: non illi ait, Hodie anima tua rapietur gehennam: nihil horum dixit: ſed, Repetitur a te: tam quam diceret: Propterea repetitur, quia ipſa bona non eſt, & tam multa bona præparatiſ.

quibus ſupra.

Luc. 12.

CAP. XV.

Exemplum diuitis purpurati proponitur, qui non quia aliena rapuit, ſed quia ſibi ſeruaui, damnatus eſt.

Nunquid quæ ſunt diues aliena quærebat: Fructus ſuos colligere diſponebat; vbi poneret, conſulebat: non de cuiuſquam vicini agris, non limite perturbato, non ſpoliato paupere, non circumuento ſimplice: ſed tantummodo de ſuis colligendis cogitabat. Cum ergo ſe prudentiſſimum conſilium inueniſſe arbitraretur, de apothecis veteribus anguſtiſ deiciendis, & amplioribus nouis ædificandis, & omnibus ſuis fructibus colligendis & recondendis, non alienis concupiſcendis atque rapiendis; ait illi Deus, Stulte, vbi tibi ſapiens videris, ibi ſtulte. Stulte, inquit, hæc nocte repetit a te animam tuam; hæc, quæ præparatiſ, cuius erunt? Si ſeruaueris, tua non erunt: ſi erogaueris, tua erunt. Quid inquit, reponis quod relicturus eſ? Ecce increpatus eſ ſtultus malè recondens. Si ſtultus eſt qui recondit ſua: tu inueni nomen ei qui tollit aliena. Si ſordidus eſt reconditor ſuorum, vlceroſus eſt raptor alienorum. Sed non qualis ille vlceroſus, qui iacebat ante ianuam diuitis, & cuius canes lingebant vlcera. Ille enim vlceroſus erat in corpore, non raptor in corde. Fortaſſi aliquis reſpondeat, & dicat: Non valde magna poena erat illi homini, cui dixit Deus, ſtulte. Non ſic dicit Deus, ſtulte, quomodo homo dicit. Tale enim in quenquam Dei verbum, iudicium eſt. Nunquid enim Deus ſtultis daturus eſt regnum caelorum? Quibus autem non eſt daturus regnum caelorum, quid eis reſtat, niſi poena gehennarum? Conucere hoc videmus: apertè hoc manifeſte que videamus. Nam & ille diues, ante cuius ianuam iacebat pauperiſſimus vlceroſus, non eſt dictus raptor rerum alienarum. Erat quidam diues, inquit, qui induebatur purpura & byſſo. Diues, inquit, erat. Non dixit, calumniator: non dixit, pauperum oppreſſor: non dixit, rerum alienarum aut delator aut receptor: nõ dixit, pupillorum expoliator: non dixit, viduarum perſecutor. Nihil horum: ſed, Erat quidam diues. Quid magnum eſt? Diues erat, de ſuo diues erat. Cui aliquid tulerat: Quod ergo eius crimen, niſi iacens ante ianuam vlceroſus, & non adiuuus? Hoc enim apertè de illo dictum eſt, quod immiſericors erat. Nunquid enim ſi pauper ille ante ianuam iacens, ſufficientè paucè a diuite acciperet, diceretur de illo, quia cupiebat ſaturari de micis

1 D. Auguſt.
Serm. 19 de
verbis Apoſt.

Luc. 16.

Nota. quæ cadebant de mensa diuitis? Propter hanc solam inhumanitatem, qua contemnebat pauperem, ante ianuam suam nitentem, nec congruè digneque pascēbar, mortuus est, & sepultus. Et cum apud inferos in tormētis esset, leuauit oculos suos, vidit pauperem in sinu Abrahæ. Et quid pluribus immortē? Desiderauit guttam, qui nō dedit micam. Nōne accepit iustam sententiam, qui nō dedit propter crudelem auaritiam? Si hæc erga pœna est auarorum, quæ pœna raptorum? Sed mihi raptor rerum alienarum: Ego similis illius diuitis nesci sum: Agapen facio, inclusis in carcere victum mitto, nudis vestio, peregrinos suscipio. Dare te putas, tollere noli, & desisti. Cui dederis, gaudet: cui abstuleris, plorat. Quem duorum istorum exaudirius est Dominus? Dicis ei cui dederis: Gratiarum age, quia accepisti: sed alter tibi ex alia parte dicit: Ego gemit, cui abstulisti. Et pœnā totum tulisti, & exiguum illi dedisti. Si ergo quod alteri abstulisti, egētibz dedisses, nec talia operā diligit Deus. Dicit tibi Deus: Stulte, iusti vt daret, sed nōne alieno. Si habes, da de tuo. Si non habes quod des de tuo; melius nulli dabis, quā altero spoliabis. Dicitur est Dominus Christus, cum in iudicio suo sederit, & alios ad dexteram, alios ad sinistram separauerit, bene operantibus: Venite benedicti patris mei, percipite regnum: Esuriui, & dedistis mihi manducare. Attende etiam quid sinistris dicitur est: Ite in ignem æternum. Quare? Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare: nudus fui, & non vestistis me. Si ergo in ignem æternum ibit, cui dicitur est Christus: Nudus fui, & non vestisti me: quem locum habebit in igne æterno, cui dicitur est: Vestitus fui, & spoliasti me? Hic fortasse vt euadas hanc vocem, ne tibi dicat Christus, Vestitus fui & spoliasti me; murata consuetudine, cogitas spoliare paganos, & vestire Christianum. Et hic respondebit tibi Christus, imò nunc respondet tibi perferam suum qualemcunq; manserit suum: Et iam hic parce damnis meis. Cum enim tu, qui Christianus es, spoliās paganos, impedis fieri Christianū. Etia & hic fortasse respondebis adhuc: Ego non odio parātingero, sed dilectione potius disciplinā. Ideo spolio paganos, vt per hanc alperam ac salubrem disciplinam faciam Christianum. Audiēti & crederem, si quod abstulisti pagano, redderes in factō Christiano. Fertē & hoc secum cogitat aliquis, & dicit: Multi sunt Christiani diuites, auari, cupidi: non habeo peccatum, si illis abstulero, &

pauperibus dedit. Vnde enim illi nihil boni faciunt, mercedē habere potero, si ego elemosynas dedito. Etiam in hac re parcat vnusquisque animæ suæ: quia huiusmodi cogitatio ex diaboli caliditate suggeritur. Nam etiam si totum tribuat quod abstulerit, addit potius peccata, quā minuat.

CAP. XVI.

Auari malè intelligunt hanc scripturam: Nemo quod suum est quarat: sed quod alterius.

Diximus iam multa contra vnū vitium rapinarum quo res humana vsquequaquæ vastantur. Diximus: sed necdum ista quæ dicta sunt, sufficiunt: quia nec etiam ipsi rapacibus & auaris, quantacumque habuerint, quomodo libet acquisita sufficere possunt. Ergo aduersus hoc vitium amplius dimittendum est: & imprimis eisdem telis confodiendum, quibus ab auaris muniri posse videtur. Nam & quandam scripturam, dum non bene eam intelligunt, sibi in hoc vitio patrocinari arbitrantur. Sed quomodo miser fallantur, iam pauca aperientur est,

In lauce enim charitatis ex Apostolo audiuius, Charitas non querit quæ sua sunt. Non querit quæ sua sunt: quoniam donat quæ possidet. Alio loco periculosius dictum est, si non intellexeris. Secundum enim ipsam charitatem percipiens Apostolus fidelibus membris Christi, ait: Nemo quod suum est quarat, sed quod alterius est. Auaritia namque hoc audio, fraudes parat, vt in negotio quasi alienum quærens, aliquem circumueniat; & querat non suum, sed alienum. Compescat se auaritia: procedat iustitia. Audiamus, intelligamus. Charitati dictum est: Nemo quod suum est quarat: sed quod alterius. Verum tu auare, si resistas, & magis ad hoc præceptum redigis, vt alienum concupiscas; perde tuum. Sed quomodo te noui, habere vis & tuum & alienum. Fraudem facis, vt hab eas alienum: furtum patere, vt perdas tuum. Non vis querere tuum, sed tollis alienum. Quod si facis, non facis bene: furtum enim facis. Audi, o auare, auisculta. Apostolus tibi eodem loco apertius exponit hoc quod dixit: Nemo quod suum est quarat, sed quod alterius. Ait quippe de scipso: Ego autem non querens quod mihi vtile est, sed quod multis, vt salui fiant. Qui æternam salutem fidelibus quærebat, suaderet fraudem? quibus optabat calum, suggereret furtum? Quod

Matth. 25.

1 Hom. 7. intere 50. desumpta ex ferm. 19. de verb. Apostol.

1 D. August. Serm. 95. inter diuersos ex edit. Plant. 1 Cor. 13. 1 Cor. 10.

Ibidem.

2 Tom. 10. ex fragmento Sermon. de Decalog. quem citat Eugyp. Pius in edit. Plantini.

2 Quod per furtum, contra hoc preceptum, subducis pro mo, de celo perdis. Nemo enim habet iniustum lucrum, iusto damno. Verbi gratia, Qui furatur, acquirit vestem caelesti iudicio amittit fidem. Vbi lucrum, ibi damnum: ubi biliter lucrum, inuisibiliter damnum. Non ergo fraudem, sed homo, non rapinam, non auaritiam commendat scriptura: quia à te ipsa charitas exigit, tibi veritas ostendit: & proprie in Apostolo quod imitaris, ut Dei preceptum perficias.

Voluisse: secundum illud quod scripsum est: Omnia quæ volueris, ut faciant vobis homines, & vos faciatis illis similiter. Si quispiam, verbi gratia, inueniat in via alienum sacculum solidorum, debet reddere. Sed nescit cui. Se excusat ignorantia, si non dominetur auaritia. Dicam quid fecerit homo quidam pauperimus, eo tempore quo Sanctus Ambrosius Mediolani erat episcopus, vbi tunc præsens erat etiam Augustinus nondum episcopus. Tã pauper erat ille, de quo loquimur, vt scholasticus esset grammatici; sed planè verus & perfectus Christianus. Sed melior fuit ille qui ad velum stabat, quàm ille qui in cathedra sedebat. Pauper ergo iste inuenit sacculum ducentorum solidorum: memor tamen diuinæ legis, de qua iam diximus, proposuit pitacium publicè. Qui solidos perdidit, veniat ad illum locum, vt quærat illum hominem. Ille, qui plangens circumquaque vagabatur, inuenit & lecto pitacio, venit ad hominem. Et ne forte alienum quæreret, sed suum; quæsiuit signa, interrogauit sacculi qualitatem, solidorum etiam numerum. Cum omnia fideliter etiam ille respondisset, reddidit quod inuenit: obtulit illi solidos viginti. Noluit accipere. Obtulit decem, noluit recipere. Saltem rogauit, vt vel quinque reciperet. Noluit. Ille stomachans proiecit sacculum. Nilh perdidit, ait. Si non vis à me aliquid recipere, nec ego aliquid perdidit. Quale certamen, qualis pugna, qualis conflictus. Theatrum mundus, ipse clarior Deus. Victus ille, quod offerebatur accepit; & continuo totum pauper pauperibus erogauit, vnũ solidum in domum suã non misit. Considerate Christiani, tam gloriosum exemplum, & tam admirabile factum. Facite hoc. Nolite putare vos damnum pati, si quod à vobis inuentum fuerit, reddideritis. Credite, quia magnum lucrum est, si feceritis quod suggero. Fortè aliquis veniens, in domo sua perdidit solidos. Terra communis est, in vna domo estis in hoc mundo; ambo viatores estis huius vitæ. Vnum stabulum intrastis. Poiuit ille, oblitus est; vel cecidit ab illo. Inuenisti, qui in lege audisti intentionem esse reddendam. 4 Quis inuenisti? Christianus. Quis inuenisti? Qui legem audisti. Qui cum audires multa, laudasti; tu inuenisti. Si ergo veraciter laudasti, redde quod inuenisti. Si ergo non reddidisti quod inuenisti; quando laudasti, testimonium contra te dixisti. Nam quod inuenisti, & non reddidisti; rapuisti. Quantum potuisti, fecisti; quia plus non potuisti, ideo plus nõ fecisti. Qui aliquid negat; si possit,

Math. 7. Loquitur de seipso Augustinus. tantamquam de altero.

CAP. XVII.

Aliena non sunt rapienda; quod illustri exemplo declaratur.

1 D. August. Sermon. 116. de Tempore, ante finem.

1 Sed fortè inde factus es pauperimus & egentissimus: quia nescio quid habebas paternum quod te sustentat, & calumnia aliqua competitoris abstulit. Gemis hinc, aut tempora acceulas. Quod gemis, si possis, non facis? An non demus, an non quotidianis exemplis plena sunt omnia: Et quispiam gemebat, quia perdebat sua: hodie peregrinus ad mare, rapit aliena: si non re, saltem cupiditate. 2 Alius potens, & rapit; tu in manu raptoris gemis: quia rapere non potes, si non facis. habeto facultatem, & ibi laudabo domitam cupiditatem. Beatum sancta Scriptura dicit, qui post aurum abiit; qui potuit transgredi, & nõ est transgressus; qui facere potuit, & non fecit. Tu autem dicis; Nunquam negaui alienam. Quia fortè nemo tibi commendauit, aut fortè commendauit, sed sub testibus commendauit. Dic mihi, reddidisti quando à solo solus accepisti, vbi Deus inter vos fuerat: tunc reddidisti: si mortuo eo qui commendauit, nescio filio reddidisti, tunc te laudabo, quia post aurum non istis potuisti transgredi, & non es transgressus; quia potuisti mifacere, & non fecisti. Si fortè alienum sacculum solidorum vbi nemo te vidit in via, inuenisti, & sine vlla mora, ei, cui fuerat reddidisti. 3 Ecce hoc: quod propono, in eo te examina in eo te appende. in eo ascende ad mensuram tribunal, & confute te ante te, & iudica te. Et si te pravũ inuenieris, corrige te. Considera quod propono. Deus dicit in lege sua, intentionem esse reddendam. Deus in lege tua dicit, quam priori populo dedit, pro quibus Christus nondum erat mortuus: vt quæque rem cuiuscunque inuenierit, tanquam alienam cito restituat: quia sine dubio, & si ipse perdidisset, hoc tibi ab alio se voluisse

2 D. August. Sermon. 19. de verb. Apostoli

Ecccl. 31.

3 Hom. 9. inter quæ est, quæ est confuta &c. Sermon. 19. de verbis Apostoli.

Leuiticus 6.

4 D. August. Sermon. 19. de verbis Apostoli.

Nota.

si posses, & tolleret. Quod non tollis, timor prohibet: si bonum facis, sed malum metuis. Quid est magnum, timor malum? Magnum est, non facere malum? Magnum est, timere bonum. Nam & latro timet calum, & ubi non potest, facit: & tamē latro est. Deus enim cor interrogat, non manus. Lupus venit ad ouile ouium, quærit inuadere, quærit inlære, quærit deuorare. Vigilant pastores, latrant canes; & potest, non aufert, non occidit: sed tamen lupus venit, latro redit. Nunquid quia ouem non tulit, ideo lupus venit, & redit? Lupus venit tremens, lupus redit tremens: lupus est timor & frēmēs & tremens. Interroga ergo te, & vide, si tibi facis malū; quādo potes facere, & ab homine non puniri. Time Deū, quando nemo est tibi, nisi tu, & ille, cui facis malū; & Deus, qui ambos videt. Parum autem est si dico, tibi facis malum. In ōi tibi ama bonum. Nam etiā si timore gehennæ facis malum, nondum es perfectus: audeo dicere, si timore gehennæ non facis malum; est quidem in te fides, quia crediturum Deū esse iudicium: gaudeo fidei tuæ, sed adhuc timor malitiae tuæ. Quid est, quod dixi? Quia si timore gehennæ non facis malum; non amore iustitiæ facis bonum. Aliud timere peccatam: aliud est amare iustitiam.

CAP. XVIII.

Bonus bene vititur auro, malus malè.

Quemadmodum ergo hi, qui ad malum alicui inferendum aut ad illatum sibi vindicandum, potentes videntur fieri, laudantur, quando minus faciunt quam possunt: sic sum laudauit scriptura, qui potuit transgredi, & non est transgressus, qui post aurum non abiit. *Hocine audis, Christiane?* Post te debet ire aurum, non tu post aurum. Nam bonum aurum. Non enim aliquid mali creauit Deus. Tu nolite malus, & bonum erit aurum. Ecce pono aurum, inter hominem bonum & malum. Tollat malus: inopes opprimuntur, iudices corumpuntur, leges peruertuntur, res humanae perturbantur. Quare? Quia aurum tulit malus. Tollat bonus pauperes pascuntur, nudi vestiuntur, oppressi liberantur, captiui redimuntur. Quanta bona de auro quod habet bonus quanta mala de auro quod habet malus? Vt quid ergo dicit aliquando stomachatus? O si non esset ipsum aurum. Tu non amare aurum. Si malus es, is post aurum: si bonus es, is post

Quid est, is post te? Tu ducis, non ducis: quia possides, non possideris. Non faciunt bonos mores, nisi amores boni. Tollatur aurum de rebus humanis: imò adfit aurum, vt probet res humanas. Præcidatur lingua humana propter Dei blasphematores: & vnde erūt Dei laudatores? Quid tibi fecit lingua? Sit qui bene canet; bonum est organum. Da mentem bonam ad linguam: bona dicuntur, discordes concordantur, lugētes consolantur, luxuriosi corripuntur, iracundi refrenantur, Deus laudatur, Christus commendatur, mens ad amorem inflammatur, sed diuinum, non humanum; spiritalem, non carnalem. Hæc bona facit lingua. Quare? Quia bona est mens, quæ vitur lingua. Da malum hominem ad linguam: erunt blasphematores, litigatores, calumniatores, delatores. Omnia mala de lingua, quia malus est qui vitur lingua.

CAP. XIX.

Quadam bona solum in bonis sunt: quadam bonis & malis communia.

Quapropter non tollantur res de rebus humanis: sunt res, & adfit vsus rerum bonarum. Alia enim sunt bona quæ non sunt nisi in bonis: & alia sunt bona quæ sunt communia bonis & malis. Bona quæ non sunt nisi in bonis, pietas, fides, iustitia, prudentia, modestia, charitas, & cætera huiusmodi. Bona quæ sunt communia bonis & malis, pecunia, honor, huius sæculi potestas, administratio aliqua, salus ipsa corporis. Et hæc bona sunt, sed bonos quærunt. Iam hic murmuratur. Reprehensor & argumentator mox mihi obiecturus est: Et quare Deus, qui omnia gubernat, bona ista dat malis? Non illa daret nisi bonis. Expectas à me audire consilium Dei? Audi. Quod ista bona dat Deus & malis, si vis intelligere, eruditio tua est, non aduersitas Dei. Hinc est quod surrepsit quibusdam lethalis impietas, vt animo credant, Deum non aspicere res humanas. Dicunt enim & disputant: Nunquid si Deus res humanas attenderet, haberet ille diuitias, haberet ille honores, haberet ille potestatem? Non curat Deus res humanas. Nam sicuraret, ista solis bonis daret. Redi ad cor, & inde ad Deum. De proximo enim redis ad Deum, si redieris ad cor tuum. Nam quando te offenderunt ista, exiisti & à te. Exul factus es & pectoris tui. Moueris rebus quæ sunt foris à te, & perdis te. Tu iustus es; ista foris adiacent. Foris bona sunt, sed foris

† ibidem immediate.

1 D. August.
Serm. 5. de
S. Cæp. qui
est de diuers.
315.
Eccl. 31.

foris sunt. Aurum, argentum, omnis pecunia, vestes, clientelae, familiae, pecora, honores, foris sunt. Si ista bona in ista, & terrena, bona temporalia, bona transitoria non donare malis, crederentur bona esse à bonis. Ergo Deus, qui dat ista bona, te docet concupiscere meliora. Ecce dico: Ista meratione rerum humanarum quodammodo te alloquitur Deus pater tuus; & quasi puerum desipientem docet his veni quae, sicut possum, profero ad te tanto fidentius, quanto magis ille dignatur manere in me. Constitue tibi dicere Deum: retinere non auit, qui te adoptauit: ô fili, quid est, quod quae surgis, & oras, & genu figis, & fronte terram percussis, & quando etiam lachrymans, & dicis mihi; Pater meus, & meus, da mihi diuitias? Si dem tibi aliquid boni, tunc te magis aliquid adeptum. Quia petisti, accepisti: fac bene. Antequam haberes, humilis eras; habere diuitias petisti, & pauperes contempsisti. Quale bonum est unde factus es? Peior factus es, quia malus eras; & quid te peior posse facere, nesciebas. Ideo hæc à me petebas. Dedit tibi bavi; inuenisti, & inuenisti. Lascias quando non habes. Corrige, enime cupiditatem, bibe charitatem. Quis magnum quod à me petis? Dicit tibi Deus tuus: Nonne quibus ea dederim? non vides qualibus ea dederim? magnum bonum esset quod à me petis, haberet hoc: haberet hoc perfidus, haberet hoc blasphemator meus, haberet hoc infamis, haberet meretrix impudica? Hi omnes habent, si magnum bonum esset aurum? Sed dicit tibi: Nonne ergo bonum aurum. Imò bonum est aurum, (ait enim prophetam Deus, Meum est aurum. & meum est argentum): mala faciunt de bono auro mali: bona faciunt de bono aurum. Et vis videre, quam iusti iudicis res est aurum & argentum? Auarus vende torquetur, inde misericors adiutor rem suam diuina distribuit iustitia, & rectè facta indemonstrantur; & peccata inde puniuntur. Nunquid non aurum & argentum, arque omnis terrena possessio, & exercitatio manitatis est, & supplicii cupiditatis? Cum talia Deus non hominibus tribuit, ostendit in eis, quanta contemnat animi: cuius diuitiæ sunt ipse Deus qui tribuit. Non enim peccatus est. Nam & qui non habent, possunt in a contemnit sed vtrum fingant, an verè contemnant, Deus videt, qui cec-

inspector est: hominibus autem, vt imitari possint, cogitatio contemnentis non nisi in manibus erogantis inspicitur. Cum autem maioribus hominibus Deus ista concedit, ostendit in eis quomodo: & in ipsis bonis quæ Deus largitur, crucietur animus, cui viluit qui tanta largitur. Bonis autè administrat occasiones beneficiorum, malos autè torquet timore damnorum. Et ideo si amittant vtrique aurum & argentum: isti caelestis diuitias leto corde retinebunt; illis autè & bonis temporalibus inanis domus, & bonis æternis in auro conscientia remanebit. Illius est ergo aurum & argentum, qui nouit vt auro & argento. Nam etiam inter ipsos homines tunc quisque habere aliquid dignus est, quando bene vitur: nam quod iuste non tractat, iure non tenet. Quod autè iure non tenet, si suum esse dixerit, non erit vox iusti possessoris, sed impudentis incubatoris improbitas. Quapropter si homo non importunè dicit aliquid suum, non quod iniqua & stulta cupiditate occupauerit, sed quod prudentissima potestate, & moderatione iustissimo tractauerit: quanto magis Deus verè ac perfectè suum esse dicit aurum & argentum, quod & largiissimè bonitate condidit, & iustissimo administrat imperio: vt sine ipsius nutu arque dominatu, nec mali ad auaritiæ supplicium, nec boni ad vnam misericordiam possint habere aurum & argentum? Quod tamen instituit vt sit, & vt alteri addit, alteri detrahit; distribuere atque ordinare non possunt. Si autem solis bonis in potestate daretur aurum & argentum, rectè putaretur magnum aliquid bonum. Rursum, si solis malis deesset, videretur magna poena paupertas. Si autè solis bonis deesset, videretur summa beatitudo paupertas. Nunc verò si sic vis aurum posse bene haberi, habent & boni: non eos per aurum bonos esse, habent & mali. Ita ergo aurum & argentum distribuit hominibus conditor rerum & administrator Deus, vt ipsi per se natura & genere suo bonum sit, quamuis non summum & magnum bonum: copia verò eius non extollat bonos, nec lædat inopia: malos autè & cum auferret crucietur. Ac per hoc malis malum est aurum & argentum, & bonis bonum: non quia eos bonos aurum & argentum facit, sed quia bonos inuenit, in vsum bonum conuertitur.

Aggxi. i.

1 D. August. Hom. 30. int. quingoa est Sermon. 15. inter diuers. in edit. plācini.

1 D. August. Sermon. 12. de verb. Apostoli in medio.

*Duplex est bonum: alterum facit hominem bonum: de-
tero homo facit bonum, dum illud leuat in calum.*

1 D. August.
Serm. 5. de
verbis Dom.
in initio.

Bonæ sunt ergo ipsæ diuitiæ, in quibus homines er-
luantur, & pares suos homines alios non agnoscunt,
quous, inquam, homines extolluntur, magis amantes vel
fulgentem, quam cogitantes communem cutem. Ipsæ di-
bitæ sunt, sed à bonis & malis haberi possunt. Et cum be-
sint, bonos tamen facere non possunt. Est ergo bonum
faciat bonum: & est bonum vnde facias bonum. Bonum
facit bonum, Deus est. Non enim facit hominem bonum,
nisi ille qui semper bonus est. Ergo vt sis bonus. *Deum*
Deum inuoca. Aliud autem bonum est, vnde facias bonum
est, quicquid habueris. Aurum est, argentum est; bonum
non quod facit bonum, sed vnde facias bonum. H.
aurum, habes argentum: & concupiscis aurum, & concup-
argens. Et habes, & concupiscis: & plenus es, &
morbus est, non opulentia. Sunt homines in morbo; huc
te pleni sunt, & semper sitiunt. Quomodo ergo delectas
lentiam, qui habes hydropem conscientiam? habes ergo
rum, bonum est; habes non vnde sis bonus, sed vnde
bonum. Quod bonum, inquis, facturus sum de auro? N.
audisti psalmum: Disperit, dedit pauperibus: iustitia
manet in sæculum sæculi? Hoc est bonum: hoc est bonum
vnde sis iustitia bonus, si habes bonum vnde sis bonus. H.
pecuniam, eroga: erogando pecuniam, auges iustitiam. V.
quid minatur, & quid augetur. Minuitur pecunia, augetur
iustitia. Illud minuitur quod eras dimissurus; illud minuitur
quod eras relicturus; illud augetur quod in æternum es pos-
surus. Consilium do lucrorum: disce mercari. Laudas er-
mercatores qui vendit plumbum, & acquirit aurum: & er-
laudas mercatores qui erogant pecuniam, & acquirit ius-
tiam? Sed ego, inquis, non erogo pecuniam, quia non habeo
iustitiam: erogat pecuniam, qui habet iustitiam. Ego
habeo iustitiam; habeam vel pecuniam. Ergo quia non habeo
iustitiam, ideo non vis erogare pecuniam. Magis eroga-
cuniam, vt habeas iustitiam. A quo enim habebis iustitiam
nisi à Deo fonte iustitiæ? ² Quid ergo ego amplius dicat

Psalm. 111.

☞

2 D. August.
Serm. 50 de
temp. in med.

Nam me Evangelium hac cura liberauit. Non ego nunc lego,
sed lecta recolo. Consilium quaeris in causa tua deficiens, vide
quid dicat fons iustitiæ, fons recti consilij, fons, vnde quicquid
imples, venenum non times. *Quid dicit?* Nolite vobis con-
dere thesauros in terra, vbi tinea & comeftura exterminat: &
vbi fures effodiunt & furantur: sed thesaurizate vobis thesau-
ros in cælo, quò fur non accedit, neque tinea corrumpit. Vbi
enim est thesaurus tuus, ibi erit & cor tuum. *Quid expectas
amplius?* Res aperta est. Consilium patet, sed cupiditas lateret:
imò non lateret; sed etiam ipsa, quod cessat est, patet. Non
enim cessat rapina grassari: non enim cessat fraudare auaritia:
non enim cessat perire malitia. Totum vt quid? Vt thesau-
rizeretur. Et vbi ponatur? In terra. Rectè quidem à terra in ter-
ram. Homini enim dictum est peccanti: Terra es, & in terram
ibis. Meritò thesaurus in terra, quia cor in terra. Vbi est ergo
quod habemus ad Deum? Dole qui intellexisti: corrigere si
dolueris. Quamdiu vis laudare, & non facere? Verum est, nihil
verius. Fiat ergo quod verum est: & noli tibi condere thesau-
rum in terra, siue expertus quomodo pereat quod in terra re-
conditur; siue non expertus, sed ex alteris metuens experiri.
Quem non corrigunt verba, corrigant experimenta. Non
surgitur, non proceditur, nisi vna voce dicatur ab omnibus: Væ
nobis, ruit mundus. Si ruit, quare non migras? Si tibi archi-
rectus diceret rurturam domum tuam; nõne prius mi-
grares quam murmurares? Structor mundi tibi dicit ruitur-
rum mundum; & non credis? Audi vocem pradicentis: Et
cælum & terra transibunt. Vox commonentis est: Nolite
vobis condere thesaurum in terra. Ergo si credis pradicenti,
si non contemnitis commonentem, fiat quod dicit. Non
enim ille re fallit, qui tale consilium dedit. Non perdes quod
dedisti, sed sequeris quod misisti. Consilium ergo do: Da
pauperibus; & habebis thesaurum in cælo. Non sine thesau-
ro manebis: sed quod habes in terra sollicitus, habebis in
cælo securus. Consilium do seruandi, non perdendi. Ha-
bebis, inquit, thesaurum in cælo, & veni sequere me, vt
ducam te ad thesaurum tuum. Non est hoc dispendium, sed
compendium. Cur silent homines? Audiant vel experti,
quod timeant: faciant vnde non timeant, *exonerati* migrent
in cælum.

Matth. 6.

Genes. 3.

Luc. 13.

Matth. 13.

Aliud iubet avaritia, aliud pigritia, aliud Christum

¶ D. August.
Serm. 22. de
verbis Apoll.
ante mecum.

Quid ergo amplius expectas, o avarice, amplectentium, & catenis cupiditatis alligans malam famam sub numeros tuos? Quid expectas: quid laboras: quid quid concupiscis? Nempe satiare avaritiam. O vota inanis facta nequissima. Expectas ergo satiare avaritiam. Illud tibi est premere: tu illum non potes satiare. An forte non est tibi? Vtique adeo sub hac sarcina sensum etiam perdidisti: est gratis avaritia? Quare ergo te de somno excitat, etiam aliquando dormire non sinit? Et fortasse habes alterum onus pigritiae: & ista duo nequissima onera, seque pugnantia premunt te, & dilanant te. Non enim imperant; non enim similia iubent. Pigritia dicit: Avaritia dicit: Surge. Pigritia dicit: noli pati frigida avaritia dicit: toiera in mari etiam tempestat. Illa quiescit: illa non sinit quiescere: iubet non solum, proci & nauiga trans mare, quare terras quas ignoras; mercedem deportandæ sunt: non noli linguam Indorum, & intelligibilis videtur sermo avarorum. Venies ignotus ad terram: das, accipis, emis, portas, periculis tuis venisti, cum per redis, exclamas in mari exagitatus tempestat; Deus liber Non audis respondentem, Quare? Misi te: Avaritia tibi ut acquireret quod non habebas: ego tibi iussi vt sine ante ostium tuum pauperi dares quod habebas. Illa te admittit ad reportandum aurum: ego tibi ante ostium Christi posui, a quo emeres regnum caelorum. Laboras in iustione tua, in iustione mea non laboras. Ambo iussimus, non a me: tu obaudisti, liberet te. *Itaque avarus qui Christi non dicit perasui precepto, ad am illi bene fuit; nec Christi liberabitur, cum periculum aduenit, ut vel ipse percat, vel sua per qua habet. Et licet solo amore perfici possit quod Christus precepit: non autem acquiri sine magno labore quod avaritia precepit: perique tamen omnes huic idolorum seruituti se libenter subdant, quam Dei. Et ideo hoc etiam magis diligere ab ipso iubetur, cuius adipiscendi gratia amplius atque feruentius laboratur.* ¶ Homo, qui laboras amando avaritiam, labore amatur quod amas: sine labore amatur Deus. Avaritia iustura est laboris, pericula, tristitia, tribulationes; &

temperatus es. Quo fine? Ut habes quo impleas arcam, & perdas securitatem. Securior forte eras antequam haberes, quam cum habere coepisti. Implesti domum, timentur latrones; acquisisti aurum, & perdidisti somnum. Ecce quid tibi iussit avaritia: Fac, & fecisti. Quid tibi iubet Deus? Dilige me. Aurum diligis: quaeritur es aurum, & forte non inuenturus. Quisquis me quaerit, cum illo sum. *Possit ergo et illud avaro homini dici: Si Deum tuum diligeres, odisses avaritiam.* ¶ Non est dignus enim Christus, cum quo simul diligas avaritiam. Amas illum, debes odire quod odit. Homo est inimicus tuus, hoc est quod tu: creati estis ab vno creatore in vna conditione: & tamen si filius tuus loquatur cum inimico tuo, & veniat ad domum inimici tui, & assiduas colloquutiones habeat cum illo, exheredare illum vis, quia loquitur cum inimico tuo. Et quomodo? Quia iustam vocem videris tibi habere: Amicus es inimici mei, & quaeris aliquid de re mea. Ergo attende. Diligis Christum: inimica Christi est avaritia. Quare cum ea loqueris? Non dico loqueris cum illa, quare illi seruis? Nam multa iubet Christus, & non facis: iubet ipsa, & facis. Iubet Christus vt vestias pauperem, & non facis; iubet ipsa avaritia vt facias fraudem, & hoc potius facis. Si haec ita sunt, si talis es, noli tibi multum promittere hereditatem Christi, quia cum avaritia non consistit hereditas Christi. ¶ Contradicit enim Christus avaritia, & vult nihil possideri ab avaritia. Ego possideam, clamat. Quid vis ab avaritia possideri? Dura iubet, leuia iubeo. Onus eius graue, sarcina mea leuis est. Iugum eius asperum est, iugum meum leue est. Noli velle ab avaritia possideri. Iubet avaritia vt mare transfeas, & obtemperas; iubet vt te venis procellisque committas: iubeo ego vt ante ostium tuum ex eo quod habes, des pauperi. Piger es ad faciendum ante te opus bonum, vt acquiras vitam aeternam: & strenuus es ad transiendum mare, vt corradas tibi pecuniam. Quia avaritia imperat, seruis: quia Deus iubet, odisti. ¶ Ecce hoc dicit tibi ipsa sapientia, Ama me tanquam pecuniam. Indignum est, iniuriosum est, vt sapientia pecuniae comparetur: sed amor amoris comparatur. Video enim, inquit, hic vos avaros amare pecuniam, vt iubente amore pecuniae, labores suscipiatis, ieiunia toleretis, mare transfeatis, ventis & fluctibus vos committatis. Habeo vnde eligam quod ametis; sed non habeo quod

¶ In Psal. 96.
vltia mediũ.

¶ In Psal. 128.
post princip.
Matth. 23.

¶ Tom. 9. lib.
de disciplina
Christi. cap. 10.
in fine.

Vide Ser. 14.
de Tempore
in medio.

¶ Tom. 9.
Tract. 10. in
epist. Ioannis
ante mediũ.

addam ad amorem, quo amatis. Sic me amate, plus nolo amari, dicit Dominus. Improbis loquor, auaris loquor, niam diligitis, tantum me diligite. Certe melior sum imperabiliter. Nolo à vobis amphorem amorem. Quantum dicitis pecuniam, tantum me amate. *Hæc diuina dicit sapiens.* Quid ergo magnum tibi imperat illa sapientia, quod possit imperare & auaritia? Tamen cum imperat facis, Et cum feceris quod imperauerit auaritia, quid habes? Plenam domum auro & argento. Non legis? Quando imagine Dei ambulat homo, tamen vanè conturbatur. Theſaurizat, & nescit cui ea colligat? Quare ergo non peris auribus verba eius? Si enim accusaueris auaritiam, iheris ad sapientiam suam. Sed cum suscepero, inquit, sapientia, laboriosa erit. Laboriosa planè: sed vide quom qua mercede. Nunquid quæ per sapientiam colligis, nescis colligas ea? Tibi colligis. Expergit cere, cuius gila, habeto cornicæ. Ac statim tempus est: collige quod tibi ad hanc tempe

auaritia & luxuria, ita vt ambabus obtemperare non posses. Et dicebat vna; Serua tibi, & consule in posterum: dicebat alia; Eroga, fac bene cum anima tua. Procedat Dominus tuus ad eum dicturus; & contraria non dicturus redemptor tuus. Si uolueris; domui eius non est necessarius qui seruit inuitus. Attende redemptorem tuum; attende pretium tuum. Venit ut redimat sanguinem fudit. Charum te habuit, quem tamen charè emit. Agnosce is qui emerit, attende unde redimat. Taceo de cæteris superbè in te dominantibus vitiis: innumerabilibus enim malis dominis seruebas. Has duas dico iubentes contraria, in diuersa sapientes, auaritiam & luxuriam. Eripe te ab his, veni ad Deum tuum. Si seruus eras iniquitatis, esto seruus iustitiæ. Verba quæ tibi dicebant, & contraria iuebant ipsa audis à Domino Deo tuo, & non contraria iubet. Verba eorum tollit? Non: sed potestatem tollit. Quid tibi dicebat auaritia? Serua tibi, consule in posterum. Verbum non mutatur, homo muratur. Iam si placet, compara consulentes. Illa auaritia est, ista iustitia. Ipsa contraria discute. Serua tibi, inquit auaritia. Pone te velle obtemperare: interroga vbi serues. Illa tibi monstrata est munitum locum, muratum cubiculum, arcam ferream. Omnia munis: fortè domesticus fur etiam interiora perumpit; & cum pecuniæ tuæ consulis, vitæ tuæ timebis. Fortè dum multum seruas, qui vult eripere, cogitat & occidere. Postremò, aduersus fures licet quocunque munimine thesaurum tuum & vestem tuam communias: communie aduersus rubiginem & tineam. Quid facturus es? Non est foris hostis auferens, sed est intus absumens. Non ergo bonum consilium dedit auaritia. Ecce iussit vt serues: & non inuenit dare locum vbi serues. Dicat etiam consequentia: Consule in posterum. In quantum posterum? In dies paucos & incertos. Dicit, Consule in posterum, homini fortassis victuro nec in crastinum. Sed ecce viuat, quantum putat auaritia, non quantum ostendit, non quantum docet, non quantum fidus; sed quantum putat, vixerit, senuerit, finierit, adhuc senex incuruus baculo innixus lucrù querit; & audit auaritiæ dicentem: Consule in posterum. Sed Dominus eadem dicat, iustitia iam loquatur, ipsa erunt verba, non sententia ipsa. Serua tibi, ait Dominus tuus, consule in posterum. Et hunc interroga: Vbi seruabo? Habebis thesaurum in cælo, vbi fur non accedit, neque tinea corumpit. In quantum posterum seruabis? Venite benedicti

6D. Aug. Ser. 245. de temp. in medio.

Pſalm. 38.

CAP. XXII.

Item aliud iubet auaritia, aliud luxuria, aliud Dei iussu.

1D. August. Serm. 128. inter imperſos Louany.

1 **A**liquando etiam possident hominem duæ hæc donæ contrariæ, auaritia & luxuria. Auaritia dicit, Serua tibi. Luxuria dicit, Eroga. Sub duabus dominis diuersa iubentur diuersa exigentibus, quid facturus es? Habent allocutiones suas ambas. Et quando cæperis nolle obtemperare, & in libertatem tuam ire; quia iubere non possunt, blandiuntur. Exsunt cauenda eorum blandimenta, quàm iussa. Quid dicit auaritia? Serua tibi, serua filiis tuis: si egibus, nemo tibi dabit. Noli ad tempus viuere, consule tibi in futurum. Contra luxuria: Viue cum viuis, fac bene cum anima tua; moriturus es quando, nescis: cui relicurus, an sit possessurus, ignoras. Tuus & subtrahis gutturi tuo: ille fortè, cum mortuus fuerit, calicem super te non ponet. Aut si fortè calicem ponet, ipse inebriabitur: ad te nulla stilla descendet. Fac ergo bene cum anima tua, quando potes, cum potes. Aliud iubebat auaritia: Serua tibi, consule tibi in posterum. Aliud luxuria: Eroga, fac bene cum anima tua bene. Tædeat te, o liber, in libertatem vocatæ: tædeat te talium dominarum seruitutis. Agnosce redemptorem tuum, manumissorem tuum. Illi serui, faciliora iubentur contraria non iubet. Amplius audeo dicere: contraria iubentur auaritia

monstrata est munitum locum, muratum cubiculum, arcam ferream. Omnia munis: fortè domesticus fur etiam interiora perumpit; & cum pecuniæ tuæ consulis, vitæ tuæ timebis. Fortè dum multum seruas, qui vult eripere, cogitat & occidere. Postremò, aduersus fures licet quocunque munimine thesaurum tuum & vestem tuam communias: communie aduersus rubiginem & tineam. Quid facturus es? Non est foris hostis auferens, sed est intus absumens. Non ergo bonum consilium dedit auaritia. Ecce iussit vt serues: & non inuenit dare locum vbi serues. Dicat etiam consequentia: Consule in posterum. In quantum posterum? In dies paucos & incertos. Dicit, Consule in posterum, homini fortassis victuro nec in crastinum. Sed ecce viuat, quantum putat auaritia, non quantum ostendit, non quantum docet, non quantum fidus; sed quantum putat, vixerit, senuerit, finierit, adhuc senex incuruus baculo innixus lucrù querit; & audit auaritiæ dicentem: Consule in posterum. Sed Dominus eadem dicat, iustitia iam loquatur, ipsa erunt verba, non sententia ipsa. Serua tibi, ait Dominus tuus, consule in posterum. Et hunc interroga: Vbi seruabo? Habebis thesaurum in cælo, vbi fur non accedit, neque tinea corumpit. In quantum posterum seruabis? Venite benedicti

1bidem infra. Matth. 19. 1bidem 6. 1bidem 25. Paris

Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est a
 gine mundi. Hoc regnum quantum dierum est, ostendit
 nis ipse sententia. Cum de sinistris diceret, Sic ibunt
 ambulationem aeternam; ait de dexteris, Iusti autem in
 aeternam. Hoc est consulere in posterum: posterum quod
 riora non habeat. De faciendis ergo elemosynis, & de
 paranda animarum requie in posterum, vt faciamus bene
 anima nostra, quod petuere dixit luxuria, dicit & Domini.
 Ipsum audi, accipe bonum consilium. Noli parcere
 tuis, ergo quantum potes. Luxuriae vox erat: Domini
 facta est, Ergo quantum potes, fac bene cum anima tua.
 (ut opinor) iam vides, quanto sit melius obtemperare iustitiae,
 tibi ad vitam sempiternam consulit: quam vel luxuria, vel
 vitia, que consulunt huic vita.

CAP. XXIII.

Auari redarguuntur de inani studio diuitias conquirere

Sed delirare tibi videor, aare, cum hæc loquor: *delirare*
 tibi videntur hæc verba. Tu enim videlicet homi-
 gni consilij, magnæque prudentiæ, excogitas quorid-
 nera acquirenda pecuniæ, de negotio, de agricultura, for-
 & de eloquio, de iuris consultatione, de militia; addis
 fenore. Homo cordatus nihil prætermittit omnino, van-
 mus super numum, & in occulto diligentius acquiritur.
 prædatis hominem, caues deprædatorem: quod facis, tim-
 patiaris: et in eo quod pateris, non te corrigis. Sed non pr-
 Prudens enim homo es, bene seruus, non solum bene coll-
 Habes vbi ponas, cui committas, quomodo nihil pereat
 quod congregasti. Interrogo cor tuum, discuro prudenti-
 tuam. Ecce collegisti, ecce ita seruasti, vt nihil possis ami-
 eorum, quæ seruasti. Dic mihi, cui seruas? Non tecum
 ago, non commemoro, non exaggero, quicquid mali
 auaritia vanitas tua: non dico, ne forte, dum colligis,
 garis: non dico, ne forte, cum vis esse prædator, sis prædator
 apertius eloquar. Fortassis enim cæcus auaritia, non audis
 non intellexisti: non dico, inquam, ne forte, cum vis elle
 minoris, sis præda maioris. Non enim sentis te esse in-
 nec cernis minores pisces à maioribus deuorari. Non dico
 non dico difficultates & pericula in ipsa conquisitione
 aie, quanta patiuntur qui eam colligunt, quam in omni

periculis, in omnibus penè mortem videant; transeo hæc
 omnia. Prorsus colligis, nullo contradicente: seruas nullo
 auferente: excute cor tuum, ac prudentiam tantam, quæ me de-
 ridet, quæ me insipientem putas hæc loquentem, & dic mihi
 Theaurizas, cui congregabis ea? Video quid velis dicere, quasi
 quod vis dicere, huic non occurrerit. Dicitur es, Filiis meis
 seruo. Hæc est vox pietatis, excusatio iniquitatis. Filiis meis,
 inquit, seruo. Nam ecce discuto te cum filiis tuis: seruas transi-
 tus transcuris, imò verò transiens transeuntibus. Nā transi-
 rum te sic dixi, quasi nunc maneat. Ipsum hodie, ex quo loqui
 cepimus, vsque ad hoc momentum, sentis, quia seniuimus.
 Neque enim cernis & incrementa capillorum tuorum: & nunc
 forte cum stas, cum hic velis sic, cum agis aliquid, in te cres-
 cunt capilli tui. Neque enim repente creuerunt, vt tonsorem
 quæretes. Agitur ergo atas transiuolans & in intelligentibus,
 & non sentientibus, & in aliud malè occupatis: transis tu, &
 seruas transeñti filio tuo. Primò hoc à te quæro: Scis eum pos-
 sessurum, qui seruas? aut si nondum natus est, scis nasciturum?
 Seruas filiis: incertum est an futuris, an possessuris: nec reponis
 thesaurum, vbi reponendus est, nec id agis quod agendum est.
 Per diem vexaris laboribus, per noctem agitaris timoribus.
 Vt sacculus tuus impleatur numis, anima tua febicitur curis.
 Video, doleo; & sicut dicit, qui fallere nescit, vanè conturba-
 ris. Theaurizas enim, vt bene proueniat quicquid agis: vt
 damna taceamus, vt tanta pericula, & in singulis lucris singulas
 mortes, (mortes dico non corporum, sed malarum cogitatio-
 num) vt accedat aurum, perit fides: vt foris vestiaris, intus ex-
 poliari: vt ista omittamus, vt alia taceamus, vt aduersa præter-
 eamus, prope sola cogitemus, ecce thesaurizas, ecce vni-
 que lucra confluunt, & more fontium numi currunt. Vbi que
 ardet inopia, vbi que fuit copia. Non audisti, Diuitia si as-
 tuant, ne apponatis cor? Ecce acquiris, non infructuose con-
 turbaris, tamè vanè cõturbaris. Quare, inquis, vanè cõturbor?
 Ecce saccos impleo, parietis mei vix capiunt quod acquiror: qua-
 re vanè cõturbor? Theaurizas, & ignoras cui ea cõgreges. Aut
 si scis cui, obsecro, dic & mihi. Audiã te, cui? Si nõ vanè cõturbor,
 dic cui thesaurizas? Mihi, inquis. Hoc audes dicere mori-
 tui? Filiis meis, inquis. Hoc audes dicere de morituris? Magna
 pietas, thesaurizat pater filiis: imò magna vanitas, thesaurizat
 moriturus morituris. Si propterea, quia moriturus dimittis,
 quid

albidè infra.

In p. fol. 38.
in medio.

2 D. Aug. Ser.
50. de temp.
in initio.
Plalm. 38.

Plalm. 62.

quid colligis? Hæc causa & filiorum: successuri sunt, non mansuri. Omitto dicere qualibus filiis, ne forte quod te gregavit avaritia, perdat luxuria. Alius fluendo perdit, tu laborando congregasti. Sed omitto hoc. Fortè erunt filij, luxuriosi non erunt: servabunt quod dimisisti; augetur quod servasti: non perdet quod congregasti. Filij tui tunc sunt pariter vani, si hoc faciunt, si te patrem in hoc imitant. Illis dico quod tibi dicebam: Filio tuo dico, Cui servas illi dico, thesaurizas, & nescis cui congreges ea. Sicut enim, nescisti, sic & ille nescit. Omitto dicere, quia fortè dum vis thesaurizas furi. Vna nocte venit, & tor diebus ac noctibus congregatum, paratum invenit. thesaurizas fortè latroni, fortè prædatori. Nolo amplius dicere, ne commemorem & relictis prædatorum dolores. Quàm multa, quæ congregavit tua: vanitas, parata invenit hostilis crudelitas? Nō est enim mere optare, sed omnium est timere, & dicere, Auctat hoc Deus sufficienti flagella ipsius. Sed omitto pœnaliter victuros filios sicut optat inimicus: sic vivant, ut optat pater: quàm multum in casus *varios* & *graves* incidunt? Dixi, commemoravi horum, & non correxisti. Quid enim responsurus es, si hoc dicas, Fortè non? Et ego sic sum locutus: Fortè, inquit, furi, fortè latroni, fortè prædatori. Non dixi, certè; sed fortè. Inter fortè fiet, fortè non fiet, nescis ergo quid fiet: sed ut conturbaris. Vides quàm verum dixerit veritas: quàm iuste conturbetur vanitas.

CAP. XXIII.

Resellitur excusatio avarorum, quam causa filiorum pretendunt.

R Estat, ut iterum dicas: Et quid igitur ago de filiis meis? Audi & vide consilium Domini tui: Si tibi dicat Dominus tuus: Melius ego cogito qui creavi, quàm tu qui generasti: fortè quod dicas, non habebis. Sed dicit enim illum *advocantem*, ut habet *M. thesaurus* & *principum*, ut dicit *Lucas*, spectatur es, qui *consilio perfectionis audit*, nisi abscessit, & Evangelio reprehensus est, & dices tibi; Fortè ille dimes nescit, non vendit omnia, & dare pauperibus, quia filios non habebat: ego autè filios habeo; habeo quibus servem. Et in hac infirmitate consistit tibi Dominus tuus. Audeam tibi dicere per eius misericordiam: audeam aliquid dicere non de te et

presumptione, sed de ipsius miseratione. Serva & filiis tuis, sed audi me: si (ut sunt humana) de filiis qui que suis aliquem amiserit, intendat quia avaritia excusatione non habet, neque hic, neque in futuro faculo. Amisisti est aliquis Christianus. Christianum filium amisisti. Nō ergo amisisti, sed præmisisti. Neque enim ille decessit, sed præcessit. Interroga fidem tuam: certè & tu illò iturus es, quò ille antecessit. Rem brevem dico, cui (puto) quodd nemo respondeat. Vivit filius tuus? Interroga fidem tuam. Vivit, inquis. Si ergo vivit, quare inauditur pars eius à fratribus eius? Sed dices, Nunquid reditus est, & possessurus qui mortuus est? Sed præcessit ad Deum: pars ipsius debetur pauperibus. Illi debetur ad quem perrexit: Christo debetur; ad ipsum enim perrexit. Sed quid dicit? Servo fratris tuus? Si vivet ille, non erat cum suis fratribus divitibus: O fides mortua: mortuus est enim filius tuus. Quicquid dicas, mortuo debes quod vivo servabas. Mortuus est filius meus, sed tamen parte filij mei servo fratribus ipsius. Si credis quia mortuus est, si pro illo Christus mortuus non est, mortuus est ipse: si autè in te fides est, vivit filius tuus. Vivit profus, non decessit, sed præcessit. Qua fronte vèturus es ad filium tuum, qui præcessit, cui præcedenti non mittis partem suam in cælum? An non potest mitti in cælum? Potest profus. Audi ipsum Dominum dicentem, thesaurizate vobis thesauros in cælo. Si ergo ille thesaurus melius est custoditus in cælo: nunquid non tunc mittendus est filius; quando, si missus fuerit, non peribit? Mittatur ergo illi, quò præcessit ille; ad rem suam venire non potest; res eius ad eum ire potest. Vide cum quo sit. Si in palatio militaret filius tuus, & amicus Imperatoris fieret; & diceret tibi, Vende ibi partem meam, & mitte mihi; nunquid invenires quid responderes? Modò cum Imperatore omnium imperatorum, & cum Rege omnium regum, & cum Domino omnium dominorum est filius: mitte illi, nō dico necessarium habet ipse Dominus ipsius, apud quem est filius tuus; eget in terra. Hic vult accipere quod dat in cælo: quod facere nonnulli avari solent; fac traiecit in terra. Da in peregrinos, quod recipias in patria tua. Postremò, iam de te nihil, de filio tuo loquor. Dubitas dare tuum; dubitas & reddere alienum: certè convinceris, quia non filius tuus servabas. Ecce non das filiis tuis, quia tollis filiis tuis. Huic certè tollis. Quare indignus est accipere, quia cum agnoscere vivit? Meritò si ille tū quo vivit, nolle

6 Tom. 9. lib. de decem chordiis ca. 12.

Math. 6.

7 Serm. 128. inter impress. Louan nunc est 43. inter duces in edit. Plant.

Serm. 128. inter impress. Louanij.

Math 19. Luc. 12.

nollet accipere. iam domui tuæ, si domui Dei, diues. Ergo ut tibi dicam, Da quod habes: sed dico tibi, reddere debes. Sed habes ut illud, ais, frater illius. O mala dicitur dicens filios tuos in morte optare fratribus suis. Si de rebus tuis mortui ditiores erant, vide quemadmodum te attendit domo tua. Quid ergo facies? Patri nomen diuidis. & uicinia doces. Sed nolo dicere de vno amisso, ne catus huius videar imitari. Non dico vnum minus habebis, computat vnum plus habes. Fac locum Christo cum filiis tuis: accedat familiaritas tuæ. Dominus tuus: accedat ad prolem creatoris: accedat ad numerum iuniorum tuorum, frater tuus. Cuius tantum interit, & pater esse dignatus est. Et cum sit vnicus, voluit habere coheredes. Ecce ille quam largitus quare tam sic. Inter?

CAP. XXV.

Quomodo diues & pauper portare debeant onus, alter vnus: & inter diuitis alicuius heredes, Christus vnus est computandus.

Sed auarus es. Di. it tibi Deus: Me conueni: ego sum vnus tantum, pauperem propter te feci. Propter nos vnus pauper factus est, cum diues esset. Erabesce, ille omnes par esse voluit, vt haberet pauperes quibus daret. Da aliquid filio tuo, da aliquid proximo tuo, da aliquid comitu tuo. Tu diues, ille pauper est. Vira ista vicia: simul ambulabis. Ille vnus portat, tu nomen oneratus es. Ille nihil tecum portat, tu vnus plus portas quam opus est. Oneratus es: da illi de eo quod habes, & illum pascis, & onus minus. Vide autem nesci cum te interpellabit pauperem, dicas: Vni quique onus suum portabit. Hic aliter præceptum aui: Inuicem onera vestra portate. Paupertas non est onus tuum, sed est et fratris tui. Vide ne diuitie sint maior onus tuum. Nam habes onus paupertatis, sed habes onus diuitias. Si bene tenidas, onus est. Ille alterum onus habet, tu alterum. Pecuniæ illo, & portet tecum, vt inuicem onera vestra portet. Quod est onus paupertatis? Non habere. Quod est diuitiarum onus? Plus quam opus est, habere. Et ille oneratus est, & oneratus es. Porta cum illo non habes; portet tecum plus habere, vt fiant æquales sarcina vestra. Si enim dederis indigentibus illi non habenti, onus ipsius, quod erat non habere

si dederis, incipit habere. Minutum est illi onus, quod vocatur non habere; minus & ipse onus tuum, quod vocatur plus habere. Sed forte dicit, Ego diues, ille pauper est. Simul ambulatis, an non? Quid est, quod dicis, nisi, ego oneratus, ille leuis? Ego diues, ille pauper. Sarcinam tuam commemoras, pondus tuum laudas. Et quod grauius est, constringisti ad te sarcinam tuam: ideo non potes porrigere manum tuam. Onerate, ligate, quid te iactas? Solue vincula tua, minne sarcinam tuam. Da comiti, & illum adiuuas, & te releuas. Inter has voces tuas laudantes sarcinam tuam, adhuc Christus petit & non accipit, & obcedis nomen pietatis, crudelibus vocibus, & dicis: Et quid seruo filiis meis? Christum illi oppono; filios suos mihi opponit. Ita vero magna iustitia, vt habeat vnde luxurietur filius tuus, eget Dominus vnus. Cum enim vni ex minimis meis feceris: non legisti, non aduertisti? Cum vni ex minimis meis non feceris, nec mihi feceris: non legisti? non tenuisti? Ecce quis eget, & filios tuos numeras? Postremo, numera filios tuos; adde vnum illum, inter illos, Dominum tuum. Vnum habes, sit ille secundus: duos habes, sit ille tertius: tres habes, sit ille quartus. Decem habes, vnde cinus sit. Nolo amplius dicere: vnus filij tui serualocum Domino tuo. Quod enim dabis Domino tuo, & tibi proderit, & filijs tuis. Quod autem male seruas filijs tuis, & tibi oberit, & filijs. Dabis autem portionem vnam, quam vnus filij deputauit. Deputate vnum amplius genuisse. Quid magnum? Puro, quia parua & facilis cogitatio est, putare patrem filiorum, habere vnum filium amplius. Sed iam aliquoties dixisti, Habeo quibus dimittam. Pone quia habebunt filij, quibus dimittis: tu nihil habebis, quia nihil ante te misisti. De filijs curam gessisti, tibi autem non profuit. A udis, Sursum corda, & curas dicere: Habemus ad Dominum. Si aliquid illuc misisti, habes quod ibi queras. Si nihil misisti sursum, non habes quod ibi queras. In terra vbi potuisti, ibi quere. Cur sic prouidus filiorum exitis? Cur & aliena vnus rapis, qui post te ne forte maneant, nescis: Hinc & tui perpetuam penam nutris, & filijs tuis dolore dimittis. Dicit enim sapientissimus Salomon: Qui congregat aliena, relinquit filijs dolorem. E: rursum dicitur in Psalmis: Veruntamen in imagine perit astant homo, vnde conturbatur, & nescit cui congregat ea. Quid thesaurizas aure, quod nescis? Quid aut argentique pondere delectaris, & condis?

1 To 9. 13. 14. Dic. Christ. cap. 2.

Math. 23.

6 Serm. 28. Inter imp. 10. 11. Louanij, ante finem, Videbimus Serm. 1. ad popu. Hipp. de comunt vita clerice in medio. 7 Hour. 22. Interquinque

8 Ibidem supra.

9 Psalm. 28.

17 August. Serm. 146. de contempt. 2 Cor. 8. 1. Tom. 9. lib. 2. de Disc. Christ. cap. 1. post. medium. 3. August. Serm. 6. de verbis Dom.

4 August. Serm. 21. de verb. Apolt. Galat 6.

Math. 22.

condis? Quid imaginem regis sculptam seruas in foliis imaginem Dei in hominibus detestaris? Redde, dicitur Cæsari, quæ sunt Cæsaris; & Deo, quæ sunt Dei. Maior fratri ideo copios omnibus subdabat, quia Deo decimas dabat; & Cæsari censum reddebant. Modò autem, quia decessit ratio Dei, accessit indectio filii. Nolimus partiri cum Deo: modò autem totum tollitur. Hoc tollit fiscus, quem accipit Christus. Fiscus enim scis quid sit? Fiscus laccæ vendit & fiscoellæ & fiscoinæ dicuntur. Ne putes quia ab draco est fiscus, quia cum timore auditur exactor filii. Faccus est publicus, in quem plerumque quoquo modo ab turis Principum Regumq; exactoribus corrasum atque tum colligitur quicquid aut iniustus ab iniustis possessum, dum tempus erat, indigentibus nõ expensum fuit. Sic iniustorum labor iniustus perire solit, vel cum ipse adhuc vivens iam mortuus filius sui similes habet successores.

CAP. XXVI.

Epilogus adhortationum prædictarum.

In Psal. 48.
conc. 1. in
fine.

Postremo verò, ut ista prædicta concludamus, quæ post inortem etiam insultatur hominibus, qui, cum non haberent, neque relinquere hæredes alios: tamen tulerunt, & in vanum laboraverunt: qui non intellexerunt facerent de divitiis, cum viverent; & putaverunt se beaturos, si haberent memoriam marmoream, quasi æternam sim? Quomodo eis à viventibus insultatur? *Avaritiam terram quasit, iam terram habet, sepultus in terra. Non ipsa sufficiens fuit ad sepulchrum eius replendum? Merito illius sepulchro, cuius nunquam defuit desiderio. Possessiones amblystima ubi sunt? Vbi domus sumptuosa, & splendens super Relicta ab eo sunt omnia, nihil horum secum sumpsit. Iam minus quam inhabitavit, spectetur: etiã ipsa maledicitur.* Quisque enim præteritum dicit: Hæc domus illius est prioris, prædonis, avari. Quantas viduas afflixit? Quantos phanos denudavit? quantos miseros fecit; vt hanc detantissimis expensis de iniquitate quæsitus erigeret? Nunc videtis, quem ipse fortè oppræsserat, ditior factus eam habet hostis eius, vel tyrannus aliquis occupavit. *Tanta illius multitudo quid profuit? Quid profuere divitiis tot fraudibus? & iniustus lucris conquisit? Sic insultatur, & maledicitur*

2 Ser. 215
de tempore.

tibi dum adhuc viverent, non cogitarunt nisi omni genere divitiarum replere domum suam perstruam, quam morientes mortuis erant relicta. Debuerunt autem contra præparare sibi domum æternam in bonis operibus, præparare sibi vitam immortalem, mittere ante se sumptus, sequi opera sua, attendere comitem egentem, dare ei cum quo ambulabant, non contempserunt Christum ante ianuam vlcerosum, qui dicit: Cum vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. *Et modo tales, vel similes illorum, qui filios habent, si rogantur pro quibus laborant, & quare laborent: quid respondent? Filiis meis, inquirunt. Et ipsi cui? Filiis suis. Et ipsi quibus? Filiis suis. Nemo ergo sibi.*

Et ipsi filii servauit quod reliquerunt parentes sui. Parum est quia seruant, & arguit. Quibus & ipsi seruant? Filiis suis; & illi filiis, & tercij filii. Quid Christo? Quid animæ suæ? Omnia filiis. Inter filios suos quos habent in terra, computet vnum fratrem quem habet in celo: cui totum dare debebat, vel diuidant cum illo. Non equidem totum dent. Teneant sibi quantum sufficit, teneant plus quam sufficit. Dent inde quandam partem. Quam partem? Decimam partem. Decimas dabant Scribæ & Pharisei. Erubescamus. Decimas dabant, pro quibus Christus nondum sanguinem fuderat. Decimas dabant Scribæ & Pharisei, ne forte aliquid magnum facere te putes, quia frangis panem pauperi, & vix est millefima ista facultatum tuarum; & tamen non reprehendo. Vel hoc fac. Quare enim non accipiat partem de substantia tua, qui tibi præmia præparauit æterna? Quare non accipiat decimum, qui contulit totum? Cur in hoc opere bono non attenditur ille Zacchæus, qui dimidium rerum suarum dedit pauperibus? Sed oportet cogimur vt attendatur saltem ille Phariseus, qui omnium quæ possidebat, decimas dabat. Noli parcere thesauris caducis, thesauris vanis. Noli sub imagine pietatis angere pecuniam dicens: Filiis meis seruo. Magna excusatio, Filiis meis seruo. Videamus: seruaui tibi pater tuus; seruas tu filiis tuis filij tui filius suis: & sic per omnes, & nullus facturus est præcepta Dei. Et mentiuor quidè homines; mala est, inquit auaritia. Palliare se volunt nomine pietatis, & dealbare, vt quasi propter filios videantur seruare homines, quod propter auaritiam seruant. Nam vt noueris quia sic plerumque contingit, dicitur de quodam: Quare non facit elemosynam? Quia seruat filiis suis. Contingit vt amittat vnum: si propter filios

In Psal. 48.
conc. 1. in
fine.

Math. 25.

In Psal. 125.
in princ. ex-
posit.
In Psal. 84.
conc. 1.
in fine.

D. August.
Ser. 205.
de temp.
Vide in Psal.
215. ante fin.

Luc. 18.

Ser. 217. de
temp. in fine
Vide in Ser. 219.
de tempore.
8 Tom. 9. lib.
de 10. chordis.
cap. 21.
Luc. 19.
Ibidem 18.

Ibidem infra.

28 Ibidē infra

21 Serm. 76. de
Tempore.

27 Rom. 19.

17 n Psal. 83.
conc. 1. vltra
mediū.

1 Ibidē supra.

Luc. 10.

filios seruabat; mittat post illum partem suam. Quare tenet in sacco, & illum relinquit ab animo? Redde illi suum est, redde quod illi seruabas. 10 Certē ea quæ hactenus & non vis mittere post filium tuum, quibus commēdas tuis tuis commēdas illius partem, qui præcessit; & Chæ non commēdas, ad quem præcessit? An idoneus est tibi curator tuus, & minus idoneus est Christus? 11 Quid vobis Christo committere, quod a latronibus vix poteris referre. Qui dat, inquit, pauperi; non egedit. Diuidis partimos tuam hæredi; & Christus est indignus de tuo aliquid te tollere, aliqua tecum in futura sæcula deportare? Quid tibi diu seruas, quo si vtatur, ignoras? Quid substantiam cum quam fortassis ingrato relinquis? Forsitan illi præstabis; quid misericordingratū causa de eius portione detraxeris. Quis primò quod iubetur, vt possis accipere quod promittitur, potest vlturas accipere, qui Dominum noluerit scire carere, dat, inquit, pauperibus, Deum scenerat. Nec enim potest uina promissa percipere, qui præcepta cælestia noluerit uare. *Hæc de illis dicta sufficiant, qui se propter filios de suo excusare, & nomine pietatis suam cupiditatem palliare apud homines, sed apud Deum non possunt.*

CAP. XXVII.

Post mortem nihil profunt diuitia diuitibus, qui male vixerunt, & in suis deliciis obdormierunt.

1 **T**Am etiam attendamus illos diuites, qui filios habent. **L**eos hæredes relinquentes male vixerunt, quique superberunt; & videamus, an ipsis post mortem suam diuitia profuerunt. Mortui enim sunt, & reliquerunt, non dico teneis, sed filiis suis reliquerunt diuitias suas; & tamen ipsi dum vitam parentum suorum sequuntur, facti sunt illi tanquam extranei. Sicut illi superbi, ita & isti; hinc illi rapaces, isti vt illi auari, & isti, & ob id extranei siue alieni ab illis. 2 Quomodo alieni sunt filij? Iniquorum filij alieni. Nam inuenimus quemdam extraneum propinquum factum quia profuit. Si quis tuorum tibi nihil prodest, alienus est. Inuenimus exterum propinquum factum, quia profuit. Evangelio. Iacebat quidam vulneratus a latronibus. Transiit quidam Samaritanus, nescio quis extraneus: ipse ad illum accessit, in spexit misericordia eius, & misericordia motus cum

vulnera eius: leuauit in iumentum, & duxit in stabulum, commendauit stabulario. Si ergo extraneus Samaritanus, faciendo misericordiam & subueniendo, proximus factus est: quicunque tibi in tribulatione subuenire non possunt, alieni a te facti sunt. Nam vt noueris quia illi alieni sunt, subuenirent illi diuiti, qui ardebat in flamma, succellores ipsius diuitiarum. Sed forte non habuit qui illi succederent, & alieni possederunt diuitias ipsius. Inuenimus in ipso Evangelio, quia habuit. Ait enim ibi ipse, Habeo quinque fratres. Fratres ipsius subuenire illi ardenti in flamma non poterunt. Quid tibi diceret diuites? Quid? Vnum fratrem mihi amicum non feci, qui iacebat ante ianuam meam. Illi mihi fratres subuenire non possunt, qui possident diuitias meas; alieni a me facti sunt. Vides quia omnes qui male viuunt, alienis relinquunt diuitias suas? *Quid ergo eis contingit, nisi quod in psalmo dicitur; Dormierunt in somno suo, & nihil inueniunt omnes viri diuitiarum in manibus suis? A manerunt presentia, & dormierunt in ipsis presentibus; & sic illis facta sunt ipsa presentia delictiosa, quomodo qui videt per somnium inuenisse se thesauros, tam diu diues, quam diu non euigilet. Somnium illum diuitem fecit; euigilatio pauperem fecit. Tenuit illum somnus fortassis in terra dormientem, & in duro iacentem pauperem, & forte mendicum. In somnis vidit se iacere in lecto eburneo vel aureo, & in plumis aureis altius extractis: quam diu dormit, bene dormit; euigilians inuenit se iacere in duro, in quo illum somnus tenuerat. Tales sunt & isti. Venerunt in hanc vitam, & per cupiditates temporales quasi obdormierunt hic, & exeperunt illos diuitias, & vane pompæ volaticæ, & transferunt; non intellexerunt quatum inde boni posset fieri. Nam si nosset aliam vitam, illic sibi thesaurizarent quod hic erat perituum. Ergo dormierunt somnum suum viri diuitiarum, nihil inueniunt in manibus suis. Dormierunt enim in cupiditatibus suis; transit somnus iste, transit vita ista, & nihil inueniunt in manibus suis: quia nihil posuerunt in manu Christi. Vis aliquid inuenire in manibus tuis postea? Non cõtemnere modo manum pauperis; & respice manum tuam, si vis habere manus plenas. Dicit enim Dominus: Esuriui & destitisti mihi manducare, &c. Esurire in pauperibus voluit, quid ducis in celo est; & tu dubitas homo dare homini, cum scias te Christo dare quod das, a quo accepisti quicquid das? Sed illi dormierunt*

Luc. 16.

17 n Psal. 75.
conc. 1. vltra
mediū.Vide Ho. 14.
in medio.

Psal. 74.

Matth. 23.

DE CONTEMPTV DIVIT.

52
 somnum suum, & nihil inueniunt omnes viri diuitiarum
 manibus suis. Cum ergo euigilauerint de hac vita, non
 illud quod quasi somno tenebatur, velut somnium ex-
 4 To Psal. 72. ante finem. **erat:** tunc habebit homo aliquid de suo. Nunquid legimus
 Psal. 72. **in Euangelio,** quia diues ille cum holosericis & byssinis regu-
 5 Ibidē infra. **mentis** apparebat in igne? Nunquid qualis erat in epulis ad
menfam, talis erat & apud inferos, cum sitiret, & stillam desi-
deraret? Non ibi erat illa omnia. Non ergo secū accipit homo
 omnia; nec quod tollit sepultura, tollit secum mortuus. Vbi
 enim sensus, ibi homo: vbi nullus sensus, non est homo. Iacet
 vas quod continebat hominē, domus quæ habebat hominem.
 Corpus dicamus domum: spiritum dicamus habitatorem do-
 mus. Spiritus torquetur apud inferos: quid illi prodest, quia
 corpus iacet in cinnamibus & aromatibus, inuolutum pretiosis
 linteis? Tanquam si dominus domus mittatur in exilium, & Similitudo
 tu ornēs parietes ipsius. Ille in exilio eget, & fame deficit; vix pulchra.
 sibi vniat cellam inuenit, vbi somnum capiat; & tu dicis, fel-
 lix est: nam ornata est domus illius. Quis te non aut iocaris aut
 insanire arbitretur? Ornas corpus: torquetur spiritus. Da ali-
 quid spiritui, & dedisti aliquid mortuo. Sed quid illi dabis,
 quando iste vnā guttam desiderauit, & non accipit? Hic enim
 contempsit mittere ante se aliquid. **Quare contempsit?** quia
 non putauit vitam, nisi præsentem: non cogitauit nisi quem-
 admodum pretiosus vestibus obuolutus sepeliiretur. Ablata est
 ab illo anima eius, sicut Dominus dicit; Stulte, hac nocte au- Luc. 12.
 feretur anima tua; & quæ parasti, cuius erunt? Et impletum est
 in illo, quod psalmus dicit: Ne timearis, cum diues factus fue- Psal. 38.
 rit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius: quoniam
 non, cum morietur, accipiet hæc omnia. Et quid *idem*
isto psalmus dixit de tali homine? Et laborabit, inquit, in æter-
 num, & viuet in finem. Labor eius sine fine erit, vita ipsius
 habebit finem. Quare hoc dixit, viuet in finem? Vitam quip-
 pe non ponunt isti, nisi delicias quotidianas. A deo sunt multi
 inopes & pauperes nostri, parum firmi, & non intuentes quid
 illis promittat Deus pro illis laboribus: cum viderint diuites
 in epulis quotidianis in splendore & niore auri & argenti,
 quid dicunt? Soli sunt isti; isti verè viuunt. Vivant; finietur
 vita ipsorum; labor non finietur. Laborant in æternum, &
 viuet in finem. Quomodo viuet in finē? Quomodo vivebat
 ille qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie
 splendē, & iacentem vicerolum ante ianuam, cuius vlcera Luc. 16.
 caues

CAP. XXVIII.

*Diuites, cum moriuntur; nihil eorum, quæ hic possi-
 secum tollunt; & insuper laborabunt in æternum.*

4 In Psal. 72. 1. Vid ergo: parua tibi videtur, dum viuūt, claritate;
 vitæ med. parua tibi videtur pompa eorum, parua tibi viden-
 1 in Psal. 48. tult, imagines, statuas, laudes, cunei clientum? Audi:
 6 Cc. 2. in med. mueris cum diues factus fuerit homo, & cum multiplicauit
 rit gloria domus eius. Quoniam non, cum morietur, au-
 hæc omnia. Vides viuentem diuitem, cogita monē.
 Quid hic habeat attendis: quæ secum tollat attende.
 secum tolli? Multum auri habet, multum argenti,
 multum prædiorum, mancipiorum: moritur, remaneant
 scio quibus. Etsi enim dimittit quibus vult, non seruat
 vult. Multi enim & non sibi dimissa acquisierunt, & tibi
 sibi dimissa perdidērunt. Remaneant enim illa omnia; &
 secum. Quid? Fortè dicit aliquis: Illud secum tollit, vbi
 uoluitur, & quod illi erogatur ad pretiosum & marmore
 sepulchrum, ad instruendam memoriam: hoc secum:
 Ego nec hoc dico. Exhibentur enim ista non sentienti.
 mentem & non vigilantem ornas, in lecto secum illa
 Fortè ornamenta insunt in corpore iacentis, & fortè
 somnis in pannis se videt. Quod sentit, ei plus est,
 quod non sentit. Quamquam & illud, cum euigilauerit
 erit: tamen dormienti maius illud erat, quod in somno
 bat, quam illud quod non sentiebat. Quid ergo dicunt illi
 mines? Erogem, quæ habeo, ad mortem meam: quare de-
 hæredes meos diuites? Multa habebunt de meo, habebit
 ego aliquid de meo in corpore meo. Quid habebit

vide Ser. 127.
de temp. in
medio.

canes lingebant, & desiderantem micas, quæ de mensa cadebant, superbus & tumidus contemnebat. *Quid illi fuerent illæ diuitiæ? Mutauerunt vicem ambo: ille à diuitiis subtilis est in finem Abraham: ille ab epulis splendor missus est in ignem. Ille quiescebat, ille ardebat; statim ille, ille siccabat. Ille laborauerat in finem, viuet in æternum ille vixerat in finem, laborabit in æternum. Et quid profuerit, qui quæ sunt apud inferos in tormentis positus, stillegutam aquæ in linguam suam de digito Lazari, dicens: niam ardeo hic in flamma, & non illi concessum est: Sic raurit hic guttâ de digito, quomodo ille micas de mensa? Sed illius labor finitus est, & illius vita finita est. Labor in æternum: vita illius in æternum. Non hic habemus, qui fortè hic laboramus in terra, & non sic erimus postea: enim vita nostra Christus in æternum. Illi autem qui hic habere vitam, laborabunt in æternum, & viuent in finem.*

CAP. XXIX.

Gratiter peccant, qui quasi iusti à aliquo heredes in concupiscunt: similiter qui ex auaritia aut paucos des, aut nullos habere volunt.

Cum ergo nemo sit, qui natus est, qui mori non debeat, qui moritur, qui vitam sine morte non optet: sic cuique laborandum & viuendum est, ut illa vita haberi, quæ post mortem laborem non habet. Est enim quantum dicitur viuendi communis omnibus. Futurum non facere seruo præcipitur, & domino non præcipitur. Incontinentiam viuere, non castimoniam præcipitur, & nuptia non præcipitur adultærium non facere, omnibus præcipitur. Non amat lenitiam, qua ingurgitur anima, & corrumpitur in seipsum Dei, omnibus æqualiter præcipitur. Non superbiens, omnibus æqualiter præcipitur. Non hominem occidere, odisse fratrem, non aduersus aliquem tenere perniciam, concupiscere rem proximi, omnibus in communi præcipitur. Sed ubi de furto commune præceptum est, ibi intelligitur rapinam. Non enim de furto præcipitur, & de rapina scriptura, nisi te sic intelligere voluisset. Quia si prorsus clanculo auferre, multo maioris pena est, violenter eripere. Auferre ergo nolenti, sine occulte, sine palam, habet præceptum suum. Concupiscere autem rem proximi, quod non

Deus in corde, etiam si iustam ibi successionem quæras, non licet. Denique qui volunt res alienas tanquam iuste possidere, heredes se querit fieri à morientibus. Quid enim tam iustum videtur, quam rem si derelictâ possidere, habere iure communi? Quid hoc apud te facit homo? Dimissum est mihi, inquit. Hereditatem consecutus sum. Testamentum lego: nihil videtur iustus ista voce auaritia. Tu laudas quasi iure possidentem: Deus damnat iniuste concupiscentem. Vide qualis es, qui optas te ab aliquo heredem fieri: non vis ut habeat heredes, ne tu eius non sis haeres. Eris enim primò sine dubio simulator, obsequens non charitatis sed fraude, veluti amans eum à quo te cupis fieri heredem: amando eum, mori quæris; & ut in re eius te videas possessorem, illi inuides successorem. Quid ista cupiditate inhumanitas: quid truculentus? Optas mori hominem, ut eius hereditatem habeas: times nasci hominem, ne solus non possideas. Quò te cæca cæcum trahit auaritia? Hoc enim optando, & charitati iniuriam irrogas, & natura. Vis tibi airandi materiam multiplicari, alteri non generandi: quæ tamen multiplicatione nihil fructuosus: quia non venit nisi de benedictione Domini. Multæ quippe sunt terrena multiplicationes; felicitior autem filiorum: quanquam & hominibus auaris etiam ipsa fecunditas molesta est. Timent enim ne pauperes relinquatur, qui multi nasci poterunt. Quæ sollicitudo plebrosque ad impietatem cõgiz, ut oblitiscerentur quòd parentes essent: omni quæ humanitatis affectu expoliati, exponerent filios suos, ut eos facerent alienos: proiceret quæ peperit, colligeret quæ non peperit: illa contemneret, illa diligeret: illa frustra mater carne, illa verior voluntate. Si facit hoc auaritia in istis qui necdum à procreando seriantur: quid mirum, si, qui rerum alienarum cupidi sunt, ut suo malo voto potiantur, desiderent & illos, qui nati sunt, citius mori: & non alios nasci, qui essent successuri? Tales, quando illis laudatur vita æterna, & dicitur illis, cõtemptores diuitiarum esse debere in nomine Christi, torquentur in corde suo. Et si non audent in facie, ne crubescant, aut de corripiantur ab hominibus, in corde id faciunt, contemunt: & remanet eis in ore benedictio, & in corde maledictio. Oro Deum benedicunt, si semper inueniant quod quærunt: si soli accipiant quod volunt: corde verò maledicunt quodammodo illis, quibus vel aliena, vel sua possidentia iniuri relinquunt, quæ ipsi dum moriuntur, tenere non possunt.

Ibid infra.

In Psal. 127.
vtra mediũ.In Psal. 49.
cõc. i. in fine.

Ex fragmẽto
Serm. de be-
calog. ad pop.
Hippocent.
imp. eff. cum
cæc. Louan.
& nunchabe-
tur. In. in
odis. Plantini.

Quid lucraris? quid damnicaris? Habes lucrum auri, passus es damnatum innocentia. Est aliquid pretiosius innocentia? Sed si innocentiam retinebo, inquis, pauper ero; absque bono huius *faculi* ero. Parum ne diuitiarum, ipsa innocentia? Si arcam plenam auro habueris, diues eris: si cor habueris plenum innocentia, pauper eris? Sed hæc bona desiderans, modo in egestate, in tribulatione, in conuallibus plorationis, in pressura, in tentationibus serua innocentiam. Erit enim postea etiam bonum tuum, quod desideras: requies, æternitas, immortalitas, impassibilitas erit postea: ipsa sunt bona, quæ feruat Deus iustis suis. Nam bona, quæ modo desideras pro magno, propter quæ vis esse nocens, & non innocens: attende, illa qui habeant, qui talibus abundant. Vides diuitias apud latrones, apud impios, apud sceleratos, apud turpes: apud flagitiosos, & sceleratos vides diuitias. Dicit illis Deus ista, propter commutationem generis humani, propter abundantiam affluentia bonitatis suæ, qui etiam solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Tanta dat & malis, & tibi nihil seruat? Falsum est, quod tibi promisit? Seruat, securus esto. Qui miserus est tui, cum es impius; deferet te, cum factus es pius? Qui peccatori donauit mortem filij sui, quid seruat saluato per mortem filij sui? Securus ergo esto. Tene debitorem, quia credidisti in promissorem. Dominus non piuabit bonis ambulantes in innocentia; *qualis erat & iste qui dicebat: Credo videre bona Domini in terra uiuentium.*

CAP. XI.

Gravius damnum est fidei & iustitiæ, quam vestis vel pecuniæ.

Sed interea tamen à labore, quo corpus exercetur, quo cupiditas refrenatur, cessandum non est; donec ueniat ad illa bona, ubi quies est sempiterna. Hinc est enim illud; In labore manducabis panem tuum. Hinc etiam & illud; Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis. Iugum enim meum leue est, & onus meum leue. Non enim poterit labor finire, nisi hoc quisque diligit, quod inuito non possit auferri. Nam cum ea diliguntur, quæ possimus contra uoluntatem amittere, necesse est, ut pro his miserimè laboremus: & ut hæc adipiscamur, in angustiis terrenarum ærumnarum, cum sibi quisque illa rapere, & præuenire alterum, aut extorquere alteri cupit,

iniu-

iniustitias machinatur. *In hoc genere mali, non iustus iustum laedit, sed qui iustus est, laeditur ab iniusto.* Non enim qui iustus est, alicui machinatur iniustitiam. Sed uenit fieri potest, ut iniquitas prius lædat hominem iustum, in quem procedit, quam cor iniustum, unde procedit? Itaque fraudator pecuniæ, uerbi gratia, dum cupit auium damno lacerare, ipse auaritiæ uulnere sauciatur. Quis autem uel demens non uideat quantum inter hos distet; cum ille patitur damnum pecuniæ, ille innocentia? Ergo in eo quod fraudem facit, fraudem patitur. Quod iam dudum dixi, quale cor habet quis, ut lucretur, uel uestem, & perdat fidem? Ille cui tulit uestem, passus est fraudem, an ille qui tanto damno percutitur? Si pretiosior est uestis quam fides; maior damno ille afficitur. Si autem incomparabiliter fides excedit totum mundum, ille uidebitur damnum uestis perperis; huic autem dicitur: Quid prodest homini, si totam mundum lucretur, animæ autem tuæ damnum patiatur? *An uero hoc grauius illo non est?* Positus itaque si fueris in angustiis, ut tibi damno pecuniæ, aut damno iustitiæ afficiaris: dicitur tibi, Perde potius pecuniam, ne perdas iustitiam. Tu autem, cui non dulcis est in ore iustitia, contristatus eligis aliquando magis amittere aliquid de iustitia, quam vel numerum de pecuniæ; & percutis te damno grauiore, implens diuitiis lacellum tuum, & exinaniens uirtutibus cor tuum. O homo, cor tuum sit potius arca Dei, plena Deo, ubi habitent diuitiæ Dei: ubi sit numerus Dei mens tua, habens imaginem Imperatoris tui: ne aliquando de te dicatur: Sperauit in multitudine diuitiarum suarum: & præualuit in uanitate sua. Quid enim uanitas eo, qui putat plus ualere numerum, quam Deum: *si ipem, quam fidem?* Ecce peccasti, & lucrum fecisti. Quid est, quod fecisti lucrum? Ut lucrum faceres, Deum offendisti. Ut augeres pecuniam, fides diminuta est, & aurum crescit. Quid perdidisti? & quid acquisti? Quod acquisisti, aurum uocatur: quod perdidisti, fides uocatur. Compara fidem auro. Si uenalis esset in mundanis fides, haberet pretium. Lucra tua cogitas, damna tua non cogitas? De arca gaudes, de corde non plangis? Abundat nescio quid in arca tua, sed uide quid imminutum sit in corde tuo. Cum aperueris arcam, inuenis solidos qui non erant. Bene, quia gaudes tibi esse quod non erat. Attende arcam cordis. Erat tibi fides, sed nō est. Si hoc gaudes, quare hoc non plangis? Plus perdidisti quam acquisisti:

B 2

V 28

Matth. 5.

Psal. 73.

Psal. 26.

In Psal. 73
in fine.
Gene. 3
Matth. 21.

In Psal. 73
in fine.

Math. 16.

In Psal. 43
in fine.

In Psal. 65
in medio.

In Psal. 123
in medio.

Vis videre quid perdidideris? Nec naufragio tibi posset auferri.
 Quid ergo acquisisti? Tolle tecum ad inferos, quod acquisisti. Quid facturus es? Acquisisti aurum, perdidisti fidem. Post paucos dies exis de hac vita; aurum quod acquisisti perditur, fide, auferretur tibi non potes. Cor tuum inane fidei ad perniciem exit, quod plenum fide ad coronam exiret. Ecce nihil est quod fecisti, & propter nihil Deum offendisti, quando quod peccando acquisisti, ut etiam nihil tibi prodesset, sed magis obesset, effecisti.

CAP. XII.

Quibus modis excusent se iniusti negotiatores de auaritia.

Avdiant hac nostri negotiatores, & mutant vitam: & si fuerint aliquando iniusti, deinceps non sint: quicquid non iustum est, non cognoscant: quod fuerunt, obliuiscantur: postremo non approbent, non laudent, improbent, damnent, mutantur, si peccatum est talis negotiatio. Hinc enim auiditate (nescio qua) acquirendi, & negotiari, quando damnatum passus fueris, blasphemias, & pro pretiis rerum, quas vendas, non solum mentiris, verum etiam falsum iuras. Corrigan te Christiani, non sic negotiator. Sed ait mihi negotiator: Ecce ego ad te ro quidem ex longinquo merces ad ea loca in quibus non sunt ea quae attulero: unde viuum, tanquam mercedem laboris mei peto, vt carius vendam, quam emerim. Unde enim viuum, cum scriptum sit, Dignus est operarius mercede sua? Sed agitur de mendacio, de periurio. Hoc vitium meum est, non negotiationis: neque enim non, si vellem, possem agere sine isto vitio. Non ergo culpam auctor ad negotium transfere, sed si mentior, ego mentior, non negotium. Possem enim dicere: tanto emi, sed tanto vendam: si placet, eme. Non enim itam veritatem audiens emptor repelleret, & non omnes potius accurrerent: quia plus fidem quam mercedem diligenter. Hoc ergo, inquit, me mone, ne mentiar, ne periurem: non vt abiciam negotium, vt me tranfigo. Quo enim vocas, quando hinc reuocas? Forde ad artem aliquam? Ero sutor, calciamenta faciam hominibus. Mendaces enim & ipsi non sunt? Periuri & ipsi non sunt? Nonne locatis ab alio calciamenti, cum acceperint ab alio pretium, dimittunt quod faciebant, & suscipiunt alteri facere, & fallunt eum cui promiserant citose facluros? Nonne sepe dicunt: hodie facio, hodie impleo?

Deinde

Deinde in ipsa futura tantas fraudes non faciunt? Faciunt ista, & dicunt ista: sed ipsi mali sunt, non ars quam profitentur. Si omnes ergo artifices mali, Deum non timeant, vel pro lucro, vel pro timore damni aut egestatis, mentiuntur aut periurant: quomodo reuocas me à negotiatione? An vt agricola sim, & aduersus Deum tonantem murmurem, vt grandinem timens, fortilegum consulam, vt quæram, quid faciam contra caelum, vt optem pauperibus famem, quod possem vendere, quod seruam? Ad hoc me adducis? Sed non ea faciunt, inquis, agricolæ boni. Nec illa negotiatores boni. Quid enim! Vtrum & filios habere malum est, quia quando eis caput dolet, malæ & infideles matres ligaturas sacrilegas & incantationes quarunt? Ista hominum, non rerum peccata sunt. Potest mihi hoc dicere negotiator. Quare ergo, inquit, quemadmodum intelligas negotiationes, quas legit in platerio: ne forte tu non intelligas, & me à negotiatione prohibeas. Mone ergo quemadmodum viuum. Si bene; bene mihi erit: vnum tamen scio, quia si malus fuero, non negotiatio mihi facit, sed iniquitas mea. Verumne dico? Et quando verum dicitur, non est quod contradicatur. Assentior. Sed habeo adhuc quod contra te, o negotiator, dicam. Nunquid Abel iustus, negotiator fuit? Vnde se Genes. 4. transiit, quam diu vixit: Nomen in sudore vultus sui vesebat. Ibidem 1. pane suo? Quid Enoch, quid Noë vir agricola, quid Patriarcha Genes. 9. pastores ouium fecerunt; negotiati sunt: Et vixerunt tamen. Ibidem 47. quidam eorum diuitius etiam vixerunt: sed non de eo, quod illos sustentaret, male solliciti fuerunt. Quis Israelitarum exequentium Exod. 16. de Aegypto. tantam multitudinem panis? nomen Deus eorum & Dominus? Quis panis Heliam? Coruus & paupercula vidua, inssi à Deo ministrari: Propheta. Denique sanctus ille Iannes, 3. Reg. 17. in deserto vicitans, unde sustentatus fuit: locustisne & melle Math. 4. siluestribus Et Dominus Iesus. cum quadraginta dies & noctes ieiunasset, possetque sibi lapides in panes mutare; esurire tamen dignatus est. ac deinde ab angelis sibi voluit ministrari. Quare autem hac dico: Vt te doceam o negotiator; si sanctorum vitam imitari. & à negotiatione cessare velis; nunquam Deo deserturum vide te sustentet. Hoc ergo age in omni negotio tuo, quod agere necesse est, non vt viuas simpliciter, sed vt bene viuas. Vitus autem bene, si inssi viuas.

Non habemus litteraturam; ibi legit August. negotiatio-nes.

CAP. XIII.

Quomodo de sua iniustitia se excusent fœneratores, & similes farina homines; ne avari videantur: cum iniustitia amantibus, & timentibus Deum nihil desit.

17 In Psal. 128.
in medio.

A Vident etiam fœneratores dicere: Non habeo vnde vivam. Hoc mihi & latro diceret, deprehensus: hoc & effractor diceret, deprehensus circa parietem altissimi: hoc mihi & leuo diceret, emens puellas ad prostitutionem: hoc & maleficus incantans mala, & vendens malitiam suam. Quicquid talie prohibere conaremur, responderent cœnes, quia non haberent vnde viderent, quia inde se pascere: quasi non hoc ipsum in illis maxime puniendum est, quia vitam nequirat delegerunt, vnde vitam transigant: & insule volunt pascere, vnde offendant eum à quo omnes pascuntur.

2 In Psal. 113.
conc. 21. in medio.

Dicitur illis, *Nolite malè agere*, nolite fraudem facere. Dicunt: Vnde me paico? Non potest ars sine impostura esse: non potest negotium esse sine fraude. Sed fraudè punit Deus Time Deum. Sed si timere Deum, non habeo vnde vivam.

Psal. 33.

Quid ergo est quod dicis? Time Deum omnes sancti eius quoniam nihil deest timentibus eum: Copiam promittit timido & dubitanti, ne si forte timerit Dominum, & desererit illum superflua. Pascebat se Dominus contententem se, & deseret te timentem se? Attende, & noli dicere: Ille dives est, ego pauper sum: ego timeo Dominum, ille nō timendo quantum acquisivit? & ego timendo nudus sum. Vide enim quid sequitur: Divites eguerunt, & esurierunt: inquirentes autem Dominum non minuuntur omni bono. Sed si ad literam accipias hoc, videtur te fallere. Respicias enim multos divites iniquos mori in divitiis suis, non factos fuisse pauperes cum vivunt: vides illos fenescere, perducì ad ultimum vite iate: magnas copias divitiarum, celebrari eis pompam funeris & magnis effusionibus: perducì ad sepulchrum divitem, qui à expiravit in lectis eburneis, circumfusa familia suorum: & dicitur in animo tuo, si forte nosti aliqua & peccata & scelera ipsius: Ego novi quanta fecerit iste homo: ecce senuit, mortuus est in lecto suo, deducunt illum sui, pompa tanti funeris celebratur: agnovi, quæ fecerit, decept me scriptura, & defecit, vā audiat: & canto: Divites eguerunt, & esurierunt. Quando iste inops fuit? quando esuriit? Inquirentes autem Domini

Psal. 33.

non

Psal. 33.

non minuētur omni bono. Quotidie ad basilicam surgo, quotidie genu flecto, quotidie inquit Dominum, & nihil boni habeo: iste non inquisivit Dominum, & inter tanta bona defunctus est. Sic cogitant suffocant laqueus scandali. Esam enim mortalem querit in terra, & veram mercedem non querit in celo: & nutrit caput in laqueum Diaboli: constringuntur ei fauces, & tenet Diabolus ad malefaciendum: & sic imitatur illum diuitem, quem videt in tanta copia defunctum. Noli ergo sic intelligere. Et quomodo intelligam? in bonis spiritalibus. Sed vbi sunt? Non videntur oculis, sed corde. Non video, inquit, ipsa bona. Videt illa, qui amat. Iustitiam non video. Non enim aurum est, non argentum est. Si aurum esset, videres: quia si des est, non vides. Et si non vides fidem, quare amas servum fidelem? Interroga te ipsum, qualem servum diligis. Fortè habes servum formosum, staturosum, bene compositum: sed furem, nequam, fraudulentum. Habes autem alium fortè parvum statura, deformem facie, colore tetrum; sed fidelem, parvum, sobrium. Attende, rogo te, quem istorum duorum diligis? Si oculos carnis interrogas; vicit apud te pulcher iniustus; si oculos cordis; vincit deformis fidelis. Ergo quod vis, vt exhibeat tibi alter, id est, fidem: exhibe illi & tu. *Noli fœnerari, noli quemquā fraudare, quantavis inopia labores, quamlibet indigeas: noli errare.* Ferenda est enim magis omnis necessitas, quam perpetranda aliqua iniquitas. Tamè aliud est de necessitate peccare, aliud in abundantia. Pauper mendicis furtum facit, ex macie processit iniquitas. Divies abundans rebus raris, quare diripit res alienas: ideo macro cum dicit, Quare hoc fecisti? humiliter afflictus & abiectus responderet, Necessitas coegit me. Quare non timuisti Deum? Egestas compulit. Dic diviti: Quare hæc facis, & non times Deum? (Sitamentantus es, qui possis dicere?) vide si vel dignatur audire. Iam enim præceptoribus & correptoribus suis inimicis divites indicant: & sunt inimici verum dicentibus; iam facti palpari verbis adulantium, aure molli, corde non sano. Quis dicit diviti; malè fecisti rapido res alienas? Aut fortè, si autus fuerit aliquis dicere, & talis est cui nō possit ille resistere; quid responderet? Totum in contemptu Dei loquitur. Quare? Quia superbus est, quia avarus est; & magis aurem præbet Diabolo suggerenti spem lucri de manifesta rapina, quam Deo promittenti salutem de pii timoris & laboris disciplina. Quod

Vide in Psal. 123. in med. & in Psal. 16. conc. 1. post initium.

3 In Psal. 72. in medio.

4 To. 5. Lib 7.
decciv. ca. 3.
1 Serin 19. de
verb. Domini,
qui D. Maxin.
alfoib.
6 Tom. 1 lib. 9
de Tunit. ca. 9.
Iean. 4.
Esa. iiii. 17.

quidem in ipsis diuitibus si bene advertatur, non debet min
videri: cum in omni genere humano plures alluciat auar
quam pericia. Et in eis ipsi qui sunt artificiosi, raro inue
hominem, qui non habeat ariem suam pecuniaria mere
venalem: pluriusque pendatur semper propter quod aliquis
quam id quod propter illud fit. Vtique adeo autem hoc
olevit malum. Et iam quasi ex consuetudine vendantur le
corrum-patur iura, sententia ipsa venalis sit, & nulla iam
possit esse sine causa. *Quare?* Quoniam non sufficit auar
nosse & amare aurum, nisi & habeat; neque nosse & amare
nores & imperia, nisi proueniat. Quae tamen omnia nec ade
sufficiunt. Qui enim biberit ex hac, inquit Christus, aqua, si
iteru. Ideoq; & in psalmo; Concepit, inquit, dolor, & pep
inquitatem. Dolorem, vel laborem dicit coepit, cum eae
cipiuntur, quae nosse ac velle non sufficit, & inardescit ac
agrotat animus indigentia, donec ad ea perueniat & quasi
riat ea: (vide elegantem in Latina lingua parva dicuntur &
perta atque comperita; quae verba quasi a parua dicta refona:
Quia concupiscentia cum conceperit, patit peccatum.

Iacobi 1.

CAP. XIII:

Christi sententia explicatur; Cauete ab omni auaritia;
& exemplum diuitis stulti adiungitur.

1 D August.
Ser 91 inter
inter Loua.
est Serin. 169.
de temp.
Iuc. 12.
Vide Serin 61.
inter Aufer.
in editione
Plant. ni.

Præcepit autem nobis veritas, quæ nec fallit, nec fallitur
audiamus, timeamus, caueamus. Quid ergo præcepit
Dico, inquit, vobis, abstineat ab omni auaritia. Quid est
omni auaritia? Quid est, Ab omni? Quare addidit, Ab omni
Posset enim & sic dicere; Cauete ab auaritia. Pertinuit ad eum
adderet, Ab omni, & diceret; Cauete ab omni auaritia. Qu
hoc dixerit, velut occasio ipsa, vnde natus est sermo, appa
nobis in sancto Euangelio. Interpellauit enim eum quidam
contra fratrem suum, qui totum patrimonium abstulerat, &
fratri suo partem suam non reddebat. Quam bonam ergo ca
sam habuerit iste interpellator, aduertis. Non enim rape
quarebat ali: nã, sed sua à parentibus sibi relicta quarebat.
Domino interpellato & iudic æte posebat. Habebat inique
fratrem: sed iustum iudicem inuenerat contra iniquum fra
trem. Debet ergo perdere intam bona causa occasio esse
istam? Aut quis diceret fratri eius; Redde partem suam fra

mo, si Christus non diceret? Ille iudex hoc dicturus erat,
quem furto frater ditior, & raptor, præmio corrumpebat: al. for. 2.
Miser ergo & paternis opibus destitutus, tali ac tanto iudice
inuenro, accedit, interpellat, rogat, causam suam breuissimè
exponit. Vt quid enim opus erat causam perorare, quando ei
loquebatur, qui cor poterat & videre? Domine, inquit, dic fra
tri meo, vt diuidat tecum hæreditatem. Non ei dixit Domi
nus: Veniat frater tuus; sed nec misit vt adesset; aut cum af
fuisset, interpellatori dixit: Proba, quòd dicebas. Petebat di
midiam hæreditatem. Petebat in terra dimidiam: & in celo
Dominus offerebat totam. Plus Dominus dabat, quam ille po
stulabat. Sed audiamus & iudicantem & docentem. Homo, 1
ait homo. Qui enim pro magno habes ista hæreditatem, quid
es nisi homo? Volcabat illum facere aliquid plus quàm est homo.
Quid cum plus volebat facere? Dico vobis: Ego dixi, Dij estis,
& filij altissimi omnes. Ecce quod eum volebat facere; inter
deos numerare, qui auariciam non habet. Homo, quis me, in
quit, constituit diuiforem inter vos? Petisti beneficium, audi
consilium. Ego dico vobis; Cauete ab omni cupiditate. Forè,
inquit, tu auarum & cupidum dices, si quæreret aliena: ego
autem dico, cupidè & auarè nõ apperas nec tua. Cauete, inquit.
Quid? Vnde: Ab omni auaritia. Meum seruo, alienum non
tollo. Non solum auarus est qui rapit aliena: sed & ille auarus
est, qui cupidè seruat sua. Sed si sic culpatur qui cupidè seruat
sua: quomodo damnatur, qui rapit aliena? Vide quid mali 1
facias, non audiendo Christum dicentem, Cauete ab omni
auaritia. Ecce amas tua, non tollis aliena: de labore habes: de
iustitia habes: heres relictus es: donauit tibi, quem promeruisi:
 nauigasti, periclitatus es, fraudem non fecisti, mendacium non
iurasti, quod Deus voluit, acquisuisti: & seruas cupidè tan
quam in bona conscientia, quia non habes de malo, & non
quæris aliena. Si non audieris illum, qui dixit, Cauete ab omni
auaritia: audi quanta mala facturus es propter tua. Ecce con
tigit, verbi gratia, vt fieres iudex. Non corrumperis, quia non
quæris aliena: nemo tibi dat præmium, & dicit: Iudica contra
aduersarium meum. Absit homo, qui nõ quæris aliena. Quan
do tibi hoc persuaderi potest? Vide quid mali facturus sis pro
pter tua. Ille qui vult vt malè iudices, & pro iplo seras ten
entiam contra aduersarium ipsius, forè potens homo est, &
potest tibi calumniam facere, vt perdas tua. Attendis potentiam

1 Ibidem sup.

Psalm. 72.

Luc. 12.

1 Ibidem supra.

Luc. 12.

iplius, cogitas illam, cogitas tua, quæ seruas, quæ amas: quæ possedisti, sed quibus malè inhæstiti. Attendis vitium, propter quod liberas virtutis non habes pennas: & cis apud te ipsum, Offendo hominem istum: multum peccas ad tempus, iuggerit de me mala, & proseribor, & perdo quod habeo. Iudicaturus es malè, non cum quaris aliena, sed cum seruas tua. Ex hac ergo occasione, quia interpellator partem suam quærebat, non alienam inuadere cupiebat: non est ista sententia Domini, vt non diceret: Cauete ab auaritia sed adderet, Ab omni auaritia. Parum fuit: dat alterum exemplum de quodam diuite, cui successerat regio. Quid est successerat? Magnos fructus attulerat regio, quam possidebat. Quam magnos fructus? vt non inueniret vbi poneret: facti ei subito per abundantiam angustus, anarus antiquus. Quæ enim anni iam transierant, & tamen horrea illa suffecerant. Tantum ergo natum est, vt loca non sufficerent quæ solerent, & quærebat consilium miser, non quomodo erogaret quod plus natum erat, sed quomodo reseruaret. Et cogitando inuenit consilium. Destruam, inquit, horrea vetera, & faciam ampliora, & implebo ea: & dicam animæ meæ: Anima, hæc multa bona in annos plurimos reposita, requiesce, manduca bibe, epulare. Hoc dixit sapiens inuentor consilij, animæ suæ. Et Deus ad illum, qui nec cum stultis loqui designatur: Stulte, inquit, stulte, quid tibi sapiens videtis? Hodie repetitur te anima tua, cui dixisti: Habes multa bona: hodie repetitur & nullum habet bonum. Contemnat hæc bona, & sic bona, vt, quando repetitur, exeat secura. Quid enim est illi quius illo homine, qui multa bona vult habere, & bonus ipse non vult? Indignus es, qui habeas, qui non vis esse quæ vis habere. Nunquid enim vis habere villam malam? Ne vitique, sed bonam. Nunquid vxorem malam? Non, sed bonam. Nunquid denique casulam malam? nunquid velatam malam? Quare animam solam malam? Non hic diu stulto huic vana cogitant, horrea ædificant, & ventres pauperum non vident: non illi ait, Hodie anima tua rapietur gehennam: nihil horum dixit: sed, Repetitur à te: *vt quam diceret: Propterea repetitur, quia ipsa bona non est, sed tam multa bona præparasti.*

†tibidē supra.

Luc. 12.

CAP. XV.

Exemplum diuitis purpurati proponitur, qui non quia aliena rapuit, sed quia sua sibi seruauit, damnatus est.

NUnquid ergo iste diues aliena quærebat? Fructus suos colligere disponebat; vbi poneret, consulebat: non de cuiusquam vicini agris, non limite perturbato, non spoliato paupere, non circumuento simplice: sed tantummodo de suis colligendis cogitabat. Cum ergo se prudentissimum consilium inuenisse arbitraretur, de apothecis veteribus angustis deiciendis, & amplioribus nouis ædificandis, & omnibus suis fructibus colligendis & recondendis, non alienis concupiscendis atque rapiendis; ait illi Deus, Stulte, vbi tibi sapiens videris, ibi stulte. Stulte, inquit, hæc nocte repetit à te animam tuam; hæc, quæ præparasti, cuius erunt? Si seruaueris, tua non erunt: si erogaueris, tua erunt. Quid, inquit, reponis quod relicturus es? Ecce increpatus est stultus malè recondens. Si stultus est qui recondit sua: tu inueni nomen ei qui tollit aliena. Si sordidus est reconditor suorum, vlcerosus est raptor alienorum. Sed non qualis ille vlcerosus, qui iacebat ante ianuam diuitis, & cuius canes lingebant vlcera. Ille enim vlcerosus erat in corpore, non raptor in corde. Fortassis aliquis respondeat, & dicat: Non valde magna pœna erat illi homini, cui dixit Deus, stulte. Non sic dicit Deus, stulte, quomodo homo dicit. Tale enim in quenquam Dei verbum, iudicium est. Nunquid enim Deus stultis daturus est regnum cælorum? Quibus autem non est daturus regnum cælorum, quid eis refiat, nisi pœna gehennarum? Conucere hoc videmus aperte hoc manifestè que videamus. Nam & ille diues, ante cuius ianuam iacebat pauperissimus vlcerosus, non est dictus raptor rerum alienarum. Erat quidam diues, inquit, qui induebatur purpura & bysso. Diues, inquit, erat. Non dixit, calumniator: non dixit, pauperum oppressor: non dixit, rerum alienarum aut delator aut receptor: non dixit, pupillorum expoliator: non dixit, viduarum persecutor. Nihil horum: sed, Erat quidam diues. Quid magnum est? Diues erat, de suo diues erat. Cui aliquid tulerat? Quod ergo eius crimen, nisi iacens ante ianuam vlcerosus, & non adiutus? Hoc enim aperte de illo dictum est, quod immisericos erat. Nunquid enim si pauper ille ante ianuam iacens, sufficientè panem à diuite acciperet, diceretur de illo, quia cupiebat saturari de micis que

† D. August.
serm. 19 de
verbis Apost.

Luc. 16.

CA.

Nota. quæ cadebant de mensa diuitis? Propter hanc solam inhumanitatem, qua contemnebat pauperem, ante ianua suam nitentem, nec congruè digneque pascebar; mortuus est, & sepultus. Et cum apud inferos in tormētis esset, leuauit oculos suos, vidit pauperem in sinu Abrahe. Et quid pluribus immoretur. Desiderauit guttam, qui non dedit micam. Nonne acceptam iustam sententiam, qui nō dedit propter crudelem auaritiam? Si hæc erga pœna est auarorum; quæ pœna raptorum? Seda mihi raptorum retum alienarum: Ego similis illius diuitis notum: Agapen facio, inclusus in carcere victum mitto, vnde vestio, peregrinos suscipio. Dare te putas, tollere noli, & edidisti. Cui dederis, gaudet: cui abstuleris, plorat. Quem duorum iutorum exauditurus est Dominus? Dicis ei cui dederis: Gratias age, quia accepisti: sed alter tibi et alia parte dicit: Ego gremio, cui abstulisti. Et penè totum tulisti, & exiguum illi dedisti. Si ergo quod alteri abstulisti, egētibz dedisses; nec talia opera diligit Deus. Dicit tibi Deus: Stulte, iussu vt dares, sed non de alicno. Si habes, da de tuo. Si non habes quod de tuo; melius nulli dabis, quàm alteros spoliabis. Dicitur est Dominus Christus, cum in iudicio suo sederit, & alios ad dexteram, alios ad sinistram separauerit, bene operantibus: Venite benedicti patris mei, percipite regnum: Esurienti, & deditis mihi manducare. Attende etiam quid sinistris dicitur est: Ite in ignem æternum. Quare? Elurui enim, & non deditis mihi manducare: nudus fui, & non vestistis me. Si ergo in ignem æternum ibit, cui dicitur est Christus; Nudus fui, & non vestisti me: quem locum habebit in igne æterno, cui dicitur est; Vestitus fui, & spoliasti me? Hic fortasse vt eadaz hanc vocem, ne tibi dicat Christus, Vestitus fui, & spoliasti me; murata consuetudine, cogitas spoliare paganum, & vestire Christianum. Et hic respondebit tibi Christus, imò nunc respondet tibi per seruum suum quem emungit ministrum suum: Et iam hic parce damnis meis. Cum enim tu, qui Christianus es, spoliast pagani, impedis fieri Christianum. Etia & hic fortasse respondebit adhuc: Ego non odio parauingero, sed dilectione potius disciplinæ. Ideo spolio paganum, vt per hæc acterama ac salutarem disciplinam faciam Christianum. Audire & credere, si quod abstulisti pagano, redderes *in factio* Christiano. Ferrè & hoc secum cogitat aliquis, & dicit: Multi sunt Christiani diuites, auari, cupidi: non habeo peccatum, si illis abstulero, &

Math. 25.

1 Hom. 7. inter 50. de sumpta ex ferm. 19. de verb. Apostol.

pauperibus dedito. Vnde enim illi nihil boni faciunt, mercedē habere poterō, si ego elemosynas dedito. Etiam in hacre parca vnusquisque animæ suæ: quia huiusmodi cogitatio ex diaboli caliditate suggeritur. Nam etiam si totum tribuat quod abstulerit, addit potius peccata, quàm minuat.

CAP. XVI.

Auari malè intelligunt hanc scripturam: Nemo quod suum est querat: sed quod alterius.

Diximus iam multa contra vnum vitium rapinarum quæ res humana & vsquequaque vastantur. Diximus: sed necdum ista quæ dicta sunt, sufficimus: quia nec etiam ipfis rapacibus & auaris, quantacumque habuerint, quomodolibet acquisita sufficere possunt. Ergo aduersus hoc vitium amplius dimittendum est: & miris eisdem telis consodiendum, quibus ab auarus muniri posse videtur. Nam & quandam scripturam, dum non bene eam intelligit, sibi in hoc vitio patrocinari arbitrantur. Sed quomodo miseri fallantur, iam paucis aperientium est, in lauce enim charitatis ex Apostolo audiuius, Charitas non querit quæ sua sunt. Non querit quæ sua sunt: quoniam donat quæ possidet. Alio loco periculosius dictum est, si non intellexeris. Secundum enim ipsam charitatem præcipiens Apostolus fidelibus membris Christi, ait: Nemo quod suum est querat, sed quod alterius est. Auaritia namque hoc audiō, fraudes parat, vt in negotio quasi alienum quarens, aliquem circumueniat; & querat non suum, sed alienum. Compescat se auaritia: procedat iustitia. Audiamus, intelligamus. Charitati dictum est: Nemo quod suum est querat: sed quod alterius. Verum tu auare, si restitast, & magis ad hoc præceptum redigis, vt alienum concupiscas, perde tuum. Sed quomodo te noui, habere vis & tuum & alienum. Fraudem facis, vt habeas alienum: furtum patere, vt perdas tuum. Non vis querere tuum, sed tollis alienum. Quod si facis, non facis bene: *furtum enim facis*. Audi, o auare, auctora. Apostolus tibi eodem loco apertius exponit hoc quod dixit: Nemo quod suum est querat, sed quod alterius. At quippe de seipso: Ego autem non quarens quod mihi vtile est, sed quod multis, vt salui fiant. *Qui eternam salutem fidelibus quarebat, suaderet fraudem? quibus opabat calum, suggereret furtum?*

Quod

1 D. August. Serm. 96. inter diuersos ex edit. Plant. 1 Cor. 13. 1 Cor. 10.

ibidem.

2 Tom. 10.
ex fragmento
Sermon. de De-
calog. quem
citavit Euge-
nius in edit.
Plantini.

3 Quod per turtem, contra hoc præceptum, subducis pro-
mo, de celo perdis. Nemo enim habet iniustum lucrum, nisi
iusto damno. Verbi gratia, Qui furatur, acquirit vestitus: sed
cælesti iudicio amittit fidem. Vbi lucrum, ibi damnum: ubi
libenter lucrum, inuisibiliter damnum. Non ergo fraudem tuas
ob homo, non rapinam, non auaritiam commendat scriptura: sed
quod à te ipsa charitas exeat, tibi veritas ostendit: & proposuit
in Apostolo quod imiteris, ut Dei præceptum perficias.

CAP. XVII.

*Aliena non sunt rapienda; quod illustri exemplo
declatur.*

1 D. August.
Sermon. 170.
de Tempore,
ante finem.

1 Sed fortè inde factus es pauperissimus & egentissimus,
quia nescio quid habebas paternum quod te sustentat,
& calumnia aliqua competitoris abstulit. Gemis hinc, audis
tempora aculias. Quod gemis, si possis, non facis? An non
demus, an non quotidianis exemplis plena sunt omnia? Hæc
quispiam gemebat, quia perdebat sua: hodie peregrinus ad mare-
rem, rapit aliena: si non re, saltem cupiditate. 2 Alius potens est
& rapit; tu in manu raptoris gemis: quia rapere non potes, si
non facis, habeto facultatem, & ibi laudabo domitam cupidi-
tatem. Beatum sancta Scriptura dicit, qui post aurum nec
abiit; qui potuit transgredi, & non est transgressus; qui facere malè
potuit, & non fecit. Tu autem dicis; Nunquam negavi rem
alienam. Quia fortè nemo tibi commendauit, aut fortè com-
mendauit, sed sub testibus commendauit. Dic mihi, red didisti
quando à solo solus accepisti, vbi Deus inter vos fuerat: si
tunc reddidisti: si mortuo eo qui commendauit, nesciens
filio reddidisti, tunc te laudabo, quia post aurum non istis; qui
potuisti transgredi, & non es transgressus; quia potuisti mala
facere, & non fecisti. Si fortè alienum sacculum solidorum,
vbi nemo te vidit in via, inuenisti, & sine vlla mora, ei, cuius
fuerat reddidisti. 3 Ecce hoc: quod propono; in eo te examina,
in eo te appende, in eo ascende ad nicæus tuæ tribunal, & consti-
tue te ante te, & iudica te. Et si te pravum inueneris, corrige te.
Considera quod propono. Deus dicit in lege sua, inuentionem
esse reddendam. Deus in lege tua dicit, quam priori populo
dedit, pro quibus Christus nondum erat mortuus: vt quicun-
que rem cuiuscunque inuenerit, tanquam alienam citò resti-
tuet: quia sine dubio, & si ipse perdidisset, hoc sibi ab alio fieri
voluisset:

2 D. August.
Sermon. 19. de
verbis Apostoli

Eccl. 31.

3 Hom. 9. in-
ter quinta.
quæ est con-
statæ & ser. 19
de verbis
Apostoli.

Leuitic. 6.

voluisset: secundum illud quod scriptum est: Omnia quæ vul-
tis, vt faciant vobis homines, & vos faciatis illis similiter. Si
quispiam, verbi gratia, inueniat in via alienum sacculum soli-
dorum, debet reddere. Sed nescit cui. Se excusat ignorantia, si
non dominetur auaritia. Dicam quid fecerit homo quidam
pauperissimus, eo tempore quo Sanctus Ambrosius Mediolani
erat episcopus, vbi tunc præsens erant etiam Augustinus non-
dum episcopus. Tâ pauper erat ille, de quo loquimur, vt pro-
scholasticus esset grammaticus; sed planè verus & perfectus
Christianus. Sed melior fuit ille qui ad velum stabat, quam
ille qui in cathedra sedebat. Pauper ergo iste inuenit sacculum
ducentorum solidorum: memor tamen diuinæ legis, de qua
iam diximus, proposuit pitacium publicè. Qui solidos perdi-
dit, veniat ad illum locum, vt quærat illum hominem. Ille,
qui plangens circumquaque vagabatur, inuenit & læsto pitaci-
o, venit ad hominem. Et ne fortè alienum quæreret, sed suum;
quæ fuit signa, interrogauit sacculi qualitatem, solidorum etiam
numerum. Cum omnia fideliter etiam ille respondisset, reddi-
dit quod inuenerat: obtulit illi solidos viginti. Noluit accipe-
re. Obtulit decem, noluit recipere. Saltem rogauit, vt vel quin-
que reciperet. Noluit. Ille stomachans proiecit sacculum. Ni-
hil perdidit, ait. Si non vis à me aliquid recipere, nec ego ali-
quid perdidit. Quale certamen, qualis pugna, qualis conflictus.
Theatrum mundus, spectator Deus. Victus ille, quod offereba-
tur accepit: & continuo totum pauperibus erogauit,
vni solidum in domum suam non misit. Considerate *Christiani*,
tam gloriosum exemplum, & tam admirabile factum. Facite
hoc. Nolite putare vos dampnum pati, si quod à vobis inue-
ntum fuerit, reddideritis. Credite, quia magnum lucrum est,
si feceritis quod suggero. Fortè aliquis veniens, in domo tua
perdidit solidos. Terra communis est, in vna domo estis in
hoc mundo; ambo viatores estis huius vitæ. Vnum stabulum
intraistis. Posuit ille, oblitus esset vel cecidit ab illo. Inuenisti,
qui in lege audisti inuentionem esse reddendam. 4 Quis in-
uenisti? Christianus. Quis inuenisti? Qui legem audisti. Qui
cum audires multa, laudasti; tu inuenisti. Si ergo veraciter lau-
dasti, redde quod inuenisti. Si ergo non reddidisti quod inue-
nisti; quando laudasti, testimonium contra te dixisti. Nam quod
inuenisti, & non reddidisti; rapuisti. Quantum potuisti, fecisti. Nota,
quia plus non potuisti, ideo plus non fecisti. Qui alienum negat;
si possit,

Loquitur de
sermo Augu-
stin. tan-
quam de al-
tero.

4 D. August.
Sermon. 19. de
verbis Apostoli.

Nota.

si posset, & tolleret. Quod non tollis, timor prohibet: bonorum facis, sed malum metuis. Quid est magnum, timor malum? Magnum est, non facere malum? Magnum est, amare bonum. Nam & latro timet malum, & ubi non potest, non facit: & tamē latro est. Deus enim cor interrogat, non manum. Lupus venit ad ouile ouium, quaerit inuadere, quaerit inolare, quaerit deuorare. Vigilant pastores, laerant canes; non potest, non aufert, non occidit: sed tamen lupus venit, lupus redit. Nunquid quia ouem non tulit, ideo lupus venit, & occidit? Lupus venit: tremens, lupus redit tremens: lupus est timor & tremens & tremens. Interroga ergo te, & vide, si timor facis malū; quādo potes facere, & ab homine non puniri. Time Deū, quando nemo est tibi, nisi tu, & ille, cui facis malum: & Deus, qui ambos videt. Parum autem est tibi dico, Ibi timor malum: imō ibi ama bonum. Nam etiā si timore gehennae non facis malum, nondum es perfectus: audeo dicere, si timore gehennae non facis malum; est quidem in te fides, quia credis futurum Dei iudicium: gaudeo fidei tuae, sed adhuc time malitiae tuae. Quid est, quod dixi? Quia si timore gehennae non facis malum; non amore iustitiae facis bonum. Aliud est timere poenam: aliud est amare iustitiam.

CAP. XVIII.

Bonus bene vititur auro, malus malē.

Quemadmodum ergo hi, qui ad malum alicui inuenerunt, aut ad illatum sibi vindicandam, potentes videntur et secundo, laudantur, quando minus faciunt quam possunt: sicut sum laudauit scriptura, qui potuit transgredi, & non est transgressus, qui post aurum non abiit. *Hocine audis, Christiane?* Post te debet ire aurum, non tu post aurum. Nam bonum est aurum. Non enim aliquid mali creauit Deus. Tu noli esse males, & bonum erit aurum. Ecce pono aurum, inter hominem bonum & malum. Tollat malus: inopes opprimuntur, iudices corrumpuntur, leges percutiuntur, res humanae perturbantur. *Quare?* Quia aurum tulit malus. Tollat bonus: pauperes pascentur, nudati vestiantur, oppressi liberantur, captiui redimuntur. Quanta bona de auro possit habere bonus: quanta mala de auro quod habet malus? Vt quid ergo dicit aliquando stomachatus? O si non esset ipsum aurum. Tu noli amare aurum. Si malus es, si post aurum: si bonus es, si post te

Quid est, si post te? Tu ducis, non duceris: quia possides, non possideris. Non faciunt bonos mores, nisi amores boni. Tollatur aurum de rebus humanis: imō adsit aurum, vt probet res humanas. Praedicatur lingua humana propter Dei blasphematores: & vnde crūt Dei laudatores? Quid tibi fecit lingua? Sit qui bene canter; bonum est organum. Da mentem bonam ad linguam: bona dicuntur, discordes concordantur, lugētes consolantur, luxuriosi corripuntur, iracundi refrenantur, Deus laudatur, Christus commendatur, mens ad amorem inflammatur, sed diuinum, non humanum; spiritalem, non carnalem. Haec bona facit lingua. *Quare?* Quia bona est mens, quae vitur lingua. Da malum hominem ad linguam: erunt blasphematores, litigatores, calumniatores, delatores. Omnia mala de lingua, quia malus est qui vitur lingua.

CAP. XIX.

Quaedam bona solum in bonis sunt: quaedam bonis & malis communia.

Quapropter non tollantur res de rebus humanis: sint res, & adsit vsus rerum bonarum. Alia enim sunt bona quae non sunt nisi in bonis: & alia sunt bona quae sunt communia bonis & malis. Bona quae non sunt nisi in bonis, pietas, fides, iustitia, prudentia, modestia, charitas, & cetera huiusmodi. Bona quae sunt communia bonis & malis, pecunia, honor, huius saeculi potestas, administratio aliqua, salus ipsa corporis. Et haec bona sunt, sed bonos quaerunt. Iam hic murmuratur, Reprehensor & arguenteator mox mihi obiecturus est: *Ecce quare Deus, qui omnia gubernat; bona ista dat malis? Non illa daret nisi bonis. Expectas à me audire consilium Dei? Audi.* Quod ista bona dat Deus & malis, si vis intelligere, eruditio tua est, non aduersitas Dei. Hinc est quod surrexit quibusdam lethalis impietas, vt animo credant, Deum non aspicere res humanas. Dicunt enim & disputant: Nunquid si Deus res humanas attenderet, haberet ille diuitias, haberet ille honores, haberet ille potestatem? Non curat Deus res humanas. Nam si curaret, ista solis bonis daret. Redi ad cor, & inde ad Deum: De proximo enim redis Deum, si redieris ad cor tuum. Nam quando te ostenderunt ista, existi & aere. Exul factus es & pectoris tui. Moueris rebus quae sunt foris à te, & perdis te. Tu intus es; ista foris adiacent. Foris bona sunt, sed foris

foris sunt. Aurum, argentum, omnis pecunia, vestes, clientelae, familiae, pecora, honores. foris sunt. Si ista bona interna, bona terrena, bona temporalia, bona transitoria non donarentur malis, crederentur bona esse à bonis. Ergo Deus, qui dat ista bona, te docet concupiscere meliora. Ecce dico: Ista mercede ratione rerum humanarum quodammodo te alloquitur. De pater tuus; & quasi puerum desipientem docet his verbis: quae sicut possum, profero ad te tanto fidentius, quanto magis ille dignatur manere in me. Constitue tibi dicere Deum: te renouavit, quae te adoptavit: ó fili, quid est, quòd queris surgis, & genu figis, & fronte terram percutis, & quando etiam lacrymas, & dicis mihi; Pater meus, Deus meus, da mihi diuitias? Si dem tibi aliquid boni, tunc pete magis aliquid adeptum. Quia petisti accepisti: fac bene. Antequam haberes, humilis eras; habere diuitias petisti, & pauperes contempsisti. Quale bonum est unde peti factus es? Peior factus es, quia malus eras; & quid te peior posse facere, nesciebas. Ideo hæc à me petebas. Dedi & petisti; inuenisti, & inuentus es. Latebas quando non habebas. Corrige, ne omne cupiditate, bibe charitatem. Quis magnum quod à me petis? Dicit tibi Deus tuus: Nonne quibus ea dederim? non vides qualibus ea dederim? magnum bonum esset quod à me petis, haberet hoc habet haberet hoc perfidus, haberet hoc blasphemator meus, habet hoc infamis, haberet meretrix impudica: Hi omnes habent, si magnum bonum esset aurum: Sed dicis mihi: Non ergo bonum aurum. Imò bonum est aurum, *(ait enim per prophetam Deus, Meum est aurum. & meum est argentum)*: mala faciunt de bono auro mali: bona faciunt de bono aurum boni. Et vis videre, quam iusti iudicis res est aurum & argentum? Avarus unde torquetur, inde misericors adiutor rem suam diuina distribuit iustitia, & rectè facta inde manifestantur; & peccata inde puniuntur. Nunquid non aurum & argentum, atque omnis terrena possessio, & exercitatio humanitatis est, & supplicium cupiditatis? Cùm talia Deus non hominibus tribuit, ostendit in eis, quanta condemnat animi: cuius diuitiæ sunt ipsè Deus qui tribuit. Non enim peius quisque apparere contemptor, nisi eius rei; cuius possessore factus est. Nam & qui non habent, possunt ista contemnere: sed vtrum fingant, an verè contemnunt, Deus videt, qui cogit

Inspector est: hominibus autem, vt imitari possint, cogitatio contemptoris non nisi in manibus erogantis inspicitur. Cùm autem malis hominibus Deus ista concedit, ostendit in eis quomodo, & in ipsis bonis quæ Deus largitur, crucietur animus, cui vitium qui tanta largitur. Bonis autè administrat occasiones beneficiorum, malos autè torquet timore damnorum. Et ideo si amittant vtrique aurum & argentum: isti caelestis diuitias læto corde retinebunt; illis autem & bonis temporibus inanis domus, & bonis æternis inanis conscientia remanebit. Illius est ergo aurum & argentum, qui nouit vti auro & argento. Nam etiam inter ipsos homines tunc quisque habere aliquid dignus est, quando bene vitium: nam quod iuste non tractat, iure non tenet. Quod autè iure non tenet, si suum esse dixerit, non erit vox iusti possessoris, sed impudencis incubatoris improbitas. Quapropter si homo non importune dicit aliquid suum, non quod iniqua & stulta cupiditate occupauerit, sed quod prudentissima potestate, & moderatione iustissima tractauerit: quanto magis Deus verè ac perfectè suum esse dicit aurum & argentum, quod & largissima bonitate condidit, & iustissimo administrat imperio: vt sine ipsius nutu atque domino, nec mali ad avaritiam supplicium, nec boni ad vnam misericordiam possint habere aurum & argentum? Quod tamen instituire pot sit, & vt alteri adsit, alteri desit; distribuere atque ordinare non possunt. Si autem solis bonis in potestate daretur aurum & argentum, rectè putaretur magnum aliquid bonum. Rursus, si solis malis deesset, videretur magna pœna paupertas. Si autè solis bonis deesset, videretur summa beatitudo paupertas. Nunc verò si scire vis aurum posse bene haberi, habent & boni: non eos per aurum bonos esse, habent & mali. Ita ergo aurum & argentum distribuit hominibus conditor rerum & administrator Deus, vt ipsum per se natura & genere suo bonum sit, quamuis non summum & magnum bonum: copia verò eius non extollat bonos, nec lædat inopia: malos autem & cùm auferretur ex cruciet. Et sic per hoc malis malum est aurum & argentum, & bonis bonum: non quia eos bonos aurum & argentum facit, sed quia bonos inuenit, in vnum bonum conuertitur.

Aggri.

1 D. August.
Hom. 36. int.
quingua est
Serm. 15. in
ter diuers. in
edit. Platini.

1 D. August.
Serm. 12. de
verb. Apostoli
in medio.

*Duplex est bonum: alterum facit hominem bonum: dicitur
tertio homo facit bonum, dum illud leuat in calum.*

1 D. August.
Serm. 5. de
verbis Dom.
in initio.

Bonæ sunt ergo ipsæ diuitiæ, in quibus homines con-
iuntur, & pares suos homines alios non agnoscunt,
quos, inquam, homines extolluntur, magis amantes vel
fulgentem, quam cogitantes communem cûtem. Ipsæ diuitiæ
bonæ sunt, sed à bonis & malis haberi possunt. Et cum bo-
ni, bonos tamen facere non possunt. Est ergo bonum quod
faciat bonum: & est bonum unde facias bonum. Bonum quod
facit bonum, Deus est. Non enim facit hominem bonum
nisi ille qui semper bonus est. Ergo ut sis bonus, Deum an-
Deum inuoca. Aliud autem bonum est, unde facias bonum
est, quicquid habueris. Aurum est, argentum est; bonum
non quod facit bonum, sed unde facias bonum. Hæc
aurum, habes argentum: & concupiscis aurum, & concupiscis
argentum. Et habes, & concupiscis: & plenus es, & tu
morbus est, non opulencia. Sunt homines in morbo; hunc
te pleni sunt, & semper sitiunt. Quomodo ergo delectas?
lentiam, qui habes hydrem conscientiam? habes ergo
rum, bonum est; habes non unde sis bonus, sed unde facias
bonum. Quod bonum, inquis, facturus sum de auro? Ne
audisti psalmum: Disperit, dedit pauperibus: iustitia ei
manet in sæculum sæculi? Hoc est bonum: hoc est bonum
unde sis iustus bonus, si habes bonum unde sis bonus. Hæc
pecuniam, eroga: erogando pecuniam, auges iustitiam. Vnde
quid minuatur, & quid augetur. Minuitur pecunia, augetur
iustitia. Illud minuitur quod eras dimissurus; illud minuitur
quod eras relicturus: illud augetur quod in æternum es possi-
surus. Consilium do lucrorum: discere mercari. Laudas enim
mercatores qui vendit plumbum, & acquirit aurum: & tu
laudas mercatorem qui erogat pecuniam, & acquirit iusti-
tiam? Sed ego, inquis, non erogo pecuniam, quia non habeo
iustitiam: erogat pecuniam, qui habet iustitiam. Ego enim
habeo iustitiam; habeam vel pecuniam. Ergo quia non habeo
iustitiam, ideo non vis erogare pecuniam. Magis eroga pecu-
niam, ut habes iustitiam. A quo enim habebis iustitiam,
nisi à Deo fonte iustitiæ? Quid ergo ego amplius dicam?

Psalm. 111.

1 D. August.
Serm. 50 de
temp. in medi.

Iam me Evangelium hac cura liberavit. Non ego nunc lego,
sed læta recolo. Consilium quaris in causa tua deficiens, vide
quid dicat fons iustitiæ, fons recti consilij, fons, unde quicquid
imples, vnde non times. *Quid dicit?* Nolite vobis con-
dere thesauros in terra, ubi tinea & conestura exterminat: &
ubi fures effodiunt & furantur: sed thesaurizate vobis thesau-
ros in cælo, quò fur non accedit, neque tinea corrumpit. Vbi
enim est thesaurus tuus, ibi erit & cor tuum. Quid expectas
amplius? Res aperta est. Consilium patet, sed cupiditas latet:
imò non latet; sed etiam ipsa, quod peius est, patet. Non
enim cessat rapina grassari: non enim cessat fraudare avaritia:
non enim cessat peririare malitia. Totum ut quid? Ut thesau-
rizetur. Et ubi ponatur? In terra. Rectè quidem à terra in ter-
ram. Homini enim dictum est peccatum: Terra es, & in terram
ibis. Merito thesaurus in terra, quia cor in terra. Vbi est ergo
quod habemus ad Deum? Dole qui intellexisti: corrigere si
dolueris. Quamdiu vis laudare, & non facere? Verum est, nihil
verius. Fiat ergo quod verum est: & noli tibi condere thesau-
rum in terra, siue expertus quomodo pereat quod in terra re-
conditur; siue non expertus, sed ex alteris metuens experiri.
Quem non corrigunt verba, corrigant experimenta. Non
furgitur, non proceditur, nisi vna voce dicatur ab omnibus: Vae
nobis, ruit mundus. Si ruit, quare non migras? Si tibi archi-
tectus diceret rurturam domum tuam; nonne prius mi-
grares quam murmurares? Structor mundi tibi dicit ruitu-
rum mundum; & non credis? Audi vocem prædicentis: Et
cælum & terra transibunt. Vox commententis est: Nolite
vobis condere thesaurum in terra. Ergo si credis prædicenti,
si non contemnitis commententem, fiat quod dicit. Non
enim ille te falsit, qui tale consilium dedit. Non perdes quod
dedisti, sed sequeris quod misisti. Consilium ergo do: Da
pauperibus, & habebis thesaurum in cælo. Non sine the-
sauro manebis: sed quod habes in terra sollicitus, habebis in
cælo securus. Consilium do seruandi, non perdendi. Ha-
bebis, inquit, thesaurum in cælo, & veni sequere me, ut
ducam te ad thesaurum tuum. Non est hoc spendium, sed
compendium. Cur silent homines? Audiant vel experti,
quod timeant: faciant unde non timeant, exonerati migrent
in cælum.

Matth. 6.

Genes. 3.

Luc. 13.

Matth. 13.

Aliud iubet avaritia, aliud pigritia, aliud Christum.

¶ D. August.
Serm. 22. de
verbis. Apost.
ante mediū.

Quid ergo amplius expectas, o avarice, amplectens te tuum, & catenis cupiditatis alligans malam faciem sub numeris tuis? Quid expectas: quid laboras? quid inquit concupiscis? Nempe latiare avaritiam. O vota iuncta facta nequissima. Expectas ergo satiare avaritiam. Illa te est premere: tu illam non potes satiare. An forte non est tuis? Vsq̄ uadeo sub hac sarcina sensum etiam perdidisti? est grauis avaritia? Quare ergo te de fomio excitat, quod eriam aliquando dormire non sinit? Et fortasse habes cum alterum onus pigritiæ: & ista duo nequissima onera, sece que pugnantia premunt te, & dilantant te. Non enim imperant; non enim similia iubent. Pigritia dicit; De Avaritia dicit; Surge. Pigritia dicit; noli pati frigiditas: avaritia dicit; toiera in mari etiam tempestates. Illa dicit quiesce: illa non sinit quiescere: iubet non solum, procede & nauiga trans mare, quare terras quas ignoras; merces in diem deportandæ sunt: non noli linguam Indorum, scilicet intelligibilis videtur sermo auarorum. Venies ignotus ad iugum: das, accipis, emis, portas, periclitatus uenisti, cum per redis, exclamas in mari exagitatus tempestate; Deus liberat: Non audis respondentem, Quare? Misi te? Avaritia tibi ut acquireret quod non habebas: ego tibi iussi ut sine labore ante ostium tuum pauperi dares quod habebas. Illa te ad militiam ad reportandum aurum: ego tibi ante ostium Christi posui, à quo emeres regnum cælorum. Laboras in iussione avaritiæ, in iussione mea non laboras. Ambo iussimus, non autem: uti obaudisti, liber te te. Itaq; avarus qui Christi non obtemperauit præcepto, dicit illi bene fuit; nec Christi liberabitur in lio, cum periculum aduenit, ut vel ipse percat, vel sua per qua habet. Et licet solo amore perfici possit quod Christus precepit; non autem acquiri sine magno labore quod avaritia precepit: plerique tamen omnes huic idolorum seruientis se libenter subdunt, quam Dei. Et ideo hoc etiam magis diligere ab ipsis seruatur, cuius adipiscendi gratia amplius atque feruentius laboratur. ¶ Homo, qui laboras amando avaritiam, cum labore amatur quod amas: sine labore amatur Deus. Avaritia iustura est labores, pericula, tristitias, tribulationes; &

Vide Ser. 34.
de Tempore
in medio.

¶ Tom. 9.
Tract. 10. in
epist. Iohannis
ante mediū.

temperaturus es. Quo sine? Vt habeas quo impleas arcam, & perdas securitatem. Securior forte eras antequam haberes, quam cum habere cœpisti. Implesti domum, timentur latrones; acquisisti aurum, & perdidisti somnum. Ecce quid tibi iussit avaritia: Fac, & fecisti. Quid tibi iubet Deus? Dilige me. Aurum diligit; quæsiturus es aurum, & forte non inuenirurus. Quisquis me quærit, cum illo sum. Possit ergo & illud auaro homini dici: Si Deum tuum diligeres, odisses avaritiam. ¶ Non est dignus enim Christus, cum quo simul diligas avaritiam. Amas illum, debes odisse quod odit. Homo est inimicus tuus, hoc est quod tu: creati estis ab vno creatore in vna conditione: & tamen si filius tuus loquatur cum inimico tuo, & veniat ad domum inimici tui, & assiduus colloquutiones habeat cum illo, exheredare illum vis, quia loquitur cum inimico tuo. Et quomodo? Quia iustam vocem videris tibi habere: Amicus es inimici mei, & quæris aliquid de re mea. Ergo attende. Diligit Christum: inimica Christi est avaritia. Quare cum ea loqueris? Non dico loqueris cum illa; quare illi seruis? Nam multa iubet Christus, & non facis: iubet ipsa & facis. Iubet Christus vt vestias pauperem, & non facis; iubet ipsa avaritia vt facias fraudem, & hoc potius facis. Si hæc ita sunt, si talis es, noli tibi promittere hereditatem Christi, quia cum avaritia non consistit hereditas Christi. ¶ Contradicere enim Christus avaritiæ, & vult nihil possideri ab avaritia. Ego possideam, clamar. Quid vis ab avaritia possideri? Dura iubet, leuia iubeo. Onus eius graue, sarcina mea leuis est. Iugum eius asperum est, iugum meum leue est. Noli velle ab avaritia possideri. Iubet avaritia vt mare transeas, & obtemperas; iubet vt te ventis procellisque committas: iubeo ego vt ante ostium tuum ex eo quod habes, des pauperi. Piger es ad faciendum ante te opus bonum, vt acquiras vitam æternam: & strenuus es ad transeundum mare, vt corradas tibi pecuniam. Quia avaritia imperat, seruis: quia Deus iubet, edisti. ¶ Ecce hoc dicit tibi ipsa sapientia, Ama me tanquam pecuniam. Indignum est, iniuriosum est, vt sapientia pecuniam comparetur: sed amor amoris paratur. Video enim, inquit, hic vos auaros amare pecuniam, vt iubente amore pecuniam, labores suscipiatis, iniuria toleretis, mare transeat. ventis & fluctibus vos committatis. Habeo vnde eligam quod ametis; sed non habeo quod

¶ In Psal. 6.
vlt. mediū.

¶ In Psal. 118.
4. post princip.

Matth. 11.

¶ Tom. 6 lib.
de disciplina
Christi. cap. 1.
in fine.

addam ad amorem, quo amatis. Sic me amate, plus nolo amari, dicit Dominus. Improbis loquor, avaris loquor. Nam diligitis, tantum me diligite. Certe melior sum in comparabiliter. Nolo tibi vobis ampliore amorem. Quantum gignis pecuniam, tantum me amate. *Hac divina dicit sapientia* Quid ergo magnum tibi imperat illa sapientia, quod possit imperare & avaritia? Tamen cum imperat avaritiam, Et cum feceris quod imperaverit avaritia, quid habebis? Plenam domum auro & argento. Non legis? Quanquam imagine Dei ambulet homo, tamen vanè conturbabit Theaurizat, & nescit cui ea colligas? Quare ergo non peris auribus verba eius? Si enim accusaveris avaritiam, in teberis ad sapientiam suam. Sed cum suscepero, *inquis*, in te sapientia, laboriosa erit. Laboriosa planè: sed vide quomodo qua mercede. Nunquid qua per sapientiam colligis, nescis colligas ea? Tibi colligis. Expergillere, cuigila, habeto cor micæ. Aestatis tempus est: collige quod tibi ad hanc mem per-

CAP. XXI.

Item aliud iubet avaritia, aliud luxuria, aliud Dei iustitia

r D. Anguff.
Serm. 118.
inter impre-
fos Louanj.

A Liquando etiam possident hominem duæ hæc domi-
contrariæ, avaritia & luxuria. Avaritia dicit, *Ser-*
Luxuria dicit, *Eroga*. Sub duabus dominis diversa iubentibus
diversa exigentibus, quid facturus es? Habent allocutiones
suas ambæ. Et quando cæperis nolle obtemperare, & in libe-
tatem tuam ire; quia iubere non possunt, blandiuntur. Et
sunt cavenda earum blandimenta, quam iussa. Quid dicit
avaritia? *Serva tibi, serva filiis tuis: si egibus, nemo tibi dat.*
Noli ad tempus vivere, consule tibi in futurum. Contra luxuriam
vive cum viuis, fac bene cum anima tua; moriturus es
quando, nescis: cui relicurus, an sit possessurus, ignoras. Tu
mis & subtrahis gutturi tuo: ille fortè, cum mortuus fuerit
calicem super te non ponet. Aut si fortè calicem ponet, ipse
inebriabitur: ad te nulla stilla descendet. Fac ergo bene cum
anima tua, quando potes, cum potes. Aliud iubebat avaritia
Serva tibi, consule tibi in posterum. Aliud luxuria: *Eroga, fac*
cum anima tua bene. Tædeat te, ð liber, in libertatem vocatæ
deat te talium dominarum servitutis. Agnosce redemptorem
tuum, manum isorem tuum. Illi servi, faciliora iubet
contraria non iubet. Amplius audeo dicere: contraria iubebat
avaritia

avaritia & luxuria, ita vobis ambabus obtemperare non posses. Et
dicebat vna; *Serva tibi, & consule in posterum: dicebat alia;*
Eroga, fac bene cum anima tua. Procedat Dominus tuus ead-
dem dicturus; & contraria non dicturus redemptor tuus. Si
nolueris; domui eius non est necessarius qui servit inuitus.
Attende redemptorem tuum; attende pretium tuum. Venit
vt redimat: sanguinem fudit. Charum te habuit, quem tam
charè emit. Agnosceis qui emerit, attende unde redimat. Tacco
de cæteris superbe in te dominatibus vitis: innumerabilibus
epim malis dominis serviebas. Has duas dico iubentes con-
traria, in diversa rapientes, avaritiam & luxuriam. Eripe te ab
his, veni ad Deum tuum. Si servus eras iniquitatis, esto servus
iustitiae. Verba quæ tibi dicebant, & contraria iubebant ipsa
audis à Domino Deo tuo, & non contraria iubet. Verba earum
tolliit? Non: sed potestatem tollit. Quid tibi dicebat avaritia?
Serva tibi, consule in posterum. Verbum non mutatur, homo
mutatur. Iam si placet, compara consulentes. Illa avaritia est,
ista iustitia. Ipsa contraria diserte. Serva tibi, inquit avaritia.
Pone te velle obtemperare: interroga vbi servus. Illa tibi
monstrata est munitum locum, muratum cubiculum, ar-
cam ferream. Omnia muni: fortè domesticus vir etiam in-
teriora perumpet; & cum pecunia tuæ consulis, vitæ tuæ ti-
mebis. Fortè dum multum servas, qui vult eripere, cogitat &
occidere. Postremò, aduersus fures licet quocunque munimine
thesaurum tuum & vestem tuam communas: communi
eaduersus rubiginem & tineam. Quid facturus es? Non est
foris hostis auferens, sed est intus absumens. Non ergo bonum
consilium dedit avaritia. Ecce iussit vt servus: & non inuenit
datè locum vbi servus. Dicat etiam consuetudo: Consule in
posterum. In quantum posterum? In dies paucos & incertos.
Dicit, Consule in posterum, homini fortassis victuro nec in
crastinum. Sed ecce vivat, quantum putat avaritia; non quan-
tum ostendit, non quantum docet, non quantum fidit; sed quan-
tum putat, vixerit, senuerit, finierit, ad huc senex incurvus ba-
culo innixus lucrù quarit, & audit avaritiam dicentem: Consule
in posterum. 2 Sed Dominus eadem dicat, iustitia iam lo-
quar, ipsa erit verba, nõ sententia ipsa. *Serva tibi, ait Domi-*
nus tuus, consule in posterum. Et hunc interroga: Vbi servo?
Habebis thesaurum in cælo, vbi fur non accedit, nèque tineæ
corrumpit. In quantum posterum servabis? Venite benedicti

² Ibidè infra.

Marth. 19.

Ibidem 6.

Ibidem 25.

Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est a patre meo. Hoc regnum quantum dixeram est, ostendit mihi ipse sententia. Cum de fratribus diceret, Sic ibunt in ambulationem aeternam; ait de dexteris, Iusti autem in vitam aeternam. Hoc est consulere in posterum: posterum quod paratum non habeat. De faciendis ergo elemosynis, & de paranda animarum requie in posterum, ut faciamus benevolentiam nostram, quod peruersè dixit luxuria, dicit & Dominus. Ipsum audi, accipe bonum consilium. Noli parcere thesauris, eroga quantum potes. Luxuriae vox erat: Dominus facta est, Eroga quantum potes, sic bene cum anima tua. *(ut opinor) iam vides, quanto sit melius obtemperare iustitiae tibi ad vitam sempiternam consulit: quam vel luxurie, vel vitiae, qua consulunt huic vitae.*

si bid infra.

CAP. XXIII.

Avari redarguuntur de inani studio diuitias conquirentes.

Sed delirare tibi videor, auare, cum hæc loquor: amicitia tibi videtur hæc verba. Tu enim videlicet hominigeni consilij, magnæque prudentiæ, excogitas quotidie: nera acquirendæ pecuniæ, de negotio, de agricultura, foris & de eloquio, de iuris consultatione, de militia; addis & fœnore. Homo cordatus nihil prætermittit omnino, vnde minus super hominum, & in occulto diligentius acquiratur. Prædatorum inuicem, caues deprædatorem: quod facis, timens patiaris: & in eo quod patris, non te corrigis. Sed non patiaris. Prudens enim homo esse, bene seruas, non solum bene colligis. Habes ubi ponas, cui committas, quomodo nihil percat quod congregasti. In te, rogo cor tuum, disceptatio prudentiæ tuam. Ecce collegisti, ecce ita seruasti, ut nihil possis amittere eorum, quæ seruasti. Dic mihi, cui seruas? Non tecum iter ago, non commemoro, non exaggero, quicquid mali habes avaritia vanitatis tuæ: non dico, ne forte, dum colligis, cogaris: non dico, ne forte, cum vis esse prædator, aperitius eloquar. Fortassis enim cæcus avaritia, non audisti, non intellexisti: non dico, inquam, ne forte, cum vis esse prædatoris, sis prædator maioris. Non enim sentis te esse in mare nec cernis minores pisces à maioribus detorari. Non dico, non dico difficultates & pericula in ipsa conquisitione tenent, quanta patiuntur qui eam colligunt, quam in omnibus

In Psal. 38. in medio.

periclitentur, in omnibus penè mortem videant; transeant hæc omnia. Prorsus colligis, nullo contradicente: seruas nullo auferente: excute cor tuum, ac prudentiam tantam, quæ me derides, quæ me insipientem putas hæc loquentem, & dic mihi: Thesaurizas, cui congegabis ea? Video quid velis dicere, quasi quod vis dicere, huic non occurrerit. Diciturus es, Filiis meis seruo. Hæc est vox pietatis, excusatio iniquitatis. Filiis meis, inquit, seruo. Nam ecce discepto te cum filiis tuis: seruas transiitum transiitum, imò verò transiens transeuntibus. Nā transiturum te sic dixi, quasi nunc maneat. Ipsum hodie, ex quo loqui cœpimus, utque ad hoc momentum, sentis, quia seniuimus. Neque enim cernis & incrementa capillorum tuorum: & nunc fortè cum stas, cum hic velis sic es, cum agis aliquid, in te crescant capilli tui. Neque enim repente creuerunt, ut tonsores quereres. Agitur ergo ætas transiuolans & in intelligentibus, & non sentientibus, & in aliud malè occupatis: transis tu, & seruas transeunti filio tuo. Primum hoc à te quero: Scis eum possessurum, cui seruas? aut si nondum natus est, scis nasciturum? Seruas filiis: incertum est an futuris, an possessuris: nec reponis thesaurum, ubi reponendus est, *nec id agis quod agendum est.* Per diem vexaris laboribus, per noctem agitaris timoribus. Video, doleo; & sicut dicit, qui fallere nescit, vanè conturbaris. Thesaurizas enim, ut bene proueniat quicquid agis: ut damna taceamus, ut tanta pericula, & in singulis lucris singulas mortes, (mortes dico non corporum, sed malarum cogitationum:) ut accedat aurum, perit fides: ut foris vestiariis, intus expoliariis: ut ista omittamus, ut alia taceamus, ut aduersa prætereamus, prospera fœlita cogitemus. Ecce thesaurizas, ecce vnde lucra confluunt, & more fontium numi currunt. Vbi que ardet inopia, vbi que fuit copia. Non audisti, Diuitia si affluant, ne apponatis cor? Ecce acquiris, non infructuose conturbaris, tamè vanè conturbaris. Quare, inquis, vanè conturbor? Ecce sæcops impleo, parietes meivix capiunt quod acquirō: quare vanè conturbor? Thesaurizas, & ignoras cui ea congreges. Aut si scis cui, obsecro, dic & mihi. Audi te, cui? Si non vanè conturbaris, dic cui thesaurizas? Mihi, inquis. Hoc audes dicere morituris? Filiis meis, inquis. Hoc audes dicere de morituris? Magna pietas, thesaurizat pater filiis: imò magna vanitas, thesaurizat moriturus morituris. Si propter te, quia moriturus dimittis, quid

2 D. Aug. Ser. 30. de temp. in initio. Plalm. 38.

Psalm. 38.

pr.

quid colligis? Hæc causa & filiorum: successuri sunt, non mansuri. Omitto dicere qualibus filiis, ne forte quod gregavit avaritia, perdat luxuria. Alius fluendo perdit, tu laborando congregasti. Sed o-mitto hoc. Fortè erunt filij, luxuriosi non erunt: seruabunt quod dimisisti; augetur quod seruaſti: non perdetur quod congregaſti. Filij tui te sunt pariter vani, si hoc faciunt, si te patrem in hoc imitant. Illis dico quod tibi dicebam: Filio tuo dico, Cui seruas illi dico, Theſaurizas, & nescis cui congreges ea. Sicut enim nescisti, sic & ille nescit. Omitto dicere, quia fortè dum vis theſaurizas furi. Vna nocte venit, & tor diebus ac noctibus congregatum, paratum inuenit. Theſaurizas fortè latroni, sed prædoni. Nolo auaritia dicere, ne commemorem & resiste perpeſſorum dolores. Quam multa, quæ congregauit inanis, parata inuenit hostilis crudelitas? Nō est enim me optare, sed omnium est timere. & dicere, Auertat hoc Deus sufficiant flagella ipsius. Sed omitto pœnaliter victuros filia sicut optat inimicus: sic viuant, vt optat pater: quam me in casus *varios & graues* inciderunt? Dixi, commemorat horuisti, & non correxisti. Quid enim responſurus es, in hoc die. Fortè non? Et ego sicſum locutus: Fortè, inquit furi, fortè latroni, fortè prædoni. Non dixi, certè; sed forte Inter fortè fiet, fortè non fiet, nescis ergo quid fiet: sed vt conturbaris. Vides quam verum dixerit veritas: quam inuenter conturbetur vanitas.

CAP. XXIII.

Resellitur excusatio auarorum, quam causa filiorum præterdunt.

REstat, vt iterum dicas: Et quid igitur ago de filiis meis? Audi & vide consilium Domini tui: Si tibi dicat Dominus tuus: Melius ego cegit qui creauit, quam tu qui generasti: fortè quod dicas, non habebis. Sed diuitem filium adulescentem, vt habet *Matthæus: & principem, vt dicit Lucas: & specturus es, qui consilio perfectionis audito, tristi abiecit, & Evangelio reprehensus est, & dices tibi: Fortè ille diues misfecit, non vendere omnia, & dare pauperibus, quia filios non habebat: ego autè filios habeo; habeo quibus seruem. Et in hac infirmitate consistit tibi Dominus tuus. Audeam tibi dicere per eius misericordiam: audeam aliquid dicere non de te et*

presumptione, sed de ipsius miseratione. Serua & filiis tuus, sed audi me: si (vt sunt humana) de filiis qui tuos suis aliquem amiserit, intendat quia avaritia excusatione non habet, neque hic, ne que in futuro saculo. Amisus est aliquis Christianus. Christianum filium amisisti. Nō ergo amisisti, sed præmisisti. Neque enim ille decessit, sed præcessit. Interroga fidem tuam: certè & tu illi iturus es, quò ille antecessit. Rem breuem dico, cui (puto) quòd nemo respondeat. Viuit filius tuus? Interroga fidem tuam. Viuit, inquis. Si ergo viuit, quare inuaditur pars eius à fratribus eius? Sed dices, Nunquid rediturus est, & possessurus qui mortuus est? Sed præcessit ad Deum: pars ipsius debetur pauperibus. Illi debetur ad quem perrexit: Christo debetur; ad ipsum enim perrexit. Sed quid dicis? Seruo fratribus ipsius. Si uiuere ille, non erat cum suis fratribus diuisurus: O fides mortua: mortuus est enim filius tuus. Quicquid dicas, mortuo debes quod uiuo seruabas. Mortuus est filius meus, sed tamen parte filij mei seruo fratribus ipsius. Si credis quia mortuus est, si pro illo Christus mortuus non est, mortuus est ipse: si autè in te fides est, viuit filius tuus. Viuit profus, non decessit, sed præcessit. Qua fronte vt turus es ad filium tuum, qui præcessit, cui præcedenti non mittis partem suam in cælum? An non potest mitti in cælum? Potest profus. Audi ipsum Dominum dicentem, Theſaurizate vobis theſauros in cælo. Si ergo ille theſaurus melius est custoditus in cælo: nunquid non tunc mittendus est filio; quando, si missus fuerit, non peribit? Mittatur ergo illi, quò præcessit ille; ad rem tuam venire non potest; res eius ad quem ire potest. Vide cum quo sit. Si in palatio militaret filius tuus, & amicus Imperatoris fieret; & diceret tibi, Vende ibi partem meam, & mitte mihi; nūquid inuenires quid responderes? Modò cum Imperatore omnium imperatorum, & cum Rege omnium regum, & cum Domino omnium dominorum est filius: mitte illi, nō dico necessarium habet ipse Dominus ipsius, apud quem est filius tuus: eger in terra. Hic vult accipere quod datur in cælo: quod facere nonnulli auari solent; facit aucterium. Da in peregrinos, quod recipias in patria tua. Postremo, iam de te nihil, de filio tuo loquor. Dubitas dare tuum: dubitas & reddere alienum: certè conuinceris, quia non filius tuus seruabas. Ecce non das filiis tuis, quia tollis filium tuum. Huic certè tollis. Quare indignus est accipere, quia cum digniore viuit? Merito si ille cū quo viuit, nollet

6 Tom. 9. lib. de decem choridi. ca. 13.

Matth. 6.

7 Serm. 128. inter impiet. Louan noue est 45. inter diuersi in edit. Plant.

Serm. 128. inter impiet. Louanj.

Matth. 19. Luc. 12.

nollet accipere, iam domui tuæ, si domui Dei, dices. **A**rgo vt tibi dicam, Da quod habes: sed dico tibi, reddere debes. Sed habebunt illud, ais, fratres illius. O mala doctrina docens filios tuos mortem optare fratribus suis. Si de refectis mortui ditiores erunt, vide quemadmodum se attendant domo tua. Quid ergo facies? Patrimonium diuidis, & pro ci- lia doces. Sed nolo dicere de vno amisso, ne cælus humi- litarum plus habes. Fac locum Christo cum filiis tuis: accede familiae tuæ Dominus tuus: accedat ad prolem creator tuus: accedat ad numerum filiorum tuorum, frater tuus. Cuius tantum interit, & pater esse dignatus est. Et cum sit vnicus, voluit habere coheredes. Ecce ille quam largitus quaretam se: iuxta?

CAP. XXV.

Quomodo diues & pauper portare debeant onus, alteri- nus: & inter ditius alicuius heredes, Christus eni- vnus est computandus.

Sed avarus es. Dicit tibi Deus: Me conueni: ego fili- nititem, pauperem propter te feci. Propter nos tu pauper factus est, cum diues es. **1** Erubescit, ille diues fa- esse voluit, vt haberes pauperes quibus dares. Da aliquid pa- tuo, da aliquid proximo tuo, da aliquid comiti tuo. Tu di- es, ille pauper est. Vita ista via est: sicut ambulatis. **3** Ille portat, tu nimium oneratus es. Ille nihil secum portat, tu ri- rim plus portas quam opus est. Oneratus es; da illi de eo quod habes, & illum pascis, & onus minus. **4** Vide autem ne ser- cum te interpellabit paupertas, dicas: Vniquisque onus pro- prium portabit. Hic alterum præceptum audi: Inuicem o- nera vestra portate. Paupertas non est onus tuum, sed est et fratri tui. Vide ne diuitiæ sint maius onus tuum. Nam habes onus paupertatis, sed habes onus diuitias. Si bene- tendas, onus est. Ille alterum onus habet, tu alterum. Po- cum illo, & portet tecum, vt inuicem onera vestra por- te. Quod est onus paupertatis? Non habere. Quod est diuitiarum onus? Plus quam opus est, habere. Et ille oneratus est, si oneratus es. Porta cum illo non haberes; portet tecum plus, vt fiant æquales sarcina vestra. Si enim dederis indige- minuis illi non habenti, onus ipsius, quod erat non habere

1 D. August. Serm. 146. de tempore. 2 Cor. 8. 3 Tom. 5. lib. de Disc. christ. cap. 1. post. medium. 4 D. August. Serm. 5. de verbis Dom. 4 D. August. Serm. 22. de verb. Apoll. Galat. 6.

dederis, incipit habere. Minuitur est illi onus, quod voca- tur non habere; minuit & ipse onus tuum, quod vocatur plus habere. **5** Sed forte dicis; Ego diues, ille pauper est. Si- mul ambulatis, an non? Quid est, quod dicis, nisi, ego onera- tus, ille leuis? Ego diues; ille pauper. Sarcinam tuam com- memoras, pondus tuum laudas. Et quod grauius est, con- strinxisti ad te sarcinam tuam: ideo non potes porrigere ma- num tuam. Onerate, ligate, quid te iactas? Solue vincula tu- as. Inter has voces tuas laudantes sarcinam tuam, adhuc Chri- stus petit & non accipit, & obtendit nomen pietatis, crudeli- bus vocibus, & dicis; Et quid seruo filiis meis? Christum illi oppono; filios suos mihi opponit. Ita verò magna iustitia, vt habeat vnde luxurietur filius tuus, egeat Dominus tuus. Cum enim vni ex minimis meis fecistis: non legisti, non aduertisti? Cum vni ex minimis meis non fecistis, nec mihi fecistis: non legisti? non timuisti? Ecce quis eger, & filios tuos numeras? Postremo, numera filios tuos; adde vnum illum, inter illos, Dominum tuum. Vnum habes, sit ille secundus: duos habes, sit ille tertius: tres habes, sit ille quartus: **6** decem habes, vnde- cimus sit. Nolo amplius dicere: vnus filij tui seruus locum Domino tuo. Quod enim dabis Domino tuo, & tibi proderit, & filiis tuis. Quod autem male seruus filiis tuis, & tibi oberit, & filiis. Dabis autem portionem vnam, quam vnus filij de- putasti. Deputate vnum amplius genuisse. Quid magnum? Puto, quia parua & facilis cogitatio est, putare patrem filiorum habere vnum filium amplius. **7** Sed iam aliquoties dixisti: Habeo quibus dimittam. Pone quia habebunt filij, quibus dimittis: tu nihil habebis, quia nihil ante te misisti. De filiis curam gessisti, tibi autem non profuisti. Audis, sursum corda, & curas dicere; Habemus ad Dominum. Si aliquid illuc misisti, habes quod ibi quaeras. Si nihil misisti sursum, non habes quod ibi quaeras. In terra vbi potuisti, ibi quaere. **8** Cur sic pro- vidus filiorum existis? Cur & aliena tuis rapis, qui post te ne forte maneant, nescis? Hinc & tibi perpetua pœnam nutris, & filiis tuis dolere dimittis. Dicit enim sapientissimus Salomon: Qui congregat aliena, relinquit filiis dolorem. Et rursum di- citur in Psalmis: Veruntamē in imagine pertāsit homo; vanē conturbatur, & nescit cui congregat ea. Quid thesaurizas aue- re, quod nescis? Quid auri argenti que pondere delectaris, & condis?

1 To. 1. lib. de Disc. Christ. cap. 2.

Matth. 25.

6 Serm. 128. inter imp. eos. Jos. Louanij. ane finem. Vide bibem. Serm. 1. ad popu. Hipp. de comuni vita cleric. in medio. 7 Hom. 32. interquinqu.

8 Ibidē supra.

Psalm. 38.

Math. 22.

condis? Quid imaginem regis sculptam seruas in solida imaginem Dei in hominibus detestaris? Redde, dicitur Cæsari, quæ sunt Cæsaris: & Deo, quæ sunt Dei. Maior serui ideo copios omnibus abundabat, quia Deo decimas dedit, & Cæsari censum reddebant. Modò autem, quia decessit tuus Dei, accessit indictio filii. Nolumus partiri cum Decimis: modò autem totum tollitur. Hoc tollit filicus, quod accipit Christus. 7 Ficus enim seis quid sit? Ficus saccæ vnde & fiscella & fiscina dicuntur. Ne putes quia ab draco est filicus, quia cum timore auditur exactor filii. F. saccus est publicus, in quem plerumque quoquo modo ab tributis Principum Regumq; exactoribus corrasum atque et tum colligitur quicquid aut iniuste ab iniustus possessum, dum tempus erat, indigentibus non expro, um fuit. Sic n. seruo suis labor iniustus perire solit, vel cum ipse adhuc viuens iam mortuus filius sui similes habet successores.

CAP. XXVI.

Epilogus adhortationum prædictarum.

7 In Psal. 48. conc. 1. in fine.

Postremo verò, ut ista prædicta concludamus, 1 quoniam post mortem etiam insultatur hominibus, qui, cum non haberent, neque relinquerent hæredes alios: tamen thesaurunt, & in vanum laborauerunt: qui non intellexerunt: facerent de diuitiis, cum viuerent; & putauerunt se beaturos, si haberent memoriam marmoream, quasi æternam: quomodo eis à viuentibus insultatur? *Auam terram quam sinit, iam terram habet, sculptus in terra. Nam ipsa sufficiens fuit ad sepulchrum eius replendum? Merito illius sepulchro, cuius nunquam defuit desiderio. Possessionis amplissima vbi sunt? Vbi domus sumptuosa, & splendentia super Relicta ab eo sunt omnia, nihil horum secum sumpsit. Iam seruus, quam inhabitauit, spectetur: et ipsa maledicatur.* Vnde quique enim prætereuntem dicit: Hæc domus illius et prorsus, prædonis, auari. Quantas viduas afflixit? Quantas phanos denudauit? quantos miseros fecit; vt hanc dominantis expertis de iniquitate quaeritis erigeret? Nunc vides eius, quem ipse forte opprulerat, dicitur factus eam habere: hostis eius, vel tyrannus aliquis occupauit. *Tanta illius seruitudo quid profuit? Quid profuere diuitia tot fraudibus permissis lucris conquisita? Sic insultatur, & maledicuntur*

2 Ser. 215 de tempore.

Qui dum adhuc viuerent, non cogitauerunt nisi omni genere diuitiarum replere domum suam perituram, quam morientes mortuis erant relicturi. 3 Deberunt autem contra præparare sibi domum æternam in bonis operibus, præparare sibi vitam immortalem, mittere ante se sumptus, sequi opera sua, attendere comitem egentem, dare ei cum quo ambulabant, non contempnere Christum ante ianuam vlcerosum, qui dicit: Cum vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. *Et modo tales, vel similes illorum, qui filios habent, si rogantur pro quibus laborent, & quare laborent: quid respondent? Filiis meis, inquit. Et ipsi cui? Filiis suis. Et ipsi quibus? Filiis suis. Nemo ergo sibi. Et ipsi filij seruant quod reliquerunt parentes sui. Parum est quia seruant, & augent. Quibus & ipsi seruant? Filiis suis, & illi filiis, & tercij filijs. Quid Christo? Quid animæ suæ? Omnia filiis. Inter filios suos quos habent in terra, computent vnum fratrem quem habent in cælo: cui totum dare debebant, vel diuidant cum illo. 5 Non equidem totum dent. Teneant sibi quantum sufficit, teneant plus quam sufficit. Dent inde quandam partem. Quam partem? Decimam partem. Decimas dabant Scribæ & Pharisei. Erubescamus. Decimas dabant, pro quibus Christus nondum sanguinem fuderat. Decimas dabant Scribæ & Pharisei, ne forte aliquid magnum facere te putes, quia frangis panem pauperi, & vix est mille sima ista facultatum tuarum; & tamen non reprehendo. Vel hoc fac. 7 Quare enim non accipiat partem de substantia tua, qui tibi præmia præparauit æterna? Quare non accipiat decimum, qui contulit totum? 8 Cur in hoc opere bono non attenditur ille Zacchæus, qui dimidium rerum suarum dedit pauperibus? Sed optare cogitur vt attendatur saltem ille Pharisæus, qui omnium quæ possidebat, decimas dabat. Noli parere thesauris caducis, thesauris vanis. Noli sub imagine pietatis augere pecuniam dicens: Filiis meis seruo. Magna excusatio. Filiis meis seruo. Videamus: seruaui tibi patrem tuum; seruas tu filiis tuis filij tui filius suis: & sic per omnes, & nullus facturus est præcepta Dei. 9 Et mentiuntur quidæ homines; mala est, inquit auaritia. Palliare se volunt nomine pietatis, & dealbare, vt quasi propter filios videantur seruare homines, quod propter auaritiam seruant. Nam vt noueris quia sic plerumque contingit, dicitur de quodam: Quare non facit elemosynam? Quia seruat filijs suis. Contingit vt amittat vnum: si propter*

1 In Psal. 48. conc. 1. in fine.

Math. 25.

4 In Psal. 124. in princ. exposit.

5 In Psal. 84. conc. 1. in fine.

6 D. August. Ser. 205. de temp. Vide in Psal. 146. ante finem.

Luc. 18.

7 Ser. 217. de temp. in fine. Vide ser. 219. de tempore. 8 Tom. 9. lib. de ro. chordia. cap. 15. Luc. 19. Ibidem 18.

9 Ibidem infra.

filios seruabat; mittat post illum partem suam. Quare tenet in sacco, & illum relinquit ab animo? Redde illi suum est, redde quod illi seruabas. Certè ea quæ hinc & non vis mittere post filium tuum, quibus commedas tribus tuis commendas illius partem, qui præcessit; & Cur non commendas, ad quem præcessit? An idoneus est tibi curator tuus, & minus idoneus est Christus? Quid uel Christo committere, quod à latronibus vi poteris referre. Qui dar, inquit, pauperi; non egebit. Diuidis patrimonium hæredi; & Christus est indignus de tuo aliquid tollere, aliqua tecum in futura sæcula deportare? Quid tibi seruas, quo si utatur, ignoras? Quid substantiam cum, quam fortassis ingrato relinquas? Forſitan illi præstabis; quid misericordiæ causa de eius portione detraxeris. Quis primò quod iubetur, ut possis accipere quod promittitur, potest uſuras accipere, qui Dominum noluerit fecerare, dat, inquit, pauperibus, Deum fecerant. Nec enim potest uina promissa percipere, qui præcepta caeleſtia noluerit uare. Hac de illis dicta sufficiant, qui se propter filios de manu excusant, & nomine pietatis suam cupiditatem palliare uolunt apud homines, sed apud Deum non possunt.

CAP. XXVII.

Post mortem nihil profunt diuitiis diuitibus, qui male uixerunt, & in suis deliciis obdormierunt.

TAm etiam attendamus illos diuites, qui filios habent. *Teos hæredes relinquentes* malè uixerunt, qui uel superbi erunt; & uideamus, an ipsis post mortem suam diuitia profuerunt. Mortui enim sunt, & reliquerunt, non dicentes, sed filijs suis reliquerunt diuitias suas: & tamen ipsi dum uiam parentem suorum sequuntur, facti sunt illis tanquam extranei. Sicut illi superbi, ita & isti: sicut illi rapaces, ita isti: ut illi auari, & isti, & ob id extranei sive alieni ab illis. Quomodo alieni sunt filij? Iniquorum filij alieni. Nam inuenimus quendam extraneum propinquum factum quia profuit. Si quis tuorum tibi nihil prodest, alienus est. inuenimus exterm propinquum factum, quia profuit. Euangelio. Iacebat quidam vulneratus à latronibus. Transiit quidam Samaritanus, nescio quis extraneus: ipse ad illum cessit, inſpexit miseriam eius, & misericordia motus curauit

vulnera eius: leuauit in iumentum, & duxit in stabulum, commendauit stabulario. Si ergo extraneus Samaritanus, faciendo misericordiam & subueniendo, proximus factus est: quicumque tibi in tribulatione subuenire non possunt, alieni à te facti sunt. Nam ut noueris quia illi alieni sunt, subuenirent illi diuiti, qui ardebat in flamma, successores ipsius diuitiarum. Sed forte non habuit qui illi succederent, & alieni possederunt diuitias ipsius. Inuenimus in ipſo Euangelio, quia habuit. Air enim ibi ipſe, Habeo quinque fratres. Fratres ipsius subuenire illi ardenti in flamma non potuerunt. Quid tibi diceret diues? Quid? Vnum fratrem mihi amicum non feci, qui iacebat ante ianuam meam. Illi mihi fratres subuenire non possunt, qui possident diuitias meas; alieni à me facti sunt. Vides quia omnes qui malè uiuunt, alienis relinquunt diuitias suas? *Quid ergo eis contingit*, nisi quod in psalmo dicitur; Dormierunt somnum suum, & nihil inueniunt omnes uiri diuitiarum in manibus suis; A manerunt præsentia, & dormierunt in ipsis præsentibus; & sic illis facta sunt ipsa præsentia delictosa, quomodo qui uidet per somnium inuenisse se thesauros, tandiu diues, quamdiu non euigilet. Somnium illum diuitem fecit; euigilatio pauperem fecit. Tenuit illum somnus fortassis in terra dormientem, & in duro iacentem pauperem, & forte mendicum. In somnis uidit se iacere in lecto eburneo vel aureo, & in plumis aureis altius extractis: quamdiu dormit, bene dormit; euigilans inuenit se iacere in duro, in quo illum somnus tenuerat. Tales sunt & isti. Venerunt in hanc uitam, & per cupiditates temporales quasi obdormierunt hinc, & exceperunt illos diuitia; & uanæ pompæ uolaticæ, & transierunt; non intellexerunt quâto inde boni posset fieri. Nam si noscent aliam uitam, illic sibi thesaurizarent quod hic erat perituum. Ergo dormierunt somnum suum uiri diuitiarum, nihil inueniunt in manibus suis. Dormierunt enim in cupiditatibus suis: trãsit somnus ipſe, trãsit uita ista, & nihil inueniunt in manibus suis: quia nihil posuerunt in manu Christi. Vis aliquid inuenire in manibus tuis postea? Non cõtemnere modicò manum pauperis: & respice manu manes, si vis habere manus plenas. Dicit enim Dominus: Esuriui & destitisti mihi manducare, & Esurire in pauperibus uoluit, quid dices in celo est: & tu dubitas homo dare homini, cum scias te Christo dare quod das, à quo accepisti quicquid das? Sed illi dormierunt

36 Ibidè infra

21 Serm. 76. de Tempore.

7 Iou. 19.

17 n Psal. 84. conc. t. vltia medium.

3 Ibidè supra.

LUC. 10.

LUC. 14.

1 In Psal. 75. conc. t. vltia meum.

Vide Ho. 19. in medio.

Psalm. 74.

Matth. 25.

4 In Psal. 72.
ante finem.

Psal. 72.

5 Ibidē infra.

lommum suum, & nihil inueniunt omnes viri diuitiarum
manibus suis. Cum ergo euigilauerint de hac vita,
illud quod quasi somno tenebatur, velut somnium ex-
stis, & completur quod in alio Psalmo dicitur; Velut som-
nū genitum Domine, in ciuitate tua imaginem ipsorum ad-
lum rediges. Iam exhorrescant omnes nostri diuites,
dantes pecunia, argento, auro, familia, honoribus; exhorre-
scant quod modò dictum est: Domine in ciuitate tua imaginem
illorum ad nihilū rediges. Nonne digni sunt hac parte, vbi
in ciuitate sua imaginem illorum ad nihilum redigat, quia
ipsi in ciuitate sua tertena imaginē Dei ad nihilū redigat.

CAP. XXVIII.

*Diuites, cum moriuntur; nihil eorum, quæ hic posside-
secum tollunt; & insuper laborant in æternum.*

6 In Psal. 72. 1
vltima med.7 In Psal. 48.
cōc. 2. in med.

al. tollit.

Quid ergo parua tibi videtur, dum viuunt, claritas cor-
parua tibi videtur pompa eorum, parua tibi videtur
tuli, imagines, statuae, laudes, cunei clientum? Audi: N-
mueris cum diues factus fuerit homo, & cum multi plicar-
rit gloria domus eius. Quoniam non, cum morietur, acci-
hac omnia. Vides viuentem diuitem, cogita morietem.
Quid hic habeat attendis: quæ secum tollat attende. Quæ
secum tollit? Multum auri habet, multum argenti ha-
multum prædiorum, mancipiorum: moritur, remaneant illi
scio quibus. Et si enim dimittit quibus vult, non seruat quæ
vult. Multi enim & non sibi dimissa acquiruntur, & non
sibi dimissa perdiderunt. Remaneant enim illa omnia; & non
secum. Quid? Fortè dicit aliquis: Illud secum tollit, vnde
uoluit; & quod illi erogatur ad pretiosum & marmoratum
sepulchrum, ad instruendam memoriam: hoc secum tollit.
Ego nec hoc dico. Exhibent enim ista non sentienti. Si
mientem & non vigilantem ornas, in lecto secum illa ha-
Fortè ornamenta insunt in corpore iacentis, & fortè illa
somnia in pannis se videt. Quod sentit, ei plus est, quæ
quod non sentit. Quanquam & illud, cum euigilauerit,
erit: tamen dormienti maius illud erat, quod in somno
bat, quam illud quod non sentiebat. Quid ergo dicunt sibi
mines? Erogem, quæ habeo, ad mortem meam: quare diuites
hæredes meos diuites? Multa habebunt de meo, habebunt
ego aliquid de meo in corpore meo. Quid habebit cor-

mortuum? Quid habebit caro putrescens? Quid habebit caro
non sentiens? Si aliquid habuit diues ille, cuius lingua sicca
erat: tunc habebit homo aliquid de suo. Nunquid sic legimus
in Euangelio, quia diues ille cum holoseris & byssinis tegu-
mentis apparebat in igne? Nunquid qualis erat in epulis ad-
mensam, talis erat & apud inferos, cum sitiret, & stillam desi-
deraret? Non ibi erāt illa omnia. Non ergo secū accipit homo
omnia; nec quod tollit sepultura, tollit secum mortuus. Vbi
enim sensus, ibi homo: vbi nullus sensus, non est homo. Iacet
vas quod continebat hominē, domus quæ habebat hominem.
Corpus dicamus domum: spiritum dicamus habitatorem domus.
Spiritus torquetur apud inferos: quid illi prodest, quia
corpus iacet in cinnamidis & aromatibus, inuolutum pretiosis
linteis? Tanquam si dominus domus mittatur in exilium, & similitudo
tuo rones parietes ipsius. Ille in exilio eger, & fame deficit; vix
ibi vnam cellam inuenit, vbi somnum capiat; & tu dicis, felix
est: nam ornata est domus illius. Quis te non aut iocari aut
insanire arbitretur? Ornas corpus: torquetur spiritus. Da ali-
quid spiritui, & deditis aliquid mortuo. Sed quid illi dabis,
quando ille vnam guttam desiderauit, & nō accepit? Hic enim
contempsit mittere ante se aliquid. Quare contempsit? quia
non putauit vitam, nisi præsentem: non cogitauit nisi quem-
admodum pretiosis vestibus obuolutus sepeliiretur. Ablata est
ab illo anima eius, sicut Dominus dicit; Stulte, hæc nocte au-
feretur anima tua; & quæ parasti, cuius erunt? Et impletum est
in illo, quod psalmus dicit: Ne timearis, cum diues factus fue-
rit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius: quoniam
non, cum morietur, accipiet hæc omnia. Et quid idem
iste psalmus dixit de tali homine: Et laborabit, inquit, in æter-
num, & viuēt in finem. Labor eius sine fine erit, vita ipsius
habebit finem. Quare hoc dixit, viuēt in finem? Vitam quippe
non ponunt isti, nisi delicias quotidianas. Ad eō sunt multi
inopes & pauperes nostri, parum firmi, & non intuentes quid
illis promittat Deus pro istis laboribus: cum viderint diuites
in epulis quotidianis, in splendore & nitore auri & argenti,
quid dicunt? Soli sunt isti; isti verē viuunt. Viuant; finietur
vita ipsorum; labor non finietur. Laborabunt in æternum, &
vniēt in finem. Quomodo viuēt in finē? Quomodo viuēbat
ille qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie
spendidē, & iacentem vlcerosum ante ianua, cuius vlcera
Luc. 16.

similitudo
pulchra.

Luc. 13.

Psal. 32.

3 In Psal. 48.
conc. 2. in iud.

Luc. 16.

Vide Ser. 127.
de temp. in
medio.

canes lingeat, & desiderantem micas, quæ de mensa
cadebant, superbus & tumidus contemnebat. Quid
fuerent ille diuitiæ? Mutauerunt vicem ambo: ille autem
diuitiis sublatus est in sinum Abraham: ille ab epulis splen-
dissimus est in ignem. Ille requiescebat, ille ardebat; satius
ille, ille stitabat. Ille laborauerat in finem, viuet in æter-
num: ille vixerat in finem, laborabit in æternum. Et quid profici-
turi, qui quæ sunt apud inferos in tormentis positus, ille
guttam aquæ in linguam suam de digito Lazari, dicens: Ni-
am ardeo hic in flamma: & non illi concessum est: Sic
rauit in te gutta de digito, quomodo ille micas de mensa
Sed illius labor finitus est, & illius vita finita est. Labor
in æternum: vita illius in æternum. Non hic habemus,
qui fortè hic laboramus in terra, & non sic erimus postea,
enim vita nostra Christus in æternum. Illi autem qui hic
habere vitam, laborabunt in æternum, & viuunt in finem.

CAP. XXIX.

Graviter peccant, qui quasi in se ab aliquo hæredes
concupiscunt: similiter qui ex avaritia aut paucos
des, aut nullos habere volunt.

Ubi ergo nemo sit, qui natus est, qui mori non debeat,
qui moritur, qui vitam sine mortem optet: sic certum
cuique laborandum & vivendum est, ut illa vita habere
quæ post mortem laborem non habet. Est enim qui ante
dum viuendi communis omnibus. Futurum non facere,
seruo præcipitur, & domino non præcipitur. Incontinentem
vivere, non castimoniam præcipitur, & nuptæ non præcipitur
adulterium non facere, omnibus præcipitur. Non amari
lentiam, qua ingurgitat animam, & corrumpitur in sep-
tulum Dei, omnibus æqualiter præcipitur. Non superbi-
nibus æqualiter præcipitur. Non hominem occidere,
odisse fratrem, non aduersus aliquem tenere perniciam
concupiscere rem proximi, omnibus in communi præcipitur.
Sed ubi de furto commune præceptum est, ibi intelligi
scripturam. Non enim de furto præcipitur, & de rapina
scriptura, nisi te sic intelligere voluisset. Quia si foras
clanculo auferre, multo maioris pœnæ est, violentè eripere.
Aufferre ergo nolenti, sine occultè, sine palem; habet præ-
ceptum suum. Concupiscere autem rem proximi, quod non

Deus in corde, etiam si iustam ibi successione[m] querat, non
licet. Denique qui volunt res alienas tanquam iuste possidere,
hæredes se querunt fieri à moriētibus. Quid enim tam iustum
videtur, quam rem sibi derelictâ possidere, habere iure com-
muni? Quid hoc apud te facit homo? Dimissum est mihi, in-
quit. Hæreditatem consecutus sum. Testamentum lego: nihil
videtur iustum ista voce avaritiæ. Tu laudas quasi iure possi-
dentem: Deus damnat iniuste cupiditatem. Vide quales es
qui optas te ab aliquo hæredem fieri: non vis ut habeat hæ-
res, ne tu eius non sis hæres. Eris enim primò sine dubio simu-
lator, obsequens non charitate sed fraude, veluti amans eum
à quo te cupis fieri hæredem: amando eum, mori queris; & ut
in re eius te videas possessorem, illi inuides successorem. Quid
ista cupiditate inhumanus? quid truculentus? Optas mori
hominem, ut eius hæreditatem habeas: times nasci hominem, ne
solus non possideas. Quid te caeca cæcum trahit avaritia? Hoc
enim optando, & charitati iniuriam irrogas, & naturæ. Vis tibi
dirandi materiam multiplicari, alteri non generandi: quæ tamen
multiplicatione nihil fructuosius: quia non venit nisi de benedi-
ctione Domini. Multæ quippe sunt terræ multiplicationes:
felicitur autem filiorum: quanquam & hominibus avaris
etiam ipsa fecunditas molesta est. Timent enim se pauperes
relinquantur, qui multi nasci poterunt. Quæ sollicitudo ple-
rosque ad impietatem coëgit, ut obliuiscerentur quòd paren-
tes essent: omni quæ humanitatis affectu expoliati, exponerent
filios suos, ut eos facerent alienos: proiceret quæ peperit, col-
ligeret quæ non peperit: illa contemneret, illa diligeret: illa
frustra mater carne, illa verior voluntate. Si facit hoc avari-
tia in illis qui necdum à procreando seruantur, quid mirum, si
qui rerum alienarum cupidi sunt, ut suo malo voto potiuntur, de-
siderent & illos, qui nati sunt, citius mori, & non alios nasci, qui
essent successuri? Tales, quando illis laudatur vita æterna,
& dicitur illis, contempserunt diuitiarum esse debere in nomine
Christi; torquentur in corde suo. Et si non audent in facie, ne
grubescant, aut ne corripiantur ab hominibus, in corde id faciunt,
contemnunt: & remanet eis in ore benedictio, & in corde ma-
ledictio. Ore Deum benedicunt, si semper inueniant quod
querunt: si soli accipiant quod volunt: corde verò maledi-
cunt quodammodo illis, quibus vel aliena, vel sua possiden-
da iniuste relinquunt, quæ ipsi dum moriuntur, tenerent possunt.

Ibidè infra.

In Psal. 157.
Ultra mediũ.In Psal. 47.
Cõc. i. in fine.

† In Psal. 75.
Ultra mediũ.

‡ Ex fragmẽto
Serm. de Be-
colog. ad pop.
Hippone[n-
impellit. cum
cæc. Lou. n.
& nunchabe-
tur 10. in
ed. Plantini.

*iusa emptionis, cupiditatis iniusta visum extēdu, vbi
qui forte pauper est, qualicumque portiuicula tuis
possessionibus conglutinetur? Hoc te facere parentes
dixerunt tibi. Quantum habebis, tantus eris: nunquid
tu solus, si auarus es, habebis omnia: & fratres, si iusti
pauperes reuerbunt: Quod etiam si dixissent, iniuste
facis: & tu iniuste facis, non, dum emis iuste, quod frat
alterius est: sed concupiscendo iniuste, quod tuum non est
autem concupiscendum, non solum iniuste, sed & char
contrariam, qua nunquam querit qua sua sunt; quis
Et quia radix omnium malorum est cupiditas, & res
nium bonorum est charitas; simul amōe esse non possunt.
vna radi. ibus euulsa fuerit, alia plantari non poterit. Si
fa ergo aliquis conatur ramos incidere, si radicem non
fidē euellere. Sic enim ait Apostolus: Radix omnium
est cupiditas, quam vultis appetentes, & naufragas
hęc fuge. Audiamus ergo consilium illius, in quo
Dominus loquebatur: & quantum possumus, studēdū
ritudinem auaritiæ fugere, si volumus ad charitatis
nem peruenire. Sed quando de contemptu diuitiarum
mur, respondet aliquis dices: Didici non sperare in
diuitiarum, nolo dies fieri, ne incidam in tentationem
quia iam sum, quid facturus sum de his que mihi
tibi habere? Sequitur Apostolus, dicens: Facite
communicent. Quid est communicare? Communica
tuam facerem illo qui non habet. Si ergo commu
ceperis, non eris ille prādo, ille raptor, qui necessarios
rum tanquam rebus alienis incubat. Hic iam auarū
trahit se, quando audit: Facile tribuant, communicent
qua frigida perfunditur, rigescit. si frigidum, & dicit
perdo labores meos. Infelix, perdere non vis labores
moreris, & qui huc nihil attulisti, nihil hinc potes
Cū nihil abutuleris, nōne perdidisti omnes labores
Audi ergo consilium Dei: nolo terraris qui dixit, ha
bunt, comunicent. Audi & quod sequitur. Expecta
me claudere osium, nec aditum cordis tui. Thesaurū
quit, sibi fundamentum bonum in futuro, vt app
veram vitam. Ista ergo, que te delectat, falsa vita est:
fornis hic viuus. Si quasi in fornīs hic viuus, euigila*

*ando morieris, & sic nihil habes in manibus tuis inuenire.
omodo si mendicus dormiat, & in fornīs illi veniat hære
ras, nihil illo felicius, antequam surgat. Videt se in fornīs
tare manibus veites egregias, pretiosa vala aurea, & argen
iātrare in amœnissima & amplissima pradia, obsequi sibi
agnas familias. Euigilat, & plorat. Et quomodo vigilans ac
mat hominem qui illum expoliavit: sic qui somnauit, illum
culat, qui illum excitauit. Apertissime hinc locutus est Psal
tis: Dormierunt, inquit, somnum suum, & nihil inuenie
nt omnes viri diuitiarum in manibus suis, posteaquam fi
erunt somnum suum. Quia ergo nihil attulisti, nihil hinc
laturus es. Mitte sursum quod inuenisti, & non perditurus
Das Christo, & perdis? Non perdis. Si commendas seruo
quod acquisisti, & non perdis: perdes, si commendas Do
ino tuo, quod accepisti ab ipso Domino tuo? Et Domi
nus noster hoc monet: Facite vobis sacculos non veterascen
s, thesaurum non deficientem in cælis: quō fur non accedit,
que tinea corrumpit. Noluit Deus vt perdas diuitias tuas,
vt locum illis mutes. Consilium tibi dedit. Modō si ami
tus intraret in domum tuam, & inueniret te in loco hu
ido frumenta posuisset, qui fortē sciret naturam corruptionis
umentorum, quam tu nescires, daret tibi huiusmodi consi
um, dicens: Frater, perdis quod cum magno labore collegisti:
loco humido posuisti: paucis diebus ista putrescunt. Et
uid facio, frater? Leua in superiora. Audires amicum sug
gentem, vt frumenta leuaret de inferioribus ad superiora:
non audis Christum monentem, vt thesaurum tuum leues
terra ad cælum, vbi non hoc tibi reddatur quod hic ferues;
serues terram, accipias cælum: serues mortalia, accipias
piterna: Fenerare Christo: accipiat in terra parua, vt red
datur tibi in cælo multa.*

CAP. XXXI.

*Quomodo Deo fenerandum sit: & quam tutē seruetur
quod Deo committitur.*

*Asterum (quæso) ne putetis vos, qui estis mediocriter Chri
stiani, & auditis Christo esse fenerandum, quod hac ad
uatio nostra patrocinium vestra cupiditatis sit, non preco
m viriutis, qua cælum spectat, non lucrum: qua dare
mult, quam fenerari. Nolo quippe licet feneratores: &
ideo*

1 Cor. 13.
4 Hom. 8.
inter 50.

1 Tim. 6.

5 D. August.
Hom. 13. in
medium.

1 Tim. 6.

Psalm. 75.

6 In Psalm. 48.
conc. 1. in
medio.
Luc. 12.
Vide Ser. 50.
de tempore.
in med. & in
Psalm. 85. ante
medium.

1 in Psalm. 35.
conc. 3. ante
medium.

Psal. 14.

ideo nolo, quia Deus non vult. Nam etsi ego nolo, vult, agite. Si autem Deus non vult, etiā si ego vellem, ageret, qui ageret. Vnde apparet Deum hoc nolle? Dicitur: Qui pecuniam suā non dedit ad vsuram. Et quāam detestatur quāam odiosum, quāam execrandum, puto quia non solus nosti qui bonus es Christianus, sed & ipsi fœneratores non vult. Rursus autem ego ipse, in iō Deus noster, qui te prohibet fœneratorem, iubet te esse fœneratorem, & dicitur tibi: nera Deo. Si fœneraueris homini, habes spem: & si fœneraueris Deo, spem non habebis? Si fœneraueris homini, mutuam pecuniam tuam dederis, à quo aliquid plus, vobis degeisti, expectas accipere: non pecuniam solam, sed & plus, quāam dedisti: siue illud triticū sit, siue vinum, siue oleum, siue quodlibet aliud: si plus quāam dedisti, expectas accipere. fœnerator es: in hoc improbandus, non laudandus. Quid inquit, facio, vt sim vtilis fœnerator? Attende quid facit fœnerator. Minus vult dare certē, & quā accipere. Hoc facit: Da modica, accipe magna. Vide quā latē crescat fœneratio. Da temporalia, accipe aeterna: da terram, accipe cælum. Quid dabo? fortē dicis. Ipse Dominus procedit, quem fœnerator scripturam, quomodo fœneres Dominum. Fœnerat, inquit, Dominum, qui miseretur pauperis. Non enim eget aurum minus, sed habes alium qui à te eget. Illi porrigis, ille autem non enim habet pauper quod tibi retribuat: & tamē ipse tibi retribuere, & non inuenit quid: sola in illo remanet benedictio orandi pro te. Cum autem pauper orat pro te, tantum Deo dicit: Domine, mutuam accepi, & fide dic me. Propter et si non tenes pauperem redditorem, sed idoneum tenes, in iussorē. Ecce Deus tibi de Scriptura sua dicit: Da, securus reddam. Quomodo solent dicere fidei iussores? Ego reddo, accipio, mihi das. Putamūne & hoc dicit Deus: Ego accipio, mihi das? Planē si Deus Christus, quod non dubitatur, dixit: Esuriui, & dedisti mihi manducare. Et cum illi dicitur: Quando te, vidimus esurientem? vt ostenderet se pauperem fidei iussorem, omniū membrorum suorum sponsorem (quod caput, illi membra: & cum accipit mēbra, accipit caput) vni, inquit, ex his minimis meis fecistis, mihi fecistis. Dicitur: fœnerator, vide quid dedisti, vide quid accepturus es. Si dederis paucā pecuniam, & ille cui dederas pro parua pecunia daret tibi magnā villam, incommensurabiliter amplius vult.

Vide Ho. 42
inter 50 &
Ser. 146. de
Tempore,
Prou. 19.

al. fide duc.

Matth. 25.

Notā.

Quam tu pecuniam dederas: quantas gratias ageres, quanta gratia tolleris? Audi quā possessione det, quem fœnerasti. Venite benedicti patris mei, percipite. Quid? Quod dedistis? Abiit. Terrena dedistis, quæ si non dedissetis, in terra putrefecerent. Quid enim inde facturus es, si non dedisses? Quod periturum erat in terra, seruatum est in cælo. Ergo quod seruatum est, hoc accepturus es. Seruatum est meritum: factus est thesaurus tuus meritum tuum. Nam vide quid sis accepturus: Percipite regnum quod vobis paratum est ab initio mundi. Contra illi qui fœnerare noluerūt, quid audient? Ite in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius. Et quid vobis paratum regnum quod accipiemus? Attende sequentia. Isti ibunt in combustionem æternam: iusti autem in vitam æternam. Ad hoc ambi, hoc eme, ad hoc fœnera. Habes Christum in cælo sedentem, in terra petentem, & omnia quæ das, sibi in æternum thesaurum commutat antem. 2 Ego tibi, inquit Deus, omnia quæ dedi, in melius commutabo. Si enim dares libram argenti, & reciperes libram auri, quanto tapereris gaudio? Inspice & interroga auaritiam: libram argenti dedi, libram auri recipio. Quid simile argentum & aurum? Magis ergo: Quid simile terra & cælum? Et aurum & argentum hic aeres relicturus: tu autem hic non perpetuo manlurus. Et aliud dabo, & melius dabo, & in æternum dabo. 3 Et noli putare, cum das, quod nemo te videat: aut quia deserit te Deus, quando fortē dederis pauperi, & consecutum fuerit aliquod damnum, aut aliqua tristitia rei amissa, & dicas tibi: Quid profuit bona me fecisse opera? Puto quia non amat Deus homines qui benefaciunt. Quid enim contristatus es, ô homo, quia dedisti pauperi, & alia perdidisti? Nōne vides quia perdidisti quod non dedisti? Quare non respicias ad Deum tuum? Vbi est fides? Quare sic dormit? Excita illum in corde tuo. Attende quid tibi dixerit ipse Dominus, quando te ad huiusmodi bona opera hortabatur: Facite vobis sacculos non veterascētes, thesaurum non deficientem in cælis, quod fur non accedit. Hoc ergo commemora, quando plangis in dan. no. Quid ploras stulte? prauicordis, aut non tanti cordis? Quare perdidisti, nisi quia mihi non commodaasti? Quare perdidisti? Quis tibi abstulit? Respōdebis, fur. Nōne hoc te præmonueram, ne ibi poneress quod fur posset accedere? Si ergo dolet qui perdidit, hoc doleat quia non ibi posuit vnde petire non potuit.

Ibidem.

3

D. August.
Ser. 124. inter
Impref. Loba.
ante mediū.

3 In Psal. 66.
con. c. 9. ante
mediū.

al. parui.

Vbi thesaurizandum sit, secundum Domini consilium.

in p. Cl. 18.
in medio.
al. seruare.

ET quid facio? inquis. Migra: vbi posuisti, non locus. Certè seruare vis auaritiæ, vide, fortè & ipsa tibi congruet consilium meum. Habere enim vis quod & non perdere: ostendo tibi locum vbi ponas. Ne tibi res in terra, nesciens tibi congreges ea, & postea quando consumpturus sit, qui possidebit, qui tenebit. Fortè possessus possidebit: quod à te habebit, non tenebit. Fortè si seruas, antequam ille veniat, tu perdes. Sollicitudini tuam dico: Thesauarize vobis thesaurum in celo. Hic enim si velles seruare diuitias, quæreres horreum: non fortè domui tuæ, propter domesticos tuos. Commendares argentarium: difficilis est enim ibi casus, fur non facile bene omnia seruatur. Quare ista cogitas, nisi quia non melius, vbi serues? Quid, si dabo melius? Dicam tibi: commendare huic minus idoneo: sed est quidam idoneus commenda. Habet magna horrea, vbi perire non possunt: magnus, super omnes diuites, diues est. Iam fortè tuus es: Et quando audeo tali commendare? Quid si ipse tatur? Agnosce illum; non solùm patrifamilias est, sed & minus tuus est. Nolo, inquit, serue meus, perdas pecuniam: agnosce vbi ponas. Quare ibi ponis, vbi possides, vbi est non amittas, permanere perpetuò tu non potest. Est alius locus, quò te transferam. Præcedat te quod noli timere ne perdas: dator ego eram, custos ego ero. Dico hoc Dominus tuus. Fidem tuam interroga, vide si velis credere. Dicturus es, Perditum habeo quod non video: hic volo videre. Dum vis hic videre, nec hic videbis, & ibi non videbis. Nescio quos thesauros habes absconditos in terra: procedis, nò eos tecum portas. Credis te habere in domo: scis te possuisse. Nunquid scis te non perdidisse? Quam redierunt ad domos suas, & quod adfuerant non inueniunt. An securus es de seruo tuo; & sollicitus es de Domino tuo? curus es de domo tuo; & sollicitus de celo? Sed ego, in quomodo pono in celo? Dedi tibi consilium vbi ponas: modo perueniat ad cælum, nolo scias. Pone in manibus pauperum, da egentibus: quid ad te, quomodo perueniat? perdes quod ego acepio. An oblitus es, Cum vni ex mi-

his fecistis, mihi fecistis? Si haberet quispiam amicum tuus noscã lacus, vel cisternas, & quæque receptacula fabricarũ ad erandũ aliquem liquorem vel vini vel olei: quæreres vbi prudenter absconderes, vel seruares fructus tuos, & diceret tibi: *ego tibi seruo: haberetis que ad illa receptacula occultos canales quosdam, transfutis que, vt per hos clanculo iret, quod palam videretur: & diceret tibi, Quod habes, hic funde. Videres autem tu non esse illum locum, vbi ponere cogitabas, & timeres fundere: ille qui sciret machinamenta quædam occulta locorum suorum, tibi diceret: Funde securus, hinc illuc perueniet. Non vides quã sed crede mihi, quia mantiones fabricauit. Fabricauit enim, per quem facta sunt omnia, mantiones omnibus nobis: illuc vult præcedere quod habemus, ne hoc in terra perdamus. Cum autem imprudenter seruaeris in terra, dic mihi, cui congregabis ea? Filios habes: vnũ plus numeras, & da aliquid & Christo: *vt in futurum tibi prospiciendo non sis imprudens.* 2 Quis est qui tibi prospicit in futurum? Seruus ille, cui dedit Dominus suus quod erogaret, & postea dixit ei: Non potes mihi agere; redde rationem actus tui. Et ille, Quid facio? Fodere non possum, mendicare confundor. Sed, & de re Domini sui fecit sibi amicos qui illum reciperent, cum de terra proiceretur. Ille enim fraudem fecit Domino suo, vt compararet sibi amicos qui illum susciperent. Tu noli timere, ne fraudem facias. Ipse Dominus hortatur vt facias: ipse tibi dicit: Fac tibi amicos de mammona iniquitatis. Fortassis ea quæ acquisisti, de iniquitate acquisisti: aut fortasse ea ipsa est iniquitas, quia tu habes, & alter non habet: tu abundas, & alter eget. Da de ista mammona iniquitatis, de diuitiis, quas iniqui vocant diuitias: fac tibi amicos, & prudens eris: comparas tibi, non fraudaris. Modò enim videris perdere. Nunquid perdes in thesaurario Christi ponens? Nam pueri vnde sibi emanat nescio quid, simul inueniunt nummos, & ponunt in thesaurario, & non aperiant nisi postea. Nunquid, quia non vident quod colligunt, ideo perdidierunt? Noli timere. Ponunt pueri in thesaurario, & securi sunt: ponis in manu Christi, & times? Esto ergo prudens, & prospice tibi in posterum in celo: *vbi manus Christi fideliter tibi seruaabit quicquid prudenter tu illi commiseris. Et noli trepidare, ne forte fidei in seruando non sit, qui in donando tam bonus, fidelis, & misericors sit.* Esto verò & tu talis: *vt misitudo bonum & misericordiam,**

Vide Herm. 30.
inter 50 &
in p. Cl. 18.
in principio.

in p. Psalm. 98
conc. i. vltra
medium.

ipsius

1 D. August. Serm. 210. De tempore in medio.

ipsius fidelitatem amplius promeraris. Bonus enim pe- thesauro caelesti omnia opera misericordiae, quae faciunt mi- mines quibus subuenit: & tot quotiam fidelis est: qui illi seruat omnia quae reponit. Et non ea videt, sed thesauro suo certus est: quia neque aliquid a fore suo neque ab hoste inuaditur, neque ab inimico: & in- potente quasi euicto tollitur, sed temper manebit, qui- mino potētissimo custoditur. Si enim pecunias homines seruis commendant, & securi sunt: miser cordis suos mendant potēti Domino, & solliciti sunt? Non erunt: quia quicquid reponunt, totum illi saluum est: qui fidei- potentiae Domini sui fidem iungunt. Credunt enim qui- uar, & inueniunt quod seruat. Nam & homines qui- colligunt, nunquid vident arcam ipsam, aut in arca pecu- Semper colligunt & mittunt, aut infodiunt & seruant: vident; & tamen quasi conscientia eorum. Scit, quis ibi loco illo ubi posuerunt. Et forte non fur tulit, & vau- det qui inani ter reseruauit. In thesauro autem caelestis posuerimus, & de Domini custodia securi sumus, & ce- furem nullum patimur, nec damnum aliquod sustinemus.

Vide Tom. 2. Epist. 128 ad Sapidā Virg. in edit. Plant.

posuisti? Absit. Non hoc tibi dicit Deus. Ego (inquit tibi) qui tibi prohibui serenerare, sereneratus sum a te. Volebas enim serenera crescere, vt dares homini, vt tibi plus redderet, & quando accipiebat gaudens, & quando reddebat, plorans. Hoc vole- bas, & prohibebam ego: dixi enim, Qui pecuniam suam non psalm. 14. dabit ad vsuram. Prohibebam te à sereno. Hoc tibi dicit Dominus tuus. Pauca vis dare, & plura accipere? Relinque hominē qui plangit, quando exigit; me inueni qui gaudeo, quando reddo. Ecce, inquit, adsum. Da & sume, tempore red- ditionis reddam tibi. Et quid reddat? Pauca dedisti, plura sume. Terrena dedisti, caelestia sume. Temporalia dedisti, aeterna sume. Mea dedisti, incipsum sume. Quid enim dedisti, nisi ex co- quod accepisti? Ergo ne, quod dederis, non reddo, qui, vnde da- res, dedi? qui te ipsum, qui dares, dedi: qui tibi Christum, qui dares dedi, qui tibi diceret: Quando vni ex minimis meis fe- cisti, mihi fecisti. Ecce vt des, pascit; & esurit propter te. Donat, & eget. Quando donat, vis accipere; quando eget, non vis dare. Eget Christus, quando eget pauper. Qui omnibus suis vitam aeternam paratus est dare, in vnoquoque paupere temporaliter dignatus est accipere, & cōsiliū dar, quō migres. Dedit enim cōsiliū, quō migrare debeas. Migra de terra in caelum, ne perdas. Quam multi enim quod seruant, perdidērunt; & nec sic correcti in caelo ponere didicerunt. Si fortē tibi aliquis diceret, Transporta diuitias tuas ab Occidente in Orientem, si non vis vt pereant, aeternas, laborares, fatigares, attēderes quae haberes: videres te multiplicitate rerum tuarū facile in lōgin- quiora migrare non posse. Sed & fortē feres, quia ire cogereris, & quomodo tecum tolleres quod colligeras, non inuenires. In lōginquiora te migrare iussit, qui nō ait, Migra ab Occidente in Orientem: sed ait, Migra de terra in caelum. Aeternas, quasi difficultatem maiorem tibi videris pati, & dicit tibi: Si non inueniebam iumenta & naues, quibus ab Occidente migrarem ad Orientem: quomodo inueniam scalas, quibus a terra migrem in caelum? Noli, inquit tibi Deus, laborare; noli laborare: qui te diuitem feci, & qui tibi, quod dares, dedi, latrariis tibi pauperes feci. Si (verbi gratia) inuenires aliquem inopem de transmaris; aut, quō ire velles, inuenires inde ciuem necessita- tem patientem; nōne diceris tibi, Cuius iste inde est, quō ego volo ire? Eget hīc: do illi quod ibi mihi reddat. Ecce eget hīc pauper, qui cuius est regnū caelorum. Quid dubitas facere

psalm. 14.

Matth. 19.

CAP. XXXIII.

Exiguum hic expensum, auctum recipietur in caelo.

1 D. August. Serm. 245 de Tēp. in med.

1 Sed videre, vt dixi, volunt homines diuitias suas. Quod in terra thesaurizent, nunquid non timeant diuitias suas? & cum obstruxerint & cooperuerint, non vident quod habent? Nec ipse avarus homo videt, & op- lateat: timet ne pereat. Esse vult diues in opinione, non- ritate. Quasi sufficit habere in cōscientia, quod seruat in- O quanto maior tibi & melior conscientia erar, si seruas caelo! Hic cum obrueris in terra, times ne sciat seruus tu- auferat & fugiat. Hic times ne auferat tibi seruus tu- non times, quia bene tibi seruat Dominus tuus. Sed habet quis, seruum fidelem, qui & nouerit, & non prodat, & tollat. Compara illum Domino tuo. Si fidelem seruum tu- nisi; Dominus tuus quando te sefellit? Etsi non potest te- tous tollere, potest tamen perdere. Dominus tuus nec te nec perdere potest; nec perire permittit. Seruat tibi, & tibi, liberat te, manentem te facit: nec perdet te, nec per- quod ei commendaueris. Veni, inquit, accipe quod ap- post.

Latrarij diui- tum, pauperes sunt.

traiecitium? Sic enim dant, qui hoc faciunt, ut plura accipiant. Hic das, ibi recipis. Hic das res perituras, ibi recipis res sine mansuras. Denique cui dare precipitur, gaudeat quod non ea forte natus sit ut indigeat. Sufficient ad gloriam tantis, quod alterius misericordia in paupere, locuples donando existat, quod misericordia scerneret Deum, quod pateat in paupere Christum, quod per alterius inopiam, peccatorum accipiat indulgentiam. Obiurgantis Domini vox est: Si in alieno mammona fideles non fuistis, quod vestri est cuius dabit vobis? Talem enim se exhibere quis pauper debet, qualem sibi alium exhiberi veller, si pauper ipse fuerit. Ceteri dispensant magnum, si Deum de dederit, ut promereri nolueris: aut, cum tibi Dominus ad hoc dederit, ut dispenses, eius delegata non serves. Imper enim sua Dominus tibi dispensanda interim committit: de re sua pauperibus tu dare praecipit. Cur dantis in ista contemnis? Cur pactum deistis? Cur Dominum iubentem non audis? Facile enim poterit pecuniam acceptam amittere, qui, quod accepit, in lucrum noluerit erogare. *Audi ergo, & ad alium transmittes.* Et quis servat? Christus, qui & te servat. Te novit salvare, thesaurum tuum non novit salvare. Quare autem vult vult locum montes thesauri tuo, nisi vult locum aures cordi tuo? Sursum cor, sursum cogitationem, sursum morem, sursum spem, ne putrescat in terra. Triticeum non aures ponere in humida terra, ne putrescat, quia laborasti & messisti, triturali & venticali. Quaris locum tritico tuo, & non quaris locum cordi tuo? & non quaris locum thesauro tuo? Vbi enim, inquit, fuerit thesaurus tuus, illic erit & cor tuum. Lege, & dabitur vobis quod in terra perdidimus. Inuasi hostis domum, inquit inuaderet caelum? Occidit seruum custodem; & non vidit occideret Dominum seruatorem, quod sur non accedit, neque tinea corrumpit? Quam multi dicunt: Ibi haberemus, sed demus in vlturam, sed Deo, non homini. Et dandi nostros thesauros recondideremus, quod eos securi post pauperum alium sequeremur. Quare non audiuimus Dominum nostrum? Quare contempimus Patrem monentem, & hostem sensitivum inuadentem? Ergo si consilium est hoc, non simus pigri

Paulo post.
2 Serm. 76 de tempore post initium.
Luc. 16.
3 Serm. 128. inter impieff. Louanij.
4 D. August. Serm. 50. de temp in med. Matth. 6.
8 D. August. Serm. 50. de temp in med. Matth. 6.
85. post princ.
4 D. August. Serm. 50. de temp in med. Matth. 6.

CAP. XXXIII.

Quod in caelo non reconditur, facile perditur, etiam testimonio, quos sero perdidit quod sua tibi non respicitur.

MEt iur ergo vnusquisque vires suas, non dicitur: attendat in terra: det, non perit quod dicitur, inquit, in cor, in caelo, ne putrescat in terra. Consilium est eius dico hoc non perit, sed dico hoc tolum non perit. Aute vult saluare, non perdere. Si ergo ita est; quomodo poterit non dederis, & abundat tibi, aut cum viuis, dimittere eos qui non fecerunt? Modò quid sibi dicunt? In caelo cum morieris, dimittes. Quando dicit: Dare, & dabitur vobis quod in terra perdidimus. Inuasi hostis domum, attende cui dicat. Homini dicit Deus, mortali dicitur, inquit inuaderet caelum? Occidit seruum custodem; & non talis, mendico dicit tantus Patre familias. Neque enim vidit occideret Dominum seruatorem, quod sur non accedit, vocaturus est quod dedimus, inueniemus quem & dandi nostros thesauros recondideremus, quod eos securi post pauperum alium sequeremur. Quare non audiuimus Dominum nostrum? Quare contempimus Patrem monentem, & hostem sensitivum inuadentem? Ergo si consilium est hoc, non simus pigri

in tam bono contilio: & si migrāda sint quæ habemus, locum transferamus, vnde ea non perdamus. Quid si res quibus damus, nisi laturarij nostri, per quos in caelum migramus? Da, laturario tuo das: ad caelum portat. Quomodo, inquis, ad caelum portat? Et videt quia manum consumit. Prorsus non tenendo, sed manducando. An erudit tibi, Venite benedicti, percipite regnum enim, & dedistis mihi manducare? Et, Cum vni ex meis fecistis, mihi fecistis? Si ante te mendicantem temporasti, attende ad quem pervenerit quod dedisti accepit quod dedisti. Ille accepit, qui tibi vnde dedit. Ille accepit, qui in fine tibi seipsum dabit.

Matth. 25.

CAP. XXXV.

Diues quomodo, & quare debeat sua superflua muncare pauperibus.

2 D. August. Serm. 5 de verbis Dom.

Nihil autem amplius diues habet, de diuitiis quod ab illo postulat pauper, victum & tegum. Hinc tu quid plus habes, ex omnibus quæ habes? victum, accepisti necessarium tegumetum. Necessarium non inane, non superfluum. Quid plus de diuitiis tuis? Dic mihi. Certè omnia tua superflua erunt. Quæ superflua, sunt pauperibus necessaria. Sed ego, inquit, epulas accipio, pretiosis cibus vescor. Pauper quid? viliterrogo vos, quando fueritis ambo saturati: pretiosus tere intrat, quid fit cum intrae: ite? Nonne si speculam tere habereamus, de omnibus cibus pretiosis erubescere quibus saturatus es? Esurit pauper, esurit diues, saturatus pauper, saturari querit diues. Saturatus pauper de vili saturatus diues de pretiosis cibus. Saturitas æqualis est: sicut vna est, quod ambo volunt, pervenire. Sed ille perdidit: ille multum circuit. Sed melius, inquit, multa apparatus pretiosa. Vix salidiosus sariaris. Nescis quomodo quod fames accendit. Neque ita hoc dixi, vt diuites epulis & cibus pauperum vesci. Vt autem diuites confestim infirmitatis suæ; sed doleant aliter te non posse. Melius possint, si aliter possint. Vtere cibus electis, pretiosis, confiteuisti, quia non aliter potes: quia si consuetudine, & grotas. Concedatur tibi, vtere superfluis; da pauperibus.

Vide Ser 73, inter diuers. in edit. Plat.

cessaria. Vtere pretiosis, da pauperibus vilia. ² Et quare pauper tecum non accipiat cibum, qui tecum accepturus est regnum? Quare pauper non accipiat vel veterem tunicam, qui tecum accepturus est immortalē stolam? Quare pauper non accipiat panem tuum, qui tecum meruit accipere baptismi sacramentum? Cur indignus est accipere reliquias ciborum tuorum, qui tecum ad conuiuium inuitatus est angelorum? Vtere pleno ambulans, & vacuum pauperis ventrem non consideras: Bene est tibi de bonis Dei, nihil indiges, honestis vestibus vteris, & nudum & trementem frigore non vestis? Si tibi dicat Deus: Te ipsum ego feci; quod viuisti, meum est; quod habes, ego dedi, & ingratus es; ansero quod dedi, nego quod donauit, dimittit e, quem feci; & sine me viuere, si potes. Plus tibi dedi, vt haberes unde pauperi dares. Pauperi non dedi ob hoc, vt te probarem: non quia ambobus non habui vnde darem, sed per pauperem solui te probare. Ego sum qui diuitem & pauperem feci; & rogatorem te constitui in bonis meis. Fac misericordiam, quia nihil perdes; & me, qui tibi dedi, non offendes. Da, quid lubitas: Quia si dederis, ego plurā dabo. Quid tibi soli vendis quod ambobus dedi? Quare tu solus comedis, quod ambobus creauit? Quasi tuo labori hoc assignas, aut tuum esse putas? Aufero auxilium meum; habe laborem tuum; auferam misericordiam meam, & tu accipere bit miseria tua. Ad hoc quid dicturus es, miser? Miser es, quia miserus non vides, & eris solus. Bestis & pecoribus, animalibus, auiibus, serpentibus communis est cibus; & tu homini negas victum? Et tu quidem multis & pretiosis vel exquisitis deliciis interdum vsque ad crantulam saturaris; & pauperi, vnde esurim repellat, vel cibum implicem dissimulas erogare? Vestibus etiam nimium pretiosis indutus incedis, & pauperi nudo nec vilissimum tribuis testamentum, Donum tuam in omni pompa componere vel ornare contendis; forsitan nec in angulo eius peregrinum vnde pauperem recipis. Sed qui talis est, cum ei irreuocabilis aduerterit finis, si poenitentia non subuenerit, perget ad inferos nullis bonis operibus, remanente demo cum omni ornato suo in testimonium auaritie lux. *Ibi pompa superbia mutabitur in penam: & delicia transibunt in supplicia: ut quod hic male conuulsi, penus ibi digerat: & vnde viuus gaudebat, inde mortuus iurat. Sed dicit aliquis: Quomodo tamen vixit, bene sibi fecit. Hoc dicunt omnes, sed sarkò dicunt. Benedictio hæc est ab*

2 Serm. 2. de Tempore.

3 Ho. 47. inter 50. In Millesimo. est Ser. 4. de aduentu ad iudicium.

4 Serm. 225. de Tempore: in medio.

5 In Psalm. 48. cōc. 2. in med.

animo benedicens, non ab ipsa veritate. Quid enim? Quia manducavit & bibit, quia fecit quod voluit, & splendidè epulatus est, ideo secum fecit bene? Ego dico secum malè. Non ego dico, sed Christus, fecit secum facere dives ille, quādo quotidie epulabatur splendè secum facere dicebatur: cum autè cepit ardere apud tunc intentum est malè, quod putabatur bene. Quia manducaverat apud superos, hoc digerebat apud inferos: quia manducabat pretiosas epulas ore carnis, ore cordis manducabat quietatem. Quod apud superos ore cordis manducabatur apud inferos in illis suppliciis digerebat. Et quidem liter manducaverat, in æternum malè digerebat.

CAP. XXXVI.

Dives attendat, quod suum superfluum, non suum sed alienum.

Si itaque dives iste misericordiam fecisset in pauperibus, non dico superflua sua, sed vel micam de mensa iniquitatem non manducasset. Et Dei misericordiam fecisset. Sed nunc quid dicit scriptura? Iudicium sine misericordia non fecit misericordiam. Hac tamen nos scriptura terret quā consoletur. Quæ nos consoletur scriptura, hortatur ad misericordiam faciendam, ut omnino crederem in erogādo quod amplius habemus. Multa autè superflua, si non nisi necessaria teneamus. Nā si inania quæ nihil sufficit. Quare quod sufficit operi Dei; non quod cit cupiditati tuæ. Cupiditas tua non est opus Dei. For corporis tuum, hoc totum opus Dei. Quæ sufficiant; & videbis quā pauca sint. Viduæ sufficere nummi ad faciendum misericordiam: suffecerūt duo ad emendum regnum Dei. Vide quia non solum pauperum tibi sufficiant, sed nec ipsi Deus multa à te quaerent quantum tibi dederit, & ex eo tolle quod sufficit. Quæ superflua iacent, aliorum sunt necessaria. Superflua enim, necessaria sunt pauperum. Res alienæ possident superflua possidentur. Faciens ergo huiusmodi misericordiam, qua non nisi charitatem erogas, qua crescit cum erogas: cum in ipsis bonis operibus misericordiam: expectabis securum, non tam securus de iustitia tua, quā securus de

cordia Dei: quia & tu misericordiam prærogasti. Iudicium enim sine misericordia illi qui non fecit misericordiam. Superexaltat autem, inquit, misericordia iudicium. Ne putes quia tunc non est iustus Deus, quādo nostri non miseretur; aut cecedit à regula iustitiae suæ. Et cum damnat, iustus est: & cum miseretur, iustus est. Quid enim tam iustum, quā reddere misericordiam prærogasti? Quid tam iustum, quā ut in qua mensura mensi fueritis, in ea remittatur vobis: Da egenti fratris tui. Cui fratri? Christo. Si ergo quia fratri Christo, & quia Christo Deo, qui est super omnia benedictus in sæcula: Deus egere à te voluit, & tu manus retrahis? Certè tu portigis manum, & petis à Deo. Audi ergo scripturam: Non sit manus tua porrecta ad accipiendum, & ad dandum collecta. Erogari sibi vult Deus ex illo quod dedit. Quid enim das, quod ille non dedit? Quid enim habes, quod non accepisti? Aut verò non dico de Deo: sed cuilibet de tuo das aliquid? De illius das, qui iubet ut des. Prærogator es, non inuasor. Ipse te diuitem fecit: ideo redde illi quod suum est. Ipse te dicit accipere, quod pauperibus datur: sibi collatum conclamat, quod in corde pauperis fuerit seminatum: sicut in Evangelio dicit: Facite vobis amicos de mamona iniquitatis, qui recipiant vos in æterna tabernacula. Ecce habebis, Christiane, æternū tabernaculum si dederis pauperibus victum. Si quid das, illuc trāsmittis: tibi in futuro repones, nō vnde carnaliter fueris, sed vnde spiritaliter glorieris; nō vnde ventrem repleas, sed vnde flammam extinguas, quia scriptum est: Eleemosyna à morte liberat, & non datur hominè ire in tenebras. Da ergo egenti, confer non habenti, succurre fame perenti. Crudele est, ut de tuo quod habes, tibi non illicite habes, non des ei quæ seis non habere. Graue est, ut de tua substantia, quæ iure possidere videris, nō sustetes gentis inopiam. Tam hī verò illud prouident intueamur quod scriptum est: Fidelis hominis totus mundus diuitiarum quod infidelis autem nec obulus; nō uue omnes qui sibi videntur gaudere licite conquisitis, eis tūc uti nesciunt, aliena possidere conuincimus? Hoc enim certè alienum nō est, quod iure possidet: hoc autem iure, quod iuste; & hoc iuste, quod bene. Omne igitur quod malè possidetur, alienum est: malè autem possidet, qui malè vitur: & quomodo ille bene possidet quæcunque habet, qui dominus est rerū suarum. Dominus autem est, qui nō est irretitus cupiditate: qui autè cupiditate tenetur,

Iacobi 2.

Matth. 7.

Ecl. 4.

1 Cor. 4.

2 Hom. 47. in medio.

Luc. 16.

Tob. 12.

3 Tom. 2. epist. 54. in fine Vide 110. 2. inter 50. Eccl. 2. 19. de Tempore in fine. 4 In Psalm. 48. cōc. 1. in initio. Vide Psalm. 135. post mediū.

Luc. 16.

Iacobi 1.

2 In Psalm. 147. prope mediū. Vide To. 3. lib. de Innoc. sent. 10.

Lucæ 21.

Vide Ser. 205. de Temp. & Ho. 2. inter 50.

possessus est, non possessor. *Vnde meritis & aliena vult rogator, sed inuasor & raptor est, qui ideo etiam male viti conuincitur, quod ea qua superflua habet, inuicem non elargiatur.*

CAP. XXXVII.

Eleemosyna cui sit eroganda, per quam emittitur regnum celorum.

Hinc autem inteligitur animus Christianus, quare motus esse debet a fraude alienæ rei; quando male esse fraudi, si superflua sua non tribuerit indigentibus dicit, Date, & dabitur vobis. Quid verius? Quid ut qui dare detinet, fraudet ipse, ne accipiat? Si interagricola querat mellem, ubi se nouit non præmissis quanto impudentius querit Deum diuitem dantem, minem pauperem noluit exaudire poscentem? In enim se pasci voluit, qui non esurit. 2 Ideo diues non exauditur in tormentis; quia rogantem pauperem audiuit in terris. Diues & pauper, duo sunt sibi contriterum duo sunt sibi necessaria. Nullus indigeret, si supportarent. Diues propter pauperem factus est; & propter diuitem. Pauper sine ore; & diuitis erogare pro paruis magna pensare. De misericordia diuitis parua nascitur copia. Ergo *quicunque diues es, in omnibus misericordiam. Quam misericordiam facturus es iustis; cessantibus tantum corporalibus; cui si defuerit supplicare, non ei deest ad Deo.* Quod ergo facis, tibi plus quam non pascere vidua, pascere coruus; quia pascere dicit coruus: Heliam dico. Non ergo deest vnde Deus dicit tu vide quid emas, quando emas, quanti emas. Emis celorum, & non est emendi tempus, nisi in hac quam vili emas, attende. Tanti tibi valet, quantum habetis. 3 Quantum valet Zachæus? Dimidii patrimonii quia prior emit, forte tu non inuenis quod emas? Et illud & tibi integrum seruatur quod emas. Noli timere ne steterit te compesceret: omnibus latum est quod charitasteder. Duobus enim minutis emit quædam vidua regum, que misit in gazophylacium duos nummos. Quod enim præbebat ei Dominus victum, iam ei duo nummissi restiterant ad victum eius dici: ideo misit

annum Dei, & emit sibi regnum celorum. Ecce quod time-
ne carum esset, & non esses idoneus; ecce duobus nummis
let. Si terreat te pretium quod dedit Zachæus; consoletur
hoc pretium quod dedit hæc vidua. Plus addo: valet & vi-
lis. Vilius est calix aquæ frigidæ: Vilius est sola bona volun-
s. Audi clamantes angelos; In terra pax hominibus bonæ
luntatis. 6 Quam ergo paruo constat regnum celorum?
iam vili pretio tanta possessio proponitur? Proponitur enim
terra quod possideas in celo; proponitur in tempore quod
sides in æternitate. Non potes dicere, Non habeo vnde
tere possim; quia tanta est illa possessio, quod pretium con-
iam inuenire non possim. Nonne, *ut dixi*, tantum valet,
tantum habere poteris? 7 Quid tam vile, quid tam terrenum,
tam frangere panem esurienti? Tanti valet regnum celorum.
ange esurienti panem tuum, & egenum sine tecto, induc
um tuam. Si videris nudum, vesti. Si non habes facultatem
ingendi panem, non habes domum quod inducas, non habes
stem qua cooperias: da calicem aquæ frigidæ; mitte duo mi-
ta in gazophylacium. Tantum emit vidua duobus minutis,
tantum emit Petrus relinquens retia; quantum emit Zac-
æus dando dimidii patrimonium: & in quolibet eorum com-
muni fuit illud quod psalmus habet: 8 Potens in terra erit fe-
cundus. Semen, *ut infra dicemus*, futuræ mellis, opera esse
misericordiæ Apostolus testis est, qui dicit: Bonum autem fa-
entes non desiciamus; tempore enim proprio metemus. Et
rum: Hoc autem, inquit, dico: Qui paræc seminat, paræc &
stet. Quid autem potentius, quam ut regnum celorum
in solium Zachæus emat dimidii rerum suarum, sed & vi-
ta duobus minutis; & tantundem ibi verque possideant?
vid potentius, quam ut idem regnum & thesaurus diuiti, &
lucæ aquæ frigidæ, pauperi valeat? *Et quale est illud regnum?*
quid prophetam; audi Apostolum: 9 Quod oculus non vidit,
auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit
us diligentibus eum. Quanti valet hoc quod non videtur,
emitur? Tanti, inquam, valet, quantum quilibet habere po-
erit. Propter hoc & ille; Sparfit, dedit pauperibus. Non vi-
bat & emebat: sed ille thesaurum seruabat in celo, qui cæ-
re & sitire in pauperibus dignabatur in terra: 10 ut possit sic-
quod dictum est in Euangelio; Vt & ipsi recipiant vos in
terna tabernacula. Vide de forao quid facias; vide de re vili

Lucæ 2.

6 ibidem.

7 In Psal. 49.
ante mediū.
11a. 52.8 In Psal. 111.
in princip.
vide Tom. 4.
lib. de octo
quæst. Dulcis
quæst. 4.
Galat. 6.Esaïæ 64.
1. Cor. 2.
9 ibidem inf.

Psal. 111.

10 In Psal. 109.
cōc. 3. in med.1 Tom. 10.
Serm. 70 inter
diueros, in
edit. Cantini.
Lucæ 6.2 Serm. 15.
de verb. Dom.3 In Psal. 103.
in medio.4 ibidem inf.
3 Reg. 17.4 Ho 8 inter
50. in med.
Luc. 19.

Luc. 21.

quid emas, ut recipiant vos, inquit, in tabernaculo
erunt ipsi, illuc vos recipiant. Quare hoc? Quia
iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet:
inquit propheta in nomine prophetae, mercedem pro
cipiet: & qui dederit calicem aquae frigidae vni ex his
tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non
perdet mercedem suam. Quam mercedem non perdet
vos in tabernacula aeterna.

CAP. XXXVIII.

Eleemosyna eroganti prodest magis, quam accipi-

Cum ergo quisque sanctum aliquem suscipit, non
sed susceptori praestatur. Nunquid in illa famet
cebat Helias? Nonne coruus afferebat panem
seruo Dei, seruiente creatura? Missus est tamen pale
viduam, non ut militi, sed ut provinciali aliquid pre
Habet enim Ecclesia quoddammodo suos milites,
dammodo provinciales. Vnde dicit Apostolus: Qui
suis stipendius vinctus? Quando erat Dominus
mortalis, esurivit, sitiivit, non tamen ut miles, sed ut
Eo tempore quo esuriebat & sitiiebat, susceptus est
ministrarunt illi, qui habuerunt, de substantia sua, si
mus in Euangelio. Suscepit eum hospitio Zacharias
factus est à morbo, suscepto medico. Quo morbo
Erat enim ditissimus, & princeps publicanorum. An
natum à morbo auaritiæ. Dimidium, inquit, bono
rum do pauperibus: et si cui aliquid tuli quadruplum
Ideo seruabit alterum dimidium, non quo frueretur,
debita solueret. Suscepit ergo tuæ medicum hospiti
erat infirmitas carnis in Domino, cui hoc obsequi
berent homines: & hoc quia voluit prestare obsequi
obsequentibus enim proderat, non illi. Cui enim angeli
strabat, quorum obsequium requireret? Sic nec Helias
illius, hoc necessarium habebat aliquando; & tamen
religiosa benediceretur, mititur seruus Dei, pascebat
quem Deus in secreto pascebat. Quando ergo Des
suos pauperes facit, quia ipse non vult ut ipsi habeant
facit eos pauperes, probat diuites. Sicut enim scrip
Pauper & diues occurrit tibi. Vbi sibi occurrit
vita. Natus est ille, natus est & ille. Inuenerunt se, occu

¶ Ibidem infra.
Vide Ho. 12.
inter 50.
3 Reg. 17.

¶ Tom. 2.
Epist. 29. 2
fine.
¶ Tom. 9.
¶ Tract. 9. in
epist. Ioan. in
medio.

Luc. 19.

Matth. 4.

¶ D. August.
Hom. 43 inter
50.
Vide Ser. 205.
in fine
Prou. 22.

Et quid? Fecit autem ambos Dominus: diuitem vnde pau
perem adiuuaret; pauperem vnde diuitem probaret. Pro viri
suis vnusquisque faciat. Non sic faciat, ut ipse patiatur an
stias. Non hoc dicimus. Superflua tamen necessaria sunt aliis.
vidisti modò: Quicumque dederit talem aquam frigidae vni
minimis meis propter me, non perdet mercedem suam.
Ergo cum calorum Deus venale proposuit, & pretium eius ca
tem aquae frigidae esse voluit. Sed quado est pauper, qui facit
elemosynam, tunc debent elemosynæ eius esse calix aquae
frigidae. Qui plus habet, plus faciat.

CAP. XXXIX.

*Quid sit peccatori dare, tanquam peccatori: & iusto
tanquam iusto.*

Visisti iam, Christiane, quomodo opus misericordie iusto
alicui à te sit exhibendum, & que merces inde tibi sit expo
nenda; sed non hic consistas. Si perfectus esse vis, fac etiã mileri
diam iniquo; non tamen tanquam iniquo. Nam ipsum
iniquum, in quantum iniquus est, ne suscipias; id est, ne quasi
prohibito est dare peccatori, & suscipere peccatorem. Et
nomodo; Omni petenti te, da? Et quomodo; Si esurierit ini
quicus tuus, ciba illum; Quasi contraria videntur; sed aperian
tur in nomine Christi pullanibus, & manifesta erunt quare
bus. Ne tradas peccatori, & ne suscipias peccatorem: & ta
ten omni petenti te, da. Erri peccator est qui te petit; da non
inquam peccatori. Quando das tanquam peccatori: Quando
in quo peccator est, hoc tibi placet, ut des: Deum offensis. Pau
alum attendas, donec euoluatur res etiam exemplis, mul
om vtilis ad intelligendum. Hoc dixi: cum esurierit nescio
uis, si habes vnde des, da: si vides dandum esse, ad sub
eniendum da. Ne pigrescant in hoc viscera misericordie;
uia tibi homo peccator occurrit. Cum dico: Occurrit tibi
omo peccator, duo nomina dixi. Hæc duo nomina non su
ersua sunt. Duo nomina: aliud quod homo: aliud quod
ecator. Quod homo, opus est Dei: quod peccator, opus ho
nis est. Da operi Dei, noli operi hominis. Et quomodo,
quis, me prohibes dare operi hominis? Quid est dare ope
i hominis? Peccatori dare propter peccatum, placenti tibi
propter peccatum. Et quis hoc faciet, inquis? Quis hoc faciet:

¶ In Psal. 102.
in medio.

Luc. 6.
Rom. 13.

Vide Tract. 12.
in Ioan. 4.
Serm. 94.
de Temp.
Hom. 6. inter
50. Serm. 109.
de Temp.
¶ In Psal. 49.
in medio.

Vri-

Venatoribus
est apud Aug.

Vtinam nemo, vtinam pauci, vtinam non publico-
ditoribus donant, quare donant? Dicant mihi. Quo-
modo proditori? Hoc in illo amant, in quo nequissimus
illo pascunt, hoc in illo vestiunt, ipsam nequitiam
iudiciis omnium. Qui donant histrionicis, qui donant
meretricibus, quare donant? Numquid propter
& ipsi hominibus donant? Non tamen ibi attendunt
operis Dei, sed nequitiam operis humani. Noli cur-
re accipere, si tibi de meretricibus dicatur; Tales sunt
iniuria est, inquis. Quare iniuria est, nisi quia illa
quare iniuria, nisi quia illa turpitudine? Non ergo do-
ne non das fortitudinem, quia turpitudinem. Quomodo
proditori donat, non homini donat, sed fraudi ne-
quitiæ si homo tantum esset, & proditor non esset, ne-
quitiæ honoras in eo vitium, non naturam: sic contra, si des
des propheta, si des discipulo Christi aliquid cuius
& non ibi cogites quia discipulus Christi est, quia
est Dei, quia dispensator est Dei; sed cogites ibi ali-
quid modum temporale, vt fortasse causa tua necessaria
fuerit, venalis tibi sit; quia et aliquid porrexisisti: tam-
dediti iusto, si sic dederis; quam ille non dedit homini
dedit proditori. Res ergo in promptu posita est: & pe-
tenti obscura fuit, iam manifesta est. Ad hoc Dominus
strinxit, cū diceret: Qui receperit iustum in nomine
ficeret enim, etiam si id non adderet. Sed quia potest
alia intentione, cum puratur prodesse posse ad aliquid
rale, forte ad suppleendam cupiditatem, forte ad ad-
vt homo circumueniatur aut opprimatur: quia tale
rium de illo quaris, forte propterea suscipis: negavit
& cedem iusti, nisi cum additamento. Ait enim: Qui
iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet, id est
recipiens, quia iustus est: & qui receperit prophetam
nomine prophetae, hoc in illo honorans quod propheta
ad extremum qui dederit calicem aquae frigidae
mis illis, tantum in nomine discipuli, id est, propter
discipulus Christi est, propterea quia dispensator
est; amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Qui
ergo intellexit, Qui receperit iustum in nomine iusti,
iusti recipiet: sic intellige, Qui receperit peccatorem
ne peccatoris, perdet mercedem.

Matth. 10.

CAP. XL.

Quomodo mendico petenti, & iusto non exigenti, eleemosyna sit eroganda.

Nemo autem dicat, Præceptum est à Christo, vt seruo
Dei detur, mendico non detur. Absit proflus: impius
loquitur. Da illi qui mendicus est: sed multo magis illi qui
seruus Dei Ille enim petit, & in voce petentis * agnosce
Ille autem quanto minus petit, tanto magis tibi vigilan-
in est vt præoccupes petiturum, aut forte modò non peti-
tum, & aliquando donaturum, vel damnaturum. Et noli
cere, Si petierit dabo. Expectas ergo vt petat? Sic pascis lo-
m Dei, quomodo transeuntem mendicum? Illi petenti das
ia scriptum est; Omni petenti te da. De isto quid scriptum
est? Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. Quare
quo seruum Dei, cui des. Quomodo, inquis, quare? Eto cu-
osus, esto prouidus. Prospice, attende vnde vnusquisque vi-
it, vnde se transigat, vnde habeat: non reprehendatur ista cu-
ositas tua. Curiosus es, & intellige super egenum & paupe-
m. Alius ad te venit vt petat: alium tu præueni ne petat.
icut enim de illo qui te querit, dictum est: Omni petenti
da: sic de illo quem * iuberis querere, dictum est: Sudet
elemosyna in manu tua, donec inuenias iustum, cui eam tra-
as. Si enim illum, qui forte in otio agens petit, non contem-
is: quanto magis non debes contemere bouem, per quem tri-
atur Ecclesie area? quanto magis seruum tuum? Non inda-
et cibo; forte veste indiget. Non indiget veste: forte tecto in-
iget; forte ecclesiam fabricat, forte aliquid vt ille in domo Dei
nolitur: expectat vt attendas, vt intelligas super egenum &
pauperem. Tu contra, terra dura, lapidea, non irrigata, aut
ustra irrigata, seruas tibi dicere, Non sciebam, non noveram,
emo mihi dixit. Nemo tibi dixit? Christus non cessat dicere,
pheta non cessat dicere. Non vides arcam inanem præpo-
si tui, vel pastoris, vel aditu adificantis Ecclesiam: vides certe
si surgentem fabricam, quò intraturus & oraturus es. Nonne
mouetur oculis tuis? Si oculus tuus videt quid faciat præpo-
situs tuus: animus tuus non videt quid desideret Deus tuus?
Quondam & nobiles, & diuites, & excessi huius seculi, quo-
dam cum timore audiebant; Beatus qui intelligit super ege-
um & pauperem; attenderunt res suas, villas suas, & omnes
super-

In Psal. 103
cōc. 3. in med.

agnosces.

2 ibidē paulo
superius.
Lucæ 6.
Psal. 40.
Lucæ 5.
Psal. 40.

Lucæ 6.

Mat. 23.
Eccl. 19.

3 ibidē inf.

4 ibidē inf.
Psal. 40.

super-

* Venatoribus
* apud Aug.

Vtinam nemo, vtinam pauci, vtinam non publicè. Qui ditoribus donant, quare donant? Dicant mihi. Quare proditori? Hoc in illo amant, in quo nequistimus est: illo pascunt, hoc in illo vestiunt, ipsam nequitiam per iudicis omnium. Qui donant histrionibus, qui donant meretricibus, qui donant meretricibus, quare donant? Non tamen ibi attendunt nomen operis Dei, sed nequitiam operis humani. Noli cum illo accipere, si tibi de meretricibus dicatur; Tales sint filii Iniuria est, inquit. Quare iniuria est, nisi quia illa iniuria quare iniuria, nisi quia illa turpitudine? Non ergo donant non dā fortitudini, sed turpitudini. Quomodo ergo proditori donat, nisi homini donat, sed fraudi nequitiam nam si homo tantum esset, & proditor non esset, non honoras in eo vitium, non naturam: sic contra, si desinas des propheta, si des discipulo Christi aliquid cuius in & non ibi cogites quia discipulus Christi est, quia miles est Dei, quia dispensator est Dei; sed cogites ibi aliud modum temporale, vt fortasse causa tua necessarius fuerit, venalis tibi sit; quia ei aliquid porrexisti: tam tu dedisti iusto, si sic dederis; quam ille non dedit homini, quia dedit proditori. Res ergo in promptu posita est: & putasti obscura fuit, iam manifesta est. Ad hoc Dominus testis strinxit, cū diceret: Qui receperit iustum in nomine iustificaverit enim, etiam si id non adderet. Sed quia potest recipere alia intentione, cum putatur prodesse posse ad aliquid utile, vt homo circumueniatur aut opprimatur: quia tale meritum de illo quaeris, forte propterea suscipis: negavit tibi mercedem iusti, nisi cum additamento. Ait enim: Qui receperit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet, id est, mercedem, quia iustus est: & qui receperit prophetam, nomine prophetae, hoc in illo honorans quod prophetae ad extremum qui dederit calicem aquae frigidae vni ex minimis istis, tantum in nomine discipuli, id est, propterea discipulus Christi est, propterea quia dispensator factus est; amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Quomodo ergo intelligis, Qui receperit iustum in nomine iusti, mercedem iusti recipiet: sic intellige, Qui receperit peccatorem in nomine peccatoris, perdet mercedem.

Matth. 10.

CAP. XL.

Quomodo mendico petenti, & iusto non exigenti, elemosyna sit eroganda.

Nemo autem dicat, Præceptum est à Christo, vt seruo Dei detur, mendico non detur. Absit profusus: impius loquitur. Da illi qui mendicus est: sed multo magis illi qui seruus Dei. Ille enim petit, & in voce petentis agnosces cuius. Ille autem quanto minus petit, tanto magis tibi vigilanti est vt præoccupes petiturum, aut forte modò non petiturum, & aliquando donaturum, vel damnaturum. Et non dicere, Si petierit dabo. Expectas ergo vt petat? Sic patris loquitur Dei, quomodo transeunt mendicum? Illi petenti das, quia scriptum est; Omni petenti te da. De isto quid scriptum est; Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. Quare ergo seruum Dei, cui des. Quomodo, inquit, quaero: Et hoc curiosus, esto prouidus. Prospice, attende vnde vniuersisque videri, vnde se transfigat, vnde habeat: non reprehendetur ista curiositas tua. Curiosus esto, & intellige super egenum & pauperem. Alius ad te venit vt petat: alium tu praecui ne petat. Sicut enim de illo qui te quaerit, dictum est: Omni petenti te da: sic de illo quem iuberis quaerere, dictum est: Sudeat elemosyna in manu tua, donec inuenias iustum, cui eam tradas. Si enim illum, qui forte in otio agens petit, non contemnis: quanto magis non debes contemere bouem, per quem trituratur Ecclesiae area? quanto magis seruum tuum? Non indiget cibo; forte veste indiget. Non indiget veste; forte tecto indiget; forte ecclesiam fabricat; forte aliquid utile in domo indiget: expectat vt attendas, vt intelligas super egenum & pauperem. Tu contra, terra dura, lapidea, non irrigata, aut frusta irrigata, seruas tibi dicere. Non sciebam, non noueram, nemo mihi dixit. Nemo tibi dixit? Christus non cessat dicere, propheta non cessat dicere. Non vides arcam inanem praepositi tui, vel pastoris, vel aditu adificantis Ecclesiam. vides certe fructum surgentem fabricam, quò intratus es & oratus es. Nonne admouetur oculis tuis? Si oculus tuus videt quid faciat praepositus tuus: animus tuus non videt quid desideret Deus tuus? Quondam & nobiles, & diuites, & ecclesi huius saeculi, quoniam cum timore audiebant; Beatus qui intelligit super egenum & pauperem; attenderunt res suas, villas suas, & omnes

In Psal. 103
cōc. 3. in med.

agnosces.

ibidē paulo
super iust.
Lucā 6.
Psal. 40.
Lucā 6.
Psal. 40.

Lucā 6.

at. tu debes.
Ecc. 19.

ibidem inf.

ibidem inf.
Psal. 40.

super-

Aliud his
temporibus
videtur.

5 In Psal. 85.
in princ. ex-
posit.

superfluas copias, quibus videbantur excessi; & prebent illas seruis Dei: dabant agros, dabant hortos, edificabant villas, monasteria. Prebebant hæc, faciebant hæc, & libere faciebant. Nouerant quid faciebant, nouerant quid acciperent. Nouerant enim spem suam non esse in auro & argento, que in illis rebus, quibus ad tempus circumfluere videbantur. Sufficiebat vt diuitiæ non illos perderent, vt non obessent: erat: nam prodesse nihil possunt. Planè prodesse opus est cordiæ, & in diuite & in paupere: in diuite, ex volumine operis; in paupere, ex sola voluntate.

CAP. XLII.

Bona voluntas idem præstat quod magna facultas.

1 D. August.
Hom. 18. in
ter. 50.
Luc. 16.

IN isto ergo tempore, vt nosceremus quantum nobis inueniret Deus opera misericordiæ; etiam ipsos suos benedixit: vt cum suant hic amici de mammona iniqui recipient; & ipsi amicos suos in æterna tabernacula; id est cum serui Dei pij, dum iugiter Deo vacant, aliquoties inueniant, illi qui habeant mundi diuitias, eleemosynas largiantur. Quomodo eos participes faciant in terrena sublimitate; & illis partem habere merebuntur in vita æterna. 2 Hoc vt seminatio nostræ mercedem, non isto tempore seminamus, speremus. Hic enim bonorum operum semem cum labore serimus; sed in futuro, fructus illius gaudio colligemus, secundum illud quod scripsum est. Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua. Venientes venient cum exultatione, portantes manipulos suos. 3 Ergo bona misericordiæ, semina nostra sunt; de quibus ait Apostolus: Bonum autem facientes, non desistat. tempore enim proprio metemus infatigabiles. Itaque tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime ad domesticos fidei. Loquens itaque de istis eleemosynis ait? Hoc autem dico, qui parèe seminat, parèe & metet. qui nihil seminat, nihil metet. Quare desideras latos huiusmodi, vbi multa semina semines? Latior tibi non est, vbi seminat Christus, qui in se voluit seminari. Terra tua, Ego est: semina quantum potes. Sed parum habes vnde facias: habes voluntatem? Quomodo nihil esset quod habes, si non esset bona voluntas: sic & quia non habes, noli esse tristis: tibi bona voluntas. Quid enim seminas? Misericordiam

al mereatur.
1 Ibidè infra.

Psal. 125.

3 In Psal. 125.
in medio.
Galat. 6.

1 Cor. 9.

metes? Pacem. Nunquid autem dixerunt Angeli, Pax in vobis hominibus in terra? Nequaquam; sed, Pax in terra bonæ voluntatis. In vidua magna voluntas. In Zacchæo magna voluntas; multum dedit, multum seminauit. In vidua illa, quæ duo minuta misit, parum seminauit: sed parum voluntatem habebat. Misit duo minuta de tanta voluntate, de quanta Zacchæus dimidium patrimonij sui. Si adas quid dederunt; diuersa inuenies. Si attendas vnde dederunt; paria inuenies. Quicquid habuit dedit illa: & quod dedit dedit ille. Fac aliquem non habere vel duos nummos; si aliquid vilius, quod seminemus, vt metamus illi messem? Calicem aquæ frigidæ qui dederit discipulo, non perdet mercedem suam. Calix aquæ frigidæ non duobus nummis, gratis constat. Tamen aliquando sic gratis cõstat, vt habeat alium alius, & alius non habeat. Si ergo ille qui illum habet, dedit illi qui non habet: tantum dedit, si de piena charitate dedit, quod dedit; tantum dedit, quantum illa in duobus nummis; quantum Zacchæus in dimidio rerum suarum. Non enim sine causa addidit, frigidæ; vt pauperem ostenderet. Ideo dedit; Calicem aquæ frigidæ, ne quis vel inde caufaretur, quod lignum non haberet, vnde calefaceret aquam. Quid si nec hoc habeat? Securus sit. Et si nec hoc habeat: pax in terra hominibus bonæ voluntatis; tantum illud timeat, ne habeat, & non faciat. Quid valent tanta bona, quæ possidentur? Accedit voluntas, est nihil habebat, totum illi computatur. Quæta sibi præstant mendici? Certe mendici sunt, in quos facis eleemosynam; mendici egent. Attendis fortè fratres tuos, si aliquo egent: tribuis, si est in te Christus, etiam ex teris. Sed si illi sunt mendici, qui professionem habent extendi in arumina, & ipsi habent, quod sibi præstent inuicem. Non illos deseruit Deus. Vnde probentur, quia faciunt eleemosynas? Ille non potest ambulare qui potest ambulare, pedes suos accommodat laudando. Qui videt, oculos suos accommodat cæco. Et qui inuenis est & sanus, vires suas accommodat vel seni, vel ægroto, & portat illum. Ille indiget, ille diues est. Aliquando & diues inuenitur pauper, & à paupere præstatur illi aliquid. Venit nescio quis ad flumen, tanto delicatior, quanto ditior: transire non potest. Si nudatis membris transierit, frigidæ, ægroto, morietur. Accedit pauper exercitatore corpore, trahit

vide in psal.
128. in med.
Luc. 2.
Luc. 21.
Ibidem 19.

Matth. 19.

Vide Ser. 227.
de Temp. in
princ. & 62.
Lucæ 2.

10

diuites;

diuitem; eleemosynam facit in diuitem. Ergo nolitant
putare pauperes, qui non habent pecuniam. In quo
pauper est, ibi illum vide: quia fortè tu in eo diues es.
ille pauper est, & habes vnde accommodes. Fortè me
tua accommodes, & plus est quàm si pecuniam accõm-
Consilio indiget: tu plenus es consilio. In consilio ille
tu diues es. Ecce nec laboras, nec aliquid perdis: consiliu
& præstitisti eleemosynam. Si sic ergo tenet corpus C
membra socia sic compinguntur & adanantur in char
& in vinculum pacis, cum quisque id quod habet, pa
qui non habet: in eo quod habet, diues est. *si in illo boni-
tas est.* 4 Pauper est fortè in arca, sed diues est in consilio.
Pauper est in domo, sed diues est in animo. An fortè nibe
ber, quia bonam voluntatem habet? Audi nato Dominus
mantes angelos: Gloria in excelsis Deo, & in terra par
nibus bonæ voluntatis.

CAP. XLII.

*Bona voluntas charitas est, sine qua diuites pauperum
in qua pauperes diuites sunt.*

Bona proinde voluntas, ipsa dicitur charitas. Et que
Apostolus? Si distribuero omnia mea pauperibus,
ritatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Tortura
habet, qui bonam voluntatem habet. Ipsa est quæ potest
ficere, qui cætera non sint. Si autem sola desit, nihil pro-
quicquid habitum fuerit. Sola sufficit, si adsit. Cæteraque
nihil profunt, si sola charitas desit. Si haberes in domo tu
sauros, vnde securus esses, gauderes & exultares in cordem
habet bonam voluntatem, & tristis es? In arca posses
furem; in corde tuo quem times? 2 Magnæ ergo sunt diuiti
charitatis, sine qua diues pauper est, & cum qua pauper
est. Nam diues si charitatem non habeat, quid habet? Qui
libet grandis substantia eius sit, sine charitate inanis & v
est. Charitas enim est de terrenis facultatibus nihil habet
plena est. Vnde quamlibet quis copiosas diuitias habeat, sic
ritas in illo non fuerit, nihil boni ex illis facere poterit,
qua vera & cælestium virtutum mare magistra, quid fac
debeat, & quando vel quantum dare debeat, omnino nõ nec
Et ideo quantum potest, elaborat, vt habeat charitatem, vt
beat lucem, vt habeat oleum. Charitas oleo comparatur. Ne

modo oleum omnibus humoribus superius esse cognosci-
mus; ita charitas omnibus virtutibus sublimior comprobatur.
Nam si aliquis habeat infinitas diuitias, & non habeat charita-
tem; sic est, quomodo si habeat plures lucernas, & multas
lampades, pinguedinem non habentes. 3 Si autem sit in eo
sola charitas, quæ non inueniat quod distribuatur pauperibus,
diligat solum. Calix aquæ frigidæ tantum illi imputabitur,
quantum Zachæo, qui dimidium patrimonij donauit pau-
peribus. Quare hoc? Ille modicum dedit, ille tam multum de-
dit; & tantum illi imputabitur? Tantum planè. Impar enim
facultas, sed non impar charitas. Tameñ enim 4 pauper est,
qui charitatis virtute redundans est, etiam sic diues est. Tu au-
tem ad diuitias eius pios oculos intendere. Respicis enim arcam
panem, conscientiam Deo plenam non respicis? Non habet
quam videas extrinsecus facultatem, sed habet intrinsecus
quam non vides, charitatem. De charitate quæa erogat, & non
imitatur. Etenim si habet foris facultatem, dat ipsa charitas; sed
ex eo quod habet. Si autem non inuenit foris quod det; dat
benevolentiam, præstat consilium si potest, præstat auxilium
si potest. Ad extremum, si nec consilio, nec auxilio adiuuare
potest; vel voto adiuuat, vel orat pro contribulato: & fortè mag-
is ipse exauditur, quàm qui porrigit panem. Habet semper
vnde det, cui plenum pectus est charitatis. Ipsa est ergo chari-
tas, quæ dicitur & voluntas bona. Pius à te Deus non exigit,
quàm quod tibi dedit. Vacare enim non potest voluntas
bona. Non enim habens voluntatem bonam, etli numus tibi
superstet, non porrigis pauperi: ipsi inter te pauperes, vt dixi-
mus, præstant tibi de voluntate bona: non sunt immiserico: des
inter se, nec infructuosi, si fuerint iusti. Iustus enim miseretur
& commodat, inquit Psalms. 112. Vites æcum duci à vidente:
quia numos non habet, quos daret egenis, commodauit oculo-
los non habenti. Vnde hoc factum est, vt membra sua com-
modaret ei qui non habet, nisi quia intus merita voluntas bona,
theaurus pauperum: In quo theaurus dulcissima requies,
& vera securitas: ad ipsum amittendum nec lauro admittitur,
nec naufragium metuitur. Scrutat seci m quod intus habet:
nudus euadit, & plenus est. Sed quomodo plenus? Quia iustus.
Et vnde iustus nisi quia charitatis Dei tam abundanter diffusa est
in corde eius, vt eam misericorditer effluat ad subleuandum
proximum in quacunque necessitate.

3 In Psal. 112.
ante finem.

Matth. 10.

4 In Psal. 112.
cõc. 2. in med.

Psalm. 112.

Hom. 8.
serm. 50.

Lucæ 12.

1 Ibidem inf. 1
2 Cor. 13.3 Ser. 41. de
Temp. post
initium.

*Epilogus sive recapitulatio eorum qua tractata sunt
in Capitulis precedentibus.*

2 D. August.
ser. 114. de
Temp. in fine

¶ Vaproppter in istis bonis operibus misericordiam, quæ dilectio Dei, benefica sit dilectio proximi. De quo quod præstemus, non habemus: sed quia proximo habere quod præstemus, præstando indigenti, promerebimur: quæ dantem. Inde vniuique quod habet, præstet alteri: quid plus habet, largiatur inopi. Alius habet pecuniam: pauperem, vestiat nudum, ædificet ecclesiam, operetur cuniam quicquid boni potest. Alius habet consilium: regnum, pellat tenebras dubitationis luce pectoris. Alius doctrinam: erogat de cellario Domini, ministrat cibaria, confortet fideles, reuocet errantes, querat peccatum quantum potest, faciat. Alius claudo pedem accommodat: cæco suos oculos duces præbeat. Alius visitet infirmum, sepelet mortuum. Sunt ista in omnibus: vt prorsus diu inueniatur aliquis, qui nõ habeat, vnde alteri aliquid præstet. Et illud extremum & magnum, quod ait Apostolus, *Inuicem vestra onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.* *Christi qua est? Audi: Mandatum nouum do vobis, vt diligamini inuicem, sicut dilexi vos. Et rursum: Hoc est pr. ceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Maiorem hæc dilectio nemo habet. quam vt animam suam ponat quis pro amico.* 2 Interrogat ergo se vniuique, qualis est erga pauperem sanctum sua dilectio, erga indigentem fratrem; qualis est indigentem mendicem. Vides si viscera tua non sunt angusta? Si nondum es idoneus mori pro fratre, iam idoneus esse de tuis facultatibus fratri. Iam pereurit viscera tua charitatem non de iactantia tua facias, sed de inuito adipe misericordiam: vt consideres illum in egestate positum. Si enim superfluum non potes dare fratri tuo; animam tuam potes dare pro fratre. Iacet pecunia in sinu tuo, quam tibi fuere possunt auferre: illam non auferant fures, moriendo illam deseret, etiam illa viuentem non deserat. Quid inde facturus es? Esuriter tuus, in necessitate positus est: fortassis suspendiur a dextore, angustiatur. Non habet ipse, habes tu: frater est, sic empti estis; num est pretium vestrum, ambo sanguine Christi redempti estis: ambo ex Adam nati, ambo ex Deo veni-

Galat. 6.

Ioan. 13.

Ibidem. 15.

1 In Psal. 121.
vltra mediũ.1 Tom. 9.
Tract. 4. in
Eos. Ioan. in
fine.

de si miseris, si habes facultates mundi. Quid ad me pertinet, forte dicis? Ego daturus sum pecuniã meam, ne ille molestem pariatur? Si hoc tibi responderit cor tuum, dilectio terris non in te manet: non manet in te dilectio proximi; & non obliuis es quod Apostolus præcepit: *Inuicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi.* Si dilectio patris non in te manet, non es natus ex Deo. Quomodo ergo te gloriaris esse Christianum? Nomen habes, & facta non habes. Quid tibi prodest nomen, vbi res non inuenitur? *Et res vbi querenda, ubi non est.* Magna autem charitas non ex syllabis ponderatur, sed ex operibus comprobatur, sicut scriptum est in Euangelio de Zachæo: *statura breuis, sed magnus in opere:* & sicut scriptum est de illa vidua, quæ duo minuta misit in gazophylacium: *breuis pecunia, sed magna charitas.* *Charitatem quicumque corde possederit, etsi pauper sit, inueniunt, non inanis.* Vnde s bonum est diuitem, qui hæc non habuerit, vt agnoscat se pauperem. Si enim plenum te putat, humor est illi, non plenitudo. Agnoscat se inanem, vt possit impleri. Quid habet? Aurum. Quid nondum habet? *Charitatem.* Attendat quid habet, & videat quid nondum habet. *Ex eo quod habet, det; vt accipiat quod non habet: Emat ex eo quod habet, illud quod non habet. Habet pecuniam, emat gratiam; habet terrenam substantiam, emat vitam æternam. Profundat iniquitatis thesaurum, vt adoptionis spiritum habuerit, qui nos tanquam filios suos vocat in regnum Christi, per quem charitas Dei diffusa est in cordibus nostris:* 6 in quo etiam clamamus; Abba pater. Et quoniam, quod vocamur ad æternam hereditatem, vt simus Christi cohæredes, & in adoptionem filiorum veniamus; non est meritum nostrorum, sed gratia Dei: eandem ipsam gratiã in orationis *Dominicæ* principimus, eũ dicimus, Pater noster: quo nomine & charitas excitatur. Quid enim charius filius debet esse, quã pater? Est supplex affectus, cum homines dicunt Deo, Pater noster; & quãdã impetrandi præsumptio, quæ petitur sumus, cum prius quã aliquid petere mus, tam magnum donũ accepimus, vt sinamur dicere, Pater noster, Deo. Quid enim iam non det filii petentibus, cum hoc ipsum antè dederit, vt filij essent? Postremo, quã cura animũ tangit, vt qui dicit, Pater noster, tanto patre nõ sit indignus? Si enim quisquam plebeius, senatorem grandioris ætatis ab eo ipso patrem vocare permittatur,

Galat. 6.

4 In Psal. 118.
in medio.
Luc. 19.
Luc. 21.5 In Psal. 120.
vltra mediũ.

Rom. 5.

6 Tom. 4. li. 4.
de Ser. Iom.
in monte, à
princip.

Matth. 6.

fine dubio trepidabit, nec facile audebit, cogitans humilitatem generis sui, & opum indigentiam, & plebeie personae. Quanto ergo magis trepidandum est, appellare Deum, si tantae sunt labe, tantaeque sordes in moribus, & iniustus eas a sua coniunctione Deus expellat, quam illi cuius mendicij egestatem? Quandoquidem ille hunc tenet in mendico, quod & ipse potest, rerum humanarum fragilitate, deuenire. Deus autem in sordidos mores non cadit: & gratia misericordiae ipsius, qui hoc a nobis pater noster sit, quod nullo sumptu, sed sola bona voluntate comparari potest.

CAP. XLIII.

Diuites agnoscant se pauperum esse fratres: quia vniuersam diuitem patrem habent in caelo.

3 To. 4. li. 2. de Ser. Domini in monte, de Princip. Vide Ser. 182. de Temp. in medio. 2 Ser. 135. de Tempore.

Admoncantur etiam hic diuites, vel genere nobilitate, vel conditione, cum veri Christiani facti non superbi aduersus pauperes & ignobiles: quoniam dicunt Deo, Pater noster: quod non possunt verè accipere nisi se fratres esse cognoscant. 1 Sub isto patre, frater Dominus & seruus: sub isto patre, fratres sunt imperiales: sub isto patre, fratres sunt diues & pauper. Christiani fideles diuersos in terra habent patres, alij alij ignobiles: vnum verò patrem inuocant, qui est in caelo.

3 To. 9. Tract. 77. in Ioan. in fine. 4 D. August. Hom. 45. in initio. Vide Ser. 126. de Temp. in initio. 5 D. August. Ser. 211. de Tempore. Vide To. 9. li. de Dile. christ. ca. 1. & Ser. 9. in eod. impressi. ad Platino 6 In Psal. 72. in medio. Vide To. 4. li. Quest. 4. de iei. Quest. 4. vlt. et. quast. 32.

1 nam omnes dicimus Deo, Pater noster, qui est in caelo. 2 Quanta dignatio? Hoc dicit imperator, hoc dicit rex, hoc dicit seruus, hoc dicit dominus eius. Simul dicit Pater noster qui es in caelis. Intelligat ergo se esse fratrem, do vnum habent patrem: & non dedignetur fratrem seruum suum dominus eius, quem fratrem voluit habere dominus: Christus: & non dedignetur frater pauperis patrem suum: quoniam quicumque enim diues sit, dicitur esse Christus, qui se suos esse voluit, pro quibus sanguinem sudit. 3 Quandoquidem tali homini? Frater tuus est iste pauper, eisdem patres habet Adam & Euam: noli attendere tumorem tuum, noli attendere typhum tuum, in quo elatus es: et si te circumstant famuli, et si domus magna, et si numerosum aurum & argentum, et si domus magna continet; et si recta laqueata contigunt: simul te & pauperem contigit rectum mundi caluum: sed diuersus es a paupere non tuis, extrinsecus appositis. Te in illis vide, non illa

atende te ipsum, qui sis ad pauperem: te ipsum, non quod habes. Quid enim despicias fratrem? In visceribus matrum veterum ambo nati fuistis. Certè etiam, cum de ista vita exieritis, & istae carnes, exuta anima, fuerint putrefactae, dignoscatur ossa diuitis & pauperis. De conditione loquor aequali, de ipsa sorte generis humani, in qua omnes nascuntur. Et diues enim non fit, & pauper non semper hic erit. Et sicut diues non venit, sic nec diues abscedit. Idem ipse est vtriusque introitus, & exitus. 7 Ambo nudi nascuntur, ambo infirmi, ambo miseram vitam inchoantes: ideo ambo plorantes, & nudi hinc discedentes. Ecce recole diues primordia tua: vide vtrum aliquid attuleris. Iam venisti, & tanta inuenisti: idcirco, rogo te, quid attulisti? Dic, quid attuleris: aut, si dicere erubescis, Apostolum audi: Nihil in utilibus in hunc mundum. Nihil attulisti, nihil hinc auferes: quid te inflas contra pauperem? Quando nascuntur infantes, recedat de medio parentes, serui, clientes: recedant de medio turbæ obsequentes, & agnoscantur pueri diuites stentes. Pariant simul diues & pauper, non attendant quod pariunt, discedant paululum, recedat & agnoscat. Quod dixi de natis, hoc dico de mortuis. Certè quando casu aliquo tera sepulchra franguntur, ossa diuitis cognoscantur? Nequaquam. 8 Quare ergo se tendit homo ad hominem, cum ambo sint caro? Quid enim est homo? Caro. Et quid est alter homo? Altera caro. Et tamen caro diues extendit se contra carnem pauperem, quasi aliquid caro illa attulerit quando nata est, aut aliquid auferat quando moritur. Ad hoc plus habuit, et plus tumeret, & nihilominus indigeret.

7 D. August. Ser. 5. de verb. Domini in medio. Vide Tom 9. Tract. de Res. Sicut Cath. conuersi in med. & Ser. 4. in fine. 1. Tim. 8.

8 In Psal. 135. ante mediū.

CAP. XLV.

Diuitiarum inexplebilis cupiditas non extinguitur habendo, sed magis accenditur.

Quis enim dicitur diues in hac terra? Quando laudatur diues, quid dicitur? Multum diues est, nihil illi deest. Laus certa laudantis illa est. Nam ista non est, cum dicitur: nihil illi deest. Attende si nihil deest. Si nihil cupit, nihil illi deest. Si autem adhuc cupit maiora quam quae habet: ad hoc accesserunt diuitiae, vt egestas cresceret. 2 Non sunt ergo illae diuitiae, sed mendiciae; quia quanto magis abundat, tanto magis crescit inopia & auaritia. 3 Vnde bene quidam dixit:

1 In Psal. 135. in fine.

3 Ser. 10. de Res. ante mediū.

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Cuncta enim incrementa, rabies cupiditatis augetur. Nonne avari vel cupidi, velut hydropicus morbo aegrotare? Quomodo enim hydropicus, quantum plus bibit, tanto plus sitit: ita avarus vel cupidus acquirendo non sat inde, cum Dominus Iesus hydropicum esset curaturus, se videbat in domo Principis Pharisaeorum, diceretque: Cuius vestrum bos aut asinus in puteum cadet. & non exheredit illum die Sabbati? & congruenter hydropici mali quod accidit in puteum, comparavit: humores borabat: sicut & illam mulierem, quam decem & octogentam dixerat, & ab eadem aligatione soluebat, eum inuenit quod soluitur ut ad aquam ducatur. Hydropicus ergo recte comparatur diuiti avaro. Sicut enim illi magis abundat humore inordinato, tanto amplius sitit: quanto est copiosior in diuitiis, quibus non bene utitur, ardentius talia concupiscit. Sed quare est ista auiditas? cum ipse beatus habeat modum: Tunc accipiunt, quando esuriunt: patenter vero praedant, cum satiati sunt. Inexplebilis est sola avaritia diuitum: semper & nunquam satiatur. Quomodo ergo sunt diuitum crescentibus, crescit inopia? quae amatoribus suis, quae riant ampliores, non afferunt satietatem, sed in flammam accendunt: Diuitem tu putas, qui minus egeret, habebat. Nam videmus quosdam, cum habere pecuniam, paruis lucris fuisse laetatos: sed postquam abundare verum quidem corpus auri & argenti, falsa diuitiae: cum parua obtulerint, iam recusant. Etiam esse satiatos: sed falsum est. Nam maior pecunia satietatem non claudit, sed extendit: non irrigat, sed accendit: genitor dicendus est, qui, cum ideo voluit habere, indigeret, ideo plus habet, ne minus indigeat?

CAP. XLVI.

Collatio inter externas & internas diuitias; & earum differentia.

Sed diuitiae, inquis, habent abundantiam. Imopertes egent, quanto plus habent: desideris vastantur: tatiibus dissipantur, timoribus cruciantur, tristitia coarctantur.

illa abundantia? **2** Et quid miraris? Infelix anima abundat: verò Christianus homo non debet abundare, sed pauperè se esse cognoscere. Esti habet diuitias, scire debet quia non sunt verae diuitiae, ut alias desideret. Qui enim diuitias falsas desiderat, veras non quaerit. Qui autem veras quaerit, adhuc pauper, & rectè dicit: Pauper & dolens ego sum. **3** Talibus diuitius nudus lob abundabat, quando in Deum cor plenum habebat, & laudes Deo, perditis omnibus rebus, tanquam gemis pretiosissimas proferbat. Ipsae sunt verae diuitiae, gratiam actionis. Istae autem, ab iniquitate appellantur diuitiae, habes illas; non reprehendo: haereditas veoit: pater tuus diues fuit, & dimisit tibi. Honestè acquiris, de iustis laboribus plenum domum habes: non reprehendo. Tamen etiam sic non habes diuitias. Nam si dicis illas diuitias, amabis illas. Et amaueris illas, perbis cum illis: perde ne percas; dona ut quaeras; semina ut metas. Has diuitias noli appellare, quia quas times seruum tuum, ne, re occiso, auferat & fugiat? Si verò diuitiae essent, securitatem tibi darent. Ergo illae sunt verae diuitiae, quas cum habuerimus, perdere non possumus: id est, bona conscientia, iustitia, misericordia, castitas, sobrietas. Qui talibus rebus plenus est, diues erit, etiam si de naufragio nudus exierit. **5** Nam aliquando perierunt omnia homines in mari, & nudi exierunt. Multi naufragauerunt cum Paulo. Amatores huius saeculi passi sunt naufragium; & nudi omnes exierunt: illi, & quod foris habebant, amiserunt, & domum cordis sui inueniunt inane. Paulus autem in corde ferebat patrimonium fidei suae, quae nullis fluctibus, nullis tempestatibus potuit auferri: nudus exiit, & diues exiit. Tales diuitias debemus quaerere. Sed non eas video, dicis mihi. Stulta anima, non eas vides oculis carnis tuae. Habeto oculum cordis, & videbis eas. Sed non vides fidem. Quare illam vides in altero? Quare clamans, quando tibi frangitur, si non eam vides? Frangit tibi aliquis fidem, clamans: **6** O fides; vbi est fides? Amas eam, ut exigas: ama, ut exhibeas, *o oculo cordis videbis eam.* **7** Quid ergo quaeris diuitias, quae oculis humanis & carnis blandiuntur? Lucet aurum, sed plus lucet fides. Elige quid in corde habere debeas. Intus plenus esto, vbi diuitias tuas Deus videt, homo non videt. **8** Cum enim repletus fueris istis spiritualibus diuitiis,

2 In Psal. 112. ante finem.

Psal. 68. 3 D. August. Ser. 16. de ver. Dom. in med.

4 D. August. Ser. 95. de Tempore.

5 In Psal. 123. in medio. Act. 27.

6 In Psal. 16. conc. 25. post intimum. 7 D. August. Ser. 112. de Temp. in. 8 In Psal. 11. c. 2. in med.

Lucæ 14.

4 Tom. 4. li. 2. Euang. quæst. quest. 29. Luc. 13.

5 Ser. 25. de verbis Dom.

6 Ser. 19. inter impress. Lou. mine est 15. inter diuers. impress. An. 1576.

In Psal. 29. in fine exp. p. 2.

consolatus est eos Dominus; dicens: Quæ hominibus
 sibiilia sunt, Deo facilia sunt. Quomodo autè illud facit
 Deus? Audi Apostolum, si nõ negligas quod præcepit: *Inquit, diuitibus huius sæculi, non superbe sapere. Et enim pauperem superbientem, diuitem humilem, Cœnum bene considerantem quia illa omnia prætereunt, et fluunt; quia nihil attulit in hunc mundum, nihil per mundum auferre, cogitantem quemadmodum diues ardebat in flammis apud inferos, gutta sibi distillanti desiderauit eius qui micæ de mensa eius concupiscitans ista, facit quod ait Apostolus: Neque sperare in diuitiarum, sed in Deo uiuo, qui præstat uobis omnia, dante ad fruendum. Diuites sint, inquit, in operibus, facile tribuant, communicent, thesaurizent. Et quid in lucri? Thesaurizent sibi fundamentum bonum, ut appendant uitam æternam. Sic enim fiet, ut facile intraturi in foramen acus in cælum: si tamen de diuitiis suis non præsumunt; si non inde superbierint: sed eo semagis humiliantur, si uiderint infirmiores.* 8 Dilce ergo, o Christiane, esse habere, siue qui habes aliquid in isto sæculo; siue qui non habes, & hominem mendicium inuenio superbientem: & hoc superabundantem diuitiis inuenio se humiliantem. Et Deus superbis, & holosericatis & pannosis: humilibus dat gratiam. Et habentibus aliquam substantiam humiliter, & non habentibus interior in corde inspector est Deus appendit, ibi examinat; stateram Dei non uides, cogitans in illam leuatur. Proinde, quicquid est circa te, uel in te, posses præsumere, abice à te: & tota spes & præsumptio exultatio tua, Deus sit: illius indigens esto, ut ipso impetretur. Quicquid enim aliud habueris sine ipso, latius inaniter

FINIS.

ELENCHVS CAPITVM

SEQUENTIS LIBRI.

CAPVT PRIMVM.

Tim. 6.

Luc. 16.

Tim. 6.

In psalm. 85 se uiderint infirmiores. 8 Dilce ergo, o Christiane, esse habere, siue qui habes aliquid in isto sæculo; siue qui non habes, & hominem mendicium inuenio superbientem: & hoc superabundantem diuitiis inuenio se humiliantem. Et Deus superbis, & holosericatis & pannosis: humilibus dat gratiam. Et habentibus aliquam substantiam humiliter, & non habentibus interior in corde inspector est Deus appendit, ibi examinat; stateram Dei non uides, cogitans in illam leuatur. Proinde, quicquid est circa te, uel in te, posses præsumere, abice à te: & tota spes & præsumptio exultatio tua, Deus sit: illius indigens esto, ut ipso impetretur. Quicquid enim aliud habueris sine ipso, latius inaniter

Iacobi 4.

- V**IBVS modum uocet ad penitentiam Deus, ut & presentem & futuram eius iram euadimus. Quanta Dei misericordia, cum hic flagellat nos: quia non ab eius testamento excludimur flagellati, sed a gehema liberamur. Quare in hac uita minus mali quam boni flagellentur: & quid boni de malo faciunt Deo. Quicquid patitur bonus a malis, Deo deputari debet, nõ malis: quia ipsi quidem malefaciendi uoluntatem habent, sed non necessitatem. Sicut homo non potest nocere, nisi permissus a Deo: sic ne ipse Diabolus: quod patet exemplo Iob. Diabolus malleus est, quod sancti tunduntur, & produntur, ut uetus iuda dicitur: seruus Dei laudes diaboli. Secunda Diabolus obest diabolo, quo bene uittur Deus, ut uel malos puniat, uel probet bonos. Que potissimum aEgyptiorum plaga per malos angelos facta fuisse credenda sunt. Diaboli potestas magna uidetur: sed quantum inde perdidit, ostenditur per quandam similitudinem. Dei flagelli, quibus erudimur ad magnam hereditatem, rectius non sunt, cum & uicium Dei filius fuerit flagellatus. Non de flagello, sed de peccato est dolendum; & cura pro eo gerenda, ut tollatur, & sanetur. Cur magna sanandum est, quæ corruptus eius sanitas etiam a Deo non ab alio est expectanda. Deus, dum hominem suum castigat, tanquam inueniuntur foris demat flagelli sui.
14. Uapulant hic omnes, quicquid que nati sunt ex Adam, siue misere uuant, siue se iter.
15. Flagella Dei quid boni importent & peccatoribus & iustis.
16. Dispersio Dei ferenda est ei, qui exheredari non uult: & peccata, licet minima, defendenda non sunt, sed purganda confessione, & bonis operibus diluenda.
17. Propter peccata quætidiana, etiam penitentia quætidiana agenda est.
18. Quæritum periculis suis non curare minuta & leuia peccata, ostenditur quibusdam similitudinibus.
19. Quam facile peccatum admittitur, etiam in ipsi orationibus, dum a se fugit & distribuitur cor hominis.
20. Inustum est, ut homo qui peccauit, consistatur suum peccatum, & illud odio habeat, quia Deus odit: quo factio fit similis Deo.
21. Per confessionem peccati, quomodo pax conficienda cum Deo: & homo quomodo seuus bellum hic gerat, cuiusq. dono fiat ut sui peccatum districte.
22. Peccatum omne puniendum est: & homo si quando illud in seipsum, iustus fit, etiam si ex parte peccator sit: nec odit se, tum si sanus in se.
23. Prædictio uisus eloquii, quo etiam declaratur quomodo inquit & per uerse melius sit peccata defendat, quod Deus minus, ipsi iusti uideatur.
24. Item & hic ostenditur per uelapitulationem.
25. Nonnulli sic defendunt peccata sua, ut dicant illa placere Deo: & in utique negant esse Deum, non quidem ore, sed corde.
26. Superbus est, qui sua peccata defendit quæcumque ratione, siue fallacia, &

Pfal. 49.

benignitatis & longanimitatis eius contemnis, ignora patientiam Dei ad poenitentiam te adducit? Quod tibi putas quia places ei? Hæc fecisti, inquit, & tacui: superbia iniquitatem: quod ero tui similis. Non mihi placeat sed longanimitate quæro rectè facta. Si punirem stultos, non inuenirem confesores. Ergo te Deus, longanimitate sua parcendo, ad poenitentiam adducit: tu autem edicis, Finitur hodiernus dies, & sic ero & crastino die: ut eras erit vltimus; & tertio die, & subito venit ira eius. Non tardes conuerti ad Dominum: sunt enim qui post conuersionem, & differunt, & sit in illis vox coruina, & Coruus de arca missus, non est reuertus. Non querit dilationem in voce coruina, sed confessionem in gemitu.

Genes. 8.

Missa columba reuera est. Quandiu cras, cras? O vltimum cras, quia ignoras quod sit vltimum cras. Scio quod vixisti vltimæ ad hodiernum, peccator. Audisti? Scies audire, audisti? & hodie; quam quæstio die audis, tam quam non cogitaueris. Tu enim secundum duritiam cordis tui, impoenitens, te sauriza tibi iram in die iræ & reuelas iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique secundum opera sua.

Rom. 2.

Non sic tibi videatur Deus misericors, vt non videatur stus. Misericors & miserator Dominus: audio, & gaudeo edicis. Audi, & gaude. Adhuc addidit: Longanimis & misericors: & in extremo, Et verax. Gaudes ad verba superbia ad vltimum treme. Sic misericors & longanimis est, vt verax. Cum tibi thesaurizaueris iram in die iræ, nõne cogitas quem contempisti benignum? Quia & quod vult in flagellis, & corruptione huius mortalitatis, de indignitate ipsius est: de pœna hoc habemus primi peccati. Et non cogitare debemus, vt futuras minas ipsius euadamus, vt præsentem iram: quia & ista ira ipsius est, cuius & se, & fuisse filios dicit Apostolus. Ait quippe: Fuimus enim vltimæ; aliquando naturâ filij iræ, sicut & ceteri. Ergo ex ira ipsius quod hic homo peregrinatur, quod infirmatur, quod flagrat, quod laborat. Non est ex ira ipsius. In sudore vultus & in labore edes panem tuum, & terra spinas & tribulationem: riet tibi? Auctori nostro hoc dictum est. Aut si est aliquid nostræ: Si poteris, conuertere ad aliquam voluptatem, vbi nas non sentias. Elige quod volueris, esto auarus, luxuriosus, vt ista duo sola non dicamus, adde & tertium, ambrosius

Ephe. 3.

bonorum cupiditate quantæ spinæ? In luxuria libidinum quantæ spinæ? In ardore auaritiæ quantæ spinæ? Amores turpentes & quantas molestias habent? quantas solitudines hinc in ista? Omitto gehennam. Vide ne iam ipse tibi gehenna sis. Item totum de ira ipsius est: & cum te cõuerteris vt iuste non poteris nisi laborare in terra: & non finitur labor, nisi finita fuerit via: & finita via, finietur & tibi eius ira, de alibi dictum est: 3 In ira populos deduces. O Deus, inquit, & deducis: sanus & saluus: terres, & vocas. Quid est in ira populos deduces? Implet tribulationibus omnia, in tribulationibus positi, & laboribus, omnes recurrant ad delicias & securitate peruerfa seducantur. A te ira videtur sed paterna. Irascitur pater filio contempitori præcepto suorum: iratus ei, eum colaphizat, cædit, aurem vellit, & trahit ad scholam dicit. In ira, inquit, populos deduces. Quam multi ingressi sunt viam Domini: quam multi impleverunt domum Domini, in ira eius? Quid est? Ad hoc enim exuat tribulatio, vt exinaniat vas, quod plenum est nequitia, & impleatur gratia.

Genes. 3.

CAP. II.

Quanta Dei misericordia, cum hic flagellat nos: quia non ab eius testamento excludimur flagellati, sed à gehenna liberamur.

SE D forte flagellaris, & putas quia deseruit te Deus. Si deseruit protectio cæli terram: te deseruit Deus; quoniam secundum altitudinem cæli à terra inquit Psalmita, confirmant Dominus misericordiam suam super timentes eum. Et quid fecit? Quia nõ secundum peccata nostra retribuit nobis. Quantum distat Oriens ab Occidente, longè fecit à nobis esse peccata nostra. Quando peccatum remittitur, occidunt peccata tua, oritur gratia tua. Peccata tua tanquam in occasu sunt: gratia, qualiberaris, in ortu est. Veritas de terra orta est. Quid est. Veritas de terra orta est? Nata est gratia tua, occidunt peccata tua: in nouariis quodammodo. Ad ortum attendere debes, ab occasu auerti debes. Auertere à peccatis tuis, conuertere ad gratiam Dei. Illis occiduntibus surgis & proficis. Sed pars, in ortu, cæli, que surgit, rursum in occasum it. Non vnde conueniunt similitudines duci ad perfectum: possunt collinari ipsæ res ad quas adhibentur. Occidit pars vna cæli, oritur altera:

3 In Psal. 59 in medio.

4 In Psal. 102. vlt. mediũ.

Psal. 24.

altera: sed pars, quæ oritur modò, post duodecim horarum casura est. Non sic est gratia, quæ nobis oritur. Et peccatum æternum occidit, & gratia in æternum manet. Quomodo tenet? Quantum distat Oriens ab Occidente, tantum lenitas à Nobis peccata nostra: vt illa occidat, & gratia æternam parat. *Hoc sequitur.* Sicut nunciat pater filius: fertus est Dominus iumentibus eum. Iam sciat quæ vultis: pater est: sed flagellauit nos, & afflixit nos, & cõmiserit nos. Fili si ploras, sub patre plora, noli cum indignari: noli cum typho superbia. Quod pateris, vnde plangena est, non pœna: castigatio est, non damnatio. Noli queri flagellum, si non vis repelli ab hæreditate. Noli queri pacem quam habes in flagello, sed quem iocum in te. *Pater est enim qui te flagellat. Si ergo & pater est, non amandus blandiens, & retpuendus conuiciens? Non est, & promittens vitam, & imponens disciplinam? tibi fidelis: Accedens ad seruitutem Dei, ita in iustitia re, & præpara animam tuam ad tentationem? Omnia tibi applicuit fuerit, accipe, & in dolore sustine, & militate tua patientiam habet: quoniam in igne probatum & argenteum: homines verò acceptabiles in commilitationis.* Miser, excidit tibi: Quem enim diligit Deus corrigit: flagellat autem omnem filium quem recipit: quæ subter cruciatus, extendit animum in quasi bibe in pœnas humanas: comparata ad gehennam, & leue est quod cogitas. Hic temporalis, ibi æternus est, & qui: & qui torquetur. Nunquid adhuc patienter, qui illi: passi sunt, quo Roma vastrata est: Diues autè ille adhuc pietatem non ad beneficium, sed ad supplicium. Illi timeamus, si Deum timeamus. Quicquid hic patitur homo, si corrigatur, emendatio est: si nec sic corrigatur, damnatio est. Et hic enim luit pœnas temporales, & ibi iuratur æternas. Martyres certè sanctos laudamus, gloriæ, admiramur, dies eorum pia solennitate celebramus, rita eorum veneramus, & si possumus, imitamus. Est regna martyrum gloria: sed nescio vtrum minor gloria sancto Iob: nec tamen eide dicebatur, Tunc non idcirco causa disaiatis, nega Christum: dicebatur tamen, Blium Deum. Nec sic dicebatur, vt intelligeretur, si blasphem

redo omnis abscessura, sanitasque reditura est: sed si blasphemaueris, dicebat inepta & insulla mulier, morieris, & moriendo tormentis carebis. Quasi verò morièti blasphemus non æternus dolor succederet. Mulier fatua præsentis putredinis crebat molestiam, æternam flammam minime cogitabat. Crebat ille præfens, ne incidere in futurum: tenebat cor à mala cogitatione, linguam à maledictio, feruabat animæ integritatem in putredine corporis. Videbat quid in futurum crederet, & ideo quod patiebatur ferebat. Sic, sic vnusquisque propter corpus patitur, gehennam cogitet, & videat quàm leue est quod patitur. Non murmuret aduersum Deum; nõ dicat, Deus, quid tibi feci, quare ista patior? Imò dicat quod dixit ipse Iob, Namuis sanctus: Exquisisti omnia peccata mea, & ca tanquam in sacco signasti. Non te ausus est dicere sine peccato, quod patiebatur, non vt puniretur, sed vt probaretur. Hoc dicit vnusquisque, cum patitur.

C A P . I I I .

Quare in hac vita minus mali quam boni flagellentur: & quid boni de malis faciat Deus.

SED aliquando peccatores in hac vita aut non aut minus flagellantur, quia iam desperata est intentio eorum. At vero illi quibus paratur vita sempiterna, necesse est, vt hic flagellentur: quia vera est illa sententia: Fili, ne deficias in disciplina Domini, neque fatigeris, cum ab illo increparis. Non vis flagellari, non tibi datur hæreditas. Omnis enim filius necessè est, vt flagellatur. Vsq; adeo omnis flagellatur, vt nec illi perferat qui peccatum non habuit, qui in *Psalmo dixit:* Quomodo enim in flagella paratus sum. Nec vero tam amarum debet esse quod flagellatur, quàm dulce quod recipit. Quomodo enim nos flagellat? De hominibus quidè malis exercet nos, & de illorum insecutionibus nos erudit. De malitia mali flagellatur bonus, & de seruo emendatur filius. Quod illos Deus posse permittit, hoc faciunt nobis mali homines, quibus ad tempus, vt nobis proficit, parat. Nobis de illis prætitatur, & tamen malitia eorum dicitur, non beneficia eorum, dicent *Psalmista:* Et reddet illis Dominus secundum opera eorum, & secundum malitiam eorum disperdet eos. Certè enim modo de malis exercet nos Deus dum flagellat nos. Ad quam

Psalm. 102.

1 To. 9. Tract. de vrbis excidio: in medio. Hunc Tract. citat Beda. 2. Cor. 10.

Hebr. 12. Prou. 3.

Luc. 16.

Hæc habetur etiam apud Chrysost. Ho. penultima de Iob. To. 1.

Iob 7.

Iob 14.

In Psal. 17. ultra medium

Prou. 3. Hebr. 12.

Rom. 8.

In Psal. 114. in medio In Psalm. 52. ante lineam.

et ibidem inf.

verorem flagellat? Vtique ad regnum cælorum. Flagellat ut diximus, omnem silium quem recipit. Et quis est silius non det disciplinam pater eius? Quod cum facit Deus, reditatem sempiternam nos erudit: & hoc nobis præcedit de malis hominibus, in quibus exercet & perficit dilectionem nostram, quam vult extendi vsque ad inimicos. Neque est perfecta dilectio Christiani, nisi cum implet quæ præcipit: Diligite inimicos vestros; benefacite eis, qui odierunt, & orate pro eis qui vos persequuntur. Hæc Diabolus vincitur: hinc victoriæ corona percipitur, quanta nobis præstat Deus de malis hominibus: necesse est eundem id, quod de illis nobis præstat, sed fecit duntaxat eorum retribuere eis. Vides enim quanta nobis præstatur, in manissimo scelere Iudæ traditoris. Iudas quippe passionem filium Dei, & per passionem filij Dei omnia redemptæ sunt ad salutem: nec tamen pro salute merces reddita est Iudæ peccatori, sed pro eius malitiam supplicium ei retributum est. Aliquando itaque Deus; dat huic vel illi peccatori potestatem, flagellatque res humanæ, emendantur inde pij. Peccatori illi hoc in quod deberet: & tamen factum est de illo vnde proficit vnde deficiat impius. *Dicit ergo talis pius Christianus* sibi placuit iniquus, & inimicus meus, quia flagellatum fecit pater meus? Illum assumit ad ministeriam, mercedem patrimonium. *Illi ignem, mihi hereditatem reseruat* hoc enim Deus, quod plerumque facit & homo. Alii iratus homo apprehendit virgam iacentem in medio, quæleatuncque sarmentum; credit inde siliu suum: ac detur illi sic sarmentum, in ignem. Sic aliquando Deus per malitiam dicit bonos, & per temporalem potentiam damnandos exercet disciplinam liberandorum.

CAP. IIII.

Quicquid patitur bonus à malis, Deo deputari debet malis: quia ipsi quidem malefaciendi voluntati sunt, sed non potestatem.

1 In Psal. 39.
in a. præstat.

1 Scæviant proinde modò nostri inimici, humiliter non quicquid volunt, sed sicut desuper permittitur enim quicquid passi ab inimicis fuerimus, hoc inimici

dum est, & non Domino Deo nostro. Quandoquidem in suo exemplo mediator demonstravit, quando nobis desuper permittit homines nocere, non voluntatem nocendi desudari, sed potestatem. Vnusquisque enim malus apud se habet voluntatem nocendi: vt autem possit nocere, non habet in potestate. Vt velit, iam reus est: vt possit, occulta dispensatione providentiæ Dei, in alium permittitur ad pœnam, in alium permittitur ad probationem, in alium permittitur ad corosum. Ad pœnam, quomodo permitti sunt *vnde dicitur*, id est, benignè capere populum Israël, quia peccaverunt in Deum. Ad probationem autem permittus est Diabolus in Iob. Propterea est autem Iob, confusus est diabolus. Ad coram verò permitti sunt persecutores in Martyres. Occisi sunt Martyres, quasi vicisse se arbitrati sunt persecutores: Illi in manifesto triumphaverunt: illi in occulto verè coronati sunt. Ergo quem permittitur, occultæ dispensationis est providentiæ Dei. Vt autem velit nocere, ipsius hominis est: non enim continuo, quem vult, occidit. Itaque ipse Dominus iudex visorum & mortuorum, stans ante hominem iudicem, prænobis humilitatis exemplum, & patientiæ documentum, non victus, sed militibus pugnandi exemplum demonstrans, minantia iudici, tumentia superbia, & dicenti: Nescis, quia potestatem habeo dimittendi, & occidendi re? abstulit typhum instantis; & tanquam reddens exufflationem, qua detumesceret, Non haberes, inquit, in me potestatem, nisi data tibi esset desuper: *tanquam diceret, Vnde tibi potestas datur, quia me posses occidere, scio: sed tu nescis vnde in te maneat ista mala voluntas, quæ me non vis dimittere. Potestas ista à bono Deo est: sed obsecra voluntas tua, à teipso malo.* Remanet ergo in malis illa nocendi cupiditas. Hanc habet homo in potestate cupiditatem nocendi, voluntatem ad perniciem. Si autem cuiquam nocere poterit, non gloriatur non ipse nocuit, data est ei potestas. Semel dictum est, sententia firma est: Non data potestas nisi à Deo. Non dixit: Non est cupiditas, nisi à Deo. Est enim ista mala cupiditas, quæ non est à Deo, sed quia ipsa mala cupiditas nulli nocet, si ille non permittat, non est, inquit, potestas, nisi à Deo.

Vide Tract. 11
in Ioannem,
in medio.

Ioan. 19.

1 In Psal. 103.
côc. 4. in med.

Rom. 13.
1 In Psal. 37.
conc. 2. ante
medium.

Sicut homo non potest nocere, nisi permixtus à Deo: ipse diabolus: quod patet exemplo Iob.

1 Ibidem inf.

Quid ergo? Homo tantum non habet potestatem cum accepit desuper? Quid ipse diabolus? An vel vnam ouiculam tollere viro sancto Iob, nisi prius Mitte manum tuam, hoc est, da potestatem? Ille voluit ille non sinebat. Quando ille permisit, ille potuit. Non ille potuit, sed qui permisit. Ideo bene eruditus ipse loquitur: Dominus dedit, & diabolus abstulit: sed, Dominus Dominus abstulit: Sicut Domino placuit, ita factum est sicut di. bolo placuit. 2 Non triumphet, inquit, inimicus ipse fecit. Noui ego à quo sit permixtus. Diabolo nocendi voluntas: Domino meo probandi potestas. vulnere corporis accedit vxor relicta, sicut Eua, adiutor boli, non consolatrix mariti: tentat, & dicit inter multas pationes: Adhuc tu pertraheas in simplicitate tua? Dicit verbum in Deum, & morere. Et ille Adam in stercore quàm Adam in paradiso: nam Adam in paradiso confiteri, vt de paradiso emitteretur: Adam in stercore respicietur, vt ad paradikum admittetur. Quid ergo ille Adam in stercore, parturiens immortalitatem intrinsecus, vt fluens extrinsecus: quid ait mulieri? Tanquam parentibus mulieribus locuta es. Si bona percepimus de Domino; mala autem quare non sustineamus? Iterum promauum Domini dixit in se, quòd eum diabolus percuteretur: cum non attendebat quis percuteret, sed quis percuteretur: Nouerat rectorem suum, & tentatorem suum: permutatoris sui nouerat. Nihil tibi, inquit, diabolus quantum accepit ille potestatis, tantum ego patior. Ne ab illo patior, sed ab eo, qui potestatem dedit. Comperimus Iob superbia tentatoris mei: sustineantur flagella patris mei: cum in animo suo disputabat Iob. 4 Diabolum non videtur potestatem Dei intellexerat. Nouerat quia diabolus nihil potest, nisi ab illo cuius summa potestas est, permixtus: Ideo autem permisit Dominus, vt homo probaretur, & vinceretur. 5 Inuidere ergo potuit sancto: nunquid potuit? Accusa e potuit, damnare nunquid potuit? Nunquid valuit aliquid tollere? Nunquid vel vnguem, nunquid

Iob 1.

3 In Psal. 19. in pte. 1.

3 In Psal. 117. conc. 4. ante medium.

4 In Psal. 90. in princip.

5 In Psal. 34. còc. 1. in fine.

illum ledere, nisi Deo diceret: Mitte manum tuam? Quid est, mitte manum tuam? Da potestatem. Accepit. Ille tentauit: ille tentatus est. Tentatus tamen vit: tentator victus est. Deus enim, diabolo permiserat: vt illa tolleretur; ille seruum suum inter non dederat. Quomodo non deseruerat? 6 Quoniam diabolo dabat potestatem tentatori, ipse tentato præbebat misericordiam. Ad mensuram enim permittitur tentare diabolus. Et habis nos, inquit, in lachrymis, in mensura. Noli ergo timere, nisi permixtum aliquid facere tentatore: habes enim misericordissimum saluatorem. Tantum permittitur ille tentare, quantum tibi prodest, vt exercearis, vt probearis; vt qui te creabas, à teipso inueniaris. Vnde etiam in hunc sanctum Iob 7 admittit Deus tentatorem, non vt ipse nosset quod querat, sed vt nobis eum noscendum & imitandum præberet. Nunquid enim si tentator non admitteretur, videremus ipsi in Iob, quid deberemus, & vellemus imitari?

6 In Psal. 44. ante finem.

7 In Psal. 59. in fine.

Diabolus malleus est, quo sancti tunduntur, & produncuntur; vt velut tubæ ductiles fortius Dei laudes resonent.

Cum beatus Iob tam sanctus fuit, vt in illo compleretur illud quod in Psalmo Spiritus sanctus dixit: Plallite Domino in cithara, & voce psalmi, in tubis ductilibus. Ductiles erant sunt tubæ, & tundendo produncuntur. Quando enim hominum persecutionem patimur, si exemplo Iob patienter omnia sustinemus, & nunquam contra dispensationem Domini murmuramus, vapulando erimus tubæ ductiles, ad laudem Domini productæ, si cum tribulatione proficimus. Tribulatio unio est: profectus productio est. Tubæ quippe ductiles erant: beatus Iob, quando à diabolo percussus tantis damnis, orbate filiorum affictus, in nullo contra Dominum murmurauit. Tensione illa tantæ tribulationis factus est tuba ductilis: Ergo audiamus si ipsa tuba bene sonuit. Audi. Dominus de manu Domini benedictum. Vide quomodo & quàm diligenter sonuit, quàm suauem sonum dedit. 2 Si bona, inquit, suscepimus de manu Domini, mala quare non toleremus? O sonum fortem, ô sonum dulcem; quem nõ dormientem excitet sonus

1 Tom. 10. Ser. 212. Vide etiam in Psal. 97. in medio.

2 Ibidem inf.

sonus iste? Quæ non excitet præsumptio in Domino
 sus diabolum securus procedat in præliū, & non fecit
 obtestator, sed Dei auxilio protegens? ipse enim
 dedit, qui eum tentari permisit. Non enim tunderet
 de seipso. Nihil enim facere poterat, nisi quod dispo-
 uina permiserat. De illius enim diaboli pœna futu-
 commemorat, ait: Contritus est malleus vniuersæ ter-
 leum vniuersæ terræ, diabolu vultu intelligi. Dei
 in manu Domini posito, id est, in potestate Dei
 ductiles tubæ, id est, animæ sanctæ, vt resonent Deo
 isto malleo & iustus iudicatur, & peccator. Ille, vt pu-
 niatur. Aut certe vt iustus augeatur in bonis, &
 corrigatur à malis. Sub isto enim malleo, in manu
 restare Domini constituto, tunduntur non solum hu-
 & superbi. Sed humiles producentur *vt argentum*
 superbi comminuntur vt vitrum. Vna eadem que
 nos producit ad gloriam, malos redigit in taullam
 tur in eis illud quod scriptum est: Et erit tanquã pul-
 proicit ventus à facie terræ. De ipso enim malleo
 animæ sanctæ, Deo dispensante vel permittere tunc
 nullo murmurant, in nullo penitus contradicunt, ne-
 liter velut ductiles tubæ proclamant: Iustus es Domine
 iudicia tua: adhuc minus patimur quàm metemur. Tu-
 dem dicunt animæ sanctæ. Animæ verò superba-
 obnoxie, quotiens aliqua aduersitate pulsantur, res-
 Domini murmurare præsumunt, dicentes: Deus
 fecit? Quare tanta patior mala? Quibus in conscientia
 det diuina iustitia: Bene dicis, ô Deus, quid tibi fecerit
 est, quia nihil mihi fecisti. sed totū tibi. Si enim ali-
 fecisses, mihi feceras. Cum verò peccata & criminum
 fecisti, tibi omnia fecisti, non mihi.
Quia ergo non nocique vt eis ignis præparetur æternus, nullus fidelis ignorat,
ad immitti per eos, sicut Psalmus septuagesimus septimus ha-
de isto malleo etiam Apostolus tundebar. In magis
 inquit, reuelationum ne extollar, datus est mihi sum-
 nis meæ, angelus satanæ, qui me colaphizat. Ecce
 videamus quemadmodum sonet: Propter quod, in
 Dominiu rogavi, vt auferret eum à me; & dixit mihi
 tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur.
 bam, inquit ille fabricator, perficere volo: non perfici-
 tundam. In infirmitate virtus perficitur. Et audi

Hier. 50.

Psal. 11.

4 In Psal. 57.
 in medio.
 2 Cor. 12.

ductilem, & bene sonantem: Quando infirmor, tunc
 ens sum. Et ipse Apostolus, tanquam Apostolus hærens
 isto, hærens illi dextera, de qua tenetur malleus, vt pro-
 dit tubam, in illa dextera positus facit & ipse de ipso mal-
 dicit de quibusdam, quos tradidit satanæ, vt discant non
 phemare. Tradidit malleo tundendos. Malè sonabant, an-
 iam producerentur: sonè producti, & facti tubæ ductiles,
 illa blasphemia, laudes Domini sonauerunt. Hæc sunt tubæ
 illes: quas cum ruidis diabolu, vel angeli eius in corporibus,
 us Deo, & canoras faciunt in auribus Domini.

CAP. VII.

*Iustitia diaboli obest diabolo, quo bene viuitur Deus, vt vel
 malos puniat, vel probet bonos.*

Dolores ergo corporum plerumque immittuntur etiam
 nis hominibus ab angelis satanæ: sed hoc non possunt
 permitti. Nam & Iob sanctus, sicut iam ostendimus, sic
 us est. Immundus enim permittebatur, & sanctus pro-
 nit. Sciuens inbrauit in cor Iudæ: sciuens tradidit Chri-
 um, sciuens crucifixit: & crucifixio Christo redemptus est
 bis terrarum. Ecce sciuia diaboli, diabolo obfuit, nobis
 item profuit. Sciuens enim quos tenebar, amisit, redemp-
 sanguine Domini, quem, cum scuiret, effudit. Si sciret
 intum damnum se passurum, non funderet in terrâ pretium,
 redemptum est genus humanum. Sic etiam ille angelus
 tanæ quasi libenter permittus est colaphizare Apostolum:
 tamen Apostolus curabatur, & malus diabolu magis cru-
 abatur. Esse autem diabolum & angelos eius tam malos,
 que vt eis ignis præparetur æternus, nullus fidelis ignorat,
 ad immitti per eos, sicut Psalmus septuagesimus septimus ha-
 dolorum immisiones digno quolibet, à Domino Deo,
 nos hac pœna iudicat iustus, durum videtur eis, qui minus
 onet sunt cogitare quemadmodum summa Dei iustitia be-
 uatur & malis. Quos quidem, quantum pertinet ad eorum
 abstentiam, quis alius quam ipse fecit? Sed malus ipse non
 bit: vt itur tamen eis, qui bonus est, bene, id est, conuenienter
 iuste: sicut eo-utra iniqui creaturis eius bonis viuunt malè.
 itur ergo Deus angelis malis, nō solum ad puniēdos malos,

ibidem.

1. Tim. 6.

1 In Psal. 110.
 in medio.

Iohan. 13.

2 Cor. 12.

2 In Psal. 77.
 in medio.

3 Reg. 22.

sicut in istis omnibus, de quibus loquitur *prædictus* sicut in rege Achab, quem *fallacia* spiritus ex Deo seduxit, ut caderet in illo: verum etiam ad probandis manifestandos bonos, sicut fecit in Iob. Quod autem ad istam materiam corporalem visibilibus elementis, quod ea possunt uti angeli, & boni & mali, quantum potestas est: quemadmodum & homines boni & maligni talibus quantum possunt pro modulo infirmitatis. Nam & terra vitium, & aqua, & aëre, & igne, non necessarii rebus sustentationis nostræ: verum etiam superfluis & ludicris, & mirabiliter artificiosis operibus hac angelis longè amplior est potestas & bonis & malis utrique maior bonis: sed quantum Dei nutu a quo iubetur aut sinitur, sicut & nobis. Neque enim iniqua volumus, possumus. Sed aliud est, quando prohibetur, etiam suis, sicut ei placet, tractandis, maiore prohibetur: aliud, quando ei potestas etiam in eos alieni sunt, datur. Sicut homo de pecore suo prohiberi facit quod vult: nec sanè facit, si prohibetur maiore: de alieno autem pecore ut faciat, expectat statem dari ab illo, cuius est. Ibi ergo potestas quæ sibi datur: hic autem quæ non fuerat, tribuitur.

CAP. VIII.

Quæ potissimum Aegyptiorum plaga per malos facta fuisse credenda sunt.

x Ibidem im-
mediate.

QUæ cum ita sint; si per angelos malos Deus quos infixit Aegyptiis: nunquid audebimus aequam in sanguinem per eosdem angelos versam, & eosdem angelos factas, quorum similia etiam magis beneficium suis facere poterunt: ut angeli mali ex virtute consistenter, hinc illos affligentes, inde fallentes, in iudicium & dispensationem iustissimi & omnipotentis Dei, iuste utentis etiam iniquorum malitia? Non audebimus. Vnde enim scyniphes facere magi Pharaonis poterunt? An quia hoc permisit ipsi angeli mali non potuerunt? quod verius dicendum est, occulta causa est, & vires non quævis excedit? Nam si propterea per malos angelos Deum fecisse putauerimus, quia poenæ infligebantur beneficia præstabantur: tanquam nemini Deus poenâ per angelos bonos, sed per illos velut militiam caelestem

Gen. 19.

consequens erit ut etiam Sodomam per malos angelos tam esse credamus; & malos angelos Abraham & Loth suscipisse videantur: quod ablit ut contra scripturas iustissimas sentiamus. Claret igitur ista hominibus fieri per bonos & malos angelos posse. Quid aut quando fieri oporteat, & illud verò qui facit, non laet, & cui voluerit reuerentur: illud verò qui facit, non laet, & cui voluerit reuerentur: illud verò qui facit, non laet, & cui voluerit reuerentur. Verumtamen quantum nostræ intentioni scriptura diuini moderatur, malis poenâ irrogari, & per bonos angelos, sicut iudicis; & per malos angelos, sicut Aegyptiis, legimus: sed verò corporalibus poenâ per bonos angelos tentari & irrogari, non mihi occurrit. Quod verò pertinet ad præsentem Psalmi huius locum, si ea quæ mirabiliter de creaturis tribuere sine dubitatione possumus; mortes pecorum, mortificationum, & illud maxime, vnde religata sunt omnia, & irrationem cordis illorum, ut populum Dei non dimittere. Hanc enim iniquissimam & malignissimam obstinationem Deus cum facere dicitur, non instigando & inspirando, sed deserendo facit: ut illi operentur in filiis diffidentia, quod illis debet, iusteque permittit. Nam & illud quod Esaias propheta dicit: Domine, ecce tu iratus es, & nos peccauimus, & nos peccauimus, & facti sumus sicut immundi omnes; ea ratione intelligitur. Præcessit enim aliquid, vnde Deus iustissime iratus, ab eis suum lumen auferret, ut in peccata, quæ illa tergiversatione defendi possunt non esse peccata, cecitas humana mentis offenderet, ab itinere iusticie deviando, & deviendo. Et quod in alio Psalmo scriptum est de his ipsis Aegyptiis, quod Deus conuerterit cor eorum, ut odissent populi eius, & dolorem facerent in seruos eius: bene creditur Deus fecisse per malos angelos malos, ut etiam vitiosæ mentes filiorum infidelitatis, per eos angelos, quibus eadem amica sunt vitia, excitantur in odium populi Dei, atque ad terrendos & corrigendos bonos illa mirabilia sequeretur. Illa enim mala morum, per his corporalibus plagis significata sunt, per malos angelos irrogari in eos qui illis diuina æquitate subduntur, conuenientissime creditur. Neque enim cum fit quod ait Apostolus: Tradidit illos Deus in concupiscentias quodis eorum, ut faciant vitiosas non conueniunt, non illic mali angeli, tanquam in materia sui operis versantur, & gaudent: quibus iustissimè subdita vitiositas humana, præter eos quos liberat gratia.

Psal. 77.

Esa. 44.

Psal. 104.

Rom. 1.

Diaboli potestas magna videtur: sed quantum im-
derit, ostenditur per quendam similitudinem

In Psal. 61.
ante finem.

Itaque diabolo potestas quædam est. Plerumque
vult nocere, & non potest: quia potestas ista sub pote-
stati tantum potest nocere diaboli, quantum vult.

In Psal. 103.
conc. 3.
vitæ mediū.

Quare autem datur ei potestas? Aut ad mandanda
aut ad probandos pios. Iuste hoc totum Dominus
neminem habet diabolus potestatem, vel in aliquo
ille concedat, cui est potestas summa & sublimis. Sic
est homini nulla est potestas in hominem, nisi desuper

1 Ibidem.
côc. 4. in med.

3 Nemo autem dicit, magnam habet diabolus potestatem
vident enim homines quasi quantum accepit potestatem
quod perdidit maiestatis, non vident. **4** Ipse cadens

4 Ibidē supra.

suo de sublimi habitatione cælorum, & ex angelo factus
diabolus, accepit quandam locum suum in hoc mari
spacioso. Regnum eius, quod putas, carcer eius est.

5 Ibidē infra.

5 tibi videtur eius gloriatio, damnatio est. Similitudinem
pe breuiter, quia reuera magnum aliquid est, hoc nosse

6 ligere. Domus ista magna habet dominum, habet seruos
ipsis seruis habet circa fe proximos sibi in apparatus
ribus vestium, thesaurorum, horreorum, magnarum pecu-

num. Habet etiam seruos in infimis ministeriis, & in
sibi potestatis, vt quosdam habeat & ad mundandas
A summis procuratoribus vsque ad extrema ista & in
nisteria, quàm multi sunt gradus? Si ergo aliquis mag-

curator offendat, & in pena domini sui, verberetur
ostiarium in extremo loco aliquo, si exercens sibi datus
statem, vt volentes intrare vel exire, perturbet secun-

statem potestatis, quem accepit à domino: illi autem
eum fuisse aliquando magni procuratorem, magnarum
statem illius esse arbitrentur, quia quid perdidit, nec
tamen ostiarium ille, de quo dixi ad similitudinem domus

huius terrenæ, potest aliquid facere nesciente Domino
turbare aliquem, illo nõ iubente. Iste autem nec ad illam
positus est, quia intramus ad Deū. Christus est enim
& per Christū intramus ad vitam æternā. Sed est quædam

qua intratur in hoc sæculū, ianua quædam mortalitatis,
quo-

10an. 10.

mae carnis huius detrimenta & supplementa. Ad istam ian-

nam quasi quidam ostiarium est diabolus. Hic habet potesta-

sed non tantam, vt faciat aliquid nesciente aut nolente
mino suo. Ne forte aliquis dicat, perdidit quidem ille mag-

potestatem superiorum apparatus: sed ego in his infimis
hic me potest habere in potestate. Noli falli: nouit te Do-

Deus tuus; & sic te nouit, vt capillos tuos habeat nu-

6. Nam quid aliud non solum in libro Iob, sed etiam
in ipso Euangelio declaratum est, vbi spiritus immundi

in porcos irent, nisi hoc illis benignus ipse Saluator peten-

(quos certe in abyssum potest relegare) concederet?

necessariā docere nos volens, vt scilicet nouerimus, multo
nos eos posse sua potestate nocere hominibus, qui nec pecc-

is, qualibuscunque potuerunt. **7** Noli ergo cogitare quid
ipit diabolus; sed quid perdidit. **8** Accipit potestatem in
ma, & amittit maxima & summa. Et non est ista potestas
sed pena damnati. Nec ipse ergo potest habere aliquam
estatem, nisi permittit. Et in libro Iob habes, quem com-

morauit: & in Euangelio Dominus dicit: Hac nocte postu-

lit satanas, vt vos cribraret sicut triticum, & ego rogavi pro te,
patrem, ne deficiat fides tua. Permittitur autem, aut ad
nam nostram, aut ad probationem.

CAP. X.

*Dei flagella, quibus erudimur ad magnam hereditatem,
recusanda non sunt; cum & vnicus Dei filius fuerit
flagellatus.*

Quid ergo times, o homo? Ambula in Domino Deo tuo:

certus esto, quod te non vult pati, non patieris: quod te
permissit pati, flagellum corrigentis est, non pena damn-

ad hanc hereditatem sempiternam erudimur, & flagelli de-

gnamur? Si recusaret quispiam puer colaphis aut flagellis
adit à patre suo, quomodo diceretur ille superbus, desperatus,

gratus paternæ disciplinae? Et vt quid erudit pater homo si-

um hominem? Vt possit non perdere temporalia, quæ illi
quisiuit, quæ illi collegit, quæ non vult eum perdere; quæ
le, qui re-inquit, non potuit in sempiternum tenere. Nō docet
um, cum quo possideat: sed qui post eū possideat. Si filium
bet pater successorem, & quem docet, & ipsum similiter per
nia transiturum, quā & ille, qui monebat, transiturus est;

Luc. 11.

6. Tom. 6 li. 2.

cōtra aduers-

legis & pro-

phet. cap. 12.

Vide etiā ser.

14. post med.

7. To. 7. lib. 4.

contra Iulia.

ca. 7. Tract. 6.

in epist. Ican.

7. In Psal. 148.

serē in med.

8. In Psal. 126.

exposit. 4. post

initium.

Lucæ 22.

Tom 9 Tra.

7. Ioanem

ante mediū

de flagello, sed de peccato est dolendum; & cura pro
evigilanda, vt tollatur, & sanetur.

Primum flagella sua dolent homines; quare flagellan-
tur, non dolent. Sclero autem, si damnatum patitur, procli-
vatur, ut dicat, Indigne passus sum, quam vt consideret, qua-
passus sit dolens damnatum pecuniar, non dolens iustitiae. Si
passus sit, inesturum tuum interiore dolore. Nihil habes in do-
lo, sed forte manet ex corde. Si autem plenum est cor bo-
num, Deo tuos: quare non dicis, Dominus dedit, Dominus
tulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Do-
mini benedictum: Vnde vero sanctus David dolebat: De
flagello, quo flagellabatur? Abiit. Et dicitur meus, inquit, ante
semper. Et quis diceremus, Quis dolor? unde dolor?

Respondet: Quoniam iniquitatem meam ego pronuncio, & cu-
ingeram pro peccato meo. Ecce vnde dolor. Non de flagello
dicitur de vulnere, non de medicina. Nam flagellum medica-
mentum est contra peccatum: & tamen plerumque si filius cu-
i quam monatur, plangit illum: si peccet, non illum plangit.
Tunc plangeret, tunc doleret, cum illum peccatorem videret.
Tunc modum imponeret, tunc normam vitandi doceret, disci-
plinam daret. Aut si fecerit, & ille non audivit, tunc erat plan-
dendus, tunc peius mortuus luxuriosae vitens, quam moriens
luxuriam amens. Tunc ergo quando ista faciebat in domo
tua, non solum mortuus eras, sed & putebas. Hinc dolenda
sunt, ista sustinenda: ista ferenda, ista plangenda. Plangenda
autem quomodo audisti plangere illum? Quoniam iniquita-
tem meam ego pronuncio, & curam geram pro peccato meo.

Non securus es, cum confensus fueris peccatum, tanquam sem-
per preparatus ad confitendum, & committendum peccatum.
Et pronuncia iniquitatem tuam, vt curam geras pro peccato
meo. Quid est, curam gerere pro peccato tuo? Curam gerere
pro vulnere tuo. Si diceris: Curam geram pro vulnere meo,
quid intelligeret, nisi dabo operam vt sanetur? Hoc est
curam gerere pro delicto, semper nisi, semper intendere
semper studiosè & sedulo agere, vt sanes peccatum. Ecce de
indiem plangis peccatum tuum: sed forte lachryma cur-
rit & manus cessant. Fiant elemosinae, redimantur peccata.
Cessat indigens de dato tuo, vt & tu gaudens de dato Dei.
Eget

In Psal. 77.
non procul à
fine.

Psalm. 77.

10

quomodo vis erudiri non aucter nos, cui non successum
nem accesserit. Iamque de tu quo in quodam mansu in herede
quar non marceat, nec moriatur, nec expandent noui, nec
narredicas, & late patet esse. Fune non debentur, & erudiri
debemus? Si desideramus propitios rationem patris. Nam i-
dignos aliquibus necessitatibus erudit, vult vt amplius
diligamus, ne forte per aliquam correptionem, vt sub-
mureum. Suberant nobis aliquando per necessitatem
arriter nos, vt sciamus quia pater & Dominus vt. Non
blandiens, sed & flagellans. & flagellans enim nos etiam ma-
ditati incorruptibili & magis. Si vnam euasiam, vna
cellam tuam, aut si quid habes in domo tua, vna sa dicitur
fili tuo: & ne perdat, sed erudit tuum, & flagellus et
disciplinam corrigas, ne perdat nihil tuum, vna od & spe
dimissus est, sicut & tu non vis, vt nos erudiri poterat
in flagellis etiam necessitatem aut retributionem, aut
talem harreditatem daturus est. & curat transire non possit
reditatem enim nobis dicit scriptum, Deus, vt totum possi-
mus, & ab ipso possideamur in aeternum. Et si dicitur
Deum diligere, tantum ab illo dicitur bonum, vt con-
sibi filium tuum, hominem faceret. *108* *108* *108* *108*
propter nos: quod nobis seruauit iam. Iniquitatem
ergo sine flagello peres foretorem, nisi forte non quod
dant. Flagellat omnem filium quem recipit. Tunc con-
tibi re volebas abscondere? Omnia & nullis exceptis
lus sine flagello est. Quid? an omnem? His autem
omnem istam vitium sine peccato, non tamen inest
sunt? Si autem flagellatur filii, quia debent sperare terna
sunt? Et si vitium sine peccato flagellatur, & pro nobis
nibus tradit erudit: quomodo debemus nos flagellari, non
etiam quare flagellatur? Inuenies ergo eum qui in
est merito flagellatus: non mortuus est propter de-
uoluit, & returret propter inuoluntatem hominum
meam, ne abistatur flagellari. *er* *quod* *curare* *flagellari*
sed potius confiamus, qui recipitur iustitiam. Non
tendere debemus quantum Deus permittat hominibus
illis, ita quantum feruet iustis. Sed debemus optare etiam
per quos flagellatur, vt conuertatur, & flagellatur. Sicut
tuos fideles erudiebat, qui de Saulo flagellum tibi fecerat.
postea conuertit & Saulum.

In Psal. 77.
non procul à
fine.

In Psal. 77.
conca. 10. 11.

In Psal. 77.
118. 119. 120.
121. 122.
123. 124.
125. 126.
127. 128.
129. 130.
131. 132.
133. 134.
135. 136.
137. 138.
139. 140.

In Psal. 77.
conca. 10. 11.

Actor 5.

Eger ille: eges & tu eger: ille ad te, eges & tu ad Deum. non contemnis egerem tui: Deus non te contemnet egerem. Ergo impleto tu egerentis inopiam, vt impleat Deus tua tua. Hoc est, curam geram pro peccato meo; faciantia quæcunque facienda sunt, ad abluendum & sanandum peccatum meum. Denique, *ne foris hoc nimis grauat* attende quid dicat alibi: Dominus, inquit, opem facit super lectum doloris eius. Lectus doloris, infirmitas eius. Ne dicas, non possum sic curam gerere pro peccato meo: Quare, & portare, & refrenare carnem meam: adiuuans, vt Dominus opem ferat tibi super lectum doloris tui. Peccator lectus, non vt portabas lectum; sed paralyticus in lecto adest, qui dicat tibi, Tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius: tanquam quateretur. Quare ergo, cum opem ferat Deus, tanta mala patimur in ista vita, tanta scanda, tanta *gela*, tantos labores, tantam inquietudinem carnis & aconuertit se ad Deum, & tanquam consilium medicum nobis exponens, Torum stratum eius, inquit, veritas inimitate eius. Sed quare istud? Quia flagellat omnem in quem recipit. Quare istud? Quia peccanti homini dicitur. In labore vultus tui edes panem tuum. Ergo quia conuenes istas, in quibus vniuersum stratum nostrum veritas infirmitate nostra, agnosere debet homo propter peccatum, conuertat se, *curam gerens pro peccato*, & dicat quod dicitur: Ergo dixi, Domine miserere mei; sana animam meam quoniam peccavi tibi. O Domine, in tribulationibus meis exerce, flagellandum indicas omnem filium quem paraturus es, qui nec vnico pepercisti. Ille quidem sine peccato flagellatus est: ego autem dico, Miserere mei, sana carnem meam, quoniam peccavi tibi. Si vltus est qui putredine respicit: patienter ferre debemus vltiem medicum, & scire quod id est, omnibus tribulationibus nos exercentem, & a peccato sanantem. Plane committimus nos medici manus: non errat, vt sanum pro putri fecerit. Nouit quod inspicit in vitium; quia ipse fecit naturam: quid ipse condidit, quod nostra cupiditate accessit, dilcernit. Scit se sano homini peccatum dedisse, ne languorem incurreret: dixisse in paradiso manduca, & hoc nolli. Non audiuit sanus medici præceptum

auderet: audiat vel ægrotus, vt furgat, dicatque: Ego dixi, miserere mihi: erere mei, sana animam meam, quoniam peccavi tibi. Et istis meis, in peccatis meis non acculo fortunam: non dico, mihi facit factum: non dico, adulterum me fecit Venus, & inonem me fecit Mars, & auarum me fecit Saturnus: ego dixi, miserere mei, sana animam meam, quoniam ego peccavi tibi. Illi, qui *gestit curam pro peccato suo, qui non de flagello doluit, de anima morbo; cui Dominus opem tulit super lectum doloris, quia medicinam Dei non respuit.*

CAP. XII.

magis sanandum est, quam corpus, cuius sanitas etiam a Deo, non ab alio est expetenda.

Q Vid ergo tu facturus es? dic mihi. Implere legem ex omni parte, ita vt in nullo offendas, difficile est. Reatus ergo certus est: remedio vt non vis? Ecce quale remedium posuit Deus contra ægritudines animæ. Quid ergo? Cum caput tibi dolet, laudamus, si Euangelium ad caput tibi posueris, non ad ligaturam accurreris? Ad hoc enim perducta est infirmitas hominum; & ita plangendi sunt homines qui currunt ligaturas, vt gaudeamus, quando videmus hominem in lecto suo constitutum, iactari febribus & doloribus, nec alicubi opem posuisse; nisi vt sibi Euangelium ad caput poneret: non quia ad hoc factum est, sed quia prælaratum est Euangelium ligaturis. Si ergo ad caput penitur, vt quiescat dolor capitis; ad cor non ponitur, vt sanetur a peccatis? Fiat ergo. Quid fiat? Donatur ad cor, sanetur cor. Bonum est, bonum est, vt de salute corporis non seragas, nisi vt a Deo illam petas. Si fecit tibi prodesse, dabit illam: si non tibi dederit, non proderat habere illam. Quam multi ægrotant in lecto innocentes; & si sani fuerint, procedunt ad scelera committenda? Quam multis obest sanitas; Latro, qui procedit ad faucem, occidere hominum; quanto melius illi erat vt ægrotaret? Qui nocte surgit ad fodiendum patiemem alienum, quanto illi melius erar si febribus iactaretur? Innocentius ægrotaret, sceleratè sanus est. Nouit ergo Deus quid nobis expedit. Id agamus tantum, vt cor nostrum sanum sit a peccatis. Et quando forte propter peccatum flagellamur in corpore, ipsum, vt opem nobis ferat, deprecemur. Rogauit eum Paulus Apostolus, vt auferret ab eo stimulum carnis: & noluit auferre. Nunquid perturbatus est,

1 in psal. 40. ante medium

Mar. 2.

1 Ibidem infra.

Genes. 1.

Psal. 40.

1. lectus.

Psal. 40.

1 Tom. 9 Tra. 7. in Ioann. in medio.

1 Cor. 12.

est, & nunquid contritissimus dixit se desertum? Magis non desertum, quia non ablatum est quod volebat autem illa infirmitas sanaretur. Hoc enim inuenit in voce Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perditur. Vnde ergo scis quòd non vult te *forte de infirmantem* sanare quia adhuc tibi expedit flagellari? Vnde scis quàm putredine te car medicus agēs ferrum per putria? Nonne nouit tu quid faciat, quouique faciat? Nunquid vltulus eius quod tur, retrahit manus medici artificiosè secantis? Ille clamare se car. Crudelis qui non audit clamantem; an potius miser qui vulnus persequitur vt sanet ægerorum? Hæc ideo tibi quis, *dum infirmatur, aut flagellatur, quarat aliquis auxilium Dei, qui ipse suis castigationibus nos domare debet & perficere.*

CAP. XIII.

Deus dum hominem foris castigat, tanquam iumentum suum domat flagellis suis.

I Proinde tota nostra spes in illo sit; ei nos subdomemur, id est, perficiamur, domitorem feramus: Plebem enim profert Dominus noster etiam flagella. Si enim domanda iumenta tua profers virgam, profers flagellum non profert ad demanda iumenta sua, quod sumus nos, iumentis suis faciet filios suos? Domas equum tuum daturus es equo tuo, cum te cæperit portare, mansuetum disciplinam tuam, obedire imperio tuo, esse iumentum, est, esse adiumentum infirmitatis tuæ? *Quid ei reus quem nec saltem sepelis cum mortuus fuerit, sed dicitur dum volatilibus proicis? Domito tibi Deus hæreditatem uat, quod est ipse Deus: & ad tempus mortuum resuscitat carnem tuam vsque ad numerum capillorum reddet te constituit te cum angelis in æternum, vbi iam non datur domari, sed tantummodo à piissimo possideri. Eric enim Deus omnia in omnibus: nec erit vlla infelicitas, que exerceat: sed felicitas sola, quæ pascat. Ipse autem pastor Deus noster est: ipse potus noster, Deus noster: honoratus Deus noster: diuitiarum noster, Deus noster. Quæcumque varia quaris, ipse tibi vnus omnia erit. Ad hanc spem domatur, & domitor intolerabilis habetur? Ad hanc spem*

*aut, & contra istum vilem domitorem, si forte flagellat, profert, murmuratur? Audisti exhortantem apostolum: Pateris vos à disciplina, ergo nothi, & non estis filii. Nothi adulteri. Quis enim est filius, cui non det disciplinam pater? Et carnis quidem nostræ, inquit, patres habebamus reprobos, & ferebamus: non multo magis subiciemur Patris spirituum, & viuemus? Quia enim tibi potuit præstare patris, quia corripuit te, quia verberauit te, qui flagellum tulit, & cecidit te? Nunquid præstare potuit, vt viueres in æternum? Quod non potuit præstare tibi, quomodo præstabit tibi? Propter pecuniam suam quantulumcumque, quam de foris & labore collegit, erudiebatur flagellis, ne tibi dimissus foret, te malè viuente disperderetur. Et cecidit filium mens perire labores suos: quoniam reliquit tibi, quod nec gerere hic poterat, nec auferre. Non enim hic aliquid tibi dimisit, quod ipse esse possit: cessit, vt sic accederes. Deus autem tuus, redemptor tuus, domitor tuus, castigator tuus, pater tuus erudit te. *Quod Vt accipias hæreditatem, vbi non efferas? Quod ibi à spiritu eius? Ecce dimittit te, & non flagellat: deridit blasphemantem, non senties iudicantem? Nonne melius est vt flagellet te, & recipiat res quam parcat tibi, & deridat te? Quid enim indignè pateris, quod facit ille qui filius est? Scire videtur Deus cum ita facit: ne metuas quoniam pater est: nunquam sic scire vt perdat. Quando malè quis, si parcat, plus irascitur. Omnino istæ tribulationes flagella sunt corrigentis, ne sit sententia punientis.**

CAP. XIII.

Vapulant hic omnes quicumque nati sunt ex Adam; siue miseræ viuunt, siue feliciter.

Nam quid aliud volunt ista voces significare in Psalmo *Psalm. 124.* cetero vice simo secundo, vbi dicitur. Ecce sicut oculi seruum in manibus dominorum suorum. & sicut oculi ancillæ in manibus dominae suæ: ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec miseratur nostri: quam vt intelligamus Deum meriti non posse irasci dum peccamus, sed nolle nos perdere: quando per flagella ad disciplinam reuocare dignatur penitentes: Proinde qui in Psal. 124. in medio. sunt serui & ancillæ, qui sic habet oculos in manus dominorum suorum,

1 Cor. 12.

1 Ser. 4 de verbis Dom.

D August. Serm. 4 de verbis Dom. in medio.

Luc. 21.

1 Cor. 13.

Hebr. 12.

Psalm. 118.

In Psal. 67. vltra medium

In Psal. 124. in medio.

suorum, nisi peccatores qui iubeantur cædi: Inde oculi nostri
 Dominum Deum nostrum, quoadusque miseretur nos
 Quomodo? Sicut oculi seruatorum in manus dominorum
 rum; sicut oculi ancillæ in manus dominæ suæ. Face-
 quem dominum iussisse seruum suum cædi. Vapularum
 sentit plagarum dolores: attendat ad manus domini suæ
 adusque dicat, Parce. Manum enim ipsam, potestatem
 Ergo quid dicimus? Iussit nos cædi Dominus noster,
 mina nostra sapientia Dei iussit nos cædi. Et in hac
 pulamus, & tota ista vita mortalis, plaga nostra est. Ad
 cem psalmi: Pro iniquitate erudisti hominē: & tabesce-
 sit sicut araneam animam eius. Attende quānam tabesce-
 nea, vt leui tactu conuasletur & moriatur. Et ne quæsi-
 solam, infirmitatem mortalitatis putaremus nos habere
 dam, non dixit: Tabescere me fecisti, ne secundum me
 intelligeremus: sed ait, Tabescere fecisti sicut araneam
 mam meam. Nihil enim infirmus anima nostra, per
 mediis tentationibus sæculi, in mediis gemitibus, & in
 tionibus molestiarum; nihil ea infirmus, donec hæretici
 tati cælesti, & sit in templo Dei, vnde iam nō cadat. Qu-
 mō vt veniret ad hanc infirmitatem & tabificationem
 arane in firma facta est, & de paradiso expulsa est. Tu
 est seruus cædi. Vide ex quo vapulemus. In omnibus
 initio generis humani nati sunt; in omnibus qui nati
 in omnibus qui postea nascentur, Adam vapulari. Vt
 Adam, id est, genus humanum: & multi sic obdurerunt
 nec plagas suas sentiant. Qui verò ex ipso genere
 sunt, receperunt sensum doloris. Sentiant se vapulari,
 verunt quis iussit vt vapulent; & leuaerunt oculos
 eum qui habitat in cælo: & sic sunt oculi cæcorum
 domini sui, quoadusque miseretur; sicut oculi seruorum
 manus dominorum suorum, & sicut oculi ancillæ in
 Dominæ suæ. Vides felices aliquos in isto sæculo nati
 nec vt necent, diuinitus irrogantur, quæ ad hoc veniunt,
 iactantes se; non vapulant, imò peius vapulant. Hoc
 vius cæduntur, quo sensum iam perdidierunt. Euangelio
 vapulent, sentiant quia vapulant, sciant quia vapulantur.
 niam qui apponit scientiam, apponit dolorem. Hoc Sc
 ipsi consolabuntur. Audiamus vocem hominis qui vapulari
 sint ista: vniuersiusque nostrum, & quando nobis

Psalm. 37.

10

Eccles. 1.

Math. 5.

quis non intelligat vapulare se, quando ægrotat, quando
 necere est, quando in catena? Quando forte latrones pati-
 quando ab aliquibus improbis et aliqua molesta irrogan-
 sentit vapulare se. Magnus sensus est, videre quando vapu-
 & quando illi bene est. Non enim ait scriptura in Iob: T. C. 10b.7.
 omnibus abundat vita humana: sed ait, Nunquid non tenta-
 est vita humana super terram? Totam ipsam vitam tenta-
 nem dixit. Omnis ergo vita tua super terram, plaga tuæ
 est. Plange quamdiu viuus in terra. Siue feliciter viuas, siue
 aliqua tribulatione constitutus sis: clama. Ad te leuaui ocu-
 psalm. 122.
 meos, qui habitas in cælo. Ad manus Domini, qui te iussit
 psal. 38.
 mihi, cui dicis in alio Psalmo: Propter iniquitatem erudisti
 hominem, & tabescere fecisti sicut araneam animam meam:
 ma ad manus cædentis, & dic, Miserere nostri Domine, mi-
 serere nostri. Nonne sunt istæ voces vapulantis: Miserere no-
 stri Domine, miserere nostri?

CAP. XV.

Flagella Dei quid boni importent & peccatoribus & iustis.

Quæd quamuis ita clamans, & malum laborans, non statim pro-

pria voluntate exaudiri videaris, vt à flagellis libereris; noli

timere propterea in isto labore desicere, neque de Dei misericordia

desperare. Vult enim Deus misereri cunctoium, vult igno-

scere magis, vult se exhibere propitium, si quem mutatis acti-

bus viderit esse correctum. Si dereliqueris, inquit, filii tui

regem meam, & in præceptis meis non ambulaueris: si iusti-

ficationes meas prophanaueris: visitabo in virga facinora cõ-

sum, & in flagellis delicta eorum: misericordiam autem meam

non dispergam ab eis. Hæc vult remedia, quibus peccantibus

consulti Deus: hæc est medicina, qua hominum curantur vul-

nera, his emendantur vitia: vitia corriguntur, hominum

inutilitas refreosatur. Beneficia hæc sunt diuina, non verbera:

quem enim diligit Deus, corrigit: flagellat autem om-

nem filium quem recipit. Igitur si omnem ad hoc flagellat

corrigit: ad hoc autem corrigit, vt patri, id est, Deo dignum

rehibeat; timent qui non flagellatur, ne filius esse non

Hom. 46.

inter 10-

psalm. 88.

Prou. 1.

Apoc. 3.

possit. Timeat, quem Deus corrigere non vult in sæculo
 cum supplicio destinavit post sæculum. Timeat qui ab
 sæculo gaudet & lætatur, ne in æternum cõtristetur, & post
 Timeat qui cum iustus in sæculo non dolet, ne cum peccatoribus
 in supplicio perenni iaceat. Sed si peccatores, inquit
 quis, delictorum suorum verbera in sæculo patiuntur,
 nonnunquam & sancti viri pariter & æquè cum peccatoribus
 afflictiuntur? *Cur, quæso, ita fieri putam*, nisi quia ad emen-
 dationem *flagella afflictionum* peccatoribus, iustus ad pro-
 nem iustitiæ pronuntiat? Ut enim peccatores his remedia
 riguntur à malis: ita iusti hæcenus, augentur in bonis.
 enim emendat Deus, ut corrigat: hos vero probat, ut
 Illos ergo à culpa reuocat: hos sanctiores sibi referat.
 peccata corriguntur: hic merita virtutis augentur. *3* **albidem inf.**
 proinde Christianus in aduersis: quia aut probatur, si
 est: aut, si peccator est, emendatur. Contristetur sanè, quæ
 gella diuina corrigere non possunt: timeat futurum supplicium
 qui præsens iudicis contempsit remedium. Gaudet peccator
 si cum iustus in sæculo cõtristetur, ut post sæculum eum
 remoueret. Vos, inquit Dominus, plorabitis & plange-
 sæculum autem gaudebit. Vos tristes eritis: sed tristitia
 in lætationem veniet. Quis non breui tẽpore contristari
 vt in æternum lætationem sempiterna cum Christo trium-
 Quis non breui tẽpore contristari, & præsentis tẽpore
 tus pensare gaudium futuro desideret? Exiguum si quidem
 mentaneum, & breue est, quicquid boni malis in tẽpore
 Nec nos moueat, quod in hac vita, secundum carnem,
 portant iusti, multa grauita & aspera tolerant: nihil enim
 patiuntur; quia iam possunt dicere quod ille vir spiritus
 ultans, prædicat Apostolus Paulus, dicens: Gloriamur in
 tribulationibus, scientes quoniam tribulatio patientiam
 conseruat, patientia probationem, probatio verò spem, spes autem
 confidit: quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris
 spiritum sanctum, qui datus est nobis. Si ergo in hac vita
 tanta flagella & tormenta sunt, possunt boni & iusti virtutis
 talia patiuntur, non solum æquo animo tolerare, sed etiam
 charitate in Deo gloriantur: quid cogitandum est de illa vita
 nobis flagellatis & purgatis promittitur, vbi nullam albidem
 tribulationem, nullam de corpore molitiam sentiemus.

albidem inf.

Tom. 26

3 Tom. 1. lib.
 de Agone
 Christiano.
 cap. 7.
 Rom. 5.

CAP. XVI.

Disciplina Dei ferenda est ei qui exheredari non vult: & peccata, licet minima, defendenda non sunt, sed purganda confessione, & bonis operibus diluenda.

Itaque manus paterna super te; & si filius bonus es, noli
 repellere disciplinam patris tui. Det disciplinam, dum
 auferat misericordiam, Cædat contumacem, dum tamen
 hæreditatem. Tu si promissa patris bene agnouisti, non
 timeas flagellari, sed exheredari. Peccator filius dedignabitur
 flagellari, cum sine peccato videat vnicum flagellatum? Visi-
 bus, ait, in virga iniquitates eorum. Sic & Apostolus commi-
 tur. Quid vultis? In virga veniam ad vos? Absit vt dicerent
 filij: Si cum virga venturus es, noli venire. Melius est enim
 irasci in virga patris, quàm in blandimento perire prædonis.
 Necideo tamen debemus securi peccare, & peruersè nobis
 solliceri, quoniam, quicquid fecerimus, *si seruamur*, non pe-
 nitimus. Sunt enim quædam peccata, & quædam iniquitates, de
 quibus quidem disserere atque definire, aut impossibile nobis
 est; aut si iam esset impossibile, certè temporì longum esset.
 Nemo enim potest se dicere esse sine peccato: quia si dixerit,
 mentietur. Si enim dixerimus quia peccatum non habemus,
 nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est. Ergo vni-
 usque pro peccatis suis necessariò flagellatur: sed ab eo, si
 Christianus est, Dei misericordia non dispergitur. Planè, si in
 tantas teris iniquitates, vt repellas à te virgam verberantis,
 repellas manum flagellantis, & de disciplina Dei indignus
 sis, & fugias à patre cædente, & nolis eum verberantem pa-
 trem pati, quia nõ parcat peccanti: tu te alienasti ab hæreditate;
 ipse te non abiecit. Nam si maneres flagellatus, non remane-
 res exheredatus. Sed fortè te iustificare, aut purgare, aut defen-
 dere vis. O caro misera, & tabescens, nõnne peccatrix es?
 Quid clamat lingua tua: Attendat cõscientia. Omnes enim
 peccauerunt, & egent gloria Dei, Peccasti, quid defendis te,
 loquendo? Loqui vis, patère, audi; cede diuinis vocibus, ne tur-
 beris & amplius vulnereris. Commisissum est, non defendatur;
 in confessionem veniat, non in defensionem. Adhibes te de-
 rentorem peccati tui, vinceres. Non innocentem patronum
 adhibuisti: non est tibi utilis defensio tua. Quis es enim vt te
 defendas? idoneus es tu ad accusandum te. Noli dicere, aut

1 In Psal. 28. conc. 2. in ini.

Psalm. 22.

1 Cor. 4.

albidem inf.

1. Ios. 1.

1 In Psal. 65. post medium.

4 In Psal. 50. ante medium.

al. idoneus esto Vide Ho. 12. Inter 20.

nihil feci, aut, quid magnum feci, aut, fecerunt & alij, ciendo peccatum, nihil te dicis deliquisse, nihil ens, accipies. Paratus est Deus dare indulgentiam: claudite sed. Ille paratus est dare; noli opponere obicem desiderii aperi sinum confessionis. ⁵ Paratus est peccatum, re, sed agnoscentibus: punire autem defendentes, sed te iactantes, & putantes se esse aliquid, cum nihil firantes in tenebris maneat. In dilectione autem est misericordia eius qui ambulat, etiam liberatus ab illis, bus & grandibus peccatis, qualia sunt facinora, haec furta, adulteria, prater illa quae minuta videntur esse lingua, aut cogitationum, aut immoderationis in recessibus: facit veritatem confessionis, & venit ad lucem, ribus bonis: quoniam minuta plura peccata, si negligenter cidentur. Minuta sunt gutta, quae flumina implent: sunt grana arenae; sed si multa arena imponatur, preter opprimit. Hoc facit sentina neglecta, quod facit fucruens. Paulatim per sentinam intrat; sed diu intrando exhaurens mergit nauem. Quid est autem exhaurens bonis operibus agere ut non obruant peccata; gementando, tribuendo, ignoscendo, orando? ⁶ Et ob hoc sentinare est. Nec tantum debemus orare, sed & eboram facere: quia quando sentinatur, ne naus mergatur vocibus agitur, & manibus. Vocibus agimus, cum dicimus Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Manibus autem agimus, cum facimus: elurienti panem tuum, & egenum sine tecto induimus tuam: Include elemosynam in sinu pauperum, pro te exorabit Dominum. ⁷ Manibus denique exhaurens tinam exhaurebat, qui dicebat: Manibus meis cenos nocte, & non sum deceptus. Non ergo negligamus peccata: minuta sunt, sed multa sunt. Fluctus vanae, irruens obruit nauem, minaturque naufragium. Haec autem per rimas influens, & in sentinam veniens, nisi siccat, hoc idem facit. Ergo per penitentiam siccat sentina, ne negligatur misericordia: quia elemosyna liberat, & ipsa purgat peccata.

§ To. 9. Tra.
12. in Ioan.
in fine.

Vide Ser. 88.
de semp.

Vide in Psal.
66. vltra med.

¶ To. 10. Tra.
in orat. domi.
in medio.

Esaie 58.

7 Te. 9. lib. de
Cantico nouo
cap. 2.
Psal. 76.

Propter peccata quotidiana, etiam penitentia
quotidiana agenda est.

St etiam penitentia bonorum & humilium fidelium, ¹ To. 3. epist.
peccata quotidiana, in qua peccata tundimus, dicentes: Di- ^{128 ad Selen-}
mitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus ^{cianam.}
nostris. Neque enim ea nobis dimitti volumus, quae dimissa
subitamus in baptismo: sed illa vti que, quae humanae fra-
gilitati quamvis parua, tamen crebra subrepunt. Quae si col-
lecta contra nos fuerint, ita nos grauabunt & opprimunt, sicut
quidam aliquod grande peccatum. Quid enim interest ad nau-
m, vtrum vno grandi fluctu nauis operiatur, & obrua-
tur, an paulatim subrepens aqua in sentinam, & per negligenter
derelicta atque contempta, impleat nauem, & atque sub-
mergat? Propter haec, ieiunia & elemosynae & orationes in-
terueniunt, in quibus, cum dicimus: Dimitte nobis debita nostra; ^{Matth. 6.}
sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: manifestamus ha-
ere nos quod nobis dimittatur; atque in iis verbis humiliter
animas nostras, quotidianam quodammodo agere peni-
tentiam non cessamus. ² Quamuis enim bonus bonam habeat
conscientiam, vnde scit quemadmodum iudicet ille qui a ne-
sciente fallitur? Habet bonam conscientiam: non illi titillant
animina in corde concepta: sed propter quotidiana quaedam
peccata humanae peccata, licet bona conscientia sit, tamen dicit
Deo: Dimitte nobis debita nostra. ³ Quae debita? Non deest:
homines sumus. Paulo plus locutus sum quam debui: dixi ali-
quid quod non debui: risi plusquam debui: bibi amplius
quam debui: comedi amplius quam debui: audiui libenter
quod non debui: vidi libenter quod non debui: cogitavi li-
benter quod non debui. ⁴ Non enim peccata sola sunt illa
quae crimina nominantur; adulteria, fornicationes, sacrilegia,
furtiva, rapinae, fallaciae: non ipsa sola peccata sunt. At-
tendere aliquid quod non debeas, peccatum est. Audire aliquid
quod non fuit audiendum, peccatum est. Cogitare aliquid
quod non fuit cogitandum, peccatum est. Sed dedit Dominus
nostris, post illud lauaeum regenerationis, alia quotidiana
remedia. Quotidiana nostra mundatio, Dominica oratio: Di-
mitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus
nostris. ⁵ Haud vero ipse caelestis magister doceret istam

§ D. August.
Ser. 23. de ver-
Dom. ante
finem.

§ Ser. 11. inter
Impressos
Luo-prop. fin.

¶ Ibidem Ser.
14. in fine.

Vide To. 9. li.
de decé chor-
dis, cap. 11.

§ Hom. 19.
inter 50.

orationem, nisi nos peccatores esse præderet. Vnde quæ cauere debemus, & vidit quæ cauere difficile sunt, autem cauere impossibile iudicauit esse, qui istam omnem quotidianam non quoslibet Christianos, sed ipsos apostolos docuit. Vbi autem Apostoli peccus tundunt, & Dimitte nobis debita nostra, hoc est, peccata nostra: quæ ouicula superbire de iustitia? Vnde qualis fuerit Apostolus: supra peccus Domini discubebat, de altiori sapientiæ secreta bibebat. Inde enim bibit quod in Eruclauit: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Et assidue testatur Euangelicus: Dominus præcipue ipsum diligebat. Et tamen ait: Quis quia peccatum non habemus, nos ipsos decipi iustitiam in nobis non est. * Ipse etiam beatus Iob, quamuis iustus, non tamen fuit sine peccatis. Neque enim in illo sancto Ioanne Euangelista. Per illam enim crudelem penam, quam in corpore patiebat, minuta peccata erigantur. Quam rem etiam ipse intelligens, Deo conferebat: & negligentiarum suarum quasi verissimum simul molli linteo, sed testa radebat saniem fluentem, tanquam quorum delictorum suorum putredinem, per carnem absciebat enim 7 quia non potest homo, quamdiu carerit, non habere vel leuia peccata. Sed ista leuia, quæ non contemnere. Si contemnis, quando appendis: et quando numeras. Leuia multa faciunt vnum granum multa grana faciunt massam. Et quæ spes est? Annon crebra confessio, & quotidiana nostra oratio.

CAP. XVIII.

Quantum periculum sit non curare minuta & leuia ostenditur quibusdam similitudinibus.

Nam, rogo, quam poterit habere spem salutis, & remedijs, creber in morbis? Sed parui, iniqui sunt. Congere, & premunt. Minora peccata sunt, quæ non sunt multa. Quomodo minora sunt, quæ premunt obruunt? Quid minutius pluuia guttis? Fluminane in quid minutius granis tritici? Horreane implent? Turdis quia minora sunt; & non attendis quia multa sunt? Nunc dederit noli; numera, si potes. Quis numerat capillos capiti sui? Multo minus peccata, quæ excedunt numerum capilli

cauisti magna: iam non facis adulterium, iam non facis homicidium, non rapis res alienas, non blasphemias, non dicis falsum testimonium. Moles istæ sunt peccatorum. Magna præcæstigi, de minutis quid agis? An non times minuta? Proiecit talem: vide ne arena obruaris. Dic, cogitationes suas quis querit? Plerumque oramus, & aliunde cogitamus, quasi oblitus quem stemus, aut ante quem proni iaceamus. Ista omnia colligantur contra nos, non ideo non premunt, quia minuta sunt? Quid interest, vtrum te plumbum premat, an arena? Plumbum vna massa est, arena minuta grana sunt, sed copiosius premunt. Non est bestia, quasi leo, vt vno morsu guttur tangat: sed bestia plerumque minuta multæ necant. Si proiicitur quisque in locum pulicibus plenum, nunquid non moritur ibi? Non sunt quidem maiores; sed infirma est natura humana, quæ etiam minutissimis bestiis interiri potest. Sic modica peccata atterde, quia modica sunt, & caue, quia plura sunt. Alioquin, si quod ponis quotidie per modicum, postea massam inuenturam es, qui dicitis, sed cumulum inuenies. Denique tu, qui dicis, quia paruum tuum peccatum est, velim scire, quoties tale peccatum admittis, si tot paruulas plagas in corpore, & tot maculas aut scissuras in vestibus tuis fieri velis? Cum ergo nec in corpore tuo plagas, nec in veste tua scissuras vel maculas fieri acquiescis: quia conscientia hoc facere in anima tua non meruit? Ac sic quicunque hoc fecerit, plus amat vestem, & carnem suam, quam animam. Cur vero amas vestem? Quia munda est, quia integra est: Et talem etiam vis carnem habere. Quid fecit tibi anima tua? Cur non & illam mundam seruas, & inuulneratam? Sed non necare eam vis; scio: tamen frequenter peccando, & non inde dolendo, grauius eam seruis. Quam enim multa sunt peccata, siue in loquendo de rebus & negotiis alienis, quæ non ad te pertinent, siue in vanis cogitationibus, cum scriptum sit: Stultus in risu exaltat vocem suam; sapiens autem vix tacite ridebit: siue in ipsis actibus, quæ ad necessitatem sustentandæ huius vitæ præparantur, autior atque immoderatio appetitus, sive excessum modum ostroduana cruditate contentans: siue in vendendis & emendis rebus, caritatis & vilitatis nota peruersa: de quibus tibi nihil, aut parum admodum cura est! Piget cuncta colligere, quæ quisque in seipso certus comprehendit atque reprehendit, si vniuersarum scripturarum speculum non negligenter attendat.

Joan. 19.

Joan. 1.

1. Joan. 1.

6 Serm. 222. de Temp. a prin.

7 Tom. 9. Tract. 1. in epist. Ioan. in medio.

7 Ser. 14. inter impress. Lou. Vide in Psal. 227. in med.

3 In Psal. 39. vltra medium Vide in Psal. 118. conc. 1. in medio: & Hom. 41. inter 50.

1 D August. Tract. in orat. Domini. Est ser. 5. inter diuers.

4 Tom. 9. lib. de 10 chordis cap 11. Vide ibidem reliq. & Serm. 105. in press. Lou.

5 In Psal. 95. ser. in med.

6 Ser. 244. de Tép. in med.

7 D. August. Hom. vlt. inter 50. in medio. Eccles. 22.

al. vota.

Quæ quamuis singula non lethali vulnere ferire sentit
sicuti homicidium & adulterium, vel cætera huiusmodi
men omnia simul congregata, vel scabies, quo plura
necant, & nostrum decus ita exterminant, vt ab illius
speciosi forma præ filiis hominum, castissimis amplecti
parent, nisi medicamento quotidianæ penitentiae deficiat.
Quod si falsum est, vnde quotidie tundimus pectora?
nos quoque sacerdotes & antiphites ad altare assilentes.
ista vita oportet vt dicamus: Dimitte nobis debita
sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Non enim
præmonuimus ea dimitti precamur, quæ iam olim in
dimissa sunt; & nisi dimissa credimus, de ipsa fide dubi-
sed vtique de quotidianis peccatis hoc dicimus, pro
etiam sacrificia elemosynarum, ieiuniorum, & ipsarum
num ac supplicationum, quibus pro suis viribus offeren-
cessat. Quisquis itaque se diligenter attendens, nulla
adulatione seducit; satis intelligit, cum quâto periculo
aternæ, & cū quanta penuria perfectæ iustitiæ peregrin-
Dño, quâvis iam in Christo, hoc est, in via constitutus
conetur. Nā si non habemus peccata, & tunc dicitur pectus
mus: Dimitte nobis debita nostra; ex hoc ipso certè & g-
nullo dubitate, peccamus cū inter ipsa sacramenta mentis

CAP. XIX.

Quam facile peccatum admittatur; etiā in ipsis orationibus
dum a se fugit & disrabitur cor hominis.

Vbi est ergo illa verboritas, vbi est illa iactantia; si
sum, nihil mali feci? Certè cum in Scripturis
fueris contemplatus normam iustitiæ; quantumcunque
feceris, inuenies te peccatorem. Profecisti, iam vnum
colis: optime; non fornicaris ab eo ad idola, ad nathem
ad fortilegos, ad aruplices, ad augures, ad maleficos. Illa
fornicatio est à Domino Deo; iam es in aliquo numero
brorum Christi. Iam incipe videre etiam illa peccata locu-
humanæ: Non occidis quemquam: non ad alteras cuius-
vxo-rem, non vxori tuæ, eundo ad alteram, iniuriam facis
vlla pessima corruptela te contaminas; abstinuisti manus
to, linguam à periurio, cor à concupiscendo rem proximi
Iam iustus es. Attende cætera, noli iam superbi- re. Nisi

in lingua? Non prolaberis in verbum durum? Sed, quid
quid? dicitis. Quid magnum? Qui dixerit fratri suo facie; *Matth. 5.*
gehennæ ignis. Contremiscit iam tota illa superbia.
Ecce, iam & ipsam linguam frenasti (quantum quis tui-
vt hoc omnino perficiat?) quid facis de cogitationibus
quid facis de tumultu & carera rebellantium desiderio?
Non eis das membra. Ita credo, & video. Sed tamen co-
gitationes aliquando inclinatur, & assertur se plerumque in
sone, genibus fixis. Corpus prosternis, collum curuas, con-
peccata, Deum adoras. Video corpus vbi iaceat: quero
polire animus. Video membra iactantia; videamus si
conscientia: videamus si fixa est in eum quem adorat. Sic
in cogitationibus plerumque, tanquam æstu maris abripi-
& tempestate tollitur in aliud atque aliud. Modò si me-
loqueris, & subito auerter es te ad seruum, & dimitteres
non dico, à quo aliquid petebas, sed cū quo ex ego loque-
s; non mihi iniuriam factam deputarem? Ecce quid facis
siede Deo. Attende ergo *periculum tuum*, & vide quanta
inur in corde humano, quemadmodum ipse etiam ple-
que orationes impediatur vanis cogitationibus, ita vt vix
cor ad Deum suum, & vult se tenere vt stet, & quodam-
do fugit à se, nec inuenit cancellos, quibus se includat, aur-
ges quosdam, quibus retineat auolaciones suas, & vagos
psdam motus. Diceret vnusquisque sibi hoc contingere,
alteri non contingere, nisi inueniremus in scripturis Dei,
quid orantem quodam in loco, & dicentem: Quoniam inue- *Reg. 7.*
Domine cor meum, vt orarem ad te. Inuenit se dixit cor-
um, quasi soleret ab eo fugere, & ille sequi quasi fugitiuum,
non posse comprehendere, & clamare ad Dominum: Quo-
m cor meum dereliquit me. Patitur ista nostra Deus, &
sclat tamen à nobis orationem; & quando illi eam dederit-
is, accipit gratè, & exaudit, nec meminit tantas, quas incon-
fundimus, & accipit vnam, quâ vix inuenimus. *Magnâ*
is eius ista patientia est? Quis enim est homo, cum quo si
s eius cœperit colloqui, & noluerit ille respondere collo-
bni eius, & viderit eum auerti à se, & aliud loqui ad alium;
hoc ferat? Aut si interpellat iudicem, & constituas eum
y, vt te audiat, & subito, cum ad eum loqueris, dimittas eum,
incipias fabulari cum amico tuo: quando te tolerat? Et tol-
Deus tot corda precantium, & diuersas res cogitantium:
omitto

Psal. 44.

Matth. 6.

Nota.

In Psal. 89.
ante mediumIn Psal. 140.
post medium.

Psal. 39.

omitto dicere & noxias; omitto dicere aliquando per
& inimicas Deo: ipsas superfluas cogitare, iniuria est
eum quo loqui cœperas. Oratio tua locutio est ad
Quando legis, Deus tibi loquitur: quando oras, cum Deo
queris. Sed quid? Desperandum est de genere humano
cendum iam ad damnationem pertinere omnem hominem
cui surreperit aliqua cogitatio oranti, & interruperit orationem
nem ipsius? Si hoc dixerimus, quæ spes remaneat non
Sed? qualem modò dixi? Eum qui solum Deum colit
Christum confitetur, qui Patrem & Filium & Spiritum
ctum vnum Deum nouit, qui nō post eum fornicatur, qui
adorat dæmones, qui auxilium sibi à diabolo non requirit
denot Ecclesiam Catholicam, de cuius fraude nemo com
tur, de cuius pressura non gemit vicinus infirmus, qui
alienam non tentat, qui contentus est sua, aut qui nec ipsi
sed quomodo licet, & quomodo permittit Apostolica
ritas, & disciplina, vbi consensus est amborum, aut vtrius
dum ducta est. Qui iam talis est, deprehenditur tamen in
culpabilis esse, quæ iam dixi. In istis ergo quoridianis peccatis
omnibus, quæ spes est, nisi humiliter corde dicamus in peccatis
De Dominica: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos
dimittimus debitoribus nostris: & aduocatum habeamus apud te
rem nostrum, Iesum Christum iustum, vt ipse sit propiti
pro peccatis nostris?

CAP. IX.

Iustum est, vt homo qui peccauit, confiteatur suum peccatum, & illud odio habeat, quia Deus odit: quo ipse similis Deo.

Quod profectò, si conserimus, firmiterq; crediderimus, tam esse necessarium ad salutem, quam est iustum, vt
vum, & optime de nobis dici poterit (si tamen etiam fecerimus)
quod scriptum est: Veritas de terra orta est. & iustitia de
respexit. Quid est hoc? Veritas de terra orta est: confitetur
homine facta est. Homo enim peccator es. O terra, quæ
peccasti, audisti: Terra es, & in terrâ ibis; oriatur de te
vt respiciat de cœlo iustitia. Quomodo ergo oriatur à te
tu, cum tu peccator sis, cum tu iniquus sis? Confiterere peccatum
tua, & oriatur de te veritas. Si enim, cum sis iniquus, dixeris
iustum, quomodo à te oriatur veritas? Si autè, cum sis iniquus

iniquus, veritas de terra orta est. Intende illum publi
longè à Phariseo, in templo orantem, qui neque oculos
um audebat leuare; sed percutiebat pectus suum dicens:
ne, propitiu esto mihi peccatori. Ecce veritas de terra
est, quia confessio peccatorum ab homine facta est. Quid
sequitur? Amen dico vobis, quia descendit iustificatus
canus ille magis quam ille Phariseus; quia omnis qui se
humiliabitur; & qui se humiliat; exaltabitur. Orta est
de terra, in confessione peccatorum: & iustitia de cœlo
prospexit, vt descenderet iustificatus publicanus ille magis,
quam ille Phariseus. Nam vt noueris quia veritas pertinet
ad confessionem peccatorum, ait Ioannes Euangelista: Si dixero
quia peccatū non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas
non nobis non est. Quomodo ergo veritas de terra oriatur,
& iustitia de cœlo prospicit? Audi illum sequentem, & dice
as. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus Deus,
& mittat nobis peccata; & purget nos ab omni iniquitate.
Orta ergo de terra orta est, & iustitia de cœlo prospexit.
Iustitia de cœlo prospexit? Tanquam Dei dicentis: F
arcarum, & sic homini, quia ipse sibi nō pepercit: ignoscimus, quia
agnoscit. Conuersus est ad puniendum peccatum suum:
terra ut & ego ad eum liberandum. Attende rem necessa
riam: attende, percipe, fer tecum, & non sit inane se men Dei
ordet uo. Veritas, inquit, de terra orta est, confessio; peccato
rum ab homine: & iustitia de cœlo prospexit, id est, à Domino
data est iustificatio confidenti: vt ipse agnoscat impius,
in se fieri non posse, nisi ille fecerit, cui confitetur; credendo
tum qui iustificat impium. Tu ergo peccata potes habere;
tum bonum non potes habere, nisi ille dederit, cui confi
teris. Ideo et iam dixisti, Veritas de terra orta est, & iustitia de
cœlo prospexit: itaquam diceretur ei, Qui est, quod dixisti:
iustitia de cœlo prospexit? Etenim Dominus, inquit, dabit sua
sem, & terra nostra dabit fructum suum. Nos ergo respi
cimus nos: & si nihil in nobis inuenierimus nisi peccatum,
imus peccata, & desideremus iustitiam. Cum enim carpe
re odisse peccata, iam ipsum odium peccatorum similes
incipit facere Deo: quia hoc odimus, quod odit & Deus.
ergo cœperit odisse peccata, & confiteri Deo; cum te de
ones illicita rapiunt, & ducunt te ad ea que odit tibi non
ant: ingemis ad Deum: & confitens illi peccata tua

In Psal. 140.
psal. medium.

Matth. 6.
Ioan. 2.

Luc. 18.

I. Ioan. 2.

Psalm. 24.

In Psal. 24.
prope finem.
Genes. 3.

meceberis ab illo delectationem; & suauitatem iustitiæ dæ dabit tibi, vt incipiat te delectare iustitia, quem prius delectabat iniquitas: vt qui primò gaudebas in ebrietate, deas in sobrietate: & qui primò gaudebas de furtis, vt res homini quod non habebas; quæras donare non habes quod habebas. Et quem delectabat rapere, delectet de quem delectabat spectare, delectet orare: quem delectabat cantica nugatoria & adulterina, delectet hymnum dicentem currere ad Ecclesiam, qui primò currebat ad theatrum. nata est ista suauitas, nisi quia Dominus dabit suauitatem terra nostra dabit fructum suum? *Et quæ est terra nostra anima nostra. Et quomodo dabit illa fructum suum? Non fructo in peccatis, nec in eis delectando, sed odio illa habendo delectando.* 2. Vnde & de quodam pio & bono dicitur: *via peccatorum non stetit.* Sed quomodo ille non per ista adstirrit omni via non bonæ, *de quo alibi dicitur:* Malum autem non odio habuit. Ibi est finis, tibi fructus. Si non homo non habere malitiam, vel oderit illam. Cum enim illam, vix tibi surrepit vt aliquid mali facias. Est enim tum in mortali corpore. Sed quid dicit Apostolus? *Non net peccatum in vestro mortali corpore, ad obediendum deris eius.* Quando incipit non esse? Quando compingit nobis quod ait: *Cum corruptibile hoc induerit inuentionem, & mortale hoc induerit immortalitatem.* Atque hoc fiat, est delectatio iniquitatis in corpore: sed maiore delectatio voluptatis verbi, sapientiæ, præcepti Dei. Vnde peccatum & voluptatem eius. Peccatum & iniquitatem vt iungas te Deo, qui tecum illud odit. 3. Quid odit libertatem. Nunquid te? Sed in te est iniquitas. Cuius Deus: oderis & tu, & vnam rem ambo oderitis. Eius Deus amicus, si odisti quod odit. Ita & amabis quod displicet in teipso tibi iniquitas tua, & placeat tibi teipso ipsius. Homo enim es iniquus. Duo dixi nomina: duobus natura, alterum culpæ. In istis duobus nominibus vnam naturam, alterum culpæ. Vnum tibi Deus fecit: alterum tibi cisti. Ama quod Deus fecit: oderis quod tu fecisti: quia hoc odit. Vide quomodo iam illi incipias coniungi, *et cum eo habere, cum odisti quod odit, & locum in quo fecisti.*

In Psal. 75.
ante mediū.
Psal. 7.
Psal. 35.

Rom. 6.

1 Cor. 15.

In Psal. 44.
in medio.

Confessionem peccati quomodo pax conficienda cum
homo quomodo secum bellum hic gerat; cuiusque
hoc fiat vt sibi peccatum displiceat.

Rius ergo, ô homo, confitere te peccata tua, & sic incipio sit locus Dei: quia factus est (vt *Psalmus habet*) in locus eius. Quamdiu enim non confiteris peccata tua, quomodo rixaris cum Deo. Quomodo enim non cū illo qui, quod illi displicet, laudas? Punit ille furem: tu fur- laudas; punit ille ebriosum, tu laudas ebriositatem. cum Deo, non fecisti illi locum in corde tuo, quia in Deus est locus eius. Et quomodo incipis pacem habere Deo? *Vt ipse tibi primū irascaris: deinde, vt hoc tibi displicet, quod illi displicet.* Displicet illi vita tua mala. Si placeat tibi iungeris ab illo: si displiceat tibi, per confessionem illi cõ- teris. Vide ex quâ parte dissimilis es, quâdo vtiq. propter dissimilitudinem displices. Factus enim es, ô homo, ad inem Dei: per vitâ verò peruersam & malam, perturbasti & exterminasti in te imaginem cõditoris tui. Factus dissimilis, atq. dissimilis tibi: iam ex eo cõspicisti similis quia hoc in te tibi displicet, quod displicet & Deo. Sed modo sum similis, inquis, Deo, quâdo adhuc mihi displicet. Incipe adiungi Domino in cõfessione, perfrictus in pace. quæ enim habes aduersum te bellum. Indicere tibi bellum, solū aduersus suggestiones diaboli, aduersus principē potestatis aeris huius, qui operatur in filiis dissidentia, aduersus solū & angelos eius, spiritalia nequitia: non solū ergo aduersus ipsos tibi bellum indicitur; sed etiâ aduersus te ipsum. Quomodo aduersus te ipsum? Aduersus tuam consuetudinem, aduersus veteratē vitæ tuæ malæ, quæ trahit te ad felicitatem, & tenetur à noua. Indicere enim tibi quædam noua vita, & verus es. Nouis gaudio suspenderit: verus statim ore prætaris. Incipit tibi esse bellū aduersus te. Sed ex qua parte tibi displices, iungeris Deo: & ex qua parte iâ iungeris Deo, idoneus ad vincendum te: quia ille tecū est, qui omnia superat. unde quid dicit Apostolus: *Mente seruo legi Dei, carne in legi peccati.* Vnde mente? Quia displicet tibi vitæ tua. Vnde carne? Quia nō desunt suggestiones & delectationes malæ: sed ex eo quod mente iungeris Deo, vincis quod in vult sequi. Præcessisti enim ex parte, & ex parte tardaris.

In Psal. 75.
post incipium.

Psal. 75.

Rom. 7.

Sapient. 9.

Rom. 6.

Trahet te ipsum ad illum qui te sursum tollit. Pondereque
 vetustatis grauat, clama & dic: Infelix ego homo, qui
 liberabit de corpore mortis huius? Quis me liberabit
 quo grauior? Corpus enim, quod corrumpitur, aggrauat anima
 Quis ergo liberabit? Gratia Dei per Iesum Christum Do-
 num nostrum. Quare autem permittitur vt diu con-
 tiges, donec absorbeantur omnes cupiditates male? Vt
 gas in te pernam tuam. In te ex teipso est flagellum tuum
 rixa tua recum. Sic vindicatur in rebellem aduersus De-
 um ipse sibi fit bellum, qui pacem noluit habere cum Deo.
 ne membra tua aduersus concupiscentias tuas malas. Sa-
 ira, tene tu manum coniunctus Deo. Potuit surgere, le-
 inuenit arma. Apud iram tuam impetus est: apud te
 Sit impetus inermis, & discat iam non surgere, qui
 surrexit. Et si non possunt modo nisi esse desideria
 non est illis consentiendum. Propterea non dixit Apo-
 Non fit peccatum in vestro mortali corpore: nouit enim
 quamdiu mortale est; est ibi peccatum: sed quid ait? No-
 regnet peccatum in vestro mortali corpore. Quid et
 regnet? Ipse exposuit. Ad obediendum, inquit, desideria
 Sunt desideria, existunt desideria: non tu obaudis de-
 tuis, non sequeris ipsa desideria, non illis consentis.
 peccatum, sed amisit regnum, quando iam in te non
 peccatum. Fit ergo quod dicit Apostolus: Corpus est
 mortuum est propter peccatum: spiritus autem vitat
 propter iustitiam. Si autem qui suscitauit Iesum a morte
 bitat in vobis: qui suscitauit Iesum Christum a morte
 ficabit & mortalia corpora vestra, propter spiritum
 habitat in vobis. Viuificatis ergo corporibus, erit par
 locus est Dei: sed hic precedat *ex dono eiusdem Spiritus*
confessio. Est enim spiritus sanctus in cōtente. Quan-
 tum spiritus sancti & illud peruenit, quia tibi displicet
 fecisti. Immundo spiritui peccata placent: sancto displicet.
 Quamuis ergo adhuc veniam in cōfessione de peccatis
 ex alia parte, qua tibi displicet malum quod commisisti
 coniungeris. Hoc enim & tibi displicet, quod & illi
 duo estis ad expugnandam febrem tuam, tu & medicus.
 ergo non potest esse confessio peccati & punitio peccati
 mine à seipso; cum quisque sibi irascitur, & sibi displicet
 dono spiritus sancti non est.

2 In Psal. 50.
 non prociui
 à sine.

rum omne puniendum est: & homo si quando illud in-
 puniit, iustus fit, etiam si ex parte peccator sit: nec odit
 cum sic fuit in se.

Ad non potest, quamuis peccatum tuū confitearis, vt Deus
 non puniat peccatum. Puniendum est peccatum: si pu-
 non non esset, nec peccatum esset. Præueni illum: non
 ipse puniat, tu puni. Ideo enim adhuc ipse parcit, differt,
 manum, arcum intendit, hoc est, minas. Clamoret tan-
 titurum te, si vellet ferire? Differt ergo manum à pec-
 nis: tu noli differre. Conuerte te ad punienda peccata
 tua impunita esse peccata non possunt. Puniendum ergo
 à te, aut ab ipso. Tu agnosce, vt ille ignoscat. Attende
 plium in Psalmo penitentia: Auerte faciem tuam à pec-
 meis. Nunquid dixit, à me? Alio enim loco aperte dicit:
 Auerte faciem tuam à me. Ergo auerte faciem tuam à pec-
 meis. Nolo vides peccata mea: quia videre Dei, animad-
 est. Ideo & iudex, quod puniit, animaduertere dicitur,
 animum illum vertere, intendere vtique ad puniendum,
 iudex est. Sic est & iudex Deus, cui dicitis: Auerte faciem tuam
 à facie meis. Tu ab ipsis facie noli auertere, si vis vt Deus ab
 auerterat faciem suam. Vide quomodo hoc offert Deo in ipso
 hoc: Facinus meū ego, inquit, agnosco, & peccatū meū ante
 semper. Hoc non vult esse ante Deū, quod vult esse ante
 me ergo & i iudicis. Primum agnosce tuum peccatum, vt
 ignoscat. Deinde, ante oculos tuos nunc illud constitue, ne
 quando ante oculos veniuri iusti iudicis Christi. Postremo,
 in corpore Christi es, & adhuc portas mortalitatem quan-
 tu tibi effoetiam iudex iustus, & in te esto iustus. Pecca-
 tus, vindica in te: redi ad conscientiam tuam, & exige de te
 crucia te ipsum. Ita enim offert sacrificium Deo: quia
 iustus, sacrificium deo dicitur: vtique, ait peccator, holocauit
 non delectaberis. Quid ergo? Nullum accipit sacrificium?
 ficium Deo, spiritus contribulatus: cor contritum & hu-
 mium Deus non spernit: Humilia cor tuum, contere cor
 crucia cor tuum; & tu te ipsum emendabis in miseri-
 cordia. Non enim odisti te, cum fœuis in te. Eris in parte
 data iustus, quamuis sis adhuc in emendanda peccator.

1 In Psal. 49.
 in medio.

Psalm. 26.

Psalm. 67.

Psalm. 50.

2 In Psal. 149.
 in medio.

Psalm. 50.

Ex qua parte enim tibi displices, iustus es: ex qua parte displicet in te quod iniustum est, iustus es: & ex qua tibi displicet in te quod iustum est, iniustus es. Vis videre quomodo iustus? Hoc in te tibi displicet, quod & Deo. Iam coniunctus voluntati Dei, si in tempore, non quod ille fecit, sed quod ille odisti. Ex eo quod odisti in te, quod fecisti, quod odisti hoc non fecit: cœpisti in te esse tenerus, erit ille misericors. Parceret, quia tu non pepercisti. Ergo ex quo cōiunctus est tui, & cōdelectaris legi eius, & hoc in te arguis, quod tibi arguir, & hoc in te tibi displicet, quod & oculis Dei displicet. Vide quam iustus es. Ex quo autem lapsus, fecisti ea que cent Deo, & fragilitate quadam infirmitatis humane habes in illa, & adhuc portas infirmitatem carnis, & cuiusdam reluctationis conscientia: ex hac parte iustus ex hac iniquus & peccator. Quomodo, inquis, ex qua parte iustus, ex quadam parte peccator? Quid est quod dicitur? ramus; videmur loqui contraria, nisi nobis subueniat auctoritas. Audi illud ab Apostolo, ne me malis iniuriis accuses. Condelector enim, inquit, legi Dei secundum carnem hominem. Ecce iustus. An non est iustus qui lectatur legi Dei? Unde ergo peccator? Video aliam in membris meis, repugnantem legi mentis meae, & me deducentem in lege peccati. Adhuc bellum aduersus me, non dum sum totus inflaturatus ad imaginem filii mei; cœpi resculpi, & ex ea parte qua reformor, displicet quod deforme est. Ergo quandiu ita sum, quid spero? ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Gratia quae cœpit iam resculpere; gratia Dei, quae infunditur in me, vt iam per interiorum hominem condelecteris in lege. Inde cœtera sanabuntur, vnde & ista sanata sunt. Genesius vulneratus, castiga te, displice tibi. Non sic pugnet quasi aërem cœdens, sed castigo corpus meum. Nunquid castigat corpus, odit corpus? Si quis castigat seruum, quomodo? Si quis verberat filium, odit filium? Et vt aliter iunctus eloquamur: caro tua tanquā coniuncta tua est. Huiusmodi dicit: Nemo vnquam carnem suam odio habuit: nutrit & fouet eam, sicut & Christus Ecclesiam. Cento tanquam coniunctus est; & nemo carnem suam odio habuit: men quid ait alio loco? Caro concupiscit aduersus spiritum

Rom. 7.

1 Cor. 9.

Eph. 5.

Galat. 5.

aduersus carnem. Concupiscit aduersus te, tanquam coniuncta tua: ama & castiga, donec fiat in vna reformatione concordia. Non te deponat, non te abrumpat. Porta, castiga: reparabitur in fine.

CAP. XXIII.

Epilogus, quo etiam declaratur, quam iniquè peruersè multi sua peccata defendant, quò Deus inuenerit ipsi iusti videantur.

ergo iniquitas omnis, parua, magnaue sit, puniatur, necesse est; aut ab ipso homine penitente, aut a Deo. Penitente. Nam & quem penitet, punit seipsum. Proius quis, aut punit Deus. Vis non puniat? Punit tu. Nam & fecisti, quod impunitum esse non possit: sed te puniat, vt facias quod in illo Psalmo scriptum est: Præuenis faciem eius in confessione. Quid est, Præueniamus? Deus in confessione? Antequam ipse attendat, vt puniat, tibi veni confitendo, & puni. Non ille inueniat quod puniat, nisi tu punis iniquitatem, facis æquitatem. Et ideo tibi dicitur Deus, quia iam te operantem æquitatem inuenit. Quid est, operantem æquitatem? Quia hoc in te odisti, & ille odit, vt incipias placere Deo, dum hoc in te punis, displicet Deo. Nam non potest impunitum relinquitur peccatum: quia verum est. Non miserearis omnium qui operantur iniquitatem. Est quaedam iniquitas, quam qui operatur, non potest fieri vt misereatur ei Deus. Queris fortè quænam illa sit? Ista est defensio peccatorum. Quando quisque defendit peccata sua, magnam iniquitatem operatur. Hoc defendit quod Deus odit. Et vide quam peruersè, quam iniquè. Si quid tibi fecerit, sibi vult imputari: si quid mali, Deo. Nam hoc quod defendunt homines peccata sua ex Dei persona, quod illis est. Quid est hoc? Nemo est, qui audeat dicere: Bonum adulterium, bonum est homicidium, bona fraus, bonum homicidium: nullus prorsus hominum. Nam qui illa etiam faciunt, clamant mala hæc esse, quando patiuntur. Omnino non inuenies animam tam peruersam, tam extorrem à veritate generis humani, & à participatione communis sanguinis, quam Adam, cui videatur bonum esse adulterium, sicut dixit: fraus adulterium. Sed quomodo homines ea defendunt? Si Deus iussisset, non id fecissem. Ergo ad hoc peccatum tuum defendis, vt

In Psal. 58. in concione. in medio.

Psal. 54.

Psal. 58.

Deum accusas. Ideo excusatur reus, vt culpetur in
 Deum dicitur voluisse malum, quod homo ne faceret, in
 tuit. Fortè dicas: Nemo hoc dicit. Quis est enim qui
 Deum hoc voluit? Multi & hoc dicunt. Sed & qui hoc
 cunt, & aliud dicunt, quid dicunt? Fatum mihi fecit: Ne
 fecerunt. Ita iam per circumditum ad Deum volunt peruenire.
 Per circumditum volunt peruenire ad Deum accusandum.
 nolunt de compendio venire ad Deum placandum; & dicitur
 Fatum mihi fecit. Ergo vides quod voluisti dicere: Deum
 vt peccarem. Ita ille iniustus, tu iustus: quia nisi ille fecisset
 non peccasses. Tolle istas excusationes in peccatis: non
 illius Psalmi, Ne declines cor meum in verba maligna, &
 fundas excusationes in peccatis, cum hominibus operantibus
 iniquitatem. Ad hæc enim magni viri sunt, & qui præter
 peccata sua; magni sunt & qui numerant sidera, & constellas
 & tempora, & dicunt quis quando vel peccet, & quando
 viuatur; & quando Mars faciat homicidam, & Venus ad
 Magni docti viri, & electi videntur in hoc sæculo. Sed
 ait vir sanctus in Psalmo: Ne declines cor meum in verba
 la, cum hominibus operantibus iniquitatem; & non in
 nicabo cum electis eorum. Dicant illi electos & doctos
 ratores siderum: dicant illi sapientes eos, qui quasi de
 in digitis facta humana, & describunt de stellis motus
 nos. Cum libero arbitrio me creauit Deus. Si peccauit
 caui: Ego dixi, Domine miserere mei. Clamat ægeus
 cum: Ego dixi. Quare, Ego dixi? Sufficeret, dixi. Sed
 est, Ego dixi: ego, non fatum, non fortuna. Vnde etiam
 gelio de illa muliere quæ in ciuitate peccatrix fuit, &
 ad Pharisæum dictum est: Dimittantur ei peccata multa
 niam dilexit multum. Quare? Quia peccatum suum
 est, quia fleuit, quia non declinatum est cor eius in terra
 ligna, ad excusandas excusationes in peccatis: non cor
 est cum electis eorum, id est, defendentibus se. Non
 huic ipsi mulieri, si declinaretur cor eius in verba
 deesset defensio peccatorum. An non quotidie pares eius
 pitudine, sed non pares in confessione, meretricibus, &
 flagitiosis defendunt peccata sua? Si latuerint, negant
 vel deprehensæ vel conuictæ fuerint, vel publice in
 defendunt. Et quàm facilis defensio earum, quàm est
 præceps, quàm quotidiana, & quàm sacrilega? Osi

In Psal. 31.
 66. in med.

Psalm. 149.

Psalm. 40.

Lucæ 7.

In Psal. 70.
 ante mediū.

non facerem. Hoc voluit Deus; fortuna hoc voluit, hoc
 ritum. Non dicit: Ego dixi, Domine miserere mei: Psalm. 40.
 modo illa peccatrix, ad pedes medici veniens: Sana
 mi meam, quoniam peccauit tibi. Et ista defensio qua
 est: Non solum indoctorum, fed etiam, vt diximus, do
 ctum. Sedent & computant sidera, interualla, cursus, volubi
 li status, motus intendunt, describunt, coniciunt. Docti,
 videntur. Totum hoc doctum & magnum, defensio pec
 catorum. Eris adulter, quia sic habes Venerem. Eris homicida,
 quia sic habes Martem. Mars ergo homicida, non tu: & Venus
 adultera, non tu. Sed vide ne pro Marte & Venere tu damneris,
 quoniam tu enim, qui damnaturus es, nouit quia tu es qui dicis,
 Ego hoc feci.

CAP. XIII.

Idem & hic ostenditur per recapitulationem.

Eruerit itaque homines & perturbati mala sua Deo tri
 buunt, bona sua sibi. Si quid boni fecerit quis eorum, ego
 retribuam: si quid mali fecerit, quærit quem accuset, ne confi
 deat Deo. Et quid est, quærit quem accuset? Si non est valde
 bonus, ad manum satanae habet, quem accuset. Satanas fecit,
 ipse mihi persuasit: quasi satanas habeat potestatem cogendi
 animam suadendi habet. Sed si satanas loqueretur, & raceret
 tibi, haberes vnde te excusares. Modo aures tuæ positæ sunt
 contra monumentem Deum, & suggerentem serpentem. Quare
 deflectuntur, hinc auertuntur? Non cessat satanas suadere
 tibi: sed nec Deus cessat admonere bonum. Satanas autem
 cogit inuitum: in tua potestate est cõsentire aut non con
 sentire. Si aliquid suadete satana mali feceris, dimitte satanam,
 & te accusat, vt accusatione tua Dei misericordiam merearis. Ex
 cis illū accusate, qui non habet veniam? Te accusa, & accipis
 indulgentiam. Deinde multi non accusant satanam, sed accu
 sant fatum, sicut diximus. Fatum meum me duxit, dicit. Cum
 quis illi: Quare fecisti? quare peccasti? Et ille: Fatum meo ma
 gnum. Ne dicat, Ego feci; iam manus ad Deum tendit; lingua
 phemat. Nondum quidem hoc aperte dicit: sed tamen at
 que, & vide quia hoc dicit. Quæris ab illo, quid sit fatum: &
 ille: Stella mala. Quæris ab illo, quis fecit stellas, quis ordina
 uit stellas? non habet quid tibi responderet, nisi, Deus. Reflat
 vt, siue per transennam, siue per cannam longam, siue

In Psal. 98.
 in initio.

per proximum, Deum accuset: & cum Deus puniat Deum facit autorem peccatorum suorum. Non potest fieri ut puniat quod fecit. Punit quod facis, ut liberet *tales homines* eunt ad Deum, & quando peccant, dicunt hoc voluit; & si nolle Deus, non peccarem. Ergo non monet Deus, non ut audiatur, ut non pecces; sed ut quia peccas?

CAP. XXV.

Nonnulli sic defendunt peccata sua, ut dicant illa placere Deo, & hi vti que negant esse Deum, non quidem ore,

1 To. 9. lib. de
Continencia,
cap. 6.

Sunt & qui eo modo in excusatione peccatorum accipiunt Deum, ut dicant ei placere peccata. Non placent, inquit, nullo modo ea fieri omnipotentis, que potestate permitteret: quasi vero Deus impunita esse permiserit, etiam in eis quos ad supplicio sempiterni missione liberat peccatorum. Nullus quippe debita poenae accipit veniam, nisi qualemcumque et si longevitatem quam debeat, soluerit poenam. Atque ita impargitur misericordia, ut non relinquatur etiam iustitia. Nam & peccatum, quod inultum videtur, habet quam poenam suam: ut nemo de admisso nisi aut amara dolat, aut exaritate non doleat. Sicut ergo tu dicis: Cur permittit ista, si displicent: ita ego dico, cur puniuntur? Ac per hoc, sicut ego confiteor, quod omnino fierent, nisi ab omnipotente permitterentur: ita tu excusanda non esse, quae a iusto puniantur: ut non facies puniri mereamur ab eo discere, cur permittit esse quae Perfectorum est enim, sicut scriptum est, solidus cibum hi qui bene profecerunt, iam intelligunt ad omnipotentis Dei: potius id pertinuisse, ut ex libero arbitrio voluntaria nientia mala, esse permitteret. Tanta quippe est omnipotentis eius bonitas, ut etiam de malis possit facere bona, siue iudicando, siue sanando, siue ad vitales piorum coaptando, attendendo: siue etiam in iustissimè vindicando. Omnia namque bona sunt, & Deo bono atque omnipotenti dignissima: tamen sunt, nisi de malis. Quid igitur melius, quid contentius eo, qui cum mali nihil faciat, bene etiam de

Hebr. 6.

Matth. 6.
amant ad eum qui mala fecerunt: Dimitte nobis debita: si ex audit, ignoscit. Nocuerunt sua mala peccantibus: sicut eorum, medeturque languoribus: sequuntur eorum hostium laetitia facit martyres. Postremo etiam conuertit eos quos damnatione iudicat dignos; sua licet illi patiatur, facit tamen ille quod bonum est. Non potest bonum non esse, quod iustum est. Et vti que sicut iniustum est peccatum, ita iustum est peccati supplicium. Non potestas Deo defuit, talem facere hominem, qui peccare non potest: sed malum eum talem facere, cui adiaceret peccare, non peccare, si nolle: hoc prohibens, illud praecipit: prius esset illi bonum meritum, non peccare; & postea praemium, non posse peccare. Nam etiam tales sanctos in sine facturus est, qui omnino peccare non possunt. Non habet quippe etiam nunc angelos suos, quos in illo sic videmus, ut de nullo eorum, ne peccando fiat diabolus, formidamus. Omnipotens enim Deus, qui operatur bona etiam de malis; qualia dabit bona, cum nos liberaverit ab omnibus malis: Multa de bono vobis mali copiosius possunt & subtrahuntur; sed neque hoc isto sermone suscepimus, & eius videntur esse longiuo. Nunc ergo ad illud, propter diximus ista, redeamus. Qui itaque putat Deo placere mala, non cum putat Deum. Si enim Deus est, iustus est, displicet ei iniustitia, displicet iniquitas. Tu cum putas ei placere iniquitatem, negas Deum. Si Deus est, cui displicet iniquitas, tibi autem non videtur Deus, cui displicet iniquitas, nisi displicet iniquitas: cum dicis in corde tuo, Faveat iniquitas meis Deus, nihil aliud dicis, quam, non est Deus. Multum loquuntur istam iniquitatem, sed non audent palam, blasphemii exhorreantur ab hominibus piis. In corde suo produnt: intus tali nefario cibo pascentur: delectat eos loquutus Deum iniquitatem; et si non erumpunt lingua, non tacent. Unde in Psalmo dicitur: Dixit stultus in corde suo, non est Deus. Dixit stultus, sed homines timuit; ut dicere vbi audirent homines. Et vbi dixit? Vbi audire de quo dixerat: In sermone non dixerat: quia ibi se contentat: sed in cogitatione, quae sibi complacebat. Ideo ergo in corde suo: quia hoc de Deo nemo audet dicere, etiam si stultus fuerit cogitare.

2 In Psal. 52.
in principio.

3 In Psal. 74.
in medio.

Psalm. 13.

4 In Psal. 13.
in initio.

*Superbus est qui sua peccata defendit, quacumque via
sive fallacia, & in quoddam profundū se demergit,
non facile potest erui.*

1 To. 9. lib. de
Continent.
cap. 5.

Psalm. 141.

EThic ergo cautior opus est continentia, quae ob
superbum hominis appetitus, quo placet sibi, & non
culpabilis inueniri, dignatur quae, cum peccat, cōuincit
iple peccauerit: non salubri humilitate suscipiens acce-
nem sui; sed excusationem potius ruinosa elatione con-
rens. Ad hanc superbiam coercendam, continentiam per
Domino ille, cuius superius verba iam posui, & sic per
commendauit. Namque cum dixisset: Pone Dominus
diam ori meo, & ostium continentiae circum labia mea:
clinet cor meum in verba maligna: vnde hoc diceret, eum
explicans; Ad excusandas, inquit, excusationes in pe-
gat, etiam de opere malo conuictus, quod negare non
Et quoniam factum non potest tegere, nec benefactum
dicere, & à se factum vnde patere, quaerit in alium
quod fecit, tanquam inde possit auferre quod meruit
de esse reum, addit potius ad reatum, & sua excusando
accusando peccata, ignorat non se poenam remouere, su-
niam. Apud homines enim iudices, quoniam falli potest
quacumque velut purgare fallacia, quod perperam factum
prodesse aliquid videtur ad tempus: apud Deum autem,
falli non potest, non est adhibenda fallax defensio, sed ve-
confessio peccatorum. Et talij quidem (*vt iam aliquando
diximus est*) qui sua confueverunt excusare peccata, tan-
quidem ad peccandum queruntur impelli: tanquam ho-
creuerint sidera: & caelum prius talia decernendo peccata
homo postea talia committendo peccat. Alij fortunati
lunt imputare quod peccant, qui omnia fortuitis casibus
tari putant, nec tamen hoc se fortuita temeritate, sed per
ratione sapere atque asseuerare contendunt. Qualis ergo
mentia est, disputationes suas rationi tribuere, & actione
casibus subiungere? Alij totum quod male faciunt, in de-
lum referunt: nec volunt cum illo habere vel partem
illum sibi occultis suggestionibus mala suasisse suspi-
poflunt, se autem illis suggestionibus, vnde cumque hoc

uisse dubitare non possunt. Sunt etiam, qui excusatio-
nem extendunt in accusationem Dei, diuino iudicio mi-
serio autem furore blasphemii. *Quanta autem horum om-
nium miseria sit, quis dicat? Quo enim malo scipios inuoluunt? In
tempestatem, in quod profundum se conijciunt & immer-
unt? A quo sanctus quidam precabatur se posse liberari, in id ul-
timum se precipitans.* 2 Non me, inquit, demergat tempestas
& neque absorbeat me profundum, neque coarctet super
me os fluuium. *Quid est hoc? Quid deprecatus est? Ma-
gnus est puteus, profunditas iniquitatis humanae. Illuc quis
si ceciderit, in altum cadet. Sic isti ceciderunt, nec surrexe-
runt, qui se defendere, non accusare voluerunt; qui peccata sua
sibi, sed nescio cui imputauerunt.* Sed tamen ibi quis possi-
bile consistit tandem peccata sua Deo suo, non super eum
sicut dicitur puteus os suum: vt est in alio quodam Psalmo scri-
ptum, De profundis clamauit ad te Domine: Domine exaudi
vocem meam. Si autem factum fuerit in illo, quod in alia
scriptura dicitur: Peccator cum venerit in profundum,
et tamen: clausit super eum puteus os suum. *Quare clausit
super eum? Quia clausit os illius. Perdidit enim confessionem:
et mortuus est, impletumque est in eo, quod alibi dicitur:
In ortu, velut qui non sit, perit confessio. Meruenda ista res
est vehementer. Si videris hominem fecisse iniquitatem, mer-
uit esse in puteum. Quado autem illi dixeris iniquitatem ipsius,
dixerit: Verè peccaui, fateor: non super eum clausit puteus
os suum. Cum autem videris eum dicere: Quid enim mali feci?
et respondit: Quid ego feci? factus est defensor peccati sui: clausit super
eum puteus os suum: quia erui ut, non habet. A missa confes-
sione, non erit locus misericordiae. Tu factus es peccati tui de-
fensor, quomodo erit Deus liberator? Vt ergo sit ille liberator,
confesso accusat, tu esto deprecator, & in Psalmo clamabis:
De profundis clamauit ad te Domine. Nam qui iam de profun-
dis clamant, non penitus in profundo sunt: clamor ipse iam
erit. Sunt alij profundius in profundo, qui nec sentiunt se
in profundo. Tales sunt superbi contemptores, non pij de-
precatores, non lachrymosi clamatores: sed tales quales prædi-
cato scriptura designat: Peccator cum venerit in profun-
dum malorum, contemnit. Cui enim parum est, esse peccato-
rem, nisi etiam non sit peccatorum suorum confessor, sed de-
fensor; altior in profundo est.*

1 In Psal. 68. c. 1. in fr.

Psalm. 129.

Prou. 18.

Ecl. 17.

3 In Psal. ante medi.

Prou. 18.

Quid soleat peccator dicere, qui in profundum venit: sed ne talis desperet, consolatione reuocatur, exemplo Dauidis ad spem veniæ erigitur.

1 In Psal. 129.
in principio.

IAm vide quale profundum sit, vbi contemnitur. Cum quisque viderit se peccatis quotidianis oboceruis quibusdam, & molibus quibusdã iniquitatibus si dictum illi fuerit, vt Deum roget; irridet. Quibus Primò dicit: Si Deo displiceret facinora, ego viuere rueret Deus res humanas, ad tanta scelera, quæ feci, non viuere, sed & bene mihi esset? Solet enim hoc illis qui multum in profundo sunt, & prosperantur in iustis. Et tanto magis in profundo merguntur, quanto magis videntur esse felices: fallax enim felicitas, maior infelicitas. Deinde & hoc solent homines dicere quoniam multa feci, & damnatio imminet: hoc perdo non facio quicquid possum. Si ex hoc perdor, cur non quicquid possum? Quomodo solent desperati latrones. Sic me occisurus est iudex pro decem homicidiis, quæ pro quinque, quomodo pro vno. Quare iam non faciam quid mihi occurrerit, facio. Hoc est, Peccator cum veni in profundum malorum, contemnit. ¹ Quid est contemnit iam nec vllam Dei providentiam deputat: aut si deperam se pertinere non putat. Proponit sibi peccandi licentiam sine spe veniæ, habentis iniquitatis effusus. Non dicitur ad Deum, vt reuertatur ad me: nec audit, Conuertere mihi & reuertat ad vos: quoniam veniens in profundum malorum contemnit. ² Quia feci, inquit, scelus magnum, & non potest dimitti: iam faciam & cætera. Hoc enim perdo non facio. Noli timere. In profundo est, noli contemnit in profundo clamare ad Dominum, & dicere: Si iniquitatem seruabis Domine, Domine quis sustinebit? Obserua illi expecta illum; & sustine propter legem ipsius. Quam tibi dedit: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dedit tibi debitoribus nostris. ⁴ Attende quidem vulnera & inguitudinem: sed non desperes medici maiestatem. Peccatum desperatione cæta mors. Nemo ergo dicat: Si iam mali feci, iã damnandus sum. Deus malis talibus non sperat. Cur non modò addo peccata peccatis? Fruar hoc fac-

Zach. 1.

Prout. 18.

3 In Psal. 129.
in fine.

Math. 6.
4 In Psal. 50.
post pr. incip.

te, in lasciuia, in cupiditate nefaria. Iam perdita spes reus vel hoc habeam quod video, si non possum habere. Quid? Quisquis peccasti, & dubitas agere penitentiam pro peccato tuo, desperando salutem tuam; audi & attende: *gentem in illo notissimo & celeberrimo quinquagesimo.* Ad te Nathan propheta non est missus: ipse David missus est. Audi eum clamantem, & simul clamat: audi gentem, & cõgemisce: audi flentem, & lachrymas iunge: audi eum, & condelectare. Si tibi non potuit intercludi spes veniæ: non intercludatur. Missus est ad istum veniæ Nathan propheta: attende regis humilitatẽ. Non respuit precipientis; nõ dixit, Audes mihi loqui regi? Rex sublimi prophetam audiuit: plebs humilis Christum audiat. Audi hæc, & dic cum illo: Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Qui magnam misericordiam deprecatur, magnam miseriam confitetur. Quærant paruum misericordiam tuam, qui nesciendo peccauerunt. Miserere, inquit, secundum magnam misericordiam tuam. Subueni graui mihi, secundum magnam medicinam tuam. Graue est, quod non potest, sed ad omnipotentẽ confugio. De meo tam lethali vulnere desperarem, nisi tantum medicum reperirem. ⁵ Iste ergo quinquagesimus, qui in ordine penitentialium quartus est Psalms, sicut cautos facit eos qui non ceciderunt: sic desperatos non vult, qui ceciderunt.

Psal. 50.

5 Ibidẽ supra.

CAP. XXVIII.

Relatur opinio eorum, qui dicunt promissa spe veniæ, multis homines peccare: & ostẽditur, quod & spes & desperatio timenda sint in peccatis.

Ed sunt, qui nobis dicunt: ¹ Vos corrumpitis disciplinam, & moresequẽ generis humani peruertitis. Quid inueneritis: Dicite mihi quid fecimus, & bone vir? Dando, inquit, hominibus penitentię locum, promittendo impunitatem omnium peccatorum: ideo homines mala faciunt securi, quod eis, cum confessi fuerint, omnia dimittuntur. Et quid agis miser, si non oportus impunitatis? Si sola fuit peccandi licentia, & nulla poenitentium est indulgentia, vbi eris? quò ibis? Sed tamen, inuident homines peccata spe veniæ. Imò auerent peccata desperatione veniæ. Nõne attendis quã licentiosa cruce viuant gladiatores? Vnde hoc, nisi quia iam tanquam ferrum & victimam destinati, explete volunt libidinem,

1 In Psal. 108.
concone 1.
post medium.

antequam fundant sanguinem. Nonne hoc & tibi iam peccator sum, iam iniquus, iam damoandus, iam spes est. Cur iam non faciam quicquid libet, est non? Cur non impleam quantum possum, quæcunque desidero post hæc non restant, nisi sola tormenta? Nonne hoc tibi res, & desperatione ipsa peior fieres? Potius ergo te qui indulgentiam promittit, & dicit: Redite præterea ad cor. Nolo mortem impij: tantum vt reuertatur, & non. Hoc procul dubio portu proposito, deponis vela in te, & conuertis proram, velificas ad iustitiam: & sperans tuam negligis medicinam. Nec in hoc tibi displicet Deus, quod per istam indulgentiæ promissionem securos fecerit peccatores. Etenim ne desperatione homines peius venierent, per indulgentiæ portum. Rursus, ne de spe veniæ peius venire fecit diem mortis incertum: providentiissimè vtrumque statuens, & reuertentes quò recipiantur, & differre terreatur. Igitur noli desperare: promissa est indulgentia Deo gratias, inquit, quia promissa est: teneo promissionem. Ergo iam bene viue. Cras, inquis, bene viuam. Indulgentiam tibi Deus promittit: crastinum diem tibi nemo promittit. Male vixisti, bene viue iam hodie. Stulte, hac nocte ad te à te anima tua. Non dico, quæ præparasti, cuius erunt fructus? cundum quod vixisti, vbi eris? Corrige ergo te. Magna est misericordia pe Dei misericordia, & in hoc quòd diem vitæ tibi promittit, fecit, vt nescias quando hinc emigrabis: & cum quocumque moras, re aliquando conuertas: & in hoc magna eius misericordia. Cæterum si statuisset diem, omnibus faceret abundanter peccata de securitate. Dedit ergo spem veniæ, ne desperando in peccatis: & spes & desperatio timenda est in peccatis. Vnde cum desperantis ad augenda peccata: & quomodo vtrique voci occurrit indulgentia & misericordia Dei. Audi vocem desperantis: **Quærit, dammandus sum: quare non facio quicquid volo? & vocem sperantis: Misericordia Domini magna est: quare me conuertero, dimittet mihi omnia. Quare non facio quicquid volo? Desperat, vt peccet: sperat, vt peccet. Vnde metuendum est, vtrumque periculosum. Væ à desperantis: væ à peruersa spe. Vtrique heu periculo, & vtrique quomodo occurrit misericordia Dei? Quid dicis tu, sperando volebas peccare? Iam dammandus sum; quare**

Ezech. 46. Ezech. 33.

Luc. 12.

2 In Psal. 144. in medio.

Vide Tract. 33. in Ioan. & Serm. 19. de verb. Domini in medio.

quid volo? Audi scripturam: Nolo mortem impij, Ezech. 18. vt reuertatur & viuat. Hac voce Dei reducitur in te, & timendus est alius laqueus, ne ipsa spe amplius peccet. Ergo & tu dicebas, qui spe magis peccas? Quando me conuertero, omnia mihi Deus dimittet; faciam quicquid volo: & tu scripturam: Non tardes conuerti ad Dominum, neque differas de die in diem: subito enim veniet ira mea in tempore vindictæ disperdet te. Noli ergo dicere, & in te conuertam; cras Deo placebo: & omnia hodierna & crastina dimittuntur mihi. Verum quidem dicis, quia Deus tibi indulgentiam promittit: sed dilationi tuæ crastinum non promittit.

Ezech. 33.

Vide To. 1. II. de Innocent. sentent. 74.

CAP. XXX.

Quis vult propterea differre correctionem vitæ suæ, quod à Deo indulgentia sit promissa conuersis.

Visquis ergo nõ vis corrigi, quid tibi promittis? Desperando peris, an sperando? Video quid mihi respondeas. Despero, vt desperando peream: nec spero malè, vt sperando peream. Nec mihi illud dico: nec mihi illud dico. Et quid adhuc modicum tempus viuam, quomodo volo; postea conuerterero. Quare non addo aliquid voluptatibus meis, & quomodo volo, quomodo volo; postea me conuersurus ad Dominum? Quare hoc dicis, frater? Quare? Quia promittit Deus indulgentiam, si me mutauero. Video, scio, promittit Deus indulgentiam: per sanctum Prophetam hæc promittit, & per me ipsum seruũ suũ promittit: verum est quòd promittit, hæc non misit per vnicũ filium suum. Sed quis vis addere dies malos & malis: Sufficiat diei malitia sua. Malus dies hesternus, & hodiernus, malus & crastinus. An putas esse bonos dies, quando satisfacis voluptatibus tuis? quando in luxuriis stris cor tuum, quando infidiaris alienæ pudicitie, quando in de contristas proximum tuum, quando commendata nequitiæ quando fallum pro nummo iuras, quando exhibes tibi bonum prædium: ideo putas quia bonum diem ducis? Vnde potest vt dies bonus sit, cum malus sit homo? Malos dies addere malis diebus? rogo. Aliquantum, inquis, dimittet mihi. Quare? Quia promittit mihi Deus indulgentiam. Crastino die te victurum nemo tibi promittit. Aut lege scripturam, quomodo legis Prophetam, Euangelium, Apostolum: quia

D. August. Hom. 11. inter 10.

Marth. 6. Retract. cap. 18.

antequam fundant sanguinem. Nonne hoc & tibi iam peccator sum, iam iniquus, iam dampnandus, nulli spes est. Cur iam non faciam quicquid libet, est non Cur non impleam quantum possum, quæcunque desidero post hæc non restant, nisi sola tormenta? Nonne hoc res, & desperatione ipsa peior fieres? Porius ergo te qui indulgentiam promittit, & dicit: Redite præparati ad cor. Nolo mortem impij: tantum ut reuertatur, hoc procul dubio portu proposito, deponis vela iniquæ conuertis proram, velificas ad iustitiam: & sperans vana negligis medicinam. Nec in hoc tibi displicat Deus, quod per istam indulgentiæ promissionem securos fecerit peccatores. Etenim ne desperatione homines peius uiuerent, per indulgentiæ portum. Rursus, ne de spe veniæ peius uiuere fecit diem mortis incertum: prouidentissimè utrumque stituens, & reuertentes quò recipiantur, & differens terreatur. Igitur noli desperare: promissa est indulgentia Deo gratias, inquit, quia promissa est: teneo promissionem. Ergo iam bene uiue. Cras, inquis, bene uiuam. Indulgentiam tibi Deus promissit: crastinum diem tibi nemo promissit. male uixisti, bene uie iam hodie. Stulte, hac nocte ad teanima tua. Non dico, quæ præparasti, cuius erunt fructus, cumdum quod uixisti, ubi eris? Corrige ergo te. Magna est misericordia Dei, & in hoc quòd diem uitæ tibi inuenit fecit, ut nescias quando hinc emigrabis: & cum quocumque die, realiquando conuertas: & in hoc magna eius misericordia. Cæterum si stauisset diem, omnibus faceret abundantem per de securitate. Dedit ergo spem ueniæ, ne desperando peccares: & spes & desperatio timenda est in peccatis. Vana enim desperantis ad augenda peccata: & uide uocem sperantis ad augenda peccata: & quomodo utrique uoci occurrit indulgentia & misericordia Dei. Audi uocem desperantis: Iam inquit, dampnandus sum: quare non facio quicquid uolo? & uocem sperantis: Misericordia Domini magna est: quare non me conuertero, dimittet mihi omnia. Quare non facio quicquid uolo? Desperat, ut peccet: sperat, ut peccet. Vana enim metuendum est, utrumque periculosum. Væ à desperando: uæ à peruersa spe. Vtrique huic periculo, & utrique periculo quomodo occurrit misericordia Dei? Quid dicitis tu, qui desperando uolebas peccare? Iam dampnandus sum; quare

Esaiæ 46.
Ezech. 33.

Luc. 12.

2 In Psal. 114.
in medio.

Vide Tract. 33.
in Ioan. &
Serm. 49. de
uoc. Domini
in medio.

quid uolo? Audi scripturam: Nolo mortem impij, Ezech. 18. ut reuertatur & uiuat. Hac uoce Dei reducit in salutem: timendus est alius laqueus, ne ipsa spe amplius peccet. Ergo & tu dicebas, qui spe magis peccas? Quando me uidero, omnia mihi Deus dimittet; faciam quicquid uolo: & tu scripturam: Non tardes conuerti ad Dominum: & in tempore uindictæ disperdet te. Noli ergo dicere, quæ me conuertam; cras Deo placebo: & omnia hodierna & crastina dimittuntur mihi. Verum quidem dicitis, quia Deus personi tuæ indulgentiam promissit: sed dilationi tuæ crastinum non promissit.

Ezech. 33.

Vide To. 1. li.
de Innocent.
sentent. 78.

CAP. XXX.

Uir, qui uult propterea differre correctionem uitæ suæ, quod à Deo indulgentia sit promissa conuersis.

Uisquis ergo non uis corrigi, quid tibi promittis? Desperando peris, an sperando? Video quid mihi respondeas. Despero, ut desperando peream: nec spero malè, ut sperando sperem. Nec mihi illud dico: nec mihi illud dico. Et quid adhuc modicum tempus uiuam, quomodo uolo; postea quid sperexero. Quare non addo aliquid uoluptatibus meis, & quomodo uolo, quomodo uolo; postea me conuersurus ad Deum? Quare hoc dicitis, frater? Quare? Quia promissit Deus indulgentiam, si me mutauero. Video, scio, promissit Deus indulgentiam: per sanctum Prophetam hæc promittit, & per me tantum seruū suū promittit: uerum est quòd promittit, hanc indulgentiam per uicium filij suum. Sed quid vis addere dies malos? Sufficiat dici malitia sua. Malus dies hesternus, malus & hodiernus, malus & crastinus. An putas esse bonos dies, quando satisfacis uoluptatibus tuis? quando in luxurijs tris cor tuum, quando in insidiariis alienæ pudicitæ, quando in contristis proximum tuum, quando commendata nequam, quando falsum pro nummo iuras, quando exhibes tibi bonum prædium: ideo putas quia bonum diem ducis? Unde potest ut dies bonus sit, cum malus sit homo? Malos dies addere malis diebus? rogo. Aliquantum, inquis, dimittet mihi. Quare? Quia promissit mihi Deus indulgentiam: crastino die te uicturum nemo tibi promissit. Aut lege uis, quomodo legis Prophetam, Euangelium, Apostolum:

1 D. August.
Hom. 11. inter
10.

Math. 6.
1 Retract.
cap. 18.

quia

quia cum te conuerteris, Deus delet omnes iniquitates tuas. **lege mihi ubi tibi promissus est crastinus dies: & viue die male.** Quanquam, frater meus, non hoc debui dicere tibi, sed quia erit forte vita tua. Si longa erit, bona sit. **Quare vis longam vitam, & malam? Aut longa non erit, & illalabet te delectare, quæ non habet finem: aut longa erit, & mali erit, quia diu bene vixisti? Tu male vis, & tu vitare non visis, & tamen crastinum diem tibi nemo promittit.** **rige te, audi scripturam: Ne tardes conuerti ad Deum, ista mea non sunt: sed & mea sunt.** Si amo, mea sunt tua sunt. **Sermo iste, quem modò dico, scripturæ est.** **temnis eum, aduersarius tuus est.** Sed audi Dominum nuntium: **Concorda cum aduersario tuo citò.** **O male dicitur crastini male appetitor, audi Dominum dicentem, Scripturam sanctam prædicantem: Ne tardes conuerti ad Deum, neque differas de die in diem.** Vide si non videtis, vide si non inspexit illos, qui dicunt: **Crastino bene hodie male viuo.** Et cum cras venerit, hoc iterum dicent: **Et ego ecce dico: Ne tardes conuerti ad Deum, neque differas de die in diem.** Subitò enim veniet ira eius, & in tempore dicte disperdet te. Sed nolo perdat te. **Nolo mihi dicere, volo: quia ego nolo.** Melius est ergo nolo meum, quam tuum: si lethargicus pater tuus ægrotaret inter manus tuas, adesses iuuenis ægrotanti seni, & diceret medicus, **Pater tuus, somnus iste grauedo est quædam lethargia, serua eum, noli eum permittere dormire: si videris matrem, excita eum: si parum est excitare, vellica: si & hocq; stimula eum, ne moriatur pater tuus.** Ille in dulcem matrem resolutus iret: oculos grauedine illa premente clauderet, contra clamares patri, **Noli dormire.** At ille: **Dimittite matrem, volo.** Et tu: **sed medicus dixit, si voluerit dormire dormiat.** At ille: **Rogo, dimittite me, mori volo.** Sed ego dicis filius patri, qui vitæ optat se mori. Et tamen vis te mori, mortem patris tui, & aliquanto diutius viuere cum ea, ro sene patre tuo. **Dominus tibi dicit: Noli dormire, æternum dormias.** **Euigila, vt mecum viuas, & patrem quem nunquam efferas.** **Audis hæc, & surdus es? Scio quosdam esse quosdam: Quid nobis voluit dicere? Terruit genitos: reos non fecit. Imò à reatu volui liberare. Turpe est vos fallam, si Deus me non fallit. Dominus mortem minatur, & non times iudicium: quia ideo parcat, vt corrigas, non**

Eccles. 5.

Matth. 5.

Eccles. 5.

Vide Ser. 19. de ver. Dom. in fine.

quisissimis, fraudatoribus, sceleratis, adulteris, volucribus, suis contemptoribus, detractoribus, mutantibus, & mores suos non mutantibus. Dominus minatur, gehennas minatur, interitum sempiternum minatur. Quid volunt vt ego promittam quod ille promittit? Ecce dat tibi securitatem procurator. Quid modesti, si paterfamilias non acciperet? Procurator lum, estum: vis, dicam tibi, Viue quomodo vis: Dominus te iudicet? Securitatem tibi procurator dedit: nihil valet securitatis procuratoris. Vrinam Dominus tibi securitatem daret, ego te sollicitum facerem. Domini enim securitas valet, si nolum: mea verò nihil valet, si ille noluerit.

C A P. XXX.

temporibus conuersionem, & tempus misericordie conuenientibus, minatur Deus de iudicij tempore.

¶ **Vnquid igitur dicimus, nò esse misericordem Deum? Quid misericordius eo qui parcat tantum peccatoribus, & qui in omnibus conuersis ad se, non curat preterita? Nolum dilige misericordem, vt velis esse veracem. Non misericordia potest illi auferre iustitiam, neque iustitia misericordiam. Interim quamdiu ille differt, tu noli differe: illi, quod pater, contra te claudere. Ecce indulgentiæ dator tibi ostium. Quid moraris? Gaudere deberes, si aperiret quando pulsasti. Non pulsasti, & aperit: & foris remanet. Ne ergo differas. De misericordia operibus quodam loco Natura dicit: Ne dixeris, vade & reuertere; cras ego dabo; & non possis continuo bene facere. Non enim scis quid contingenti die. Audisti præceptum non differendi, vt in iudicij die sis misericors: & differendo, in te es crudelis? Non differere panem daturus; & differs indulgentiam accepturus. Si miserando alterum, non differs; miserere & animam placens Deo. Non dicimus, vt tu ei des, sed ne repellas eum dantis, & misericordiam erogantis. Quid enim peccatorum mercedo dulcius esse potest, quam vt ei offeratur Dei misericordia? Ergo quoniam habes tempus misericordie, non tibi blandiaris, non te dimittas: non dicas, Semper parcat Deus. Ecce feci heri, & pepercit Deus: facio & hodie, & parcat: & faciam & cras, quia parcat Deus. Attendis ad misericordiam, & non times iudicium: quia ideo parcat, vt corrigas, non**

1 In Psal. 44. in medio.

1 D. Augus. Ser. 19. de verbis Dom. in medio.

Prou. 2.

Eccles. 10.

1 In Psal. 102. in initio.

non

tem cordis mei. Quo modo enim nobis peccatum nunquam deesse possunt: sic confessionis medicamentum non debent. Non enim ideo vult Deus, vt confiteamur nostra, quòd ea ipse scire non possit; sed quia Diabolus desiderat, vt inueniat quod nobis ante tribunal iudicis obiciat; ideo vult, vt magis defendere, quam accusare nostra velimus. Econtrariò autem Deus noster, qui pater & misericors, vult, ea vt confiteamur in hoc sacculo, illis confundamur postmodum in futuro. Si enim nos còsiliis ille parcat. Si nos agnoscamus, ille ignoscit. Primo non dictum est; Confitere peccatum: quia non fecerit fateretur: sed dictum est ei, vt nò peccaret. Non obtemperauit: Nati sumus mortales ex vinculo peccati: peccatum est miseria nostra per confessionem fragilitatis humanæ dicitur nobis: Fatemini peccata vestra. Serpens autem illi modo tunc insitit, vt non seruetur homo, quod illi dicitur ne peccaret: sic nùc instat, vt non seruet homo, quod ei dicitur est, Confitere peccatum. Quomodo enim tunc fecit, vt qui stabat; sic nunc agit, ne iurgat, qui cecidit. Itaque incantationes eius, & infidias, quibus nunc impedirentur nostrum; suscipimus præcepta saluberrima: nempe, inquam, qui impedire vult nobis confessionem, peccatum nostrum. Tunc fecit, quod non accuses: modo autem vult facere excusas. Deus confitenti, tanquam in apertum sinum labentem paratus erat dare; si excusas, claudis sinum, includendum, excludis indulgentiam peccati. Ecce, quid fecit ut tolleretur peccatum, sed intercluderetur medicina peccati: nam que habebat Deus per indulgentiam, si fatereris: quod quæ excusas: sed non quærìt ille, què pro te puniat. De deuoto torde, quod dixi paulo ante: Ego dixi, Domine, miserere mei, sana animam meam, quoniam peccavi tibi. Sed Deus, confitere tantum vulnus tuum. Iaces sub mœdici dicitur: patienter implora auxilium. Fouet, vrit, sciat, & patienter tolera: tantum noli attendere nisi vt saneris. Si autem si ostenderis medico: non quia ille non videt, sed abscondas: sed quia ipsa confessio initium sanitatis est: hanc hortatur nos sapius scriptura; non quòd Deo gratæ confessione nostra, cui omnia præsto sunt, quæ debemus, loquimur, aut agimus: sed nos aliter salui fieri non possumus, nisi confiteamur poenitentes, quod iniquè

ibidem inf.

Psalm. 49.

serm. 66. de tempore.

gentes. Qui seipsum accusat in peccatis suis, hunc non habet iterum accusare in die iudicij: si tamen poenitendo delectat, quæ fecit; nec iterum renouet. Magnam est salutaris medicamentum, non iterare peccata; neque priorum cicatrices vulnere rum resalutare. Neque enim peccator, quæ fecit; quia non poenitentiæ apud inferos, nec poenitentia ad salutem inferis. Ecce nunc tempus salutis: ecce nunc tempus accipere Deo. Tempus est nunc remissionis poenitentibus, nunc erit post mortem vindicationis, negligentibus scelera sua. Omnes enim impij amaram habent in conscientia poenitentiam: sed non proficit eis ad remissionem: conscientia torquet ad augmentum poenarum, quas patiuntur. Potuerunt enim sibi per confessionem præcauerunt peccatorum immanitatem, & neglexerunt: ita sicut foris agitur: ita intus conscientia propria torquentur. Quomodo medicina vulnus sanare, quod ægrotus ostendere erudit. Deus confessionem nostram desiderat, vt iustam habentem agnoscenti causam. Qui peccata sua occultat, & erudit salubriter confiteri; Deum, quem iudicem habebit & vltorem. Confessio iustificat, confessio venia peccatis donat: omnis spes veniæ in confessione consistit. Confessio opus est misericordiam, salus ægroti, vnicum est nostris medicamentum cum poenitentia. Cuius ipse Matth. 4. in Euangelio virtutem ostendit, dicens. Poenitentiam, appropinquabit enim regnum caelorum. Et Ioan. ibidem 1. apostolus: Facite fructus dignos poenitentia. Fructus dicitur poenitentia, transacta flere peccata, & eadem iterum fugere: sicut scriptum est. Ne adicias peccatum super peccatum. Lauamini, dicit Dominus per Esaiam prophetam, & mundi est. Lauatur itaque & mundus est, qui & præterita erit, & iterum plangenda non admittit. Lauatur, & non est peccator, qui plungit, quod gessit, nec deserit: sed post lachrymenda hæc, quæ fleuerat, repetit. De his beatus Petrus ter Paulus ait: Canis reuersus ad vomitum suum. Fili, peccasti, scriptura, ne adicias iterum: sed de pristinis deprecamini. dimittantur tibi.

1 Cor. 6.

1

Matth. 4.

Ibidem 1.

Eccle. 3. & Esaiæ 1.

1 Petr. 4.

Eccle. 27.

*Quid utilitatis, & securitatis adferat ipsa
confessio peccatorum.*

EX his itaque addiscimus, non aliter veniam nos por-
reri, nisi nostra facinora fuerimus, Deo iubente, con-
fiteri. Quid enim celat peccator, quod Deo teste commisit?
erubescit fatetur? quoniam peccatis non erubuit conitari.
O homo, 2 confiteri times Deo, ne confessum damnetur? Quod
confessus lates, non confessus damnaberis. Times confite-
ri non confitendo, esse non potes occultus? damnaberis
qui posses liberari confessus. *Audi Psalmum clamantem*
fiteatur tibi populi, Deus: confiteantur tibi populi omnes.
Et quia ista confessio non ad supplicium ducit, sequitur
eius: *Lærentur, & exultent gentes.* Si plangunt ante homines
confessi latrones: lærentur ante Deum confessi fideles.
1 *Quo iudicet, exigit à latrone confessionem tortor, & timor*
aliquando confessionem premit timor, exigit dolor. Qui
qui plangit in tormentis, timet autem occidi confessus,
tormenta, quantum potest: et si victus dolore fuerit, pro-
mitem, vocem suam. Nusquam ergo lætus, nusquam
rursus. Antequam confiteatur, exarat vngula, *torquet con-*
tia: cum confessus fuerit, damnat *iudex, astat carnifices*
eiur miser vbique. Sed exultent & lærentur gentes, *he-*
piæ mentes. Vnde? Per ipsam confessionem. Quare? Quia
bonus est, cui confitentur. Ad hoc exigit confessionem
liberetur humilem: ad hoc damnat non confitentem, ut
superbum. Ergo tristis esto, antequam confitearis: con-
fitearis exulta: iam sanaberis. Non confitentis conscientia
collegerat, apostema tumuerat, cruciabat te, requiescere
sinebat. Adhibet medicus fomenta verborum, & aliquando
secat; adhibet medicinale ferrum in correptione tribulationum.
Tu agnosce medici manum: confitere; exeat in confessione
defluat omnis sanies: quod reliquum est, facile sanabitur.
non negatur. 3 Nam si tu tegere volueris, erubescens; non
non curabit. Medicus tegat & curet: emplastrum enim
Sub tegmine medici sanatur vulnus; sub tegmine verborum
celatur vulnus. Cui celas? Qui nouit omnia. *Vt scribitur*
4 Confitere, & dic. *quod etiam in Psalmo scriptum est: Con-*
bimur tibi Deus, confitebimur tibi. Ipsa repetitio, *confite-*

1 *Hom. 45.*
in initio.

2 *In Psal. 66.*
post medium.

Psalm. 66.

3 *In Psal. 31.*
conc. 2. ante
medium.

4 *In Psal. 74.*
in initio.

confessum esse peniteat. Non enim alicui crudeli-
ter, non vitori, non insultatori; confitere securus. Audi
vocem Psalmi adhortantem: Confitemini Domino, *Psalm. 137.*
nam bonus est. Quid est, quoniam bonus est? Quid ti-
mescit confiteri? Bonus est, ignoscit confitenti. Time confiteri
homini, ne forte confessum puniat: Deo noli. Fac
propitium, quem negando non facis nescium.

CAP. XXXIII.

*Statuitur hic de duplici confessione, quarum altera in
laudibus Dei est; altera in peccatis nostris: & vtra-
que necessaria.*

Vobis autem modis in *Scripturis* confessio intelligitur, *In Psal. 147.*
& in peccatis nostris, & in laude Dei. In peccatis nostris *in fine.*
confessio est, & ira nota omni populo, ut quando auditur
nomen confessionis in lectione; siue in laude dicatur,
de peccatis dicatur; currant pugni ad pectus. 2 *Qua-*
rit, cum dicitur in Psalmo: Confitemini Domino, quoniam
potest hic quidem intelligi etiam confessio non solum
sed & peccatorum. Nam & post paucos versus sequitur:
cauimus cum patribus nostris: iniuste egimus, iniquitatem *Psalm. 137.*
egimus. Sed in eo quod dicit: Quoniam bonus, quoniam in-
ter, cum dicitur in *Psalmo: Confitemini Domino, quoniam*
miseret, quoniam misericors, quoniam misericors, quoniam
misericors: quamquam etiam cum sua quique confitetur
Dei, cum Dei laude confiteri debet: nec aliter pia est con-
fessio peccatorum, nisi non desperans, & poscens misericor-
diam Dei. Habet ergo eius laudem, siue etiam in verbis, cum
in bonum & misericordem dicit: siue in solo affectu, cum
sibi credit. Nam & ille publicanus, cuius sola illa verba com-
memorata sunt, Domine, propitius esto mihi peccatori: et si *Luc. 18.*
dixit, Quoniam bonus & misericors es, vel aliquid huius-
modi: non tamen illud diceret, nisi hoc crederet; quoniam
in spe orauit, quæ sine illa fide esse non posset. Potest ergo
laus Dei vera, & pia, vbi non sit confessio peccatorum; que
multo crebrius in scripturis confessio vocatur. Nulla est
confessio peccatorum confessio pia & utilis, vbi non laudatur
Deus siue corde, siue etiam ore, atque sermone. 3 Itaque con-
fitemini homines, cum laudant Deum: confitentur, cum accu-
santur; & nihil dignius facit lingua. Verè puto, quod ipsa sunt
de quibus dicit & propheta in alio Psalmo: Reddam *Psalm. 65.*

In Psal. 147.
in fine.

In Psal. 105.
in initio.

Luc. 18.

In Psal. 96.
in princip.

Psalm. 65.

tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea. Nihil illatione sublimius, nihil tam necessarium & ad intelligendum & ad faciendum. Quomodo ergo distinguis vota, quæ Deo: Vt illum laudes, te accuses: quia illius est misericordia peccata nostra dimittat. Nam si veller pro meritis agere inueniret, nisi quos damnaret. Venit ergo dicens, ut peccata recedamus iam à peccatis nostris, *illaque confiteamur*, non nobiscum deducat rationem de præteritis: sed tanquam nouæ fiant, incensis omnibus chirographis debitorum. Quanta ergo illius laus, quanta misericordia. Quid autem & hoc non pertinet ad laudem Dei, quæ *lapsus fueris, iterum* confiteris peccata tua? Imò verò pertinet ad laudem Dei. Quare maximè pertinet ad Deum, quando confiteris *reiterata* peccata tua? Quamplius laudatur medicus, quanto plus deiperabatur. Confiteri itaque *eo amplius & libentius, & præsentius terita omnia* peccata tua, quo magis desperabas de te, & iniquitates tuas. Tanto enim maior laus est ignoscens. maior exaggeratio est peccata confitentis. Ista demeritum confessio ita Dominum laudat, vt nihil possint impiorum blasphemiarum: qui volentes exculare facinora sua, nolunt præ tribuere, quòd peccant, hoc est, nolunt suæ culpæ culpam suam. Itaque aut fortunam, aut fatum inueniunt accusent, aut diabolum, cui non consentire in potestate esse voluit, qui nos fecit: aut aliam naturam inducunt, per sit ex Deo; fluctuantes miserè, & errantes potius, quam tentes Deo, vt eis ignoscat. Non enim oportet ignoscere dicenti: Peccavi.

CAP. XXXIIII.

Qui in peccatis fuit mortuus, per confessionem reus sed soluitur per Ecclesiam, hoc est, ministros Ecclesie à Christo istam potestatem in Ecclesia acceperunt.

Confitemur ergo, siue laudantes Deum, siue accusando ipsos. Pia est vtraque confessio, siue cum reprobis, qui non es sine peccato: siue cum illum laudas, qui non est habere peccatum. Si autem bene cogitemus, reprobis tua, laus ipsius est. Quare enim iam confiteris in accusando peccati tui? In accusatione tui ipsius quare confiteris, quæ

q̄t̄bidē infra.

§ In Psal. 7. ante medium.

§ D. August. Serm. 2. de verbis Domini. qui & 5 est post Epiph.

is vitus factus es? Scriptura quippe ait: A mortuo, non sit, perit confessio. Si perit à mortuo confessio: non erit, viuit. Et si peccatum confititur, vtique à morte Si peccati confessor reuixit à morte, quis eum suscitauit? mortuus est sui ipsius suscitator. Ille se potuit suscitare, quæ carne non mortuus est. Etenim hoc suscitauit, mortuum fuerat. Mortuus verò est peccator, maximè quem moles cõsuetudinis premit, quasi sepultus Lazarus. Etenim erat, quia mortuus; etiã fuit sepultus. Quisquis malæ cõsuetudinis, malæ vitæ, terrenarum scilicet cuius malæ cõsuetudinis, mole premitur, ita vt in illo iam factum sit, quod in Psalmo mirabiliter dicitur: Dixit stultus in corde suo non est Deus; fit talis, de quali dictum est: A mortuo, velut non sit, perit cõfessio. Quis eum suscitabit, nisi qui remouit, clamauit dicens: Lazare, prodi foras? Quid est autem prodire, nisi quod occultum erat, foras prodere? Qui conforas prodit. Foras prodire non posset, nisi viueret. Viuere non posset, nisi resuscitatus esset. Ergo in confessione sui verbo, Dei laudatio est. Dicit ergo aliquis: Quid prodest confessio, si iam confessor voce dominica resuscitatus prodit, prodest Ecclesia confitentis, cui Dominus ait, *Quæ soluitur in terra, soluta erunt & in cælo*: Ipsum Lazarum attende: in oculis prodit. Iam viuebat confitendo; sed nondum liberabatur vinculis irretitus. Quid ergo facit Ecclesia, cui non est, *Quæ soluerit, soluta erunt*; nisi quod ait Dominus ad discipulos: *Soluite illud, & sinite abire?* Quomodo soluitur nos peccatores à Domino, nisi cum dicimus ei in confessione: *Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiã laus?* Solutur enim vnusquisque à vinculis cupiditatum mal'arum, & a nodis peccatorum suorum *per confessionem & ministros Christi mentalem absolutionem*. Remissio peccatorum, solutio est. Solutus enim prodesset Lazaro, quia processit de monumento, discipulis diceretur: *Soluite eum, & sinite abire?* Ipse qui Dominus voce de sepulchro suscitauit; ipse clamando non reddidit, ipse terrenam molem terreno sepulchro immisit: & processit ille, vinculus. Non ergo pedibus prodest virtute producentis: fit hoc etiam in corde penitentium, apud hominem penitere peccatorum suorum, iam cum audis hominem confitendo proferre conscientiam de sepulchro eductus est: sed nondum solutus est.

2̄t̄bidē infra. Ioan. 11.

Psal. 12.

Ioan. 11.

Math. 16.

Ioan. 21. § In Psal. 107. conc. 2. à prin.

Psal. 115.

Ioan. 21.

Math. 10.

Quando soluitur? A quibus soluitur? Quæ solueritis in terra, erunt soluta & in cælo. Meritò per Ecclesiam delictio peccatorum potest: suscitari autem ipse mortuus in intus clamante Domino potest. Hoc enim Deus incre-

CAP. XXXV.

Homo penitens in luce, peccator in tenebris est.

Nunquid ergo & ipsa confessio non vivificat animum? Immo verò vivificat. Nec id solum quod & illuminat. Quomodo enim credenti, sed tamen adhuc inclamaret Apostolus, dicens: Surge, qui dormis, & mortuus, & illuminabis te Christus; si non cognoveris virtus hominis in peccato sopitus, imò & mortuus, res Christi gratiam in vitam revocari potest. & illustrari quod in mortuis corporibus iustorum resurgentiū spiritus aliquando operabitur; hoc nunc agit idem spiritus in nos peccatorum consentientium, ut verè viviant, & verum las-

1 In Psal. 18. prope finem

deant. Idcirco, quando nos delicti penitet, in luce ob-
pimus. Nam quando quisque ipso delicto in volutus est obtenebratus, operitque oculis, non videt delictum: tibi tegatur & carnis oculus, nec aliud vides, nec hoc agitur, vides. Ab hoc delictorum tegumento cum quidam tueret vehementer, & correptus à Deo, multum anxium quoquo versus fugeret; diceretq; Deo, Forſitan tenebrarum bunt me: ilico sensit cum ingenti voluptate, se eo magis à Deo illuminari, quo longius conabatur à peccatis tenebrarum ideo in eodem loco subiunxit, Et nox illuminatio mea, in meis. Ac si diceret: Gratiar ago tibi, qui me tua misericordia secutus es tam anxium, & fugitivum, qui te erga me flagellum percussisti, qui me vocando, ab interitu renovasti, qui sub oculo illuminatos, quibus videam tenebras peccatorum me-

Psalm. 138.

3 In Psal. 138. in medio.

Psalm. 17.

Ac deinde tanta misericordia rationem adiungens: Quæ tenebræ, inquit, non obtenebrabuntur à te. Tu ergo, id noli tenebrare tenebras tuas; & Deus illas non tenebras magis illuminat; quia illi dictum est in alio Psalmo: Tenebrarum minabis lucernam meam Domine, Deus meus illuminabit tenebras meas. Qui autem tenebrant tenebras suas, quæ non tenebrat? Homines mali, homines peruersi. Clamant, utique tenebræ sunt: dum non consentitur peccata quæ fecerunt, sed insuper defendunt; tenebrant tenebras

si peccasti, in tenebris es: sed confitendo tenebras tenebris illuminari tenebras tuas. Defendendo autem tenebras tuas, tenebraberis tenebris tuis. Et quando evades à tenebris, qui in simplicibus laborabas? Unde autem Dominus non tenebrat tenebras nostras? Quia non nos impunita habere peccata. Flagellat nos in istis laboribus, sed nos. Tota ista miseria generis humani, in qua gemitus dolor medicinalis est, non sententia pœnalis. Vide color ubique, ubique metus, ubique necessitas, ubique labor. Ad hoc Deus hinc talibus flagellis erudit nos, ut non tenebrat tenebræ nostræ; agnoscamus nos sub pœna flagelli benedicamus Deum misericentem iam amaritudines delicti vitæ temporalis: ne temporalium deliciarum delectatione peccati, non desideremus delicias æternas. Non ergo tenebrat Deus tenebras nostras: quia miscet flagella peccatis nostris & amaritudines pravis dulcedinibus nostris. Non nos tenebrat Deus tenebras nostras, defendendo peccata nostra; & tenebris illuminatio in delictis nostris.

CAP. XXXVI.

Publicè peccavit, publicam satisfactionem accipiat, secundum iudicium prepositorum Ecclesia: nec quisquam erubescens hoc recuset; quia utilis est penitentia medicina.

Uisquis ergo post baptismum, in quo verè illuminatus est, rursus novorum peccatorum tenebris obſcuscatur; si iniquitate sibi inimicus est, ut adhuc dubitet vitam mutare, tempus est: cum ita peccat & vivit. Nam utique quod ita fueras peccat, thesaurizat sibi iram in die iræ, & revelationis iustitij Dei. Quod autem adhuc vivit, patientia ad penitentiam eum adducit. Ergo implicatus quis tamen tenebris & vinculis peccatorum non detraxerit, aut dubitet, aut dubitet confugere ad ipsas claves Ecclesiæ, quibus soluitur in terra, ut sit solutus in cælo: sed potius iudicet seipsum propria voluntate, dum potest, & mores conuertat in mente, cum iam non poterit, etiam præter voluntatem à Domino iudicetur. Ercum in se protulerit severissimæ medicinæ sententiam, veniat ad antistes, per quos illi in Ecclesia claves illustrantur: & tanquam bonus incipiens iam esse filius,

I D. August. Hom. 50. inter quinquag.

agnatorum membrorum ordine custodito, à propo-
 erorum, accipiat satisfactionis suæ modum, vt in offi-
 sacrificio cordis cõtribulati deuotus & supplex id tam-
 quod non solum illi profuit ad recipiendam salutem, sed
 cæteris ad exemplum: vt si peccatum eius non solum la-
 eius malo, sed etiam in scandalo est aliorum, atque hoc
 dire vtilitati Ecclesiæ videtur antistiti: in noticia mala
 vel totius plebis agere pœnitentiam non recusat, non
 non lethali & mortifera plaga per pudorem addat tamen
**Meminerit tamen semper, quod superbis Deus resistit in
 libus autem dat gratiam. Quid enim infelicis, quid pe-
 sius, quàm de ipso vulnere, quod latere non potest, non
 scere, & de ligatura illius erubescere?** Nemo sibi dicit
 culitè *pœnitentiam* ago: apud Deum ago: nouit Deus, et
 ignoscit, quia in corde ago. Ergo sine causa dictum est
 solueritis in terra, soluta erunt in cælo: ergo sine cau-
 clausa datæ Ecclesiæ Dei? Frustramus Euangelium De-
 stramus verba Christi? Si ô Christiani, promittimus
 quod ille negat: nõne vos decipimus? Iob dicit: Si eni-
 conspectu populi confiteri peccata mea. Talis iustus
 diuini, obtuzi, tali camino probatus, ista dicit: & resistit
 lius pestilentie, & erubescit genu fegere sub benedictione
 quod non erubuit Imperator, erubescit nec senator, sa-
 tum curialis? Superba ceruix, mens tortuosa: fortassis
 quod non dubitatur) propterea Deus voluit, vt Theodorus
 Imperator ageret pœnitentiam publicam in cõspectu
 maximè quia peccatum eius celari non potuit: & erubescit
 nator, quod non erubuit Imperator: Erubescit nec sena-
 tantum curialis, quod non erubuit Imperator. Erubescit
 beius, siue negotiator, quod non erubuit Imperator: Quod
 superbia est? Quos peccare non pudet, agere pœnitentiam
 pudet? O incredibilis insania! De vulnere ipso non erub-
 de ligatura vulneris erubescis? Nõne nudum scelus
 dius est? Confuge ergo ad medicum: age pœnitentiam: de-
 quitatem meam ego agnosco; & peccatum meum ante
 semper. **Quam enim sic vitilis & necessaria pœnitentia
 medicina, faciunt homines intelligunt, qui se homines
 meminerunt. Scriptum est enim, & iam prædictum: De
 perbis resistit; humilibus autem dat gratiam. Et Domini
 Euangelio dicit: Quoniam qui se exaltat, humiliabitur**

Marci 4.
1 Petr. 5.

3 D. August.
Hom. 49.
in medio.
Vide 1er 108.
Incer diuer in
ed. Planctini.
Math. 12.
Ibidem 16.
Iob 31.

Vide Ambro.
in Psal. 37.
ante finem.
Vide Eccles.
Hist. Theod.
lib. 1. cap. 17.
& Sozome.
lib. 7. cap. 14.

3 In Psal. 50.
ante mediu.

Psal. 50.

4 D. August.
Hom. 50. inter
50 in init.
Iacobi 4.
1. Petr. 5.
Luc. 18.

militer, exaltabitur: magisque iustificatus descendit
 publicanus ille peccatorum confessione sollicitus,
 Pharisæus meritorum enumeratione securus. Quamuis
 ipse gratias egit Deo, dicens: Gratias tibi ago Deus,
 non sum, sicut cæteri homines, iniusti, aduulteri, raptores,
 & publicanus iste; ieiunio bis in sabato, decimas do-
 mique possideo: tamen ille ei prælatum est, qui de lon-
 gis abbat, neque oculos audebat ad cælum leuare, sed per
 speculum suum; dicens: Deus propitiuss esto mihi pec-
 catorum: Non enim ille Pharisæus tam sua sanitate, quàm mor-
 taliorum comparatione gaudebat. Vitilius autem illi
 quoniam ad medicum venerat, ea de quibus ægrotabat,
 ostendo monstrare, quàm dissimulare de vulneribus suis, &
 stricibus alienis audere gloriari. Non ergo mirum, si pu-
 lus magis curatus abscessit, quem non puduit ostendere,
 pœnitentiam sanare, quod dolebat. **Vs curari & sui ad-
 ad medicum, & dic te esse ægrotum.**

CAP. XXXVII.

Sumuntur quorundam exempla, qui humiliter pœnitentiam agere non erubuerunt.

Quod dicit aliquis: Quomodo ad eum accedo? Tantis ma-
 gis, tantis peccatis oneratus sum, tanta scelera clamant de
 pœnitentia mea: quomodo audeo accedere ad Deum? Quo-
 Si humiliaueris te per pœnitentiam. Sed erubescis, ais,
 pœnitentiam agere. Accede ergo ad eum, & illuminaberis,
 stultus non erubescet. Si enim timor erubescendi reuo-
 à pœnitentia; pœnitentia autem facit te accedere ad
 eum: non vides, quia pœnam gestas in vultu: quia ideo er-
 vultus tuus, quoniam non accessit ad Dominum? Ideo
 accessit, quia non vult agere pœnitentiam. Sed fortè est
 his, qui dicit, Ego in militia positus sum, vxorem habeo:
 pœnitentiã agere quomodo possum? Quasi nos, quãdo
 pœnitentiam suademus, hoc dicamus, vt vnusquisque magis
 capillos studeat auferre, & non peccata dimittere; & vesti-
 ta potius euellat, quàm mores. Qui hac dissimulatione
 agere se magis, quàm excusare conatur, attendat quia re-
 Dauid nec honor regni, nec dignitas vestimenti ad pœ-
 nitiã agendam, potuit impedire. Achab quoque Rex
 sacri-

2 In Psal. 52.
cõc. 2. in med.

Psal. 51.

3 Serm. 58. de
temp. in med.

1 Reg. 23.

3 Reg. 16.

facrilegus, de quo scriptura dicit, quod non fuerit
 qui venundatus sit, vt faceret malum cōtra Dominum
 quam deprauatus ab vxore Tezabel, abominabilis Deus
 est, interfecto & lapidato Naboth Iezraëlitæ, cum videret
 vellet inuadere: castigatus à sancto Helia, scissis vellibus
 circumdatus est, & inclinato capite pœnitentiam egit.
 re statim sermo Dei ad Heliam factus est dicens: Non
 disti humiliatum Achab coram me? Quia, inquit, non
 est mei causa, non inducam in diebus eius malum. Quia
 quia & ipse quamlibet sacrilegus, non referuauit, vt
 ga tempora ad Deum accederet, & pœnitentiam ageret
 tim sacrificium contriti & humiliati cordis, Deo ob
 distulit. Qui vtique, si post ea in illa humilitate, qua
 rat, perduisset, nunquam ab illo Dei misericordia de
 Manasse quoque rex, sicut in scripturis legitimus, tur
 gus & impiissimus fuit, sicut de illo scriptum est,
 Hierusalem omni iniquitate repleuerit: & tamen post
 captiuitatem ductus, & in carcerem missus, cum gra
 litate pœnitentiam agens, ita gratiam Dei obtinuit,
 retur inter Dei amicos postmodum numerari. Mem
 que illa, quæ pedes Domini lachrymis lauit, & capillis
 terstit, vbi cælestium medicum venisse cognouit, vnde
 sit in domum, vbi rogata non fuerat: & quæ prius
 erat ad perditionem, postea frontiflor facta est ad
 ideo audire meruit, quod ei fuerint omnia peccata
 Nec ipsa se ad hoc referuauit, vt in fine vitæ suæ pœnit
 ageret: sed dum adhuc peccare poterat, sic Deo inspic
 luit peccata deserere, vt illam de adulteriis suis non
 subtraheret, sed voluntas. Multos adhuc in scripturis
 poteramus inuenire, qui post infinita crimina accu
 Deum, & veram pœnitentiam agentes, in se Dei mi
 diam prouocauerint: & non solum ad peiorem, sed etiam
 meliorem statum redierint. Sed quia longum est in
 gulos, isti quatuor, quos nominauimus, satis abunde
 culos, vt agnoscamus, quod Dominus nosse, qui tan
 libus peccatoribus veniam dedit, paratus est & omni
 humilitate, & veritate conuertantur pœnitentes, non
 peccata dimittere, sed etiam æternam beatitudinem

3 Reg. 21.

4 Reg. 22.

2 Para. 13.

Lucæ 7.

Nota.

Deus quibus sit prope; & quomodo à longè
 cognoscat superbos.

Alquis itaque pœnitentiæ recusat humilitatem, Deo
 propinquare non cogitat. Aliud est enim leuare se ad
 aliud est leuare se contra Deum. Qui autem illum se
 ab illo erigitur. Qui aduersus illum se erigit, ab illo
 erigitur. Certè altus est Deus, non eum attingit elatus.
 sublimia vt contingamus, attollimus nos: & si atin
 possumus, machinamenta aliqua, vel scalas quæri
 sublimari sublimia contingamus. Contra Deus, &
 st, & ab humilibus contingitur. Scriptum enim est:
 est Dominus his, qui obtruerunt cor. Tritura cordis
 humilitas. Qui se conterit, irascitur sibi. Se habeat ira
 vt illum habeat propitium: se habeat iudicem, vt illum
 defendentem. Audi alius testimonium: Excelsus Domi
 humilia respicit: excelsa autem à longè cognoscit. Ex
 Dominus, & humilia respicit non à longè: excelsa au
 longè cognoscit. Et ne fortè, cum dictum esset; quia hu
 respicit; superbi de impunitate gauderent, quasi eos su
 entes non agnoscat, qui in excelsis habitant: terreati sunt,
 cum est eis: Videt vos, & cognoscit vos, sed à longè. Hos
 acit beatos, quibus propinquat. Vos autem, inquit, o su
 celsi, non eritis impuniti, quia cognoscit: non eritis
 quia à longè cognoscit. Videt ergo, quid agatis. Quia
 noscit, non ignoscit. Melius ergo ignoscit, quam agnoscit.
 est enim ipsum ignoscere, nisi non noscere? Quid est,
 agnoscere? non animaduertere: nam & vindicantis solet
 animaduertio, sicut & ignoscentis respectio: quemadmo
 in Euangelio scriptum est: Et conuersus Dominus respexit
 m. Volunt ergo peccatores respici? Humiles sint. Quid
 extulerint in superbiam? Latere ipsius oculos possunt? Ne
 quia audisti, vt dixi, Humilia respicit; superbus velis esse,
 as in anima tua, Humiles respicit Deus, me non respicit:
 in quod volo. Quis enim me videt? Hominem later:
 non vult me videre, quia humilis non sum. Ille autem
 illa respicit: quod volo, facio. O importune, nunquid
 diceres, si scires, quid amare deberes? Ecce si uollet te vi
 deus; hoc ipsum non times, quia te non vult videre? Si
 salutes

1 Ho. 50. inter
 quinquag.2 In Psal. 74.
 ininitio.

Psal. 137.

Lucæ 22.
 3 In Psal. 137.
 ultra medium.

salutes aliquem maiorem patrorum tuum, & inter
 non te videat; quomodo tibi animadolet? Si autem
 non videat, securum te putas? Non te videt saluator
 depradator? Et tamen & ipse te Deus videt. Non te
 videri: imò roga, vt merearis videre, à quo videris.
 est enim: Oculi Domini super iustos. Quia nò super
 faciant ergo quod volunt iniusti? Sequitur adhuc. Et
 in preces eorum. Iniusti autem, qui securos se putab
 non sunt oculi Domini super eos: non timent, quia
 aures eius ad preces eorum? Nonne melius & oculi
 nos, & aures eius ad preces nostras? Sed cum facis ea,
 vis esse oculos Domini, tunc mereris precibus tuis &
 mini; & tamen malè faciendo, à te non avertis oculos.
 Quid enim ibi sequitur? Vultus autem Domini super
 tes malum. Sed ad quid? Vt perdat de terra memoriam
 Vides te videri; vides te latere non posse? Cùm ergo
 feceris, videatur: quare hoc non facis, vnde Deo plac
 rearis? Ergo & hìc quid? Quoniam excelsus Dominus
 milia respicit. Excelsa quid? A longè cognoscit. Quid
 præstat superbus, nisi vt à longè videatur; non vt non
 Ne putes te ideo securi esse debere, quòd min' te bea
 qui à longè te videt. Tu enim quod à longè vides, na
 vides. Deus etsi à longè te videt, perfectè te videt, & t
 est. Hoc agis, non vt minus perfectè videaris: sed v
 cum illo, à quo videris. At verò humilis quid sibi præ
 pe est Dominus his, qui obtinuerunt cor. Erigat se ergo
 bus, quantum voluerit; certè in alto habitat Deus; in
 Deus. Vis tibi propinquet? Humilia te. Nam tanto
 altior, quanto tu elatior. Excelsa autem à longè cog
 4 Cognoscebat à longè iactantem se Phariseum: sub
 de proximo humilianti se, & consenti publicano. I
 ille merita sua, & tegebat vulnera sua: non iactabat ill
 sed offerebat vulnera. Ad medicum venerat, sciebat se
 dum, sciebat se sanandum. Oculos ad cælum leuare cog
 bar, *Dei oculos in seseisti petebat*, peccus percutiebat: *sub*
 parcebat, vt ille parceret: se agnoscebat, vt ille igno
 4 Ad medicum etiam Phariseus ascenderat, & mem
 ostendebat, vulnera tegebat. Quid ergo ille, qui melior
 rat, vnde sanaretur? Quia seipsum intuebatur, conside
 suam puniebat. Ipse sibi iudex erat, vt ille intercedere

Psal. 33.

Psal. 137.

4 In Psal. 39. Vltra mediũ.

2 In Psal. 74. post mediũ. 6 In Psal. 31. enar. 2. post principium. Vide in Psal. 90. conc. 1. in medio.

vt ille liberaret: ipse accusabat, vt ille defenderet.
 scus es, quia dixit: pro illo sentiam: Descen
 icatus publicanus ille magis, quam ille Phariseus;
 nis qui se exultat, humiliabitur: & qui se humi
 litabitur.

CAP. XXXIX.

Superbum superbia peccatum, qua medicina in nobis curatum sit.

Superbia peccatum est, quòd elatus si quis fueris, is neque vide in Psal. 74. postiniu.
videre, neque verè sua consiteri peccata potest: nec tamen
Deo, qua nescit. Confessio enim peccatoris non Deum
sed illum mundat, illum illuminat. Vtinam sic illumina
emundari mereatur, (sicut Psalmus habet,) à delicto
quod vitium est superbia. Non enim est maius deli 1 In Psal. 12. expof. 6. in 6.
 quam apostatare à Deo, quod est initiũ superbiæ homi
 verè ille immaculatus est, qui etiam hoc delicto caret:
 est vitium redeuntibus ad Deum, quod recedenti
 um fuit. Propter hoc vitium, propter hoc ma
 superbiæ peccatum, Deus humilis venit. Hæc causa,
 caum magnam, iste ingens morbus animarum, omni
 em medicum de cælo deduxit, vsque ad formam serui
 iavit, contumelias egit, ligno suspendit: vt per salutem
 medicinæ, curetur hic tumor. Sicut autem curatio via
 nitatè: sic ista curatio peccatores sanãdos, rescindendõ
 Et quemadmodum medici, cum alligant vulnera, non
 positè, sed aptè id faciunt, vt vinculi utilitatem quãdam
 rudo etiã consequatur: sic medicina sapientiæ, per ho
 susceptione nostris est accommodata vulneribus, de qui
 cotrariis curans, & de quibusdã similibus. Sicut etiam
 qui medetur vulneri corporis, adhibet quãdã contraria,
 rigidum calido, vel humidum sicco, vel quid aliud hu
 Adhibet etiam quãdam similia, sicut linteolum vel
 vulneri rotundũ, vel oblongum oblongo: ligaturamq;
 non eandem membris omnibus, sed similem similibus
 sic sapientia Dei, hominem curans, seipsam exhibuit
 undum: ipsa medicus, ipsa medicina. Quia ergo per su
 um homo lapsus est, humilitatem adhibuit ad sanan
 Serpentis astutia decepti sumus: Dei stulticia liberamur.

Quem

3 To. 1. li. 1. de doct. Christ. cap. 14.

Quemadmodum autem illa sapientia vocabatur: (enim stulticia contemnentibus Deum) sic ista, quæ vocatur sapientia est vincens diabolum. Nos immortales vti sumus, vt moreremur: Christus mortalitate bene vt viceremus. Corrupto animo foemina ingressus est in integro corpore. foemina processit salus. Ad eadem pertinet, quod etiam exemplo virtutum eius, vitia morantur. Iam verò similia, quasi ligamenta membris & vitiis nostris adhibita, illa sunt, quod per foeminam & per foeminam natus, homo homines, mortalis mortale mortuos liberavit. + Superbia ergo lapsi sumus, & immortalitatem perueniremus. Et quia nos superbia vulnerat, humilitas sanos fecit. Venit humilis Deus, vitia perbiae vulnere curaret hominem: Venit, quia Verbum factum est, & habitauit in nobis. Comprehensus est & insultatum est ei: dixerunt, Dæmoniū habes. Et ille non Dæmonium habetis vos, quia vos in peccatis vestris diabolus possidet corda vestra. Non hoc dixit; quod falsum verum diceret: sed non erat tempus vt hoc diceret, nec iramtem prædicare, sed maledictum *pro maleficio* redderet. Dimisit, quod audiuit, quasi nō audisset. Medicus erat, & phreneticum curare venerat. Quomodo medicus curat, quicquid audiatur a phrenetico, sed quomodo dicitur & fiat sanus phreneticus: nec si & pugnam ab illo accipiat. Ille illi facit noua vulnera: ille veterem febrem sanat & Dominus ad ægrotum venit, ad phreneticū venit, quod audiret, quicquid passus esset, contemneret: hoc docens humilitatem, vt humilitate docti, sanarentur in superbia. 5 Hæc medicina hominum tanta est, quanta non cogitari. Nam quæ superbia sanari potest, si humilitate non sanatur? 6 Iam vide si amplius ægrotare debet manus, accepta tanta medicina. Iam humilis Deus, superbus homo? 7 Quæ enim causa humilitatis Christi nisi infirmitas nostra? Valde enim & irremediabilis obsidebat infirmitas. Et hæc res fecit, vt veniret ad nos medicus. Si enim vel sic ægrotarem, vt nos possim medicum, poterat tolerabilis videri ipsa infirmitas. Sed nos ire non potuimus ad eum, ille venit ad nos. Venerat humilitatem.

4 In Psal. 35.
vob. 1. prop. 5.

Ioan. 1.

Vide Ser. 22.
de temp. pro-
pe finem.

Vide Ser. 59. de
verb. Dom.
ante finem.

3 To. 3. lib.
de Agone Christi.
cap. 10.

6 D. August.
Hom. 34. inter
30.

7 D. August.
Ser. 54. de ver.
Domini. post
medium.

Medico qui curauit oculos nostros, non habemus
quid retribuamus.

que infirmus factus est infirmis: per infirmitatem, salutem infirmitatem: per mortalem carnem, carnis abstulit. Et de corpore suo collyrium fecit luminibus nostris. Quomodo? Quia Verbum caro factum est, & habitauit in nobis: Quia Verbum collyrium fecit, vnde tergerentur superbi oculi nostri, vt possimus videre maiestatem eius, per eius humilitatem. Irruerat homini quasi puluis in oculum; irruerat sauciuaerat oculū, videre non poterat lucem. Oculus iste non inungitur. Terra sauciata erat, & terra illuc mittitur. Omnia enim collyria nihil sunt, nisi de terra. De terra, o homo, cæcatus es, de puluere sanaris. Ergo caro te terat, caro te sanat. Carnalis enim anima facta erat, conueniens affectibus carnalibus; inde fuerat oculus cæcus. Quantum autem præstat cæco, qui illi oculos sanauit, vt videat hanc lucem? Cui sanus fuerit ille, non inuenit signum rependat Satori suo. Quantumlibet enim ille dabit tale, quale ille præstitit? Vt plurimum det, aurum & multum aurum dabit: ille lucem præstitit. Quid ergo retribuimus medico illi, oculos interiores nostros sanatis, ad vitam quandam lucem æternam, quod est ipse? Non enim modo medicus homo ipse curat, vt lucem istam ostendat, sed ipse curauerit. Et aliud est ista lux, quam demonstraturus est lucem ipse medicus, qui curat oculos, quibus ostendat, quæ lux non est ipse medicus. Non ergo sic Dominus ostendit lucem nostris. Ipse est enim medicus, qui curat, vnde nos videre debemus: & ipse lux est, quam videre possumus. 6 Quid ergo retribuimus? Queramus, inueniamus, si possumus, & in antiquis inquisitionibus nostræ, illud Psalmistæ exclamemus: Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? Et quid dabo? Calicem flutaris accipiam, & nomen Domini in benedictione. Quid est, inuocabo? Laudabo. Vt autem semper laudes nomen Domini, & noli obliuisci omnes retributiones: Si obliuisceris, tacebis: Non autem poterunt ante oculos esse retributiones Domini, nisi ante oculos tuos fuerint peccata tua. Non sit ante oculos tuos delectatio præteriti peccati: sed sit ante oculos tuos damnatio peccati. Damnatio

2 Tract. 35. In
Ioannem.

2 In Ioannem
Tract. 2. prop.
finem.

3 Ibidem inf.

4 In Psal. 16.
conc. 1. ante
medium.

5 In Psal. 84.
in principio.

6 In Psal. 36.
conc. 1. ante
mediū m.
Psal. 15.

7 In Psal. 102.
in principio.

à te, remissio à Deo. Hæc enim retribuit Dominus, dicere: Quid retribuam Domino, pro omnibus que tibi mihi? Non ait; quæ tribuit mihi; sed, quæ retribuit. Retribuisti tu mala pro bonis; & retribuit ipse bona pro malis. Quomodo retribuisti tu, ô homo, Deo mala pro bonis? prius fuisti blasphemus, & persecutor, & iniurius; blasphemias. Pro quibus bonis? Primo, quia es, cum tu sed est & lapis. Deinde, quia vivis: sed vivit & pecora. retribues Domino pro eo quod super omnia pecora, & omnia volatilia, fecit te ad imaginem & similitudinem suam. Noli quærere quid ei retribuas. Similitudinem ipsius tue bue illi, non plus quærat, nummum suum exigit. Tu pro gratis agendis, pro humilitate, pro obsequio, pro religioso, id est, pro his omnibus bonis, quæ debentur pro bonis, quæ accepisti, quæ dixi; retribuisti blasphemias. Quid ergo ille? Confitere, ignosce. Retribuo & ego: quod tu retribuisti. Tu retribuisti mala pro bonis; & ego duo bona pro malis. Cogita ergo, anima, omnes retributiones Dei, cogita omnia mala facta tua. Quam multa esse facta tua, tam multæ bonæ sunt retributiones eius.

CAP. XII.

Omnipotens medicus quemlibet potest sanare languorem qui languidus est, sanari velit.

Abide infra.

Porrò quid debebatur peccatori, nisi supplicium? debebatur blasphemio, nisi gehenna ignis ardentis? ipsa Deus retribuit: ne expaulescas, ne exhorrescas, ne amore timeas. Noli oblivisci omnes retributiones eius: & mutare iam, ne experiaris retributiones eius, quibus malus: Si iustus, non malas. A te ergo malas, à Deo autem bonas. Nec hæc, si quæ pateris mala, mala sunt: si enim iusta sunt, sunt; sed tibi patienti, hæc mala sunt. Non vis ut mala facta tua, quæ iusta sunt Dei? Nō sit mala in cōspectu Dei iniquitates. Non enim cessavit vocare, aut vocatum neglexit in iustitiam. Non cessavit perficere, aut perfectum neglexit contere. Quid dicis, quia peccator es? Convertere, & accipies retributiones istas: propitius sit omnibus iniquitatibus tuis. remissionem peccatorum, corpus infirmum geris: nec desinas desideria carnalia, quæ te titillet, & quæ tibi gerant delectationes illicitas: sed de languore tuo

enim infirmam carnem geris; nondum est absorpta victoriam; nondum corruptibile hoc induit incorruptibilem. Adhuc quibusdam perturbationibus etiam ipsa aueritur, post remissionem peccatorum. Adhuc in periculationum versatur, quibusdam suggestionibus delectatur, quibusdam non delectatur: & in eis, quibus delectatur, quando quibusdam contentit, rapitur. Languor est; sed sanatur omnes languores tui: noli timere. Magni sunt, inquit, sed maior est medicus. Omnipotenti medico nullus infirmabilis occurrit; tantum tu curari te sine. Manus repellas: nouit quid agat. Non tantum delecteris, cum sed etiam toleres, cum secat. Tolera medicinale dolo- rum cogitans sanitatem. 2 Sanat enim omnes languores tuos. Inde autem sanat omnes languores tuos, quia re- de corruptione vitam tuam. Ecce corpus quod corrup- aggrauat animam. Vitam ergo habet anima in corpore infirmabili. Qualem vitam? Onera patitur, pondera sustinet. Num Deum cogitandum, sicut dignum est ab homine cogitare Deum: quanta impediunt, veluti interpellantia de ne- corruptionis humanæ? Quanta reuocant? Quanta in- intentione detorquent? Quanta interpellant? Quæ phantasmatum? Qui populi suggestionum? Torum hoc orde humano, tanquam de vermibus huius corruptionis eret. Exaggerauimus morbum: laudemus & medicum. Ergo te sanabit, qui fecit talem, qualis non ægrotares, sem sanitate acceptam seruare voluisses? Nonne tibi & iuit, & mandauit quid tangeres, & quid non tangeres ad- tendam salutem? Noluisti audire ad retinendam, audi ad- iendam. Languore tuo expertus es, quam vera ille ius- lam tandem aliquando homo, quod non tenuit moni- iudiat ve expertus. Quæ duritia est, quam nec experientia te? Non ergo te sanabit, qui talem fecerat, vt nunquam iares, si eius præcepta seruare voluisses? Non te sanabit, fecit angelos, & te resectum æquaturus est angelis? Non te- factum ad imaginem suam, qui fecit cælum & ter- sanabit te; opus est vt sanari velis. Sanat omnino quemlibet languidum, sed non sanat inuitum. Quid tu te beatius, quam vt tanquam in manu tua vitam; sic in voluntate sanitate tuam? Si velles esse in ali- sublimi honore in hac terra: Ducatum, Proconsulatum,

1 Cor. 15.

Palm. 103.

2 Ibidem inf.

Sapient. 9.

Præfecturam si concupisceres, nunquid continuo possides? nunquid voluntatem tuam potestas sequeretur? ad ista voluntatem peruenire, & non possunt: sed si peruenire quid prodest honor ægrotis? Quis enim non ægrotat? vitæ quis non longum languorem trahit? Nasci hinc in corpore mortali, incipere ægrotare est. Quotidianis medicamentis fulciuntur indigentia nostræ: quotidiana medicamenta sunt refectioes omnium indigentiarum. Fames non occideret, nisi medicamentum eius apponeretur? Sitis te perimeret, nisi eam tu bibendo non penitus extinguas, sed differes? Reditura est enim sitis paululum temperamus ergo istis fomentis ærumnâ ægritudinis stando lassatus eras, sedendo reficeres. Ipsum sedere, temperantia est lassitudinis. In illa medicina rursus lassaris: diu sedere poteris. Que quid est, ubi fatigationis succurritur, aliquid inchoatur. Quid ergo ista desideras languidus? Pro salute tua cogita. Aliquando ægrotat homo in domo lecto suo, ægritudine manifestiore: quanquam & illi festina sit, quam nolunt homines intueri: tamen ea ægritudine quam queruntur medici homines, ægrotat quilibet in domo sua, anhelat febribus in lecto suo, velit forte cogitare familiarialiquid, iubere in domo sua vel fundo, aut discurrat statim cura suorum circumstrepete & murmurante, queruntur talibus curis, & dicitur illi: Dimitte ista, prius cogita salutem tuam. Ergo hoc tibi dicitur, omnis homo: Si non cogitas alia cogita. Si te ægrotantem languor ipse conuincit, pro salute tua cogita. Salus tua Christus est. Christum ergo

CAP. XLII.

Homo quomodo accedat ad Deum, & quomodo recedat ad Deo.

VT autem cogites illum, accede ad illum. Quod vis bene videre, vt habeas, vnde cogites, accede, & respicias: ne forte videndo à longè, fallaris. Sed vt oculis ibi pora; sic ille mente conspicitur, corde attenditur, & vult inde cogitur. Et vbi est cor, vnde ille videatur? De mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt, & para ergo videas, quod vis cogitare, & quod amas, antequam videas. Audito enim Deo medico nostro, & nomine eius, cui non

audit; nisi impio multum remoto, multum longè. Quoniam ecce, inquit, qui longè faciunt se à te, perire & sequitur. Perdidisti omnes qui fornicantur abs te. Quare autem quid? Quia illi luce, & ideo in tenebris, & ita in tenebris in tenebris, vt lumen non solum non desiderant, sed etiam perhorrescant: nobis in longinquo inuentis dicitur? Accedite ad eum, & illuminamini. Vt autem accedatis, & illumineris, displicente tibi tenebræ totæ: damna sunt, vt merearis esse quod non es. Es iniquus: esse debes. Nunquam iustitiam percepturus es, si adhuc tibi placuit iniquitas. Contere illam in corde tuo, & munda: expelle de corde tuo, vbi vult habitare, quem vis videre. Accedit utrumque anima humana, hoc est, interior homo recreat imaginem Dei, qui creatus est ad imaginem Dei: qui erat longè factus, quanto ierat in dissimilitudinem. Non dissimilium interuallis acceditur ad Deum, aut receditur à Deo. Dissimilis factus, longè recessisti: similis factus, proximè accessisti. Vide quomodo nos vult accedere Dominus, faciens se similes Deo, vt accedamus. Estote, ait, sicut pater vester, qui in celis est; qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & multiplicat super iustos & iniustos. Disce diligere inimicum, & cauere inimicum. In quantum autem in te charitas est, efficiens te, & reuocans te ad similitudinem Dei, peruenit usque ad inimicos: vt sis ei similis, qui facit solem suum non super bonos tantum, sed super bonos & malos: & non super iustos tantum, sed super iustos & iniustos. In quantum accedis ad similitudinem, tantum proficis in charitate: & tanto incipis sentire Deum. Et quem sentis: qui venit ad te, an ad quem tu redis? Nam ille nunquam discessit à te. Accedit à te Deus, cum tu recedis à Deo. Præsentia sunt cæcis in anima; sicut videntibus: vno loco stans cæcus & videns, & sem formis rerum vterque circumfunditur. Ille est præsens cæcis: ille absens. Ex duobus vno loco stantibus, vnus est præsens, alius absens: non rebus ipsis ad alterum accedentibus, & recedentibus, sed propter dissimilitudinem oculorum in se. Ille qui cæcus dicitur, quia extinctum est ibi quod exemplari solet luce cuncta vestienti, frustra est præsens rebus: quas non videt: imò rectius absens quam præsens dicitur: vbi enim non est sensus eius, rectè dicitur absens. Hoc est in absente esse, sensu abesse. Sic & Deus præsens est, vbique

Vide in Psal.
84. in medio.

In Psal. 99.
in initio.

Matth. 5.

21bidè infra.

Psal. 74.

Psal. 77.

Matth. 5.

Sapient. 7.

totus est. Sapientia eius attingit à sine vsque ad finem
& disponit omnia suaviter. Quod autem Deus pater, h
bū eius, & sapientia eius: lux de luce, Deus de Deo. Qu
opras videre, quò accedat? Non est à te longè, quod v
Apostolus dicit equidem, non longè positum ab vno
nostrum. In ipso enim viuimus, & mouemur, & sumus.
ta ergo miseria est, longè esse ab eo, qui vbique est? Et
similis pietate, & diligens cogitatione. Si dissimilis sit
ris: si similis, exultabis.

Act. 17.

CAP. XLIII.

Idem & hic latius ostenditur.

1 In Psal. 94.
in init.

Quid ergo? Nunquid locis longè potest homo
qui vbique est? Vis esse ab eo longè? Quò ibis, q
fist. Nam quidem peccator quidem; sed tamen cum pe
pœnitens, & dolens de peccatis, & metuens iram Dei, &
placare Deum; sic in Psalmo loquitur: Quò ibo à sp
& quò à facie tua fugiam? Si ascendero in cælum, n
Quid ergo restat? Quia si ascenderit in cælum, ibi
Deum. Vt longè fugiat à Deo, quò iturus est? Vide
cat: Si descendero ad infernum, ades. Si ergo ascendend
lum, ibi inuenit Deum: descendendo in infernum
Deum, quò iturus est, quò fugiurus est ab illo iura, &
ipsum placatum? Et tamen, cum omnino nemo potest
ab illo, qui vbique est; nisi quidam longè essentia De
diceretur: Populus iste labiis me honorat: cor autem
rum longè est à me. Non ergo loco quisque longè est
sed dissimilitudine. Quid est dissimilitudine? Mala v
moribus. Si enim bonis moribus propinquatur Deo,
moribus receditur à Deo. Vnus ergo idemque homo
stans vno loco, & amando Deum, accedit ad Deum, &
do iniquitatem recedit à Deo. Nusquam pedes mouet,
men potest accedere, & recedere. Pedes enim nostrum
itinere, affectus nostri sunt. Prout quisque affectum habet
prout quisque amorem habuerit, ita accedit, vel recedit.
Nōnne plerumque dicimus, quando inuenimus aliquem
milia; hoc longè est ab illo? Quando aliquos duos for
mines comparamus, duos equos, duas vestes, & diximus
simile: Hæc vestis talis est, qualis illa: aur, iste homo

Vide in Psal.
34. conc. 2. in
medio.

ille; quid alius dicit, qui contra dicit? Absit, longè est ab
quid est, longè est ab illo: Dissimilis est illi. Et iuxta stant,
en iste longè est ab illo. Duo verò iniqui, pares vita &
bus, si vnus sit in oriente, alter in occidente; iuxta inui
unt. Et duo iusti similiter, alter sit in oriente, alter in oc
sunt. Et duo iusti sunt, quia in Deo sunt. Contrà, vnus iustus,
tres secum sunt, quia in Deo sunt. Contrà, vnus iustus,
iniquus, etiam si vna catena ligentur, multum à se sepa
nt. Ergo si dissimilitudine recedimus à Deo, dissimilitudi
cedimus ad Deum. Quia similitudine: Ad quam facti su
quam in nobis peccando corrueramus, quam peccato
remissione receperimus; quæ in nobis renouatur intus in
e, vt tanquam resculpatur in nummo, id est, in anima no
nago Dei nostri, & redeamus ad thesauros eius. Nam &
de nummo, voluit Dominus noster Iesus Christus offen
tentatoribus suis, quid quærat Deus. Quando enim de
no Cæsaris, quærentes causam calumniam, consulere ma
in veritatis voluerunt, & consulendo tentare, vtrum li
tributum dare Cæsari; quid ille ait? Quid me tentatis
Matth. 22.
Petit afferri sibi nummum, & allatus est. Cuius
inquit, imaginem? Responderunt, Cæsaris. Et ille: Red
dico Cæsari, quæ Cæsaris sunt; & Deo, quæ Dei sunt: tan
diceret, Si Cæsar quærit in nummo imaginem suam:
non quærit in homine imaginem suam? Ad hanc simili
nem nos Dominus noster Iesus Christus inuitans, im
nobis, vt nostros etiam inimicos diligamus: & dedit ex
m de ipso Deo. Sicut pater vester, ait, qui in cælis est,
Matth. 5.
olem suum oriri facit super bonos & malos: & pluit super
iustos & iniustos. Estote ergo sicut pater vester, perfecti. Cum
Estote, sicut ille, perfecti; ad similitudinem nos in
Si ergo ad similitudinem nos inuitat, constat, quia
similes existendo, recederamus à Deo, & facti eramus
gè per dissimilitudinem: & efficitur propè per simili
nem, vt iam fiat in nobis quod scriptum est: Accedi
Psal. 33.
Deum, & illuminamini. Et quoniam Christus ipse sit
sicut dicit in Euangelio: Ego sum lux mundi: tamen & de
Ioan. 8.
tiam scribit Apostolus. Erat aliquando tenebra, nunc
Ephes. 5.
in lux in Domino. Sed quomodo lux in Domino? Quia
illam lucem, quæ illuminat omnem hominem venientem in
mundum, à peccatis nostris decedentes, per fidem accep
1 In Psal. 37.
cōc. 2. in med.
Non ergo quomodo ad eum accesserunt Iudæi.

vt tenebratentur. Accesserunt enim illi ad illum, vt
rent: nos ad eum accessimus, vt corpus & sanguinem
cipiamus. Illi de crucifixio tenebrati sunt: nos manduca
crucifixum, & bibendo, illum inamur, eius similes
quis tanti sacramenti: virtute in ipsum transformamus
quomodo, inquit, accedo? Fide lectando, corde inhiando,
tate currendo. Pedes tui, charitas tua est. Duo pedes
noli esse claudus. Qui sunt duo pedes? Duo precepta
nis, Dei & proximi. Istis pedibus curre ad Deum, &
illum: quia & vt curreres, ipse hortatus est; & ipse iuua
asperlit sic, vt magnificè & diuinè se sequi possis.

CAP. XLIIII.

*Tribulationibus temporalibus, etiam in ipsis Dei
peccata purgantur.*

Quandoquidem ergo nos omnes errantes. & peccantes
longius per superbiam recessimus, nec ad illum, nisi
tes, & nostra peccata, cum illorum odio & displicentia,
liter consistentes, appropinquare ualeamus, vt per charitatem
Deo rursus similes simus: quanta hac etius misericordia
nos, quod talis remediū in hac mortali uita nobis uti
quis explicet, quis dicat? Caterum, quia nemo, etsi confiteatur
peccatis suis, quibus supplicium debebatur æternum, sua
tempore satisfacere ex æquo potest: etiam hoc ipsum in
diuina misericordie uenit, quod hic frequenter magis
propter ipsa peccata, à Deo corripimur, & ad uitam salu
stianendam tribulationibus temporalibus erudimur. Unde
etiam electos ac sanctos suos hoc modo Deus purgare, &
perficere conuenit: ne quid mali aliquando in eis maneat
dimam, quod ipsos hinc discedentes, aut minus gloriosè
mitteret, aut diutius ab ingressu uitæ æternæ impedit. De
se enim, de Aaron, de Samuele quid scriptum est? quid
dicit? Audi. Dominus Deus noster, tu exaudivas
tu propitiu fuisti eis. Propitiu uerò non dicitur Deus
peccatis: quando dat veniam, tunc dicitur propitiu. In
habebat in istis quod uindicaret, ut esset propitiu. Igitur
do propitiu fuerat: propitiu erat donando peccata: propitiu
fuerat & uindicando. Quid enim sequitur? Tu, inquit, propitiu
fuisse eis, & uiscens sine uindicans in omnes affectio
siones, uel, sicut gladius textus habet, affectiones eorum.

inquit propitiu fuisti, non solum donans peccata, sed
uindicans propitiu fuisti. Vide, & quid hic com
pitiu spiritus sanctus, aduerte. Illi Deus irascitur, quem
tem non flagellat. Nam qui uerè propitiu est, non so
nat peccata, ne noceat ad futurum sæculum: sed etiam
t, ne semper peccare delectet. Age, quomodo in illis
atum est, si queramus, aderit (spero) Dominus, vt di
niamus enim tres istas personas, Moyses, Aaron, &
sem: & quomodo in eis uindicatum sit: quia Psalms
uindicans in omnes affectiones eorum: uique eas affe
dicens eorum, quas homines non nouerant. Etenim
recla hominum, uersabantur in medio plebis Dei. Sed
iucimus, quia Moyses habuit primam uitam fortasse pec
in? Nam & percussio homine, fugit de Aegypto. Habuit
on primam uitam, quæ displiceret Deo. Nam ipse in sa
populo, & querenti idolum, permisit vt fieret: & factum
ulo Dei idolum quod adoraret. Samuel quid fecit, in
templum datus? Omnes ætates suas inter sancta sacra
Dei peregit, ab ineunte ætate famulus Dei. Nihil u
ictum est de Samuele; nihil ab hominibus. Non erat
de Deus aliqui quod purgaret: quia & quod perfectum
deur hominibus, illius perfectioni adhuc imperfectum
eraque faciunt artifices, & ostendunt imperitius: & cum
dicauerint imperitii esse perfecti, expolunt illa artifi
nouerunt adhuc quid illis desit, vt mirentur homines
expolitionem rebus accessisse, quas iam perfectas pro
nerant. Fit hoc & in ædificiis, & in picturis, & in uelli
prope in omni genere artium. Primo iudicant illud iam
perfectum esse, vt oculi eorum amplius nihil desiderent.
Iud iudicat oculus imperitius, aliud iudicat artificis re
Sic & illi sancti uersabantur ante oculos Dei, tanquam
ipsa, tanquam perfecti, tanquam angeli: nouerat autem
illis deesse, qui uindicabat in omnes affectiones eorum.
cabat autem non irascens, sed propitiu: & ad hoc uindi
vt perficeret conceptum, non vt damnaret eictum. Vindi
go in omnes affectiones eorum erat Deus. Quomodo
uit in Samuele? ubi est uindicta ipsa? Hoc dico; vt no
Christiani, quomodo ualent, cum multum profice
Querimus uindictam in Moysè, prope nullam haber
uod ad extremum ait illi Deus: Ascende in montem, &
morere:

Psal. 98.

Exod. 2.

Exod. 2.

1. Reg. 1.

uide lib. 1. d.

C. iiii. Dei.

cap. 19.

Deut. 32.

morere: ait seni, morere. *Tam* pergerat aetates suas: nunquam erat moriturus. Qualis illa vindicta? De te quod dictum est; mortuus est & ipse senex: filij stravit ei in sacerdotio; filius eius postea sacerdotium stravit. Quomodo & in iitum vindicavit? Samuel & Eus senex mortuus est, relictis filijs successoribus suis est, quod in illis vindicatum est, quare; & secundum nem non inuenio. Secundum autem quod scio patris Dei, quotidie in illos vindicabatur. Fortè vindicta patiebantur populos contradicentes, quotidie patiebantur què viuentes; & inter illos viuere cogebantur, quomodo quotidie reprehendebant. Hæc erat vindicta. Non proficit, cui parua est. Tantum te enim torquet iniustitiam quantum recesseris a tua. Vide ergo quantas plagas patiaris, qui corpore & corde integro inter malos versaberis, quicumque profeceris: probaberis, quicumque proficitis. Toleranda sunt ergo omnia; & fortè hoc pertinet ad Seruum, qui nouit voluntatem domini sui, & non facit plagis vapulabit multis. In multis enim quantum nobis testis voluntas Dei, etiam reatus noster innotescit: quanto ille nobis innotescit, tanto plagarum in seueriorum. Videmus enim quam sit iustus, quod de nobis Deus; in quanta adhuc imperfectione iaceamus, & in quod dictum est: Qui apponit scientiam, apponit dolorem. Ecce abundet in te charitas, & plus dolebit peccatorem in te maior charitas est, tanto amplius te torquetur, quanto leras: non torquetur tanquam irascentem illi, sed magis dolentem pro illo. Vide Paulum Apostolum quid patitur. Præter illa, inquit, quæ extrinsecus sunt. Dixit enim quæ patiebatur, & cepit dicere interiora, præter illa quæ extrinsecus erant, quæ patiebatur a malis persecutoribus: in cuius in me quotidianus, sollicitudo omnium Ecclesiarum. Et vide qualis sollicitudo, quam paterna, quam maternam quomodo cædebatur, vt vindicaretur in omnes affectus eius. Dicemus affectiones eius, in quas vindicabat Deus infirmatur, inquit, & ego non infirmor? Quis scindat & ego non vrer? Quanto maior charitas, tanto maior de peccatis alienis. Acceperat quidem ille & stimulum angelum satanæ, à quo colaphizabatur. Ecce quomodo patitur erat Deus, vindicans in omnes affectiones eius.

Num. 20.

1 Ibidem inf.

Luc. 12.

Ecclef. 7.

3 Cor. 11.

ones, in quas sic videtur? Ipse exposuit, ipse magnitudine, inquit, reprobationum non ex tollar, datus. Stimulus carnis meæ, angelus satanæ, qui me colaphizabat. Tam perfectus erat, vt tamen timendum esset ne extenuem non poneret Deus medicamentum, vbi vulnus erat. Et rogauit, vt tolleretur: æger ille rogauit, vt auferretur medicamen. Propter quod ter Dominum rogavi, vt auferret eum à me, id est, stimulum carnis, à quo colaphizabatur, aliquem fortè dolorè corporis. Et dixit mihi, tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Quem curo; non mihi det, qui ægrota, consilium. In emplastro mordax vrit te, sed sanat te. Rogat medicum tollat emplastrum, & non tollit, nisi eum fuerit saluo quo posuerat.

Nota.

CAP. XLV.

De disciplina Dei post peccatum correptus: Saul in peccato deservus & reprobatus est.

Ergo, quicumque in Christo proficimus, non nos putemus sine flagello futuros: quia quantum libet proficiamus, ipse peccata nostra: aliquando & nobis ostendit illa, & videt nos peccata nostra. Et cum inter tales homines versari incipimus, vt iam homines, quod in nobis reprehendant, non tantum reprehendit ille adhuc, qui nouit omnia, & vindicatur in affectiones nostras: quia propitius est nobis. Nam si non corripit, & deserat, perimus. Vnde autè vindicare vult, nisi quia ad nos sollicitus est? Tu potes hoc exhibere filio tuo; non potest? Non enim bonus est, quando blandiris ei; & malus, cum cædis filium tuum. Et cum blandiris ei: & cum cædis, pater es. Ideo blandiris, ne reus deficiat cædis, non correctus pereat. Quam bonus autem Israel reus corde? Proinde, quod dicitur sum, audiendo Deus, cui ignoscit in futuro sæculo, corripit eum in isto sæculo. Nam & ipsi Dauid, cui dictum iam est per prophetam: Dimissum est peccatum tuum, euenebat, quæ minaris erat Deus, propter ipsius peccatum. Nam filius eius Absalon aduersus eum, cruentum bellum: & in multis humiliavit patrem suum. Ambulabat in dolore, in tribulatione humiliationis suæ, ita subdit Deo, vt omnia iusta ei tribuens, confiteretur quod nihil

1 Ibidem in med.

2 Ibidem inf.

3 In Psal. 50. post medium. Psal. 56.

4 Reg. 12.

pate-

pareretur indignè: habens in rectum cor, cui noc-
bat Deus. Inuirosus quoddam, & in os sibi dura
iacientem, patièter audiebat; ex aduersa parte uolens
bus, qui erant cum filio eius impio. Et cum ille iace-
dicta in Regem, iratus vnus ex comitibus Dauid, vnus
percutere eum: prohibetur à Dauid. Et quomodo p-
Vt diceret: Deus illum misit, vt mihi malediceret. In-
agnoscens *Dauid ex intimo humiliq; corde culpam su-*
plexus est poenam suam. *Quid enim aliud, quam in*
profunda cernebat spiritus Dei, quado iam correptus
phetam, dixit, Peccauit: continuoque ad hoc vnus
audire meruit, quod acceperit veniam, *qui agnosce-*
Ad quam verò rem *accepit veniam, nisi ad æternam*
Neque enim prætermissa est in illo, secundum Deum
tionem, flagelli paterni disciplina: vt & confessus in
liberaretur, & afflictus temporaliter probaretur. Be-
mediocri fidei robor fuit, aut paruum mitis & de-
animi iudicium, cum audisset à Propheta, quod
ignouisset, & tamen quæ fuerat comminatus, eodem
euenissent, non se dicere prophetæ deceptum esse: nec
nec murmurare aduersus Deum, quasi falsam peccatorum
indulgentiam pronunciauerit. Intelligebat enim vi-
ctus, & non contra Deum, sed ad Deum leuans animam
nisi Dominus esset confitentis penitentique propiti-
tum poenarum æternarum eius essent digna peccata, in
bus, cum temporalibus emendationibus vreretur, nisi
se & manere veniam, & non negligi medicinam. Quod
Saul per Samuelem correptus, cum diceret etiã ipse,
nō meruit audire, quod Dauid, quod ei Dominus ius-
Num personarum acceptio est apud Deum? Abiit Sa-
mili voce, quam sensus humanus audiebat, dissimile
erat, quod diuinus oculus discernebat. Quid talibus
doceatur, nisi regnum cælorum intra nos esse, & de-
nostri Deum colere nos debere, vt ex abundantia
loquatur: non autem vt populus Deum labiis honor-
aurem eorum longè sit ab eo: neque iudicare aliter
de hominibus, quorum interiora videre non possumus
Deus, qui hoc potest: & falli aut corumpi *vt homo*

4 To. 6. lib. 22
contra Faust.
cap. 67.
2 Reg. 12.

2 Reg. 15.

Luc. 17.

Matth. 12.

2bidem 15.

5 To. 9. Tra. 6
in epist. Ioan.
ante medium

in illo. *quicorda videt, persuadcamus.* Quia si malè
nostrum, id est, acutè nos intus, quia non eo au-
facimus, quo faciendum sit: maior est Deus corde
& nouit omnia. Cor tuum abcondis ab homine; à Deo
te, si potes. Quomodo abscondes ab eo, cui dictum est
te quodam timente & confitente: *Quò ibo à spiritu* *Psalm. 138.*
facie tua quò fugiam? Quærebat quà fugeret, vt eua-
scitum Dei: & non iaueniebat. Vbi enim non eu-
si ascendero, inquit, in cælum, ibi es: si descendero in
ades. Quò iturus es? quò fugiturus? Vis audire con-
Si vis ab illo fugere, *ne te corripiat,* ad ipsum fuge, *vt*
te. Ad ipsum fuge confitendo, non ab ipso latendo:
nim non potes, sed confiteri potes. *Voluit post peccatum*
aut, quia ex intimo & sincero corde, suam culpam con-
est: Dauid non latuit, quia verè doluit. Ideoq; Domi-
tanquam venia indignum, reprobauit: hunc paterna
corruptum, de indulgentia securum fecit.

CAP. XLVI.

*disciplinam suam nos exercet, vt ipsum laudemus,
& offendere timeamus.*

See si nos sedulo versarem in cordibus nostris, qui iam
auissimis, propter nostra peccata, afflictionibus atter-
quam ceruè aduersus Deum murmurarem positi in
& aduersitatibus huius sæculi: sed corporalibus casti-
eruditi, Deiq; flagellis correcti quod his omnibus digni
libenter confiteremur, & à diuinis laudibus nunquam
niis. Si enim tantus Rex. Deiq; prophetà Dauid, quod ex-
patiebatur, se pati confessus est propter sua delicta: mul-
ad nos pertinet id confiteri, qui quales coram Deo hæc-
rimus, ignoramus. Quamuis enim coram hominibus
forte videamur, aut probi, aut iusti: multa tamen, qua
liceant, in nobis videre potest Deus, qua videre nō possunt
mes. Istud igitur apud nos semper cogitemus: & si quan-
tionem, preclusa vnde non sperabantur; iam
amus Dominum facere hoc ad disciplinam, vt excutiat
malè prouiderem de temporalibus securitatem, & di-
in regnum suum composito desiderio. Quod desi-
tribulationibus hinc atque hinc contudentibus pro-
ducitur,

1 In Psal. 12.
còc. 2. in Nicet.

Pfal. 31.

ducitur, vt simus canori auctibus Domini, tanquam
 ctiles. Dicitum est enim & hoc in Psalms, vt in tuba
 laudemus Deum. Tuba ductilis malleo producitur
 standum cor in Deum, pressuratum plagis extenditur
 nerimus ergo iam his temporibus, non desse Duo
 ferat quo nos emendet, cum emendatione nobis opo
 uit ille omnino corda; quid ad tepus proferat, vnde
 quantam potestatem tribuat malis in bonos; ad im
 quidem malos, erudiendos autē bonos. Nouis, quom
 agar, qui (vt Psalmus habet) Congregat sicut in vna
 ris, & ponit in thesauris abyssos. Sed quid est hoc?
 quit) quando vult, quie; cere facit persecutores eliam
 rum: & iterum, quando iudicat expedire, sauire eos
 quis sanctorum mala torpeat securitate. & à propo
 Fiat ergo quod ibi legitur: Timeat Dominum oza

Pfal. 31.

Non gloriatur superba lætitia, temeraria exultatione
 iam congregata est, velut in vtre aqua maris, quis
 quid facere audebit? Nescis, quia posuit ille in thesa
 sos? nescis, vnde proferat, quod opus est, ad flagella
 pater tuus? Qui quidem in discipulorum tuam habet
 thesauros, quibus te erudiat ad thesauros cælorum. In
 ad timorem, qui iam ibas in securitatem. Exultet
 timeat. Exultet: Quare? quia misericordia Domini
 terra. Timeat: Quare? Quia sic congregauit in vtra
 maris, vt poneret in thesauris abyssos. Fit ergo in illa
 alibi breuiter vtrumque dicitur: Seruite Domino in
 exultate eum cum tremore. Non autem timeas alterum

Pfal. 2.

hoc est, creaturam pro creatore. Ab ipso quippe commo
 inquit, omnes qui inhabitant orbem terræ. Fera serui
 time. Serpens insidiatur, Deum time. Homo te odit,
 time. Diabolus te impugnat. Deum time. Tota enim
 sub illo est, quæ iuberis timere; cuius etiam voluntate
 eius opera subiecta sunt. Sed quare à te timeri vult Deus?
 peccare non vult. Si autem peccas, quia non times, perim
 si non per aliud flagelleris. Nam sicut nullum impenit
 rit Dei misericordia; ita nullus est iniquitas impunita
 flagellat etiam omnem filium quem recipit. Sed si in
 saluabitur; peccator & impius vbi parebunt? Eligat
 quodlibet. Non sic constituta sunt opera Domini, vt car
 arbitrio libero constituta, creatoris superet voluntate

2 In Psal. 110.
 in ioh. 10.
 H. br. 12.
 L. v. 4.

faciat voluntatem. Non vult Deus, sicut dixi, vt
 prohibet: tamen si peccaueris, nō putes hominem
 quod vult, & Deo accidisse, quod noluit. Sicut enim
 homo non peccet: et viuat: ira vult peccanti misericorditer par
 teatur, & viuat: ira vult postremō non simentem, &
 no perseverantem punire, vt iustitiæ potentiam con
 non euadat, qui contempsit misericordiam. Ita demum
 elegeris, omnipotenti non deerit, vnde suam de te
 voluntatem: siue te peccantem, sed tamen propter fla
 gentem, corrigat, vt viuas: siue te non penitentem dese
 ntercas.

CAP. XLVII.

nos, & meliora tempora non hic promittit Euange
 lum: ergo non hic, sed alibi sunt expectanda.

no, timeres desertus à Deo. sic intrare; & magis adhuc
 eg vivere. & videre hic dies bonos. Vis ad hoc peruenire,
 in insere? Audi non meum, sed P salmiss & consiliu
 did dicit: Venite filij, audite me; timorem Domini do
 Doceat ergo, præbeamus aurcm, præbeamus cor.
 geriamus aures carnis, & cordis claudamus: sed sicut
 in Euangelio: Qui habet aures audiēdi, audiat. Quis
 audire docentem Christum per Prophetam: Quis? nisi
 timere Christum cū propheta. Nisi enim ipse timeret,
 filios timere non doceret. Vnde cum dixisset, Venite filij,
 timorē Domini docebo vos; vt huius timoris fructum
 gustauerat, etiam nobis pralibandum proponeret, con
 didit: Quis est homo qui vult vitam, & diligit dies vi
 Tanquam si diceret: Timor non peccandi, Deumq; non
 di, securitas est semper viuendi. Neque enim certior est
 aternam ingressus, quam cum ille timor mentē hominis
 um peccet, constringit. Hunc quisquis habuerit, vtiq;
 ueniet, & dies quos diligit, bonos videbit. Sed non hic
 bit? 2 Ait enim ipse Dominus: Hæc locutus sum 2 In Psal. 96.
 in pacem habebatis, in mundo autem pressuram. in sine.
 sumus veri Christiani, pressuras in isto mundo sperc in loan. 15.
 nos dies & tranquilliora & meliora tempora nolimus
 falleremus enim nos. Quod nobis Euangelium non
 nit, nolimus nobis promittere. Quid dicar Euan
 scimus: fidei præuicacores esse non debemus.
 Euan-

Matth. 24.

Rom. 12.
Ibidem. 5.3 In Psal. 113.
in medio.

3 Reg. 17.

4 Reg. 6.

Euan gelium hoc dicit, quia in nouissimis temporibus mala, multa scandala, multae pressurae, multae iniquitates dabunt: sed qui perseverauerit vsque in finem, hic saluus erit. Refrigescet, inquit, charitas multorum. Qui ergo per spiritum serbuerit, secundum Apostolum, qui adest, feruente; eius charitas non refrigescet: quia ipsa charitas ista est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, datus est nobis. Nemo ergo sibi promittat, quod Euan gelium non promittit: Ecce venient laetiora tempora: ecce venient: & facio illud & illud. Bonum est nobis, vt autem illud qui non fallitur, nec se fecit aliquid, qui nobis sit non hic bonos dies, sed in se. 3 Quis est ergo hoc vult vitam, & diligit dies videre bonos? Si interrogaueris omnes, nonne quilibet responderet, Ego? An quisquam qui hoc non vult? Nonne quotidie murmurant iniuriam, & dicunt, Quamdiu ista paritur; quotidie peiora? Apud parentes nostros fuerunt dies laetiores, dies meliores. O si interrogares ipsos parentes tuos, tibi de parentibus murmurarent. Fuerunt beati patris nostri miserissimi, malos dies habemus. Dominatus est tabamus quia illo mortuo posset aliquid refrigerium teriora venerunt. O Deus, ostende nobis dies bonos. homo qui vult vitam, & diligit videre dies bonos? Non querat dies bonos. Bonam rem querit, sed non in eius illam querit. Quomodo si aliquid iustum querat in ea patria, vbi non habitaret; diceret tibi, Bonum queris, magnum virum queris: quare illum, sed non hic persuado hic eum queris, nunquam eum inueniturus es: bonos queris; simul eos queramus: nolimus querere habuerunt illos patres nostri. Fallimini. Omnes hie querunt. Legite scripturas: ideo voluit Deus vt scriberet nos consolaremur. Temporibus Heliae fuit fames: patrem eam patres nostri. Capita iumentorum mortuorum arietum debantur: occiderunt suos, & comederunt eos. Et dicitur res statuerunt inter se, vt occiderent filios suos, & manderent. Occidit vna filium suum, & manducaverunt eum. Alia volebat occidere filium suum, & exigerat illa quae occiderat filium suum: & talis rixa venit ante regem. Manducaverunt filios suos, & interfecit eos. De talibus cibis auertat Deus ea quae legimus. Semper

culo, sed tempore dies boni in Deo. Habuit dies bonos, sed intus in corde. Habuit dies malos, quando adiuuauit regionem, & quarebar cibum. Sic omnes dicunt. Paulus habuit dies malos, qui dicit: In fame & siti, & nuditate? Sed non irascantur serui. Ipse Dominus habuit dies bonos in hoc saeculo: contumelias, iniurias, & tanta mala patiebatur. Non ergo Christianus murmurat: propter dies malos: tantum hoc videat, cuius vestigia faciat ad habendos dies bonos.

CAP. XLVIII.

Ad bonos dies peruenire poterimus, si Dei pacem quaeramus

1 Cor. 11.

1 Ibidem
immed.

Regi dies bonos bonus Christianus amat, audiat doctorem; & dicentem: Venite filii, audite me: timorem dei docebo vos. Quid enim vis? Vita, & dies bonos. Audi quod sequitur: Contine linguam tuam a malo. Fac illud, dicit homo miser: & linguam meam nolo continere a vitam volo, & dies bonos. Si operarius tuus tibi dicit: Non ad vineam, & exigo a te mercedem meam: ad vineam ad vineam, vt facitem illam, & putem; concido ligna villia, praecidam ipsa robora vitium, vt non hie quod colligas: & cum fecero ista, redditurus es mihi mercedem: nonne in sanum illum diceres? nonne illum in robura repelleres, antequam mitteret manum ad faciem? Nonne homines, qui & facere volunt mala, & iurare facium, & blasphemare contra Deum, & murmurare, & faciem facere, & inebriari, & litigare, & adulterari, & ligari, & ire ad sortilegos, & audire haereticos; & nihil aliud dies bonos videre. Dicitur illi, Non potes in male faciens, & te bonam mercedem. Si tu iniustus es, iniustus erit & tuus. Ergo quid faciam? Dic mihi, quid vis? Vitam volo, dies bonos volo. Contine ergo linguam tuam a malo: & labia tua ne aperiantur dolum, id est, nulli fraudem, nulli mendacium. Sed est quod sequitur, Declina a malo? Peruidet, nulli nonnullum occidas, non fureris, non ad ulteres, non fraudem non falsum testimonium dicas: declina a malo. Cum iudicaris, dicis, Securus sum, perfecti omnia, habeo vitam, & dies bonos. Falleris. Nam dictum est non solum, Declina a malo: sed, & fac bonum. Parum est, vt non expolies vestitum,

velitum, vesti nudum. Si non expolaueris, dormiam
sed non facies bonum, nisi cum peregrinum susceperis
num tuam. Ergo sic declina a malo, ut facias bonum
sine? Quære pacem, & sequere eam. *Ut habes pacem
ideo facias bonum.* Non tibi dixit: habebis hic pacem
quære illam, & sequere eam. Quod illam sequor? Quo
sit. Dominus enim est pax nostra, resurrexit, & ascendit
lum. Et tu cum surrexeris, hoc mortale murabitur, &
eteris pacem, ubi tibi nemo molestus erit. Ibi est perfectio
ubi non esuries. Nam hic tibi pacem fecit panis. Sicut
nem, & vide quale bellum erit intra viscera tua. Ipsi
modo gemunt hic? Ut sciatur, quia quærimus hic pacem
sequemur autem in fine. Sed ex parte hic habemus
toto illic habere mereamur. Quid est, ex parte? Con
simus: sic diligamus proximum, quomodo nos. Sicut
trem, quomodo te ipsum: habe cum illo pacem. Sed
sunt nisi existere rixæ aliquæ, quomodo inter fratres,
sanctos existerunt, inter Barnabam & Paulum: sed non
occiderent concordiam, non quæ interimerent charitatem.
Nam & tibi ipsi resistis aliquando, & tamen non te
Omnis enim, quem pœnitet aliquando, rixatur secum. Pe
redit, irascitur sibi metipsum hoc se fecisse, illud com
Rixam ergo secum habet, sed ista rixam ad concordiam
pacem tendit. Vide quomodo secum rixetur, & dicat
iustus: Quare tristis es anima mea, & quare conturbatus
Spera in Dominum, quoniam adhuc confitebor illi. Con
cit animæ suæ, Quare conturbas me? vtrique turbatur.
Volebat fortè ipse pati aliquid pro Christo, & anima
tristabatur. Et ille qui sciebat & dicebat, Quare tristis
ma mea, & quare conturbas me? pacem adhuc secum
bebat: sed ex mente hærebat Christo, ut sequeretur illam
eius, & non illi conturbaret. Ergo quærito pacem. Dominus
Hæc loquor vobis, ut in me habeatis pacem. Pacem in terra
non promitto. In ista vita pax vera non est, nec tranquilla
sicut nec dies boni. In futuro seculo gaudium immortalitatis
cietas angelorum, & longitudo dierum bonorum & æternitas
promittitur. Sed quisquis non illam, cum hic est, quæ
non illam habebit, cum venerit. *Quærit verò illam, qui
boratus à peccatis, ne rursum in Deum peccet, timet, quia
ligenter unde bonus immo seipso melior efficiatur, multat*

Phos. 12

Acor. 15.

Psalm. 41.

Ioan. 16.

securitate gaudeat, Deoq; per omnia placeat:
adversitatibus quibus afficitur & tribulationibus huius sa
eculi cum paratis, passiens, & fortis est, ut dicere possit
psolo: Sed & gloriamur in tribulationibus nostris. Hæc
ad optimi hominis, & ad supernam pacem, angelorumque
rem electi à Deo, animum studiumque pertinet.

CAP. XLIX.

Conscientia mala nusquam sinit quiescere
hominem malum.

vid autem facit hic malus homo, cum corperit tribu
ari Foris nihil habet: ablata sunt omnia: in conscientia
solatum est. Non est, quod exeat, quia quæ patitur,
non est in eternis, non est in interioribus. Extra sunt enim
de quibus consolatio nulla est. Et vniuersi qui Deum
habent, pecunie, amicitie, gloriæ, facultatibus mundi
sunt, & quæcunque bona sunt corporalia, non possunt
intrinsecus, quomodo consolabatur ille pbeaus sagi
lore, & de ipsa sagina ructans: Dominus dedit, Do
abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit
Domini benedictum. Ergo illis malis & peccato
non est locus in his quæ foris sunt: quia ibi patiantur
tiones, ubi conscientia illos non consolatur. Non est
illis secum: quia bene esse cum malo non potest. Quis
item malus est, male secum est. Torqueatur necesse est
seipso tormento. Ipse est enim pœna sua, quem tor
conscientia sua. Fugit ab inimico, quod potuerit; à se
fugiet? Quicquid enim vis, potes fugere homo, & se
conscientiam tuam. Intra in domum tuam, requiesce
to tuo, intra in interiora: interius nihil habere potes,
gras à conscientia tua, si rudi te peccata tua. Quid
dum? Premunt, coarctant: quia, qui eo loci conscientia
non est vbi angustias non patitur. Acta enim omnia
sola innocencia lata est. Vide quendam in hac latitudine
portantem pre aliqua angustia. nec inde sugere cogitantem,
deliculis & deliculis obambulantem: Dicit enim: 3 Deam
am in innocencia cordis mei, in medio domus meæ.
lum domus iuxta dicit cor suum: domus enim nostra inter
M 2 rior,

1 In Psal. 36.
conc. ante
medium.

Tob 2.

2 In Psal. 30.
cōc. in medio.3 In Psal. 100.
in medio.

rior, cor nostrum est: vt hoc exposuerit, quod superius
innocentia cordis mei. *Quæ* est innocentia cordis
diuini domus suæ. Hanc domum qui quis habet malum
tibi ab illa foris. *Qui* quis enim in corde premitur
scientia, quomodo quisquis ab stillicidio exit de domo
aut à fumo; non ibi se patitur habitare: sic qui non
quietum cor, habitare in corde suo libenter non potest,
foras excurt à seipfis animi intetione, & de his quæ
circa corpus delectantur: quietem in uigis, in spectant
luxuriis, in omnibus malis quærunt. *Quare* foris
sibi bene esse? *Quia* non est illis intus bene unde gaudeat
conscientia sua. Ideo Dominus, cum sanasset paralyticum
Tolle grabatum tuum, & uade in domum tuam. *Fac*
anima, quæ quasi paralyti dissoluta est: in membris
rationis constringatur, vt bene operetur. Tollat gra-
suum, regat cor suum, *ne amplius sibi tribulationem* faciat
car in domum suam, intret in conscientiam suam; cum
inueniet, ubi deambulet, & *requiescat*. 4 Quam multa
pariuntur in publico, in foro, in iurgis, in iniuriis, in
tionibus & molestiis negotiorum? Quomodo quisque
tus negotiis foris, currit ad domum suam, vt ibi requiescat
dat operam citò finiri negotia quæ foris sunt, & tollit
requiem in domum suam? Ideo enim vnusquisque de
sua habet, quia ibi requiescit. Si uerò & ibi molestus
tur, ubi potest requiescere: *Quid* ergo bonum est? *Vt*
mo sua requiem habeat. Si autem patitur foris inimicis
fortè malam vxorem; procedit in publicum. Cum
quiescere ab his; quæ foris sunt, intrat in domum. *Quis*
uero nec ibi requiescit, nec foris requiescit: ubi erit
Saltem in cubili cordis, vt tollas te ad interiora conscien-
tiæ. Si ibi inuenisti fortè coniugem, quæ tibi non faciat
ritudinem, sapientiam Dei: cum ipsa cõiungere, quiesce
in cubili tuo: non inde te eiiciat fumus malæ conscientie

CAP. L.

*Quomodo conscientia mala purganda sit, vt bona sit
quod maxima tribulatio sit, mala conscientia.*

1 *C*ubile itaque nostrum, est cor nostrum: ibi cum
patimur malæ conscientie: & ibi requiescimus, quæ
bona conscientia est. *Qui* amat cubile cordis sui, aliquando

Matth. 9.

4 In Psal. 35.
post initium.

1 Ibidè supra.

ibi est cubile. *Si* nos Dominus Iesus Christus
are. *Intra*, inquit, in cubiculum tuum, & claude
tuum, & ora in occulto; & pater tuus, qui uidet
illo; reddet tibi. Cum ergo intras in cubiculum
intras cor tuum. Beati qui gaudent, quando intrant
suum, & nihil mali ibi inueniunt. Attende quo-
dolunt intrare domos suas, qui habent malas vxores;
modo exeunt ad forum, & gaudent: cœpit hora esse, qua
in sunt in domum suam, & contristantur. Intrarunt sunt
ad rædia, ad murmura, ad amaritudines, ad euerfiones:
non est domus composita, ubi inter virum & vxorem pax
est. Et melius illi est foris circumire. Si ergo miseri sunt,
in redeunt ad parietes suos, timent ne aliquibus suorum
tationibus euertantur: quanto sunt miseriores, qui ad
conscientiam suam redire nolunt, ne ibi litibus peccatorum
antur? Ergo vt possis libens redire ad cor tuum, munda
Beati enim mundicordes, quoniam ipsi Deum uidebunt.
inde cupiditatum sordes, aufer labem auaritiæ, aufer
superfitionum, aufer sacrilegia, *aufer falsa dogmata*, &
cogitationes; odia, non dico aduersus amicum, sed etiam
illis inimicum. Aufer ista omnia: intra cor tuum, & gau-
de. Cum ibi cœperis gaudere, ipsa mundicia cordis tui
abit te, & faciet orare: quomodo si uenias ad aliquem lo-
gentium est ibi, fortè quies est ibi, mundus est locus:
hic, dicis, & delectat te cõpositio loci, & credis quod
exaudiat Deus. Si ergo loci uisibilis te delectat mundi-
tate te non offendit immunditia cordis tui? *Intra*, munda
oculos tuos ad Deum, & statim *orantem* te exaudiet.
na & dic: Inquisiui Dominum, & exaudiuit me: & ex om-
tribulationibus meis eruit me. *Quare?* *Quia*, cum fueris
inuitatus; cum cœperis hic habere bonam conscientiam,
ibi tribulationes; quia restat aliquid infirmum. Donec
aborbeat in uictoriã, & mortale hoc induat immor-
tem, necesse est vt in hoc sæculo flagelleris: necesse est vt
tætationes suggestionesque patiaris. *Sed* quodlibet illud
patieris; & quantumcunque magnum malum sit quod
non inde tribulaberis, sed magis gloriaberis, si non infirma-
tentus ab immunda conscientia, in omni tua tribulatione
confugeris, cui dictum est in Psalmo: Deus noster re-
um, & uirtus: adiutor in tribulationibus, quæ inueniunt

2 In Psal. 35.
concione 2.
ante medium

Matth. 5.

Psalm. 35.

1 Cor. 15.

3 In Psal. 45.
in princ.

nos nimis. Mltæ quippe sunt tribulationes, & in-
 bulatione ad Deum confugiendi, ut est: siue sit tribulatio
 familiari, siue in salute corporis, siue de periculo chari-
 tatum, siue de aliqua re, ad huius vitæ sustentaculum nec
 omnino aliud refugium non debet esse homini. Chri-
 quam saluator eius, quam Deus eius, quod cum confugie-
 ris sit. Nō enim ipse in se fortis erit, aut sibi ipse fortis
 sed ille illi fortitudo erit, qui refugium eius factus est. Ne
 tamen inter omnes tribulationes humanæ animæ, ne
 maior tribulatio, quam conscientia delictorum. Namque
 vulnus non sit, sanumque sit iustus hominis, quod con-
 vocatur; vbiunque alibi passus fuerit tribulationes, ille
 fugiet, & ibi inueniet Deum. Si autem ibi requies nō est,
 quid abundantiam iniquitatis, quoniam & ibi Deus
 quid facturus est homo? Quō confugiet, cum expe-
 tribulationes? Fugiet ab agro ad civitatem, à publico
 mum, à domo in cubiculum: & sequitur tribulatio. In
 culo iam quō fugiat, non habet, nisi interius ad cubile.
 Porro si tibi tumultus est: si fumus iniquitatis, si flamma
 ris: non illic potest confugere. Pellitur enim inde; & cum
 pellitur, à seipso pellitur. Et ecce hostem suum inuenit,
 confugerat: seipsum quō fugiturus est? Quocumque
 gerit, se talem trahit post se: & quocunque talem trahit
 cruciat se. Sed à seipso sunt tribulationes, quæ in-
 hominem nimis: acerbiores enim non sunt: tam
 acerbiores, quanto sunt interiores. Vide cum ligna
 sciuntur à fabris, & probantur, aliquando in super-
 dentur quasi læsa & putrida. Faber autem inspicit tam
 medullam interiori ligni: & si sana interior ligna cognoscit
 promittit ea in ædificio duraturæ nec valde erit de super-
 læsa sollicitus, quando id quod interius est, sanum remanet.
 Porro hominis interius conscientia nō inuenitur. Quis
 potest, si quod est exterius, sanum est, & putrefacta
 dulla conscientia? Arctæ istæ, & vehementes omnino, de
 Psalmus ipse ait) nimis tribulationes sunt: tamen & in-
 iutor factus est Dominus, dimittendo peccata. In quibus
 conscientias non sanat, nisi indulgentia. Si enim magis
 bulationes habere se dicit debitor fisci, confessus & in-
 angustias rei familiaris suæ, cum se videt nō posse esse sol-
 propter imminentes omni anno compulsores; tribulatio

Psalm. 41.

pat dicit, nec vquam respicit, nisi in spe indul-
 quia terrenarum; quanto magis debitor pœnarum
 conscientia delictorum, quando reddet, quod debet de ma-
 gentia, quando si reddiderit, ipse perit? Hoc enim de-
 reddere, pœnas luere est. Restat ergo vt de ipsius indul-
 securi esse possimus, si tamen accepta indulgentia, non
 ad debita contrahenda redeamus.

CAP. XL.

Conclusio huius Libri.

Qui hunc librum suo fine concludamus) qui sunt, qui ad id
 siam ipsi indultum est, redeunt? qui que in bono proposito,
 uerunt, non persistentes, noua iterum debita sibi contra-
 Qui conuerti ad Deum, cum hic non inuenierint re-
 quam quarunt; & gaudia, quæ promittuntur; tan-
 in itinere deficientes, & longum sibi quiddam, donec
 culum vel hæc vita finiatur, restare arbitrantur, & quæ-
 sit aliquam requiem, quæ si haberur, falsa est: respi-
 cit, & decidunt à proposito: nec attendunt cum
 errore dictum est: Mementote vxoris Loth. Vt Luc. 17.
 in statuam salis versa est, si non homines condit-
 unt? Ergo exemplum illius malum, tibi sit bonum, si
 Mementote, inquit, vxoris Loth. Respexit enim
 vnde liberata erat à Sodomis, & ibi remansit, vnde re-
 ipsa in loco mansura, & transeuntes alios conditura. Li-
 ergo à Sodomis præteritæ vitæ, non respiciamus retro,
 hoc redire est, non attendere quod promissit Deus, quia
 est: & respicere ad id quod proximum est, vnde iam li-
 ber. De talibus quid dicit Apostolus Petrus? Contigit
 veri prouerbij: Canis reuersus ad suum vomitum.
 erat enim peccus conscientia peccatorum: accepta in-
 gentia quasi vomisti, & reuelatum est peccatum tuum.
 est bona conscientia, ex mala conscientia. Quid
 conuerteris ad vomitum tuum? Si canis hoc faciens
 oculis tuis: tu quid eris oculis Dei? Vnusquisque
 de loco itineris sui, ad quem proficiendo peruenit, &
 vnde vout Deo, inde respicit retro, cum ipsum dimiserit.
 gratia: statuit quis castitatem coniugalem seruare, (inde
 incipit iustitia,) recessit à fornicationibus, & ab illa illi-
 munditia: quando se ad fornicationes conuerterit,

1 In Psal. 61.
à principio.

Luc. 17.

Pet. 2.

al. releuatum.

recto respexit. Alius ex munere Dei, maius aliquid
tuit nec nuptias pati. Qui non clamaretur, si dixisset
post vortum, quod Deo promiserit, si duxisset
hoc faciat, quod ille qui non promiserat: tamen ille non
natur, iste damnatur. Quare? nisi quia iste respexit
enim ille ante erat: iste autem illuc nondum peruenit
virgo, quæ si nubere, non peccaret; sancti monialis si
Christi adultera reputabitur. Respexit enim retro de
accesserat. Sic quibus placet relicta omni spe seculari
actione terrena, conferre se in societatem sanctorum,
munem illam vitam, ubi non dicit aliquis aliquid prop
sed sunt illis omnia communia, & est illis anima una,
vnum in Deum: quisquis inde recedere voluerit, non
betur, qualis ille qui non intravit. Ille enim pondum
iste retro respexit. Atqui eodem etiam modo, qui de
suis indulgentiam accepit, & non perseuerat in dolentia,
sed ad solita peccata redit, retro respicere, & ad
bit a con:rahenda redire dicendus est. A quo tam horrend
deestabili malo, precor te potentissime benignissime
Deus, me indignum seruum tuum, tua immensa & in
gratia aliquando ad te conuersum, semper auertere & in
re digneris: desq; cunctis te sincerè quaueribus, & extenu
sibus, ut toti iam à peccatis conuersi, & per digna
opera tibi reconciliati, tuaq; paternæ correctionis flagrant
patientia & pietate exercitati consolidatiq; nulla demer
boli fraude decepti, aus humana tentatione preoccupati
à spe celestis illius hereditatis, quam in regno glorie tu
boni Christifideles percipere & possidere desiderant, per
Christum Dominum nostrum, filium tuum, tibi tot
cui est laus & honor in sæcula sæculorum, Amen.

FINIS.

EL

CHVS CAPITVM LIBRI OSPERITATE ET ADVERSI- TATE HVIVS SÆCVLI.

Actos. 4.

CAP. I.

Deus prosperitatibus
seculi admisceat tribu-
nas & aduersitates.

missa Dei futura, per pa-
tem expectanda sunt; &
flagella grato animo susci-

qui benedicunt Dominũ,
de putant sibi bene esse,
& male illis sit.

benedicat Dominum in
tempore.

spe etiam in rebus diffici-
bus & tristibus, anima hu-
mana se erigere debeat ad lau-
dandum Deum.

quod anima, que inuitatur
laudandum Deum, corpore
dignior sit.

atur infima anima ab
terioribus in interiora, ut
im laudet Deum.

nostris laudibus nec ma-
li, nec melior: sed nos eius
conditione crescimus & pro-
mouemur.

Dei quare potissimum sit lau-
dandus.

Quomodo ex particulari di-
stributione & ordinatione re-
rum, Deus sit laudandus.

Quomodo generaliter laude-
tur Deus in omnibus, & ab
omnibus.

Laudis illius, quæ Deo datus,
merces debet esse ipse Deus.

Nemo excusari potest, quo mi-
nus laudare possit Deum.

14. Laudat semper Deũ, qui bene
viviunt: nunquam laudant, qui
male viuunt.

15. Quomodo Deus laudetur in
omni negotio & actione.

16. Aitima humana quomodo tẽ-
tatur prosperitate & aduersita-
te: & quare utraque cauenda;
ne Dei irriterentur promissa.

17. Homo qui se dirigit ad volũ-
tatem Dei, rectus est.

18. Voluntas Dei est quasi regula,
ad quam humana voluntas, que
est curua, est corrigenda & di-
rigenda.

19. De corde recto & non recto.

20. Quid interfit inter cor rectũ
& prauum: & quomodo cor
distortum rectitudini Dei colli-
niari non possit.

21. Recti corde qui sint, & non
recti: & quomodo utrique se
habean in diuini actionibus &
dispositionibus considerandis.

22. Epilogus precedentium, quo
ostenditur & rectorum & per-
uersorum retributio.

23. Quis murmurant contra Deũ,
quod malis parcat, multum malis
sibiipsis faciunt: & propterea
innocentes non sunt.

24. Idem & hic probatur: & quo-
modo isti murmuratores nõ sint
imitandi, ostenditur.

25. In qua re sancti fideles, cali
luminaribus similes sint.

26. Malis, qui hic florent, quare
parcat Deus: & iustos quare
flagellet.

27. Instruuntur, qui propterea murmurant contra Deum, quod mali floreat, boni laborent.
28. Qui modo laborans, dominabuntur postea, quando peccator, qui exiguo tempore flores, loco suo, quem nunc habet, excidit.
29. Præcedentium epulozum, quo etiam instruuntur quidam murmurantes contra Deum.
30. Quomodo, qui seipso excusare volunt, dum aliquid mali patiuntur, vel Deum accusent, vel alios homines
31. Bonus non murmuret contra Deum, quod malis parcat, in quos vindicabitur in fine.
32. Magna res est cognoscere, quomodo hic mali floreat, & boni laborent: quamque profunda sit ista Dei cogitatio, quod hoc fieri permittat, ostenditur.
33. Prosperitas huius seculi plus periculum habet, quam ipsa adversitas.
34. Terrena felicitas significatur in scripturis per sinistram: per dexteram vero æternæ vitæ felicitas.
35. Quomodo sinistra dextere non sit proponenda declarat illa sententia: Sinistra eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me.
36. Diversi modi homines benedicti à Deo differunt dat bonis temporalibus, boni & mali.
37. Sicut formica est, quæ agit quod comedat, homo prudens & bonus est, qui sibi tempore prosperitatis adfert.
38. Magnum bonum est esse: propter quod alii & boni & mali faciunt quid faciunt.
39. Quale bonum sit, quod hominem vere beatum faciat.
40. Quo amore Deum creatoris amandum sit.
41. Sicut fides amatur, videatur, sic & Deum amari non visus: sed per ad mercedem, amandum est.
42. Quid sit invocari Deum, & qui cum non invocant, clamant ad Deum.
43. Dei exactiones dicuntur, & quomodo quidam ad salutem suam quidam ad salutem exemplis ostenduntur.
44. Non est murmurandum Deum, si quando nos ab illo petitur: ipse enim & scit quid hominis est.
45. Epilozus præcedentium huius libri conclusio.

PROSPERITATE ADVERSITATE

HVIUS SÆCVLI,

LIBER VNVS:

scriptis D. Aurelij Augustini, Hipponensis
Episcopi, contextus.

CAPVT I.

Deus prosperitatibus huius seculi admisceat
tribulationes & aduersitates.

MNI S anima infirma, in hac vita quaerit sibi in Psa. 46
aliquid terrenum, vbi requiescat: quoniam intentionem laboris & mentis extendat in Deum, difficile potest perpetuo tolerare; aliquid sibi in terra conquirat, vbi requiescat, & quodammodo quædam recumbat; veluti sunt ista, quæ diliguntur. Neque enim de cupiditatibus malorum nunc est: quia multi acquiescunt in theatris, multi acquirunt in amphitheatro; multi acquiescunt in alea, multi in luxuria popinarum, multi in libidine adulteriorum, multi in violentiis rapiuarum, multi in dolo & insidiis fraudum in multis erroribus spergendis, & defendendis. Acquirunt in his omnibus homines. Quid est, acquiescunt? Non in illis. Sed remoueamus hæc omnia: ad innocentiam veniamus. Acquiescunt in domo sua, in familia conuincunt, in filiis, in paupertate, in prædilio suo, in nominibus suis confita, in edificio aliquo, suo studio fatigati. Acquiescunt innocentes in his. Sed tamen Deus, nos amorem non habere, nisi vitæ æternæ; & istis venientibus delectationibus miscet amaritudines, vt & in istis tribulationibus. Non ergo conqueratur quis, quia tribulationibus quæ innocenter habet, patitur aliquas tribulationes. Conqueratur amare meliora, per amaritudinem inferiorum: ne tendens ad patriam, stabulum amet pro domo sua. Non enim semper Deus in istis prosperitatibus faueret nobis, nisi tribulationibus nobis abundarent, nullamque in tempore isto mortis nostræ, tribulationem, nullas pressuras, angustiasque sentiremur: non diceremus nisi ista esse summa bona, quæ præ-

188 DE PROSP. ET ALIORS. HVIVS. SARTORII.
 præstat Deus seruis suis; & maiora ab illo non desolentur.
 Ideo autem huic vitæ malæ dulci miscet amaritudinem
 latitio: ut alia quæ salubriter dulcis est, requiratur.
 ergo nõ misericorditer præstatur hominibus à Domino
 à quo etiam tribulatio, *terrena felicitatis admixta*, bene
 est? Nam res prospera, donum est consolantis: res au-
 uersa, donum est admonentis Dei. 4 Si cessaret Deus,
 miseret amaritudines felicitatibus sæculi; obliuisceretur
 eum. Sed ubi angores molestiarum faciunt fluctus
 fides illa, quæ ibi dormiebat, excitatur. Trāquillitas enim
 quando dormiuit Christus in mari: illo dormiente, tem-
 orta est: & cœperunt periclitari discipuli. Ergo in contem-
 ptuano & tranquillitas erit, & pax; sed quamdiu vigilat
 strā: si autem dormit fides nostra, periclitamur. Hoc
 significat dormiens Christus; quia quidā obliuiscuntur
 suam, & periclitantur. Sed quomodo, illa nauis cum fluctibus
 excitatus est Christus à fluctuantibus, & dicentibus: Do-
 perimus (surrexerit ille, imperauit tempestatibus, in
 fluctibus, cessauit periculum, facta est tranquillitas).
 homo Christiane, cum turbant concupiscentiæ mala
 siones malæ, tribulationes, & angustia; fluctus sunt: *si*
in te enigilaueris; tranquillabuntur. *Iam in aduersitate*
 desperas, & putas te non pertinere ad Dominum: euigila
 tua, excita Christum in corde tuo; surgente fide, iam se-
 ubi sis. Et si forte tentant fluctus concupiscentiæ: inuocato
 promisit Deus; & dulcedo promissorum facit te contem-
 rem dulcedinem sæculi. Et si forte multæ urgent ma-
 tentium malorum, & ipsæ te expellunt de iustitia; accedat
 minatur Deus, Ite in ignem æternum, qui paratus est
 & angelis eius; & non dimittis iustitiam. Timeo ergo
 sempiternum, contemnis dolores temporales, & pro
 promisit Deus, contemnis temporalem felicitatem, pro
 requiem; patere molestiam. Minatur ignem æternum
 temne dolores temporales.

CAP. II.

*Promissa Dei futura, per patientiam expectanda sunt
 eius flagella grato animo sustinenda.*

1 **M**odò ergo patientia necessaria est, quamdiu
 quod promissum est. Nemo autem patiens est
 nis. Quando exigitur de homine patientia, in malis
 quæ

3 Tom. 2.
epist. 87.

4 In Psal. 99.
ante finem.

Math. 8.

Math. 25.

1 In Psal. 99.
in initio.

LIBER VNVS. 189
 tur, patiens esto, tolera, sustine; molestia est, sub
 us vult esse fortem, tolerantem, longanimum, patien-
 nunquid decipit, qui promisit? Medicus exivit fet-
 canda vulnera, & dicit ei quem secturus est, patiens
 tine, tolera: in doloribus exigit patientiam; sed post
 promittit salutem. Et ipse qui tolerat dolores in ferro
 nisi sibi proponat sanitatem quam nondum habet;
 in dolore quem patitur. Multa ergo mala sunt in isto
 intus, foris, prorsus non cessant: abundant scandala,
 la sentit, nisi qui graditur viam Dei. Ei dicitur in om-
 ninis paginis, ut toleret præsentia, speret futura: amet
 non videt, ut amplectatur cum viderit. Caritas enim,
 tia nobis adiungitur ad fidem & ad sp̄e, maior est supra
 & sp̄em: quia fides est rerum quæ non videntur; erunt
 species, cum visæ fuerint: & spes rei est, quæ non tene-
 ueniente ipsa re, nõ erit iam spes: quia tenebimus, non
 imus. Caritas autem non nouit tunc crescere magis
 que. Si enim amamus, quem non videmus: quomodo
 sumus, cum viderimus? desiderium ergo nostrum
 Christiani non sumus, nisi propter futurum sæculum.
 presentia bona speret; nemo sibi promittat felicitatem
 quia Christianus est: sed utatur felicitate præsentis, ut
 quomodo potest, quando potest, quantum potest. Cum
 consolationi Dei gratias agat: cum deest, iustitiæ Dei gra-
 tias. Vbi que sit gratus; & patri emendati, & flagellanti, &
 nam danti gratus sit. Amat enim ille semper, sine blan-
 que minetur. 2 Si nõ blâdiretur, nulla esset exhortatio
 minaretur, nulla esset correctio. *Gratias autem illi, quod
 in nostra sit eruditio: quia ob hinc, ut à peccatis recedamus,
 tur: ob illinc incitamur, ut cum gaudio Deum semper laudemus.*

1. Cor. 13.

1 In Psal. 144.
ante medium

CAP. III.

*Qui benedicunt Dominum, quando putant sibi bene
 esse, cum & malè illis sit.*

Vam verò multi sunt Christiani, qui solum tunc Deo
 gratias agunt, quando illis accidit lucrum? Hoc est quod
 habet, dicens Deo: Confitebitur tibi, cum benefeceris
 abibit te, & dicit, Verè quia tu es Deus meus. Liberabit
 abiquit, de carcere, & confitebor illi. Venit illi lucrum, &
 titetur: venit hæreditas, confitebor: venit damnum,
 blasphe-

1 In Psal. 48.
conc. 2. ante
finem.
Psal. 48.

blasphemar. Qualis filius est quia quando te, qui amicus
 emendat, tunc tibi displicet? Non emendaret, nisi emen-
 ceres: aut si sic displiceret, vt odisset; non ille te emen-
 daret. Graciam ergo age emendatori, vt accipias hereditatem
 qui te emendat. Erudiris enim, cum emendaris. Sed
 emendat, quia magnum est, quod habes accipere. Nam
 quia nihil est quod emendaris. Apollolus Paulus hoc
 Etenim quod ad praesens est temporale, leue tribulatio
 fitra, iuxta incredibilem modum, aeternum gloriae p^ol-
 ratum in nobis. Sed quando? Non respicientibus, in
 videntur, sed quae non videntur: non quae sunt tempora-
 quae aeterna. Quae enim videntur, temporalia sunt quae
 non videntur, aeterna. Et iterum: Non sunt condigna
 nes huius temporis ad futura gloriam, quae reuelat
 nobis. Quid est ergo quod pateris? Sed semper pateris
 do. Ex quo natus es, per omnes aetates tuas, vsque ad sen-
 tuam: quoniamque morieris, puta quia hoc pateris, quod
 passus Iob. Quod ille passus est aliquot diebus, alij
 tiatur ab ipsa infantia. Quod pateris, transit, fluuit, non
 cepturus es, finem non habebit. Nolo iam aequos panem
 praemio temporali; aqua aeternitati, si potes: & videbis
 nihil est, quod emendaris. Denique nec hoc magnum pro-
 si frater dicatur de te quod & in praedicto Psalmo scriptum
 hominem scio quo: Quoniam anima eius in vita ipsius
 cetur: tanquam epulans & potando quamdiu vixit, bene-
 fecerit. Hoc enim dicunt carnales omnes, sed falso dicunt.
 Benedictio haec est ab animo benedictentis, non ab ipsa re.
 Quid enim dicis tu? Quia manducaui & bibi: quia
 quod voluit, quoniam splendide epulatus est, ideo locum
 bene? Ego dico, fecit secum male. Non ego dico, sed Christus
 fecit secum male. Etenim diues ille, quando quotidie epu-
 batur splendide, bene secum facere putabatur: cum autem
 pir ardere apud inferos, tunc inuentum est male, quod pateris
 bene. Quod enim manducauerat apud superos, hoc
 rebat apud inferos. Iniquitatem dico, quam epulabatur. Man-
 ducabat pretiosas epulas ore carnis: ore cordis manduca-
 iniquitatem. Quod apud superos ore cordis manducauerat
 apud inferos in illis supplicis digerebat. Et quidem tempo-
 liter manducauerat, in aeternum male digerebat. Foris

1 Cor. 4.

Roman. 8.

Psal. 48.

1 Ibidem sup.

Luc. 16.

est quod loquitur? manducatur iniquitas? Non
 audi scripturam: Sicut vna acerba dentibus vexatio
 mus oculus: sic iniquitas vrentibus ea. Qui manduca-
 iniquitatem, id est, qui libenter habuerit iniqui-
 non poterit manducare iustitiam. Panis enim iustitia
 est panis? Ego sum panis viuus, qui de caelo descendii. Ioan. 4.
 panis cordis nostri. Quomodo qui manducat ore cor-
 as acerbas, obrigescunt & obstupescunt dentes eius,
 idoneus sit ad manducandum panem, & remanet illi
 quod videt se manducare non posse: sic & qui iniqui-
 est, & passus peccatis in corde, incipit non posse
 ere panem; laudat verbum Dei, & non facit. Vnde non
 Quia cum ceperit facere, laborat; quomodo festinus
 detes post vus acerbas, cum ceperimus panem ma-
 Sed quid faciunt illi, quibus obstupuerunt dentes?
 rant se aliquantulum ab vuis acerbis, & redeunt den-
 litatem suam, & incumbunt pani. Sic & nos laudemus
 Sed si nos volumus manducare iustitiam, in tempe-
 ab iniquitatibus; & nascetur in corde non solum de-
 laudandi iustitiam, sed etiam facilitas manducandi.
 tu dicitis, Christiane, Deus nouit quia delectat me, sed
 illum facere: quasi tus dentes habes. Quare? Quia
 disti panem, & dolent dentes. Quando videbas ipsum
 laudabas: ceperit manducare, & dolent dentes: id est,
 audiebas sermonem Dei, collaudabas: cum tibi dicitur,
 blasphemus. Noli sic velle. Hoc die, Bonus est panis;
 non possum illum manducare. Nunc autem si oculis
 laudas: cum ceperis dentes premere, dicitis, Malus est pa-
 Er qualis est ille, qui illum fecit? Ita fit, vt consteatis
 quando tibi bene fecit Deus; & mentiaris, quando can-
 benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius
 meo. Exigitur de corde tuo cantatio laborum tuorum.
 illi in Ecclesia, Benedicam Dominum in omni tempore.
 modo in omni tempore? Si omni tempore lucrum, omni
 ore benedicetur. Si aliquando est damnum, non benedi-
 sed blasphematur. Certè, quia non benedictis in omni
 ore; certè, quia non semper laus eius in ore tuo est; cris-
 tianem modo Psalms descripsit, Confitebitur tibi, cum
 cretis ei.

Psalm. 10.

Ioan. 4.

1 Ibidem inf.

Psalm. 119.

Psalm. 42.

Quis benedicat Dominum in omni tempore

In Psal. 33. conc. 1. in principio.

Quis est autem qui benedicat Dominum in omni tempore, nisi humilis corde? Esto humilis, si vis benedicere Dominum in omni tempore, & semper laus eius sit in ore tuo, quia Iob non tantum benedixit Dominum, quando turbabant illi omnia, quibus eum legimus diuitem fuisse, & pecore, & seruis, & domo; felicem filium & omnium suorum. Ablata sunt omnia vno tempore, & impleuit quod ab scriptum est, dicens: Dominus dedit, Dominus abstulit. Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum in omni tempore. Ecce habes exemplum benedicientis Dominum in omni tempore. Quare autem benedicat Dominum homo in omni tempore? Quia humilis est. Quid est esse humilem? Non laudari. Qui in se vult laudari, superbus est. Qui in se non est, humilis est. Non vis ergo esse superbus, vnde humilis, dic quod dictum est: *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo.* Quod dicitur in omni tempore, hoc est, semper. Et quod est benedicere Dominum, laus eius in ore meo. Omni tempore, & semper. siue in prosperis, siue in aduersis. Na si in prosperis, & non in aduersis, non in omni tempore? quomodo semper? Et audiui multis multorum tales voces, quando illis prouenit aliqua felicitas, tant, gaudent, cantant Deo, laudant Deum; non sicut in aduersis; imo gaudendum est illis, quia sunt multi. Sed iam Deum laudare ex prosperitatis parte ceperunt, non sicut in aduersis. *Et non sicut in aduersis, sed sicut in prosperis, tunc sicut in prosperis, tunc sicut in aduersis.* *Et non sicut in prosperis, tunc sicut in aduersis, sed sicut in prosperis, tunc sicut in aduersis.* *Et non sicut in prosperis, tunc sicut in aduersis, sed sicut in prosperis, tunc sicut in aduersis.*

Iob 1.

In Psal. 33. conc. 1. post principium.

In Psal. 33. conc. 1. post principium.

Matth. 5.

Inde magis significat, quid seruet bonis, cum tanta donet & malis. Aduersitates sunt autem de generis humani, in doloribus, in languoribus, in tribulationibus, in tentationibus. Sed vbi quecumque, qui non superbus, sed gratus, & humilis est. Non quia ita inferiora sunt; sed quia regi & gubernari non possit ab illa sapientia, quae attingit a fine vsque ad finem, & disponit omnia suauiter. Non enim caelestia regit, & deserit: aut illi non dicitur, *Quo ibo a spiritu tuo, & quomodo auerteris a domino?* Si ascendero in caelum tu illic es: si in infernum, ades: Vbi ergo deest, qui nusquam est? Siue ergo tibi abundet terrenum aliquid, gratias age dedit: siue tibi deest, siue forte damno tibi auferatur, *Securus lauda Dominum.* Non est enim ille tibi ablatum dedit, quamuis tibi ablatum fuerit, quod dedit.

Sapient. 2.

Psal. 33.

CAP. V.

Etiam in rebus difficilioribus & tribulibus, anima humana serigere debeat ad laudandum Deum.

propter tota meditatio praesentis vitae nostrae, in laude Deo esse debet: quia exultatio sempiterna futurae vitae Dei erit. Et nemo potest idoneus fieri futurae vitae, nisi illam modum non exercuerit. Modum ergo non solum laudandi Deum, sed & rogandi Deum. Laus nostra laetitiam Deo gerit. Promissum est enim nobis aliquid, si laudauerimus Deum: & quia verax est, qui promissit, in spe non habemus: quia tamen nondum habemus, peregrinantes in hoc saeculo, gemitimus. Bonum est nobis perseuerare in desiderio, donec veniam quod promissum est: & transeat gemitus, & succedat sola laudatio. Interea delicatae spiritus nostri, diuinae gratiae, vbi & stetit sine gaudio non est. Fideli homini in hoc saeculo, nulla est iocundior recordatio, quam recordatio peregrinationis. Sed recordatio ciuitatis in qua peregrinamus, non est sine dolore atque suspirio. Spes tamen nostra certa, etiam peregrinando tristes consolatur, & confortat. Rapiant proinde cor nostrum verba Dei, & possessionem vendicet sibi possessionem suam, id est, mentes non auertantur in aliud. Vnusquisque nostrum totus hic mundus non sit; id est, totus sit in verbo Dei, quod sonat tri-

In Psal. 33. in initio.

In Psal. 33. in initio.

194 DE PROSP. ET ADVERS. HVITVS JAR.
 terra, quod fructificat in Ecclesia: vt ab eo exalteretur, &
 terra. Ideo enim Deus nobiscum est; vt & nos simus
 Qui enim, vt nobiscum esset, descendit ad nos; facti
 possumus ascendere ad se. Interim ipse peregrinatione
 non fastidiuit, quia nusquam est peregrinatus, quia
 nia. Ecce Psalmus quidam diuinus sonat, in quo cuius
 est, quæ, si vis, tua est; exhortatis animam suam ad laudandum
 Deum, & dicens sibi, Lauda anima mea Dominum. **Psalm. 145.**
 do enim in tribulationibus atque in tentationibus
 vitæ, velis nolis, conturbatur humana anima, cuius per
 tionem in alio Psalmo alloquitur, dicens: Quare tristitia
 ma mea, & quare conturbas me? Vt autem auferat ei
 perturbationem, suggerit gaudium, nondum de re, sed
 & ait illi perturbatæ & anxie, tristi & merenti, Spem
 minum, quoniam adhuc confitebor illi. Spe quale erat
 confessione constituit, quasi diceret ei anima sua, quæ
 tristitia conturbabat. Quid mihi dicis; Spera in Deo
 car me conscientia peccatorum. Ego noui quæ committitur,
 citur, Spera in Domino: Commisisti, verum est. **Rom. 22.**
 men speras? Quoniam confitebor illi. Sicut odit Deus
 sua descendentem: sic subleuat consistentem. Hac ergo
 cepta, quæ spes non potest esse sine gaudio, quoniam
 simus diffiditibus, secundum istam vitam, & plenis
 rum & tempestatum: hac tamen spe erecta anima, quæ
 in spe; sicut dicit Apostolus; Spe gaudentes, in tribulationibus
 patientes: accipit erexitorem quandam in Deum, vt
 Deum; & dicitur ei, Lauda anima mea Dominum. **Psalm. 145.**
 dicit? Et cui dicit? Quid dicimus? Caro dicit, Lauda anima
 Dominum? Et potest caro bonum consiliū animæ suggerere?
 Vt multum sit edonata caro, & à Domino imperitius
 nostræ seruituti subiecta; vt omnino ita seruiat nobis,
 conditionale mancipium; sufficit, vt consilium humanum
 dare non potest, non impediatur.

CAP. VI.

Quomodo anima, qua inuitatur ad laudandum Deum
 corpore præstantior sit.

DEnique, vbique consilia à melioribus petuntur:
 bonum quiddam est anima nostra; vtique & de
 quiddam est caro nostra, quia vtrumque ille creauit, quod

Psalm. 145.
Psalm. 42.
Rom. 22.
Psalm. 145.

1 Ibidem
 immediate.

195
 valde? Quamuis ergo in generibus propriis vtrumque
 tum, tamen dicit Apostolus, Corpus quidem mortale
 propter peccatum: in cuius redemptione, spe gaude
 ante eodem Apostolo. In nobiscum ipsius ingemiscimus
 sem filiorum, expectantes redemptionem corporis
 Quamuis ergo bonum aliquid sit corpus nostrum, ta
 mendu mortale, propter peccatum; quamdiu indigen
 corruptibile, quamdiu ita mutabile, vt ne pucto quid
 oppris consistat in se: proculdubio tale est, vt optemus
 tionem illius, quæ sit aliquando non tale. Sed quale erit
 Quale idem Apostolus dicit alio loco; Vt optet
 ille hoc induere incorruptionem, & mortale hoc in
 immortalitatem. Sed etiam cum fuerit tale corpus no
 corpus iam cæleste & spiritale, corpus angelicum in
 angelorum; nec sic dabit consilium animæ. Semper
 corpus, quoniam corpus est, infra animam est; & quæuis
 illis, excellentissimo corpore excellentior inuenitur.
 quasi mirabile videatur: quia & vilis anima quælibet
 melior est quolibet magno & præstantissimo cor
 non est melior meritis, sed natura. Est quidem anima
 est quibusdā concupiscentiarum sordibus inquinata:
 melius est, etsi sordidum aurum, quam purgatissimum
 im. Ita currat animus per cunctas creaturas, & videbit;
 cimus, non esse incredibile: vt quamuis anima virupe
 sit tamen laudabilior corpore. Duo quedam sunt, ani
 pus. Animam vitupero, corpus laudo; Animam vi
 quia iniqua est: corpus laudo, quia sanum est. Tamen
 genere animam laudo, vel in suo genere animam culpo
 no genere corpus laudo, vel calpo. Si à me interrogos,
 melius: vtrum quod vituperavi, an quod laudavi: mi
 in responsionē receptorus es. Ego certè illud vituperavi,
 hoc laudavi. Interrogatus tamen quid sit melius; re
 esse melius quod vituperavi, eo quod laudavi. Si mi
 his duobus, attende illa duo in promptu posita, quæ
 vituperavi de auro & plumbo. Ecce vituperavi aurum,
 quam aurum; sordidum est, non ita fulget, non ita pur
 est: hoc plumbum optimum, nihil eo purgatius. Illud
 vituperavi, hoc laudavi; & posui ante te vtrumque: vituperans
 laudans aliud. Post hanc vituperationem, laudatio
 meā, interroga me, quid horū sit melius; respondebo;

Rom. 5.
Ibidem.
1 Cor. 15.

196 DE PROSP. ET ADVERS. HVIVS SALV.
 Aurum melius est etiam sordidum, quam plumbum
 Vnde melius? Et quare vituperasti? Quare vituperasti
 nondum est aurum, quod potest esse. Quid potest esse
 aurum & melius. Quia nondum purgatum est, vituperasti
 Plumbum quare laudatum est? quia iam purgatum
 melius esse non possit. Item dicit mihi equum optima
 hominem pessimum: tamen equo laudato præponitur
 vituperatum. Si enim interrogæris, ex his duobus qui
 lius, responsurus es, homo: non meritis, sed natura.
 dicit optimum sutorem (verbi gratia) & reprehendit
 iurisperitum, quod multas leges ignoret. Sutorem
 iurisperitum reprehendit. Ex his tamen duobus, qui
 sit melior. Imperitor iurisperitum perfecto sutori præ
 Ita multis rebus laudatis, aliisque vituperatis, inter
 rumque res vituperatas præponimus rebus laudatis.
 itaque animæ, præstantior est, quam natura corporis
 multum; res spiritalis est, res incorporea est, vicina est
 tiæ Dei. Inuisibile quiddam est, regit corpus, mo
 bra, dirigit sensus, præparat cogitationes, exercitatio
 pitrerum infinitarum imagines. Et quis est tandem
 ficiat laudibus animæ? Et si in animæ laudibus defici
 laus est eius qui animam condidit? Et tamen tanta
 gratia, vt dicat homo iste, Lauda anima mea Dominum
 potest laudare Deum? Si diceret, Teipsam lauda, for
 ceret. Lauda, inquit, Deum. Conare pietatis affectu,
 laudibus eius. Expedit tibi deficere laudando Deum
 proficere laudando te. Cum enim laudas Deum, non
 quod vis: extenditur in interiora cogitatio tua; ipsa
 capaciorem te facit eius quem laudas.

CAP. VII.

*Reuocatur infirma anima ab exterioribus in inter
 vt melius laudet Deum.*

Q Vis ergo est, vt dicere cœperam, qui dicit: La
 ma mea Dominum? Caro non dicit. Sit licet con
 gelicum, inferius est quam anima: superiori consilium
 non potest. Infelix est ipsa anima, si à corpore expectat
 lium. Caro bene obediens, famula est animæ. Illa reg
 regitur. Illa imperat; ista famulatur. Quando potest

psalm. 145.

s Ibidem
 immediate.

LIBER VNVS. 197
 um animæ? Quis est ergo, qui dicit, Lauda anima
 num? Nihil inuenimus amplius in homine, quam
 animam. Totus homo hoc est, spiritus & caro. An
 anima sibi dicit, & sibi quodam modo imperat, & se
 acque excitat? Quibusdam enim perturbacionibus
 sui parte fluitabat; ex quadam verò parte, quam
 rationalem illam, qua cogitat sapientiam, inhærens
 iam, & suspirans in illum; animaduertit qualdam
 imiores partes perturbari motibus sæcularibus, & cu
 interiorum desideriorum ire in exteriora, re
 interiorum Deum: reuocat se ab exterioribus ad inte
 inferioribus ad superiora, & dicit, Lauda anima mea
 am. Quid tibi placet in sæculo? Quid est, quod vis
 quid est, quod vis amare? Quocunque corporeis sen
 uerteris; occurrit tibi cæli, occurrit tibi terra. Quod
 terra, terrenum est: quicquid amas & in cælo, corpo
 ubique amas, & ubique laudas. Quomodo laudan
 le qui fecit quæ laudas? Iam ergo, ô anima, diu occupa
 isti, & desideriorum diuersitate verberata, portas pla
 diuisa per amores multos, ubique iniquita, nusquã
 colligere ad teipsam; quicquid tibi foris placebat, qua
 habeat autorem. Nihil melius in terra (verbi gratia)
 & illud: aurum, argëtum, animalia, arbores, amoni
 am terram cogita. Quid melius in cælo, sole, luna,
 Teorum cælum cogita. Omnia ista simul bona valde
 te occurrit pulchricudo operis, quæ tibi commendat
 m. Miraris fabricam; ama fabricatorem. Non occuperis
 quod factum est, & recedas ab illo qui fecit. Si hærebis
 tri, calcabis inferiora: si autem recedas à superiori, ista
 supplicium conuertentur. Sic enim factum est. Accepit
 corpus tanquam in famulatum; Deum autem Domi
 habens, corpus seruum: habens supra se conditorem; in
 quod sub illo conditum est. In medio quodam loco, ra
 anima constituta, legem accepit, hærete superiori, re
 ferriorem. Regere non potest inferiorem, nisi regatur à
 e. Trahitur ab inferiori, deseruit ergo meliorem. Non
 regere quod regebatur: quia regi noluit à quo regebatur.
 ergo recedat, laudet: consilium sibi det ex luce Dei ipsa
 per rationalem mentem, vnde cœpuit consilium fixum
 imitate auctoris sui. Legit ibi quiddam tremendum,
 N 3 lau-

198 DE PROSP. ET ADVERS. HVIVS SACR
 laudandum, amandum, desiderandum & appetendum
 dum tenet, nodum capit; coruscatione quadam percipit
 non est tam valida, ut maneat ibi. Itaque ad sanitatem
 git quandam, & dicit, Lauda anima mea Dominum.
 est? Nonne laudamus Dominum? Nonne quotidie
 nos cantamus? Nonne quotidie pro modulo nostro
 nostrum, parturic cor nostrum laudes Dei? Et quid
 laudamus? Magnum est quod laudamus: sed quo laudamus
 huc infirmum est. Quando implet laudator excellentiam
 dati? Ecce homo stat, cantat Deo aliquanto prolusum,
 labia mouentur ad cantum, cogitatio autem, nescio
 desideria volat. Stabat ergo aliquando mens nostra
 modo ad laudem Dei, & anima nostra per diuersas
 vel curas negotiorum, hac atque illac fluctabat. Sed
 per attendit ipsa mens ad fluitantem hac atque illac,
 quietudinem molestiarum, quasi conuersa alloquitur
 anima mea Dominum. Quid est, quod de aliis rebus
 Quid est quod te occupat cura rerum terrenarum
 talium? Sta mecum; Lauda Dominum. Respondet
 Laudo quantum possum, tenuiter, exiliter, infirmis
 Quia quamdiu sumus in corpore, peregrinamur in
 Quare sic laudis Dominum, non perfecte, non stabiliter
 terroga scripturam: Quia corpus, quod corrumpitur,
 animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum
 tantem. Tolle mihi corpus, quod aggrauat animam;
 eius laudabo Dominum. Tolle mihi terrenam habitatio-
 deprimentem sensum multa cogitantem, ut a multis
 consueam: & stabilius laudabo Dominum. Quamdiu
 ira sum, non possum; praeraur. *Ecce tanta carnis
 firmitas est, ut cum mente simul & ore, ad maiorem Deum
 ipsi laudis sacrificium, quo se in Psalmo pronunciauit
 offerre volumus: non id praestare, nisi valde imperfecte*

CAP. VIII.

*Deus nostris laudibus nec maior fit, nec melior: sed
 benedictione crescimus, & proficimus.*

ET quid? Maior gloria erit Deo, quia glorificamus
 Aut addimus gloriam Deo, quando ei dicimus
 te Deus meus? aut sanctiorem eum facimus, quando

a Cor. 5.
 Sapient. 8.

Psalm. 49.

In Psalm 19.
 ante medium

te Deus meus? Ipse quando nos benedicit, facit nos
 facit nos feliciores: quando nos glorificat, facit nos
 ores, facit nos honoratios: quando eum glorificamus,
 prodest, non illi. Quomodo enim eum glorificamus?
 dum dicendo, non faciendo. Proinde, quid ibi secutus
 diceret: Sacrificium laudis honorificauit me? Ne pu-
 aliquid praestare Deo, offerendo illi sacrificium laudis,
 inquit, ubi ostendam illi salutarem meum. Vides
 proderit laudare Deum, non Deo? Si laudas Deum,
 salutis viam: si reprehendis Deum, perdidisti viam. *Et
 non perdidit, perdidit & profectum: nam quomodo Deum
 non habet. Et qui non laudat, non proficit. Ergo laudari
 Deo: & hoc vt tu proficias, non vt ille sublimetur: &
 exigit, non sibi, sed tibi exigit, tibi proderit, tibi seruat.
 cor te amat, quod illum augeat, sed quod te ad illum
 ar. Propterea etiam si cum benedicit nos Deus, nos
 mus: & cum nos benedicimus Dominum, crescimus:
 nobis prodest. Non augetur ille benedictione nostra;
 augetur maledictione nostra. Qui maledicit Domino,
 augetur: qui benedicit Dominum, ipse augetur. Prior
 nobis benedictio Domini, & consequens est, vt & nos
 laudamus Dominum. Illa pluuia, iste fructus est. Ergo
 tanquam fructus agricolae Deo, complentur nos, &
 Apertissime enim Deus pater dicitur est agricola. Apo-
 dicit: Dei agricultura estis, Dei aedificatio estis. In rebus
 mundi visibilibus, virtus non est aedificum: & aedificum
 est vinea: nos autem vinea Domini sumus, quia colit nos
 lectum. Aedificum Dei sumus, quia qui colit nos, habitat
 nobis. Et quid ait idem Apostolus? Ego plantauit, Apollo
 nit, sed Deus incrementum dedit: tanquam si diceret: Bene-
 Domini idem est super nos, vt & nos benedicimus Do-
 serui enim Dei, inquit, sumus. Et quid iustius quid di-
 quid gratius: quam vt serui benedicant & laudent Do-
 num suum. Etenim si non laudauerint serui Dominum;
 ob ingrati, irreligiosi erunt. Et quid faciunt non laudando
 inquam, nisi vt seuerum sentiant Dominum? Neque enim
 quis ingratus, si Dominum suum laudare noluerit, ideo effi-
 seruus non fit. Laudes, non laudes; seruus es. Sed si lau-
 dicipitabis: Si non laudes, offendis. Bona ergo exhortatio
 illis, ubi dicitur, *Laudate serui Domini. Hoc enim hortatur**

Psalm. 49.

In Psalm. 109.
 in initio.

In Psalm. 66.
 in principio

Ioan. 1. 9.
 Cor. 3.

Ibidem.

In Psalm. 134.
 in initio.

Psalm. 134.

100 DE PROSP. ET ADVERS. QUIBUS SACR
 nos Psalmus, hortatur nos Propheta, hortatur nos
 Dei, horratu postremo nos ipse Dominus, vt
 laudemus Dominum. Non enim laudibus nostris ille
 sed nos: Deus nec melior fit, si laudaueris; nec deterior,
 si peaueris: sed tu laudando bonum, melior eris; vitu-
 perando deterior. Bonus autem ille manet, vt est. Si enim ser-
 uos bene de se meritis, prædicatores verbi sui, recte
 clesiarum suarum, veneratorum nominis sui, obtemperatores
 sui docet, vt in conscientia sua habeant dulcedinem boni
 suarum, ne corrumpantur laudibus, ne frangantur vitu-
 perationibus hominum: quanto magis ipse incommutabilis
 nia, qui hæc docet, non vtique maior fit, si laudaueris,
 nor, si vituperaueris? Sed quoniam nobis expedit laudare
 minum, misericorditer iubet vt laudemus eum, non
 ter. Audiamus ergo quid dicat: Laudate nomen Domini
 date serui Dominum. Tanquam si diceret: Non aliter
 congruum facitis, laudando serui Dominum. Et si
 tantum modo serui essetis, deberetis laudare Dominum
 to magis debetis laudare Dominum serui, vt esse ma-
 ni & filij?

CAP. IX.

Deus quare possimum fit laudandus.

Porro quid dicturus sum, quare eum laudatis? Hæc
 mus iste indicat, qui dicit, Quoniam bonus Dominus
 Breuiter enim hic vno verbo explicata est laus Domini
 nostri. Bonus Dominus; sed bonus, non vt sunt bona, vt
 cit. Nam fecit Deus omnia bona valde: non tantum bona
 & valde. Cælum & terram, & omnia quæ in eis sunt, bona
 & valde bona fecit. Si hæc omnia bona fecit; qualis est ille
 fecit? Et tamen cum bona fecerit, multo quæ sit melior
 fecit, quam ista, quæ fecit: non inuenias melius, quod ad
 dicas, nisi quia bonus est Dominus: si tamen intelligas pro
 bonum, à quo sunt cætera bona. Omnia enim bona ipse
 ipse est bonus, quem non fecit. Ille bono suo bonus est,
 aliunde participato bono. Ille à seipso bono bonus est, vt
 hærendo alteri bono. Mihi autem ad hærendo Deo bonum
 qui non eguit à quo fieret bonus, sed eguerunt illo cætera
 fierent bona. Vis audire quam singulariter ille fit bonus
 minus interrogatus dixit, Nemo bonus, nisi vnus Deus

ibidem inf.
 Genes. 1.
 Psalm. 72.
 Marci 10.

101
 caritatem bonitatis eius, & præterire breuiter nolo,
 endare congruè non sufficio. Metuo, ne si hinc citò
 ego ingratus inueniar. Item metuo, ne hoc cum
 dum suscepero, sub tanta laudis dominicæ sarcina de-
 Sic tamen accipiat me, quisquis hæc legerit, & laudan-
 non sufficientem; vt etiam si non implicarur illius lau-
 datione, acceptetur laudatoris deuotio. Approbet me vo-
 noscat non impleuisse. Ineffabili dulcedine teneor,
 illo, Bonus Dominus: consideratisque omnibus & col-
 quæ forinsecus video, quoniam ab ipso sunt omnia,
 um mihi hæc placent, ad illum redeo, à quo sunt, vt
 ram, quoniam bonus est Dominus, rursum, cum ad illum,
 im possum, ingressus fuero; interiorem mihi & superio-
 venio: quia sic bonus est Dominus, vt istis nõ indigeat,
 bonus. Denique ista non laude, sine illo: illum autem
 is perfectum, non indigum, incommutabilem, nullius
 quærentem, quo augeatur; nullius malum timentem,
 inuenio. Et quid dicam amplius? Inuenio in
 caelum bonum, solem bonum, lunam bonam, stellas
 terram bonam, quæ gignuntur in terra, & radicibus
 uor, bona: quæ ambulant, & mouentur, bona; quæ voli-
 aere, & natant in aquis, bona. Dico & hominem bo-
 Homo enim bonus, de bono thesauro cordis sui profert
 Matt. 13.
 Dico & angelum bonum, qui non est lapsus super-
 diabolus factus non est, sed in hæret obediendo ei, à quo
 est. Omnia ista dico bona; sed tamen cum suis nomi-
 cælum bonum, angelum bonum, hominem bonum,
 Deum autem cum me refero, puto melius nihil dicere,
 im bonum. Ipse quippe Dominus noster Iesus Christus
 Homo bonus; & ipse item dixit, Nemo bonus, nisi solus
 Deus. Nonne simulauit nos ad inquirendum, & ad distin-
 dum quid sit bonum, & alio bono bonum; & bonum seipso
 Quam ergo bonum est, à quo sunt omnia bona? Om-
 nullum inuenias bonum, quod non ab illo sit bonum.
 im bonum faciens, sicuti est propriè; sic & bonum est pro-
 Cogita nunc & vide, quoniam quicquid aliud laudas,
 laudas, quia bonum est. Infans qui laudat quod non est
 im. Si laudes iniquum, eo ipso quod iniquus est: nonne
 iniquus eris? Si laudes furem, eo ipso quod fur est; nonne
 participas ei? Si laudes iustum in eo ipso, quod iustus est:

ibidem inf.
 N s
 nonne

202 DE PROF. ET ADVERS. HVIVS JAZO
 nonne & tu habes in te partem, laudando? Non enim
 iustum, nisi amares: non amares, si nihil inde haberes.
 quicquid aliud laudamus, ideo laudamus quia bonum
 tibi maior causa, & melior, & firmior dari potuit, quam
 Deum, nisi quia bonus est. Quãdiu dicamus eius bonum
 Quis corde concipiat aut complectatur, quã bonum
 mious? Sed ad nos redeamus, & in nobis illum agnosca-
 in operibus eius mirabilibus, mirabilem artificem habet
 quia ipsum contemplari idonei non sumus. Et si contem-
 idonei aliquando erimus, cum fuerit mundatum cor
 fide, vt postremo gaudeat veritate nunc, quoniam ipse
 bis videri non potest, opera eius videamus, ne sine laude
 remaneamus.

CAP. X.

Quomodo ex particulari distributione & ordinem
 rerum, Deus sit laudandus.

IM Vlti stulti, non valentes contemplari, & distri-
 creaturam locis suis, & ordine suo, sub nomine
 uisum agentem motus suos, non Deum laudant, sed
 dunt. Nam visum est illis, quia superiora omnia Deo
 nat; inferiora vero despicit, abiicit, deserit; vt nec
 nec regat: sed casibus regantur, quomodo possunt, quã
 & mouent illos, qui dicunt aliquando sibi, sed non dicit
 id est, ne audiendo te consentias, quando ista dicunt, (hæc
 ma enim sunt, & execrabilia Deo.) Si Deus plueret, non
 plueret in mari? Qualis, inquit, providentia? Getulia
 & mare compluit: Acute sibi videntur tractare. Quo-
 cendum est hoc: Getulia sit, netu sitires. Bonum enim
 si diceres bono Deo: Anima mea velut terra sine aqua
 quod alio loco aperte dicitur: Sitiuit tibi anima mea, &
 multipliciter tibi & caro mea. Et Dominus in euangelio
 ti qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.
 Iste enim iam saturatus est, qui talia disputat, & quasi sibi
 ctus videtur; nec vult discere, ideo non sitit. Nam si sitiret,
 ler discere: & inueniret quod totũ Dei providentia sit in
 & eam laudans, miraretur disposita etiam membra pulicis
 tende: quis disposuit membra pulicis & culicis, vt habeat
 dinem suam; habeant vitam suam; habeant motum suum
 Vnam bestiolam breuem, minutissimam considera, quomodo

consideres ordinem membrorum ipsius, & anima-
 ite, qua mouetur; pro se fugit mortem, amat vitam,
 voluptates, deuit molestias, exerit sensus diuersos,
 motu congruo sibi. Quis dedit aculeum culici, quo
 nem fugat? Quã tenuis fistula est, qua sorbet? Quis
 ista? Quis fecit ista? Expauescis in minimis, lauda-
 um. Hoc itaque tene: nemo te de fide excutiat, & de sana
 um. Qui fecit in celo angelum, ipse fecit in terra vermi-
 sed angelum in celo pro habitatione caelestis: vermicu-
 terra, pro habitatione terrestri. Nunquid angelum se-
 ere in celo, & vermiculum in celo? Distribuit sedibus
 spores; incorruptionem incorruptis sedibus dedit: cor-
 spolia corruptibilibus locis. Totum attende, totum lauda.
 illa corruptibilibus locis. Totum attende, totum lauda.
 ergo disposuit membra vermiculi, non gubernat nubes?
 mare in mare pluit? Quasi in mari non sicut quæ alantur
 a: quasi non ibi fecit pisces: quasi ibi non fecit ani-
 Attende quomodo currunt pisces ad aquam dul-
 Et quare, inquit, pisces pluit, & mihi non pluit ali-
 o? Vt cogites te in regione esse deserti, & in peregrina-
 te vitæ: vt amarescat tibi vita præsens, vt futuram de-
 aut vt flagelleris, & corripiaris, & corrigaris. Quo-
 autem distribuit propria regionum. Ecce, quia de Ge-
 locuti sumus; pluit hic in Africa propè Deus omni anno;
 omni anno dat frumentum. Seruari hæc frumentum non
 cito corrumpitur, quia omni anno datur. Ibi, quia
 & multum datur, & diu seruat. Sed forte putas, quia ibi
 Deus deserat homines: aut non ibi secundum iocundi-
 suam, & laudant & glorificant Deum. Apprehende inde
 illum, pone inter istas arbores amenas: fugere hinc vult, &
 ad nuda Getulia. Omnibus ergo locis Deus, regionibus,
 moribus, sua quæque distribuit & ordinauit. Et longum
 commemorare. diligentiore considerationem omnium
 in. Quis illum explicat? Tamen qui oculos habent, multa
 vident. Cum viderint; placent; cum placuerint; laudantur,
 tanquam ipsa, sed ille qui *verbo suo* fecit. Non tibi ergo
 tantur casibus moueri, quæ verbo Dei in omni motu suo
 sentiunt. Quò vult Deus, illic lucet ignis: illic fertur nu-
 siue pluiam, siue niuem, siue grandinem portet. Et quare
 quando percussit montem fulmina, & non percussit
 uronem? Quodcumque possum dicere pro captu mæis meæ,
 quan-

¶ In Psal. 148.
 in medio.

Psalm. 149.
 Psal. 61.
 Magh. 5.

quantum Deus donare dignatur: maiores maiora
 amplius intelligant: & det illis Deus plus sapere quam
 tamen cum temperantia, sine superbia. Postul ergo
 dulo meo dicere, quare fulmina percutiant montem,
 percutiant latronem: quia forte adhuc latronis comitatus
 Deus querit: & ideo percutitur mons, quia non timet
 terram feris, qui timet aliquando. Et tu cum das dilige
 quem vult hominem. Sed dicis mihi: Ecce credidit tonitruum
 rem, & dimittit sceleratorem. Noli mitari. Vnde
 mors pio, bona est. Vnde autem scis, illi sceleratione
 tare noluerit, quid pœnarum in oculo seruetur? Nō
 lent fulmine incendij potius interire, quibus in fine
 tor, Ite in ignem æternum? Opus est, vt innocens sit.
 enim? Malum est mori naufragio: & bonum est mori
 Sive inde, sive inde moriatur, quare qualis sit qui mori
 quò post mortem iturus est, non vnde de vita exiturus
 etnque occasione hinc exituri sumus. Quibus exitibus
 tyres exire meruerunt? Nunquid febribus? Quomodo
 optant, vt febribus soluantur? Alij vno ictu gladij, alij
 alij bestiis. Et deuorauerunt bestiarum corpora martyrum, &
 timuerunt ne perirent corpora ipsorum. Vnde cum
 Deus reducat corpora sanctorum suorum, cui capilli
 nostri numerati sunt. Et quando voluit, tres pueros ab
 berauit. Nunquid ideo Machabæos in igne deseruit?
 aperte liberauit: istos occultè coronauit. Nouit igitur
 quid agar. Tu time, & bonus esto. Vnde cum voluerit,
 eas hinc, paratum te inueniat. Inquilinus enim es, non per
 for domus. Locata est enim tibi domus. Domus ista tibi
 est, non donata, & si nolis, migrabis: & non eam tali condi
 ce accepisti, vt quasi tempora certà tibi sint. Quid dicit
 minus Deus tuus? Quando voluero, cum dixero, Migrat
 ratus esto. Expello de hospitio: sed dabo domum. In
 nus es in terra, eris possessor in cælo. Quicquid ergo hinc
 dit contra voluntatem nostram, nouerimus non accidere,
 de voluntate Dei, & de prouidentia ipsius; de ordine ipsius
 nutu ipsius, de legibus ipsius: & si nos non intelligimus,
 quare fiat; demus hoc prouidentie ipsius, quia non sit
 causa: & non blasphemabimus. Cum enim ceperimus de
 tare de operibus Dei, quare hoc, quare illud; & non de
 b

Math. 25.

Luc. 22.

Daniel 3.
2. Machab. 7.

fecit hoc; ubi est laus Dei? Proinde omnia sic con
 modo placeas Deo, & laudes artificum. Quasi si in
 officinam fortè fabri ferrarij, non auderes reprehē
 tes, in eudes, malleos. Et da imperitum hominem, ne
 quid quare sit, & omnia reprehendit. Sed si non ha
 ritiam artificis, & habeat saltem considerationem ho
 quid sibi dicit? Nō sine causa hoc loco folles positi sunt.
 nouit, quare; etsi ego non noui. In officina non aude
 tare fabri; & aude reprehendere in hoc mundo Deum,
laudant cetera creatura omnia: Clamat cælum Deo, Tu
 isti, non ego. Clamat terra, Tu me condidisti, non ego.
 modo ergo clamant ista? Quando considerantur, & hoc
 tur; ex tua consideratione clamant, ex voce tua cla
 Attende cælum, pulchrum est: attende terram, pulchra
 rumque simul valde pulchrum est. Ipse fecit, ipse regit,
 nutu gubernatur: ipse traicit tempora, momenta ipse
 rat, per seipsum iustaurat. Omnia ergo ista laudant il
 sue in statu, sive in motu, sive de terra deorsum, sive
 lo sursum, sive in vetustate, sive in renouatione, *si tu ista
 mirando, & mentis contemplando, laudaueris omnium con
 & Dominum.*

ibide infra

CAP. XI.

Quomodo generaliter laudetur Deus in omnibus,
& ab omnibus.

ed planè sunt quedam, quæ habent spiritum laudandi
 Deum in eo affectu, quo eis placet Deus. Nemo enim
 at nisi quod ei placet. Sunt autem quæ spiritum & intel
 tum ad laudandum Deum nō habent: sed quia & ipsa bona
 & in ordine suo integrè disposita sunt; & ad pulchritu
 tem vniersitatis referuntur, quam condidit Deus: ipsa
 rem per se voce sua, & corde suo non laudant Deum; sed
 ab intelligentibus considerantur, *sicut iam dictum est,*
 ipsa laudatur Deus: & cum per ipsa laudatur Deus, quo
 modo & ipsa laudant Deum. Verbi gratia: laudant Deum
 cellis omnia, quæ habent spiritum vitæ, & intellectum pu
 mod eum contemplandum, & sine fastidio & defectu dili
 gium. Laudant autem Dominum per intellectum in terra
 uerendi bonum & malum, & per intellectum cognoscendi
 auram & creatorem homines, qui ista cogitant, & quibus
 tribuit

ibidem in initio.

tribuit Dominus mentem discernendi ista, delectanda
 laudandi. Pecora nunquid habent huiusmodi intellectu
 habent huiusmodi intellectum pecora; non nobis
 Deus. Nolite esse sicut equus & mulus, quibus non est
 lectus. Quando hortatur nos, ut non simus sicut pecora
 intellectus; ostendit nobis, quia tribuit homini intellectu
 laudandum Deum. Arbores, nunquid vel vitam habent
 qua sentiant, sicut pecora? Nam pecora & si sensum
 rem rationalem, & mentem intelligentem atque digne
 tem non habent, quam homo habet, ut laudet Deum
 tamen vitam manifestam, sicut omnes nouimus, appetitum
 bum, vitia sumendi, noxia respuendi, sensus corporis
 cernendi, visum ad colores, auditu ad voces, olfactum ad
 res, gustum ad sapores, motus vel ad voluptates vel ad
 stas cognoscendas. Intelligimus hæc, & videmus ante
 nostros. Non habent rationem intelligendi, sed habent
 tum corporis animæ, & vitam manifestam. Arbores
 nec ipsam habent; & tamen omnia laudant Deum. Quia
 laudant Deum? Quia cum ista videmus, & consideramus
 torem qui ea fecit, de illis nascitur in nobis laus Dei &
 ipsorum consideratione laudatur Deus, omnia laudant Deum.
 2 Quibusdam ergo dedit sensum, & intellectum, & immortali-
 tatem, sicut Angelis: quibusdam dedit sensum & intellectu-
 tum mortalitatem, sicut hominibus: quibusdam dedit sensum
 corporis, non intellectum, nec immortalitatem, sicut pecora
 bus: quibusdam verò nec sensum, nec intellectum, nec
 mortalitatem, sicut herbis, lignis, lapidibus: tamen & hoc
 genere suo deesse non possunt, & gradibus quibusdam
 ordinauit & ornauit creaturam, à terra usque ad caelum, &
 sibilibus ad inuisibilia, à mortalibus ad immortalia.
 contextio creaturæ, ista ordinatissima pulchritudo, ab
 ad summa conscendens; à summis ad ima descendens,
 quam interrupta, sed dissimilibus temperata, tota laudat
 Deum. Quare ergo tota laudat Deum? Quia cum creaturam
 deras, & pulchram vides, tu in illa laudas Deum. Vox
 dam est muræ terræ, species terræ. Attendis eius speciem
 vides eius fecunditatem, vides eius vires, quomodo concipit
 semen, quomodo plerumque afferat quod non est femininum
 Vides, & consideratione tua tanquam interrogas eam: &
 inquisitio, interrogatio est. Cum autem inquisieris admittit

Psal. 11.

2 In Psal. 144. ultra medium

atus fueris, & magnam vim, & magnam pulchritudinem
 claramque virtutem inuenieris, quoniam apud se, & in
 ere hanc virtutem non possit: contingit tibi venit in
 quia non potuit à se esse, nisi ab illo creatore. Et hoc
 illa inuenisti, vox responsionis ipsius est, ut laudes
 eum.

CAP. XII.

Laudis illius quam Deo damus, merces debet esse ipse Deus.

Ellem ego, inquit aliquis, laudare Dominum creatorem
 omnium, si mihi aliquid pro ista laude donaret. Quis
 laudat gratis vel hominem? Expectant ergo aliquam
 dem laudatores hominum. Nullamne mercedem expectant
 petere, aut sperare debet laudator Dei? Laudator
 us, & speratur de eo aliquid: laudatur omnipotens, &
 merces est? An fortè hoc cupio, quod ille dare non po-
 quis homo desiderat quod in manu Dei non sit? Cum
 neris hominem, fortè hoc cupis, quod ab illo proficari
 est. Deum securus lauda, quem nemo potest dicere non
 prestare, quod tu poteris desiderare. Proposita ergo spe
 nis alicuius, laudare debemus Deum; non tamen datur
 quicquid cupimus. Parer est enim, & quod mali cupiunt
 non dat. Laudemus, & speremus, & desideremus, non illud
 sed quod indicat dandum esse, quem laudamus. Ille
 nouit quid nobis dari expediat; nos autem intendamus
 popis profic accipere. Apostolus ait: Quid enim oremus,
 opponet, desicimus. Et ipse idem, Apostolus Paulus spera-
 bi professe, si auferretur ab eo stimulus carnis suæ, ange-
 thanz, à quo colaphizabatur: sicut ipse confitetur, & ait:
 ter quod Dominum ter rogavi, ut auferret eum à me, &
 tibi: Sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate
 stior. Desiderauit aliquid, non concessum est ad volunta-
 consolaretur ad sanitatem. 2 Quod ergo pro præmium pro
 inde, accepturus es o auare? Non tibi terram, sed seipsum
 at, qui fecit caelum & terram. Ipse laude gaudeas tan-
 plima ac perfecta mercede tua laudis, quo laudato non erubescas.
 Non enim quemadmodum laudatur à studiosis thea-
 tum nugatum vel auriga, vel venator. vel quilibet histrio,
 laudatoribus suis inuitantur alij laudatores, & exhortantur,

1 In Psal. 146. in initio.

Roma. 2.

2 Cor. 13.

2 In Psal. 57. ante finem.

vt pariter clament: & cum omnes clamauerint; pl
illo victo, omnes erubescunt: non ita est Deus nolent
tur voluntate, laudetur charitate: gratum est, & qu
tur, & quod laudatur. Quid est gratum? Ipse propiti
propter aliud, Si enim laudas Deum, vt det tibi aliqu
iam nō gratis amas Deū. Erubesceres, si te vror tua p
uitias amaret; & forte si tibi paupertas accideret, de
cogitaret. Cum ergo te à coniuge gratis amati velis, n
propter aliud amabis. *propter aliud laudabis*: Volentari
ille, sacrificabo tibi: noli ex necessitate. Si enim prop
laudas Deum, ex necessitate laudas. Si adesset tibi qu
non laudares Deum. Vide, quid dicam. Laudas Deum
gratia) vt tibi det amplam pecuniam. Si haberes aliam
plam pecuniam, non à Deo; nunquid laudares Deum?
propter pecuniam laudas Deum, non voluntariē sacrific
sed ex necessitate sacrificas: quia præter illū, nescio qu
amas. Inde dictum est, Voluntariē sacrificabo tibi. 1
quando donum: quam si nolles facere, sine habitatio
neres. Necessitas cōgēgit te facere domum, non libera
Facis vestem: quia si non faceres, nudus ambulares. Ad
dam ergo vestem necessitate duceres, non libera vol
Conferis montem vitibus, semen spargis: quia nisi fruct
menta non habebis. Omnia hæc necessitate facis. 4
mūne aliquid, quod libera voluntate facimus: Iam
planē, cum ipsum Deum amando laudamus. Hoc enim
voluntate facis, quando amas quod laudas: non enim
cessitate, sed quia placet. Vnde iustus & sanctus Dei
Deus, etiam flagellans eos: Quādo iniquis omnibus d
placuit illis: & sub flagello eius, in ærumnis, in labori
vulneribus, in egestate constituti, laudauerunt Deum:
eis displicuit, nec torquens. Hoc est ergo gratis laud
amare, non quasi proposita acceptione mercedis: qu
merces tua summa, Deus ipse erit, quem gratis diligis
amare debes. & laudare, vt ipsum pro mercede desider
desinas, qui solus satiē; sicut Philippus desiderabat, c
ceret: Ostēde nobis patrē, & sufficit nobis. Merito: quia
libera voluntate facimus, & de libera volūtate facere deb
quia delectati facimus, dehinc amando facimus: quia est
pimur ab illo, nobis nunquam displicere debet, quia
iustus est, & omni laude dignissimus. 5 Quid enim

Psal. 59.

3 In Psal. 134
in medio.

et ibidem inf.

Joan. 14.

3 In Psal. 94
in initio.

laudare, quam id quod sic sibi placet, vt non possit
ere? Securitas ergo laudis, in laude Dei est. Ibi lau
ritus est, vbi non solum non timet ne de laudato eru
del insuper certus est, quod pro sua laude, quam desere
Deum plenam mercedem habebit.

CAP. XIII.

Nemo excusari potest, quo minus laudare
possit Deum.

gereris offerre Domino tuo sacrificium gratum illi, &
epum, sicut antea vouebantur sacrificia in umbra fu
ante finem.
forte non inuenires in grege tuo placitum taurum,
chircum aræ Domini dignum; nec in ouili tuo arie
num ad victimam Domino tuo: & non inuenies (ata
quid faceres, & diceres fortē Deo, volui & non habui.
quid potes de laude dicere, volui & non habui? Ipsum
laudasse est. Non enim verba à te quærit Deus, sed
reque enim potest quisquam dicere, Et linguam non ha
quis obmutescit aliqua valetudine, linguam nō habuit;
laudem habuit. Si enim Deus aures carnales haberet,
tui corporis indigeret: idcirco, cum remansisses sine
sine laude etiam remaneres. Nunc verō quia cor quæ
inspicit, iustus testis est, iudex, approbator, adiutor, c
sufficit vt offeras voluntatem. Cum potes, ore con
Rom. 16.
salutem: cum nō potes, corde crede ad iustitiam. Cor
tas, corde benedicis, corde in aram conscientiæ victimas
imponis; & respondetur tibi: Pax in terra hominibus
Lucæ 2.
voluntatis. 2 Ibi quippe immolamus hoc sacrificium
2 In Psal. 99.
in medio.
Securi sumus; non imus in Arabiam thur quætere; non
is auari negotiatoris excurimus: sacrificium laudis quæ
nobis Deus. Habebat hoc sacrificium laudis Zachæus in
Luc. 19.
ponio suo: habebat vidua in sacello suo: habebat nescio
ibidem 27.
super hospes in dolio suo. Alius nec in patrimonio, nec
sello, nec in dolio aliquid habebat: totum habebat in ani
uo. Salus domui Zachæi. Et plus misit hæc vidua, quā
esisti. Iste calicem aquæ frigidæ porrigens, non perdet
Math. 26.
plem suam. Sed & pax in terra hominibus bonæ volunta
Luc. 2.
sacrificium gratum in, gratis darum. Non quidem hoc
quod offerrem, sed tu Deus donasti. Et hæc immolatio;
hoc

1 In Psal. 134
ante finem.

Rom. 16.

Lucæ 2.
2 In Psal. 99.
in medio.

Luc. 19.
ibidem 27.

Math. 26.

Luc. 2.

110. DE PROSP. ET ADVERS. HVIVS SAECVLI
hoc sacrificium laudis est, gratias agere illi, à quo habes
quid boni habes: & cuius misericordia tibi dimittitur
quid tuum mali habes. Immola Deo hoc sacrificium
temper.

CAP. XIII.

*Laudant semper Deum, qui bene viuunt: nunquam
laudant, qui male viuunt.*

IAM nescio quis, quia in Psalmo dixerat Deus: laudate Deo sacrificium laudis, & hoc quodammodo videtur dixerat: meditabatur sibi, & dicebat: Surgam quotidie, ad ecclesiam, dicam vnum hymnum matutinum, & vnum spertinum, tertium aut quartum in domo mea: quod sacrificio sacrificium laudis, & immolo Deo meo. Bene faciem, si hoc facis: sed vide si iam securus sis, quia iam hoc & forte lingua tua Deum benedicat, & vita tua Deum male

2 Omnes enim male viuentes, etsi lingua taceant, non minus maledicunt. Quid prodest, quia hymnum canas tua, si sacrilegium exhalat vita tua? Male viuendo linguas misisti in blasphemiam. Lingua tua vacat hyrcæ cæteræ te intuentium vacant blasphemiam. Quomodo quis, vita maledico? Quia attenditur vita tua, & dicitur Christianus: ecce quales sunt Christiani. Blasphemant propter te Christus. Ecce cum vita tua maledicat, quid prodest quod lingua tua benedicat? *Es quare hoc non prodest?* Peccatori autem dixit Deus, Vt quid tu enarras iustitias & assumis testamentum meum per os tuum? Tanquam ret ei: Nihil tibi prodest quod laudas. Ego indixi laudis sacrificium illis qui bene viuunt. Eis enim prodest quod laudat tu autem si laudas, nihil tibi prodest. Vt quid me laudas, est speciosa laus in ore peccatoris. Si enim male viuus, & dicitis, nondum laudas. Sed rursus, si cum ceperis bene tu meritis tuis tribuas, quod bene viuas; nondum laudas. te esse larionem insultantem cruce Domini: sed necesse esse pharizæm in templo iactantem merita sua, & occurrentem vulnera sua, si fueris iniquus, & persueueras in illa iniquitate; non dicotibi, non proderit laus: sed non me laudat, sed nemo istam esse non depuro. Rursus si fueris quasi iustus, nemo iustus, nisi humilis & pius, & de iustitia tua insultaueris, & alios in tua comparatione contempseris, & te

LIBER VNVS.

meris, tanquam glorias de meritis tuis: non melaudat, ille me laudat, qui male viuunt, nec ille me laudat, qui bene viuunt. Sed nunquid ille pharizæus, quasi deus erat, cum diceret: Gratias tibi ago, quia non sum sicut homines? Gratias agebat Deo ex eo quod bonum in se habebat. Quamuis ergo aliquod bonum in te sit, quamuis iam non ex te esse quod bonum est, sed à Deo te accepisse: in eo ipso sit te extuleris super alium non habentem; in te non est, nondum laudator meus. Primum ergo corrigere te incipe viuere bene: intellige quia non corrigere, sed non Dei. A Domino enim gressus hominis diriguntur, & non intellexeris, faue & aliis, vt sint quod & tu es: quia & tu, quod & illi sunt. Faue quantum potes, & nolite non enim vsque ad te diues est Deus. Non ergo qui male viuendo offendet Dominum: non laudat, qui non ceperit bene viuere, de suo putat esse quod bene non acceptum à Deo. Nec ille laudat, qui cum sciat se bene viuere, accepisse à Deo; tamen vsque ad se vult esse Deum. Ille itaque qui dicebat, Gratias tibi ago Deus, non sum sicut & cæteri homines, iniustus, raptore, adulter, & publicanus iste: nonne hic habebat vnde diceret, & publicano huic, quod mihi donasti: supple & mihi, & nondum dedisti? Sed iam quasi saturatus ructabat: non dicitur ergo autem egenus & pauper: quod dicebat publicanus & domine, propitius esto mihi peccatori. Ideo descendit iustus publicanus magis quam ille pharizæus. Ergo audite & bene viuatis: audite qui male viuistis: Sacrificiū laudis gloriabit me. Nemo mihi offert sacrificium hoc laudis, & malum. Non dico, non hoc mihi offerat malus: sed nemo mihi offerat malus. Qui enim laudat, bonus est: quia si laudat, bene viuunt: quia si laudat, non solum lingua laudat, sed & cum lingua consentit. Vis ergo vt Deo tuo iocunda sis? Noli bonæ cætilenæ tuc, obistere moribus malis. Attendit quid viuas, quam quid sones. Certe cum eo laudas, pacem habere vis. Quomodo cum illo queris, quando à teipso dissonas? Quomodo, inquis, à meipso? Aliud sonat lingua, aliud indicat vita. Potest laus esse homini, cum audit concinnis acutisque sententiis suauitate laudantem: sed Deo nostro iocunda sit laus, si laus non ad os, sed ad cor; non ad linguam peccatoris,

Psal. 49.

1 Ibidem inf. Psal. 49.

2 In Psal. 102. in fine.

3 In Psal. 133. in medio. Rom. 2.

4 In Psal. 49. non procul à fine.

Eccles. 15. Ibidem infra.

Luce 23. Ibidem 18.

Luce. 19.

Psal. 16.

Luce. 14.

Psal. 102.

Luce. 19.

In Psal. 146. post princip.

212 DE PROSP. ET ADVERS. HVIYS SAECVLI
 7 In Psal. 148. sed ad vitam sancti laudatoris patet. 7 Non ergo cessat
 in principio. viuere, & semper laudas Deum. Tunc desino laudare
 quando à iustitia, & ab eo quod illi placet, declinas. Non
 vita bona nunquam declines; lingua tua tacet, vita tua
 & aures Dei ad cor tuum. Quomodo enim aures nostras
 ces nostras; sic aures Dei ad cogitationes nostras. Habent
 aures Deus: habet & sonum cor. Clamas voce, si est
 qui audiat: interiora tua nunquam deest qui audiat. Ad
 pro tempore sancti vocum: perpetua sit vox interiorum.

CAP. XV.

Quomodo Deus laudetur in omni negotio & ad-

7 In Psal. 146.
 post initium.

Non ergo solum vox tua sonet laudes Dei, sed
 tua concordent cum voce tua. Cum enim vo-
 taueris, silebis aliquando: vita sic canta, vt nunquam
 Negotium agis, & fraudem cogitas; siluisti à laude De-
 quod grauius est; non solum à laude siluisti, sed in bla-
 miam perrexisti. Cum ergo Deus laudatur de bono ope-
 opere tuo laudas Deum: & cum blasphematur Deus de
 opere tuo; opere tuo blasphemas Deum. Itaque idem
 exhortationem canta voce: corde ne sileas, vita ne taceat
 cogitas in negotio fraudem, psallis Deo. Cum mandu-
 bibis, psalle, non intermiscendo sonorum suauitates à
 aptas, sed modeste, & frugaliter, & temperanter mandu-
 & bibendo. Quia hoc dicit Apostolus: Siue manducatis
 bibitis, siue quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.
 bene agis; & quod manducas, & bibis, & ad reflectionem
 poris lumis, reparationemque membrorum, gratias agas
 qui tibi præbit mortali & fragili ista supplementorum
 & cibus & potus tuus laudat Deum. Si verò modum
 debitum inmoderatione voracitatis excedas, & vinolentia
 ingurgites: quantalibet laudes Dei lingua tua sonet, vitia
 phemat. Post cibum & potum requiescas, vt dormias; in
 lecto aliquid turpiter agas, ne excedas vitra concessam
 tiam in lege Dei. Sit castus cum coniuge thorus, & si est
 propagandi liberos, nõ sit effrenata luxuries libidinum.
 in lecto tuo coniugi tuæ honorem; quia membra Christi
 ambo; ambo ab illo conditi, ambo sanguine ipsius redempta.
 Hæc agens, laudas Deum, nec omnino silebit laudando.

Vide in Psal.
 34. in fine.

1. Cor. 10.

im somnus aduenerit? Et cum dormis, non te excitet
 mala conscientia tua: & innocentia somni tui lau-
 dum. Laudas ergo cum agis negotium: laudas cum cibum
 sum capis: laudas cum in lecto requiescis; laudas cum
 Quando ergo non laudas?

CAP. XVI.

Humana quomodo tentatur prosperitate & ad-
 uersitate: & quare utraque cauenda; ne Dei irriten-
 tur promissa.

Humana, vt ad propositum redeamus, unde in hanc, de Deo
 laudando, materiam incidimus; primas certe partes inter
 Dei laudatores isti obtinere videntur, qui in rebus duris
 se ipsi illum laudare non cessant. Non enim possunt esse non
 inter boni, qui tunc Deum sibi maximè bonum & charum
 sentiant, quando per illum probantur multis malis & in-
 iuriis. Et qui tales sunt, non id attendunt, quod modò in cor-
 dit in animo patiuntur: sed quod à Deo sibi in calis pro-
 missi. In cuius promissionibus instantum delectantur; vt &
 nullatimeant, & omnia prospera contemnant: & com-
 muni illi quod Psalmus dicit Deo, Exitus matutini, & ve-
 speris. Sed quid est hoc, delectabis? Id est, delectabiles fa-
 ctam ergo in ista vita quid nobis promittitur? Exitus
 bilis manè & vespere. Sunt exitus manè; sunt exitus
 vespere. Manè significat prosperitatem sæculi: vespere signi-
 ficat tribulationem sæculi. In vtroque enim tentatur anima
 prosperitate, ne corrumpatur; & aduersitate, ne
 corrumpatur. Ideo autem manè prosperitatem significat, quia ma-
 num est, tralacta velut tristitia noctis. Tristes autem sunt
 vespere, veniente vespere. Ideo veniente quasi mundi vespere,
 Christus sacrificium vespertinum, hoc est de quo iam
 sacrificium laudis. Nos ergo sic timeamus vniuersum
 vespere, ne & manè corrumpamur. Ecce nescio quis,
 malis aliquid, promissit lucrum: manè est. Arridet tibi
 pecunia, manè tibi sit. Noli corrumpi, & habebis exitum
 vespere. Si enim habes exitum, non capieris. Sic est enim pro-
 missit, quasi esca in muscipula. Dedit autem tibi exitum
 Deus tuus, ne lucro capiaris; cum tibi dicit in corde:
 sum diuitiarum tuarum: noli attendere quod mundus promittit.

Vide in Psal.
 103 in initio.

1 In Psal. 64.
 ante finem.

214 DE PROSP. ET ADVERS. HVIUS SAECULI
 sed quod promittit conditor mundi. Attende quod
 mittit Deus facienti iustitiam: & contemne quod
 mittit homo, vt adducat iustitiam, & adducat iniustitiam
 ergo attendere quod mundus promittit, sed quod
 mundi; & habebis exitum manē per Domini verbum
 tis: Quid prodest homini, si totum mundum lucretus
 autem lux detrimentum patiat? Sed ille, qui te
 licro corumpere, & ad iniquitatem adducere nos
 minatur potnas; & conuertit se ad inimicitias, & in
 dicere: Si hoc non feceris, ego ostendam quod tibi
 ego faciam, habebis me inimicum. Primò cum luc
 mittebat, manē tibi erat: modò iam vesperscit: trist
 es. Sed qui dedit tibi exitum manē, dabit & vespere. Qu
 do contempsisti manē saeculi, ex luce Domini: sic
 & vespere ex passionibus Domini: vt dicas anime tuae
 mihi amplius facturus est iste, quam passus est pro me
 nus meus; vt teneam iustitiam, non consentiam ad in
 tem? Sauiat in carne, & frangetur muscipula, & m
 Dominum meum, qui mihi ait, Nolite timere eos qui
 occidunt; animam autem non possunt occidere. Et
 corpore securitatem dedit, dicens, Capillus capitis ve
 peribit. Magnificè idcirco hic posuit, Delectabis an
 nē & vespere. Si enim non te delectet ipse exitus, no
 rabis exire inde. Mittit caput in lucrum promissum,
 delectet promissio saluatoris. Et rursus cedis tentat
 renti, si non te delectat ille qui prior passus est, nullū
 sui exitum faceret, & spem ad vicia caelestis ingressum
 missione firmaret. Est enim promissio Dei rata, certa,
 inconcussa, fidelis, & omni dubitatione carens, que
 tentatos & afflicto. Tota enim vita humana operam
 sicut scriptum est, tentatio est. Nec quasi prospera
 est, & sola aduersa deuitanda; sed vtraque cauenda est,
 corrumpat; ista, ne frangat: vt vnicuique hominum
 cumque statu rerum in hac vita egerit, non sit refugium
 Deus; non sūt delicia, nisi Deus, nec vllum gaudium
 promissis eius. Vita enim hæc qualibet redundans se
 multos fallit, Deus neminem. Quia ergo omni homin
 uerso ad Deum mutatur delectatio; mutantur & delicia
 enim subtrahuntur, sed mutantur. Omnes autem delicia
 stræ in hac vita nondum sunt in re: sed ipsa spes ex Deo

Matth. 16.

Matth. 19.

Zuc. 27.

3 In Psal. 74.
 in initio.

Iob. 7.

certa est, vt omnibus huius saeculi deliciis prapo
 sicut scriptum est: Delectare in Domino. Et ne pu
 am habere quod promittit, subiecit statim, Et dabit
 tiones cordistui. Si ergo nondum habes petitiones
 tui; sed habes exitum manē & vespere: vnde delectaris
 nino, nisi quia tenes certum promissorem, qui se efficit
 tendo debitorem? Illuc ergo mentis oculus dirigatur,
 nius promissionis est. Omnia quæ in via occurrerint,
 tur, vt perueniat in illum finem. Exultent superbi
 entī felicitate, tumcant honoribus, fulgeant auro, re
 familiis, obsequiis clientum consistunt: præter
 & transeunt tanquam vmbra. Exultet autem iusti,
 humiles, in Domino: quia permanente Domino, per
 iustorum exultatio. Exultare autem in Domino ira
 ut, vt semper laudemus illum, qui solus nō habet quod
 aspicere: & nemo tam multa habet, quæ infidelibus
 ent. Et breue præceptum est. Ille placet Deo, cui pla
 et. Nec leue putes hoc.

Psal. 36.

3 In Psal. 11.
 cōc. 1. de pri
 ma parte.

CAP. XVII.

omo qui se dirigit ad voluntatem Dei, rectus est.

ides etenim quanti disputant contra Deum; quam mul
 dis displicant opera eius. Cū enim facere voluerit
 voluntatem hominū, quia Dominus est, & nouit quid
 nec tam attendit nostram voluntatem quam vilitatem:
 malunt suam potius voluntatem impleri, quam Dei,
 ad suam voluntatem flectere Deum, nō suam corrigere
 Talibus hominibus infidelibus, impiis, iniquis (quod
 dicere, sed tamen dicam) facilius placet Psalmimus,
 Deus. Propterea, cū dixisset in quodam loco Psalmista,
 est iusti in Domino: (quia exultare in illo, nisi laudando
 solimus: eum autem laudamus, cui tanto magis place
 tanto magis ipse nobis placuerit) rectos, inquit, decet
 sa. Qui sunt recti? Qui dirigunt cor secundum voluntatem
 Dei: & si eos perturbet humana fragilitas, diuina consō
 equitas. Quamuis autem corde mortali priuatum: ali
 relin, quod lux interim cause, vel negotio, vel præsentī
 tati conueniat: vbi intellexerint & cognouerint aliud
 m velle; præponunt voluntatem melioris, voluntati suæ:

1 Ibidem im
 mediata.

Psal. 35.

& voluntate omnipotentis, voluntati infirmi; & tem Dei, voluntati hominis. Quantum enim Deus homine, tantum voluntas Dei à voluntate hominis. Vrens hominem Christus, & regulam nobis proponens nos viuere, & præstans nobis viuere; ostendit hominidam priuatam voluntatem, in qua suam figurauit, & no ipsi caput nostrum est, & ad eum tanquam membra pertinemus. Pater, inquit, si fieri potest, transeat iste. Hæc humana voluntas erat, proprium aliquid, & priuatam volens. Sed quia recto corde voluit esse homi ut quicquid in illo aliquantū curum esset, ad illum dicitur qui semper est rectus: Verum non quod ego volo, ait, sed tu, pater. Sed quid possit mali velle Christus? Quid pot aliud possit velle, quam pater? Quorum vna est diuinitas potest esse dispar voluntas. Sed ex persona hominis gurans in se suos, quos etiam in se transfigurauit, cum riuu, & deditis mihi manducare: quos in se transfigurauit furenti & sanctos persequenti Saulo clamauit desuper, nemo tangebat: Saule, Saule, quid me persequeris? quandam hominis propriam voluntatem; ostendit, & te. Ecce, vide, inquit, te in me; quia potes aliquid pro velle, vt aliud Deus velit. Conceditur hoc humane inq conceditur humane infirmitati. Aliquid proprium velle cile est, vt non tibi contingat: sed statim cogita, quia si illi supra, te infra illum: illum creatorem, te creatum illum Dominum, te seruum: illum omnipotentem, te mium, corrigens te, subiugantique voluntati eius, adiecit: rum non quod ego volo, sed quod tu vis, pater. Quod d ifunctus es à Deo, qui iam hoc vis, quod Deus? Est rectus, & te decebit laudatio; quoniam rectos decet laudare. Si autem curus fueris, laudas Deum, quando tibi blasphemias, quando tibi malè est. Quod quidem malè est, non est malè. Iustum est autem, quoniam ab illi qui iniuste facere nihil potest. Et eris insulsus puer, si mo patris, amans parem, si tibi blanditur; & odians, quando te flagellat: quasi non & blandiens, & odians, hæreditatem parat.

Matth. 16.

Matth. 25.

Act. 9.

Matth. 26.

Psalm. 32.

Dei est quasi regula, ad quam humana voluntas, quæ curua est, est corrigenda & dirigenda.

Hæc est autem in hominibus magna & vitata peruersitas: quia cum debeant viuere ipsi secundum voluntatem Dei, Deum volunt viuere secundum voluntatem suam, ipsi nolunt corrigi, illum volunt deprauari: rectum voluntantes quod ille vult, sed quod ipsi volunt. 1 Voluntas Dei sic est, quomodo regula. Ecce, puta, torristi reuolue habes corrigi? Illa autem integra manet: regula in incommutabilis. Quamdiu integra est regula, habes connectas, & corrigas prauitatem tuam: habes vnde corrod in te tortum est. Quid autem volunt homines? voluntatem Dei tortuosam facere secundum cor suum, istum non est, vt hoc faciat Deus, quod ipsi volunt, cum debeant facere, quod Deus vult. Sed illi tortuosi sunt, & non recti cordes, qui sequuntur in hac vita voluntatem Dei, in ei resistentes neque dissidentes. Voluntas Dei est aliquid, vt sanus sis: aliquando vt ægrotes. Si quando sanus es, est voluntas Dei; & quando ægrotes, amara est voluntas non recto corde es. Quare? Quia non vis voluntatem dirigere ad voluntatem Dei, sed Dei vis curuare ad tuam. Hæc est, sed tu es curuus, Voluntas tua corrigenda est ad non illacuruanda est ad te, & rectum habebis cor. 4 Rectum autem cor est, non resistere patri emendanti, & credere parenti. Vis habere igitur rectum cor? Tu fac, quod vult: noli Deum velle facere, quod vis tu. Prauicordes ergo id est, qui rectum cor non habent, qui sedent & disputant quomodo debuit facere Deus, non laudando quod fecit, & reprehendendo. Corrige illum volunt, (parum est, quia ab eo nolunt) & dicunt: Non debuit Deus facere pauperes, sed soli diuites esse debuerunt, & ipsi soli viuerent. Vt factus est pauper? vt quid viuuit? Reprehendit Deum pauperem. Quanto melius esset pauper Dei, & diues esset de Deo, si sequeretur voluntatem Dei, & videret paupertatem in temporalem esse, & transcuram; diuitias autem sibi spirituales ita venturas, vt nullo pacto possent præterire, & habere in diuitiis cordis fidem, si ei non contingaturum habere

1 In Psal. 48. in initio.

2 In Psal. 91. post medium.

3 In Psal. 35. conc. 1. post medium.

4 In Psal. 116. in initio. 5 In præfat. Psal. 124.

in arca? Quia si aurum haberet in arca, furem timere-
 rum de arca etiam nolens perderet: fidem autem de co-
 perder, si ipse illam inde non expulerit. Citò autem re-
 potest: Fecit Deus pauperem, vt probet hominem:
 Deus diuitem, vt probet illum de paupere. Et omnia que
 Deus, rectè fecit. Et si non possumus videre consiliū
 quare illud sic fecit, & illud sic; bonum est nobis, vt fide
 nos sapientie ipsius, & voluntatem nostram volumus
 submitamus, & credamus, quia bene omnia fecit, offi-
 dum nouimus, quare sic fecit: & habebimus cor rectū,
 sumamus & confidamus iam cor nostrum coniungi possit
 per fidem accedat ad Deum. ⁶ Voluntas igitur, quæ est in
 recto, paratur à Domino fide præcedente, quia accedat
 Deum directum, vt cor fiat rectum. Rectus est enim De-
 ideò recto adhærens, tanquam incommutabili regule,
 fieri rectum, quod in se fuit prauum cor hominis. Vt
 cor cum illo sit, & per hoc rectum esse possit: acceditur
 non pede, sed fide. Quæ fides præueniente & vocante
 recordia Dei, per obedientiam suscitatur, & applicare
 ad Deum cor, vt dirigatur: & quanto magis magis que-
 tur, tanto magis videt quod non videbat, & valet quod
 valebat. Hoc non fecerat Simon, cui Petrus Apostolus
 Non est tibi pars, neque fors in hac fide: Cor enim tuum
 est rectum cum Deo. Ibi enim ostendit, quia non potest
 rectum sine Deo, sed semper curuum & prauum.

CAP. XIX.

De corde recto, & non recto.

Quid est autem cor prauum? Cor tortum. Quod est
 tortum? Cor nõ rectum. Quod est cor non rectum
 quod est cor rectum, & ibi inuenis quod est cor non rectum
 Rectum cor dicitur hominis, qui omnia quæ vult Deus
 vult. Orat aliquis, vt nescio quid non eueniat; orat, &
 prohibetur. Petit quantum potest, sed contra voluntate
 euenit aliquid. Subiungat se voluntati Dei, non resistat
 luntati magna: quia & ipse Dominus sic illud exponit. O-
 dens enim infirmitatem nostram in se, quando passurus
 ait: Tristis est anima mea vsque ad mortem. Non enim
 ille timebat mortem, quæ in potestate habebat ponendi animam
 suam, & in potestate habebat iterum sumendi eam. Et

¶ In Psal. 77. ante medium

¶ Act. 2.

¶ In Psal. 100. I. in medio.

Math. 26.

miles ipsius, seruus ipsius clamatur: Bonum certamen
 certum consummaui, fidem seruauit: de cætero repo-
 mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in
 iustus iudex. Exultat seruus, quia moriturus est: &
 eius, & imperator eius tristis est, quia moriturus est?
 melior seruus, quam Dominus? Et vbi est quod ait ipse
 Dominus: Sufficit seruo, vt sit sicut Dominus eius: sufficit di-
 vt sit sicut magister eius? Ecce fortior est Paulus ven-
 & Dominus tristis est? Optabam, inquit, dissolui, philip.
 cum Christo. Gaudet quia dissoluitur, vt sit cū Christo;
 Christus tristis est, cum quo futurum iste se esse læta-
 quid erat illa vox, nisi locus infirmitatis nostræ? Multi
 infirmi contristantur futura morte. Sed habeant rectum
 mentem mortem quantum possunt: sed si non possunt, di-
 quod ipse Dominus, nõ propter se, sed propter nos dixit.
 enim dixit: Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste. ^{Math. 16.}
 vobis voluntatem humanam expressam: Vide iam rectum
 enim non quod ego volo, sed quod tu vis, Pater. Si ergo
 cor sequitur Deum, prauum cor resistit Deo. Itaque
 signauit Dominus in sua infirmitate nos, non se: non
 timebat Dominus pati, tertio die resurrecturus. Si pro-
 modo homo pateretur, & non quomodo Deus pati ve-
 & si sciret se post triduum resurrecturus, nullo modo
 timebat moriturus, quod non formidauit Apostolus Pau-
 sine sæculi resurrecturus. ^{¶ Quid enim?} Iste sic gaude-
 manans, & tristis esset ille coronatus? Sed tristitiam sic
 ipse, quomodo carnem. Noli enim putare, quia hoc di-
 non fuisse tristem Dominum. Si enim hoc dixerimus,
 non erat tristis, cum Euangelium dicit ipsum dixisse,
 est anima mea vsque ad mortem: ergo & quando dicit
 gelium, Dormiuit Iesus; non dormiuit Iesus: & quando
 gelium dicit: Manducauit Iesus; non manducauit Iesus:
 & vermiculus putredinis, & nihil sanum relinquet, vt
 quia & Christi corpus non erat verum, & carnem ve-
 non habuit. Quicquid ergo de illo scriptum est, factum
 verum est. Ergo tristis fuit? Prorsus tristis: sed vo-
 suscipiens tristitiam. Quomodo voluntate susci-
 carnem. Quomodo voluntate carnem veram: sic vo-
 tristitiam veram. Sic tristitiam ergo voluntate ostendit
 se, vt, si forte surreperit tibi humana infirmitas, &
 ceperit

2. Tim. 4.

Math. 16.

ibidem

¶ In Psal. 93. in medio.

ibidē infra

110 DE PROSP. ET ADVERS. HVIUS SA
cœperit aliud velle, quàm Deus vult: videas prauum
tui extra regulam; figas illud ad regulam, & dirigatur
cor tuum, quod in homine cœperat esse prauum,
etiam secundum Deum.

CAP. XX.

Quid intersit inter cor rectum & prauum: & quomodo
distortum reclusidinis Dei collinari non possit.

In Psal. 11.
expos. a. vitra
medium.

QVapropter inter rectum cor & prauum cor hoc
Quisquis homo quicquid patitur præter suam
tatem; afflictiones, mœrores, labores, humiliationes
buit, nisi voluntati Dei iustæ: non illi dans insipientia
quasi nesciat quid agat, quia talem flagellat, & taliter
ipse est rectus corde. Peruersi autem eorde sunt, &
distorti, qui omnia quæ patiuntur mala, iniquè se pati
dantes illi iniquitatem, per cuius voluntatem patiuntur
quia non ei audent dare iniquitatem, auferunt ei gobe
nem. Quia ipse, inquit, non potest facere iniquum; in
autem est, vt ego patiar, & ille non patiarur: concedo
sim peccator: certè sunt peiores, qui lætantur, & ego
Quia ergo hoc iniquum est, vt etiam peiores me lætentur
ego tribuler, qui aut iustus aut minus peccator, qui
sum: & certum est apud me hoc esse iniustum, & certum
apud me, quia Deus non faciet iniustum: Deus non gobe
res humanas, nec cura est illi de nobis. Ergo prauum
est, distorti corde, tres habent sententiâs: Aut non est
(Dixit enim stultus in corde suo, non est Deus, cui dicitur
quicquid illi accidit præter voluntatem, & alteri non
cui se proponit.) Aut iniustus Deus, cui ista placeat, & qui
facit: Aut non gubernat Deus res humanas, nec curat
hominibus. In istis tribus sententiis magna impietas est
negare Deum, aut dicere iniustum, aut auferre illi gobe
tionem rerum. Quare hoc? Quia *qui sic sensit*, distortum
corde. Rectus est autem Deus, & ideo distortum cor illi
acquiescit, sed id solum, quod rectum est: quod & in Psal.
dicitur per Prophetam: Quam bonus Deus Israel rectus est.
Et quia talem habebat ipse, qui hoc dicit, aliquando se
tentiam, inquires: Quomodo sciuit Deus, aut si est
altissimo? ideo ibi subiicit, Mei autem penè moti sunt
Quomodo distortum lignû, et si disponas in pauimento

Psalm. 11.

Psalm 70.

Psalm. 42.

ur, non compaginatur, nec adiungitur; sed sem
& nutat, non quia inæquale est, vbi posuisti; sed
tum est quod posuisti: ita & cor tuum quamdiu pra
& distortum, non potest collinari reclusidini Dei;
rest in illo collocari, vt hæreat illi, & fiat rectum. Qui
hæret Domino, vnus spiritus est. Denique, & rectæ
uit scriptura, via Domini, sed prauicordius in illis
abitur. Quid est prauicordius? Tortoricordius, tortum
is. Putat torta esse omnia quæ dicuntur à Deo: putat
omnia quæ fecit Deus, & displicent illi omnia iu
, maximeque in quibus ipse corripitur; & sedet &
quàm male faciat Deus, quia non pro eius voluntate
distortum cor, prauum cor est, quod non se corrigat ad
Deum vult distortuere ad se. Quid ergo dicit Deus
Tortures: æquus sum. Si tu rectus esses, sentiret se qui
eam. Quid ergo tortum est cor? Quomodo vero di
Et tortum est, & durum. Iam ergo tortum & durum
ur, conteratur, vt dirigatur. Tu dirigere cor tuum non
frange; Deus dirigat. Quomodo tu frangis? quom
conteris? Consistendo, puniendo peccata tua. Quid
id significat peccatorum tunio? Nisi fortè putamus
aliquid peccasse, cum tundimus peccus. Sed signi
fios cor conterere, vt à Domino dirigatur, cui in Psal.
Virga directionis, virga regni tui. Directionis
irga est, quæ dirigit homines. Curui erenim quidam
distorti sunt: sibi regnare cupiunt, se amant, facta sua
ingunt. Non voluntatem suam Deo subdunt, sed volun
Dei ad suas concupiscentias flectere volunt. Irascitur
peccator & iniquus plerumque Deo, quia non pluit: &
sibi Deum irasci, quia sinit. Et ad hoc propemodum
quod die homines, vt disputent cõtra Deum: hoc facere
hoc non bene fecit. Tu videlicet vides quid facias; ille
Distortus tu es, ille rectus est. Distortum ad rectum
coniungis? Collinari non potest. Tanquam, vt dixi
pauimento æquali ponas lignum curuum, non adiungi
non cohæret, non coaptatur pauimento. Pauimentum
æquale est: sed illud curuum est, non coaptatur æquali.
Dei voluntas æqualis est: tua curua est. Propterea tibi
videtur illa, quia tu illi coaptari non potes. Dirigere ad
tencillam. Nam si illam velis curuare ad te, quia non
potes;

1 Cor. 6.
21 in Psal. 146.
ante medium
Eccl. 3.

In Psal. 44.
in medio.

122 DE PROSP. ET ADVERS. HVIVS SARI
 potes; frustra conaris: illa semper directa est. Villi
 Corrigere. Erit virga ipsius, qui te regit, virga di
 Inde & rex à regendo dicitur. Non autem regit, qui
 rigit. Ad hoc est rex noster, rectorum rex. Quomodo
 dos à sanctificando nos: ita & rex à regendo nos. Sed
 Psalmista Deo, in alio loco? Cum sancto, inquit, sancto
 & cum viro innocente innocens eris. Et cum electo
 eris, & cum peruerso peruersus eris. Quid vero vult
 Nō quia peruersus sit Deus, sed quia peruersi peruersi
 putant. Placet tibi bonum; bonus est Deus: displicet
 prauus est Deus. Curuus est ad te Deus; tua curuus
 hoc: nam illius relictus semper manet. 4 Absit ergo
 peruersus sit: quod est, est. Sed quemadmodum sol occi
 ros, sanos, vegetos, fortes haberi tranquillius appareat
 autē lippos quasi tela aspera iaculatur: intuentem ille
 getat; hunc excruciat, non muratus, sed mutatum: et
 corperis esse peruersus, & tibi Deus peruersus esse videtur
 mutatus es, nō ille. Ergo erit tibi pœna quod bonis quibus
 ite recolens, Quam bonus, inquit, Deus Israel rector

Psalm. 17.

4 In Psal. 72.
 ante medium

CAP. XXI.

*Recti corde qui sint, & non recti: & quomodo vtrique
 beant in diuinis actionibus & dispositionibus cōspiciantur.*

1 QVÆRIS ergo, qui sint recti corde? Illos inueniam
 Scripturis rectos corde, qui mala sæculi tolerantia
 accusant Deum. Rara avis est ista, quam loquor. Nescio
 enim modo, quādo euenit homini aliquid mali, Deum
 accusare, qui deberet se. Quando boni aliquid agis, te
 quando mali aliquid pateris, Deum accusas. Hoc est cor
 tum, non rectum. Ab ista distortionē & prauitate si cor
 conuertitur in contrarium quod faciebas. Antea enim
 faciebas? Laudabas te in bonis Dei: accusabas Deum in
 tuis: conuerso corde & directo, laudabis Deum in bonis
 accusabis te in malis tuis. Isti sunt recti corde. Denique
 nondum recto, cui displicebat felicitas malorum, & laborio
 rum, ait correctus: Quam bonus Deus Israel rectis corde
 autem, quādo non eram rectus corde, penē commo
 pedes; paulominus effusi sunt gressus mei. Quare? Quia
 laui in peccatoribus, pacem peccatorum intuens. Vidi, in

1 Tract. 28. in
 Ioan. in med.

Psalm. 2.

123
 & displicuit mihi Deus: hoc enim volebam, vt
 ireret Deus malos esse felices. Intelligat homo:
 hoc permittit Deus. Sed ideo malus felix putatur,
 si sit felicitas, ignoratur. Simus ergo recti corde.
 in recti corde? Qui omnia quæcunque in hac vita
 ir, non ea tribuunt insipientiæ, sed consilio Dei, ad
 suam: nec præsumunt de iustitia sua, vt puenit se
 pati quod patiuntur; aut ideo esse Deum iniustum,
 quia plura patitur qui plus peccat. Vide, aliquid sentis fe
 carpus, siue secundum dispendium rei familiaris, siue
 in ætem aliquam charissimorum tuorum: noli respicere
 is nosti inquires te. Non enim fortē audes dicere
 se, sed nosti peiores te & florere in istis, & non flagel
 displicet tibi consilium Dei, & dicas: Ecce, puta, pec
 cam, & propterea flagellor: quare ille non flagellatur,
 qui tanta flagitia? Quantumcumque mali fecerim ego,
 id ego tantum feci, quantum ille? Distortum est cor
 Quam bonus Deus Israel, sed rectis corde? Tui autem
 ar pedes, quia zelas in peccatores, pacem peccatorum
 3. Sine te curari: nouit Deus quid agat, qui vulnus non
 non secatur, inquis, alius. Quid si desperatur? Quid si
 te tu secaris, quia non desperatis? Patere ergo quic
 teris, recto corde: nouit Deus quid tibi donet, quid
 trahat. Quod tibi donat, ad consolationem valeat, non
 inpeiqnem: & quod tibi subtrahit, ad tolerantiam valeat,
 blasphemiam. Si autem blasphemias, & displicet tibi
 & tibi placeas; peruerso corde & distorto es: & hoc
 quia cor Dei vis corrigere ad cor tuū, vt hoc ille faciat:
 tu vis; cum tu debeas facere quod ille vult. Quid ergo?
 torquere cor Dei, quod semper rectum est, ad prauita
 cordis tui? Quanto melius ad rectitudinem Dei corrigis
 am? Nōne hoc te docuit Dominus tuus, de cuius pas
 modo loquebamur? Nōne infirmitatem tuam porta
 mando dixit: Tristis est anima mea vsque ad mortem? Matth. 16.
 te ipsum in se figurabat, cum dicebat: Pater, si fieri
 ibidem
 transeat à me calix iste? Non enim duo corda diuersa
 & filij, sed in forma serui portauit cor tuum, vt doceret
 exemplo suo. Iam ecce quasi aliuud cor tuum inuenit tri
 o, volens transire quod imminabat: sed noluit Deus,
 consentit Deus cordi tuo; consenti tu cordi Dei, & eris
 recto

3 In Psal. 65.
 fecit in sine.

Psalm. 72.

Matth. 16.

Ibidem

recto

recto corde. Denique qui sunt recto corde? Qui hoc quod Deus vult. Deus parcit peccatoribus: tu vis ut daret peccatores? Distorti ergo cordis es, & prava voluntas quando aliud vis, aliud vult Deus. Vult autem Deus malis: tu non vis parci. Patiens est Deus peccatoribus: vis tolerare peccatores. Sed, ut dicere corperam, aliud aliud vult Deus. Convertere cor tuum, & dirige ad Deum, & Dominus infirmis, quem liberati à peccatis imitari passus est. Sed si cõpassus est tibi, & te liberat in te: imitacõtem: Verum nõ quod ego volo, sed quod tu vis, parceret tibi obrepere voluntas humana, dicēs: O si occidat inimicum istum meum, vt nõ me persequatur: õ si possit vt non ab illo paterer tanta: jã si perseveraueris, & hoc contuerit, & vides quia hoc non vult Deus: pravius corde es, rectus. Et qui sunt recti corde? Qui sic inveniuntur, qui inveniuntur est Iob: qui ait; Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini dictum. Ecce rectum cor. Iterum in gravi vulnere quod vxori, quam propterea reliquerat diabolus, & non occidit vt ipse haberet adiutricem, non vt maritus cõsolatricem: minerat enim quia per illam Evam deceptus erat Adam: necessariam sibi putabat hanc Evam. Accessit ad Iob illa tunc Eva: sed Iob melior fuit in stercore victor, quam Adam in paradiso. Quid enim respondit illi mulieri? Vide ortum, vide cor rectum. Nunquid non patiebat periculum & graues? Et omnes Christiani patiuntur: & si non sint homines; scit diabolus. Et si Christiani facti sunt Imperatores; nunquid diabolus factus est Christianus? Attende quid sit rectum cor. Accessit vxor Iob ad eum, & ait: quid in Deum, & morere: & enumeravit omnes rerum suas, vel suas. Et ille illam cognoscens Eam, Locuta es, inquam vna ex insipientibus mulieribus. Si bona susceperat de manu Domini: mala non tolerabimus? Quia fixum cor erat in Domino, ideo rectum. Quia enim rectus est cor, quando in illo figis cor, forma tibi fit, vt sit tibi cor rectum.

4 Noli proinde torto corde esse ad Deum, resistēs voluntati eius, & volens illum curare ad te, & non te dirigere ad illum, sed habere in corde, quod habet omnis homo in lingua. Quod Deus, hoc agat. Ipsa lingua popularis, plerumque est doctus salutaris. Quis non quotidie aut cogitat aut dicit. Quis

In Psal. 91. in medio.
Ibidem inf. Mat. 26.
Iob 3.
Iob 5.
4 In Psal. 96. ante finem. 5 In Psal. 33. conc. post principium.

Hoc tamen imprimis & cogitant & dicunt, & in Psal. 114. proprie animam.
sunt corde, qui voluntatem Dei sequuntur, non voluntatem suam. Sed qui sequi Deum volunt, faciunt illum autem, & se sequentes: non autem se præcedentes, & illentem. Et hi in omnibus eum bonum inveniunt, siue coram, siue consolantem, siue exerceantem, siue coronantem, siue purgantem, siue illuminantem: sicut Apostolus dicit quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Sicut autem, qui declinat à malo, & facit bonum, coram est; quia non zelat in peccatores, pacem peccatoribus: sic pravi cordis est, qui scandalizatur in viis Domini declinat à Deo, & facit malum, & inescatur dulcedulci, & ea illequeatus & captus, amaras tandem miseretur.

CAP. XXII.
De procedentium, quo ostenditur & rectorum, & peruersorum retributio.

Vo ergo tibi modò proposita sunt: elige cum tempore, si recto corde fueris; ad dexteram eris, & laudaberis. Modò? Venire benedicti patris mei; percipere regnum tibi paratum est ab origine mundi. Peruerso autem fueris, si sustinueris Deum, si prouidentiam eius habueris, si dixeris in animo tuo, Verè non curat Deus res humanas, si curaret res humanas, ille latro tantum haberet, & ego non indigerem; peruerso corde factus es: veniet iudicium tibi, & te ad dexteram præparat, vbi laudabuntur omnes corde; eris ad sinistram, vbi tunc audies: Ite in ignem tuum, qui præparatus est diabolo, & angelis eius. Et nunc tunc tempus corrigere cor? Modò ergo corrige, corrige. Quis prohibet? Cantatur Psalms, legitur euangelium, sonat lector, sonat disputator, clamat concionator; patet Dominus: peccas & parci; adhuc peccas, adhuc parci, adhuc addis. Quando patiens est Deus? Senties & iustum tibi bene compluit terra tua; frumenta, non spinas germinant; frumentis horreum paratur, ignis spinis. Nosti quid dicit de agro tuo; & nescit Deus quid faciat de seruo suo? Modò pluit in agrum vberem, dulce est: & quod pluit in agrum spinosum

In Psal. 94. in fine.
Mat. 25.
Psal. 91.
P

216 DE PROSP. ET ADVERS. HVIVS SACR.
 spinosum, dulce est: nunquid pluuia accufabit, qui
 genuerit? Nonne erit pluuia illa testis in iudicio Dei?
 Ego dulcis super omnia venit: Tu ergo quid proferas?
 quid tibi pareatur, attendas. Proferas frumentum, horreum
 x: proferas spinas, ignem spera. Sed nondum venit aut
 horrei, aut tempus ignis: modo ergo correctum cor parat
 tempus ignis non timebitur. Nunquid consilij corrigi
 murandæ vitæ malæ in bonam, non est locus, non est te
 Nonne si vis, hodie fit? Nonne si vis, modo fit? Quid
 rus es, vt facias? quæ emplastra quaeriturus es? ad quæ
 nauigaturus? quam nauim præparaturus? Ecce hæc
 quor, muta cor, & factum est, quod iam sæpe, & tamen
 matur, vt fiat: & quod æternam pœnam parcurit, si no

CAP. XXIII.

*Qui murmurant contra Deum, quid malis parcat, et
 mali sibiipsis faciunt: & propterea innocentes ma-*

Notum est autem nobis omnibus (atque vniuersis
 mero eorum non-simis) multos murmurare ad
 Dei patientiam, & dolere, iniquos homines & impios,
 uere in hac terra, vel etiam plurimum posse: & quod
 plius, plerumque plurimum posse non alios aduerus bonos
 sæpe malos premere bonos: malos exultare, bonos labi
 malos superbire, bonos humiliari. Attendens scilicet in
 gen in humano abundanti peruerunt: & impatientes & in
 animi, quasi frustra sint boni: quia Deus auertit, vel
 videtur oculos suos à bonis operibus picrum & fidelium
 agere malos in his, quæ diligunt. Putantes ergo infirmam
 fra se bene viueres: aut inuicentur ad imitandam malitiam
 rum, quos quasi florere conspiciunt: aut si per infirmam
 vel personæ suæ, vel animi, riment malè facere, ne aliquid
 secundum leges sæculi, mali accidat: dum quia iustitiam
 gunt, sed (vt dicam apertius) rimentes damnari inter homines
 vel ab hominibus; abstinent se quidem à factis malis, sed
 se abstinent à cogitationibus malis. Et inter cogitationibus
 rum iniquas, præcipue caput iniquitatis illa tenet imper
 quia videtur eos Deus negligere, & non curare res hominum
 &, aut æqualiter habere bonos & malos: aut etiam, quæ
 perniciosius cogitare; insectari bonos, & malis fauere.

1 In præfat.
 Psal. 93.

etiam nihil mali alicui faciat; facit plurimum sibi, &
 illum impius est: & iniquitate sua non lædit Deum.
 cit se. Neque nocent hominibus, quia timidi sunt,
 cogitat: sed tamè homicidia eorum, adulteria eorum;
 rapinas eorum videt Deus; & punit in cogitationi-
 bus. Quid enim velint, ipse attendit, cuius oculus non
 tur carne, vt non videat voluntatem in corde. Tales, si
 res inueniant, non mali fiunt, sed manifestantur: non
 res, quid natum sit manifestum, sed vt intelligas, quod
 in clusum. Paucis his annis, & prope hæsterna die vide-
 re homines, & probauerit etiam, qui tardè intelligunt.
 im hinc vna domus potentissima ad tempus, de qua fla-
 fecerat Deus generi humano: & castigatum est inde
 humanum (sic cognoscat flagellum patris, vt timeat sen-
 ti iudicis.) Cum ergo esset hæc eadem domus magna:
 ubi illa gemebant, murmurabant, reprehendebant, de-
 tur, blasphemabant. Quomodo se arctant homines, &
 diuino illo iudicio multi in concupiscentiis cordis sui?
 querant ipsam domum illi qui murmurabāt de ipsa
 ab eis talia homines patiebantur, qualia se pati ipsi à
 se, paulo antè querebantur. Bonus ergo ille est, qui &
 potest mala facere, non facit, de quo scriptum est: Qui Eccl. 11:1
 transgredi, & non est transgressus; & facere mala, & non
 quis est hic, & laudabimus eum: fecit enim mirabilia in
 terra. Loquebatur ibi scriptura de parentibus innocentibus. Vide Ser. 19:26
 his enim tantum vult nocere, quantum leo. Dissimiliter verb. Apol.
 sed non dissimiliter cupiunt. Leo enim non solum
 inuitat canem latratem; sed etiam fugat, & venit ad ouile;
 inuiscens canibus, rapit quod potest. Lupus non au-
 ter lætatur canem. Nunquid propterea, quia non potuit
 se à canibus territis, innocencior remeuit? Docet ergo
 innocentiam, vt quisque innocens sit, non timore pœnæ,
 timore iustitiæ. Tunc enim liber est innocens, & verus est
 bonus. Qui autem timore innocens est, non est innocens,
 quibus non nocet, cum vult nocere. Non enim nocet alteri
 in factum malum, sed sibi plurimum per euipiditatem ma-
 rum. Nam quantum attinet ad facta, quæ forinsecus aguntur,
 abstinent pœnam, & qui amant iustitiam, non furantur: &
 pares sunt manu, dispares corde; pares opere, dispares vo-
 late. Tales ergo videri possent habere innocentiam ma-

Nota.

1 In Psal. 97.
 ante medium

2 Ibidem
 in fine.

num, non tamen cordis. Et quæ tandem, aut quæ innocentia, si cordis non est, ubi homo factus est ad imaginem Dei? *Qualis est ista innocentia, quæ habenti non solum desit, sed & nocet plurimum: Et mira res est, alteri quæ non nocet, & iam sibi nocet, licet nemo sentiat hoc nemo*

CAP. XXIIII.

Idem & hic probatur: & quomodo isti murmurantes sint imitandi, ostenditur.

NAM is quomodo sibi noceat, audi scripturam: *Quis enim amat iniquitatem, odit animam suam. Multum errant homines, qui putant iniustitiam nocere, & sibi non nocere. Ad alios procedit iniquitas, ut corpori noceat, ut rem familiarem lædat, ut inuadat, ut mancipium abducat, ut aurum auferat aut argentum, vel si quid aliud possit. Ergo iniquitas tua alieno nocet, tuo animo non nocet? Contra istam simplicem doctrinam, quæ insinuat hominibus bonis, ut ipsam diligant, & ex ea Deo placere velint, talia murmurantia minum: & si non procedunt in voce, roduntur in corde, ergo dicunt? Verè placiturus sum Deo per iustitiam, si illi placeat, sub cuius imperio mali florent? Tanta iniquitas mittunt, & nihil illis euenit mali. Aut si forte euenit mali, quid tibi dicunt illi, cum eis coepertis dicere: Etenim fecit mala, quomodo illi redditum est, qualem exitum habuit? Incipiunt illi cogitare iustos, quibus mala euenerunt, & dicunt nobis, & dicunt: Si illi propterea mali accidissent, quia iniquus fuit: illi quare accidit, qui tam iustus uisus est, quia elemosinas tantas fecit; qui tam multa bona operatus est, quare talem sortem inuenit, quare, ralem exitum habuit, qualem ille homo, qui multa iniqua commisit? Illi autem ista dicunt, ut ostendant, se propterea non factos, quia non possunt, aut quia non audent. Nam quid uel lingua testatur. Et quidem etiam si lingua obmutesceret, ipsa timore compressa esset: Deus uideret intus, quid cogit homo, etiam si alium hominem lateret. Intendant ergo & curentur; atque utinam nulla sint talia vulnera, quæ illi nulla sint. Non tamen reus superfluum facio dicere, quod illi sunt vulnera. Instruantur corda sanorum, ad sanandum*

in Psal. 93.
in præfat.
Psal. 10.

taliam coepertur. Credo enim quia unusquisque; Christus enim audierit aliquem dicentem talia, si bonus fidelis sit, credit Deo, & spes eius est in futuro sæculo, non in hac uita; & non frustra audit, ut sursum cor erigat, & dolet talia murmurantes, & dicit sibi: Deus quid agat; nos non possumus nosse consilium ipsius, quare tibi malis ad tempus, vel quare laborat periculum ad tempus. Tibi tamen hoc scire, quia & ad tempus laborat bonus, & capus floret malus. Qui ergo talis est, securus est, & patitur sine murmuratione omnes felicitates malorum; & bonorum patienter fert; tolerat, donec finiatur hoc, donec transeat iniquitas. Iam talis etiam beatus est, qui credit eum Deus de lege sua, & mitigauit eum à diebus, donec fodiat peccatori fouea.

Psal. 93.

CAP. XXV.

De sancti fideles, celi luminaribus similes sint.

Verò nondum est talis, audeat commendari patienter aduersus felicitates malorum, & labores bonorum. Paulum Apostolum dicentem sanctis fidelibus roborandum: *Omnia facite sine murmuratione, & disceptatione, ut non sitis irreprensibiles, & sinceri, immaculati filij Dei, in nationis tortuose, & peruersæ, in quibus apparetis, luminaria in mundo, uerbum uitæ habentes.* Tales autem in cælo, in quibus est uerbum uitæ, de conuersatione, & de uita, despiciunt omnia iniqua, quæ sunt in mundo, quomodo luminaria in cælo per diem & per noctem nitentur, peragunt itinera sua, cursus certos habent; & committunt tanta mala; nec deuiant de super stellæ fixæ in cælo, & pertractus cælestes; quæ illis præstituit, & constituit in cælo; sic debent sancti; sed si in cælo figantur corda, non frustra audiant & respondeant, sursum se habere nitentur eum, qui ait: *Nostra autem conuersatio in cælo est.* Quiergo sunt in supernis, & de supernis cogitant, & de supernis loquuntur, ubi est thesaurus tuus, ubi est cor tuum; de cælestibus quationibus supernarum patientes sunt; & quicquid committitur, non se curant, donec peragant itinera, & eademmodum non curant luminaria cæli, nisi quomodo nitentur dies & noctes; quamuis tanta mala uideant fieri super

ibidem inf.

Philip. 3.

ibidem inf.

Philip. 3.

Matth. 6.

130 DE PROSP. ET ADVERS. HVIYS. SABC
 per terram. Sed facile est fortē, vt ferant iusti iniqui-
 torum; quæ nō in ipsos fiunt, &c. Non enim propter
 ferre & tolerare, quia in alios fiunt: & si in se fiunt, non
 perdere tolerantiam. Nam qui perdidit tolerantiam
 de cælo. Qui autem fixum habet cor in cælo, terra ipsi
 rat in terra. Quanta & de ipsis luminariis finguntur
 & patienter ferunt? Quomodo nō iusti patienter de-
 omnes etiam de se falsas criminationes? *Quid fingunt
 dicunt de cali luminariis homines?* Hoc ipsum quod
 dum *dici audiuimus*: quia illa stella Mercurij, & illa
 turni est, & illa stella Iouis. *Hæc cum dicuntur*, conu-
 stellis. Quid illæ, cum audiunt tanta conuicia? Nun-
 que, aut non exercent cursus suos? Sic & homo, quæ
 ratione peruersa & tortuosa habet verbum vitæ, sicut
 est fulgens in sæculo. Quanta hæretici, qui sibi videtur
 honorare solem, de illo mentiebantur? *Qui dicebant*,
 est sol, mentiebantur de sole. Nouit sol Dominum
 Christum, & creatorem suum. Et si indignari possit,
 indignaretur contra falsò honorantem, quam cōtra cor-
 Iosum. Seruo enim bono, maior contumelia est, iniu-
 mini. Quædam etiam de luna mentiuntur homines,
 vident obicurrari lunam; & dicunt, Malefici illam de-
 cūm certis temporibus defectum suum habeat, secundum
 dispositionem. Non curat tamen ista verba hominum
 quæ in cælo est. Sed quid est in cælo? In firmamento
 Cuius ergo cor in firmamento Dei est, ista nō curat. In
 ipsum luminare est. In cælo fulget, nec vincitur tenebræ
 enim sunt tenebræ: tenebræ autē iniquitas, non in cōm-
 tenebræ. Sed qui hodie tenebræ sunt, si velint, cras hodie
 Apertè enim Apostolus, ne quis putaret naturales esse
 tates, quæ mutari non possunt. Vultis enim, inquit, aliter
 tenebræ, nunc autem lux in Domino; sicut filij lucis
 Lux, inquit, in Domino, non in vobis. Si ibi est cor, inde
 & non mouebitur iniquitatis subterpositis: non quia
 per carnem, sed quia ibi est per conuersationem; & legem
 quod dictum est: *Nostra autem conuersatio in cælis est*
 cogitare cælum? *Verbum Dei cogita*. Audi *Psalmum*,
 lege eius mediabitur die ac nocte. Et ibi beatus discipulus
 non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum
 & in cathedra pestilentiarum non sedit: sed in lege Domini

Loquitur de
Manichæis.

ibidem inf.

Ephes. 5.

Phillip. 3.
Psalm. 119.

eius. Vide luminare in cælo. Et in lege eius medita-
 ac nocte. Ergo in cælo cor eius. Si in cælo cor eius;
 iniquitates, quæ sunt in terra ad tempus, omnes felicitati-
 minium malorum, omnes labores infortunum, meditati-
 de in verbo Dei, legem Dei, nulla sunt; & patienter
 omnia; + Donec in terra fodiat peccatori fouea. Si
 lege Domini voluntas eius est, & in lege eius medi-
 dicac nocte, cuius conuersatio in cælis est; de firma-
 licet super terrā, vt omnia perferat & faciat sine mur-
 one, verbum vitæ habens in natione tortuosa & peruer-
 nem stellam in cælo non extinguit nox: sic illustratas
 fidelium, in hærentes scripturæ Dei, non vincit ini-
 Et hoc ipsum, quod & nostra terrena dantur aliquando
 statem malorum, non solum ad nostram perinet erudi-
 sed etiam ad ipsum peccatoris foueam proficit, de quo
 tum, hoc est ipsorum. Tales enim pauperes in multis labo-
 flagellatur vs ad Deo recipiantur oppressores verò illorum
 natur diebus istis malignis, vs cadant: florent, vs intereant.

4. In fine ex-
posit eiusde
Psalmi.

Psalm. 9.

CAP. XXVI.

*Ubi qui hic florent, quare parcat Deus: & iustos
 quare flagellet.*

enim? Maligni sunt dies, quibus videntur florere
 peccatores, & laborare iusti? *Vtique maligni*. Sed labor
 um, flagellum est patris; & felicitas peccatorum, fouea
 um est. Non autem cogites, quia modò in aliquo loco
 angeli cū videntibus, & fodiunt istam foueam magnam,
 possit capere omne genus iniquorum. Et quia vides mul-
 timiquos, ne dicas tibi carnaliter: Reuera tantam multi-
 tem iniquorum, tantam turbam peccantium, quæ fouea
 capere? quando solitur fouea talis, quæ omnes capiat?
 ex hauritur? Ideo parcat Deus. Non hæc est fossa pec-
 cata: ipsa felicitas peccatorum. *& terrena prosperitas*, fossa
 um est: In illam enim cadunt, tanquam in foueam. In ten-
 tia magna res est, vt felicitas fouea dicatur, in eo quod
 um est. Donec fodiat peccatori fouea. Parcat enim illi
 quem nouit peccatorem & impiū, occulta iustitia sua:
 e ipsum, quod parcat ei Deus, per impunitatem facit eum
 elatum.

ibidem in
medio expō.

Psalm. 93.

elatum. Ille se altum putat, & cadit in coispo caditum putat. Hoc se ille putat sublimiter ire, & Deus eam vocat. Fossa ad ima tendit, non ad caelum. Peccator superbi, quasi in caelum eunt; & in terram merguntur. Contrà humiles, quasi in terram se deprimunt, & in caelum ascendunt. Erigitur superbus in Deum: mergitur illum in coispo mergitur, quo erigitur in Deum. Nam in altum sic ait, Deicisti eos, dum extollerentur. Non deicisti eos, quia elati sunt: aut, Deicisti eos, postea quod ut aliud sit tempus elationis eorum, aliud tempus deiectionis. Sed in coispo, quo extollebantur, ibi deiciebantur. Quod enim superbum est cor hominis, tantum recedit à Deo, recedit à Deo, in profundum it. Nam contrà cor humile ad caelum adducit Deum; vt proximum fiat. Certè altus est Deus, per omnes caelos est Deus, transcendit omnes angelorum tum habes erigi, vt attingas ad illum excelsum? Nolot pas, extendendo te. Aliud consilium tibi do. Certè alius humilia te, & descendet ad te. Audi uimus, quare parat hoc ipsum fossa ipsorum est, dicit tibi Deus. Quomodo foditur, & quare illis foditur fouea, non est tuum cogitare, sed ex lege mea discere patientem te esse debere, donec diari peccatori fouea. Et quid de me, inquis, qui laboro in boris iners ipsos peccatores? Respondetur tibi, Quomodo repellat Dominus plebem suam. Exercet, non repellit. Quod dicit alio loco scriptura: Quoniam quem diligit Deus ripit: flagellat autem omnem filium quem recipit. Ille latum recipit; tu dicit, quia repellit? Videmus hominem suis facere illud. Aliquando iam desperatos filios suos tunc viuere quomodo volunt. Eos qui spem habent, ab illos tunc quos omnino viderint sine spe, & indomitos committunt, vt faciant quod volunt. Iam quem pater dimittit, quod vult, non vult admittit ad hæreditatem suam, autem flagellat filium, cui ipsam hæreditatem seruat. Autem flagellat Deus filium, curat sub manu patris: quia qui flagellat, ad hæreditatem erudit. Ab hoc tate non repellit filium quem castigat: sed ideo flagellat, vt recipiat. Non sit tam vano ille sensu, & puerili, quod, Plus amat Pater meus fratrem meum, cui permittit quicquid vult: ego si me mouero contra iustionem patris, flagella inuenio. Tu gaude sub flagellis: quia tibi in

Ibidem inf.

Psalm. 79.

Psalm. 94.

Hebr. 12.

quia non repellit Dominus plebem suam. Ad tempus, non in æternum damnat. Illis autem ad tempus, non in æternum illos damnabit. Elige tibi: temporalem visum, an sempiternam peccam: temporalem felicitatem, an sempiternam vitam? Quid minatur Deus? Sempiternam vitam? Quid promittit Deus? Sempiternam requiem. Tu scellat Deus, temporale est: in quo parcat malis, tem-

CAP. XXVII.

Cur, qui propterea murmurant contra Deum, quod mali florent, boni laborent.

reuera, hoc te perturbat hominem Christianum, quia malis male viuentibus felices, rerum istarum copia circumdantibus, superbis dignitatibus eminere, incolorem domum, gaudia suorum, obsequia clientium, excellentes potentias, nihil triste interpellare vitam ipsorum. Inequissimos vides, facultates copiosissimas respicias: & tuum, nullum esse diuinum iudicium: omnia casibus, & fortuitis motibus ventilari. Nam si Deus, inquis, res istas respiceret, non floresceret illius iniquitas, & mea inlaboraret. Quid est? quid dicebas? Quid dicebam, in illis quod vides? Mali florent, boni laborant. Quomodo erit Deus? 2 Vicinus ille meus nequam, male agens, & tuus est: funa eius, adulteria eius, rapinas eius ego noui: in eius elatus, superbus, per iniquitatem exaltatus, non me tunc agnoscere. In his quomodo durabo? Morbus ille est: contra Ne subter mulieris eum, qui prosperatur in via sua. Prosperatur vicinus, sed in via sua: laboras tu, sed in via Dei. Illi felicitas in via est, in peruenitione infelicitas: tibi labor in peruenitione felicitas; quoniam iter impiorum peribit. Dominus vias iustorum, & iter impiorum peribit. Has ambula, quas nouit Dominus. Et si ambulas in eis, non te. Via verò impiorum, felicitas est transitoria: finita via, est felicitas. Quare? Quia via illa lata est, finis eius in infernum perducit. Via verò tua angusta est, & pauci solum per eam: sed ad quam latitudinem perueniant, cogitare. An: via peccatorum placet tibi, quia lata est; & multi per illam ambulant? Latitudinem eius vides, finis eius non vides. Ecce vbi finitur, præcipitium est; vbi

In Psal. 96. conc. 1. ante medium.

Ibidem inf.

Psalm. 96.

Psalm. 94.

Math. 7.

In Psal. 145. ante finem.

236 DE PROSP. ET AERERS. HVIYS SAR
 certe videres vitam tuam non fuisse diuturnam, quod
 laffer. Vnius autem cuiusque hominis vita quanta est
 quanto liber annos, duc longissimam senectutem.
 Nonne aura est matutina? Ergo longè sit dies iudicij
 erit retributio iniustorum & iustorum: tuus certe dies
 longè abesse non potest. Ad huc te prepara. Qualis eni
 ris de hac vita, talis redderis illi vitæ. Ergo quantum
 festinamus, & dicimus; quando erit? Tardum erit: hoc
 sunt filij nostri; & hoc dicitur ne potes noscitur. Et cum
 quique sibi succedentes hæc dicturi sint; sic transit, quod
 pusillum futurum est, quemadmodum transiturum, quod
 præteritum est. O infirme, adhuc pusillum, & non erit
 tu. Et quæres locū eius, & non inuenies. *Inquit idem*
 Ostendit enim quod dixit, Non erit. Non quia omni
 erit; sed quia ad nullos vltus esse poterit. Si enim omni
 erit, nec torquebitur. Iam ergo securitas data est peccat
 dicat, Faciam quicquid volo, quandiu vivo; postea
 Non erit qui doleat; non erit qui torqueatur. Et ubi est
 ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius
 fortè missi in ignem æternum, non erunt; & consum
 Non illis diceretur, Ite in ignem æternum: quia non
 non esset æternus. Et tamen quid illic futurum sit, ei
 omnino consumptio, an dolor & cruciatus, non tacit
 nus dicens: Ibi erit ploratus, & stridor dentium? Qu
 ergo plorabunt & stridebunt dentibus, si non erunt. Qu
 ergo adhuc pusillum; & non erit peccator: nisi quom
 consequentur versu exposuit: Et quæres locum eius, & n
 inuenies? Quid est, Locū eius? Vltimū eius. Habet enim ali
 vltimū peccator? Habet. Hic vitur illo Deus ad prob
 iustum; quomodo vltus est diabolo, ad probandum. Ioh
 modo vltus est Iuda, ad tradendum Christum. Est; ergo
 vita, quod agatur de peccatore. Hic est locus eius, quom
 in fornace aurificis locus paleæ. Ardet palea, vt aurum pu
 tur: Sic sciet impius, vt iustus probetur. Sed cum utra
 tempus probationis nostræ, quando non erunt qui probe
 non etiam erunt per quos probentur. Nunquid, quia di
 non erunt qui probentur, non erunt ipsi? Sed quia iam
 opus erit peccatoribus, per quos iusti probentur; *restitue*
 Et quæres locum eius, & non inuenies. Modò ergo qua
 cum peccatoris, inuenies. De peccatore fecit Deus iug

Matth. 27.

Iob 7.

237
 morem, dedit ei & potestatem. Aliquando enim
 peccatori potestatem: flagellatur inde res huma
 antur inde pij: Peccatori illi hoc redditur, quod de
 imen factum est de illo, vnde proficiat pius, vnde de
 nus.

CAP. XXXI.

entium epilogus, quo etiam instruntur quidam
 murmurantes contra Deum.

si iam verus Christianus es, & bene eruditus; di
 Deus iudicio suo releuet omnia. Boni laborant, quia
 ut vt filij: mali exultant, quia damnantur vt alieni.
 nos habet homo; alterum castigat, alterum dimittit. Fa
 male, & non corripitur a patre: alter mox vt se moue
 his cæditur, flagellatur. Vnde ille dimittitur, & ille
 nisi quia huic cælo hæreditas seruetur; ille autem di
 hæreditus est? Videt eum pater non habere spem, &
 ream, vt faciat quod vult. Puer autem qui flagellatur,
 non habuerit, & imprudens fuerit, & stultus; gratulatur
 no, qui non vapulat, & gemit de se, & dicit in corde suo,
 mala facit frater meus: quicquid vult, facit contra præ
 tris mei, & nemo facit illi durū verbū: ego mox vt me
 cedor. Stultus est, imprudens est. attendit quid pa
 non attendit quid illi seruetur. *Talis est etiam* qui
 quotidie in bonis operibus versantem, & laborantem
 istia rerum, fortè in inopia rei familiaris, fortè in fame
 & quiditate, fortè se in carcere bona facientem; & illum,
 in carcerem missus est, mala facientem & exultantem; &
 lat in cor pessima cogitatio aduersus Deū, & dicit; Deus,
 ubi seruo: quare obedio verbis tuis? Non rapui aliena,
 ritum feci, non hominem occidi, non cuiusquam rem
 pui, non falsum testimonium aduersus aliquem dixi,
 nisi vel matrem inuriam feci, non ad idola inciparus sum,
 tæpi nomen Domini Dei in vanum, seruauit me à pec
 catorum decem præcepta legis; & interrogat secundum
 & videt se non peccasse, nec in vno; & contristatur
 a multa paritur: & illi, qui nihil boni operantur, con
 idola. Et fortè tunc videntur Christiani, quando nihil
 anuntur domus eorum: quando autem aliqua ibi tribu
 est, currunt ad pythonem, aut sortilegum, aut mathema
 ticum

1 in Pfal. 97.
 post medium

2 Ibidem.
 in medio.

ticum. Dicitur illi nomen Christi: subannat, totum
 citur illi, Fidelis, cur consulis mathematicum? Et
 à me. Ipse mihi prodidit res meas. Nam perdidisti
 planctu remansissem. Homo bone, nonne signas te
 cis Christi? Et lex omnia ista prohibet. Gaudes, quia
 inuenisti: non es tristis, quia tu peristi? Quanto melius
 tua periret, quam anima tua? Subsannat in his omnibus
 tumeliosus est parentibus, odit inimicum, infestatur
 mortem, furatur ubi occasionem inuenit; à falso testem
 non cessat, infidiatur matrimonio alieno, concupiscit
 in excellentia mundi huius. Videt esse ille miser bene
 & mala patiens, perturbatur & dicit; Deus, puto, malis
 cent, & bonos odisti. amas eos, qui faciunt iniquitates.
 mihi prodest innocentia? Quid mihi conferit, quod
 uio: quod mandata eius custodio, quod neminem pre
 mini aliquid rapio, nulli noceo; quod possum, praestitum
 hæc omnia facio, & florent illi, *qui mali sunt*; ego laboro
 æmulator eos, & adducitur, ut inuitetur facta ipsorum
 videt quasi nihil sibi prodesse, quod bene uiuat humani
 sperans mercedem. Nam si illam speret futuram, non
 perdet, quia nondum venit tempus, vt accipiat eam. In
 o homo, operaris: fac opus tuum, & accipies mercedem.
 A patre familias non exiges, antequam opereris; & ex
 exis, antequam opereris? Et ista tolerantia ad opus tuum
 tingit; & hoc ad mercedem pertinet. Minus vis facere in
 qui non vis tolerare: quia & ipsa tolerantia ad ipsam opus
 nem pertinet; vt inuenias mercedem. Quod si dolosus
 ne non solum non accipias mercedem, sed & poenam in
 quia uoluisti esse operarius dolosus. Et quidem opus
 dolosus, vt incipiat non benefacere, oculos patris
 attendit, ad illum aspicit, qui conduxit ad vineam; si
 ille auerterit oculos, cesset, & non bene operetur: cum
 ille aduerterit oculos, bene operetur. Deus autem
 conduxit; non auerit oculos: non tibi licet dolosus opus
 Super te sunt semper oculi patris familias; quare tibi
 fallas, & si potes, cessa.

3 In Psal. 53.
 post initium.

4 In Psal. 93.
 in medio.

qui seipso excusare uoluit, dum aliquid mali pa-
tur, vel Deum accusent, vel alios homines.

iamus ergo iam voces multorum: audiat uanquis-
 & pungatur. Quid solent homines dicere? Verè non
 deus deribus humanis. Et est nullum iudicium Dei?
 curat, quid agatur in terra? Tam multi iniqui redun-
 stantibus, innocentes premuntur laboribus. Sed illi
 accidit nescio quid mali, castigante Deo, & admonete,
 conscientiam suam: nouit pro merito peccatorum
 aliquid se posse perpeti, vnde argumentetur aduersus
 Quia non potest dicere, iustus sum, quid putamus eum
 sunt peiores iniqui; & tamen ista non patiuntur. Hæc
 uitas, quam loquuntur homines aduersus Deum. Vide
 eam iniquum sit, dum se uult iustum uideri, illum fa-
 lum. Qui enim dicit, Iniquè patior, quod patior: il-
 liquum facit, cuius iudicio patitur; se autem iustum,
 què patitur. Rogo te, æquum est hoc, vt Deus credatur
 iustus? Cum autem hoc dicis, loqueris aduersus
 iniquitatem. Quid tam prauum? Prauum est, quia tu
 & totam regulam putas. Corrige te, & inuenies re-
 quò te deprauasti. Ille iustus, tu iniustus: & ideo per-
 es, quia hominè iustum dicis, & Deum iniustum. Quem
 em iustum dicis? Te ipsum. Quando enim dicis, Quid
 iustum te putas. Sed respondeat tibi Deus: Verum
 mihi nihil fecisti: omnia enim tibi fecisti. Si enim mihi
 fecisses, bonum fecisses. Quicquid enim bene fit, mihi
 ex præcepto meo fit. Quicquid autem malè fit, tibi
 mihi fit: quia non facit malus aliquid, nisi sibi, quia hoc
 ego iubeo, inquit Deus. Iam ergo tu nihil mali fecisti,
 iustus, ille iniustus? Peccator sum, inquis, fateor: iustum
 dico. Sed quid? Peccator. Nunquid tantum, quantum
 bene est? Quantum Caius? Ego scio mala ipsius, ego
 quitate ipsius; à quibus ego, estis peccator, longè ab-
 etiam video eum florere omnibus bonis, & ego tanta
 Non ergo ideo dico; Deus, quid tibi feci, quia nihil
 malo feci: sed quia non tantum feci, vt ista sim dignus
 sterni tu iustus es, ille iniustus. Non, inquit, ego iustum
 dixi. Quid ergo tu dicis? Peccator sum: sed non tanta com-
 missi,

1 In Psal. 74.
 post medium.

1 In Psal. 100.
 in medio.

1 In Psal. 79.
 còc. 1. in med.

mili, vt ista dignus sim pati. Non ergo dicis Deo, tu iniustus es: sed dicis, Iniustus sum, sed tu es. Ecce iam bellum gerit anima tua. Quæ? contra Anima tua contra Deum, quæ facta est contra illum facta est. Vel quæ es, quæ contra illum clames? Ingratula es. Redi ergo ad confessionem infirmitatis tuæ, medici manum. Non tibi videantur felices, qui hæc tēpus. Tu castigaris; illis parcitur: fortè tibi castigato dato filio hæreditas reseruat. Redi ergo, redi præ ad cor. Potentior est multum, cui bellum indixisti. Grandiores lapides miseris in calu; tanto te fortior tura est. Redi potius ad cognoscendum te; Deus est displicet. Erubescet, tu tibi displice; nihil boni faceres bonus esset: & nihil mali pateris, nisi ille iustus esset. *Verum est, quod Psalmus habet: Quoniam rectus Deus & non est iniquitas in eo. Sed inquis: Quomodo non quiritas? Tanta mala fecit quæ, sanus est, filiosque habet nam domum; abundat gloria, exaltatur honoribus, dei vindicatur, & omnia mala committit. Alius innocens sui non rapiens aliena, non contra quenquam faciens, libi vinculis, in carceribus, in inopia æstuat, & suspirat. Quomodo non est iniquitas in eo? Esto tranquillus, & intellige perturbaris, & in cubiculo tuo obscuras tibi lucem. Quomodo tibi vult æternus Deus: noli tibi facere nubilum de peccatione. Esto tranquillus in te, & vide quid tibi dicatur. Deus æternus est, quia modo parci malis, adducens in regnum cælorum: non est iniquitas in eo. Noli timere inquis, ego flagellatus sum tantum; manifestum est, quia peccauit: non enim dico me iustum. Hoc enim dicit peccator. Quando est fortè quisquam in aliqua miseria, in dolore intras consolari illum. Et ille, Peccauit, fateor, multa sunt carata mea, agnosco illa. Sed nunquid tanta peccauit, quando Ego noui quanta fecit ille: ego noui quanta commisit. Peccata mea sunt, fateor illa Deo: sed minora sunt, quàm illius, & ille nihil malè patitur. Noli turbari, tranquillus esto, quoniam rectus Dominus, & non est iniquitas in eo. Quomodo propterea flagellat modo, quia non tibi seruat ignem? Quid, si illum propterea dimittit modo, quia iustus est, Ite in ignem æternum?*

In Psal. 91. in fine.

Matth. 23.

murmuret contra Deum, quod malis parcat, in quos vindicabitur in fine.

Oli ergo murmurare aduersus Deum, qui quasi parci malis: sed esto bonus, cui fortè ad tēpus in flagello est, & in fine parcat in iudicio. 2 In eo certè murmuratur, quia non vindicatur in malis. Noli murmurare, ne tu sis, in quos vindicatur. Facit ille furum, & vindicatur aduersus Deum, quia non moritur, qui furum fecit. Si iam non facis furum, vide. Si enim iam furum non facis, vide ne aliquando fecisti. Si iam diēs es, recole notam. Si iam cælo fixus es, recole terram tuam. Inuenis furum, si fortasse fuisse aliquando, & aliquem alium fortè stultum, quia & tu furum faciens vixisti, & nō es mortuus. Quomodo autem tu, quando facies, ideo vixisti, vt postea non moreris: noli, quia transisti, velle misericordie Dei portem. Nescis illic multos transiituros, quo & tu transisti? Quomodo, qui murmurat, si aduersus te audiretur, qui prior murmurauit? Et tamen & nunc optas vindictam Dei in te, vt fur moriatur, & murmurat aduersus Deum, quia furum fecit. Appende in statera æquitas, furem & blasphemum. Iam dicis, quia fur non es: sed murmurando aduersus Deum blasphemus es. Ille captat formam hominis, vt aliquid faciat, & tu dicis, quia dormit Deus, & hominem non videt. Deus, vt corrigat ille manum: prior tuam linguam corriget. Ille corrigat cor aduersus hominem: tu corrigere cor aduersus Deum: ne fortè cum optas vindictam Dei, si venerit, te tu inueniat. Nam illa veniet, & vindicabit perseuerantem iniquitiam suam, ingratos prærogationi misericordie ipsius, & patientie ipsius, & securitatis sibi iram, in die iræ retributionis iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique secundum opera sua: quia Deus vitionum Dominus, sicut Psalmus dicit. Deus vitionum ideo sidenter egit. Nulli enim pepercit, hic locus est: ipse dominus erat in carnis infirmitate, & virtute sermonis non accipit personas principum Iudæorum. Quanta in illos dixit? Neminem timuit. Quare? Deus vitionum est. Ideo nō parcebat in verbo, vt essent in quibus parceret in iudicio: quia si nollēt accipere verbum, incursum erant vtrique, & inuenturi iudicis sententiam. Qui igitur in verbo non pepercit passurus, parcat in sententia.

In Psal. 91. a principio. Ibidem. in princip.

Rom. 2. Psal. 91.

Ibidem iof.

Q

sententia iudicaturus? Qui neminem timuit in
 17 bidē infra. timebit quenquam in claritate: Quid tuac distra
 quod dicitur hic, qui peccant, & florent, & in quos
 Dem. Quid enim illi dicūt? Verē curat ista, quæ faciunt
 Quia enim viuunt, putant Deum nescire quod faciunt
 quid mali illis contingat: quia si stationarius sciret, te
 los, & ideo vitant oculos stationarij, ne statim teneantur
 nos enim Dei vitare nemo potest: quia non solum in
 vider, sed & intima cordis tui. Cogitant & ipsi, quia
 test latere Deum. Et quia faciunt, & sciunt quid fecerint
 vident se viuere sciente Deo, qui non viuere scien
 nario: dicunt sibi, Ista placent Deo. Et reuera si illi di
 facta nostra, quomodo displicent iudicibus, quomodo
 cent regibus, quomodo displicent imperatoribus, & quomodo
 displicent commentariensibus: nunquid, quomodo in
 oculos vitamus, vitare possumus oculos Dei? Ergo placet
 Deo. Sed quid in Psalmo peccatori dicitur? Hæc fecisti
 cui: suspicatus es iniquitatem, quod ero tibi similis. Quod
 ergo, Ero tibi similis? Vt quomodo tibi placet factum
 malum, sic pures quia & mihi placet? Et minatur in pe
 Arguam te. Ergo non tacet, qui dixit, tacui. Cùm dixi
 fecisti, & tacui: suspicatus es iniquitatem, quod ero tu
 non tacet. Cùm enim nos loquimur, ille non tacet. Cùm
 lector legit, ille non tacet. Cùm Psalmus ista cantat,
 tacet. Et istæ omnes voces Dei per orbem terrarum fun
 modo ergo tacet? quomodo non tacet? Non tacet in re
 cet in vindicta. Quid est ergo, Hæc fecisti, & tacui
 cisti, & non vindicaui. De ipsa vindicta & taciturnitate
 de cessatione vindictæ, alio loco dicit: Tacui; nunquid
 tacebo? Ergo tacet nunc Deus, dū parcit malis & florentibus
 faculo: sed nō semper tacebit: quia i salubris in fine dicitur
 maledicti in ignē aternū, qui preparat⁹ est diabolo, & ang

Psalm. 49.

Matth. 41.

Matth. 25.

CAP. XXXII.

Magna res est cognoscere, quomodo hic mali sint
 boni laborent: quamq̄ profunda sit ista Dei
 quod hoc fieri permittat, ostenditur.

Quid igitur amplius dicam de illis, qui hic volunt
 & quia pro tua cohortatione & consolatione, & in
 & in iure, qui hoc tranquillo corde ferre non potes, ad

a In Psalm. 42. I
 conc. 2. post
 medium.

hippe externis oculis visurus es hominem floren
 & forte respiciant pedes tui, & diciturus es in ani
 ens, ego noui facta hominis huius, quæ scelera fecit
 & ecce: floret, terret, dominatur, exrollitur, caput illi
 nihil in domo eius diminutum est: & tibi his quia
 & forte dicit cor tuum, Me miserum, puto sine cau
 Deus non curat, neque respicit res humanas. 2 Sed
 habet aperitque oculos, sicut dixit Psalmus, Oculis
 siderabis: non est leue videre pium laborantem, & im
 pientem in hoc sæculo, & habere ad impium oculos,
 res fide, quid ille passurus est in fine, si fe nō correxerit
 qui modo tonare volunt, postea fulminabuntur.
 Magnus labor est, cognoscere hoc, quo modo & Deus
 humanas, & bene sit malis, & laborēt boni. 4 Magna
 noscos quomodo & iustus sit Deus, & nō sit iniquus,
 ctores & scelera facientes, felicitatem habent in hac
 tero, & Deo seruientes in tentationibus plerumque,
 toribus fatigantur. Magna difficultas est hoc scire,
 os docens, quid ait Psalmista? Quam magnificata, in
 opera tua Domine; nimis profundæ factæ sunt co
 tue. Reuera nullū mare tam profundum est, quam
 cogitatio Dei, vt mali florent, & boni laborent. Nihil
 vidum, nihil tam altum, vbi naufragat omnis in fide
 alto, in isto profundo. Vt transilire profundum hoc?
 Christi noli resiliere: ne mergaris, tene te ad Christum.
 quod dico, tene te ad Christum! Ideo voluit ipse in
 rare. Audis, cū propheta legitur, non auertisse eum
 angelis, non auertisse eum faciem à spuris homi
 auertisse maxillas à palmis eorum, Quare omnia ista
 nisi vt consolaretur patientes? Nam poterat & ipse
 suscitare carnem suam: sed tu qui non videras, non
 od sperares. Non distulit resurrectionem suam, ne tu
 abitares. Eo ergo sine patere, & tolera tribulationes in
 memadmodum attendisti in Christo: & non te mo
 ni faciunt mala, & in isto sæculo florent. Nimis pro
 sunt cogitationes Dei. Vbi est cogitatio Dei? Ad
 habenas laxat, sed postea adstringet. Noli gaudere ad
 ni in eſca sua exultat: nō dum traxit hamum piscator.
 ille hamum habet in faucibus: Sed cum piscator
 necesse cepit, viscera eius torquentur primò, deinde

1 In Psalm. 90.
 conc. 1. in fine
 Psalm. 90.

3 In Psalm. 90.
 post mediū.
 4 Ibidem infra.

5 In Psalm. 90.
 in medio.

6 Psalm. 90.

7 Tom. i. li. 26
 Agone Christi.
 cap. 7.

Q

ab

ab omni læticia sua, per ipsam escam, de qua lætatur, assumptionem trahitur. Sic sunt omnes, qui de bonis rebus libus beatos se esse putant: hamum enim accipientes, illo sibi vagantur. Veniet tempus, ut sentiant, quantum illa, cum auiditate deuorauerint.

CAP. XXXIII.

Prosperitas huius sæculi plus periculi habet, quam ipsa aduersitas.

7 In Psal. 47. ante medium

Quid ergo dicis? quasi gratulari me cogis, si aliquid sæculi prosperitas ariserit? Nonne deceptio Nonne fluxa, caduca, mortalis? nonne temporalis, transitoria? Nonne plus habet deceptionis, quam delectationis, & dilectionis? Cur ergo non & in ipsa, que ad periculum trahunt, pericula considerantur? Putas enim infelicis sæculi metuendam esse, & felicitatem non esse metuendam. Imò verò nulla infelicitas frangit, que felicitas nulla corrumpit. Quomodo ergo cauenda vel timenda est ipsa corruptio, si te blandiendo seducat, ne incumbas in baculum aduersitatis?

8 In Psal. 83. post princip.

Nam & hoc scriptum est, quosdam incumbere in arundinis. Noli te credere fragilem est, in quo niteris. Et interimit te. *Nihil sæculi felicitate fragilum.* Ergo prosperum venit, magis metuendum est: que corruptio prospera, magis tentationes sunt. Venit hæreditas, reseruitur, abundat circumfluentia nescio cuius felicitationes sunt istæ: cave ne te ista corrumpan. Nam & in rationum abundantia cogites, & in qua ambules via, (si tamen in illa ambulas) quam sit angusta, & per pericula que tribulationes perducat ad requiem sempiternam: ipsa, que in rebus humanis vocatur felicitas, plus sitis quam miseria: (quandoquidem miseria plerumque tribulatione fructum bonum: felicitas autem corruptionem peruersæ securitatis, & dat locum diabolo tentationum non debet animo frangi in rebus aduersis, quam tenentur prosperis. & multi enim res aduersas timet, res prosperas timent. Periculosior est res prospera animo, quam aduersa. Prius corrumpt prospera, vt inueniat quod frangat. Aduersus felicitatem acrius vigilandum est. Non vide, quemadmodum eloquium Dei in nostra felicitate

9 In Psal. 68. in initio, conc.

10 In Psal. 90. post princip.

trahitur: Seruite Domino, inquit, in timore, & exultatione. In exultatione, vt gratias agamus: In timore, vt cadamus. Quando David sanctus Saulem inimicum persequitur: quando illius persecutionibus agitabatur: quando diuersa fugiebat, ne in manus eius incideret: non timere alienam; non, adulteratâ vxore, occidit virum. In firmitate tribulationis suæ tanto in Deum intentionis inferior videbatur. Vtile quiddam est tribulatio; vile tentamentum, tanquam diaboli tentamentum. Factus est David deuictis hostibus, pressura caruit, tumor exultationis hoc exemplum ad id, vt timeamus felicitatem, cuius periculum cum euasissent iam sancti Dei, sic Deus in Psalmo. 6. Transiuimus per ignem & aquam, & non in refrigerium. Ignis & aqua, vtrumque periculum. In hac vita certè videtur aqua ignem extinguere: & videtur aquam siccare. Ita & ipsæ sunt tentationes, vt prosperitate & aduersitate, quibus abundat hæc vita. Ignis & aqua corruptit: vtrumque metuendum, & vitio periculum, & aqua corruptionis. Quando sunt res angustæ, & infelicitates sunt in hoc mudo; quasi ignis est: quando prosperæ, & abundantia sæculi circumfluit; quasi aqua est. Proinde vide, ne te ignis exurat, vide ne te aqua corrumpt. Fumus esto aduersus ignem; coqui te oportet; tantum sicut mitteris in caminû ignis, vt firmetur quod in te est. Vas ergo quod in igne firmatur est, aquam non timet, si solidatum igne non fuerit, tanquam lurum liquetur. Noli festinare ad aquam: per ignem transi ad aquam. Propeterea & in sacramentis, & in exorcizadõ adhibetur sacrum ignis. Nam periculumque im mundi spiritus clamât, Ardeo; si ille ignis non fuerit, Post ignem autem exorcismi, veniunt ad baptismum: non ad aquam; ab aqua veniunt ad refrigerium. Quod in sacramentis aqua baptismi, hoc etiã in tentionibus sæculi angustiat moris. Accedit prima vice ignis, postea aqua, metuendus est, ne felicitas corrumpt mundana, non timent te ignis crepare non suffecerit, & in aquam te non mitteris, sed enaueris: per disciplinam transis ad refrigerium. Transiens per ignem & aquam, educeris in refrigerium. Quorum enim rerum signa sunt in sacramentis, ipsæ res in perfectione felicitatis vitæ æternæ.

Psalm. 20. 1. Reg. 27. 28. 21. 24. 2. Reg. 17. 4 In Psal. 69. vlt. medium. 10

Terrena felicitas significatur in scripturis per sinistram dexteram verò, aeterna vita felicitas.

In Psal. 116. I
vita mediocris

Porro, omnis ista terrena felicitas, sinistra tibi dextera, quam semper habebis. Et si habueris, noli de sinistra præsumere. Nónne corripis quem quæstra voluerit manducare? Si mensæ tuæ iniuriam manducant, cõnuia de sinistra: quomodo nõ sic ipsius Dei, si, quod dexterum est, sinistram feceris; & quod est, dexterum feceris? Quid ergo? Si oblitus fueris, in tui Hierusalem, obliuiscatur me dextera mea. Dextera est vita aeterna: sinistra nostra est vita temporalis. Quæ facis propter vitam aeternam: dextera operatur. Si chara aeternæ in operibus tuis miscueris concupiscentiam temporalis, aut laudis humanæ, aut alicuius commodi, cognouit sinistra tua, quid faciat dextera tua. Et nõ precepto Euãgelij, Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua. Sinistra ergo nostradicitur, quicquid temporaliter habet. Dextera nostra dicitur, quicquid nobis æternum & inextinguibile Dominus pollicetur. Dicit de quibusdam Psalms Daud: Quorum os locutum est vanitatem, & dextera iniquitatis. Inuenit ergo quosdam, & reprehendit dexteram veram pro sinistra habebant; & veram sinistram sibi fecerant. Qui autem sint isti, exponit con-

Psalm. 116.
Ibidem supra.

Math. 6.
In Psal. 116.
in medio.

Psalm. 141.

Omnis homo qui felicitatem non putat esse hominilum in istis temporalibus facultatibus, & deliciis, & copia mundi huius: iste est stultus atque peruersus, sinistram sibi fecit dexteram. Tales illi erant, de quibus dicitur: non quia à Deo non acceperant etiam quæ tempore possidebant; sed quia ipsam solam putabant beatam, nihil aliud requirebant. Audi enim quid de illis confitetur dicit: Quorum os locutum est vanitatem, & dextera dextera iniquitatis: & sequitur, Quorum filij, veluti constabunt, filiz eorum ornate, sicut similitudo templaria eorum plena, eructantia ex hoc in hoc. Oves eorum cundæ, multiplicantes in exitibus suis; boues eorum non est ruina sepis, nec exitus, neque clamor in plateis. Magnam felicitatem quorundam descripsit. Possedit istam felicitatem & aliquis iustus habere, sicut habuit

sinistra illam habebat, nõ pro dextera. Nam dexteram habet nisi apud Deum, perpetuam & sempiternam felicitatem. Ideo concessa est percutienda sinistra; & sufficit ei. Quomodo percutia est sinistra: Tentationibus distulit ei subito omnia diabolus: permixtus quidem à stultus probaretur; impius puniretur. Sed Iob, qui nõ sinistram, sinistram esse; & dexteram, non nisi dexteram; nõ se tenuit ad dexteram? Exultauit in Domino, conuersa est damna, quia non est passus damnus de interioribus Dei; plenum cor habebat. Dominus, inquit, dedit, & abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: benedixit Domini benedictum. Hæc erat dextera ipsius, omnia, ipsa vita aeterna, illa lucis possessio, fons vitæ in lumine. Inebriantur ab vberate domus, inebriatur dextera: sinistra verò erat pro adiutorio consolatio, non ad firmamentum felicitatis. Nam felicitas eius vera, non ad firmamentum felicitatis. Nam felicitas eius vera, humana, Deus erat. Isti autem, de quibus dicit Daud, eorum locutum est vanitatem, & dextera eorum, dextera eorum, non hinc eos reprehendit, quia his omnibus abundauit; sed quia os eorum locutum est vanitatem. Quid enim cum enunerasset copias eorum, ait, Beatum dixerunt, cui hæc sunt. Hæc est vanitas, quam locutum est os quod beatum dixerunt populum, cui hæc sunt. Tu autem, qui nosti quid est sinistra, & quid est dextera? Sequitur & dicit: Beatus populus, cuius est Dominus, Deus eius: & dicitur: In hoc enim solo, tota veritas Christiani felicitas est.

Psalm. 35.

CAP. XXXV.

Quomodo sinistra dextera non sit proponenda, declarat illa sententia: Sinistra eius sub capite meo, & dextera eius inplexabitur me.

Ergo non est felicitas, habere filios incolumes, filias ornatas, plena cellaria, abundantiam pecorum, nullam in, non dico parietis, sed ne sepsis; nullum tumultum & quietem in plateis, sed quietem, pacem, abundantiam, eorum in domibus, in ciuitatibus? Ergo non est ista felicitas, aut debent eam iusti defugere? Aut non inuenis aliam felicitatem in illi, præter domum Iob; abundantem rebus his omnibus,

In Psal. 141.
prope finem.

GeneL 19. nibus, plenam ista felicitate? Non erat domus Abrahama
Gene. 32. dans auro, argento, filiis, familia, pecoribus? Nonne
Gen. 42. ctus patriarcha, fugies a facie Esau fratris sui, in Mesopotamiam
Gen. 44. seruis, datus egressus est, & egit gratias Dominum
Gen. 45. quia in virga sua transit fluvium, & egressus est cum
Gen. 46. abundantia pecorum atque filiorum? Quid dicimus
Gen. 47. ista felicitas? Sit licet, sed sinistra. Quid est sinistra?
Gen. 48. ista felicitas, mortalis, corporalis. Nolo illam iam diffugas
Gen. 49. dexteram putes. Non enim isti, de quibus David laudat
Gen. 50. quod maligni sunt, ideo vani, quia his abundabant: sed
Gen. 51. quod sinistra esse debuit, in dextera ponebant. Ideo
Gen. 52. corum, dextera iniquitatis; ideo eos eorum locutionem
Gen. 53. tatem: quia hoc in dextera posuerunt, quod in sinistra
Gen. 54. debeuerunt. Quid enim in dextera ponere debeuerunt?
Gen. 55. aeternitatem, annos Dei non deficientes, de quibus dicitur
Gen. 56. anni tui non deficient. Ibi dextera: ibi esse debet desiderium
Gen. 57. nostrum. Sinistra vitamur ad tempus, dexteram desideramus
Gen. 58. aeternum. Diuitiae si affluant, ne apponas cor. Si enim
Gen. 59. fluentibus cor apposueris, quod sinistra est, dexteram
Gen. 60. Corrige te, agnosce sapientiam amplectentem te, cuius
Gen. 61. est: Sinistra eius sub capite meo, & dextera eius complexa
Gen. 62. me. Vide amatoris sancta cautica, vide cantica canentium
Gen. 63. nuptiarum caelestium Christi & Ecclesiae. Quid dicit sponsus?
Gen. 64. Sinistra eius sub capite meo, & dextera eius complexa
Gen. 65. tur me. Sinistra sub capite: dextera super caput. Amplexus
Gen. 66. enim desuper brachium super caput: sinistra autem sub capite.
Gen. 67. Sinistra, inquit, eius sub capite meo. Non enim metum
Gen. 68. ret in temporalibus necessariis: sed tamen ipsa sinistra
Gen. 69. te erit. Non capiti praeponeatur, sed sub capite erit, ut
Gen. 70. eius complexatur me, pollicens vitam aeternam. Ita enim
Gen. 71. sinistra sub capite, si dextera super caput: impleturque
Gen. 72. Timotheum scriptum est: Praemissionem habens viuentium
Gen. 73. sentis, & futurae. Quid in praesentibus? Sinistra sub capite
Gen. 74. in futuro? Dextera eius complexetur me. Temporaria
Gen. 75. quae sitis? Quae sitis primum regnum Dei, id est, dextera
Gen. 76. haec omnia apponentur vobis. Habebitis hic, inquit, &
Gen. 77. tias, & gloriam, & in futuro saeculo vitam aeterna: & in
Gen. 78. continebo infirmitatem vestram; & dextera coronabo
Gen. 79. infirmitatem vestram. An forte Apostoli, relinquentes omnia
Gen. 80. aut pauperibus, quod habebant, distribuentes; sine dextera

Gen. 81. manentem: Et vbi est illa promissio sinistrae? Ac
Gen. 82. hoc saeculo, septies tantum? Multiplicationem pro
Gen. 83. dextera quid dedit homini Dei? Si quis forte infidelis
Gen. 84. domum, aut paucas habet: fidelis hominis totus mundus
Gen. 85. diuitiarum est. Vide sinistram eius plenam (sub capite
Gen. 86. capiet in hoc saeculo septies tantum. Vide dexteram
Gen. 87. aeternam; Et in futuro saeculo vitam aeternam. *Hac inordinatissima promissio Christi est.* 2 Nouit quippe
Gen. 88. implere sinistram, qui vocat, & statuet te ad dexteram.
Gen. 89. est sinistra, sit sinistra; sed sub capite sit. Supra illam sit
Gen. 90. num, id est, supra illam sit fides tua, vbi habitar Christus
Gen. 91. omnia temporalia praepone re fidei tuae, & non erit sinistra
Gen. 92. oportuum: sed omnia temporalia subde fidei tuae, & si
Gen. 93. am praepone omnibus temporalibus; & erit sinistra sub
Gen. 94. no, & recte dextera eius complexetur te. Audi hoc ip
Gen. 95. non in prouerbis, quid est sinistra ipsa, quid est dextera
Gen. 96. de sapientia diceret; longitudo, inquit, dierum, & anni
Gen. 97. dextera eius: in sinistra autem eius diuitiae & gloria.
Gen. 98. Quid illa dierum, aeternitas est. Hoc enim proprio modo
Gen. 99. scriptura longum, quod aeternum est. Nam quicquid finem
Gen. 100. habet, creta est. Alio loco, Longitudine, inquit, dierum reple
Gen. 101. Et nunquid aliter pro magno diceretur, Honora patrem
Gen. 102. & matrem tuam, vt longaeus sis super terram?
Gen. 103. quam enim terram, nisi de qua dicit, Spes mea es tu,
Gen. 104. mea in terra viuentium? Ibi esse longaeum, quid est,
Gen. 105. viuere in aeternum? Nam hic esse longaeum, quid est,
Gen. 106. huc ad senectutem peruenire? Et si longa videatur aetas,
Gen. 107. meritis mors, conuincitur breuis: quia finitur. Et multi
Gen. 108. parentes parentibus, senescunt in hac terra; multi autem
Gen. 109. parentes parentibus, cito eunt ad Dominum. Nunquid
Gen. 110. impletur, vt longaeus sit secundum hanc vitam? Sed lon
Gen. 111. pro aeternitate illa positum est. Longa vita est in dextera
Gen. 112. vt diuitiae & gloria, id est, sufficientia vitae huius; ea
Gen. 113. qua existimantur ab hominibus, sinistra est. Nescio quis
Gen. 114. & vult tibi percutere dexteram, id est, tollere tibi fidem
Gen. 115. accepisti aliam in dextera, praebet sinistram, id est, vt
Gen. 116. quod temporale est, non ea, quae aeterna habes. Audi Pau
Gen. 117. apostolum hoc facientem. Homines persequuntur in
Gen. 118. Christianus erat; percutitur illi dextera; ille sinistram
Gen. 119. dabat. Cuius Romanus sum, ait. Dextera contemnebant
Gen. 120. illi,

a In Psal. 139, in medio.

Prover. 3.

Psal. 90. Exod. 32.

Psal. 140.

a. Timot. 4.

Math. 6.

Math. 5.

Act. 13.

Math. 6.

illi, & ille de sinistra terrebat, quia illi dextera eius poterant: nondū enim Christo crederant. Quid ergo sciat sinistra tua, quid faciat dextera tua? Id est, quod bonum opus propter vitam æternam fac. Nam si opus in terra propterea feceris, vt terrena tibi abundent, fac tua, quid faciat dextera tua: miscuisti dexteram sinistra facere, nisi propter vitam æternam. Si ideo facis, secum hoc enim mandauit Deus. Si propter solas res humanam vitam istam facis, quod facis: sinistra sola operatur, tem habes intentionem ad vitam æternam, sed super cupiditas vitæ temporalis, vt attendas etiam ista, quæ opus bonum, vt hinc tibi aliquid retribuatur: miscet operibus dextera. Hoc vult Deus.

CAP. XXXVI.

Diuersis modis volunt se homines benedici à Deo, quæ ferenter dat bona & mala temporalia, boni & mali.

Diximus, quomodo dextera, sinistra fiat eorum, quæ locutum est vanitatem: qui amantes felicitatem presentis sæculi, & eam velut quandam benedictionem pro magnis, & à Deo postulant: felicitatem veram, sempiternam querunt. Nunc videamus, quid alibi in Psalmis scriptum sit persona eorum, qui supernam, non temporalem petunt benedictionem à Deo. Deus, inquit, miseretur nostris, & benedictio illuminet vultum suum super nos. & miseretur nostris, volunt dicere: quid petunt, qui hæc dicunt: Vtique benedictio venit: Quamlibet petant alij benedictionem & felicitatem, aliam nos non quarimus, quam vt illuminet vultum suum super nos, vt miseretur nostris. Irradiatio vultus eius super nos, benedictio nostra est, benedictio nostra est, beatitudo nostra est, istam visibilem lucem cum pecoribus, & boni & mali minationem vultus Dei videre non possunt, nisi soli homines illuminet vultum suum super nos. Magna vis bonum vultus geminus eorum intellectus est, & vterque dicitur illuminare, inquit, vultum tuum super nos, hoc est, ostendit vultum tuum. Non enim aliquando illuminat vultus Dei, quasi aliquando fuerit sine lumine: sed illuminat nos, vt quod nos latebat, aperiat nos; & quod erat absconditum erat, reuelatur. super nos, hoc est, illu-

Psalm. 66.

• In Psal. 66, ante medium

Cant. 4.

Psalm. 17.

Psalm. 66, ibidem sup. in principio.

maginem tuam illumina super nos, vt hoc dixerit, illumina vultum tuum super nos: impressisti nobis vultum tuum, fecisti nos ad imaginem & similitudinem tuam, sed non debet imago tua in tenebris. Mitte radium sapientiæ tuæ, repellat tenebras nostras. Nisi cognoueris ad imaginem Dei te factam. O anima, nisi cognoueris ad imaginem Dei te factam. O anima speciosa, redempta sanguine agni immaculati, attende valeas: quid pro te datum sit, cogita. Dicamus ergo, & illuminet vultum suum super nos. Gestamus vultus, quomodo dicuntur vultus imperatorum. Verè quomodo vultus Dei est in imagine ipsius, sed iniqui non cognoscunt se imaginem Dei. Vt illuminetur vultus Dei super nos, debent dicere: Tu illuminabis lucernam meam. Deus meus illuminabis tenebras meas. Sum in tenebris, sed radio sapientiæ tuæ discutiatur tenebræ meæ. Vultus tuus: & si fortè appareat per me aliquantum effectus, à te reformetur quod à te formatum est. Ergo à Deo misericordiam, & benedictionem non temporalem sulti quarunt, sed æternam sibi erogari postulant dicunt, Deus mihi erant nostri, & benedicat nobis: Illuminet vultum suum super nos, & miseretur nostris. Multipliciter volunt homines benedici à Deo. Alii bene dicere vult, vt habeat plenam domum necessariis rebus huic vultus benedici se cupit, vt obtineat salutem corporis sine aliis benedici se vult, si fortè ægroratur, vt reparet salutem: Considerans filios, & fortè contristatus quòd non nascantur, vult se vult, vt habeat posteritatem. Et quis enumeret diuersa vota hominum, se à Domino Deo benedicti cupientium? salutem nostrum dicitur est, non esse illam Dei benedictionem si vel agricultura ei fructum ferat, vel domus cuiusq; copia rerum temporalium, vel ipsa corporis salus, aut ne amittatur; aut amissa reparetur? Fœcunditas etiam desiderant, & casta vota filios desiderantium, ad quem pertinet ad Dominū Deum? Qui enim creauit omnia, quantum erant; ipse prolis successu facit permanere, quod concepit hæc Deus, donat hæc Deus. Parum est nobis dicere, facit

facit hæc Deus, donat hæc Deus: sed solus hæc facit. Quid si enim facit hæc Deus, sed facit hæc Deus? Facit hæc Deus, & solus facit. Et sine causa fitur vel ab hominibus, vel à dæmonibus; & quæcumque accipiunt inimici Dei, ab illo accipiunt: & cum ab aliis & accipiunt, nescientes ab illo accipiunt. Quomodo conantur, & putant se ab aliis puniri, nescientes ab illo puniri: sic & cum vegetantur, implentur, saluantur, liberantur, & tribuunt; non habent nisi ab illo, penes quem potestatem habent. Ad hoc dixerimus hæc, ut quisquis etiam ista forte vel propter supplementa necessitatis, vel propter infirmitatem desiderat, non nisi ab illo desideret, qui omnium bonorum, & creator & recreator vniuersorum alia sunt dona, quæ dat Deus & inimicis suis: alia, quæ non datur, nisi amicis suis. Quæ sunt dona, quæ dat inimicis hæc quæ enumeravi. Non enim soli boni plenas habent res necessarias: aut soli boni vel salui facti sunt, vel abitudine conualescunt: aut soli boni filios habent, soli boni coniugiam, soli boni cætera apta huic vitæ temporalis accipiunt; habent hæc & mali: & aliquando desunt bonis, & sunt & malis; & plerumque istis magis, quam illis rationibus, quam istis potius abundat. Permixta ista temporalia esse voluit, quia si bonis solis ea daret, putarēt & mali per hæc colendum Deum. Rursus si ea solis malis daret, darentur & mali: ne ista illis forte descissent. Est enim huic anima infirma minus capax regni Dei: nutrire illam Deus agricola noster. Nam & quæque arbor iam tempore robore sustinet: cum de terra nasceretur, herba erat. Ergo ille agricola nō solum robustas arbores putare atque cogitare: sed etiam teneras in recenti ortu sepire. Propterea, si cere cæperam, si solis bonis darentur ista, omnes propter accipiendâ vellent conuerti ad Deum. Rursus si solis malis darentur, timerent infirmi, ne, cum conuerterentur, amitterent quod soli mali haberent. Permixtè data sunt, & bonis & malis. Rursus si solis bonis auferrentur, idem ille timor esset: si malis auferrentur, ipsa sola pœna putaretur, quia mali plebs. Quod ergo dat ea bonis, consolatur itinerantes: quod dat malis, admonet bonos, ut alia desiderent, quæ non habent.

nia. Rursus bonis auferet ea, quando vult, ut inter suis viribus; & inueniant se, qui fortè latebant; & possent dicere, Dominus dedit, Dominus abstulit: **1ob 1.** Quomodo placuit, ira factum est: sit nomen Domini benedixit enim & illa anima Dominum, & reddidit multa sagina benedictionis: Dominus dedit, Dominus abstulit. Subtraxit data, sed non subtraxit datorem. An ista omnia simplex, non hærens terrenis rebus, nec multiplicis pennis iacens, sed exerto nitore virtutum, in talis geminæ dilectionis, exultat in auras liberas: & vniuersum abstractum esse quod calcabat; non ibi incumbabat; & pura, Dominus dedit, Dominus abstulit. Dedit & abstulit qui dedit, & abstulit quod dedit: sit ergo nomen eius summum. Ad hoc ergo ista auferuntur bonis.

CAP. XXXVII.

Formica estare sibi colligit quod comedat byeme: ita prudens & bonus est, prouidet sibi tempore prospero, ut non deficiat in aduerso.

aliquis fortè infirmus diceret, Quando ego esse poteram tantæ virtutis, sicut sanctus **1ob**? Audi me. Robur formicæ arboris, quæ modò nata est? Hæc magna, quam modo sub cuius ramis & vmbra refrigeraris, virga fuit. Sed ne tibi auferantur hæc cum talis fueris; attende quia tunc & malis. Quid te ergo differis à conuersione? Quid times amittere, quod fortè amissurus malus es? Si bonus iudicaris, ades consolator, qui abstulit. Arca exinanita est: corpus plenum est fide. Foris pauper es, sed intus diues es. Non tibi tecum portas, quas nō amittes, etiam si de naufragio exieris. Quod ergo perditurus es malus, cur non bonum dedit damnum; quando quidem vides & malos pati damnum? Sed maiore illi damno feriuntur. Inanis est domus: inanis conscientia est. Quisquis malus ista perdiderit; non habet quod teneat; non habet intus vbi requiescat. Fugit hæc, in damnum passus est, vbi se ab oculis hominum, de diuitiarum obtentatione iactabat. Iam se in oculis hominum iactare non potest, ad se intro non redit, quia nihil habet. Non est formicæ, non sibi collegit grana, cum ætas esset. Ad diuitias cum ætas esset? Cum esset vitæ tranquillitas, cum esset

1bidem in mediâ.

esset faeculi huius erga illum prosperitas, quando
 quando felix vocabatur ab omnibus: ætatis ipsius erat
 tur formicam, si audiret verba Dei, colligeret grana
 recondere. Venerat ratiatio tribulationis, superaccedens
 torporis, tempestas timoris, frigus tristitiæ, siue damnum
 siue salutis periculum, siue aliqua orbitas suorum, siue
 ex honoratio & humiliatio: hyemes erat. Redit formica
 quod ætate collegit: & intus in secreto suo, vbi nescit
 sium Dei, orat, audit lectionem, hymnum cætat, tumidum
 audit, apud se cogitat, ræcondit intus grana electa de
 ipsa, quæ modò dicitur, qui prouident vel legunt,
 diunt, hoc agunt: & ab omnibus videntur aliquando pro
 ad ecclesiam, redire de ecclesia, audire sermonem, audi
 ctionem, inuenire librum, aperire & legere: omnia
 dentur, cum fiunt. Formica illa est contentens iter, post
 recondens in conspectu cernentium. Venit hyems: alio
 cui enim non venit? Accidit damnum, accidit orbitas, C
 miserrantur forè vt miserum, qui non morer quid in
 beat formica, quod comedit, & dicitur, Miser ille, cui hoc
 dit: aut ille, cui hoc accidit. Quid illi credis animi esse
 modo confectus est? Metitur ex se, comparat ex viribus
 ideo fallitur: quia mensuram, qua se metitur, vult affi
 cum, quem non nouit. Vides illura passum damnum, au
 militatù, aut orbitate percussum; quid credis? Iste aliqu
 fecit, vt hoc illi contingeret? Tale cor habeant, aut talem
 mum inimici mei. Ignorans o homo, verè tu tibi inimic
 per ætatem tibi non colligis, quod iste collegit. Modò
 formica comedit labores ætatis; sed iam colligentem
 poterat; manducantem videre non potes.

CAP. XXXVIII.

*Magnum bonum est, beatum esse, propter quod ad
 dum, & boni & mali faciunt quicquid faciunt.*

I Sta, quantum Dominus dedit; quantum suggerere, &
 I buere dignatus est infirmitatem & humilitatem nobis
 quantum capimus, pro modulo nostro diximus, quare de

ibidem
 immediate.

mixta & bonis & malis: & quare auferat &
 malis. Dedit tibi; non extollaris: abstulit tibi; non
 times ne auferat? potest auferre & malo. Melius
 quod Dei est, amittit: sed ipsum Deum tenes, qui
 sceleris, quibus semper inhæreas. 2 Inhærer enim
 quamuis ea Deus donet, non debemus. Veruntamen
 eis inhærer nõ debemus; alium ea dare, nisi Deum,
 debemus. Ipse ea dat: sed noli pro magno expectare ab
 eo, quod dat & non bono. Nam si pro magno ea daret,
 non daret. Ideo autem ea voluit dare & malis, vt
 boni alius ab eo quærere, quod non dat & malis. 3 Ali
 ista bonis dat, aliquando non dat: & malis aliquando
 aliquando non dat. Bonis tamen seruat seipsum: malis
 ignem sempiternum: Est ergo malum, quod non dat
 est bonù, quod non dat malis. Sunt quædam media, &
 mala, quæ dat & bonis & malis. Sed 4 qui tâta creaturæ
 bonis malisque largitur, vt sint, vt homines sint, vt
 sensibus, valentes viribus, affluentes opibus sint; se
 deo bonis dabit; vt beati sint: quia eius etiam hoc me
 vt boni sint. 5 Beatum quippe esse, tam magnum est
 vt hoc & boni velint, & mali. Nec mirum est, quod
 opterea sint boni, sed illud est mirum, quod etiam pro
 sunt mali, vt sint beati. Nam quisquis libidinibus de
 luxuria, stuprisque corrumpitur, in hoc malo beatitudi
 nerit: & se miserum putat, cum ad suæ concupiscentiæ
 nem lætitiarum que non peruenit. Et quisquis auaritiæ
 inardescit, ad hoc congregat quoquo modo diuitias, vt
 sit. Quicumque molitur inimicorum sanguinem fun
 quicumque desiderat dominationem, quisquis affectat
 tatem suam explere, quisquis alienis cladibus pascitur;
 quibus sceleribus beatitudinem quærit. 6 Beatos autem
 pios & iniquos, quis vel impius dixerit, vel iniquus?
 eo perueriti sunt homines, qui mali volunt esse, miseri
 Et cù sit malitiæ indiuidua cõmes miseria, isti perueriti
 quæ mali esse volunt, & miseri esse nolunt (quod fieri non
 sed ideo voluit mali esse, ne miseri sint. Quid est hoc
 ini, ideo volunt mali esse, ne miseri sint? Considera hoc
 iterum in omnibus hominibus qui malè faciunt:
 semper esse volunt. Furrum quis facit. Quæris, Quare?
 et famem, propter necessitatem. Ergo, ne miser sit, malus
 est;

2 In Psal. 79.
 ante medium

3 In Psal. 57.
 post medium.
 Vide in Psal.
 79. ante mod.

4 To. 3. epist.
 2. post initia.

5 In Psal. 118.
 cõc. 1. in ius.

6 Ibidem ias.

7 In Psal. 57.
 cõc. 2. in med.

est; & ideo miserum, quia malus est. Depellendū est
causa, & acquirendā beatitudinis causa, faciunt omni-
nes, quicquid vel boni faciunt, vel mali: semper ergo
volunt. Siue malē viuentes, siue bene viuentes, beati-
lunt: & non contingit omnibus, quod omnes esse volun-
nes enim beati esse volunt, non autem seruant, nisi illi
esse voluerint. Et ecce, nescio quis, vt malē faciat, beati-
esse. Vnde ex pecunia, ex argento, & auro, ex præditi-
domibus, mācipiis, pompa sæculi, honore vola ico & p
habendo aliquid, volunt beati esse. Quæro ergo quid
vt beatus sis? Cū enim beatus fueris, melior vtique eris
cū miser es. Fieri autem non potest, vt res deterior
melioerem. Homo es, deterius te est, quicquid cupis, q
tus esse desideras. Aurum, argentum, quælibet corpora,
inhiās acquirendis, possidendis, fruendis is; inferiora sunt
melior es, tu fortior es: & vtique vis melior esse, quā
beatus esse vis, quia miser es. Melius est enim vtique
esse, quā miserum. Vis esse melior te, & quæris, pe-
per quæ id fiat, deteriora te. Quicquid quæseris in ter-
rius est quā tu. Hoc omnis homo optat amico suo,
adiurat, Sic melior sis, sic meliorem te videamus; sic de-
liore gaudeamus. Quod optat, hoc & ipse vult. Accipit
fidele consilium. Melior te vis esse, noui; omnes nouim
nes volumus. Quære, quid est melius te, vt inde efficiat
lior te. Intuere nunc cælum & terram: non tibi sic hanc
corpora placeant, vt eis fieri beatus velis. In animo est
quæris. Beatus enim esse vis. Ipso animo tuo, quære
melius. Cū enim duo sint quædam, hoc est, animus
pus; eo quod istis duobus illud melius sit, quod animus
potest corpus tuum melius fieri per meliorem, quia sub
est corpus animo. Potest ergo melius fieri corpus tu
animus tuum; vt cū fuerit iustus animus tuus, sit
immortale etiam corpus tuum. Per animi enim illum
nem, meretur corpus incorruptionem, vt fiat inferior
ratio per meliorem. Si ergo corporis tui bonum, animi
quia corpore tuo melior est: cū quæris bonum tuum
quære, quod melius est animo tuo. ² Iam ergo super
quæras, quid sit melius, quā animus tuus. Quid est
cro, nisi Deus tuus? Non inuenis aliquid melius animo
quia cū fuerit perfecta natura tua, angelis aquibit

g Ibidem inf.

ffiterator. Erige te ad illum, noli desperare, noli
tu est ad me. Magis multū est ad te, habere aurum;
Aurū, & si volueris, fortē non habebis: Deū cum
bebis: quia & antequā velis, venit ad te, & cū auerfa
esses, vocauit te, & cū conuersus esses, rerruit te; &
non confitereris, cōsolatus est te. Iste qui tibi præstitit
te qui fecit vt esses, qui his, qui tecum sunt, etiā malis
rem; præstat pluuiam, præstat fructus, fontes, vitam,
tantas cōsolationes; seruat tibi aliquid, quod non der-
Quid est autem, quod tibi seruat, nisi se? Pete aliud, si
neneris: se tibi seruat Deus. Auare, quid inhiās cælo
Melior est qui fecit cælum & terram: ipsum visurus,
abiturus es. Quæris, vt tua sit illa villa, & transiens
dicis, Beatus, cuius est possessio ista. Hoc dicit quā
transiunt per illam: & tamē cūm dixerint, & trans-
illam; possunt caput agitare & suspirare, nunquid &
Sonat cupiditas, sonat iniquitas. (sed non cōcupiscas
nimi tui.) Beatus cuius est villa illa, cuius est domus
is est aper iste. Compeescen inquitatem, audi veritatem.
is, cuius est. Quid? Iam nosti quid dicturus sum: ^{Psalm. 145.}
Deus ipsius. Hunc ergo desidera, vt habeas eum, &
eum beatus eris. Hac sola re beatus eris: re meliore,
tes, melior eris. Deus est, inquā, melior te, qui fecit te.

CAP. XXXIX.

de bonum sit, quod facit hominem verē beatum.

omo enim quomodo a se fieri non potuit; sic nec bea-
fieri a se potest. Alia res fecit eum hominem, quod
ipse homo: alia res eum factura est beatum, quod non
homo. Denique errans videt ipse, quia per se non po-
tus esse, & amat stultē aliud, vnde fit beatus. Vnde se
beatum, hoc amat. Quid putamus, amat, vnde pu-
beatum? Pecuniam, aurum, argentum, possessiones.
dico pecuniam. Totum enim quicquid homines pos-
terra, omnia, quorum Domini sunt, pecunia vocatur.
vas, ager, arbor, pecus; quicquid horum est, pecunia
Et vnde primū vocata pecunia? Ideo pecunia, quia
totum quod habebant, in pecoribus habebāt. A pecore
vocatur. Legimus antiquos parres fuisse diuites pasto-
ergo pecunia diligis, o homo, vnde te putas fieri beatum.

Tom 2. lib. de discip. Christi. cap. 1.

Pecunia vnus

R Quis

ibid em inf. *Quid stultus? quid inopiatus?* Beatus esse vis? Deum
 Pecunia te non facit beatum. Tu gam facis ornatum
 beatum. *Si à pecore pecunia est: quid in pecoribus?* *Si*
beatitudinem quæris? Bonam rem quæris. Sed terra
 regio eius quam quæris? Quid quæris? Beatam vitam
 est hic. Aurum si quæretes in illo loco, ubi non est illu-
 nit quia non est ibi; nonne diceret tibi, Quid fodisti?
 ram sollicitas? Possam facis, qua descendas, non vbi al-
 uenias. Non es responsurus ad monenti te? Aurum quæ-
 rit ille: Quid tibi, nihil est quod quæris: sed non est
 quæris. Sic & tu quando dicis, Beatus esse volo; bonum
 quæris, sed non est hic. Equidem, quod & beatus esse
 Da mihi hominem latronem, sceleratum, fornicatore
 scum, sacrilegum, omnibus vitiiis inquinatum, omni
 tiis, seu facinoribus obrutum, qui non velit beatam vi-
 uere. Scio, vis beate viuere: sed vnde homo beate viuere
 vis quærere. Quæris aurum, quia putas te de auro be-
 tum: sed aurum non facit te beatum. Quare vis es
 sæculo sublimatus? Quia honore hominum & pompa
 putas te beatum futurum: sed pompa sæculi non te
 tum. Et quicquid hicalid quæris, cum seculariter
 non sapienter; cum amando terram quæris, propterea
 vt sis beatus. Sed nulla res terrena te beatum faciet. Vnde
 eris beatus, & nisi summo bono, quod in ea veritate & pi-
 entiam vocamus, cernitur; & tenetur: & Amplecti-
 li pores, & fruire illa, & delectare in Domino, non in-
 dabit tibi petitiones cordis tui. Quid enim petis
 quam vt *de tali bono* beatus sis? Et quid beatus eo, qui
 inconcussa, & incommutabilia, & excellentissima veritas
 verò clamant homines beatis se esse, cum pulchra con-
 gno desiderio concupita, siue coniugum, siue etiam
 cum amplextantur; & nos in amplexu veritatis beatis
 bitamus? Clamant homines se beatos esse, cum æstu
 ebullientes abundanter salubrem: que peruenit
 esurientes prandium cænamue ornatum copiosamque
 riunt; & nos negabimus beatos esse, cum irrigamur
 que veritate? Solemus audire voces clamantium se be-
 iaceant in rosas, aliisque floribus, vel etiam vnguentis
 firmis perfruuntur. Quid fragrantius quid inuodius
 tione veritatis? Et dubitamus nos, cum ab illa inspira-
 cere beato? Imo verò, quoniam in veritate cognoscimus

7 Ibidem inf.

5 To. 1. li. 2. de
 lib arb. cap. 9.
 6 Ibidem inf.
 cap. 13.
 Psalm. 16.

in sum bonum; & aque veritas, sapientia est: cer-
 teneamusque summum bonum, eoque perfrua-
 us est quippe, qui fruitur summo bono. & Quamuis
 continuo beatus sit, qui eo fruitur, quod amat (multi
 modo ea, quæ amanda non sunt, miser sunt, & mise-
 ris fruuntur:) nemo tamen beatus est, qui eo quod
 fruitur. Nam & ipsi, qui res non amandas amant,
 caros esse amando putant, sed fruendo. Quis quis ergo
 quod amat; verumque & summum bonum amat:
 beatus, nisi miserimus negat?

CAP. XL.

Amore Deus præ omnibus creaturis amandus sit.

Amor autem amor immundus inflamat animam, & ad
 tena concupiscenda, & peritura sectanda vocat, & in
 cepit, atque in profunda demergit: sic amor sanctus ad
 beat, & ad æterna inflamat; & ad ea quæ nõ transeunt
 moritur, excitat animam; & de profundo inferni leuat ad
 bet tamè omnis amor vim suam, nec potest vacare amor
 amatis: necesse est, vt ducat. Sed vis nosse, qualis amor
 Equò ducat. Non enim monemus, vt nil amemus: sed mo-
 ne mundum ames: vt eum qui fecit mundum, liberè
 obligat enim anima amore terreno, quali viscum ha-
 ennis volare non potest. Mundata verò ab affectibus
 limis sæculi, tanquam extensis pennis; & duabus aliis
 ab omni impedito: in alto, id est, duobus præceptis dile-
 Dei & proximi, volat. Quò, nisi ad Deum ascendens
 quia ascendit amando? Purga ergo amorem tuum:
 diuitem in elocam, condei te ad hortum. Quales im-
 bebās ad mundum, tales habebas ad artificem mundi.
 ibi dicitur, Nihil ames: absit. Piger, mortuus, detestan-
 teris, si nihil ames. Ama: sed vix tibi, si amaueris
 & deserueris cõhortorem. Pulchra tibi sunt; sed quanto
 rior, qui ista formauit? Ne subrepat sathanas, dicens,
 et dicere: Bene sit vobis in creatura Dei. Quare illi
 vt bene vobis sit? Et inebriatur homines, & pereunt,
 cunctur creatorem suum: dum non temperant, sed
 iuntur creatis, creatore contemnitur. De talibus dicit
 Rom. 4
 non diligere ad beatitudinem: sed ad hoc probare & laudare

8 Tom. 5 lib. 8.
 de Ciuit Dei
 cap. 9.

9 In Psal. 12.
 in initio.

10 In Psal. 12.
 in initio.

11 To. 6. Tract. 2
 in epist.
 Ioan. in medi.

Rom. 4

laudare, vt ames creatorem: Quemadmodum si sponsa
 sponsae suae annulū, & illa acceptū annulū plus dilige
 sponsum, qui illi fecit annulū; nōne in ipso dono spō
 anima deprehēderetur, quāuis hoc amaret, quod dedit
 Certē hoc amaret, quod dedit sponfus: tamē si diceret,
 mihi annulus iste; iā illius faciē nolo videre; qualis esse
 nou de testaretur hanc amentia? Quis non adulteriū
 conuinceret? Amas aurum pro viro; amas annulum pro
 Si hoc est in te, vt ames annulū pro spōso, & nolis vide
 sum tuum: ad hoc tibi arram dedit, vt non te oppro
 auerteret. Ad hoc vtique arram dat sponfus, vt in arrā
 ametur. Ergo dedit tibi Deus omnia ista, ama illum
 ista. Plus est, quod tibi vult dare, id est, seipsum, qui
 Si autem amaeris hęc, quamuis Deus illa fecerit, & a
 ris creatorem, & amaeris mundum: nōne tuus amo
 terinus deputabitur? Denique 4 quid amas, vt Deū nō
 Dic mihi, Anima, si potes, aliquid, quod ille non fecit.
 spice vnioersam creaturam: vide vtrū alicubi cupiditas
 tenearis, & a diligendo creatorem impediaris, nisi ea re
 creauit ipse quem negligis. Quare autem amas ista, quae
 pulchra sunt? Possunt esse tam pulchra, quā illa, quae
 sunt? Miraris hęc, quia illum non vides: sed per ea que
 ris, ama quem non vides. Interroga creaturam: si illa
 remane in illa. Si autem ab illo est, non ob aliud perma
 amatori, nisi quia proponitur creatori.

CAP. XLII.

*Sicut fides amatur, licet non videatur; sic & Deū
 amari nō visus: sed gratis, non ad mercedē, amari*

1 Sed dicturus es mihi, Non illum video: quomodo
 amaturus quem non video? Et quomodo dicitur
 quem non vides? Modō ostendo, vnde conerit
 quod istis oculis non potes videre. Ecce amas
 quid in illo amas? Gratis eum amas. Sed fortē amas
 tuos, vt alia omitam, senex homo est: fieri enim
 vt habeas amicum senem. Quid amas in senē? In
 corpus, album caput, rugas in fronte, contractam manū
 Si corpus, quod vides, nihil deformius prae senectute
 aliquid amas, & corpus, quod vides, non amas, quia de
 est. Vnde vides quod ames? Si enim quæram a te:

in Psal. 79
in fine.

1 d. August.
Ho. 18. inter
quinq. in me.

Apoc. 12.

Job 4.

Psal. 72.

Iacobi 4.

In Psal. 99.
ante finem.

Ioan. 14.

ponitur es mihi. Homo fidelis est. Ergo fidem amas.
 mas; quibus oculis videtur fides, ipsis oculis videtur
 incipe ergo Deum amare, & amabis omnia propter
 di magnum testimonium. Diabolus certē accusator
 m est. Et quia non apud talem iudicem agit, quem
 potest in nos crimina falsa dicere. Non it apud quem
 Quia ergo falsa contra nos non potest dicere, quærit
 dicat. Ideo tentat, vt habeat quod dicat. Hic ergo
 ius noster, qui nobis inuidet regnū cælorum, qui
 vt tibi simus, vnde ipse deiectus est. Nunquid, inquit,
 colit Deum? Adhuc ad hoc prouocamur: ad aduer
 gratis Deum colamus, quando ille quærens quod ob
 pro magno se putauit iouenisse, quia dixit, Nun
 quis Iob colit Deum? Non quia viderat cor ipsius,
 videbat diuitias eius. Cauere debemus, ne ad
 im diligamus Deum. Quid enim? Propter præ
 ulecturus es Deum? Quale præmium est, quod tibi
 est Deus? Quicquid tibi aliud dederit, minus est, quā
 nolis non gratis; vt aliquid ab ipso accipias. Gratis cole, &
 accipies. Se enim seruat tibi Deus, quo fruaris; & si
 que fecit; qualis est ille qui fecit? Si pulcher est mūdus
 amifer mūdus? Euelle ergo cor tuum ab amore creaturæ,
 creas creatori? & dicas quod in Psalmo scriptum est:
 autem adherere Deo bonum est. Si autem deseris eum
 fecit, & amas illa quæ fecit; deserto illo qui te fecit, adul
 sic clamat epistola Iacobi, ad alteros appellans, Adulteri
 e adulteri? Quæris vnde? Nescitis, inquit, quia amicitia
 quandi inimica est Deo? Quicunque ergo voluerit ami
 huius sæculi; inimicus Dei constituitur. Expresserat,
 terat, Adulter. Anima, deserto creatore, amans creatu
 altera est. Illius enim amore nihil castius, nihil delect
 us. Illo deserto, hoc amplectendo, efficeris immunda
 ra, vt illius amplexibus digna sis, dimitte ista, & illi in
 grans. Nō est castum cor, si Deum ad mercedem colit.
 ergo Mercedē de Dei cultu nō habebimus? Habebimus
 sed ipsum Deū, quem colimus. Ipse nobis merces erit,
 debimus eum sicuti est. Attende quia mercedem con
 Amatoribus suis Dominus Iesus Christus quid dicit?
 diligit me, mandata mea custodit: & qui diligit me, dili
 gēter a patre meo; & ego diligam eum. Quid illi ergo dabis?
 tendam meipsum illi. Si non amas, parum est; si amas; si

su piras, si gratis colis eum, à quo gratis emptus es, eum promerueras, vt te requireret? si consideres in te eiu, suspiras, & inquietum habes cor desiderio eius, eum aliquid quaerere ab eo: ipse tibi sufficit. Quantu auarus, sufficit tibi Deus. Etenim auaritia terram possidere totam, adde & caelum: plus est, qui fecit terram. Discamus in istis humanis coniugis cohabitatio, quale sit ad Deum. Certè humana coniugatio diligit vxorem suam, qui propter dotem illam dicitur, maritum castè diligit, quæ propterea diligit, quia dicitur nauit, aut quia multum donauit. Donauit & diues pauper factus est maritus. Quàm sunt proscripti, à caribus multis dilecti sunt? Probata funt multa casta calamitatibus maritorum: & ne alius vxores amare, quæritum puarentur, non solum non deseruerunt, sed obsecratur sunt. Si ergo maritus carnalis gratis diligitur diligitur, & vxor carnalis gratis diligitur, si castè Deus quomodo diligendus est, verus & verax animus ad prolem sempiternæ vitæ succudans, & steriles prolem permittens? Illum ergo sic diligamus, vt aliud prolem non diligamus: & fiet in nobis, quod in Psalmo cantatum & hæc vox nostra est: In quacunque die inuocaueris sciu, quoniam Deus meus es tu. Hoc est quippe Deum, gratis diligere Deum.

CAP. XLII.

Quid sit inuocare Dominum: & qui eum non inuocauerit, licet clamet ad Deum.

Proinde de quibusdam Deum non castè diligentibus dictum est: Dominum, inquit Palmitia, non inuocauerunt. Quasi Dominum sibi inuocare videbatur, & Deum de hereditatibus, de amplificanda pecunia, de prole in via ista, de cæteris temporalibus rebus. Ideo quid tibi timerunt timore, vbi non erat timor. Quid est, vbi erat timor? Ne illis subtraheretur pecunia, ne aliquo modo eorum minus fieret. Postremo, ne minus anconuerent in hac vita, quam sibi sperabant. Ad illum quidem mare non cessauerunt; & tamen Dominum non inuocauerunt. Quid est ergo, Dominum non inuocauerunt? Deum in se non vocauerunt. Ad cor suum non inuocauerunt, mino se habitari noluerunt. Et ideo quid eis contigit?

timore, vbi non erat timor. Ideo de rerum præmissione itemerunt, quoniam non erant pleni illo, non inuocauerunt, nō gratis amauerunt. Deus quippe se coli, gratis se vult diligi, hoc est, castè amari: non se se amari, quia dat aliquid præter se, sed quia dat se. Non inuocat Deum, vt diues fiat; Deum non inuocat: non inuocat, quod ad se vult venire. Nam cum dicitur: mihi diuitias: non vis, vt ipse Deus ad te veniat: sed diuitiis veniat ad te. Quod vis vt ad te veniat, hoc inuocatur Deum inuocates, ipse ad te veniet; ipse esset tuus. Nunc autem vis habere arcam plenam, & inane scitiam. Deus non implet arcam, sed pectus. Quid tibi exterioribus diuitiis, si te interior premat egestas? Ergo propter sæcularia commoda, qui propter terrena bona, propter præsentem vitam, & terrenam felicitatem, inuocatur Deum; non inuocatur Deum. Hoc est enim illum inuocare, in te vocare; quodammodo eum in domum cordis inuolare. Non autem auderes tantum patrem familias inuolare, nisi nosse ei habitaculum præparare. Si enim tibi dicat: Ecce inuocasti me, venio ad te; quò intrabo? Tantas fortitudinis tuæ sustinebo? Si seruum meum in domum inuitares, nonne eam prius mundare curares: si inuocas cor tuū, & plenum est rapinis. Quo inuocatur Deus, plebus blasphemis, plenum est adulteriis, plenum est ira & invidia, & inuocas me? Dico ergo breuiter homini auaro: inuocas Deum? Vt det tibi lucrum? Lucrum ergo inuocatur Deum: quia hoc lucrum, quod concupiscis, non habere per seruum tuum, nō potes habere per colonum, per clientem tuum, per amicum tuum, per satellitem. Inuocas Deum; ministrum lucri tui facis Deum. Viluit Deus. Vis inuocare Deum; gratis inuoca. Auare, an parum vis, si te ipse Deus? Deus si ad te veniat sine auro argento, non visillum. Quid ergo tibi de his quæ fecit tibi sufficit, cui Deus ipse non sufficit? Denique, si Deum inuocas, vt veniat ad te pecunia, vt veniat ad te hare, vt veniat ad te sæcularis dignitas: illa inuocas, quæ vis inuocare ad te: sed Deum tibi adiutorem ponis cupiditatum, & auditorum desideriorum: Deus bonus, si det quod vis, si male vis? Nonne erit tibi non dando magis miserum? Potrà si non dederit, iam nihil tibi Deus est, & dicis,

In Psal. 52. in medio.

In Psal. 30. conc. ante medium.

In Psal. 30. ante medium.

Psalm. 11.

ibidem immediatè.

In Psal. 74. in princip.

Quantum rogavi, quam saepe rogavi: non sum Quid enim petebas? Fortè mortem inimici tui. Quid enim petebas? Qui te creavit, ipse & illum: homo es, & ille. Deus autem iudex est; audit ambos, sed non ambos. Tristis es, quia non es exauditus contra illum: quia non est exauditus contra te. Ego, inquis, non habeo inimici mei petebam mortem; sed vitam filij mei. Quid mali petebam? Nihil mali petebas, sentiebas. Nam quid si ille raptus est, ne malitia multum tibi noceret? Sed peccator, inquis, erat; & ideo non eum vivere, vt corrigeret. Tu volebas eum vivere, vt esset. Quid si Deus noverat, si viveret, peiores futurum ergo nosti, quid illi prodesset, mori an vivere? Si enim nosti, redi ad cor tuum: dimitte Deo consilium suum, ergo, inquis, faciam? Quid orem? Quid ores? Quod dicit Dominus, quod te docuit caelestis magister. Invoce Deum: ama Deum, tanquam Deum. Illo melius est, ipsum desiderare, ipsum concupiscere. Vide innotuit Deum in Psalmo: Vnam petij ad Domino, hac requiritur, est quod petis? Vt inhabitet in domo Domini, peto dies vitae meae. Vt quid hoc? Vt contem pler delectat Dominum. Si ergo amator Dei esse vis; sincerissimis me castisque suspiriis ipsum dilige, ipsum ama, illi flagra, illi quo iocundus nihil inuenis, quo melius, quo latius diuturnius nihil. Quid enim tam diuturnum, quam id est sempiternum? Non timeas, ne aliquando à te petere facit ne tu percas. Si ergo tu invocas Deum tanquam si amas Deum, tanquam Deum, securus esto, dum ad eternam salutem clamaveris, sicut dicit Psalmus, Vocem meam clamavi, utique exaudieris.

Sapient. 4.

Psalm. 101.

Psalm. 94.

C A P. XLII.

Dei exauditiones discernuntur: & quomodo quidam ad salutem, quidam ad salutem exaudiantur, exemplum ostendunt.

Sed iam discernamus exauditiones Dei. Invenimus quosdam non exauditos ad voluntatem, exauditos ad salutem: & rursus quosdam invenimus exauditos ad voluntatem, & non exauditos ad salutem. Hoc discerne, hoc tenet exemplum eius, qui non est exauditus ad voluntatem, sed ad salutem. Audi Apostolum Paulum; nam in ista exauditionem ad salutem, ostendit illi Deus: Sufficit tibi,

1 To. 9. Tract. 4 in epist. 102. in medio.

1 Cor. 12.

infirmum perferit. Rogasti, clamasti: ipsum semel, quod clamasti, audiuit: non meas à te: novi quid faciam. Tu vis auferri medicum, quo vris: ego novi infirmitatem, qua gratarius ad salutem exauditus est, ad voluntatem non est exauditus: nos denique invenimus exauditos ad voluntatem, non ad salutem: Invenimus, putamus, aliquem nequam, impium exauditum à Deo ad voluntatem, non exauditum ad salutem? Si alicuius hominis exemplum posuero, curus es mihi, Tu illum dicis iniquum; nam iustus iustus non esset, à Deo non exaudiretur. Talem itaque iustus sum, de cuius iniquitate & impietate nemo dubitavit: ipse petiit Iob, & accepit. Nonne ipse est anti-
 serpens, qui per feminam, venenum primo homini dedit? Qui & ipsi Iob feminam propterea frivavit, per caritatem non consolaretur, sed tenraretur. Ipse diabolus dicitur virum Iob tentandum, & accepit: petiit Apollonius auferretur stimulus carnis; & non accepit. Sed Apollonius exauditus est, quam diabolus. A postolus enim ex-
 est ad salutem, etsi non ad voluntatem. Diabolus ex-
 est ad voluntatem, sed ad damnationem. Ideo enim est ille tentandus, vt eo probato, esset ille cruciandus. Non tantum in veteribus libris invenimus, sed & in scripturis. Petierunt daemones à Domino, cum eos excluderet. Non eis potest Dominus, vt nec illi accederent? Non enim, si nollet, curi erant contra Regem caeli & terrae. Certi tamen in-
 maria, & certa dispensatione dimisit daemones: in portum tenderet diabolus in eis domo inari, qui vitâ porcorum. Daemones ergo exauditi sunt, A postolus non est ex-
 An potius, quod verius est, dicamus; imo Apostolus ait, Daemones non sunt exauditi? Illorum voluntas huius sanitas perfecta est. Secundum hoc intelligere debemus, quia Deus etsi voluntati nostrae non dat, salutem dat. Non enim hoc petieris, quod tibi obest, & medicus novit tibi obest tibi? Non enim non te exaudivit medicus, sed forte tu frigidam aquam petis; & si prodest, statim dat: si non prodest, non dat. Non exaudivit? An potius ad sanitatem exaudivit, quia voluntati contradixit? Multi dati sunt in ista sua malo suo, sicut de quibusdam dicit Apostolus: Trahit eos Deus in desideria cordis eorum. Petit aliquis magnam

to. 1.

Math. 2.

10

Vide in Psal. 28. conc. 3. post princip. Rom. 1.

pecuniam: accipit malo suo. Quando illam non
 rum timebat: habere illam cepit, praeda factus est.
 Nonne malo suo exarditus est, qui voluit habere,
 throne quæretetur, quem pauperem nemo quærebat.
 luntatem etiã Israelitæ exaudiri sunt: & cum adhuc
 in ore ipsoru, nosti quæ consecuta sunt. Noli ergo
 habere, ad voluntatem exaudiri. Aliquando Deus
 quod petis: & Deus propitiu negat quod petis.

CAP. XLIII.

*Non est murmurandum contra Deum, si quando
 quod ab illo petitur: ipse medicus est, & sui quæ
 expedit.*

Itaque aliquando aliquid desideratur ab illo, & non
 vitæ horam dandi, qui tuos curat. Quare ista dico
 quando forte non fuerit exauditus, aliquid iustum
 Deo, (nam quando iniustum aliquid petit, in penam
 auditur): sed aliquid non iniustum petens, si forte nō
 exauditus; non minuatur animo, non deficiat. Quan
 non dat, ideo non dat, ne obisit quod dat. Neque enim
 iniustum petebat Apostolus, quando rogabat vt auferretur
 eo stimulus carnis, angelus sathanæ, à quo colaphizatus
 tamen rogauit, & non accepit: quia tempus adhuc
 eendæ infirmitatis. Petiit Iob tentandum diabolus, &
 Quid dicam? Reuera comparandus Apostolus diabo
 stous rogat, & non accipit. Diabolus petit, & accepit.
 accepit Apostolus propter perfectionē suam: accepit
 ad damnationem. Deniq; ipse Iob accepit sanitatem
 tunitate. Dilatus est enim vt probaretur, & diu sedat
 re, & multa dixit, & rogabat Deum vt auferrentur ab
 & Deus non auferrebat. Citius diabolus exaudiu it
 tandum, quàm ipsum Iob ad sanadum. Diserte ergo
 stiani, non murmurare aduersus Deum, & quando no
 diminui; ne deficiat in vobis, quod supra scriptum est.
 gulos dies benedicam te. Ipse filius, ipse vnicus Patris
 venerat soluere quod non debebat; mori in manibus
 rum, sanguine suo delere chirographum mortis nos
 hoc venerat: & tamen vt tibi ostenderet exemplum p
 transfigurauit corpus humilitatis nostræ conformem
 gloria: sua: Pater, inquit, si fieri potest, transeat calis

quoniam nō acciperet, quod petere videbatur,
 os dies benedicam te: Veruntamen non quod ego
 sed quod tu vis, Pater. *An tunc non fuit ad nostram
 pro sua reuerentia exauditus Christus, cum non solum
 murauer contra voluntatem patris, sed suam etiam ad
 voluntatem conformauer: Quid vis amplius? Si murmu
 rum in domo magna nō audiret paterfamilias; que
 diceret, Quanta nos hic patimur, & nemo nos audit?
 id dicit illud de Deo, Quanta hic patior, & nemo me
 si audiret me, forte dicit, tolleret mihi tribulationem.
 & tribulor. Tantum tu tene vias eius, & quando tribu
 lit re. Sed medicus est, adhuc putre habes, nescio quid.
 sed adhuc fecit, & non tollit manum, nisi seuerit,
 m videtur. Etenim medicus crudelis est, qui exaudit
 em, & parit vulneri & putredini. Marres quomodo
 in balneis ad salutem filios? Nonne paruuli clamant
 gnus earum? Illæ ergo crudeles sunt, vt non parcant, vt
 audiant lachrymas? Nonne plene sunt pietate? Et ta
 amant pueri, & non eis parcurit. Sic & Deus noster
 est charitate: sed ideo videtur *clamantes in tribulatione*
 audire, vt sanet, & parcat in sempiternum; & vt appa
 rimus colens Deum, quantum colat Deum: vt videatur,
 gratis colat Deum, à quo salutem gratis accipit. Si enim
 & Deus: Quid dedisti mihi, vt facerem te? Certè si fa
 promerui me, non me promerueras, antequam facerem
 id dicturi sumus ei, qui primò gratis nos fecit? Quia
 est non quia aliquid meruimus. Deinde de ipsa repara
 tione secunda natiuitate quid dicturi sumus? Merita nostra
 villa nobis salus perpetua mitteretur à Domino? Absit.
 nra nostra aliquid facerent, ad damnationem nostram
 Non venit ille ad inspectionem meritorum, sed ad rem
 am peccatorum. Non fuisti; & factus es. Quid Deo
 Malus fuisti, & liberatus es. Quid Deo dedisti? Quid
 eo gratis accepisti? Merito & gratia nominatur, quia
 aur. Exigitur ergo à te, vt & tu gratis eum colas: non
 temporalia, sed quia præstat æterna. Sed ipsa æterna
 aliter cogites: & cogitando æterna carnaliter, nihil
 Dei gratis non colas. Quis enim? Si ideo colis Deum,
 tibi fundum; nō eum culturus es, quia tollit tibi fun
 Sed forte tu dicis: Ideo eum colam, quia dabit mihi vil
 tant tamen temporalium. Nihilominus adhuc corruptam
 mentem*

4 Serm. 53. de
 verb. Domini
 in medio.

in Psal. 144.
 vitæ medium

2 Corinth. 12.

Psal. 144.

Matth. 26.

Hebr. 5.

2 In Psal. 55.
 conc. 2. ante
 finem.

in Psal. 45.
 in medio.

pecuniam: accipit malo suo. Quando illam non
rum timebat: habere illam cepit, praeda factus est.
Nōnne malo suo exauditus est, qui voluit habere,
trone quæretur, quem pauperem nemo quærebat,
luntatem etiā Iſraēlitiæ exauditi sunt: & cum adhuc
in ore ipſorū, noſti quæ confectura ſunt. Noli ergo
habere, ad voluntatem exaudiri. Aliquando Deus
quod petis: & Deus propitiuſ negat quod petis.

CAP. XLIII.

*Non eſt murmurandum contra Deum, ſi quæ
quod ab illo petitur: ipſe medicuſ eſt, & ſci quæ
expediat.*

ITaque aliquando aliquid deſideratur ab illo, & non
uit horam dandi, qui tuos curat. Quare iſta dico:
quando forte non fuerit exauditus, aliquid iuſtum
Deo, (nam quando iniuſtum aliquid petit, in pecunia
auditur;) ſed aliquid non iniuſtum petens, ſi forte non
exauditus; non minuatur animo, non deſiciat. Quæ
non dat, ideo non dat, ne obſit quod dat. Neque enim
iniuſtum petebat Apoſtoluſ, quando rogabat vt auſer-
eo ſtimuluſ carniſ, angeluſ ſarhanæ, à quo colaphiza-
tamen rogauit, & non accepit: quia tempuſ adhuc e-
cendæ infirmitatiſ. Petiit Iob tentandum diaboluſ, &
Quid dicam? Reuera comparandus Apoſtoluſ diabo-
ſtoruſ rogat, & non accipit. Diaboluſ petit, & accepit.
accepit Apoſtoluſ propter perfectione ſuam: accepit
ad damnationem. Deniq; ipſe Iob accepit ſanitate
tunitate. Dilatuſ eſt enim vt probaretur, & diu ſedit in
re, & multa dixit, & rogabat Deum vt auferrentur ab
& Deus non auferabat. Citiuſ diaboluſ exaudiuit ab
tandum, quàm ipſum Iob ad ſanādum. Diſcite ergo
ſtiani, non murmurare aduerſuſ Deum, & quando non
diminiſ; ne deſiciat in vobis, quod ſuprà ſcripſeum eſt.
guloſ dieſ benedicam te. Ipſe filiſ, ipſe vniciſ Patruſ
venerat ſoluere quod non debebat; mori in manibuſ
rum, ſanguine ſuo delere chirographuſ mortuſ noſtriſ
hoc venerat: & tamen vt tibi oſtenderet ex emulphuſ
transfigurauit corpꝯ humilitatiſ noſtræ conformem
gloriæ ſuæ: Pater, inquit, ſi fieri poteſt, tranſcaſ calu-
tatem

4 Serm. 13. de
verb. Domini
in medio.

8 In Pſal. 144.
vltima medium

1 Corinth. 12.

Pſalm. 144.

Math. 26.

quantiuſ nō acciperet, quod petere videbatur,
os dieſ benedicam te: Veruntamen non quod ego
ſed quod tu viſ, Pater. *An tunc non fuit ad noſtram
pro ſua reuerentiæ exaudiuſ Chriſtuſ, cum non ſolū
conſtraret contra voluntatem patruſ, ſed ſuam etiā ad
ſuam eſt formaret: Quid viſ ampliuſ? Si murmu-
ſuū in domo magna nō audiret paterfamiliaſ; que-
ſideret, Quāta noſ hic patimur, & nemo noſ audit?
ſed dicis illud de Deo, Quanta hic patior, & nemo me
ſed audiret me, forte dicis, tolleret mihi tribulationem.
& tribulor. Tantum tu tene vias eiꝯ, & quando tribu-
ſtre. Sed medicuſ eſt, adhuc putre habes, neſcio quid.
ſed adhuc ſecat, & non tollit manuſ, niſi ſecuerit,
non videtur. Etenim medicuſ crudeliſ eſt, qui exaudit
em, & parciſ vulneri & putredini. Matres quomodo
in balneiſ ad ſalutem filioſ? Nōnne paruuli clamant
ſuſ earuꝯ? Illæ ergo crudeleſ ſunt, vt non parcant, vt
ſudant lachrymaſ? Nōnne plenæ ſunt pietate? Et ta-
ſumant pueri, & non eiſ parciſ. Sic & Deus noſter
eſt charitate: ſed ideo videtur clamantem in tribulatione
audire, vt ſanet, & parcat in ſempiternuſ; & ſ vt appa-
ſimus colens Deum, quantum colat Deum: vt videatur,
gratiſ colat Deum, à quo ſalutem gratiſ accipit. Si enim
& Deus: Quid dediſti mihi, vt facerem te? Certè ſi fa-
meruiſti me, non me promerueras, antequam facerem
quid dicturi ſumuſ ei, qui primò gratiſ noſ fecit: Quia
eſti non quia aliquid meruiſtuſ. Deinde de ipſa repara-
te ſecunda natiuitate quid dicturi ſumuſ? Merita noſtra
vt illa nobiſ ſaluſ perpetua mitteretur à Domino? Abſit.
noſtra aliquid facerent, ad damnationem noſtram
Non venit ille ad inſpectionem merituruꝯ, ſed ad re-
noſtꝯ peccatoruꝯ. Non fuiſti; & factuſ eſ. Quid Deo
Maluſ fuiſti, & liberatuſ eſ. Quid Deo dediſti? Quid
Deo gratiſ accepiſti? Merito & gratia nominatur, quia
deur. Exigitur ergo à te, vt & tu gratiſ eum colat: non
temporalia, ſed quia præſtat æterna. Sed ipſa æterna
aliter cogites: & cogitatur æterna carnaliſ, pibiſ
Deū gratiſ non colat. Qui enim? Si ideo colit Deum,
tibi fundum; nō eum calutur eſ, quia tollit tibi fun-
ſed forte tu dicis: Ideo eum colam, quia dabit mihi vil-
non tamen temporalem. Nihilominuſ adhuc corruptam
mentem*

Hebr. 9.

2 In Pſal. 99.
concl. 1. ante
finem.

1 In Pſal. 49.
in medio.

mentem geris. Amore enim caeco non colis; adhuc
 experis. Ea enim vis habere in futuro saeculo, quae
 est relinquas. Mutare vis voluptatem carnalem, non
 Non laudatur in eo ieiunium, qui ad luxuriosam car-
 ventrem suam. Inuitantur enim, aliquando homi-
 cœnam magnam, & cum ad eam voluit aucti venire, iei-
 Nunquid hoc ieiunium continentiae, & non potius
 riaz deputandum est? Noli ergo talia sperare tibi danda
 qualia te hic iubet contemere. Hæc enim sperantur
 ideo turbabantur in illa quæstione. Nam & ipsi tes-
 nem sperant, sed ad tales voluptates corporis se sperant
 rectoros, quales hic amant viucentes. Ideo cum illis pro-
 retur quæstio illa à Sadducæis, qui non credunt resurrectio-
 do illa muliere, quæ nupsit septem fratribus sibi inter sac-
 ribus, cuius eorum in resurrectione futura erat: vox debet
 & respondere non poterant. At verò Domino quando e-
 posita; quia nobis talis resurrectio promittitur, non qua-
 tantur huiusmodi voluptates, sed quæ æterna de iplo Deo
 dia cõparentur: respondit Dominus, & ait: Erratis, nescitis
 scripturas, neque virtutem Dei. In resurrectione enim
 nubent, neque vxores ducent. Non enim incipient
 est, non ibi quæretur successus, vbi non erit decessus, &
 erit? Sed erunt, inquit, æquales angelis Dei. Nisi forte
 quod angeli epulis quotidianis, & vino, quo te inebri-
 deant: aut hoc forte arbitraris, quod angeli vxores habent?
 Nihil eorum est apud angelos. Vnde gaudent angeli, nisi
 Dominus ait: Nescitis, quia angeli eorum semper vident
 Patris? Si ergo ad faciem Patris gaudet angeli, ad tale gra-
 te præpara; aut si inuenieris melius, quam videri facies
 illuc te præpara. Væ tali amoris tuo, si vel suspicaris al-
 pulchrius, quam est ille, à quo est omne pulchrum; qui
 teneat, ne illum cogitare & de eo gaudere merearis.

CAP. XLV.

Epilogus præcedentium, & huius libri Conclusio.

Omnis ergo à nobis circunciditur avaritia, si gratis
 tur Deus. Ad quod sanctus Iob in agone tentationis
 proboecat inimicus, cum de illo diceret, Nunquid gratis
 Iob Deum? Putabat enim diabolus, quod in Deo coleretur
 iustus cor inclinatum haberet in avaritiâ, & causa emol-

1 In Psal. 118.
conc. 22.

Iob 7.

erum temporarij, quibus cum ditauerat Domi-
 mercenarius ei pro tali mercede seruiret. Sed quam
 m coleret tentatus apparuit. Si ergo & nos cor non
 inclinatum in avaritiam; neque diuitiis, neque volu-
 saculi dediim: neque rerum terrenarum sollicitu-
 aut vanorum gaudiorum exultatione dissoluim: Deum
 mus, nisi propter Deum; vt sui cultus iple sit merces.
 Si Deu ideo colit, vt alium magis, quam ipsum, in quo
 laudum est, promeretur, non Deum colit, sed illud
 merfa delectatione assequi cõcupiscit. Sic ergo Deus
 tur: hoc enim colitur, quod diligitur. Vnde quia Deus
 in omnibus maior & melior inuenitur, plus omnibus dili-
 git, vt colatur. Quod verus eius cultor intelligens, & quæ
 si nō in rebus perituris exultare, bene secum perpensans,
 David Prophetæ, sic ait in quodam Psalmo. 4 Anima au-
 er exultabit in Domino: tanquam non quaerens alias
 reus diuitias; tanquam non quaerens circumfluere vo-
 luntis, bonis que terrenis: sed coniugem verū gratis amans,
 illo volens accipere, quod delectet, sed ipsum solum
 sponens, à quo delectetur. Quid enim melius Deo da-
 bit? Amat me Deus, amat te Deus. Ecce, pura, propo-
 nere quod vis. Si tibi Imperator diceret, Pete quod vis,
 tribunatus, Comitatus, iue ructares? Quanta tibi propo-
 & accipienda, & aliis largienda? Deo tibi dicente, Pete,
 quid petiturus es? Excute mentem tuam, exerce aua-
 ritiam, protende quantum potes, & dilata cupiditatem
 non quicquid, sed omnipotens Deus dixit, Pete quod
 possessionum es amator, desideraturus es totam terram:
 nes qui nascuntur, coloni tui, aut serui tui sint. Et quid;
 iam terram possideris? Mare petiturus es, in quo viuere
 non poteris. In hac avaritia te pisces superabunt.
 terte insulas possidebis: Transcende & hæc: pete & æ-
 quamuis volare non possis: porrige cupiditatem tuam
 ad cælum: dic eum esse solem, Junam, stellas; quia
 fecit omnia, dixit, Pete quod vis: tamen, nihil inue-
 niatur, nihil inuenies melius, quam ipsum qui fecit
 illa: Ipsum pete qui fecit, & in illo, & ab illo habebis om-
 nia: fecit. Omnia chara sunt, quia omnia pulchra sunt. Sed
 illo pulchrius est? Fortia sunt: sed quid illo fortius? quid
 in illis securius? Et nihil magis vult dare quam se. Si ali-
 inuenimus securius, si aliquid melius; illud petamus.

Tom. 1. li. do
innocent.
Sentent. 20.
In Psal. 77.
in medio.4 In Psal. 34.
cõc. 1. in medio.

Si autē aliquid peterimus, iniuriam faciemus illi, qui nobis, præponendo illi quod fecit, cū veitit seipsum, qui fecit. Ergone, si, qui Christiani dicimur, acciperimus caritatem, nos in affluentia bonorum secularium scinturos, & diceret nobis Deus, Aeterni in his eritis; gaudē & exultaremus in illis bonis? Eligeret forte aliquis gaudere: Abundant mihi ista, & bene mihi est: nihil quaero. Nondum cœpit ille esse amator Dei, nondum fuf; irare, tanquam peregrinus. Absit, Absit. Recedat seductoria, recedant blandimenta falsa. Nolumus quæ dedit, si non dat seipsum, qui dedit: Proinde auctore dicitur. S Si Deus veniens voce propria loqueretur nobis, quā non taceat per literas suas; & diceret homini ipsi, Peccare vis, peccata: fac quicquid te delectat; qui quid in terra, tuum fiat: cui tu eris iratus, intreat: quem tu lueris, rapiatur; quem cædere, cædatur: quem damnare, neur; quem possidere, possideas. Nemo tibi resistat, ne dicat, Quid facis? nemo, Noli facere, quod velis: nemo fecisti? Abundent tibi omnia ista terrena, quæ concupivie in illis, non vsque ad tempus, sed semper: faciem meam nunquam videbis. Ecce, omni ista terrena seculominibusque rebus abundabis: circumfuent te bonatemet non illa amittes, non illa deseres: quid vis amplius? Flegdemille, & gerneret, & diceret: Imo, tollatur, Domine, & faciem tuā videam. Exclamaret de Psalmo, & diceret, virtutum converte nos; & ostēde faciem tuam, & saluē. Et iterum illud: Vnam petij a Domino, hanc requiram. Ut inhabitem in domo Domini, per omnes dies vite. Quid, si propter terrenam felicitatem? Audi, quid sequitur: cōtemplere delectationem Domini, & protegi a templo, id est, esse templum eius, & protegi ab eo, hanc vnam a Domino. Hanc ergo vnam, o fideles, si petieritis, accipietis hanc vnam si cor vestrum exercueritis; & hoc soli si amtimueritis; nec invidetis felicitatibus terrenis, quibus stulti & miseri, & illam, qua in futuro est, felicitatem sperabitis: quam tunc nobis omnibus, cum hinc migraverim, Dem concedat, qui est benedictus in secula, Amen.

FINIS.

P. P. I.
 hic lactamur quasi
 ad capiendā Dei pro-
 Christiani data.
 Christum facti sunt Chri-
 & filij Der.
 Dei promissis nihil est du-
 dum; nihil timendum, ne
 cont.
 mationibus certificemur
 im Dei promissis
 via nobis factus est ad
 aternam suā passione,
 & resurrectione.
 qui primus a mortuis
 semper victurus; no-
 resurrectionē in se transf-
 erunt.
 Deo resuscitatio mor-
 tuorum: sed difficulter a quibus-
 resurrexerit creditur.
 quibus instrumentis, qui re-
 surrectionem corporum non cre-
 dunt.
 hominis comesta ab alio
 locis, utri in resurrectione sit
 mandata.
 nobis similitudinibus osten-
 dit, necessarium non esse, ut
 terra corpori resuscitandi ad
 eum locum redeat, in quo
 fuit in corpore.
 quiritur questio de abortivis
 fuit.
 qua mensura corporis resur-
 rexi sint, qui infantes aut
 mortui sunt, declaratur;
 quod in resurgentibus nulla
 veritas deservimus.

13. Resurgent in corpora spiritalia erunt, levia, & agilia.
14. Sicut hic quedam partes corporis non ad usum, sed ad ornatum faciunt: ita erit & post resurrectionem.
15. Refellitur opinio illorum, qui dicunt, quod & feminae omnes in sexu virilis resurgent.
16. Post resurrectionem nulla erit in nobis corruptio; nec ullis res adminiculo indigebimus: Deus quicquid pascet nos.
17. Carnalis anima, quæ desiderat similes delectationes in celo, quales hic habet, egrotat est: si sanetur, peribunt illa desideria; succedent de sanitate gaudia.
18. In celo nulla erit necessitas, nec ulla actio, nisi gratiarum: sed satietas ibi erit, nunquam saturata in laude & amore Dei.
19. Quale negotium futurum est in celo, non in necessitate corporals, sed in laude Dei.
20. Homines equales erunt angelis in laude Dei; non per syllabas, neque per verba, neque per locationem librorum; sed per contemplationem purissimā, Deum cognoscentes.
21. Explicatur hæc scriptura, Quo est, misit me: & quale sit illud verum esse, ostenditur.
22. Dies terre, & dies celi quales sint: qui & anni dicuntur.
23. Incitatio nostris desiderij ad illos dies & annos, qui nunquam deficiunt sed semper stant.

24. Quid

9 In Psal. 99.
ante medium

6 In Psal. 137.
in medio.

Psal. 79.

Psal. 16.

ELI

24. Quid sint anni Dei, & quid sit eternitas, & quomodo vocet nos Deus, & maneat in nobis.
25. De æterno Christi regno: & quod sit illud regnum.
26. Quod Christi regnū æternum sit futurum, hoc antea promissit Deus: & in quibus regnat, sedes eius sunt.
27. Coheredes Christi nos fecit Deus: qui & ipsius hereditas sumus, & ipse nostra.
28. In Christi hereditate nihil est priuatum: ad quam qui velit pertinere, priuati debet pre-ferre communia.
29. Nos Dei possessio sumus, & Deus nostra: sed Deo nos indigemus, non ipse nobis.
30. Sancti, quos Deus inhabitat, templum eius sunt & celum.
31. In caeli est patria nostra, ad quam peregrinantes & gementes ambulare debemus.
32. Qui celestem patriam desiderat, cognoscit se peregrinum, & positum in magna tribulatione.
33. In celesti patria, bona sunt non mixta malis, ad que capienda sinus cordis nostri extendendam & purgandam est.
34. Inquieti hic sumus: ciues er-

mus in illa ciuitate, & per litteras seruos suos, & per scripta inuicem.

35. Quantum distet inter vitam & futuram: & da melius dicitur quibus quam quid ibi sit.
36. In terra tabernaculum celo domus, in qua temporemebimus.
37. Qualis pax ipsa erit, quæperat omnē sensum & uoluntatem ostendit: hic non seculum laudari illam pacem, quam patria.
39. Visio Dei omnium mercedum laborum merces erit.
40. Deus summum illud à quo omnia bona sunt, inuolubraliter quid sit, & Deum non sit.
42. Non talia bona in terra expectanda, qualis hic terra.
43. Terra uiuentium quæ bonum illius terre quam desiderandum.
44. Conclusio, qua declarat ex iō digno nullo labore mereri possit requiri æternam

FELICITATE

CÆLESTIS PATRIÆ,

LIBER VNVS:

Scriptis D. Aurelij Augustini, Hipponensis
Episcopi, contextus.

CAPVT I.

In hic lactamur quasi infantes, ad capiendā Dei
promissā, Christianis data.

Hoc nosse, & Christiano corde tenere debemus, non ad præsentis temporis bonā nos factos esse Christianos, sed ad nescio quid aliud, quod Deus iam promittit, & homo nondum capit, De hoc enim bono dictum est, Quod oculus non uidit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit illis audire, nec in cogitationem hominis percipit, tantum, tam ineffabile non inuenit hominem perceptorem, Deum promissorem. Nunc enim quod ei promissum homo cæcus corde non percipit; nec ei potest ostendi in intellectu, quid ipse, cui promittitur, sit futurus: quia & infans non potest uerba loquentis intelligere, cum ipse loqui non potest, nec ambulare, nec aliquid agere; sed sicut eum uidemus ambulātem, indigum opis alienæ, tantum modo intel-possit eum, qui sibi loqueretur, & diceret ei; Ecce, sicut res ambulātem, operantem, loquentem, post paucos dies talis eris: attendens se & illum, quamuis quod promitteret: tamen suam considerans infirmitatem, non crederet & uideret tamen quod promitteretur. Nobis autem in infantibus in hac carne atque infirmitate iacentibus, tantum est quod promittitur, & non uidetur: & enigirur quia credimus quod non uidemus, ut incrematur uideret, credimus. Adhuc enim in ista carne quamdiu peregrinamur a Domino, ad Angelos sanctos, qui hoc uident, infantes in laudandi fide, pacendi specie: sic enim dixit Apostolus, **Quamdiu**

1 D. August.
Ser. 64. de uet.
Dom. in initi.
Eph. 1. 6.
1. Cor. 2.

2 Ibidem inf.

a Cor. 9.

Quamdiu fumus in corpore, peregrinamur a Domino. fidem enim ambulamus, non per speciem. Venturum in speciem, quæ nobis sic promittitur per Ioannem in eius: Dilectissimi, filij Dei sumus, & nō apparuit quidam. Filij Dei sumus per gratiam, per fidem, per sacramenta sanguinem Christi; per redemptionem Saluatoris, qui propter nos apparuit, ei similes erimus, quoniam videbimus eum. est. Ecce, ad quod nutrimur capiendū; ecce, ad quod minuitur percipiendum, comedendum, vt tamen quod comedimus minuat, & qui comedit, vegetetur. Nam modō cibum tantum comedendo, sed minuitur cibus, qui comeditur. Quod autem cōperimus comedere iustitiam, comedere sapientiam, comedere illum immortalem cibum; & nos vegetamur, cibus non minuitur. Si enim nouit oculus pacis luce, nec minuit lucem: non enim minor erit lux, quia videtur cibus; plurium oculos pacificat, & tamen tanta est, quāta erant paciscunt, & illa non minuitur. Si Deus dedit hoc lucem, fecit ad oculos carnis, quid est ipse lux ad oculos cordis? Si laudaretur nobis aliquis cibus magnus, quem prorsum esse pararemus ventrem: laudatur nobis Deus, paremus mem-

Vide Tom. 9.
li. 4. de Symb.
cap. 7.

CAP. II.

Per Christum facti sunt Christiani, dij, & filij Dei

z In Psal. 84.
in medio.
Matth. 6.
Ioan. 6.

Iam quidem dedit nobis Pater Christū suum, ad hoc ut illi dicamus *necesse est*, da nobis Christum tuum; quia quod dicitur, Panem nostrum quotidianū da nobis hodie. Est enim panis noster, nisi ipse qui dixit, Ego sum panis viuus de cælo descendens? Dicamus ergo illi, Da nobis Christum tuum. Dedit enim nobis Christum, sed hominem, quem nouimus. Dedit hominem: eum ipsum nobis daturus est Deum. Et quibus enim hominem dedit, quia talem illū hominibus dedit, quibus posset capi ab hominibus. Deum enim Christum non hominum capere poterat. Factus est hominibus homo, seruus deum diis. An forte arroganter dixit? Reuera arroganter ipse dixisset, Ego dixi, Dij estis, & filij altissimi omnium. Hanc ipsam adoptionem reuocamus, vt efficiamur filij Dei. Iam quidem fumus, sed per fidem. Sumus quidem, sed in

Ipsal. 81.

omnis in re. Spe enim facti sumus, sicut dicit Rom. 8. Spes autem, quæ videtur, non est spes. Quod enim speramus, quid sperat? Si autem quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus. Quid enim expectamus patientiam, nisi videre quod credimus? Modō enim credentes quod non videmus: permanendo in eo quod credentes credentes, merebitur videre quod credimus. Propterea quod ait? Dilectissimi, filij Dei sumus, sed nondum videmus quod credimus. Quis non exultet, si subito, nescio cui in manu, & ignorantem genus suum, patienti aliquam egenam, & ærumanam, & in labore constituto diceretur, Filius patris es; pater tuus amplo patrimonio gaudet in re vestra, te ad patrem tuum? Quali gaudio exultaret, si hoc non promissit diceret? Venit ergo non fallax Aristoteles, & ait, Quid est, quod de vobis desperatis? Quid est, quod vos affligitis, & mœrore conteritis? Quid est, quod concupiscentias vestras sequendo, in egestate itarum voluptatum in vultis? Habetis patrem, habetis patriam, habetis patrimonium. Quis est iste pater? Dilectissimi, filij Dei sumus. Ergo nondum videmus patrem nostrum? Quia non apparuit quid erimus. Iam fumus, sed in spe: nam quod non videmus apparuit. Et quid erimus? Scimus, inquit, ibidem est. Sed forte videndo Patrem, non videndo filium, eridebiti. Ipsū audi Christum: Qui me videt, videt & Patrem. Cū enim vnus Deus videtur, trinitas videtur, Pater, & Spiritus sanctus. Audi expressus, quia ipse filij debet nobis beatitudinem; & nihil interest inter visionem, & visionem patris. Ipse ait in Euangelio, Qui dicit me, mandata mea custodit, & ego diligam illum, & ostendam ipsum illi. Loquebatur illis, & dicebat, Ostendam illum illi. Quare? Non erat ipse qui loquebatur? Sed carnis oculo videbat, diuinitatem cor non videbat. Ad hoc autem quod vidit, vt per fidem cor mundaretur, vnde Deus dicitur. Dicitur enim de Domino, Fide mundans corda. & item dixit idem Dominus, Beati mundi corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Ergo si nobis promissit ostendere Deum, qualis est pulchritudo eius? Cogita; omnia ista, quæ sunt pulchra, quæ amas, ipse fecit. Si hæc pulchra sunt, quid est Dei? Si hæc magna tuut, quantus est ipse? Ergo ex istis quæ

Rom. 8.

I. Ioan. 5.

Ibidem

Ioan. 14.

Ioan. 24.

A Cor. 13.
Matth. 5.

hic amamus, illum magis desideremus; & contemnimus illum diligamus: vt ipsa dilectione per fidem cor mundum & mundatum cor nostrum inueniat aspectus illius, qui factus ex filiis hominum filios Dei: quia ex filio Dei fecit Deus filios hominis. Vide quæ sit illa participatio. Promissa quidem nobis participatio diuinitatis. Mentitur qui promittit, sed est prior factus particeps mortalitatis. Filius enim Dei princeps nostræ mortalitatis effectus est, vt mortalis homo factus princeps diuinitatis suæ. Qui tibi promittit communicat tecum bonum suum, prius tecum cõmunicauit mala tua, tibi promittit diuinitatem, ostendit in te charitatem.

CAP. III.

De Dei promissis nihil est dubitandum; nihil timendum ne non fiant.

Persequeremur ergo in fide, in spe, in dilectione, & in timore nominis Domini: æternus pater non nos fallit. Labi filij, vt suscipiant parentum suorum hæreditatem, qui mortuis successuri sunt: nos non laborabimus accipere hæreditatem, hoc est, diuinitatis participationem, ab illo patre non morientis succedamus, sed cum illo in ipsa hæreditate æternum vinamus? Deditisti (inquit ille) hæreditatem timoribus nomen tuum. Non dixisti, dabis: sed, dedisti hæreditatem, quia sicut certus est, qui accipit: sic & verax, qui promittit. hoc (vt alibi dicit) in sancto suo locutus est. ² Quid igitur timeas, ne non fiat quod Deus locutus est? Si haberes aliquem gratum, amicum & sapientem, quomodo diceret? Ille locutus est, si fiat necesse est, quod locutus est. Vir grauis est, nõ leuitate dicitur, non facile de sententia dimouetur; quod promittit, firmum est. Sed tamen homo est, qui aliquando, quod promittit, frangit, & non potest. De Deo non est, quod tu timeas. Quod verax est, constat: quia omnipotens est, constat: fallere te non potest; habet vnde faciat. Quid ergo times ne decipiaris? Quod est, vt tu te non decipias, & bene operando perseueres vsque in finem, cum daturus est quod promittit. Nunc enim, si hoc operarius es Dei, postea est tempus mercedem accipere. ³ Quid iam flagitas mercedem, antequam opereris? Si vero operarius ad domum tuam, nunquid dabis ei mercedem, si perfecerit opera sua? Nam peruersum eum existimabis, si dixerit

quam mercedem, & tunc operabor. Irasceris. Quare irasceris? Quia non habuit fidem homini mendaci. Quod non Deus irascitur, cum tu fidem non habebas ipsi verum quod tibi promissit, daturus est, non fallit, quia veritas non promittit. Sed times ne forte non habeat quod det. Impotens est, noli timere, ne non sit quod det. Immortalis est, non succedatur ei. Perpetuus est, securus esto. Si timeas ne præsumere tota die operarium tuum; crede & tu Deo tua: quia vita tua momentum temporis est ad Deum. Non enim fallis mercenarium tuum, timens Deum; & Deus fallit, qui iussit ne fallas mercenarium? Tamen tu promiseris, potes & non dare, & si non est in corde tuo salutaris, est tamen in fragilitate humana, inopia diffidens. Quid de Deo timeamus, qui nec fallere potest, quia verax est, & abundat omnibus, quæ fecit? Sed mercedem tuam accipis; forte quia capere nondum potes. Iam enim potest dare, sed tu non potes accipere. Exerce te operibus, in vinea: finito die pete mercedem: fidelis est, qui te ad vineam. ⁶ Et quid tibi est promissum? Videamus quid promittit. Aurum est, quod hic multum amant homines, quærent? An possessiones, ad quas fundunt homines aurum, & amant multum amant aurum? An amœna prædia, & amplæ vineæ; multa mancipia, animalia numerosa? Non est hæc mercedem, ad quam nos horatur Deus, vt in labore duramus. Quid dicitur merces ista? Vita æterna. ⁷ Si ergo deficiamus in laboribus, promissa mercede fortis esto. Quis est qui datur in vinea, & recedat illi de corde, quod accepturus est? Num oblitum mercedem suam; deficiat manus. Memoria illius mercedis, perseuerantem facit in opere; & tamen non promittit, qui te potest fallere. Quanto fortior esse debes Deo, quando promittit veritas, cui nec succedi potest, non potest, nec fallere potest eum, cui promissum est? Non ergo time, ne promissionem eius corruptat aliquis? Non habet. Ipse verò non corrumpit, quia verax est: potentior non habet, a quo eius promissio corruptatur. Certi ergo non time de promissis Dei.

D. August. serm. 245 de tēp. post init.

In Psal. 16. cōc. 1. in med.

To. 9. Traet. 3. in epist. 102. vltra tuod.

7 Ibidem inf.

In Psal. 74. in initio.

In Psal. 35. ante medium

In Psal. 60. post medium.

Psal. 60.

In Psal. 59. ante medium

In Psal. 35. post medium

Quibus rationibus certificemur de futuris Dei promissis

DEinde rebus etiam ipsis persuasit nobis Dominus, fidelem se esse promissorem, largū datorem. Magnam enim bonā praeiicit, & adhuc debitor est. Sed qui hanc rem iam tenet, de cæteri is credat, quæ credere debuit, & antea aliquid fumeret. Et nihil de Dei veritate formidare debemus, etiam si nihil adhuc exhiberet. Ecce iam putemus omnia promissit, nondum aliquid dedit: idoneus promissor est, fidelis redditor: tu tantum est pius exactor; etsi parum est infirmus, exigue miser cordiam. Non vides perbreues capitibus pulsare vbera matrum, vt lacte satientur? *Imperat?* Quæ Deus nondū implevit, impleturus est: Itaque nemus redditorum, vt credamus debitorem: quia & illud nondum dedit, dabit; sicut ea quæ nondum dederat, dabit. Nihil enim promittit, & non reddit: fidelis ille factus debitor, esto tu auarus exactor. Verum quid tibi Christus promissit? Quia immortalis eris, & dabit tibi vitam æternam. Vbi est hoc? Quando dabit? quando fieri potest? Purus erimus nos sic? Et quid sumus, vt ibi simus? Mortales, pro abieci, terra & cinis. Sed qui promissit, omnipotens est. Nos attendimus, quid sumus? Si ad illum; Deus est, omnipotens est. Non est facturus angelum ex homine, qui fecit hominem ex nihilo? Aut verò pro minimo habet Deus hominem, propter quem mori voluit vnicum suum? Attendamus ad beneficium dilectionis & promissionis Dei. Tales aras accipimus. Tenemus mortē Christi, tenemus sanguinem Christi. Quis mortuus est? Vnicus. Pro quibus mortuus est? Vtinam pro iustis, vtinam pro iustis. Sed quid? Etenim Christus, ait Apostolus, pro impiis mortuus est. Qui donauit impiis mortem suam, quid seruat iustis, nisi vitam suam? Erigat ergo se humana fragilitas, non desperet, non se collidat, non se auertat, quod dicat, Non ero. Qui promissit, Deus est; & venit, vt promitteret; apparuit hominibus, venit suscipere mortem nostram, promittere vitam suam. Venit ad regionem peregrinationis nostræ, accipere quod hinc abundat; opprobria, flagella, citharas, spūta in faciem, contumelias, spineam coronam, suspensionem in ligno, crucem, mortem. Hæc abundant in regione nostra; ad talia commercia venit. Quid hinc dedit? quid in

1 In Psal. 19. post princip.

Ibidem sup.

1 In Psal. 40. in fine.

4 In Psal. 31. cōc. 2. in init.
5 In Psal. 36 cōc. 1. in med.
6 In Psal. 148. ante medium

Rom. 7.

Dedit exhortationem, dedit doctrinam, dedit remissionem peccatorum: accipit contumelias, mortem, crucem. Dedit vobis de illa regione bonā; & in regione nostra penulit. Promissit tamē nobis, quod ibi futuri sumus, vnde venit, Pater, volo, vt vbi ego sum, & ipsi sint mecum. Tanta dilectio: quia vbi nos eramus, fuit nobiscum; vbi erimus cum illo. Quid tibi promissit, Deus, o homo? Quia victurus es in æternū. Non credis? Crede, quia plus est iam quod fecit, quā quod promissit. Quid fecerit, est pro te. Quid promissit? Vt viuas eum illo. Insuper plus est, quod mortuus est æternus, quā vt in æternum immortalis. Iam quod incredibilis est, tenemus. Si propter mortem mortuus est Deus, nō est victurus homo cum Deo? Mortuus est victurus mortalis in æternum, propter quem mortuus est qui viuit in æternum? Sed quomodo mortuus est Deus? Mortuus est mortuus est Deus? Et potest mori Deus? Accipit ex parte moreretur pro te. Non posset mori, nisi caro: non mori, nisi mortale corpus. Induit se, vbi moreretur pro te, vbi cum illo viuas. Vbi se induit morte? In virgine matris. Vbi te induit vitæ? In æqualitate patris. Quid enim tuū iam sursum est, quod hinc accipit; vbi mortuus est crucifixus est. Iam quædam primitiæ tuæ præcesserūt, quia quædam quia secururus es?

CAP. V.

Quia via nobis factus est ad vitam æternam sua passione, morte & resurrectione.

Pro passionem enim suam transiit Dominus *nos* Iesus Christus, a morte ad vitam: & fecit nobis viam, credentibus resurrectionem eius, vt transcamus & nos de morte ad vitam. Non magnum est credere quia mortuus est Christus: magnum est credere quia mortuus est Christus: & Paganī, & Iudæi, & omnes iniqui credunt. Hoc omnes credunt, quia mortuus est. Fides Christianorum, resurrectio est. Hoc pro magno habemus, quia credimus cum resurrectione. Et ipsam fidem in resurrectione Christi maximē commendauit Apostolus. Ait enim: Si credideris in corde tuo, Deus eum suscitauit a mortuis; saluus eris. Non dicit, Si credideris, quia mortuus est Christus, quod & Paganī, & Iudæi, & omnes inimici eius crediderūt: sed ait, Si credideris in corde

Ioan. 17.

1 In Psal. 124 ante medium
Vide To. 6. lib. 16. contra Faust. ca. 39.

Rom. 10.

tuò, quia Deus suscitavit illum à mortuis; saluus eris credere. 2 Resurrectionem enim nos Christiani non capite nostro iam factam, & in membris futuram. Capite Christus est: membra Christi, Ecclesia. Quod patet in capite, sequetur in corpore. Hæc est spes nostra. Ad hoc vidimus, ad hoc duramus, ad hoc perseveramus in tanta morte huius sæculi: consolante nos spe, antequam spes Res enim erit, cum & nos resurrexerimus, & in celestibus commutari, æquales angelis facti fuerimus. Quod sperare audeat, nisi veritas promitteret? nisi Christum resurrectione exhiberet? 3 Quia enim incredibile videbatur minibus, quod promittebat Deus, ex hac mortalitate, & pitione, abiectioe, infirmitate, pulvere & cinere futuram mines æquales Angelis Dei, non solum Scripturam cum minibus fecit, vt crederent; sed etiam fidei suæ posuit motorem, non quemlibet principem, aut quemlibet Angelum vel Archangelum; sed unicum filium suum, vt qua videretur perducturus esset ad illum finem, & quem promisit, per ipsum filium suum & offenderet, & præberet. Parum erat Deo, vt filium suum faceret demonstratorem viam ipsam viam fecit, vt per illum iremus regem nos, ambules per se. Promisit ergo, quia venturi essemus ad eum, ad illam ineffabilem immortalitatem, & cum Angelis æqualitatem. Quam longè eramus: quam ille sursum nos deorsum: quam ille in summo: quam nos in imo derati iacebamus? Sine expectatione salutis ærotabamus: inest medicus, quem non cognovit ærotus. Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Sed hoc quæ voluit ad æroti medicamentum, quod medicum occidit ærotus. Venit vt populum suum visitaret: occisus est, videret. Insinuavit se credentibus Deum, & hominem: Deum per quem facti sumus: hominem, per quem recreati sumus. 4 Sed ante resurrectionem non agnoscebatur à populo suo: maxime crucifixus ex infirmitate latuit, quis esset, donec resurgendo appareret. Non enim laus fidei Christianorum est, quia credunt mortuum Christum: sed quia credunt resurrexisse Christum. Nam mortuum, vt diximus, & passum credit: & hoc nobis pro crimine obiicit, quia in mortuum credidimus. Quæ igitur laus nostra? Credere resurrexisse Christum, & sperare nos resurrecturos esse per Christum: hæc

sem credimus & mortuum? Quia credere, si vitæ non possumus, nisi prius mortuum fuisse. Quis enim resurgit, nisi mortuus fuerit? Quis exiit, nisi prius dormierit? Sed nunquid qui dormit, necit vt resurgat? Hæc fides est Christianorum. 6 Hoc quod præcipue Christianos à gentili errore fecerunt: hanc tantummodo vitam esse credunt, & ideo sine peccatis, & diversis peccatis atque criminibus non merentur vitam. Nos vero aliam vitam credentes, & expectantes 7 deus vitam Christi, quia tenemus pignus, mortem Christomodo nobis non dabit bona sua, qui passus est mala in terra istis, in hoc sæculo maligno, quid abundat, & laborare, & mori? Hæc sunt mercimonia regionis: ad tales merces mercator ille descendit. Et quoniam mercator dat & accipit; dat quod habet, & accipit quod habet: etiam Christus in ista mercatura dedit & accepit. Dedit accepit: Quod hic abundabat, nasci, laborare, & mori. Dedit? Renacti, resurgere, & in æternum regnare. Quibus suis, tentationibus, passionibus, morte sua dedit nobis vitam, in qua sumus: resurrectione sua dedit vitam, in qua erimus. 9 Non enim venit ad aliud, nisi nollet, nec nasci velle. Causa resurrectionis vtrumque. Duo enim quædam nobis in genere humano nota sunt: unum autem incognitum. Nasci quippe homines, & mori sciebamus: resurgere & in æternum vivere, nesciebamus: igitur ostenderit nobis, quod non noveramus, suscipit quæ noveramus: ad hoc ergo venit.

CAP. VI.

qui primus à mortuis resurrexit, semper victurus; nostram resurrectionem in se transfiguravit. 1. genus humanum mori hominem noverat, resurgere non noverat. Ideo quid timeret, habebat: quod speraret, habebat. Vt ergo ille, qui propter disciplinam fecit timorem, propter præmium futuræ vitæ æternæ, daret spem resurrectionis; prior resurrexit Dominus noster Iesus Christus. Mortuus est post multos, resurrexit ante omnes. Hoc passum moriendo, quod iam multi passi erant: hoc iam fecit agendo, quod nullus ante illum. 2. Antea enim nemo timerat semper victurus. Resuscitati sunt iam mortui ante

ibidem inf.
Psal. 40.
6 Serm. 34. de verb. Apoft.
7 Ex Serm. de quinque panibus, quem citat Beda in ca. ad Hebr.
8 In Psal. 60. in medio.
9 In Psal. 62. cōc. 2. in med.
10 In Psal. 90. conc. 1. ante medium.
11 In Psal. 129. vltima medium. Vide in Psal. 126.

3 In Psal. 67. in initio.

3 In Psal. 109. in princip.

1. Cor. 1.

4 In Psal. 107. cōc. 2. in med.

aduentum Domini. Nam Helias resuscitauit mortuorum: sed resurrexerunt iterum morituri. Dominus quoque resuscitauit, morituri resurrexerunt, siue illi filii viduarum: siue illa puella duodecim annorum filia Archana: siue Lazarus. Taliter resuscitati sunt omnes tui. Semel nati sunt, bis mortui sunt. Nemo resurrexit, quem moriturus, nisi Dominus. 3 Exemplo itaque suo quid non timeres, quid sperares. Timebas mortem, mors est: desperabas de resurrectione, resurrexit. Sed dicitur: Ille resurrexit; nunquid ego? Sed resurrexit in eo quod accepit ex te. Ergo natura tua in illo præcessit te: & quod sumptum esse tibi te, ascendit ante te. 4 Resurrexit enim & adit in capite nostro caro nostra salua: in membris adhuc sibi sunt deserta. 5 Quia & ipse, qui dignatus est esse caput Ecclesie, carnem suam triduo resuscitauit: carnem nostram resuscitaturus est. Ideo suscitatum est caput, quod attendit corpus, ut non deficeret. 6 Non autem auderet sibi resurrectionem corpus promittere, nisi prius exurgeret caput, ut ne suggeratur ista cogitatio, Capiti licuit resurgere, quia ceteris non premebatur, & nullum peccatum erat in illo: nos facturi sumus? Sperabimus talem resurrectionem, quod in Domino præcessit, cum peccatis nostris grauauerimur? præcessit ille sine peccato, ut deleat peccata sequentium. In culpa non erat, sed per illum omnium culpæ debebantur. 8 Scilicet te ergo resurrecturum, & tunc futurum omnimodò sic peccato; quoniam ille surrexit, qui primus fuit sine peccato. Non dicere, Ego non sum dignus propter peccata. Non es dignus, sed multa apud illum redemptio. Et ipse redimet Israel ab omni nobis iniquitatis suis. 9 Mortuus enim est, propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram. Speramus ideo membra, quod in capite demonstratum est. Non erant membra sua, quorum caput leuauit in cælum: 10 Probet bium est antiquum & verum; ubi caput, & membra. Christus in cælum ascendit, quò nos secuturi sumus. Non remansit apud inferos, resurrexit, iam non moritur. Cum resurrexerimus nos, iam non moriemur; 11 si membra ipsius sumus. Si autem membra eius sumus, tunc sumus dilecti eius, tunc ad nos pertinet illa resurrectio, quæ præcessit in Domino: ut lux surrexerit ante nos, nos post lucem: quia in vanum est nobis ante lucem

1 Reg. 17.
4 Reg. 4.

Luc. 17.
Lucæ 8.
Ioan. 11.

3 In Psal. 79.
cōc. 2. in fine.

4 In Psal. 125.
post princip.

5 In Psal. 120.
ante finem.

6 In Psal. 131.
in medio.

7 In Psal. 129.
in fine.

8 Ibidem infra.

Psal. 129.
9 In Psal. 102.
ante medium.

10 In Psal. 29.
Enarr. 2. in
Princip.

11 In Psal. 126.
in medio.

1. Cor. 5. 5.

Psal. 126.

alitudinem querere, antequam moriamur: cui lux nostra non sit exaltatus in carne, nisi posteaquam est. Constituti ergo membra eius; & in membris eius sumus, cum somnum accepimus, tunc surgemus in resurrectione. Vnus resurrexit iam non moriturus. Resurrexit Ioan. 11. sed moriturus: resurrexit filia Archana, sed moriturus: resurrexit Christus, sed moriturus: resurrexit filius viduarum, sed moriturus: Christus resurgens ex mortuis non moritur, & mors ei ultra non dominabitur: opera resurrectionem: & propter hoc esto Christianus, propter illam felicitatem terræ huius. Nam si propter felicitatem vitæ huius vis esse Christianus, quando illa lux tua quæ fuit mundanam felicitatem; ante lucem vis iurisdictione est ut in tenebris perseueres.

CAP. VII.

Deo resuscitatio mortuorum; sed difficulter à quibusdam ipsa resurrectio creditur.

Quomodo ergo animæ nostræ promittitur beatitudo; sic & carni nostræ promittitur resurrectio. Resurrectio talis nobis promittitur. Audite Christiani, & dicitis, & quæ sit spes Christianorum. Quare sumus Christiani? Non ad hoc sumus Christiani, ut terrenam nobis felicitatemus, quam plerumque habent & latrones, & sceleratissimi aliam felicitatem non sumus Christiani, quam tunc tenemus, cum vira ista huius sæculi rota transierit. Ergo propter nobis & carnis resurrectio; & talis resurrectio carnis promittitur, ut caro quidem illa, quam modo portamus, sit in fine. Nec incredibile nobis videatur. Si enim Deus nos, qui non eramus; magnū est illi reparare, qui eramus? hoc nobis incredibile non videatur; quia quasi putrescere nos videmus, & ire in cineres, & in puluerem: aut si in cineribus aliquis mortuus, aut si canes dilaniant eum, putatur quia inde non erit resurrecturus? Omnia quæ dissepuntur in fauillas quasdam putrescunt, integra Deo sunt. In illa elementa mundi eunt, vnde primò venerit, quando facti sumus. Non illa videmus, sed tamen Deus vnde scit, producit quia & antequam essemus, vnde sciebat, nos produxit. Ergo resurrectio carnis nobis promittitur. *Quamquam*

1 In Psal. 62.
ante medium.

autem de ista Dei promissione nemo fidelis potest ambigere
 2 in nulla re sic ab infidelibus contradicatur fidei Christi
 quam in hac resurrectione carnis. Denique ille, qui nunc
 in signum qui contradicatur, & ipse ideo carnem suam
 tavit, vt obuiam fieri contradicitori: & qui posset membra
 sic sanare, vt ea vulnerata fuisse non apparet; cicatrices
 uuit in corpore, vt vulnus dubitationis sanaret in corde. In
 ergo re tam vehementer, tam pertinaciter, tam confidenter
 tentiosè contradicatur fidei Christianæ, sicut de carnis resurrex-
 ctione. Nam de animi immortalitate multæ etiam Philo-
 gentium multa disputauerunt, & immortalem esse ani-
 hominis, plueibus & multiplicibus libris descriptum ma-
 riaz reliquerunt. Cum ventum fuerit ad resurrectionem
 non titubât, sed apertissimè contradicunt: & contradic-
 talis est, vt dicant fieri non posse, vt caro ista terrena pos-
 velum ascendere. Neque paganos tantum, vel etiam Iu-
 æum hæreticus; sed aliquando etiam frater ipse Catholicus
 quer os, quando promissa Dei prædicantur, quando summi
 surrectio prænuñciatur. Et adhuc ipse, quamuis iam in
 aqua, salutis æternæ portans sacramentum Christi, fornicat,
 cit, Et quis huc resurrexit? Et, Non audiui patrem meum
 pulchro loquentem, ex quo eum sepelii. Deus dedit
 ad tempus seruis suis, ad quod se auocarent. Nam quis
 ab inferis? Et quid faciam talibus? Ostendâ, quod non videri
 Non possum. Non enim propter illos Deus visibilis debet
 iam id agant, si placet; ita faciant, ita conentur: quia ipsi
 lunt conuerti in melius, Deum conuertant in peius. Vnde
 qui potest; credat qui non potest, esse Deum. Et si videtur
 potest, nūquid oculis videtur? Intellectu videt, corde videt. Non
 enim solem & lunam volebat ostendere, qui dicebat, Deum
 mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Immundum
 tem cor, nec ad fidem idoneum, quod non potest videre
 credat. Non video, inquit: quid credurus sum? Anima enim
 tua videtur? Vt opinor, stulte, corpus tuum videtur. An
 tuam quis videt? Cum ergo corpus tuum solum videtur
 quare non sepelitis? Et respondes: Sapis enim adhuc, quia
 Vnde scio quia viuus, cuius animam non video? Vnde scis
 Respondabis, Quia loquor, quia ambulo, quia operor. Sed
 ex operibus corporis agnosco viuentem; ex operibus crea-
 non potes agnosce creatorem? Certè ista omnia, que

operantur, quando operabatur Deus salutem
 terra, cum ista dicebantur; nondum erant; & ecce
 facta sunt, nunc impleta monstrantur. Væ peruersis
 quoniam iam ita ventura sunt, quæ restant; sicut venerit
 tunc non fuerunt, & ventura prænuñciabantur. Non
 tunc non fuerunt, & ventura prænuñciabantur. Non
 exhibuit. Non erat suffus sanguis preciosus, quod de-
 chirographū mortis nostræ; promisit; exhibuit. Non
 straxerat caro in vitam æternam; promisit, exhibuit.
 m crediderant gentes; promisit, exhibuit. Nondum
 i in nomine Christi armati, contra Christum milita-
 redixit, exhibuit. 4 Adhuc quædam promisit, & non
 sed credidit illi ex his quæ dedit. Fidelis Domini in
 suis. Possimus illi credere tantum modo dicenti. Noli
 sedi dicenti, sed voluit teneri Scripturam sanctam; quo-
 si diceres alicui homini, cum aliquid promitteres; Non
 credis; ecce ego scribo tibi. Etenim quia generatio vadit,
 etatio venit, & sic transcurrunt ista sæcula cedentibus
 gentibusque mortalibus; scriptura Dei manere debuit, &
 iam chirographum Dei, quod omnes transeuntes lege-
 & viam promissionis eius tenerent. Et quana sunt, quæ
 istis chirographo? Dubitant tamen homines cre-
 illi de resurrectione mortuorum, & de futuro sæculo,
 solum iam reddendum restat.

Psal. 75.

In Psal. 144. Non ita procedat sine.

In Psal. 22. conc. 3. ante medium. Luca 3.

In Psal. 73. ante finem.

Matth. 5.

CAP. VIII.

Rationibus instruuntur, qui resurrectionem corporum non credunt.

Ed te appello, qui infideli animo de resurrectione dubi-
 tas; & putas non posse mortuos resuscitari. Quid est am-
 ex nihilo facere homines qui viuant; an eos qui facti
 inque vixerunt, reparare post mortem? Vtique plus est
 quod nunquam fuit, quam reparare quod fuerit. Quo-
 ergo impossibile esse dicis, vt Deus, qui hominem for-
 uit ex nihilo, reformet? Quomodo nos suscitare non potest
 ueritos in puluerem, qui, si etiam in nihilum rediremus,
 cre poterat, vt essemus sicut & fecit nos esse, cum antea nun-
 fuisset? Ita enim beatus Apostolus Paulus dixit: Sed
 alii, Quomodo resurgunt mortui? Quali autem corpore

Tom 10. Ser. 19. de verbis Apostoli.

1. Cor. 15.

corpore

corpore veniunt insipientes, tu quod feminas, non prius moriatur: & quod feminas, non corpus quod est, feminas, sed nudum, autem, utpote truci, autem, exterorum. Deus autem dicit illi corpus, sicut voluit, & vult feminum proprium corpus. Noli ergo, incredule homine, resurrectione dubitare. Qui ergo grana feminum mortua & facta vivificat, per quae in hoc saeculo viuas; multo magis ipsum resuscitabit, & vivificabit in aeternum. Qui illi reparavit tibi sunt necessarii; quomodo seipsum non resuscitavit quem & alia reparare dignatus est? 2. **Parum** quia cum dicitur Deus mortuos suscitaturus est, non resuscitabitur dicitur de Deo, non de homine dicitur. Magna res est, quae fieri, credibilis est res quae fiet: sed non sit incredibilis, quia qui facit. Ille dicitur, quod suscitabit te, qui creavit te, eras, & es: Et factus non eris? Absit, ne credas. Mirabilis quod fecit Deus, quando fecit quod non erat: & non creditur reparaturus quod erat, ab eis ipsis; quos fecit quod non erat. Hoc est, quod rependimus Deo, qui non eramus, & facti sumus. Hoc illi rependimus, ut eum resuscitare quod fecit, non creditur credamus? Haec est merces, quam illi reddidit creatura sua: te fecit; dicit tibi Deus, o homo, aeternum esses, ut non credas, futurum te esse, qui eras, quia potuisti esse, quod ad te dedit, inquit, in sepulchro quod video, favilla est, cinis ossa sunt: & hoc item accipiet vitam, cutem, pulpas, carnes resurget. Quid vides? Favilla ista, quam video in sepulchro: Vbi sepulchro vides favillam, vides ossa; in vtero matris tuae nati erat. Hoc vides, vel favillae sunt, vel ossa sunt. Tu aeternus esses, nec favilla erat, nec ossa erant, & tamen factus es, cum omnino non esses: & non credis quia ossa ista, quoquam sunt, qualiacumque sunt, quia sunt tamen, recipient formam quam habebant, cum tu acceperis quod non habebas? Crede quia si credideris hoc, tunc suscitabitur anima tua. Et si suscitabitur anima tua, tunc veniet hora, & bono tuo resurget corpus tua. Itaque ex teipso crede futurum te esse, cum fueris, quod cum ante non fueris, nunc esse te vides. Vbi enim erat ista forma corporis tui, & ista forma, membrorumque compago, & paucos annos, priusquam natus, vel etiam priusquam in matrem utero conceptus esses? Vbi erat haec moles, & haec statura corporis tui? Nonne de occultis huius creaturae secretis, Dominus Deo invisibiliter formate, processit in lucem, certisq; articulis

2 Ibidem. Ser. 64. de veter. Domini in sine.

9 To. 4. lib. de Carechizan. zudibas ca. 25.

nam magnitudinem, formamque surrexit? ergo difficilius est Deo, qui etiam aggeres nubium in momento contrahit, & contigit caelum in ictu; reddere istam quantitatem corporis tui, sicut erat, in facere potuit, cum non erat? Sed unde fieri potest, quod tuus resurgat? dico ego: Deus est, qui facit: & tu dicis, non potest? Non dico, da mihi Christum, da mihi Iudaeum, sed da mihi paganum, multorum idolorum cultorem, quod tuum, qui non dicat Deum esse omnipotentem: Christum potest, negare Deum omnipotentem non potest. Quem tu ergo credis Deum omnipotentem, ipsam tuam mortuorum suscitatore. Si dixeris, Non potest fieri, quod tu omnipotenti. Si autem credis illum omnipotentem, quare respuis ista dicentem? Si diceremus carnem resuscitaturam, ut eluriet, & sicut, ut argoret, & laboret, ut corruptio subiciatur: merito credere non deberes. Nunc vero resurget incorruptibilis, caro resurget sine vitio, sine demeritate, sine onere ac pondere: quae nunc tibi facti tormentum postea tibi erit ornamentum. Ergo si bonum est habere corpus incorruptibile, quare hoc facturum omnipotentem tuum volumus desperare? Quam quae melior & validior ratione subtilibus redditur, nam cum omnipotens ea possit perhibetur, & facturus dicitur, quae praenunciavit sibi, ubi alia multa praenunciavit, quae fecisse monstrat. Ipse ne faciat, quia se facturum esse praedixit, quae impossibile putantur: qui promisit & fecit, ut ab incredulis gentibus incredibilia crederentur.

CAP. IX.

Caro hominis comest a ab alio homine, utri in resurrectione sit applicanda.

Abit ergo, ut ad resuscitanda corpora, vitaeque reddenda, non possit omnipotentia creatoris omnia revocare, quae vel ignis absorpsit: vel quod in pulverem cinerem collapsum, vel in humorem solutum, vel in auras est exhaustum. Abit, vitas viles, seculumque naturae ita recipiat, quod subtractam sensibus nostris, ut omnium creatoris aut cognitionem, aut effugiat potestatem. Unde iam etiam illa solvenda est, quae difficilius videtur ceteris: ubi caritur, cum caro mortui hominis, etiam alterius sit vivens caro,

4 D. August. Serm. 119. de tempore.

5 Ibidem inf.

6 To. 5. lib. 21. de ciuit. ca. 7. in fine. Vide epist. ad Voluianum.

11 22 de iud. Dei, ca. 20.

vide ibidem cap. 12.

CARO,

caro, cui potius eorum in resurrectione reddatur, quam quilibet confectus fame, atque compulsus vescaurebus hominum, quod malū aliquoties accidisse, & vetustiorum historia; & nostrorum temporum infelicia experimētū sunt: num quisquam veridica ratione contendet, totum gestum fuisse per imos meatus, nihilque inde in eius mutaturum atque conuersum, cum ipsa macies, quæ fuit, erit, satis indicet, quæ illis effusis detrimenta suppleta sint? detur ergo caro illi homini, in quo esse caro humana potest, nulla sui perdita parte remaneat. Quapropter si carnes tonsi, vnguesque defecti, ad loca sua desormiter non redibunt: nec tamen cuiquam resurgenti pericula in eandem carnem, ut quemcumque ibi locum contingant, seruata partium congruita, materia mutabuntur. Quamuis, quod ait Dominus, Capillus capitis vestri non peribit, non de longitudine, sed de numero capillorum multo apertius possit intelligi. Vnde & alibi dicitur: Capillus capitis vestri numerati sunt omnes. Resisteret quicquid de corporibus viuis, vel post mortem de corporibus peritis: & simul cum eo, quod in sepulchro remansit, qualis corporis nouitate ex animalis corporis vetustate erit, resurgit incorruptione atque immortalitate vestitus: & si vel casu aliquo graui, vel inimicorum immanitatem penitus conteratur in puluerem, atque in auras, vel dispersum, quantum fieri potest, nunquam esse finatur: quo nullo modo subtrahi poterit omnipotentia creatoris: nullus in eo capitis non deperibit.

CAP. XI.

De duabus similitudinibus ostenditur, necessarium non esse materiam corporis resuscitandi, ad eundem locum in quo prius fuit in corpore.

Ipsa etiam terrena materies, quæ discendente anima, clauder, non ita resurrectione reparabitur, ut ea, quæ fuerunt, & in alias atque alias arumarum rerum species formam vertuntur, quamuis ad corpus redeant, vnde de lapsa sunt eandem quoque corporis partes, vbi fuerunt, redire necesse est. Alioquin si capillus peribit, quod tam crebra consuetudo traxit; si vnguibus, quod toties dempsit exercitio; immo deus & indecens cogitantibus, & ideo resurrectionem carnis credentibus, occurrit infirmitas. Sed quemadmodum si sit cuiuslibet metalli solubilis, aut igne liquefceret, aut conteratur in puluerem, aut confunderetur in massam; & tam vetus artifex rursus ex illius materiae quantitate reparare: nihil in eis ad eius integritatem, quæ particula materiae cui membra statua redderet, dum tamen totum ex quo constituta fuerat restituta resumeret: ita Deus mirabiliter & ineffabiliter a se de toto, quo caro nostra consisterat, eam mirabili & ineffabili

Nec aliquid attrinebit ad eius redintegrationem capilli ad capillos redeant, & vngues ad vngues; quod eorum perlerat, muretur in carnem, & in partes corporis reuocetur, curante artificis providentia, ne quid sit. Veluti etiam si de limo vas fieret, quod rursus in limum redactum, totum de toto iterum fieret; non esse, ut illa pars limi, quæ in ansam fuerat, ad ansam reuertatur, quæ fundum fecerat, ipsa rursus faceret fundum: dum reuenteretur in totum; id est, totus ille limus in totum reuertetur, nulla sui perdita parte remaneat. Quapropter si carnes tonsi, vnguesque defecti, ad loca sua desormiter non redibunt: nec tamen cuiquam resurgenti pericula in eandem carnem, ut quemcumque ibi locum contingant, seruata partium congruita, materia mutabuntur. Quamuis, quod ait Dominus, Capillus capitis vestri non peribit, non de longitudine, sed de numero capillorum multo apertius possit intelligi. Vnde & alibi dicitur: Capillus capitis vestri numerati sunt omnes. Resisteret quicquid de corporibus viuis, vel post mortem de corporibus peritis: & simul cum eo, quod in sepulchro remansit, qualis corporis nouitate ex animalis corporis vetustate erit, resurgit incorruptione atque immortalitate vestitus: & si vel casu aliquo graui, vel inimicorum immanitatem penitus conteratur in puluerem, atque in auras, vel dispersum, quantum fieri potest, nunquam esse finatur: quo nullo modo subtrahi poterit omnipotentia creatoris: nullus in eo capitis non deperibit.

CAP. XII.

Solutio quaestio de abortiuis scæribus.

Metaphisissimè quaerere, & fidem, qua credimus resurrectionem carnem, ita quaerendo assolent increduli irridere: scæribus abortiuum resurgant: Et quoniam Dominus ait, Capillus capitis vestri non peribit, vtrum dico vobis, capillus capitis vestri non peribit; vtrum dico vobis, equalia futura sint omnibus: an diuersae eorum quantitates? Si enim aequalitas corporum erit, vnde resurgant, quod hic non habuerunt in mole corporis illi abortiuum resurgant & ipsi: aut si non resurgent, quia nec nati sunt, nulli, eandem quaestionem de paruulis versant; vnde illis

de in En-
tid. cap. 11.

Luc. 11.

Tom. 3, in
Enchir. ca. 19.

To 3 lib. 11.
de ciuit. Dei
cap. 19.

Luc. 11.

Luc. 11.
11bidem ca. 11.

11bidem ca. 11.

Luc. 11.

mensura corporis, quam nunc defuisse videmus, accedens in hac ætate moriuntur? Neque enim dicturi sumus resurrecturos, qui non solum generationis, verum etiam generationis capaces sunt. 2 Ad hoc ergo respondeam. Vos factus, qui, cum iam vixisset in utero, ibi sunt mortui resurrecturos, ut affirmare, ita negare non audeo: quamvis videam quomodo ad eos non pertineat resurrectio mortuorum, si non eximuntur de numero mortuorum. Aut enim omnes mortui resurgent, & erunt aliquæ humanæ animarum corporibus in æternum, quæ corpora humana quamvis viscera matris gestarunt: aut si omnes animæ humanæ prius resurgant sua corpora, quæ habuerunt, ubi cum uentia & morientia reliquerunt; non inuenio, quem modum dicam ad resurrectionem non pertinere mortuorum, quæ que mortuos etiam in utero matrum. Sed, utrumlibet quisque sentiat, quod de iam natis in factibus dixerim etiam de illis intelligendum est, si resurgent.

CAP. XII.

In qua mensura corporis resurrecturi sint, qui infantes parvuli sunt mortui; & quod in resurgentibus non parebit deformitas.

1 Ibidem ca. 14. Vide Ser. 147. de temp. in medio.

Luc. 22.

1 Quid ergo de infantibus iam natis, sed non diu viventibus dicturi sumus, nisi quia non in ea resurrecturi sunt, quæ exiguitate, qua mortui? Sed quod eis tardius accesserat tempore, hoc sunt illo Dei opere miro, atque celestis recepturi. In sententia quippe Domini, ubi ait, Capillus vestrus non peribit, dictum est non defuturum esse quod non autem negatum est futurum esse quod defuit. De autem infanti mortuo perfecta quantitas sui corporis. Per quippe infanti deest vtrique perfectio magnitudinis corporis; quæ cum accesserit, iam statura longior non esse potest hunc perfectionis modum sic habent omnes, ut cum illi accipiantur atque nascantur: sed habent in ratione, non in factibus ipsa iam membra omnia sunt latere in semine, cum natis nonnulla adhuc defunt, sicut dentes; ac si liquidum est, longiusve futurus est. 2 Atque ita non deest perfectio, quæ cessura erat tempore, quemadmodum non erunt vitia, quæ

1 To. 3. In Enchirid. ad Laus. sen. ca. 85.

tempore: Vt neque in eo quod aptum & congruum, nasci fuerant, natura fraudetur; neque in eo quod ad id contrarium dies attulerant, natura turpetur; sed ut quod nondum erat integrum, sicut instaurabitur, erit vitiatum. 3 Neque enim & monstra, quæ nascuntur, quamlibet cito moriantur; aut resurrectura neque, aut ita vitata resurrectura credenda sunt, ac non correcte emendataque natura. 4 Nec illud est confuturum, quod diuersa viuentium, aut inæci cum eadem macie, quæ cum eadem pinguedine reuiuiscant. Sed si hoc est, ut creatoris, ut in effigie sua cuiusque proprietates, & similibus similitudo seruetur; in cæteris autem corporis equalia cuncta reddantur: ita modificabitur illa in vno, ut materies, vt nec aliud ex ea pereat, & quod alicui deest suppleat, qui etiam de nihilo potuit, quod voluit, operari in corporibus resurgentium rationabilis inæterit, sicut est vocum, quibus cautus impletur; hoc fiet de materia corporis sui, quod & hominem reddat quæ angelicis cæteribus, & nihil inconueniens eorum ingerat. Indecorum quippe aliquid ibi non erit, sed quicquid in eis est, hoc decebit; quia nec futurum est, si non decebit. Pro omnibus pro nostro iam modulo consideratis, atque his hæc summa conficitur, ut in resurrectione carnis in eis mensuras habeat corporum magnitudo, quas habere sciendæ, siue perfectæ, cuiuscunque indita corpori fuerint, in membrorum quoque omnium modulis suo decore seruato. Quod decus vt seruetur, si aliquid iam fuerit indecenti alicui granditatis in parte aliqua, quod per totum spargatur, ut neque id pereat, & inæquitas partium vbique teneatur: non est absurdum ut inde etiam statura corporis addi posse credamus, cum in partibus, vt decorem custodiant, id distribuitur; quod vniuerse in vna esset, vtrique non deceret. Aut si contendi- queque mensura corporis resurrecturum esse in qua deformitas, non pugnetur resistendum est: tantum absit deformitas, omnis in firmitas, omnis tarditas, omni- queque: & si quid aliud illud non decet regnum, in quo re- gni & promissionis filij, æquales erunt Angelis Dei.

1 Ibidem cap. 89.

1 Ibidem cap. 90.

1 Ibidem ca. 14. Cui. Dei. ca. 20.

CAP. XIII.

Resurgentium corpora spiritalia erunt; leuia, &c.

Resurgent igitur sanctorum corpora sine vlla viti
vlla deformitate; sicut sine vlla corruptione, onc
ficulare. In quibus tanta facilitas resurgendi, quanta
erit. Propter quod & spiritalia dicta sunt, cum procu
corpora sint futura, non spiritus. Sed sicut nunc corpus
dicitur, quod tamen corpus, non anima est: ita tunc
corpus erit, corpus tamen, non spiritus erit. Proinde qua
attinet ad corruptionem, quæ nunc aggravat animam
vita, quibus caro aduersus spiritum concupiscit; tunc
corpus, sed corpus; quia & cælestia corpora perhibentur. P
quod dictum est, Caro & sanguis regnum Dei non possit
Et tanquam exponens quid dixerit: Neque corruptio, in
incorruptione possidebit. Quod prius dixit, Caro & f
hoc posterius dixit, Corruptio. Et quod prius Regnum
hoc posterius Incorruptionem. Quantum autem att
substantiam, etiam tunc caro erit. Propter quod & post
rectionem, corpus, Christi caro appellatum est. Sed
Apostolus, Seminatur corpus animale, resurget corpora
tuale, quoniam tanta erit tunc concordia carnis & spirit
uificante spiritu, sine sustentaculi alicuius indigentia,
tam carnem, vt nihil nobis repugnet ex nobis; sed sicut
neminem, ita nec intus nosmetipsos patiamur inimicos
non potest, inquit quidam, esse terrenum corpus in
Quid si hoc velit Deus? Responde contra Deum, & dicit,
potest Deus. Nonne & quicumque paganus dicit omni
tem Deum: Totum quippe ad volutatem suam redegit
qui potest, & quod impossibile est. Quod corpora solid
tententur atque tractantur (non humida dico, quæ labun
fluunt): corpora dico tractabilia, vnde sunt? Tenæ dep
sunt, an aquæ, an aëri, an ætheri? Respondurus es, Terra
renum ergo corpus est lignum? Planè terrenum. In terra
tur, in terra alitur, in terra crescit. Tractabile est, non flux
Terra est in fundamento. Quid super terram? Aquæ. Qu
lignum natat super aquam? Terrenum est corpus. Sub
esse debuit, non supra. Inuenimus inter terram & lign
aquam mediam: super terram aquam, & super aquam me
terram, quandoquidem lignum terra est. Ergo terrena corp
inueni

lit, super elementum, quod secundum est in ordine
orum, quando natant ligna, neque merguntur. Attende
hoc plus mireris. Corpora ipsa grauissima, & tamen
imox vt dimissa fuerint super aquam, continuo demer
, & ad ima profunda perueniunt, sicut est ferrum; po
sicut est plumbum. Quid enim plumbo grauius? Ac
amè manus artificis ad plumbum, facit inde aliquod vas
um, & natat plumbum super aquam. Ergo non dabit
corpori meo, quod dat artifex plumbo? Deinde aquam
uis? Certè respondebis, quod aqua sit super terram. Quare
atequam in terram currat, pendens in nubibus flumina?
ca inde considerationem tuam, & cogitationem ad ea, quæ
sum. Quid facilius mouetur? quid velocius agitur;
is corpus, an leuius? Quis non respondeat, leuius? Le
enim corpora facilius mouentur, velocius aguntur; gra
difficilius atque tardius. Responde ergo mihi: Quare
ima aranea tardè se mouet, & grauis equus velocius cur
de ipsis hominibus loquar. Maius corpus hominis, gra
est: breuius corpus, quod minus habet ponderis, leuius
ta verò est, si alius portet. Si autè ipse homo corpus suum
validus currit; macer languore vix ambulat. Appende
um & robustum hominem; illum languore vix paucas
as appendentem; illum salubritate corporis multa pon
in carne sua gerentem. Tenta tu ambos tollere, grauis est
is, leuis est macilentus. Recede portator, appareat ambu
iplos dimitte sibi, serant corpora sua, agant corpora sua.
o macrum vix passum mouentem, video validum robu
tæ currentem. Si hoc valet sanitas; immortalitas quid
bit? Dabit ergo Deus miram facilitatem, miram leuitatem.
enim sine causa illa corpora, spiritalia, (vt diximus) nun
ta sunt. Non ideo dicta sunt spiritalia, quia spiritus erunt,
corpora. Nam ista, quæ modò habemus, dicuntur animalia
sua, & tamen animæ non sunt, sed corpora. Quomodo
illa animalia dicuntur, & animæ non sunt? sic illa spiri
ta dicuntur, sed non sunt spiritus, quia corpora erunt. Quare
tæ spirituale corpus, nisi quia ad nutum spiritus seruiet?
ill tibi contradicere ex te; nihil in te rebellabit aduersus te.
ibi erit, quod Apostolus gemit, Caro concupiscit aduer
spiritum, spiritus aduersus carnem. Non ibi erit, Video Rom. 7.
in legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.

1 In Enchir.
ad Lauren.
cap. 91.

Sap 9.

Galat. 5.

1. Cor. 15.

videlib. 12 de
ciu. Dei. ca. 21.

1 Cor. 15.

1 Ser. 71. inter
impress. Loua.
qui est de rep.
247.

1 Ibidem inf.

Galat. 5.

Video Rom. 7.

Hæc bella ibi non erunt; pax ibi erit, pax perfecta ibi
volueris, eris : sed quocunque ieris, Deum tuum habebis
quo beatus eris, semper cum illo eris. 4 Quæ sit autē &
magna beati, & spiritalis corporis gratia ; quoniam non
venit in experimentum, vereor ne temerarium sit omnino
de illa profertur, eloquium.

CAP. XIII.

*Sicut hic quadam partes corporis non ad usum, sed ad
utrum faciunt: ita erit & post resurrectionem.*

ICum ergo integra instauranda sint omnia, queri so-
let a quibus eis qui scire desiderant, & rursus proponi solet ab aliis
litigare desiderant, quæstio difficilis de visu membrorum
dicunt enim corpus nostrum habere omnia membra sua, &
parere quæ membra quibus operibus sint necessaria. Quæ
enim nesciat, quis non videat, ad videndum nos habere o-
culos, ad audiendum, linguam ad loquendum, nares ad olfaci-
endum, dentes ad manducandum, manus ad operandum, pedes
ad ambulandum ; illa etiam membra, quæ pudenda dicuntur
generandum ? Porro autem interiora etiam viscera, quæ
horrent aspectibus, voluit Deus esse cõrecta; interiora nos-
tra & intestina quæ dicuntur, ad quos vius valeant, & multi-
minum, & melius medici cognouerunt. Argumentantur etiam
& dicunt nobis : Si aures habebimus, vt audiamus; oculos
videamus; linguam, vt loquamur : dentes quare habebimus
non manducabimus ? fauces, pulmones, stomachum, intesti-
na quæ cibi transeunt, & pro nostræ valetudinis temperie
mutantur ? Postremo illa ipsa membra quæ vocatur pudenda
quare (inquiunt) habebimus, vbi nulla erit generatio, nullus
gestio? Quid eis respondeamus? Nunquidnam dicitur filii
sine intestinis nos resurrecturos ad similitudinem statuari
Nam de dentibus facile responderetur, Dentes enim non tantum
nos adiuuant ad manducandum, verum etiam ad loquendum
sicut plectrum neruus, sic linguam nostram, vt syllabas sonant
percutientes. Cætera ergo membra nostra erunt ad speciem
non ad usum; ad commendationem pulchritudinis, non ad
diligentiam necessitatis. Nunquid quia vacabunt, ideo indige-
rent? Et quidem nunc, quia imperiti sumus, & causas rerum
ignoramus, si videantur interiora nostra, horrentur potius
quam

lib. 2. de ciu.
Dei, cap. 21.

2 Ser. 7 Inter
impress. Loua.
cuius fragme-
tum habetur
Serm. 152 de
tempore.

untur. Quis enim nouit, quemadmodum sibi inui-
sibilia sunt membra, & quibus numeris coaptata? Vnde
etiam harmonia, quod verbum dictum est de musica,
semus centē in cithara neruus distentos. Si omnes nerui
sonent, nulla est cantilena. Diuersa distensio diuersos
sonos: sed diuersi soni ratione coniuncti pariunt non
pulchritudinem, sed audientibus suauitatem. Istam
pulchritudinem in membris humanis didicerit, tantum mi-
serum quibus in membris humanis didicerit, tantum mi-
serum delectatur, vt omni visibili pulchritudini ista ra-
tione intelligebis præferatur. Modò eam nescimus, sed tunc
nos: non quia nudabuntur, sed quia etiam cooperta latere
solerunt. Respondebit mihi aliquis, & dicit: Quomodo,
certa erunt, latere non poterunt? Corda nostra non late-
re & viscera latebunt? Cogitationes, quas modò non videt
& viscera inuicem videbunt in illa societate Sancto-
rum, omnes inuicem videbunt in illa societate Sancto-
rum. Nemo ibi vult tectum esse quod cogitat: quia nemo ibi
cogitat. Ibi quod nostri te cogitare, & alter sciturus est. Ibi
quod nescis? Modò vis abscondere, modò times publicari co-
gitationes tuas: forte enim aliquid mali aliquando cogitas, forte
aliquid turpe, forte aliquid vanum, Nihil ibi, nisi bonum; ni-
hil nisi honestum; nihil, nisi verum; nihil, nisi purum; nihil,
necrum, quando ibi fueris, cogitabis, Quomodo vis vi-
dendum faciem tuam; sic tunc voles videri conscientiam
tuam. Nam & ipsa agnitio, nõnne omnium nostrum erit?
Quis nosces, qui ibi erunt. Non enim ideo fe agnoscent,
facies videbunt: maior notitia ibi erit inuicem cognitio.
Videbunt omnes, & multo excellentius, quàm hic solent
prophetæ. Diuini videbunt, quando Deo pleni erunt.
quod offendant, erit, nec quod lateat cognitorum. Erunt
ibi membra integra, etiam quæ hic pudenda sunt, sed ibi
pudenda non erunt. Non ibi erit sollicitum integritatis decus,
non erit ibi idinis dedecus. Ecce etiam hic, vbi omnium
membrorum nostrorum operum necessitas mater est, quæ
necessitas tunc non erit, tamen inuenimus aliqua, quæ Deus
in corporibus ad nullos vsus, sed ad solum decus. Iam
tunc per membra correbam: & nunc ea paulo diligentius
examinamus. Oculos habemus ad videndum; aures ad audien-
dum; nares ad olfaciendum; os & linguam ad loquendum;
dentes ad manducandum; guttur ad vorandum; stomachum ad
deglutendum & coquendum; intestina ad traiciendum cibos

2 Ibidem inf.

296 DE FELICITATE OPERANTIS
 ad ima; & illa quæ pudenda appellatur, vel ad digiti
 vel ad generationem: ad operandum manus, ad ambulandum
 pedes. Barbæ quis usus, nisi sola est pulchritudo? Quæ
 barbam creauit in homine? Speciem video, vsum non
 Apparet, femine quare habeat vbera, vtiq; vt par
 lactent. Mamillas viri quare habent? Interroga vsum i
 est. Interroga speciem: decet mamillatam pectus & viri
 rili pectori mamillas detrahe, & vide quantam pulchritud
 demperis, quantam ingesseris fœditatem. Sic ergo circ
 tene, multorum membrorum ibi vsum non futurum, sed
 nullus defuturum. Nihil indecorum erit ibi; summum
 erit, nihil discordans, nihil monstruosum, nihil quod
 dat aspectum.

CAP. XV.

*Refellitur opinio illorum, qui dicunt, quod & femine
 omnes in sexu virili resurgent.*

Nonnulli verò propter hoc quod dictum est, Doce
 curramus omnes in vnitatem fidei, in viri perfectio
 in mensuram ætatis plenitudinis Christi, & cõpormes in
 nis filij Dei; nec in sexu femineo resurrecturas feminas
 dunt, sed in virili omnes, aiunt: quoniam Deus solum viri
 fecit ex limo, feminam ex viro. Sed mihi melius sapere v
 tur, qui vtrumque sexum resurrecturum esse non dubit
 Non enim libido ibi erit, quæ confusio est causa. Ne
 priusquam peccassent, nudi erant: & non confundebantur
 & femina. Corporibus ergo illis vicia detraherentur, natura
 uabitur. Non est autem vitium sexus femineus, sed natura
 quæ tunc quidè & a concubitu, & a partu immundus erit. Er
 tamen membra feminea, non accommodata vsum veteri
 decori nouo, quo non alliciarat apicentis cõcupiscentia, qu
 nulla erit; sed Dei laudetur sapientia atque clementia, qu
 quod non erat, fecit; & liberauit a corruptione, quod te
 Qui ergo vtrumque sexum instituit, vtrumque resurre
 Denique & ipse Iesus interrogatus à Sadducæis, qui negab
 resurrectionem; cuius septem fratrum erit vxor, quam sing
 habuerunt, dum quisque eorum vellet defuncti semen, lex
 lex præceperat, excitare: Erratis, inquit, nescientes scripturas
 neque virtutem Dei. Et cum aptus locus esset, vi dice

297
 me interrogatis, vir erit ipsa, non mulier; non hoc
 dixit, In resurrectione enim neque nubent, neque
 uent, sed sunt sicut Angeli Dei in celo. Aequales
 angelis, immortalitate ac felicitate, non carne; sicut nec
 hione, qua non indiguerunt Angeli, quoniam nec mori
 unt. Nuptias ergo Dominus futuras negauit esse in re
 sione, non feminas; & ibi negauit, vbi talis quæstio ver
 team nego sexum muliebri, celeriori facilitate dis
 si, si eum ibi prænosceret non futurum. Imò etiam
 esse firmavit, dicendo, Non nubent, quod ad feminas
 et; neque vxores ducent, quod ad viros. Erunt ergo quæ
 nere hic solent, vel ducere vxores: sed ibi hoc non fa
 i Hoc tamen sperabant Iudæi; ideo turbabantur in illa
 noue. Nam & ipsi resurrectionem sperant, sed ad tales
 rates corporis se sperant resurrecturos, quales hic amã
 is. Ideo cum eis proponeretur quæstio illa à Sadducæis,
 sciebat, & responderi non poterant. At verò Domino
 esto est proposita, quia nobis resurrectio talis promittitur,
 qua repetatur huiusmodi voluptates, sed qua æterna de
 Deo gaudia comparètur: respondit, & ait, Erratis, nescien
 scripturas, neque virtutem Dei. In resurrectione enim, ne
 uent, neque vxores ducent. Non enim incipient mori.
 runt, inquit, æquales Angelis Dei. Proculdubio ergo
 non fatigarentur, non deficerent in ista quæstione, si
 talia sibi in resurrectione sperarent, qualia agebant in hac
 i vxores ibi ducentes, siue habentes, haberent etiam filios ex
 ius, sui generis successores. Dominus autem æqualitatem
 gloriam promittens, non humanam carnis corruptionem,
 strauit quòd ibi non sit necessaria successio, vbi delectur
 ho. Ibi qua decessores non erunt, nec successores qua
 erit. Ad hoc subiecit: Non enim incipient mori. *Hic qui
 uantur* connubia propter filios; filij propter successio
 i successio propter mortem. Vbi ergo mors non est, neque
 uobis. Sicut enim nunc sermo noster, decessentibus & suc
 cessentibus syllabis peragitur atque perficitur: ita & ipsi ho
 mines, quorum sermo est, decedendo ac succedendo peragunt
 perficiunt ordinem huius sæculi, qui temporalium re
 pulchritudine contexitur. In illa autem vita, quoniam
 iam Dei est, quo si uenit, nulla decessione & successione
 uarum conpletur, sed omnia quæ habet, semper menòdo

1 Li. 22. de ciu. I
 Dei, cap 17.

2 Ibidem inf.
 Matth. 22.

Deuter. 25.

3 In Psal. 44.
 in medio.

Math. 22.

4 In Psal. 65.
 in initio.

5 To. 4. lib. 7.
 quæst. Euang.
 cap. 49.

simul habet; ira participes eius, quibus ipsum verbum
 erit vita, neque moriendo sibi decedent, neque nascen-
 cedent. ⁶ Hoc est autem promissum Dei tanquam finalis
 decurrit nostra omnis intentio: quò cum peruenimus
 amplius requiremus, nihil amplius exigemus. Promissum
 hominibus diuinitatem, mortalibus immortalitatem, pa-
 toribus iustificationem, abiectis glorificationem. Promis-
 litem æternam, & beatam vitam cum angelis sine fine, &
 reditatem immarcescibilem, gloriam sempiternam, do-
 nem vultus sui, domum sanctificationis suæ in caelis, &
 rectionem à mortuis, nullum deinceps moriendi metu

CAP. XVI.

*Post resurrectionem nulla eris in nobis corruptio; ne-
 rei adminiculo indigebimus: Deus ipse pascet nos.*

¶ In Psal. 62.
 in initio.

Talis ergo resurrectio carnis nobis promittitur, ne
 ipsa sit caro, quàm modò portamus, quæ resurre-
 est: tamen non habeat corruptionem, quàm modò habet. Modò
 enim ex corruptione fragilitatis, si non manducemus, de-
 mus & esurimus: Si non bibamus, deficiamus & sitimus. Si
 vigilemus, deficiamus & dormimus. Si diu dormiamus, de-
 cimus, ideo vigilamus. Si diu manducemus & bibamus, qua-
 turna refectio, defectio est. Si diu stemus, fatigamur, & ideo
 sedemus: & si diu sedeamus, & ibi fatigamur, & ideo surgimus.
 Deinde videamus quia nullus est carnis nostræ status, qui
 niam infantia auolat in pueritiam, & quæris infantiam
 non est infantia, quia iam pro infantia pueritia est. Item
 & ipsa migrat in adolescentiam; quæris pueritiam, & non
 uenis. Adolescens fit iuuenis; quæris adolescentiam, & non
 est. Iuuenis fit senex; quæris iuuenem, & non inuenis. Non
 stat ergo ætas nostra: Vbi que fatigatio est, vbi que lassitudo
 vbi que corruptio. Caro etiam nostra, quamdiu mortalitas
 quamdiu fragilis est, ante illam resurrectionem habet sedem
 ista, quibus viuimus; panem, aquam, fructus, vinum, oleum.
 Ista omnia solaria & subsidia si nos deserant, vtique durare non
 possumus. Cum autem resurrexerit caro nostra, vt iam in
 non indigeamus, habet locum quandam & statum incorruptio-

¶ Ibidem infra.

¶ Promissum enim Deus æqualitatem Angelorù: & ibidem sup.
 Angeli nõ situti, quomodo nos: nõ esuriunt, quomodo
 habent saginam veritatem lucis, & immortalis sapien-
 tiæ beati sunt, & de tanta beatitudine (quia in illa sunt
 Hierusalem caelesti, vnde nos modò peregrinamur)
 non nos peregrinos, & miserantur nos; & iussu Domini
 mittitur nobis, vt ad illam patriam communem aliquando
 eamus, & ibi cum illis, fonte Dominico veritatis & æterni
 quando sauremur. ¶ Et quid? nõ ibi manducabimus? ¶ In Psal. 86.
 manducabimus. ¶ Panis noster ibi iustitia est: potus noster in fine.
 iustitia est: vestis nostra ibi immortalitas est: domus nostra ¶ In Psal. 49.
 in caelis: firmitas nostra, immortalitas. Nunquid ægritu- ¶ In Psal. 49.
 turcepit? Nunquid lassitudo ad somnum trahit? Nulla ¶ In Psal. 49.
 mors, nulla lisis, ibi pax, quies, gaudium, iustitia. Nullus in- ¶ In Psal. 49.
 imicus, nullus labitur amicus. Quæ ibi quies? Si cogi- ¶ In Psal. 49.
 & attendamus vbi sumus, & vbi nos futuros esse promi- ¶ In Psal. 49.
 sumenturi nescit: ex ipsa eius promissione inuenimus in ¶ In Psal. 49.
 tribulatione. ¶ Neque enim indigebimus illic ve- ¶ In Psal. 49.
 to, vbi erimus immortalitate vestiti: nec cibis nobis ¶ In Psal. 49.
 quado ipse panis, qui propter nos de caelo ad terras vsq; ¶ In Psal. 49.
 dedit, sui præsentia nostras animas satiabit. Nec potus no- ¶ In Psal. 49.
 stris, præterite fonte vitæ, Saturabit enim nos ab vberate ¶ In Psal. 49.
 suæ, & torrere deliciarum suarum corda nostra rigabit. ¶ In Psal. 49.
 aliquid hinc quærebamus, quicquid hinc pro magno habe- ¶ In Psal. 49.
 re, ipse ibi nobis erit. Amabamus manducare & bibere; ¶ In Psal. 49.
 nobis erit cibus, ipse nobis erit potus. Volebamus sanita- ¶ In Psal. 49.
 tis corporis fragilem, transeuntem; ipse nobis immortalitas ¶ In Psal. 49.
 quæ demum est perfecta sanitas corporis. Nam modò ¶ In Psal. 49.
 modò sanum est quod labitur, quod indiget, quod habet ¶ In Psal. 49.
 etiam quandam ægritudinem famis & sitis? Hæc & tunc ¶ In Psal. 49.
 frangit quia esca ventri, & venter escis: Deus autem & hunc ¶ In Psal. 49.
 euacuabit. Erit forma corporis perfecta ex Deo, abiorpta ¶ In Psal. 49.
 in victoriam, nulla remanente corruptione, nulla surte- ¶ In Psal. 49.
 defectio, nullis mutata ætatibus, nullo labore lassata, ¶ In Psal. 49.
 nullo cibo sulciaur, & aliqua esca reficiatur. Sed tamen ¶ In Psal. 49.
 erimus sine esca & potu. Ipse erit cibus noster, Deus & ¶ In Psal. 49.
 noster.

Carnalis anima, qua desiderat similes delectationes quales hic habet; egrotat est: si sanetur, peribunt illi desideria: succedent de sanitate gaudia.

1 Ser. 1 inter
impress. Lou.
in fine.

Quando ergo dicitur, quia cetera subtrahentur, Deus erit, quo delectemur: quasi angustiamur, quae consequitur multis delectari; & dicit sibi anima carnalis addicta, carnalibus cupiditatibus implicita, visco malarum cupiditatum inuolutas penas habens, ne uolet ad Deum sibi, Quid mihi erit, ubi corporaliter non manducabo, ubi bibam, ubi cum uxore mea non dormiam? Quale mihi diu erit? Hoc gaudium tuum de aegritudine est, non sanitate. Certè ipsa caro tua in hoc tempore aliquando aegritudo aliqua sana est. Atrende ad aliquid, unde capias exemplum rei, quam non possum dicere. Sunt quaedam aegrotantes desideria: ardet desiderio aut alicuius fontis, aut alicuius montis, & sic ardent, ut existiment, quia si sani fuerint, frui debeant desiderii suis. Venit sanitas, perit cupiditas. Aegrotus desiderabat, fastidit, quia hoc in illo febris quaerebat. Ego est ista sanitas, in qua conualescit aegrotus? Sanitas ista dicitur sani, quid est? Magna res est, quam tamen reddunt tyres contempserunt; quia in ipsa carne aliam sperauerunt.

2 Ex Millelo.
Serm. 5. de
S. Vincent.
3 Ser. 1. inter
impress. Loua.

4 In Psal. 37.
à princip.

5 Ibidem.
aliquò post.
6 In Psal. 122.
in fine.

Quomodo ergo illa desideria tollit ista sanitas: sic conualescit in immortalitas: quia sanitas nostra in immortalitas est. Pro quando comparo istam *corpore huius* sanitatem, illi sanitati quam habeo in requie sempiterna; video quia in illius sanitate comparatione, ista sanitas morbus est. Illa enim sanitas quae est? In immortalitas. Quae est (inquam) uera sanitas? Cum absorpta fuerit mors in victoriam, & cum corruptio hoc induerit in corruptione, & mortale hoc induerit in immortalitate, tunc erit uera sanitas, tunc erit uera & perfecta sanitas, ut nihil mali non solum facere, sed nec cogitare possit. Modò autem inopes, pauperes, egentes, dolentes, suspirantes gemimus, oramus, leuamus oculos ad Deum: 7 donec sanitas illa, in cuius nondum re, sed iam spe salui facti sumus, eamque cum patientia fideliter expectamus: ubi nec re, Dominus orationem nostram, quoniam tunc nihil erit periculum, sed quicquid rectè periculum est, obtinendum. Necesse

7 In Psal. 87.
in fine.

est à nobis, quoniam uidebimus eum sicuti est: nec timemus, quia copia nostra ipse Deus erit, omnia in omnibus laborabimus, quia nulla remanebit infirmitas: nec humiliabimur, & conturbabimur, quia nulla ibi erit infirmitas: nec animi Dei uel transeuntem sustinebimus, quia benignitate manentes manebimus: nec terrores eius conturbabunt, quia promissa reddita nobis obtinebunt: nec longè fiet à nobis notus & amicus, ubi nullus erit, qui conturbet, inimicus: 8 ubi dicitur, bene est, ultra nihil uolo, hic amo, neminem hic timeo. 9 Ibi enim gaudebimus, non timebimus de aduersario. Ibi enim contemplantur, non erit amicus, non calumniator inimicus. 10 Ibi transibit & gemitus: ibi non oratio, sed laudatio erit: ibi alleluia: ibi uox consona cum Angelis: ibi uisio sine defectu, sine fine fastidio.

8 In Psal. 37.
ante medium
9 Ibidem sup.
10 In Psal. 85.
ante medium

CAP. XVIII.

Nulla erit necessitas, nec ulla actio, nisi gratiarum: sed satietas ibi erit, nunquam saturata in laude & amore Dei.

Ergo transierit gemitus noster, in quo nunc egeni & miser laboramus, omnes una uoce, in uno populo, in una contemplantur. Nulla millium coniuncta psallentibus, choris caelestium potestatum in una ciuitate uiuent. Quis ibi gemit? Quis ibi suspirat? Quis ibi laborat? Quis ibi eget? Quis ibi moritur? Quis ibi misericordiam praestabit? Quis ibi frangit panem esurientis, ubi omnes pane iustitiae saturantur? Nemo tibi dicit, Hospitem suscipe: peregrinus nemo erit; omnes in patria sua uiuent. Nemo tibi dicit, discordia amicos tuos litigantes: in pace sempiterna, Dei operantur. Nemo tibi dicit, uisita aegrotum: sanitas immortalis permanet. Nemo tibi dicit, Sepeli mortuum; uis in uita erunt. Cessant opera misericordiae, quia miseria non inuenitur. Et quid ibi faciemus? Dormiemus fortasse. Nemo pugnam contra nos, quamuis geramus domum, & carnem istam; & euigilamus in luminaribus; & solenne aliqua dat nobis animum uigilandi: dies illa quales uigilantibus dabit? Ergo uigilabimus, non dormiemus. Quid quaerit? Opera misericordiae: ista non erunt, quia nulla, ut dixi,

1 Ibidem in
fine.

Vide Hom. 12.
inter quinqu.
& Ser. 118. de
diuers. in
edit. Plant.

7 Vide To. 9. h.
de Cant. nouo
cap. 10. & Ser.
122. de diuers.
in edit. Plant.

miseria erit. Fortè opera necessitatis erunt ista, quæ modò, seminandi, arandi, coquendi, molendi, texendi horum: quia necessitas non erit. Quid ibi erit? Quod tium nostrum? quæ actio nostra? Nulla actio, quia quætimus ergo, & torpebimus, & nihil agemus: Si refrigeret noster, refrigeret & actio nostra. A mor ergo quietus in Deum, quem modò desideramus, cui suspicamus; cum ad venerimus, quomodo nos accendet, in quem nodum suspicamus? Cùm ad eum venerimus, quomodo nos innabit? quomodo nos mutabit? Quid ergo agemus? Hoc mibi nobis indicat: Beati qui habitant in domo tua. Vnde sæcula sæculorum laudabunt te. Hæc erit actio nostra, laus. Amas & laudas. Desinis laudare, si desinis amare. Non ad desines amare, quia talis est quem vides, qui nullo te offendet fastidio, & satiat te, & non te satiat. Mirum est, quod dicitur, quia satiat te; timeo ne quasi satiatas velis abscedere, quomodo de prandio, quomodo de cæna. Ergo quid dico, te satiat? Timeo rursus, ne, si dixerò, non te satiat, indigeat deis: & quasi inaniter existas, & minus in te sit aliud quod debeat impleri. Quid ergo dicam, nisi quod dici potest cogitari vix potest? Et satiare, & non te satiat, quia verum inuenio in scriptura. Nam hoc insinuat cum diceret, Beati esurientes, quia ipsi saturabuntur. Et rursus de sapientia dicitur, Qui te manducant, iterum esurient; & qui te bibunt, iterum sitient. Imò verò nō dixit, Iterum: sed dixit, Adhuc iterum sitiet, dicitur esse, quasi primò saginatus discesserit, redierit bibere. Tale itaque est, quod dicit scriptura: Qui edunt adhuc esurient; sic, cum te edunt, edendo esurient: & te bibunt, sic bibendo sitient. Quid est bibendo sitire? Non quam fastidiare, nunquam illam delectationem finire.

CAP. XIX.

Quale negotium futurum est in calo, non in necessitate corporali, sed in laude Dei.

NOli proinde timere, ne, cum ibi fueris, fastidium delectationis. Talis erit illa delectatio, vt semper tibi præsens sit, nunquam satieris: imò semper fatieris, & nunquam fatieris. Si enim, vt iam præmonui, dixerò, quia non fatieris, fatieris: si dixerò, quia satieris, fastidium timeo. Vbi verò

303
 nec fames; quid dicam, nescio. Sed Deus habet
 libeat non inuenientibus quomodo dicant, & creden-
 quod accipiant; 2 quando factum fuerit, quod dictum
 3 In Psal. 100.
 ante medium
 salmo: Qui satiat in bonis desiderium tuum. Et quomodo
 satiat? Modo enim non satior: ad quodcunque me con-
 uersus, vilescit mihi adeptum, quamuis accenderit desidera-
 Cum ergo omnia quæ non habeo, amo; cum habuero,
 amo; quod bonum me sic amantem satiabit? Laus Dei
 3 In Psal. 83.
 post medium
 ficiam ab amore, delectiam à laude. Si autem amo; sem-
 per erit, (quia illa insatiabilis pulchritudo erit) nolo timere
 ne non possim semper laudare, quem semper potero
 4 In Psal. 110.
 in princip.
 sicut quodam loco canitur Deo, Beati qui habitant
 in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te. Erit
 negotium negotium, hoc opus vacatium, hæc actio quic-
 quæ cura securorum. 5 O otiosum negotium, plenum
 dulcedinis, nulla interpolatum molestia, nulla fatigatio-
 negotium, nulla nube perturbatum. Negotium istud quod
 laudare Deum: amare & laudare; laudare in amore, amare
 in laude. Beati qui habitant in domo tua: in sæcula sæculo-
 rum laudabunt te. Quare, nisi quia in sæcula sæculorum ama-
 re? Quare, nisi quia in sæcula sæculorum videbunt te?
 Quare, nisi quia in visione Dei? 6 Aderit enim,
 4 In Psal. 86.
 ante finem.
 ego quodam spectaculo erit in visione Dei? 6 Aderit enim,
 ego suspiramus; similes ei erimus, quoniam videbimus
 sicut est. Ibi totum negotium nostrum non erit, nisi
 Deum, & frui Deo. Et quid alium quæremus, vbi solus
 per quem facta sunt omnia? Habitabimus, & habitabi-
 lificabuntur illi omnia, vt sit Deus omnia in omnibus.
 Ergo qui habitant in domo tua. Vnde beati? habendo au-
 tem habendo argentum, numerofam familiam, multiplicem
 rem? Non. Vade ergo beati? 7 Omnes qui beati dicuntur
 7 In Psal. 85.
 ante medium
 ergo, habent aliquid, & agunt aliquid. Beatus est homo ille,
 in prædiis, tanta familia, tanto auro & argento habendo,
 beatus est: ad illos honores peruenit, ad pro-
 solutum, ad præfecturam agendam. Beatus ergo dicitur aut
 agendo aut agendo. Vnde autem ibi beati? quid habitant?
 habitant? Quid habituri, iam supra dixi, Beati qui habitant
 in domo tua. Domum tuam si habueris, pauper es: domum
 si habueris, diues es. In domo tua timebis latrones: Domui
 tuæ ipse Deus est. Beati ergo qui habitant in domo tua.
 vident Hierusalem cælestem sine angustia, sine pressura,
 sine

Vide in Psal.
 83. post med.
 & 148. post
 princip.

Psalm. 83.

Matth. 5.

Eccl. 1. 24.

1 Tract. 1. in
 Euang. Ioan.
 in fine.

fine diuersitate, & diuisione limitum: omnes habent singuli habent totam. Magna illarū diuicia. Non angustat fratrem: nulla ibi indigentia est. Quid ergo ibi breuiter dixi. Curre iuimo per quaslibet actiones, videri parit nisi necessitas. Ipsarū memorabiles artes, quæ magis dantur in subueniendo, patrocina linguæ, & adiutoria mentis. Ipsæ sunt enim in hoc sæculo excellentes actiones: litigatores, quibus opitulatur aduocatus: tolle vulnera & mors, quid curat medicus? Et omnes istæ actiones nostræ quotidianam vitam, quæ exiguunt & fiunt, ex necessitate nunt. Arare, seminare, nouellare, nauigare, talia omnia quæ parit, nisi necessitas, & indigentia? Tolle famem, & nuditatem, cui opus sunt ista omnia? Ergo quia dixit Propter desiderans & suspirans ex voce nostra, quid habituri sumus illa patria, cui suspiratur, & ait, Beati qui habitant in domo tua, dicat & quid acturi sumus. In sæcua, inquit, sæculi laudabunt te. Hoc erit totum negotium nostrum, sine seculo, Alleluia.

CAP. XX.

Homines aequales erunt Angelis in laude Dei; nō per syllabam, neque per verbum, neque per lectionem librorum, sed contemplationem purissimam Deum cognoscentes.

3 In Psal. 147.
in fine.

Quia ergo post istas corruptiones angustas habitabimus in domo Dei, tota vita nostra non erit, nisi laus Dei, etiam sæpe expositum est, quia recedente necessitate, omnia negotia necessitatis intercedunt: quoniam non erit quod agamus. Non dico die ac nocte, vbi nox non est; sed toto tempore cum vnus dies est, non erit quid ibi agamus, nisi laudem quem diligimus, quia tunc & videbimus. Modò non videri desideramus, & laudamus; tunc visum, quod amamus, modò laudabimus? Sine fine erit laus, quia sine fine est laus. 2 Nam (quia non tantum delectat quod non videtur) si in alacritate in ipsa pressura & fragilitate carnis laudamus, credimus: quomodo laudabimus quod videbimus? Cum scripta fuerit mors in victoriam, cum mortale hoc induerit immortalitatem, & corruptibile hoc induerit incorruptionem, nemo dicet, *diu vidi; nemo dicet, diu laudans; nemo dicet, diu*

3 In Psal. 83.
in medio.

1 Cor. 15.

nemo dicet, diu ieiunauit; diu vigilauit. Stabilitas enim erit tibi, & ipsa in mortalitas iam corporis nostri suscipietur in contemplatione Dei. Omnes deliciae nostræ, Deus societas sanctæ ciuitatis in illo, & de illo sapienter beatus. Efficemur enim, sicut ab illo promissum speramus & amamus, æquales Angelis Dei, & cum eis pariter illa trinitatem Patris & Filij & Spiritus sancti, & ipsius trinitatis esse. Credimus enim quod non videmus, ut ipsi meritis suam videre quod credimus, & inhærere mereamur: ut in unitatem Patris & Filij & Spiritus sancti, & ipsius trinitatis esse (quomodo sunt hæc tria vnus Deus) non iam verbis & strepitibus syllabis persequemur, sed contemplatione pura & ardentissima in illo silentio sorbeamur. 4 Cum venerimus ad illam sapientiam, quæ impler corda & mentium, non opus erit vbi aliquid nobis legatur, quia quod nobis legitur, syllabæ sonat & transeunt; illa autem veritatis non præterit, sed fixa permanens inebriat corda vitam, quomodo dictum est, inebriabuntur ab ebrietate doctæ, & torrente deliciarum tuarum potabis eos; quoniam est, Domine, fons vitæ. Et vide ipsum fontem. In laudat, tuo videbimus lumen. Modò ergo lectio necessaria, quæ diu ex parte cognoscimus, & ex parte prophetice dicit Apostolus, Cum autem venerit quod perfectum est, scripturæ quod ex parte est. Non enim liber necessarius est, legemus in ciuitate Hierusalem, vbi Angeli viuunt, non modò peregrinamur; & peregrinatio nostra gemit, quæ si scimus quia peregrinatio. Nam odit valde in, qui putat sibi bene esse, cum peregrinatur. Nunquid in ciuitate, vbi sunt Angeli, Euangelium legitur, aut Apostolus verbo Dei pascuntur. Omnes iusti & sancti fruuntur Dei, sine lectione, sine literis. Quod enim per paginas scriptum est, per faciem Dei illi cernunt. 6 Non itaque in verbis, sed tamen non per literas, non per sonos, non per codices, non per lectorem, non per tractatorem. Quomodo ergo? Sicut in principio erat Verbum, & Verbum erat Deus, & Deus erat Verbum. Non enim sic ad nos venit, descendit: quia in hoc mundo erat, & mûdus per eum factus est. Tale verbum contemplaturi sumus. Apparebit enim in ciuitate in Sion. Sed hoc quando? Post peregrinationem, si tamen post finisam viam non iudici tradamur, & iudex

1 To. 4. lib. 16.
Catech. rudib.
cap. 29.

4 In Psal. 99.
ante finem
præfationis.

Psal. 35.

1. Corint. 13
Vide Tract. 35.
in Ioã. in fine

Vide in Psal.
83. in medio.

3 In Psal. 119.
post medium.
6 In Psal. 105.
conc. 3. post
princip.

Ioan. 1.

Psal. 84.

Math. 24

optamus, & studemus, ad patriam venerimus, ibi contenti mur, quod semper laudabimus. Nec illud deficiet, quod praesto est; nec nos qui fruimur: nec fastidiet qui manducet deficiet qui manducabitur. Magna illa & miratio erit. Et quis de illa dignè dicet isto tempore?

CAP. XXI.

Explicatur haec scriptura, Qui est, misit me: & quod illud verum Esse, ostenditur.

MERITO sic misit Deus famulum suum Moysen, *Vade, dic filiis Israël, Qui est, misit me ad vos.* Uit enim Moyses nomen mittentis se; requisivit, & ait, nec desertum est desiderium concupiscentiae bonae. Quod autem non quasi curiositate praesumendi, sed necessitate avertendi. Quid, inquit, dicam filiis Israël, si dixerint, Quis te misit ad nos? Et ille indicans se creaturam creaturam. Deum homini, immortalem mortali, aeternum temporali. Ego, inquit, sum, qui sum. Hoc erat quaesitum, Quid vos? A quo me missum esse respondebo quaerentibus? Ego. Quis? Qui sum. Hoc est nomen tuum: hoc est totum, quod vocaris? Non esset tibi nomen ipsum Esse, nisi qui comparatum alii tibi comparatum, inueniretur non esse verè. Hoc nomen tuum? Exprime hoc idem melius. Vade, inquit, filiis Israël, Qui est, misit me ad vos. Ego sum, qui est, misit me ad vos. Magnum ecce Est, magnum Ad hoc homo quid est? Ad illud tam magnum Est, quod quid est, quicquid est? Quis apprehendat illud Esse? Quis patriceps fiat? Quis anhelet? quis aspiret? Quis se esse praesumat? 2. Aut quis, quomodocunque intendens res mentis suae, ut attingat, quomodo potest, id quod videt, id quod utcunque mente attingerit; possit peruenire? Sic est, tanquam videat quisque de longinquo patriam, & mare iaceat. Videt quò eat; sed non habet quò eat. Sic ad illam libertatem nostram, ubi quod Est, est, quia solum semper voluntas peruenire: inieriacet mare huius saeculi, attendens est iam videmus, quò imus. 3. Iam etiam illud attendens vocatur Est. Nostri quid vocatur Est? Quod vocatur (& nomen) solum vocatur, sed verè est) incommutabile est: semper mutari nescit: nulla ex parte corrumpitur: nec profici-

est; nec deficit, quia in aeternum est. 4. Omnia enim mutantur, deficiunt esse quod erant; & incipiunt esse quod non erant. Esse verum, Esse sincerum, Esse germanum non habent qui non mutantur. Ille habet esse, cui dicitur, Mutabitur, & mutabuntur, tu autem idem ipse es. 5. Ita enim ille in eius comparatione ea quae facta sunt, non sunt illi tanta, quoniam ab illo sunt. Illi autem non comparata quoniam ab illo sunt. Illi enim comparata non sunt, quia Esse incommutabile Esse est, quod ille solus est. Est enim quod bonorum bonum, bonum est. *Quid ergo queris, o ananias? ad quid anhelas? Dic tu anima mea, quid queris?* (inquit) illud simplex quaero: Est & verum quaero: Est enim quaero: 1. 2. 3. quod est in illa Hierusalem sponsa mei: ubi non erit mors, non erit defectus, non erit dies finis, sed manens: quia nec hesternus praeceditur, nec crastinus impellitur. 7. Optime enim non ait Christus, Ante Abraham fui: sed, Ante Abraham ego sum. Quod enim dicitur, non est: & quod dicitur, quia erit, nondum est. Ille autem nescit Esse. Secundum quod Deus est, esse nouit: fuisse, non esse, non nouit. Dies est ibi vnus, sed sempiternus. Non vult illum diem in medio hesternus & crastinus. Hec enim die finito, incipiens hodiernus venturo crastino non est. Ille vnus dies ibi est sine tenebris, sine nocte, sine spatii mensura, sine horis. Quod vis, illud dicitur vis, dies est, vnus est; si vis, anni sunt.

CAP. XXII.

Terra, & dies caeli quales sint, qui & anni dicuntur.

Lij autem sunt dies caeli, alij sunt dies terrae. Dies caeli anni sunt illi, de quibus dicitur, Tu autem idem ipse es, & non vnus deficient. Dies terrae succedentibus vrgentur, praesentibus excluduntur; nec qui succedit, manens; sed veniunt, & penè antequam veniant, eunt. Isti sunt dies terrae. Quod autem caeli qui? Et vnus dies caeli, & illi anni non deficient: nec initium habent, nec terminum: nec vllus dies ibi est inter hesternum & crastinum. Nemo ibi expectat: nemo ibi perdit praeteritum: sed dies caeli semper praesentes sunt. 2. Non enim succedentibus cedunt, ubi non liquet, quod non veniendo nondum sit, & veniendo iam sit. Omnes simul sunt, quia vnus est qui stat, & non transi-

3 In Psal. 102. conc. 2. post medium.

Exod. 3.

Vide in Psal. 38. in fine.

2 Tract. 2. in Ioan. post princip.

3 Tract. 4. in epist. Ioan. in medio.

4 Ser. 57. Intèr impref. Loua.

Psal. 102. 5. in Psal. 102. ante medium. 4. expositione.

6 In Psal. 38. ante medium.

7 Tract. 2. in epist. Ioan. in medio. Ioan. 8.

8 In Psal. 102. cò. 1. in fine. Psal. 102.

9 In Psal. 102. in fine.

Pſalm. 33.

ipſa eſt æternitas. Hi ſunt dies de quibus dicitur, *Quis homo qui vult vitam, & diligit dies videre bonos? Dies & in alio loco, ſicut diximus, anni appellantur, vbi dicitur, Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient enim ſtant anni, hic autem tranſeunt, imò percutunt. Anni enim veniant, non ſunt: cum autem venierint, non erunt cum ſuo fine veniunt. 4 Nō enim veniūt, vt ſtent nobis, ſed cum tranſeant per nos, terunt nos; & minus minuiſe ſere nos faciunt. 5 Quid enim de his annis manet? Et quando dicimus, Hoc anno. Et quid tenemus de hoc anno præter vnum diem, in quo ſumus? Nam superiores dies huius iam tranſierunt, nec tenentur; futuri autem nondum erunt. In vno die ſumus, & dicimus, Hoc anno. Imò dicitur, ſi viſaliquid præſens dicere. Nam de toto anno quid ſens tenes? Quicquid de illo præteritum eſt, iam non eſt: quid de illo futurum eſt, nondum eſt. Quomodo hoc corrigere locutionem: hodie dic, verum dicis. Hodie iam reus. Rurſus & hoc attende. Cum hodie hoc horæ manſerit: horæ futuræ nondum venerunt. Hoc modo dic. Quo momento? Dum ſyllabas loquor, ſi duas ſyllabas, altera non ſonat, niſi cum illa tranſierit. Ipſa denique ſyllaba, ſi duas literas habeat, nō ſonat poſterior litera, niſi abierit. Quid ergo tenemus de his anni? Anni iſti multos ſunt: anni æterni cogitandi ſunt, anni qui ſtant, qui nientibus & abeuntibus diebus peraguntur. 6 Sed nos ætatis annos, cum hiſ pannofis annis, quid ſumus? Et illic qui dicit, Nec tamen deſperare debemus. Iam enim magnitudinē dicit, & excellentiā ſapientiæ dixerat Deus, Ego ſum, qui & tamen ad nos conſolandos, Ego ſum, inquit, Deus Abraham & Deus Iſaac, & Deus Iacob. Et nos Abraham ſemen ſumus, & quæamvis abiecti, quæamvis terra & cinis, in illo ſperamus. Serui ſumus, ſed propter nos Dominus noster formatus eſt: accepti propter nos mortales, immortalis mori voluit: propter nos hoc in ſe exemplum reſurrectionis offendiſt. Ergo ſperamus nos venturos ad hos annos ſtantes, in quibus non cibus ſolis peraguntur dies, ſed manet quod eſt, ſicut eſt; quod ſolum verè eſt. 7 Ibi nō que omnes dies non veniunt tranſeundo ſunt omnes, nec initium alterius eſt finis alterius: omnes ſite fine ſimul ſunt, vbi nec ipſa vita habet finem, nec illi dies ſunt.*

CAP. XXIII.

De deſiderio ad illos dies & annos qui nunquam deſiciunt, ſed ſemper ſtant.

Reſtuet proinde anima noſtra illorum dierum deſiderioſitatem ardenter atque vehementer, vt illic repleamur, ibi dicamus, quod hic prædicimus: Satiati ſumus misericordia tua; & exultauimus, & iocundati ſumus in diebus noſtris. 2 Millia dierum deſiderant homines, vnum volunt hic viuere: contemnunt millia dierum, deſiderant vnum diem, qui nou habet ortū & occaſum: vnum diem, ſempiternum, cui non cedit heſternus, quem non viget heſternus. Ipſe vnus dies deſideretur à nobis. Quid nobis eſt millibus dierum? Eamus à millibus dierum, ad vnum diem, qui finem non habet. 3 Non nobis ſufficiat quicquid longum eſt in tempore, ſi habet finem: & ideo nec longum dicentibus. Et ſi auari ſumus, vitæ æternæ debemus eſſe auari: vitam deſidera, quæ non habet finem. Ecce vbi extendatur tua. Argentum vis ſine fine? Vitam æternam deſidera. Non vis vt habeat finem poſſeſſio tua? Vitam æternam deſidera. Quæ eſt? Longitudine dierum replebo eum. Non autem putare longitudinem dierum dici, ſicut ſunt habet dies minores, æſtate dies maiores. Tales dies nobis habet deſiderare: Longitudo illa eſt, quæ nō habet finem, æterna vite nobis promittitur in diebus longis. Vnde quidam, habeo, inquit, in domo Domini, in longitudinē dierum, in longitudinem dierum? Quia modo eſt breuitas diei. Omnis enim res quæ finem habet, breuis eſt. *Dies autem æternam habent, ſed æternitatem.* 6 Nam & propterea anni non ſunt. Tu autem idem ipſe eſ, inquit Propheta, & anni non deficient. Quomodo anni, ſi dicis, ſi vnus dies. Quicquid vis, dicis de æternitate. Ideo quicquid vis, dicis: quia quid dixeris, minus dicis. Sed ideo nec eſſe eſt vt aliquid non ſit vnde cogites quod non poteſt dici. Sed 7 qui ſunt qui non deſiciūt, niſi qui ſtant? Sic ergo ibi anni ſtant, & ibi qui ſtant, vnus annus eſt: & ipſe vnus annus qui ſtat, vnus eſt: quia ipſe vnus dies nec ortū habet, nec occaſum: nec moritur ab heſterno, nec excluditur à craſtino; ſed ſtat per ille dies. Et quod vis vocas illum diem. Si vis, anni non ſunt: ſi vis, dies eſt: quodcumque cogitaueris, ſtat tamen.

1 In Pſal. 89. fere in fine.

Pſalm. 89.

2 In Pſal. 82. prope finem.

3 In Pſal. 90. onc. 2. prope finem.

Pſalm. 90.

4 Ibidem ſup.

5 In Pſal. 60. ante finem.

6 Ibidem inf.

7 In Pſal. 121. ante medium.

4 In Ser. 1. de verb. Dom. ſecundū Mat. Videtur Ser. 33. de verbis Dom. 5 In Pſal. 74. fere in medio. Vide Tract. 31 in Ioan. & in Pſalm. 121. ante medium

Vide in Pſal. 98. in medio.

In Pſal. 101. fere in fine.

Exod. 3.

7 To. 1. epist. 121. cap. 8.

*Quid sint anni Dei, & quid sit aeternitas, & quomodo
vocet nos Deus, & maneat in nobis.*

Quare autem non ait Propheta, loquens alibi Deo
tui in saecula saeculorum: (sic enim magis solet
figurari in sanctis Scripturis) sed ait, In generatione
tionum anni tui? Sed qui anni tui? *Qui*, nisi qui non
transciant: *Qui*, nisi qui non ideo veniunt, vt non finit
enim dies in hoc tempore ideo venit, vt non finit
nis mensis, omnis annus: nihil horum stat: antequam
cum venerit, non erit. Illi ergo anni Dei aeterni, anni
mutantur, in generatione generationum erunt. In illa
generatio generationum, in illa erunt anni Dei. Quae
Est quaedam, & si bene agnoscamus, in illa erimus, & anni
in nobis erunt. Quomodo in nobis erunt: Quomodo
Deus in nobis erit: vnde dictum est, vt sit Deus omnibus
nibus. Non enim aliud anni Dei, & aliud ipse Deus: sed
Dei, aeternitas Dei est. Aeternitas ipsa, Dei substantia est
nihil habet mutabile. Ibi nihil est praeteritum, quod
non sit; nihil est futurum quasi nondum sit. Sed non est
Est; non est ibi fuit, & erit: quia & quod fuit, iam non
quod erit, nondum est; sed quicquid ibi est, non est aliud
2 & ipsa est aeternitas. 3 Nec putes, quia verbis finitur, &
aeternitas. Aeternitas in verbo, quatuor syllabis con
sine sine est. 4 Haec aeternitas vocavit nos; & erupit
nitate verbum. Iam aeternitas, iam verbum, & nondum
Quare nondum tempus? Quia factum est & tempus
modo factum est & tempus? Omnia per ipsum facta
sine ipso factum est nihil. O verbum ante tempora, per
facta sunt tempora: natum est in tempore, in ista genera
hominum, cum sit vita aeterna, vocans nos temporales, &
aeternos. Temporalis enim generatio vadit hic, & temp
generatio venit. Et videmus generationes hominum sic
terra, tanquam in arbore folia; sed in arbore oliuae, vel
cuiuscunque alterius, qua toto tempore fronde vestita
tanquam folia genus humanum, terra portat. Plena est
nibus; sed cum aliis morientibus, alij nascendo succed
semper enim arbor illa veste viridi ornata est, sed libenter
quam multa calces arida folia. Ergo fuit generatio sub

1 In Psal. 104.
eonc. 1. post
medium.

2 Cor. 11.

3 In Psal. 9.
ante medium
3 In Psal. 145.
in fine.
4 In Psal. 101.
eonc. 2. in med.

Joan. 1.

si sunt inde quidam futuri participes aeternitatis Dei
tempore: in enim Abel, inde Seth, inde Enoch.
illa generatio. Venit diluuium, remansit vna domus.
generatio dedit aliquos, ipsum Noe, & tres filios eius,
purus eius: in tora enim domo ista octonaria, solus vnus
inueniuntur est. Deinde de tribus filiis Noe, tanquam de
mensuris farinae, impletus est orbis. Electus est Abra-
hae & Iacob: sancti viri patriarchae placuerunt Deo.
illa generatio sequentes etiam generationes dederunt
dederunt praecones Dei. Venit etiam postea & ipse
Iesus noster Iesus Christus. Temporibus in terra carnis
fuerunt Apostoli, fuerunt sancti, & post illos alij sancti,
in nomine Christi, quicunque sunt sancti, & post nos
que erunt vsque in finem saeculi, sancti. *De tot genera-
tibus vocat & colligit in tempore, Verbum illud ante tempora,
facta sunt omnia tempora, omnes sanctas proles omnium
generationum. & facit inde vnam generationem in qua vera aeternitas
& ipsa generatio, quae per omnia tempora transit, par-
ticipat aeternitatis illius.* 5 Vera enim aeternitas est, vbi tem-
porale nihil est. Erat autem modò hoc, & modò illud; iam tem-
porale nihil est, aeternum non est, mutabile est. Nam vt no-
quia non sic Deus, quomodo anima: certe immortalis est
Quid est ergo quod ait Apostolus de Deo: Qui solus
immortalitatem; nisi quia hoc aperte dixit, solus habet
mutabilitatem; quia solus habet veram aeternitatem?
ibi nulla mutabilitas. 6 Non inuenis in Deo aliquid mu-
tabilitatis, non aliquid quod alter nunc est, aliter paulo ante
erat; Nam vbi inuenis aliter & aliter, facta est ibi quaedam
mutabilitas enim est, non esse quod fuit. 7 Quia ergo in aeter-
nitate mutabilitas est, in tempore autem varietas, in aeternitate
mutantur, in tempore alia accedunt, alia succedunt; & ama-
nitate, o homo, & nullo sine regnabis, si finis tibi Chri-
sti, cum quo regnabis.

CAP. XXV.

*De regno Christi: & quod sit illud regnum,
& de ipsius beati ac potentis Dei, qui solus est incommuta-
bilis, aeternitate dicta sunt: Nunc de Christi regno, quod
aeternum est, pauca loquamur.* 1 Semper quidem ille cum
regnat, secundum quod est Filius Dei, & Verbum Dei,
Verbum,

Matth. 13.

5 Tract. 27. in
104. vit. med.

6 Tim. 6.

7 Ibidem sup.

8 Serm. 18. de
verbis Domini.

9 In Psal. 45.
in fine.

10 Tract. 17. in
Joan. in init.

Verbum, per quod facta sunt omnia. Praedixerunt autem
 phetae regnum eius, etiam secundum id quod hominibus
 est Christus, & fecit fideles suos Christianos. Est enim re-
 gnum Christianorum, quod modò colligitur, quod modò con-
 tur, quod modò emittitur sanguine Christi. Erit aliquando
 nifestum regnum eius, quando aperta erit claritas Sancti
 post iudicium ab eo factum: de quo etiam dicit Apostolus.
 Cum tradiderit regnum Deo & Patri, id est, cum per
 sanctos suos ad contemplationem Patris; vtique & ad
 secundum id quod Deus est, aequalis Patri. Non enim sic
 vt ipse amittat; quia & pater dedit filio habere vitam in
 ipso; nec vtique amittit ipse. Ac per hoc si regni eius
 finis, sicut Archangelus dixit virgini Maria, profectio
 eius, qui sunt regnum eius, cum illo sine fine regnabunt
 gnus enim eius sunt, in quibus nunc etiam regnat per
 A iter autem dicitur regnum Christi, secundum potestatem
 diuinitatis, secundum quod ei cuncta creatura subiecta
 aliter regnum eius dicitur Ecclesia, secundum proprie-
 fidei, quae in illo est, secundum quod orat, qui dicit, Possidet
 Neque enim non ipse possidet omnia. Nam secundum
 restat, quae illi super omnia est, etiam nunc vbique
 Quid ergo est, quod oramus, vt veniat regnum eius,
 cum illo regnare mereamur? Non enim sic dicimus, Veniat
 regnum tuum; quasi optantes vt regnet Deus. Regnum
 non erimus, si in eum credentes, in eo profecerimus. Optantes
 fideles redempti sanguine ipsius vnici, erunt regnum
 Venturum est autem ipsum regnum, cum facta fuerit resurrexerit
 Et ius mortuorum: tunc enim veniet ipse. Hoc est quod
 mus & rogamus, quando dicimus, Veniat regnum tuum
 nobis veniat. Nam si non reprobi fuerimus, illud regnum
 est venturum; non nobis. Si autem in eo numero fuerimus
 qui pertinent ad membra vniuersi filij eius; nobis veniet
 gnus eius, & non tardabit. Quis porro non optet etiam
 visceribus, tempus istius regni venire: quis non exquirat quod
 futurum est? Quales nos in eo futuri sumus: de illo enim dicit
 6 Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris sui. Regnum
 fulgebit in regno, cum regnum venerit in regnum; quod
 oramus & dicimus, Adueniat regnum tuum. Nunc ergo
 regnum vocatur, sed adhuc conuocatur. Sed nondum in
 hoc regnum. Huic quippe regno ad dexteram stanti, in
 dicitur

venite benedicti patris mei, percipite regnum, id est, Math. 25.
 venite eratis, & non regnabatis; venite, regnate; vt quod
 fueratis, etiam in re esse possitis. Hoc regnum Dei, re-
 que caelorum adhuc edificatur, adhuc fabricatur, adhuc
 adhuc congregatur. In illo erunt mansiones, sicut eas
 parat Dominus: in illo iam sunt, sicut praedestinavit iam
 7 Parat autem quodammodo mansiones, mansio- 7 Ibidem sup.
 nando maiores. Quia & si alius est alio fortior; alius 8 Tract. 67. in
 pientior, alius alio iustior, alius alio sanctior: in domo
 mei, inquit, mansiones multae sunt. Nullus eorum alie-
 ab illa domo, & ab isto regno, vbi mansionem pro suo
 que accepturus est merito. Denarius quidem ille aequalis
 omnibus, quem paterfamilias eis qui operati sunt in vinea,
 dario omnibus, non in eo discernens qui minus, & qui
 plus laborauerunt: quo vtique denario vita significatur æter-
 ni amplius nemo alio viuunt, quoniam viuendi non est di-
 in aeternitate mensura. Sed multae mansiones, diuersas
 forum in vna vita aeterna significant dignitates. Alia est
 gloria solis, alia gloria lunae, alia gloria stellarum: stella
 ab stella differit in gloria: sic & resurrectio mortuorum.
 quam stella, sancti diuersas mansiones, diuersas claritates
 quam in caelo sortiuntur in regno: sed propter vnum dena-
 nullus separatur a regno. Atque ita Deus erit omnia in
 1. Ioan. 4.
 vobis; vt quoniam Deus charitas est, per charitatem fiat, vt
 habent singuli, commune sit omnibus. Sic enim qui quisque
 ipse habet, cum amat in altero, quod ipse non habet. Non
 itaque aliqua inuidia imperis charitatis, quoniam regna-
 in omnibus vnitas charitatis: sicut nunc etiam non inui-
 Archangelus Angeli ceteri, tamque noluit esse vnusquisque,
 non accepit, quomuis sit pacatissimi concordiae vinculo
 qui accepit, obstrictus; quam nec in corpore vult oculus
 qui est digitus, cum membrum vtrumque contineat to-
 carnis pacata compago. Sic itaque habebit donum alius
 minus, vt hoc quoque donum habeat, ne velit amplius.

CAP. XXVI.

Christi regnum aeternum sit futurum, hoc antea pra-
 dit Deus: & in quibus regnat, sedes eius sunt.
 Primus ergo omnes aequales in hoc Christi regno, tãquam
 primi nouissimi, & nouissimi primi, quia denarius ille
 aeterna est; & in vita aeterna omnes aequales erunt. Quãuis
 enim

To 4. lib. ad
 Orosiu cõtra
 Priscil. cap. 7.
 1 Cor. 15.

Ioan. 5.

Lucæ 7.

To. 4. li. 8.
 quæst. 69.
 quæst.

Esaiæ 36.

To. 7. lib. 1.
 de anima &
 eius origine,
 ad Vincent.
 cap. 11.
 Math. 6.
 3 Ser. 10. inter
 impress. Lou.

Tract. 68. in
 Ioan.
 Math. 13.
 Math. 6.

7 Ibidem sup.

8 Tract. 67. in Ioanem.

Math. 10.

Vide To. 6. lib.
 de Virg. cap. 1.

1. Cor. 15.

1. Ioan. 4.

9 1. lib. 11. de
 Dei, cap. 10.

1 Seru. 49. d
 verb. Domi

enim meritorum diuersitate fulgebunt, alius magis, alius minus; quod tamen ad vitam æternam pertinet, æqualis erit omnibus. Non enim alteri erit longius, alteri breuius, quod per se sempiternum est: quod non habet finem, nec tibi habebit finem. Alio modo ibi erit castitas coniugalis; alio modo ibi integritas virginalis. Alio modo ibi erit fructus boni operis, alio modo corona passionis. Illud alio modo; aliud alio modo tamen quantum pertinet ad viuere in æternum; nec ille uiuit illo, nec ille plus illo. Pariter enim sine fine uiuunt in suis quisque claritatibus uiuat: & sic ille denarius, uita eterna est. **Quæ quidem uita æterna**, non propter ætatem multa sæcula, longitudinem, tamen quoadocumque finem æternitatis nomen accepit: sed quemadmodum scriptum est in Euangelio, Regni eius non erit finis. Nec ita ut in aliis moriendo decedentibus, aliis succedentibus oriendo, species perpetuitatis appareat: (sicut in arbore, quæ perenni fronde uestitur, eadem uidetur uiriditas permanere, dum labentibus & cadentibus foliis, subinde alia, quæ nascuntur, faciem seruant opacitatis) sed omnes in ea ciues & æterni, & immortales erunt, adipiscenibus & hominibus, quod nūquam facti angeli perdidit. Faciet hoc Deus omnipotentissimus creator. Promisit enim, nec mentiri potest; & quibus fide hinc quoque faceret, multa sua & non promissa, & promissa ut supra ostendimus, iam fecit. 3 Primum enim testamentum terram promiserat: sed aliud præmium fuit, vel promissa lege positum; aliud sub gratia. Terra Chanæeorum Iudeis sub lege posita; regnū cælorum Christianis sub gratia posita. Itaque quod pertinebat ad eos qui sub lege positi erant, regnū transiit: regnū cælorum, quod pertinet sanctis fidelibus sub gratia posita, non transiit. 4 In æternum quippe Christus regnabit in sanctis suis. Hoc promisit Deus, hoc dixit Deus, parum est, hoc iurauit Deus. 5 Semel iurauit, inquit, in sancto meo, si Dauid mentiar. Expectas ut iterum iuret Deus? Quis iuraturus est, si semel iurando mentitur? Vnam iurationem pro uita nostra habuit, qui pro nobis ad mortem unicum suum misit. Semel, inquit, iurauit in sancto meo, si Dauid mentiar. Semen eius in æternum manebit. In æternum manet semen eius, quia nouit Dominus qui sunt eius. Et sedes eius sicut in conspectu meo, & sicut luna perfecta in æternum, & stellæ cæli fidelis. Sedes eius sunt, quibus dominatur, in quibus

9 Lib. 22. de ci. di. cap. 1.

Lucæ 2.

5 In Psal. 44. ante medium

4 In Psal. 88. conc. 1. post initium. 5 Ibidem. cōc. 2. ab init.

1 Timoth. 2.

quibus regnat. Si sedes eius, & membra eius: quia membra nostra, sedes sunt capitis nostri. Vide quemadmodum in cætera omnia membra nostra caput portant: caput ipsum super se non portat aliquid; sed ipsum portatur in membris nostris, quasi totum corpus hominis, sedes in membris. Sedes ergo eius omnes, in quibus regnat Deus. Sic inquit, omnes in conspectu meo, sicut sol: quia iusti sicut in regno patris mei, sicut sol. Sed sol spiritaliter non materialiter, sicut lucet iste de cælo, quem facit oriri super bonos & malos. Denique iste sol in conspectu est non solum hominum, uerum etiam pecorū, minutissimarumque muscarum. Sed enim quorumlibet uisibilium animalium non uidet in conspectu meo: At uerò de illo sole quid ait propriè? Sicut sol in conspectu meo: non in conspectu hominum, non in conspectu animalium, non in conspectu mortalium animalium; sed in conspectu meo. Hoc tempore gratia magnum Dei promissum; maius Dei testamentum est.

Matth. 17.

Matth. 5.

CAP. XXVII.

Heredes Christi nos fecit Deus: qui & ipse hereditas sumus, & ipse nostra.

Manebit certè immobile hoc testamentum eius, quia ipse sibi præciens prædestinauit heredes, 2 ut sint heredes Christi. Tanta enim charitas est in illo hæredes, ut non sint habere cohæredes. Quis enim auarus homo uelit habere cohæredes? Sed & qui inuenit uelle, diuidit cum eis hereditatem; minus habens ipse diuidens, quam si solus possideret. Hæreditas autem, in qua Christi cohæredes sumus, non consistit in copia possessionum, nec fit angustior numerositate hæredum: sed tanta est multis, quanta paucis; tanta singulis, tanta omnibus. 3 Multi denique homines, cum filios non haberent, peracta ætate adoptant sibi: & uoluntate faciunt, ut natura non potuerunt. Hoc faciunt homines. Si autem quis habeat filium uerum, gaudet de illo magis, quia solus filius possessurus est; & non habebit, qui cum eo diuidat hereditatem, ut pauperior remaneat. Non sic Deus. Vnicum filium ipsum quem genuerat, & per quem cuncta creauerat, non in hunc mundum, ut non esset unicus, sed fratres haberet adoptatos. Non enim nos nati sumus de Deo, quomodo ille

1 Ibidem (sup) 2 In Psal. 49. in initio.

3 Tract. 2. in loc. vii. meo

vnigenitus: sed adoptati per gratiam ipsius. Non timere habere coheredes: quia hæreditas eius non fit angusta, si eam possederint. Illi ipsi certè, illo ipso possidente, sunt hæditas ipsius, & ille vicissim fit hæreditas ipsorum. A modo modo fiant ipsi hæreditas ipsius. Dominus dixit ad meum meus es tu, ego hodie genui te. Postula a me, & dabo tibi hæreditatē tuam, & possessionem tuā terminos terræ. Ille modo fit hæreditas corū: Dicit in Psalmō Dominus: Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei. 4 Ergo sic abundanter nomine Christi benedixit nos Deus, ut filiis suis impleat uersam faciem terræ, adoptatis in regnum suum coheredes vnigeniti sui. Vnicum genuit, & vnu esse noluit: vnum genuit (inquam) & vnum cum noluit remanere: fecit ei fratres, non gignendo, tamē adoptando fecit ei coheredes. *Magna hoc diuina gratia beneficium est, quod Deus fecerit ex miseris cateribus tam beatos possessores hæreditatis filij sui?* Nescis ergo ingrati tantæ gratiæ, & benedictioni Dei, qui cum habet vnicum, noluit illum esse vnum, sed ut fratres haberet adoptati illi, qui cum illo possiderent vitam æternam. 6 Numquid inuidit nobis? Parentes aliquando cum genuerint vni filios duos, tres; iam timent generare, ne faciant alios mendaces. Sed quia talis est hæreditas, quam nobis Deus promittit, quæ multi obtineant, & angustias nemo patiatur; ideo in suam eternitatem vocauit populos gentium, & habet vnicum innumerabiles fratres, qui dicunt, Pater noster, qui es in cælis. Dicunt ista, qui fuerunt ante nos; dicturi sunt, qui erunt post nos. Vide quantos fratres habeat vnicus in sua gratia, communis cum illis hæreditatem, pro quibus pertulit mortem; simul cogita, quæ *quantas* tibi hæreditas promittatur. Non tamen qualis in terra possideri a filiis non potest, nisi cum mortui fuerint parentes eorum. Nullus enim in terra possidet hæreditatem patris, nisi mortui. Nos viuo patre nostro possidemus quod donabit; quia pater noster mori non poterit. Vnde addo, plus dico, & verum dico: ipse pater erit hæreditas nostra. Sed non quomodo est hominis patris hæreditas. Relinquit enim filiis suis, non possidet cum filiis suis; & tamen magis se facit, & gratias sibi agi desiderat, quia voluit dare quod non possit auferre. Mori enim tolleret secum, puto: quia si possidet nihil hinc filiis suis dimisit. Hæredes verò Dei sic sunt, vnde Deus sic hæreditas nostra, cui dicit Psalmus: Dominus

Psalm. 2.

Psalm. 11.

4 In Psal. 66.
in fine.5 Tract. 8. in
epist. Ioan. in
fine.6 Ser. 10. inter
impres. Loua.

Matth. 6.

7 Ser. 62. de
verb. Domini
in medio.8 Ser. 13. de
verbis Apost.
in fine.

Psalm 114.

meæ. 9 Eligat nunc sibi partes genus humanum, salij militiam, alij aduocationem, alij diuersas variasq; partes, alij negotiationem, alij agriculturam. Istas partes de rebus humanis: clamat populus Dei, Pars mea Deus in cælis. Non ad tempus pars mea, sed pars mea Deus in cælis. Aurum et si semper in arca habeo, quid habeo? Deum per haberem in corde, quàm magnum bonum haberem? Accedit, quia Deus se ipsum mihi promittit, & id me in cælis habiturum promittit. Tantum habeo, & nunquam habeo. Magna felicitas, magna beatitudo, pars mea Deus, in cælis? In cælis.

9 In Psal. 79.
in fine.

Psalm. 71.

CAP. XXVIII.

Christi hæreditate nihil est priuatum; ad quam qui velint peringere, priuatis debet præferre communia.

1 Vi ergo semper vult esse beatus, & in corde suo locum Deo facere, non hæreat parti, & totum possideat: illi sciat, qui totum creauit. 2 In cuius hæreditate, quod ipse est, cum ad fruendum se præbere dignabitur, nullas partem cum sanctis societatis angustias, dilectione rei nostræ, priuatæ. Gloriosissima quippe illa ciuitas, adepta promissam hæreditatem, in qua nullus morietur, nullus oriatur; non sit ciues, qui singuli gaudeant suis rebus: quia Deus erit in omnibus. Cuius societatem quisquis in hac peregrinatione fideliter & flagranter desiderauerit, & in seipso locum Deo nunc fecerit, alluiscit priuatis præferre communia, quæ querendo, sed quæ Iesu Christi. 3 Multi autem ac facti in locum Domini, sua querunt, sua diligunt, potestate sua erant; priuatum suum concupiscunt. Qui autem vult facere in locum Domini, non de priuato, sed de communibus debet gaudere. Hoc illi, quibus erat anima vna, & cor vnum, fecerunt in suis priuatis; fecerunt illas communes. Quod habebant in priuatis, nunquid amiserunt? Si soli haberebant, & vnusquisque in priuatis haberet, hoc solum haberet, quod suum haberet. Cum vnusquisque in priuatis quod proprium erat, commune fecit, & ea quæ erant in priuatis, ipsius facta sunt: quia propter illa quæ singuli possident, existunt lites, inimicitia, discordia, bella inter homines, inultus, diffusiones aduerum se; scandala, peccata, hominum. Propter quæ? Propter ipsa quæ singuli possidemus. Nunquid propter ista quæ communiter possidemus, litigamus?

1 In Psal. 48.
post princip.2 In Psal. 109.
vltia mediū.

4 Cor. 13.

3 In Psal. 133.
post princip.

Act. 4.

Aërem istum communiter ducimus; solem communiter videmus. Beati ergo qui sic faciunt locum Domino uato suo non gaudent. Talem enim describat iste, qui bat, 4 Magnificate Dominum mecum. Sed quis est iste, exhortatur, ut magnificemus cum illo Dominum? Quis est in corpore Christi, & in quo est locus factus Christus, debet dare operam, ut magnificetur cum illo Dominus, enim Dominum, quisquis est iste. Et quomodo illum amare non inuideat coamatori suo. Qui quis enim amat carum, necesse est ut cū zelo pestifero amet. Si quis forte promerit nudam videre potuerit, quam pestifero amore desiderat nunquid vult, ut videat illam & alius? Necesse est ut zelosiore laucietur, si & alius eam viderit. Et si seruatur castitas aut ille videat, cui licet, & quilibet alius non videat, aut ipse. Verum non sic est æterna Sapientia Dei, quam nobis ad æternam domum in regno Dei, qua & locus in corde nostro parat Deo. Videbimus illam facie ad faciem: & omnes videmus, & nemo se ibi zelabit. Omnibus se exhibet, & inuisibilis est, & casta est omnibus. Illi mutantur in eam, & ipsa in eis non mutatur. Ipsa est veritas, ipsa est Deus. Nunquid aliquid audisti, quod potuerit commutari Deus nollet? Superbiens omnibus veritas est, verbum Dei est, sapientia Dei est, per quem facta sunt omnia: habet amatores suos. Sed quid dicitur amator ipsius? Magnificate Dominum mecum. Nolo magnificare Dominum, nolo solus amare, nolo solus amplecti. Non enim si ego amplexus fuero, non habet alius, ubi amplexus ponat. Latitudo terra est in ipsa Sapientia, ut omnes amplectantur, & perfruantur. Et quid dicam de illis qui amant Deum, ut inuideant alijs? *Nōne quod priuatum est, non omnino odierunt quod commune est? Et quid magis Christianis comune esse debet, quam desiderare ut omnes boni similes Deum, omnes beati simul magnificent Dominum? Hoc, qui iam in Christi corpore existit fecerit, sine dubio ad Christi partem societas, & ad regni illius pertinet hereditatem.* Excitate est in vobis amorem. O Christiani, & clamate vnicuique, vestrorum & dicite, Magnificate Dominum mecum. Sit in vobis iste feruens amor. Si amatis Deum, rapite omnes ad amorem Dei, qui vobis inueniuntur, & omnes qui sunt in domo vestra. Et sic & amate Deum, ut nulli inuideatis Deum. Rapite eū quotquot potestis, quotquot possideri estis, non sit angustus. Nullos in eorum

4 In Psal. 33.
conc. 1. ante
medium.

Psalm. 38.

9 In Psal. 72.
in fine.

facietis: totum singuli possidebitis, & totum omnibus, *quantūlibet innumerabiliter multi fueritis.* 6. Re Dei crescente possessorum numerus, non inquitur; quia inuiditur. Vnicuique integrum est, quod concorditer habet, & possidetur à multis. 7. Non habebit denique istam inuisionem, qui eam noluerit habere communem: & tãto eam ampliores, quanto amplius ibi poterit amare contentum. Nullo enim modo fit minor, accedente se permanente parte, possessio diuinæ bonitatis: possessio istius bonitatis fit latior, quanto concordior eam indiuidua sociorum & charitas.

CAP. XXIX.

Dei possessio sumus, & Deus nostra: sed Deo nos indigemus, non ipse nobis.

Vid ergo nos possidebimus Deum, & ille non nos possidet? Vnde ergo Esaias, Domine posside nos? Possidet, & totum propter nos. 2. Et quomodo nobis solet inueniri, quando de fundis, & de prædijs aliquibus amplius amonissimis quærimus. Cuius est fundus iste? Illius: cuius est iste? Illius: cuius est iste? Est quidam fenerator, & illud quod vocatur, cuius est ista possessio: & dicimus, Beatus ille possidet, sic, si quæramus, cuius possessio est Deus iste? *quid dicimus, quædam beata gens, cuius est? Nam Dominus, totum est. Et non sicut fenerator ille possidet fundū suum, quæ possidetur à fundo suo: sic & Deus beatorum gentis huius. Non enim nos ex illo beati sumus, possidetur à nobis: ut autem beatus sit, non possidet nos. Et possidet nos, & possidetur à nobis, non ob aliud, nisi vt beati simus.* 4. Vnde & illud dicitur, Deus populus, cuius est Dominus Deus ipsius. Quare, cuius est Deus non est? Omnium quidem Deus est: sed eorum proprie dicitur, qui eum diligunt, *qui illum magnificant, qui eum tenent, qui illum possident, qui illum colunt.* Tanquam homo ipsius magna sunt familia eius redemptæ magno nomine vnicuique filij. Quantum dedit nobis Deus, ut ipsius esse & ipse sit noster? 5. Nostère Deus? Cuius enim non est Deus? Non planè omnium eodem modo. Noster magis, noster magis ab illo tanquam de pane nostro. Ipse est hæreditas nostra, possessio nostra. An forte temerè dicimus, faciendo nos Dei possessionem, cum sit Dominus, cum sit creator? Non est

6 D. August.
Ser. 18. de ver.
Don. in me.

7. Li. 15. de ci.
Dei. cap. 5.

1 In Psal. 32.
conc. 3. ultra
medium.
Esaie 16.
2 Ibidem inf.

3 Ibidem sup.

4 In Psal. 55.
ultra med.

Vide in Psal.
39. in medio.

5 In Psal. 72.
conc. 1. ultra
medium.
Vide To 9. li.
de ouibus
cap. 16.

est ista temeritas; affectus est desiderij, & dulcedo ipse animam; omnino secunda dicit: Deus meus es tu, qui dicitur nostræ: Salus tua ego sum. Dicitur, secunda dicitur, non faciam, cum hoc dixerit: imò faciet, si non dixerit. 6. lam commedauimus, & Deū esse possessionem nostram, & possessionem Dei. 7. Possideat itaque te Deus, o anima, & fideas illum: eris prædium ipsius, eris domus ipsius. Possidit: possidetur, ut proficit. Nunquid *vt tuo seruitur, aut*

non indiget: nos verò dominatione illius indigemus. Et ideo ac solus est Dominus, quia non illi ad suam, sed ad nostram litatem seruiamus. Nam si nobis indigeret, eo ipso non Dominus esset, cum per nos eius adiuuaretur necessitas, si & ipse seruiret. 9. Nō ergo nobis indiget, qui solus & verus Dominus. Nec nobis tantum, sed vsque ad altissima, quæ cæli, quod dicitur, indiget Deus: ut aut melior sit, aut potius aut beator. Quid enim esset, quicquid aliud est, nisi ipse seruet? Quo ergo eger abste, qui erat ante te, & tam potens eras, cum tu nihil esses, faceret te? Nunquid quomodo parente eiunt filios? Per concupiscentiam carnalem generant potius quam creat. Istis enim generatibus Deus creat. Nam si tu creas, dic, quid tua mulier paritura est? Quid dicat, Tu dicitur dicitur, que, quod portat, ignorat. Generant tamē homines filios, & ad solatium suum, & ad subsidium senectutis. Nunquid illi creditur hæc omnia Deus, à quibus senex adiuuaretur? *vt*

quid ait Psalms: Dixi Domino, Deus meus es tu: quoniam bonorum meorum non egess. Tu egess bono serui tui: eger serui tui bono tuo, vt patet illi. Eges & tu bono serui tui, vt adiuuaretur tibi potes ante equum curreret: iumentum tuum non poteris rare. Vides quia indiges bono serui tui: obsequio illius indiges: cura illius indiges. Non es verus dominus, quando indiges inferiori. Ille est verus Dominus, qui nihil à nobis querimus, si cum non queramus. 11. Hinc & alio loco, Sicut rero, inquit, non dicam tibi: meus est enim orbis terrarum plenitudo eius. Nunquid manducabo carnes aurorum, & sanguinem hircorum potabo? Tanquam diceret: vsque si necessaria essent, non à te peterem, que *creata à me*, habes potestate mea.

indiget: nos verò dominatione illius indigemus. Et ideo ac solus est Dominus, quia non illi ad suam, sed ad nostram litatem seruiamus. Nam si nobis indigeret, eo ipso non Dominus esset, cum per nos eius adiuuaretur necessitas, si & ipse seruiret. 9. Nō ergo nobis indiget, qui solus & verus Dominus. Nec nobis tantum, sed vsque ad altissima, quæ cæli, quod dicitur, indiget Deus: ut aut melior sit, aut potius aut beator. Quid enim esset, quicquid aliud est, nisi ipse seruet? Quo ergo eger abste, qui erat ante te, & tam potens eras, cum tu nihil esses, faceret te? Nunquid quomodo parente eiunt filios? Per concupiscentiam carnalem generant potius quam creat. Istis enim generatibus Deus creat. Nam si tu creas, dic, quid tua mulier paritura est? Quid dicat, Tu dicitur dicitur, que, quod portat, ignorat. Generant tamē homines filios, & ad solatium suum, & ad subsidium senectutis. Nunquid illi creditur hæc omnia Deus, à quibus senex adiuuaretur? *vt*

quid ait Psalms: Dixi Domino, Deus meus es tu: quoniam bonorum meorum non egess. Tu egess bono serui tui: eger serui tui bono tuo, vt patet illi. Eges & tu bono serui tui, vt adiuuaretur tibi potes ante equum curreret: iumentum tuum non poteris rare. Vides quia indiges bono serui tui: obsequio illius indiges: cura illius indiges. Non es verus dominus, quando indiges inferiori. Ille est verus Dominus, qui nihil à nobis querimus, si cum non queramus. 11. Hinc & alio loco, Sicut rero, inquit, non dicam tibi: meus est enim orbis terrarum plenitudo eius. Nunquid manducabo carnes aurorum, & sanguinem hircorum potabo? Tanquam diceret: vsque si necessaria essent, non à te peterem, que *creata à me*, habes potestate mea.

indiget: nos verò dominatione illius indigemus. Et ideo ac solus est Dominus, quia non illi ad suam, sed ad nostram litatem seruiamus. Nam si nobis indigeret, eo ipso non Dominus esset, cum per nos eius adiuuaretur necessitas, si & ipse seruiret. 9. Nō ergo nobis indiget, qui solus & verus Dominus. Nec nobis tantum, sed vsque ad altissima, quæ cæli, quod dicitur, indiget Deus: ut aut melior sit, aut potius aut beator. Quid enim esset, quicquid aliud est, nisi ipse seruet? Quo ergo eger abste, qui erat ante te, & tam potens eras, cum tu nihil esses, faceret te? Nunquid quomodo parente eiunt filios? Per concupiscentiam carnalem generant potius quam creat. Istis enim generatibus Deus creat. Nam si tu creas, dic, quid tua mulier paritura est? Quid dicat, Tu dicitur dicitur, que, quod portat, ignorat. Generant tamē homines filios, & ad solatium suum, & ad subsidium senectutis. Nunquid illi creditur hæc omnia Deus, à quibus senex adiuuaretur? *vt*

quid ait Psalms: Dixi Domino, Deus meus es tu: quoniam bonorum meorum non egess. Tu egess bono serui tui: eger serui tui bono tuo, vt patet illi. Eges & tu bono serui tui, vt adiuuaretur tibi potes ante equum curreret: iumentum tuum non poteris rare. Vides quia indiges bono serui tui: obsequio illius indiges: cura illius indiges. Non es verus dominus, quando indiges inferiori. Ille est verus Dominus, qui nihil à nobis querimus, si cum non queramus. 11. Hinc & alio loco, Sicut rero, inquit, non dicam tibi: meus est enim orbis terrarum plenitudo eius. Nunquid manducabo carnes aurorum, & sanguinem hircorum potabo? Tanquam diceret: vsque si necessaria essent, non à te peterem, que *creata à me*, habes potestate mea.

antelli, quos Deus inhabitat, templum eius sunt, & calum.

Vis autem ita despirat, vt exillimet aliquibus vsibus Dei, & ibidem: vsa qua prestamus aliquando Deo, & in eius cultum referre, esse necessaria? Quod cum multis locis diuina scriptura dicitur, ne longum faciamus, breue illud iam de P'salmo coratorum, suffecerit: Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam honorum meorum non egess. Non solum igitur pecore, & offerri Deo sub lege consueuerat, vel qualibet alia re corrumpitur, atque terrena; sed ne ipsa quidem iustitia hominis, in egere credendum est; totumque, quo rectè colitur Deus, non potest predesse, non Deo. Neque enim fonti se quicumque potest profuisse, si biberit; aut luci, si viderit. 2. Cum ergo inspirat Deus, & docet nos quomodo colendum sit; non in hoc nulla tua indigentia facit, sed nostra maxima utilitas. Quos utique ideo sua misericordia sic prauentit docendo, & mandando, vt nos velut quoddam suum templum & calum, & gratia sanctificet inhabitando. & obseruando. 3. Huiusmodi templum simul omnes, & singuli templum sumus: quia & in eodem concordiam, & singulos inhabitare dignatur: non in eodem, quàm in singulis maior, quoniam nec mole distendit, nec partitione minuitur. Quanta ista dignatio: quantum

humane clementie dicam, an potentia miraculum est? Figuram latius, templum repenti est fit Dei. 4. Sed omnes adhuc inquit, secundum fidem ambulantes, secundum fidem templum Dei: erunt enim aliquando & secundum speciem templum Dei. Quamdiu sunt templum secundum fidem? Quamdiu in ipsis Christus per fidem habitat: sicut dicit Apostolus, habitare Christum per fidem in cordibus nostris. 5. Sed in aliquis: Et antequam hæceret Deus sanctos, vbi habitabat? Et habitabat Deus, apud se habitabat, & apud se est Deus. Quomodo dignatur habitare in sanctis, non sic sunt sancti, & templum Dei, siue Dei domus, vt ipsa subtracta, cadat Deus. Et enim nos habitamus in domo, aliter Deus in sanctis. Tu habitas in domo; si subtracta fuerit, cadis. Deus autem sic habitat in sanctis, vt si ipse discesserit, ipsi cadant. Quicumque ergo sic portat Deum, vt sit templum Dei; non putet sic à se se portare Deum, vt terreat Deum, si se subducat. Vt illi, si se

vide tract. & in epist. loann. sub-

Li. 10. de ciu: Dei, cap. 4.

In P'sal. 122. in princip.

Ephes. 3. & ibid. infra.

vide tract. & in epist. loann. sub-

P'salm. 10.
P'salm. 14.

In P'sal. 106.
conc. 1. in medio.
7 In P'sal. 134.
conc. 1. non procul à fine.

9 To. 1. li. 3. de Genes. ad lit. cap. 11.

9 In P'sal. 79.
conc. 3. in medio.

10 Tract. 2. in epist. loann. P'salm. 15.

11 Lib. 10. de ciu. Dei. ca. 5. P'salm. 49.

subtraheret Deus; quia ipse cadet: nam Deus in se per
in quibus nos habitamus, ipsa nos continent: in quibus
habitat, ipse illos continet. Iam vide quantum interest
nostram habitationem, & Dei: ut intelligas, quia Deus
caelo indiget, ubi habitat: sed caelum ipso indiget, ut ab
inhabitetur. 6 Quid est ergo caelum? Omnes sancti
omnes iustae animae. Nam & Apostoli, quamuis in terra
carne, caelum erant; quia in illis Dominus sedens, per
mundum ambulabat. 7 Et tu si vis, caelum eris. Si vis
lum, purga de corde tuo terram. Si terrenas concupis
non habueris, & non frustra responderis, sursum te habet
caelum eris. Si resurrexeris cum Christo, (fidelibus Apo
loquitur) quae sursum sunt quaerite, ubi Christus est in
Dei sedens: quae sursum sunt sapite, non quae super ter
Ccepisti sapere quae sursum sunt, & non quae super ter
nonne factus es caelum? Carnem portas, & corde iam sur
caelum es. 8 Non enim hoc caelum, quod oculis his
suspiciamus, valde preciosum est Deo. Caelum Dei, an
sanctae sunt; caelum Dei, mentes angelorum sunt; & om
mentes servorum eius. *Caelum ergo Dei est, quod & tem
Dei.* 9 Quapropter si in templo suo habitat Deus, & in
templum eius sunt, recte dicitur, Pater noster, qui es in
qui es in sanctis. Et accomodatissimi ista similitudo est
spiritualiter tantum interesse videatur inter iustos, quae
Deus, & peccatores, quos *Diabolus inhabitat*: quantum
poraliter inter caelum & terram; *inter templum & stabulum*.
10 Vnde fatendum est, ubique quidem esse Deum per diu
tatis praesentiam, sed non ubique per habitationis gratiam.
Propter hanc enim habitationem, ubi proculdubio gratia
lectionis eius agnoscitur, non dicimus, Pater noster, qui
ubique; cum & hoc verum sit: sed, Pater noster, qui es in
ut templum eius potius in oratione commemoremus, quo
nos ipsi esse debemus; & in quantum sumus, intantum ad
societatem, & adoptionis familiarum pertinemus. Si enim
pulus Dei, nondum factus aequalis angelis eius, adhuc in
peregrinatione dicitur templum eius; quanto magis est te
plum eius in caelis, ubi est populus angelorum, quibus agere
gandi & coaquadri sumus, cum, finita peregrinatione, quae
promissum est, sumperimus?

*alis est patria nostra, ad quam peregrinantes &
gementes anhelare debemus.*

Ille vero caeli superiores, ignoti nobis in terra laborantibus, in terra
per humanas coniecturas vtrouaque ista quaerentibus, in terra
modo sint super inuicem, vel quod sint, vel quibus modis
sunt, quibus incolis impleti sunt, qua dispositione re
quomodo ibi vnus quidam hymnus indeficiens con
ab omnibus predicat Deus; multum est ad nos inue
niamus tamen peruenire. Ibi est enim patria nostra,
longa fortasse peregrinatione oblitus sumus. Vox enim
est in Psalmo, Heu me, quoniam peregrinatio mea lon
facta est. Ergo de illis caelis & mihi difficile est dispu
tamen non impossibile; & vobis, *qui ista legitis*, intelli
Certe qui me in his rebus intellectu praecinit, fruatur
cessit; & oret pro me, ut sequar ego. Interim 2 audia
& desideremus videre, vnde ciues sumus nos, *qui hic pere
mur*, & quomodo in nobis reformetur amor patriae, &
nostrae, qua diuturna peregrinatione oblitus fuimus.
quippe inde ad nos epistolae pater noster; ministravit
scripturas Deus, quibus epistolae: fieret in nobis redeun
derium, quia peregrinationem nostram diligendo, ad
faciem posteramus, & dorsum ad patriam. Quid ergo
in quodam Psalmo cantatur? Te decet hymnus Deus in
inquit Propheta. Patria illa est Sion. Ipsa est Hierusa
quae Sion; & huius nominis interpretationem nosse de
Sion. Sicut Hierusalem interpretatur visio pacis; ita Sion
latino, id est, visio & contemplatio. Nescio quod nobis ibi
suum spectaculum promittitur, & hoc ipse Deus est, qui
alidit ciuitatem. Pulchra & decora ciuitas, quam pulchro
habet conditorem? Te decet hymnus Deus, inquit. Sed
in Sion: in Babylone non decet. Etenim quisque cum
sunt innotari, *& de sua peregrinatione dolere, & paenitere*,
corde in Hierusalem, cantat; dicente Apostolo, Conuersa
nostra in caelis est. In carne enim ambulantes, inquit, non
andum carnem militamus. Iam desiderio ibi sumus, cum
in illam terram, quasi ancoram praemisimus, ne isto mari
enti naufragemus. Quemadmodum ergo de nauis, quae in
horis est, recte dicimus, quod iam in terra sit, adhuc tamen

¶ In Psal. 132,
post princip.
Vide in Psal.
33. conc. 2.
7 In Psal. 96.
in medio.

Coloss. 3.

¶ In Psal. 92.

¶ To. 4. li. 2. de
Ser. Domini
ante medium

¶ To. 2. epi. 57
ante medium

Math. 6.

¶ In Psal. 32.
c6c. 1. in me.

Psalm. 119.

¶ In Psal. 64.
non procul
princip.

Psalm. 44.

Philipp. 1.
2 Corinth. 10.

fluctuat; sed in terra quodam modo educta est contra
 & contra tempestates; sic contra tentationes huius per-
 tionis nostrae, spes nostra fundata in illa ciuitate Hieru-
 facit nos tibi acri in laxa. 3 Modò ergo quid dicit Apo-
 Quamdiu sumus in corpore, peregrinatur à Domino.
 dum sumus in patria. Quando erimus in patria? Qu-
 triumphabimus deuicto inimico, & insidiatore dia-
 4 Inimicus ille, qui modò inuidet ne ad illam patriam ve-
 mus, illic cuiquam insidiari non poterit: quia nec esse in-
 mittetur. Si enim modò excluditur de corde credentium
 modo non excludere de ciuitate viuentium? Quid eri-
 erit, rogo, esse in illa ciuitate, de qua loqui, tantum gau--
 est? Huic futuræ vitæ corda præparare debemus. Quibus
 corpora parauerit, totam istam cõtemnit. *Quare istam te-
 nis? Quia dolens de presenti peregrinatione, felicitatem futu-
 auidius perquiris.* 5 Quis ergo festinat atque optat ad ieru-
 remeare, & illam inspectem, quæ est facie ad faciem, cõtem-
 nisi quem peregrinationis iuxta cõtenuerit? Ex quo dolore
 nitentia etiam vox illa miserabilis erumpit, & sonat: He-
 quoniam peregrinatio mea longinqua facta est. Et ne-
 nondum fidelem iusta loqui, vide, quid sequatur: *Inha-
 tum tabernaculis Cedar:* cum his, qui oderunt pacem,
 pacificus: cum loquerer eis, ex pugnantibus me valde. No-
 lum hominis fidelis, sed etiam Euangelistæ si missimi, &
 tyris foetissimi hæc verba sunt, *cum Apostolo dicentis, Non
 venis hic manere ciuitat em, sed futuram inquirimus.* 6
 quamdiu in corpore (inquit) sumus, peregrinatur à Dom-
 Quodlibet ergo hic abundet, nondum iustus in illa pa-
 quò redire festinamus. Cui peregrinatio dulcis est, non se-
 patriam. Si dulcis est patria, amara est peregrinatio. Si
 est peregrinatio, tota die tribulatio. Quando non est tri-
 tio? Quando in patria delectatio.

CAP. XXXII.

*Qui caelestem patriam desiderat, cognoscit se peregrinatur
 positum in magna tribulatione.*

I VARE autem nondum sum ibi? Quia incolatus
 inquit ille, longinquus factus est. Aliquando cum pe-
 grinatur homo, inter meliores vivit, quàm in patria sua
 viueret: sed non sic est, quando de illa Hierusalem

3 In Psal. 148.
ante medium
2 Cor. 5.

4 In Psal. 147.
post princip.

3 D. August.
Hom. 50. inter
quinq. ex qua
hic loci citat.
Beda.
2 Cor. 5.
Psal. 119.

Hebr. 11.
6 In Psal. 81.
ante medium

1 In Psal. 119.
in medio.

amur. Mutat enim homo patriam, & aliquando in
 situatione illi bene est. Inuenit amicos fideles peregrin-
 quos in patria inuenire non potuit. Inimicos habuit,
 patria pelleretur; & cum peregrinaretur, inuenit quod
 debet in patria. Non sic est patria illa Hierusalem, ubi
 boni. Quicunque inde peregrinatur, inter malos est;
 credere à malis potest, nisi cum redierit ad societatem
 eorum, vbi sit, vnde peregrinatur. Qualis patria? Magna
 & miserit tibi peregrini ab illa patria. Sed quod ait ille,
 iniqua facta est peregrinatio mea, maxime eorum vox est,
 morantio hac terra. 2 Nam ipsa vita humana, quam in-
 sumus, misera est, laboribus plena, doloribus, periculis,
 ius, tentationibus. Noli proinde seduci gaudii rerum
 narum; stenda in rebus humanis aduerte. Poterat ridere
 puer qui nascitur. Quare à fletu incipit viuere? Ridere
 tum nouit, quare plorare iam nouit? Quia cepit ire in
 vitam. 3 Habes scriptum in libro Iob, Nunquid non
 est vita humana super terram? Nunquid dixit, Ten-
 ta humana super terram? Ipsa vita tentatio est. Si ergo
 tio, vrique tribulatio. Quomodo enim non sit tribula-
 ta? Quomodo non sit tribulatio, quæ dicta est tota
 tio? 4 Non norunt dolores hanc tribulationem, de qua di-
 tribulationem & dolorem inueni. Quid enim magnum
 talitate inueniat? Si aliquid pateris, tu inuenis tribula-
 tionem? Et quis est, inquis, qui inueniat tribulationem?
 Vilam vel querat? In medio tribulationis es, & nescis? Vita
 terra tribulatio est? Si non est tribulatio, non est peregr-
 Si autem peregrinatio est; aut parum patriam diligis,
 ne dubio tribularis. Quis enim non tribuletur, non se-
 cum eo quod desiderat? Sed vnde tibi non videtur ista tri-
 tio? Quia non amas. Ama alteram vitam, & videbis quia
 vita tribulatio est: quacunque felicitate & prosperitate
 ea, quibuslibet deliciis abundet atque circumfloreat.
 modo nondum est illud gaudium sine vlla tentatione cer-
 tum, quod nobis in sine seruat Deus, sine dubio tribulatio
 nis & peregrinatio. Si à parte homine peregrineris, mi-
 fides: à Domino peregrinaris, & felix es? Qui autem intel-
 et in qualibet circumfluentia copiarum & voluptatum,
 quis ad nertum cuncta deseruat, quamuis nihil molestum
 quibuslibet diuersum terreat; tamen in malo se esse, quamdiu

Psal. 119.

2 In Psal. 119.
in medio.

3 In Psal. 76.
no procul ab
initio.

4 In Psal. 117.
vita medium
Psal. 119.

5 In Psal. 81.
post initium.

6 In Psal. 49. in medio.

peregrinantur à Domino: acutissimo oculo tribulacionem dolorem inuenerunt. Hoc enim ipsum, quod cum nondum sumus; hoc ipsum, quo inter tentationes molestae versamur, quod sine timore esse non possumus; maior tribulatio est. Non enim est illa securitas, quae nobis praestatur. Hanc tribulationem peregrinationis suae qui non inuenit, ad patriam redire non cogitat. Certè modò facimus opera, quando porrigimus panem esurienti, domum peregrino, & caetera: tribulatio est & haec. Inuenimus enim modò super quos misericordiam facimus. Et si miserorum modò facit quos compatiens; quanto melius ibi iam esse modò non inuenis esurientem, quem pascas; ubi non inuenis peregrinum, quem suscipias; non nudum, què vestias; non zgrem, quem visites; non litigantem, quem concordet? Omnia ibi summa sunt, vera sunt, sancta sunt, aeterna sunt.

CAP. XXXIII.

In caelesti patria, bona sunt non mixta malis, ad quae tendenda sinus cordis nostri extendendus & purgandus

3 In Psal. 137. in medio.

Quid ergo dicis: In illa vita nulla sunt bona? Imò tibi sola sunt bona, non malis mixta bona; securitate quibus gaudeas, quantum vis; & nemo dicat tibi, Tempera hic autem de bonis terrenis gaudere, molestum est, & periculosum nimis: ne sic gaudeas, vt haereas, & gaudentes pereas. Nam vnde Deus miscet tribulationes gaudiis terrenis, nisi, vt hic peregrinando tribulationem sentientes, & a ritudinem; amare discamus caelestem patriam, & inueniamus aeternam desiderare dulcedinem? Quid enim habet non cundum & insuauem ista peregrinatio: quid non habebit in modum & securissimum gloriosa patriae possessio? Vnde ad genium in peregrinatione hac, exultabimus autem in patria. Qui autem non gemit peregrinus, non gaudebit ciuis: desiderium non est in illo. O si cor esset qualiter conque spiras in illam ineffabilem gloriam! o si peregrinationem stram in gemitu sentiremus; & saeculum non amaremus, cum qui nos vocauit, pia mente perpetuo pulsaremus! Desiderium, sinus est cordis nostri. Quod autem desiderandum videmus, sed desiderando capaces efficiuntur: vt, d

3 In Psal. 148. ante medium

3 Tract. 40. in Ioan. prope finem.

4 Tract. 4. in episto. Ioan. in medio.

quod videmus, impleamur. Sicuti enim, si velles aliquem sinum, & nosti quam magnum est, quod dandum extendis sinum vel sacci, vel vris, vel aliciuis rei; nosti quod misurus es; & si vides quia angustus est sinus, extendendo facis capaciorem: Sic extendat, oportet, anima cupiditatem suam, & sinu capaciore quaerat comprehendere quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Desiderari quidem potest, concupisci potest, dari in illud potest: dignè cogitari, & verbis explicari non potest, sed solum extensiori ac iustiori comprehendendi potest desiderari. Tantum autem nos exerceat illud sanctum desiderium, quod desideria nostra amputauerimus ab amore saeculi. Necesse est exinaniri vas, quod aliquando implendum est: implendus es, o homo; funde malum. Pura quia melle implere Deum. Si acetò plenus es; ubi mel pones? Funus est, quod portat vas. Mundandum est ipsum vas. Implendum est, etsi cum labore, cum tritura: vt fiat aptum ad rem. Mel dicamus, aurum dicamus, vinum dicamus: quid dicamus, quod dici non potest, quicquid volumus, Deus vocatur. Et quid diximus, Deus; quid diximus? Quae syllabae sunt torum quod expectamus. Quicquid dicere valuimus, infra est: extendamus nos in cum, vt, venerit, impleat. Similes enim ei erimus; quoniam videmus eum sicuti est.

3 Tract. 34. in Ioan. in medio. 4 Corinth. 2.

6 Tract. 4. in episto. Ioan. in medio.

1 Ioan. 3.

CAP. XXXIII.

Quia hic sumus: ciues erimus in illa ciuitate, ad quam tendimus, & per literas suas, & per seruos suos, & per seipsum nos inuocat.

Ciuis interim diebus hic viuimus, & trāsimus. In quili nō sumus: habitatores in caelo erimus. Ibi es inquit, vnde auditurus es vocem Domini Dei tui, dicentis, Misere de domo illa aeterna in caelis, nemo te iubebit misericorditer. Hic ergo inquilinus. Vnde etiam dicitur in Psalmo, inquit, ego sum apud te, & peregrinus, sicut omnes patres. Hic ergo inquilini sumus: ibi Dominus nobis mansiones aeternas. Multae, inquit, mansiones sunt apud patrem. Mansiones illas non tanquam inquilinis dabit, sed tanquam ciuibus in aeternum mansuris. 2 Ibi sunt & angeli ciues nostri.

1 In Psal. 60. in medio.

3 Psal. 38.

Ioan. 14. 2 In Psal. 90. c. 2. post princip.

Hic salutas, ibi veritas. Hic perturbatio, illic fida possessio. Hic saluta-
 pessima amaritudo, illic sempiterna dilectio. Hic per-
 elatio, illic est securae exultatio. Hic timetur, ne qui er-
 cas, efficiatur subito inimicus: illic semper, qui est, manet
 cus: quia nullus illuc admittitur inimicus. Hic quicquid
 bonum, timetur ne pereat: illic quicquid acceperis, ab illo
 uabitur, qui fecit, ut ne tu transeas, & quod acceperis,
 amittas. Hic mors, ibi vita Hic omnia quae creauit Deus
 ipse pro omnibus, & in omnibus Deus, & quae Deo digni
 euntur; si tamen aliqua dicuntur. Non enim sufficit
 lingua laudare, quod sensus mortalium non valet compre-
 dere. Ibi uidebimus, quod oculis non uidit: ibi audire
 quod auris hic non audiuit. Ibi intelligemus, quod cor
 num comprehendere hic non ualebat: uidentes, scientes
 exultabimus in enarrabili gaudio. Et quale gaudium erit,
 nullus erit timor? Quale gaudium erit, cum te uideris esse
 cium angelorum, participem regni caelorum, regnare cum
 ge, nihil concupiscendo omnia possidere, sine auaritia diuitem
 sine pecunia administrantem, sine successore iudicantem, &
 metu barbarorum regnantem, sine morte, aeterna uita uiu-
 tem? *Quod illud gaudium erit? Denique quid ibi non erit? In
 ciliis enim possumus dicere, in illa uita aeterna quid ibi non
 sit, quam quid ibi sit. Non est ibi mors, non est ibi luctus, non
 est ibi lassitudo, non est infirmitas, non est fames, nulla
 nullus aetis, nulla corruptio, nulla indigentia, nulla molestia
 nulla tristitia. Ecce diximus quid ibi non sit. Quid autem
 sit, uis nosse? Hae nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in
 hominis ascendit, quae praeparauit Deus diligentibus se. Si
 cor hominis non ascendit, cor hominis illuc ascendat. Cor
 habeamus, & non sine causa audimus, Sursum corda. Lenemur
 cor sursum, ne putrefcat in terra: quoniam placet nobis, quod
 ibi agunt angeli. *Quid agunt angeli? Laudant Deum. Et
 modo eum laudamus, sed imperfectius. 4* Perficitur autem
 nobis laudatio Dei, cum ad illam ciuitatem uenerimus, quae
 do effecti fuerimus aequales angelis Dei, quando nos nulla
 poralis necessitas vlla ex parte sollicitabit; non fames, non
 interpellabit, non aetis fatigabit, non frigus constringet, non
 febris deiciet, non mors finiet. Sed nos ab illa ciuitate ad
 peregrinamur, peccato expulsi, ne ibi remaneremus; & mo-
 talitate praegratuati, ne illud requiremus. Repexit tamen De-*

tionem nostram, & ille qui aedificat Hierusalem, re-
 lapsum partem. Unde restituit lapsum partem? Disper-
 Israelis colligens. Quid est Israel? Videns Deum. Vbi
 Deum? In pace. In qua pace? Pace Hierusalem. Quia
 inquit, fines tuos pacem. Ibi laudabimus; omnes vnus,
 quod vnum erimus: quia deinceps multi dispersi non eri-
 bunt. *Sicut vna ciuitas erit, & vna domus, & vnum templum:
 omnes qui ibi erunt, vnus erunt: quia & modò illi ipsi vna ci-
 uitas, vna domus, & vnum templum sunt. Quae namque domus Dei,
 & ciuitas. Domus enim Dei, populus Dei, quia domus
 templum Dei. Et quid dicit Apostolus? Templum enim
 sanctum est, quod estis vos. 6 Omnis ergo numerus fide-
 sanctorum ex hominibus commutandorum, ut fiant
 es angelis Dei, adiuncti etiam ipsis angelis, qui modò
 peregrinantur, sed expectant nos, quando à peregrinatio-
 uelemus; omnes simul vnam domum Dei faciant, &
 ciuitatem. Ipsa est Hierusalem.*

CAP. XXXVI.

In terra tabernaculum est; in calo domus, in qua
 semper manebimus.

In istis terrenis ciuitatibus alia est fabrica aedificiorum, alij
 sunt quies inhabitantes in fabrica. Illa uero ciuitas Hieru-
 salim, ciuitas suis aedificatur: ipsi ibi sunt lapides, qui sunt ei-
 us. Lapidem enim sunt viui. Et vos, inquit, tanquam lapides
 aedificamini in domum spiritualem. *Magna domus illa,
 maior Dominus, qui aedificat domum, de quo dicitur, Nisi Do-
 minus aedificauerit domum, in vanum laborauerunt, qui aedi-
 ficauerunt. 2* Domus autem ea dicitur, ubi semper manebimus.
 In ista peregrinatione dicitur quidem domus: sed proprie ta-
 bernaculum appellatur. Tabernaculum peregrinantium, & in
 eodem modo militantium, & aduersus hostes pugnantium.
 Ergo hic tabernaculum, ibi domus. Sed & hoc tabernacu-
 lum interdum per abusionem vicinitatis, dicitur domus: & do-
 mus aliquando secundum eundem modum, dicitur tabernacu-
 lum. Proprie tamen illa domus est, hoc tabernaculum. 1 Quam-
 uis ergo habemus hostem cum quo pugnemus, tabernaculum
 non facimus. Cum autem transierit tempus pugnae, & uenerit
 illa, quae praecellit omnem intellectum: quantumcunque
 enim

Cor. 2.

3 To p. li. 3. de
 Symb. cap. 11.
 Videtur. 64. de
 ueris Dom.
 & ver. 136. de
 diuers. in
 a. li. Plant.

Cor. 2.

4 In Psal. 146.
 ante medium

In Psal. 147.
 in fine.

Cor. 3.
 6 In Psal. 126.
 2 princip.

In Psal. 86.
 in medio.

1 Petr. 2.
 Psal. 126.

In Psal. 26.
 con. 2. ap. in
 uide tract. 28
 in Ioan.

In Psal. 121
 in medio.

enim cogitaueris de pace illa, minus est. Capitulum
 in ista corporis grauedine constitutus. Si uenierit illa
 patria, iam domus erit. Non procedemus ad pugnandum
 permanebimus ad laudandum. *Quid enim dicitur de illis
 mor? Beati, qui habitant in domo tua Domine, in saecula de
 lorum laudabunt te. In tabernaculo adhuc gemimus: in do
 laudabimus. Quare? Quia gemitus est peregrinantium
 datio iam in patria, & in domo, commanentium. Qui in illa
 intrant, ut inhabitent, ipsi sunt, qui intrant, ut inhabitent.
 In domum tuam ut inhabitent, intras: in domum Dei, ut in
 teris. Est enim melior Dominus, qui cum te coeperit in
 tare, beatum te facit. Nam si tu ab illo non inhabitabis, meli*

Psal. 71.

CAP. XXXVII.

*Qualis pax ista erit, quae exuperat omnem sensum
 & intellectum.*

Diximus, *quinam sint, qui in hoc mundo peregrinantur
 qui aduersus hostem in tabernaculo militant: quidque
 erunt in illa aeterna Dei domo, qui Christi coheredes sunt
 angelorum ciues: nunc etiam de bono pacis istius domum tracta
 dum nobis est.* O pax illa, quam uidebimus apud Deum! O
 sancta aequalitas angelorum! o illa uisio, & spectaculum
 christum! 2 Multum laborat praelator hic, tenens concupiscentiam
 tem aduersus spiritum carnis: tunc erit plane quod uis, quod
 absorpta fuerit mors in victoriam. Ibi dicitur, Vbi est mors
 contentio tua? Vbi est mors aculeus tuus? Non enim relinquitur,
 nec in animo, nec in corpore, quod rebellet aduersus au
 tem Dei. Plena victoria, plena pax erit. 3 Quando autem
 erit plena in vno homine, tunc erit plena in omnibus ciuibus
 Hierusalem. Quando erit plena pax? Quando corruptio
 hoc induerit incorruptione, & mortale hoc induerit immort
 talitatem: tunc plena erit pax, tunc firma pax. Nihil litigii
 aduersus animam in hominem, non ipsa aduersum se ex qua
 dam parte faucia; non carnis fragilitas, non indigentia corp
 ris, non fames, non sitis, non frigus, non aestus, non lassitudo
 non vlla inopia, non provocatio rixae, non certe ipsa sollicitudo
 cautela, & vitandi inimici, & diligendi. Quando ergo
 sorpta fuerit mors in victoriam, non erunt ista; & erit pax
 na & aeterna. Erimus in quadam ciuitate, quando de illa lo
 quor, finire nolo; & maxime quando scandala crebescunt.

3 In Psal. 136.

ante medium

2 In Psal. 143.

in medio.

Osee 13.

1 Corint. 15.

3 In Psal. 147.

vltima medium

4 In Psal. 24.

post medium

non desiderat pacem, vnde amicus non erit, quo
 nicus non intrat. Si nullus tentator est, nullus seditionis
 diuidens populum Dei, nullus fatigans Ecclesiam in
 terio diaboli, quando ipse princeps ipsorum mittitur in
 eternum, & hi cum illo, quicunque illi consentiunt, &
 re ab eo nolunt. Erit ergo pax purgata in filiis Dei, om
 niamantibus se, videntibus se plenos Deo, cum erit Deus
 in omnibus. Commune spectaculum habebimus Deum,
 menem possessionem habebimus Deum, communem pa
 habebimus Deum. Quecquid enim est, quod modo nobis
 se nobis erit pro omnibus quae dat: ipse erit perfecta &
 apax, cum traderis regnum Deo & Patri. Hanc volebat
 ille qui ait, Audi quid loquatur in me Dominus Deus: *Psalm. 84.
 niam loquetur pacem in plebem suam, & super sanctos
 Super quos, sanctos? Nisi quibus dicitur, Et ego disponam
 Luc. 22.
 sicut disposuit tibi pater meus regnum. Ut edaris & biba
 ris men sam meam.* 5 Quae vero erunt deliciae ipsorum? Et
 stabuntur in multitudine pacis. Delectetur hic impius in
 iudine auri, in multitudine argenti, in multitudine man
 nerum, in multitudine postremo opum diuersarum, vino
 rum, lautissimorum & luxuriosorum conuiuio; quae erunt
 imo amaror Dei, deliciae tuae? Et delectabuntur in multi
 tudine pacis. Aurum tuum pax, argentum tuum pax, praedia tua
 nia tua pax, Deus tuus pax. Quicquid desideras, pax tibi
 Quia hic aurum quod est, non potest tibi esse argentum:
 vinum est, non potest tibi esse panis: quod tibi lux est,
 potest esse potus: Deus tuus totum tibi erit. Manducabis
 ne esurias; bibes eum, ne sitias; illuminaberis ab eo, ne sis
 fulcietis ab eo, ne deficias; pacificaberis in eo, ne litiges:
 habebit te totum integrum, totus integer. Angustias tibi
 patieris cum eo, cum quo totum possidebis. Totum ha
 bitum & ille habebit: quia & tu, & ille vnum eritis, quod
 in totum & ille habebit, qui vos in pace possidebit. 6 Hoc
 possidemus nunc per fidem, quamdiu peregrinamur a Do
 mo, manentes in corpore. Cum autem perambulauerimus
 ad, & ad ipsam patriam peruenierimus, quid erit nobis laetitia?
 erit nobis beatus? Quia nihil pacarius. 7 Ibi est enim
 Deliquit (sicut ait Apostolus) sperat omnem intellectum
 tem, nisi nostram, aut fortasse etiam omnium sanctorum
 gelorum? Non enim & Dei. Si ergo sancti in pace Dei victuri
 sunt,

1 Cor. 15.

Psalm. 84.

Luc. 22.

3 In Psal. 36.

con t. in fine.

4 Tract. 31. in

Ioan. piope

finem.

7 Li. 33. de ciu.

Dei, cap. 29.

in initio.

sunt, profecto in ea pace victuri sunt, quæ superat omnem intellectum. Quoniam nostrum quidem superet, non est dubium. Si autem superat & angelorum, ut nec ipsos exceperit videtur. Si autem omnem intellectum; secundum hoc dictum effectus accipere, quia pacem Dei, qua ipse Deus pacatus est, novit Deus, non eam nos sic possimus nosse, nec viliari. Superat itaque omnem intellectum, non dubium, quod patet. Sed quia & nos pro modo nostro pacis eius partem facti, summam in nobis atque inter nos, & cum ipso quantum nostrum summum est, obtinebimus: isto modo suo modo, sciunt eam sancti angeli: homines autem nunc in fra, quantumlibet profectu mentis excellant. Cum æquales angelis Dei fuerimus, tunc, quemadmodum & videbimus facie ad faciem, tantamque pacem habebimus eos, quantum & ipsi erga nos, quia tantum eos dilecturi sunt quantum ab eis diligimur. Itaque pax eorum nota nobis, quia & nostra talis ac tanta erit; nec præcellet tunc intellectum nostrum. Dei verò pax, quæ illic est erga eos; & nostrum illorum intellectum sine dubitatione præcellet. De ipso quippe beata est creatura, quæcunque beata est; non de illa. Unde secundum hoc melius accipitur, quod scriptum est: Pax Dei quæ præcellit omnem intellectum: ut in eo, quod dicitur, omnem; nec ipse intellectus sanctorum angelorum possit exemptus, sed Dei solius. Neque enim & ipsius intellectus pax eius excellit.

CAPUT XXXVIII.

Præ commendatio: ubi etiam ostenditur hic non satis laudari illam pacem quæ erit in patria.

Legimus in Evangelio, quod Saluator & Dominus noster, cum appropinquaret passioni, & transitum suum hoc mundo ad Patrem discipulis insinuaret, inter alia verba quæ ob sui commemoracionem, dilectis comitibus suis impuderet, maximè pacis bonum, & vnitatis, quasi speciale magis illis commendavit, dicens: Pacem meam do vobis, pacem dico vobis: ac si diceret, In pace vos dimisi, in pace vos insinuans. Hanc (suis hæreditatem dedit: dona omnia sive pollicitionis, & præmia, in pacis conseruatione promisit. Acque in si hæredes Christi esse voluerimus, in eius pace esse, & magis

1 To. 1. 11. 2. chiriidj ad Laur. ca. 63.

Philip. 4.

1 Ser. 166. de temp. in int.

1 Ioan. 14.

Iam ergo veniamus ad ipsam hæreditatem, hoc est, ad commendacionem, quia filij sumus. Quid postidebimus? Est hæreditas? quæ patria nostra? Quid vocatur? Pax. Est Christus. Ipse enim est pax nostra, qui fecit vtraque, & medium parietem maceræ soluit. Hanc, quia filij hæreditatem habebimus. Et quid vocabitur ipsa hæreditas? Pax: Et vide, quia ex hæredati sunt, qui non amant pacem. Non autem amant pacem, qui diuidunt vnitatem. Pax inopiorem est, possessio hæredum. Et qui sunt hæredes? Audi Evangelium, & Beati pacifici, quoniam ipsi filij Dei dicuntur. Ergo quia Christus filius Dei pax est, ideo venit inter suos, & secerne ab iniquis. A quibus iniquis? Qui in Hierusalem, qui oderunt pacem, qui volunt conscientiam, qui non credunt paci, qui falsam pacem promittunt in populo. Quid iam amplius ergo loquar de pace? laude pacis? Non impleo; non possum; infirmus sum. Laudamus omnes laudes pacis, ad illam patriam pacis. Ibi eam laudabimus, ubi eam plenius habebimus. Inchoatam ubi sic ficamamus; perfectam quomodo laudabimus? Quid in huius adhuc regionis incertis, in ista peregrinatione utilitatis nostræ, cum adhuc nemo est alteri conspicuus, nec videtur alterius? Quid agit pax? De incertis non iudicari non confirmat. Prociuius est ad bene credendum simine, quam ad male suspiciandum. Non se multum dolet, cum bene credit etiam de malo. Quid perdo, si credo bonus est? Si incertum est; licet ut caueas non forte verum non tamen damnes, tanquam verum sit. Hoc pax iubet ad illum pacis commendacionem pertinet, quam hic etiam in Gamarià mundo videmus. 5. Tantum est enim pacis, ut etiam in rebus terrenis atque mortalibus nihil gratiosius audiri, nihil desiderabilius concupiscitur, nihil postulare melius inueniri. Merito proinde dicimus, quod bonum nostrum, cui suspiramus, pax erit. Ecce bonum: magnum enim, pax vocatur. Quæ resbus quid vocatur? Aurum est, argentum, an fundus, an vestis? Pax est. Non pax, qualem habent homines in ista, instabilem, mutabilem, inanimam: nec pax talis, qualem secum habet vnus homo. Quoniam ergo pax? Quam oculus non vidit, nec auris audiuit, quis pax? De Hierusalem: quia Hierusalem interpretatur pax. 7. Hac pace in pressuris omnibus consolamur: propter

2 In Psal. 124. in fine.

3 phec. 2.

4 Math. 5. 1 Ibid. infra.

5 In Psal. 147. antemedium

6 In Psal. 127. in fine.

7 Tract. 104. in Ioannem.

Ibidem sup.

propter hanc, omnem tribulationem fortiter sustinet in hac feliciter sine ulla tribulatione regnemus. 8 Haec pax finem temporis non habebit, sed omnis pacis adstrationis actionisque finis ipsa erit.

CAP. XXXIX.

Visio Dei, omnium nostrorum laborum merces est.

Servatur ergo nobis nescio quod dulce pacis spectamen. **S**eminor: & si cogitari ex aliqua parte in aenigmate, speculum potest, dici tamen nullo modo potest pulchritudinis illius dulcedinis, quam servat Deus, in pace & hic vivimus & timentibus se. Illuc parantur corda nostra in omnibus huius tribulationibus & tentationibus. Noli mirari, si in tribus pararis: ad magnum aliquid pararis. Vnde vox illius confirmat: Non sunt condignae passionis huius temporis futuram gloriam, quae reuelabitur in nobis. Quae erit gloria nostra, nisi aequari angelis, & videre Deum? Quae erit suri sumus quandam visionem, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit; visionem quam praecellentem omnes pulchritudines terrenas, aurium, argememorum atque camporum; pulchritudinem maris & pulchritudinem solis & lunae; pulchritudinem stellarum, pulchritudinem angelorum: omnia superantem, quia ex ipsa creatura sunt omnia. Pulchra est terra, caelum & angeli: sed christi est, qui fecit haec. Sed eum per fidem adhuc videmus non per speciem. Quando erit species? Quando videbit eum facie ad faciem, quod dicit Apostolus: quod nobis promittit Deus in magno premio omnium laborum nostrorum. Quicquid laboras, ad hoc laboras, vt videas. Nescio quid magnum est, quod visuri sumus, quando tota merces nostra est. Praemium certe nostrae fidei, nobis visio ista servatur, qua & Ioannes Apostolus loquens, Cum apparuerit, in similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Cum enim iam vident sancti angeli, qui etiam nostri angeli dicuntur, quia eruti de potestate tenebrarum, & accepto spiritus puritate, transfati ad regnum Christi, ad eos angelos iam ceptum pertinerent, cum quibus nobis erit sancta atque dulcissima visio, Dei quae civitas ipsa communis. Sic sunt ergo angeli nostri qui sunt angeli Dei, quemadmodum Christus Dei, Christus est noster, Dei sunt, quia Deum non reliquerunt: nostrum

In Psal. 56. concione 3. ante medium

Rom 8.

Tract. 4. in epist. Ioan. in medio.

3 D August. Ser. 49. de vet. Domini. 6 In Psal. 90. in fine. 1 Cor. 13.

1 Ti. 22. de iu. Dei. cap. 10. x. Ioan. 3. 6 Ibidem sup.

etiam, beatus, visionis socios nos habere ceperunt. **Q**uoniam Dominus Iesus, Videte ne contemnatis vnum de istis: Dico enim vobis, quia angeli eorum in caelis, et vident faciem patris mei, qui in caelis est. Sicut ergo dicit; ita & nos visuri sumus, sed nondum ita videmus. **Q**uod dicit Apostolus, quod paulo ante dixi: Videmus in speculum in aenigmate, tunc autem facie ad faciem. **Q**uod documentis, quae commemoravi, probabile est, quod visio Dei, qua contemplabimur incommutabilem, humanis oculis inuisibilem Dei substantiam, quae solis promittitur; quam dicit Apostolus Paulus, Facie ad faciem & de qua dicit Apostolus Ioannes, Similes ei erimus, cum videbimus eum sicuti est: & de qua dicitur; Vnam habemus Dominum, hanc requiramus, vt contempler dilectionem eius & de qua dicit ipse Dominus; Et ego diligam eum, & mandam meipsum illi; & propter quam solam, hinc ordiamur, vt simus beati mundicordes, quoniam ipsi Deum vident; & si quae alia de ista visione dicta sunt, quae copiose sparsa per omnes scripturas inuenit; quiscumque eam diligam oculum amoris intendit: sola est, summum bonum nostrum, cuius ad ipsiendum causa praecipimur agere, quae lecte agimus.

CAP. XL.

Deus summum illud bonum est, a quo omnia bona sunt.

Isi ergo ipsa caritas nostra erit. **E**t enim & nun: passio ius inde animus noster, & saturatur quodammodo. **E**t si nos delectat, cum de ea loquimur, quid erit & videre Deum, viuere cum Deo, viuere de Deo? **E**cce dico forte exclamas desiderio cuiusdam speciei nodum visum est cor tuum, homo, omnia visa, & excedat intentio istas cogitationes tuas solemnes ex carne, educas ad sententias, & imaginatas nescio quo phantasmate. **T**otum ab hoc iteice; quicquid occurrerit, nega. **C**ognosce infirmitates tuas; & quicquid occurrerit, quod cogitare possis, non est illud. **N**on enim si illud esset, mihi iam occurrerit: sed desiderabis quoddam bonum. **Q**uale bonum? **O**mnis bonum, vnde omne bonum: cui non addatur, quid sit

1 To 9. lib. de carit. 2. ante medium.

3 In Psal. 26. enar. 3. ante medium.

ipsum bonum. Dicitur enim, bonus homo est, & bonus & bona domus, & bonum animal, & bona arbor, & corpus, & bona anima. Adjunxisti, quoties dixisti, bona. Tam vide, si te delectant bona ista, quae appellantur bona delectant bona, quae non sunt per se bona; (omnia enim bona, non sunt per se bona) qualis erit contemplatio in mutabilibus bonis aeternis, semper eodem modo manentibus? Quod quidem ista, quae dicitur bona, nullo pacto nos delectant nisi essent bona; nec alio pacto essent bona, nisi ab illis qui simpliciter bonus est. 3 Omnia enim bona ipse factus est bonus, quem nemo fecit. Ille bono suo bonus est, unde participatio bono. Ille à seipso bono bonus est, ut haerendo alteri bono.

In Psal. 124. In princip.

CAP. XII.

Iubilare quid sit: & Deus quid non sit.

1 Quid ergo illud bonum, de quo dictum est, Nemo nisi unus Deus, dici mus, quia bonum est valde? dixerimus, recurrit nobis recordatio de omnibus creaturis dictum est, Fecit Deus omnia valde bona. Quid ergo dictum? Bonum, est Deus. Quale bonum, quis dicat? Ecce possumus dicere, & non permittimur tacere. Ergo si nolumus dicere, & praeter gaudium non permittimur tacere; nequamur, nec taceamus. Quid ergo faciemus, non loquamur & non tacentes? Iubilemus. Iubilare, inquit Psalmita, salutari nostro; iubilate Deo omnibus terra. Quid est, Iubilare? Deserte vocem ineffabilem gaudiorum vestrorum, & in eum laetitiam vestras. Et quae erit illa iubilatio post factum si modo post modicas istas resurrectiones, tantum afficeretur nostra? 2 Qui ergo iubilat, non verba dicit; sed sonus quae est iubilatio, sine verbis. Vox est enim animi diffusio, quantum potest, experimentis affectum, non sensum contententis. Gaudens enim homo in exultatione sua ex quibusdam, quae non possunt dici & intelligi, erumpit in eam quamdam exultationis sine verbis: ita vt apparatus ipsa voce gaudere quidem, sed quasi repletum, nullo modo non posse verbis explicare, quod gaudet. Sic maxime iubilant qui aliquid in agris operantur. Copia fructuum iocundat messorum, vel vindemiatores, vel aliquos fructum metentium.

In Psal. 102. ante medium Marc. 10.

Gene. 1.

Psal. 94. Psal. 67.

In Psal. 99. in initio.

Vide in Psal. 66. conc. 11.

inditate terrae & feracitate gaudentes, exultando cantant, cantica, quae verbis enunciant, inserunt voces quasdam, quibus, in elatione exultantis animi, & haec vocatur iubilatio. Si ergo illi de gaudio terreno iubilant; nos de gaudio iubilare non debemus, quod veritate explicare non possumus? Et quem decet ista iubilatio, nisi ineffabilem? Ineffabilis enim est, quem fari non potes. Et si cum non potes, & tacere non debes; quid restat, nisi ut iubilares? Iudeat cor sine verbis, & immensa latitudo gaudiorum in non habeat syllabarum. 5 Quis autem explicet laudibus istam creaturam? Quis istam explicet laudibus? Quis dicat caelum & terram, mare, & omnia quae in eis sunt? quidem sunt visibilia. Quis dignè laudet angelos, sedes, nationes, principatus, & potestates? Quis dignè laudet illum quod in nobis viget? Vegetas corpus, mouens membra exercens, & memora tam multa complexens, intellexim multa discernens, quis dignè laudet? At si in istis laudet Deum, sic laborat humanus sermo: in creatore quid agit, in rector, sermone deficiente, iubilatio? 6 Quodlibet enim cogitet homo, non est simile quod factum est, illi qui fecit, in Deo, quicquid aliud est in natura rerum, factum est. Quantum interest inter eum qui fecit, & illud quod factum est, quis dignè cogitet? Deus ineffabilis est. Facilius dicere quid non sit, quam quid sit. Terram cogitas; non est hoc mare cogitas; non est hoc Deus. Omnia quae sunt in terris, & animalia; non est hoc Deus. Omnia quae sunt in caelo, quae volant per aethrem; non est hoc Deus. Quicquid in caelo, stellae, sol, & luna; non est hoc Deus. Angelos contentiones, potestates, archangelos, thronos, sedes, dominationes non est hoc Deus. Et quid est? Solum potui dicere quid quæris quid sit? Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Quid quæris ut ascendat in aethrem, quod in cor non ascendit? 7 Oculus non vidit, nec in cor non est color: auris non audivit, quia non est sonus; in cor non ascendit, quia non est terrena cogitatio. Reflat in corde deo, quem non comprehendit aliqua sensuum aut cogitationum imaginatio, sola habeatur, & audiatur iubilatio.

In Psal. 94. post medium.

In Psal. 32. conc. i. ultra medium.

In Psal. 32. enar. i. in me.

In Psal. 86. in medio.

In Cor. 1.

In Ex. serm. in natal. mart. quem Beda citat. In Cor. 2.

CAP. XLII.

*Non talia bona in celo sunt expectanda, quæ
hic sunt in terra.*

I Omnes porro creaturæ habent quoddam bonum integritatis suæ, & perfectionis naturæ suæ. In autem quid cuique rei imperfectæ necessarium sit, videtur. *Vix ergo esse perfectus, ô homo?* Quare tuum bonum, bonus, nihil vnus Deus. Summum bonum, hoc est tuum. Quid ergo deest illi, cui summum bonum, bonum. Sunt enim & inferiora bona, quæ aliis & aliis bona sunt. Cori quid bonum est, nisi implere ventrem, carere indolere, dormire, gestire, viuere, sanum esse, pingue fecere, generatum esse illi, & vsque ad quandam modum habere boni fortunam, tributam & cõsentiam ab omnium rerum creator. Tale tu bonum quæris? Dat & hoc Deus; sed noli sollicitere. Cohæres Christi, quid gaudes, quia socius es peccatorum? Ipse erit tuum, à quo tu in tuo genere factus es bonus: *ut implere, quod de iustis anima scriptus est, Qui replet in bono desideria sua: & iterum illud, Sic ut adipi & pinguedinem replasur meam.* Puta enim aliquam pinguedinem carnis, desideratam istam? Non enim hoc pro magno desiderauerit, vt pueri, vt pingues porci illi macerentur; vt veniret ad alioquinam, vbi inueniret obfonia pingua, vnde saturaretur. hoc crediderimus, digni sumus qui ista audiamus. Ergo quid spiritale debemus intelligere. Habet quandam pinguedinem anima nostra. Audi Apostolus dicentem de pingui præcipientem, vt quisque bene operetur. Quid autem daturus diligit Deus. Pinguis anima vnde esset pinguis? Domino saturaretur? Et tamen quantumlibet hic sit pinguis, quid erit in illo futuro sæculo, quo nos pascet Deus? In terra hac peregrinatione quid erimus, & quam perfecti & erimus tunc; nec dici potest: vbi pinguedine sic saturabimur, omnino omnis indigentia nostra intereat, & nihil desideremus: quia totum præsto nobis erit, quicquid hic desideramus, quicquid hic pro magno amamus. Iam patres nostri mortui Deus autem viuus. Non hic potuimus semper habere partem autem semper habebimus viuum vnum patrem. Habentes partem nostram, quæcunque terræ sunt, semper ibi esse possunt.

1 In Psal. 102.
ante medium

Marc. 10.

Psalm. 102.
Psalm. 62.

2 In Psal. 62.
Vltra mediũ.

3 Col. 9.

necessæ est, vt alij nascantur, & ad hoc nascantur illorum, vt excludant inde parentes suos. Ad hoc nascatur puer, vt dicat maiori, Quid hic agis? Necessæ est, succedat, & qui nascantur; excludant eos qui se præcedunt. Ibi omnes pariter cum patre nostro viuimus. Merit successor, quia nullus decedit. Qualis illa patria? Quis hic amas; ipse Deus tibi erit diuitia tua. Sed amas bonum. Quid præclarior illa sapientia? quid lucidius? quid boni hic potest amari, pro omnibus nobis erit, qui vnus, bona omnia. Ne ergo quasi paremus nos talibus? ubi perituri, qualibus hic gaudeamus; alioquin continentia, auaritia erit. Sunt enim homines, qui inuitantur ad opinionam, vbi multa & preciosa ponenda sunt: nõ prandunt si quaras ab eis, quare non prandant? respondent. Magnam opus, Christianum opus ieiunium. Noli quare quare causam: negotium ventris agitur, non religio. Quare ieiunant? Ne ventrem præoccupent vilia & non admittent preciosa. Ergo negotium gutturis geritur in magna res. Vtique ieiunium contra ventrem & guttur aliquando illis militat. Itaque si putamus aliquod tale nos in illa patria, ad quam nos exhortatur ruba cælestis, & propterea nos à præsentibus abstinemus, vt illic talia nos recipiamus: sic sumus, quomodo qui ieiunant propter maiores, & continent se à maioribus incontinentia. Non ergo sic. Ad aliquod nos ineffabile præparemus, mundetur ab omnibus affectionibus nostris terrenis & secularibus: visuri sumus quiddam, quo visu beati erimus, & hoc solibus sufficit.

CAP. XLIII.

*Terra viuientium qua sit: & bonum illius terræ
quam sit desiderandum.*

Et inde fatiemur, cum ad id peruenimus; hoc nos oportet esurire & sitire, cum adhuc peregrinamur; hoc nos, hoc esuriamus, quia ipsa erunt bona Dei. 2 O bona dulcia, immortalia, incomparabilia, sempiterna, incomparabilia. Et quædo vos videbo, bona Domini? Credo videre in terra morientium: credo videre bona Domini in terram. Rursus auaritia non surrepat, nec tibi aliquam magnam promittat, ne quod hic iuberis cõtemnere, ibi Terra est quædam illa viuorum, regnum Sanctorum, vnde

1 In Psal. 64.
Vltra mediũ.

2 In Psal. 26.
enarr. 3. vltra
medium.

3 In Psal. 16.
conc. 3. vltra
medium.

Psalm. 141.

dicitur, Spes mea est tu; portio mea in terra viventium est. Vita tua illa est, intellige qualem ferri accepit. Est terra viventium; hæc est autem terra morientium, & mortuos, quos nutriti viuos. Quales ergo illa est terra, ipsa vita. Si æterna vita, æterna terra. Et quomodo terra

Psalm. 36.

Et inhabitabit in sæculum sæculi super eam. Ergo alia terra ubi inhabitabimus in sæculo sæculi, & in qua bona

Matth. 24.

videbimus. Nam de ista dictum est; Cælum & terra transibunt de illa verò; Et videas bona Hierusalem, omnibus diebus tuæ.

4 In Psal. 117 prope finem.

4 Sed si vita tua æterna fuerit, in æternum videbis Hierusalem. Non enim quando exis de corpore, morieris ferat vita tua. Corpus moritur, sed vita spiritus perdetur.

Luc. 16.

Oculi nõ videt, quia discessit qui per oculos videbat. Vbi est qui per oculos videbat, videt aliquid. Non enim habet diues ille, qui in terra induebatur purpura: si mortuus apud inferos nõ torqueretur. O prandiu illi forte erat, vixit retur: sed malo suo vixit apud inferos. Torquebatur enim nõ videbat ille bona quæ in terra dimiserat. Ecce erat vita talis, & bona illa non videbat. Ergo tu talia desideras bona videas per omnes dies vitæ tuæ, id est, vixit ipse viuos in

1 Cor. 15.

num Quæ sunt ergo illa bona? Dicit possunt bona ista? Argenti argentum est, fundus amœnus est, marmorati parietes recta laqueata sunt? Absit. Ista abundantius pauperes habent hac vita. Plus est enim pauperi videre cælum stellarum, quod diuiti rectum inauratum. Ergo quid est illud bonum, quod cœdemur, cui suspiramus, quo inquamur, propter quod num adipiscendũ & videndũ in caelis patria felicitate labores sustinemus? Si enim in hac vita in Christo speramus tantũ, ait Apostolus, miserabiliores sumus omnium minibus. Propter quid damnati sunt ad bestias martyres? est illud bonũ? dici potest? Vnde, aut quæ lingua dicat? aures audiant? Et quidem illud nec aures audiuit, nec homines ascendit: amemus tamen.

CAP. XLIIII.

Conclusio qua declaratur, quod ad condigno, nullo laboris quæ promereri possit requiem æterna vita.

1 Li. 5. deciu. Dei, cap. 18.

Proinde nullo modo, quamuis possit grauissima, super sancti martyres, tanquam digni aliquid pro illius participatione fecerint, ubi æterna est, & vera felicitas: si tunc

effusionem, non solum pro fratribus, pro quibus verũ & ipsos inimicos, a quibus fundebatur, (sicut enim erat) diligentes, charitatis fide, & fidei charitate

2 Ser. 107. in ter impress Louan. qui est 14. de Sanctis.

Non enim, vixit ille, sunt condignæ passionibus mundus, fremat mundus, increpet lingua, cor fuceat ardeat quid potest, faciat. Quid faciat ad id quod accepturi

Appendo quod parior, cõtra id, quod spero. Hoc sentio, credo. Et tamen plus valet quod credo, quàm quod sentio.

al. vii. al. viii.

quid est, quod scruit pro nomine Christi, si potest vinci, si potest, sed accelera ipsum præmiũ, ipsam dulcedinem, quæ fuerit, sine fine erit. Opus cũ sine, merces & requies sine

O homo, labor est hic iam tuus, & requies tibi promittitur. Attendis te hic habere laborem, sed attende etiã, qualem requiem pollicetur. Nunquid cogitare poteris? Si illam cogitare, videres te nihil laborare ad compensationem.

3 In Psal. 91. vltra mediũ.

quid quod illud ex parte carnebat, qui dixit; Nunc scio ex quo quis Apostole? Et tamen quod est ad præsens tempus tribulationis nostræ, iuxta incredibilem modũ, & credibilem modum, æternũ gloriæ pòdus operatur nobis.

1 Cor. 15. 2 Cor. 4.

est, æternum gloriæ pòdus operatur nobis? Quibus operatur non respicientibus quæ videntur, sed quæ non videntur.

enim videtur, temporalia sunt: quæ autem nõ videntur, æterna. Noli esse piger in labore breuiter, & gaudebis incessanter. Æternam vitam tibi daturus est Deus: cogita quanto remenda sit. Venale est quod habeo, dicit tibi Deus: eme.

Quid habes venale? Requiem venalem habeo: eme illi. Dicis illi, Quantum valet? Precium ipsius labor est: quod si diceret, Preciũ illius aurũ est. Nõ sufficeret hoc solum sed quantum aurum. Nam si solidus aurũ est, & semuncia, & tale aliquid: ideo dixit precii, ne laborares quærere, pòdus huius rei precii labor est. Quãtus labor? Iam quæ remendum laborandum sit. Nondum dicitur tibi, quantum laboris sit labor iste, vel quantum laboris de te exigatur. Illud dicit Deus, Ego ostendo quanta sit illa requies: tu iudica laboris emenda sit. Dicat ergo Deus, quanta futura sit requies. Beati qui habitant in domo tua, in sæcula sæculi laudabunt te. Hæc est requies sempiterna. Sine fine erit illa, sine fine erit gaudiũ hoc; sine fine erit lætitia ista;

Psalm. 21.

fine fine erit incorruptio, vita eterna. Vitam æternam
 requiem, quæ nō habet finem. Quāto labore digna
 quæ non habet finem? Si veram vis comparare, & verum
 carere: æterna requies, æterno labore rectè emitur. Verū
 sed noli timere, misericors est Deus. Si enim haberes æter
 laborem, nunquam pervenires ad æternam quietem. Sed
 laborans, quando pervertūrus eras ad illud, quod dignè qu
 potest emi sempiterno labore? Quia sempiterna requie
 æqua precii. Æterno certè labore digna est æterna quie
 parari. Sed si semper laborares, nunquā ad regnum pert
 Ergo vt aliquando pervenias ad id quod emis, nō in
 laborandū est: non quia nō valet taudici, sed vt possideatur
 emitur. Digna est quidem emi labore perpetuo, sed nec
 vt labore temporali ematur. Certè tātus debuit esse, id est
 piternus labor pro requie sempiterna: Decies centena
 annorū in labore quid valent? Decies centena
 habent finē: quod tibi dabo, dicit Dominus, nō habebit finē
 Qualis misericordia Dei! Nec dicit, Decies centena
 annorum labora: non dicit, Vel mille annos labora: non
 Quingētos annos labora: cū viuis, labora in paucis annis
 iam requies erit, & finem non habebit. Et adhuc auidi cōsol
 tia: Domine, secūdū multitudinē in dolorū meorum in
 meo, consolationes tuę iocundauerunt animā meam. Et pā
 annos laboras, & in ipsis laboribus non deest consolatio
 defunt gaudia quotidiana. Sed noli gaudere in seculo, g
 in Christo; gaude in verbo eius; gaude in lege eius. Ad ipsū
 dia pertinet, & quod loquimur, & quod auditur. Quanta
 sunt istæ consolationes in tantis laboribus? Verum est
 quod dixit Apostolus, Etenim quod ad præsens est tempus
 & leue tribulationis nostræ, iuxta incredibilem modum, et
 num gloriæ pondus operatur in nobis. Ecce quantum præ
 damus; quodam modo vnam siliquam ad accipiendos thesaur
 sempiternos: siliquam laboris, ad requiē incredibilem. Qu
 requiem vt aliquando securi & leti obimeamus; in hiscent
 angustis, & quilibet scūque laboribus, assistere ille nobis dignū
 qui eam in scripturis sanctis, amatoribus suis promisit, cui
 sit honor, & gloria, & imperium, & gratiarum actio, in s
 seculorum, Amen.

FINIS.

ELEN

CHVS CAPITVM PRIMI
 LIBRI DE CHRISTO,
 EIVS QVE CORPORE, &c.

CAP. I.

1. Iustus caput Ecclesie est: &
 Ecclesia corpus eius.
 2. Iustus quomodo nobiscum in
 ca sit, & nos cum illo in celo.
 3. Iustus nō solus in celū ascen
 dit nos cum illo: unde &
 nostra abscondita est cum
 ipso, in Deo.
 4. Christus Ecclesie caput quan
 tum distet à suis membris, quem
 heretici dixerunt fuisse
 humana mente; ali, sine
 anima.
 5. Dialogus predictorum.
 6. Iustus, que in scripturis, maximè
 prophetis, de Christo ponuntur,
 quomodo distinguende sint
 quædam proprietatem capitū
 & corporis.
 7. Quam Caput nostrum Christus
 vultū sit; & nos eius membra
 celsi sumus.
 8. Ecclesie caput Christus quædam
 quiritur ex persona solius ca
 pitū: quædam ex persona solius
 corporis.
 9. Iustus quomodo fuerit pauper;
 quomodo diues.
 10. Infirmus factus est Christus:
 & eius infirmitas nostra est
 imitudo.
 11. Christus quo mysterio dicitur
 de legator esse pellicanus, ty
 phonax, & passer.
 12. Infirmitas Christi parvulū

- lac est; eius diuinitas maioribus
 solidus cibus.
 13. Solutiur questio, an aliter par
 uuli in fide, aliter perfecti de
 Christo Deo sint instruendi.
 14. Cibus perfectiorum non est
 contrarius lacti parvulorū: quia
 & panū hominum, factus est
 Dominus angelorum.
 15. Christus & Ecclesia presigū
 rati sunt in Adam, & eius
 uxor Eva.
 16. Ecclesia, Christi uxor est, &
 sponsa, & filij, & sorores, &
 fratres, & mater.
 17. Quomodo Ecclesia, cū esset
 facta à pulchro sponso suo Chri
 sto sit amata.
 18. Ecclesia incepta ab Hierusa
 lem, quomodo incrementa sua
 accepit.
 19. Ecclesia quare in persona Pe
 tri presigurata: quā qui non
 amat matrem, Deum offendit
 patrem.
 20. Refellit opinio eorum, qui
 dicunt nunc non eam esse Ecclē
 siam, que olim fuit.
 21. Confirmatur ex Euangelio,
 quod ea sit Ecclesia, que toto or
 be diffusa est.
 22. Que sit vesania hereticorum,
 qui totum amittunt, vt partem
 teneant; domum Dei relin
 quunt vt dealbatum sibi parie
 tem erigant.

Psalm. 93.

2 Corinth. 4.

23. Qua ratione, quomodo fructus
Dei permittit hereticos exire
extra Ecclesiam, eamque ab illis
oppugnari.
24. *Primum in Ecclesia omnia proficiunt
ad utilitatem & consolationem,
quocumque machinantur heretici.*
25. *Mirum est multos nescire, quia
Christi ecclesia sit, cum alioqui
omnia de illa predicta clarissima
sint.*
26. *Qui foras extra Ecclesiam ex-
eunt, Antichristi sunt.*
27. *Catholici pacem & unitatem
querunt: heretici dissensionem
& separationem.*
28. *Heretici sunt quasi magni mō-
tes, sed mali: predicatores verō*

- veritatis, boni mōtes sunt
bus illuminat Altissimi.*
29. *Confirmatur quod dictum
& hoc exemplo beatissimi
soli Pauli.*
30. *Scriptura sacra quam h
Ecclesia, celum dicitur: & g
pelli comparatur ostenditur.*
31. *De prestantia, & eminentia
charitatis, quam solam cum
non cōmunicant mali in Ecclesia.*
32. *Latius hic explicatur, quomodo
& iam est de charitate, que
aquis comparatur.*
33. *Comparatur & oleo charitatis,
quam propterea relligione
Apostolus viam supereminens
torem.*
34. *Conclusio huius libri.*

**E C H R I S T O,
E I V S Q V E C O R P O R E,
Q V O D E S T E C C L E S I A;
L I B E R P R I M V S:**

Exscriptis D. Aurelij Augustini, Hipponensis
Episcopi, contextus.

*hoc agitur, partim de unione, partim de sepa-
ratione, quam constat esse inter ipsum Chri-
stum, qui Caput est; & inter Corporis sui
membra.*

C A P V T I.

Christus Caput Ecclesia est; & Ecclesia corpus eius.

QUOD factus est propter nos homo, cum esset
Deus, per quem facti sumus; illa quæ ostendit
in homine, propter nos utique ostendit. Domi-
nus noster Iesus Christus, tanquam totus per-
fectus vir, & caput & corpus. Caput siquidem
illo homine agnoscimus, qui natus est de Maria virgine,
sub Pontio Pilato, sepultus; qui surrexit, ascendit in cæ-
lum, sedet ad dexteram Patris; inde illum expectamus iudicem
viventium atque mortuorum, hoc est, caput Ecclesiæ. Corpus
huius capituli, Ecclesia est, non quæ hoc loco est, sed quæ
est in celo & per totum orbem terrarum est: nec illa quæ est hoc
tempore, sed ab ipso Abel usque; ad eos, qui nascituri sunt usque
in finem, & credituri in Christum; totus populus sanctorum,
in unam civitatem pertinentium: quæ civitas corpus est Chri-
sti, cui caput est Christus. Talem ergo scimus & confitemur
esse Christum totum atque univertum simul cum Ecclesia: ipsum
ipsum solum natum de virgine, caput Ecclesiæ, mediatorem
scilicet inter Deum & homines, Christum Iesum. Ad hoc, in-
terquam, mediatorem, ut eos qui à Deo recesserunt, per se recon-
dant. Medius enim non est, nisi inter duos. Recesseramus à
maic-

In Psal. 98
conc. 2. de 2.
part.

maiestate Dei, & peccato nostro offenderamus eum: mihi
filius mediator, qui sanguine suo solueret & deleteret
nostra, quibus separabamur à Deo: & interpositus red-
dus ei, & reconciliaret, à quo auersi, in peccatis nostris &
his tenebamur. Ipse est caput nostrum; ipse est Deus æqui-
Patri, Verbū Dei, per quod facta sunt omnia: sed Deus, vt
ret; homo, vt recrearet: Deus, vt faceret: homo, vt reflecteret

CAP. II.

*Christus quomodo nobiscum in terra sit, & nos
cum illo in celo.*

1 In Psal. 85.
in initio.

I N Vllum itaque maius donū præstare Deus posset ho-
minibus, quàm vt Verbū suum, per quod cõdidit omnia
faceret illis caput: & illos ei tanquam membra coaptaret,
efficeret filius Dei & filius hominis: & vnus Deus cum patre
homo cum hominibus. Sed iam caput illud nostrum Chris-
tus in celo est, super inimicos suos exaltatum est: *contra id
vires amplius non possunt*: & adhuc inimici nostri possunt
scuire in nos. Nondum enim sumus exaltati super illos. Sed
quamuis caput nostrum iam ibi sit, nihilominus tamen in ter-
ris nobiscum est. Vnde & hoc dixit: Saule, Saule, quid me per-
sequeris? Se enim dixit in nobis esse hic deorsum, *quando
clamauit*. Ergo & nos in illo sumus ibi sursum. Ecce quale
genus habemus. Vnde & nos fide, & spe, & charitate cum capite
nostro sumus in celo in æternum; quia & ipsum diuinitate,
& bonitate, & vnitare nobiscum est in terra, vsque ad consumma-
tionem sæculi. Nam si ibi tantum esset, & non hic: vnde
illa, Saule, Saule, quid me persequeris? Quis enim illi in celo
molestus fuit? Nemo: nec Iudæi, nec Saulus, nec diaboli tem-
tator. Nemo ibi molestus illi, sed loquitur, sicut in corpore
corporis humani, pede calcato, lingua clamat. Quare? Quia
totus Christus caput & corpus. Caput ille saluator corporis
qui iam ascendit in celum: corpus autem Ecclesia: qui laborat
rat in terra. Hoc autem corpus nisi cõnexione charitatis adha-
reret capiti suo, vt vnus fieret ex capite & corpore; nõ de caelo
persequitorem corripiens, diceret: Saule, Saule, quid me per-
sequeris? Quando eum iam in celo sedentem nullus homo
tangebatur, quomodo eū Saulus in terra sæuens aduersus Chris-
tianos, aliquo modo iniuria percelleret? Non ait, quid sanctos

3 In Psal. 44.
in medio.

4 In Psal. 30.
conc. 5. in
initio.

Actor. 9.

sed seruos meos: sed, quid me persequeris? hoc est, quid
membra mea? Caput pro membris clamabat, & membra in
transfigurabat. Vocem namque pedis suscipit lingua.
Vnde forte in turba contritus pes dolet; clamat lingua, Cal-
ce. Non enim ait, Calcas pedem meum, sed sed dixit calca-
torem nemo tetigit. Sed pes qui calcatus est, à lingua non
tutus est. Audi Apostolum de Christo & eius Ecclesia hoc
eum evidentius experimentem: Sicut enim corpus vnum est,
& membra habet multa; omnia autem membra corpo-
rum sunt multa, vnum est corpus: sic & Christus. Loquens
de membris Christi, hoc est, de fidelibus, non ait, Sic & mem-
bra Christi; sed totum hoc, quod dixit, Christum appellauit.
Nam enim corpus vnum, & membra habet multa; omnia au-
tem membra corporis cum sint multa, vnum est corpus: sic &
Christus, membra multa, vnum corpus. Ergo simul omnes nos
in capite nostro Christo in celum ascendimus: cum eo ibi fide
vires. *Spe hic gauderet*; sine capite nostro Christo nihil vspiam
vires. Quare? Quia nos cum capite nostro vitis; sine capite
autem (quod absit) sarmenta præcisa, non alicui operi agrico-
lo, sed igni tantum modo destinata. Ideo & ipse in Euange-
lio. Ego sum vitis, inquit; vos estis palmites: pater meus agri-
cultor est. Et, Sine me, inquit, nihil potestis facere. Domine, si
etate nihil, totum in te. Etenim quicquid ille operatur per
nos, nos videmur operari. Potest ille multum, & totum hæc
operari; nos nihil sine ipso.

5 Ibidem inf.
1. Cor. 12.
Videin Psal.
142. in initio.

Ioan. 15.

CAP. III.

*Christus non solus in celum ascendit, sed nos cum illo: vnde
& vita nostra abscondita est cum Christo in Deo.*

Verum hoc nos mouere posset, quod ipse Dominus noster Ie-
sus Christus dixit, Nemo ascendit in celum, nisi qui de-
scendit in celo, filius hominis qui est in celo. Tanquam enim
de solo videtur dixisse. Ergo ceteri remanserunt, quia solus
ascendit, qui solus descendit; *Minime verò*. Quid igitur debent
ceteri? Vni cui corpori ipsius, vt sit vnus Christus, qui de-
scendit & ascendit. Descendit caput; ascendit cum corpore,
vniuersa Ecclesia sua, quam sibi exhibuit sine macula & ruga,
vniuersa ergo ascendit. Sed & nos quando cum illo sic sumus, vt
illo membra eius simus; & nobiscum solus est; & ideo vnus
semper vnus: vnitatis nos compaginat vni. Et illi soli cum illo

1 In Psal. 122.
in princip.

non ascendunt, qui cum illo vnus esse noluerunt. Iam quoniam ipse, qui in cælo positus est, & carne suscitatus mortalis, per quam fuit ad tempus mortalis, & nihil in perfectionem patiens, nihil malitiarum & opprobriorum sicut in hac terra, quando pro nobis omnia sustinere dignatus est: *ex charitate* compassus est corpori suo, in terra laborans, non præter spem esse debemus. Imò cum magna fiducia sumere: quia si per charitatem ipse nobiscum in terra est, eandem charitatem & nos cum eo in cælo sumus. Sed dicitur quemadmodum nobiscum ipse in terra sit, vocem eius dicitur de cælo sonantis; Saule, Saule, quid me persequeris? cum Saulus omnino non tangeret, sed nec videret. Quomodo ostenditur, quia & nos cum illo in cælo sumus? Hoc patet eodem ipso Paulo Apostolo dicente, Si confurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt, quærite, vbi Christus est in dextera sedens; quæ sursum sunt, sapite; nõ quæ super terram. Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Ergo & ille adhuc deorsum est, & iam nos sursum sumus. Deorsum est compassione charitatis; nos sursum sumus, charitatis. Spe enim salui facti sumus, per quam sic abscondita est apud illum vita nostra, vt qui modo laboramus in terra, quasi tempore hyemis, arbores non habentes fructum foliis; illo apparente tanquam nõ solo exortore, illud quod radice viuerebat, in fructibus appareat. Radix autem nostra charitas est. Et quid ait Apostolus? Vt sursum debeamus habere radicem, vt vita sit pastor noster: quia habitatio nostra non debet recedere de cælo; quia in hac terra debemus sicut mortui ambulare; vt supra viuentes, infra mortui simus; nos supra mortui, infra viuamus. Quia ergo nõ debet recedere vita nostra & cor nostrum de supernis, quid ait Apostolus? Mortui enim estis: & ne timeres, Vita vestra abscondita est, ait, cum Christo in Deo. Ecce vbi radix sit nostra. Quando autem apparebit honor noster, tanquam in foliis & fructibus sequemur; & dicit: Cum Christus apparuerit vita vestra, & vos cum illis apparebitis in gloria. Ergo 4 tempus gloriæ nostræ nondum venit. Dicatur amatoribus huius sæculi, quales erant fratres Domini: Tempus vestrum semper adest paratum; tempus nostrum nondum venit. Audeamus enim hoc dicere & nos: quoniam corpus Domini nostri Iesu Christi sumus; quoniam membra eius sumus, quoniam caput nostrum gratanter agnoscimus.

Act. 9.

Coloss. 3.

Rom. 8.
3 In Psal. 36.
conç. 2. ante
mediõ.3 In Psal. 48.
conç. 2. ante
mediõ.

Coloss. 3.

4 Tom. 9
Tract. 18. in
Ioannem.
Ioan. 2. ante

proffusus; quoniam propter nos & ipse hoc dignatus est. Quando nobis insulãt amatores huius sæculi, dicamus: Tempus vestrum semper adest paratum; tempus nostrum nondum venit. Nobis enim dixit Apostolus, Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo, in Deo. Quando tempus nostrum? Cum Christus, inquit, apparuerit vita vestra; tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria. Quare ad membra ipsius modò gemunt per vniuersum orbem terrarum: tunc lætabuntur in sine in corona iustitiæ, de qua dicitur: Quam reddet mihi Dominus in illo die, iustus iudex. Quam caput illud nostrum ad dexteram patris interpellat nobis. Alia membra recipit, alia flagellat, alia mundat, alia consolatur, alia creat, alia vocat, alia reuocat, alia corrigit, alia reintegrat.

Coloss. 3.

5 In Psal. 104.
in medio.

1 Timoth. 4.

6 In Psal. 25.
ante mediõ.

CAP. IIII.

Caput Ecclesiæ, quantum distet à suis membris: quoniam quidam hæretici dixerunt fuisse sine humana mente, alij, sine anima.

forte putet quispiam, quia homo ille suscepius à sagittis Dei, equalis erat cæteris hominibus. Si in tuis membris multum distat inter caput & cætera membra; cur nõ in corpore Christi? Certè omnia membra faciunt corpus vnum; vnum tamè interest, inter caput & cætera membra. Etenim membris non sentis, nisi tactu; tangendo sentis in membris: in capite autem & vides, & audis, & olfacis, & gustas, & tangis. Si tanta excellentia est capitis ad membra cætera, quanta excellentia est capitis vniuersæ Ecclesiæ, id est, illius cuius, quem voluit Deus mediatorẽ esse inter Deum & homines. Attamen quidam hæretici dixerunt hominem illum, qui suscepit Verbum, cum Verbum caro factum est, non habuisse mentem humanam, sed tantum animam sine intelligentia humana fuisse. Hominem enim videmus. Vnde conuenienter dicitur: Ex anima & corpore; sed ipsa anima humana habet aliquid, quod non habent animæ pecorum. Nam & pecora animam habent, & animalia vocantur. Non enim vocarentur animalia, nisi ab anima; & videmus quia & ipsa viuunt. Sed quid est amplius homo, vnde factus est ad imaginem Dei? Quis intelligit & sapit: quia discernit bonum à malo; in hoc factus est

7 In Psal. 29.
in præfat.
2. cauat.

Ioan. 14.

Voces que in Scripturis, maxime in prophetiis, de Capite & Corpore, quomodo distinguenda sint secundum personam Capitis & Corporis.

In Psal. 8.
In initio.

ET quando loquimur ad Deū deprecantes, non in Deū separamus; & quando precatur corpus filij, non a Deo parer caput suū: sicut, vnus ipse Saluator corporis sui Dominus noster Iesus Christus filius Dei, qui & oret pro nobis, & oret nobis, & oretur a nobis. Oret pro nobis, vt sacerdos noster in nobis, vt caput nostrū: oratur a nobis, vt Deus noster. Adscamus ergo & in illo voces nostras, & voces eius in nobis que cum aliquo dicitur de Domino nostro, Iesu Christo maxime in prophetia, quod pertinet velut ad quandam humanitatem indignam Deo; dubitemus eam illi tribuere, qui non bitauit se nobis ad iugere. Ei quippe feruit vniuersa creatura quia per ipsum facta est vniuersa creatura. Et propter caritatem eius sublimitatem, diuinitatemq̄, inuenimur, quando audimus. **In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Verbum erat Verbum.** Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil: inuenientes excellentiam & supereminetissimam & excellentem omnium creaturarum sublimiam, Diuinitatem filij Dei: audimus etiam aliqua parte scripturarum *ipsum* velut gementem, orantem & confitentem, vt dubitemus ei tribuere verba hæc, ex cogitatione nostra de recenti eius contumeliatione, que eius diuinitati, pigrescit descendere ad eius humilitatem: & tanquam faciat illi iniuriam, si eius verba in homine agnoscat, ad quod verba dirigebat, cum Deum deprecaretur: haret plerumque conatur mutare sententiam, & non ei occurrit in scripturis quod ad ipsum recurrit, & ab illo euari non sinat. Exponitur ergo, & euigilet in fide sua, & videat quia ille, qui contemplabatur paulo antè in forma Dei, formam serui accepit similitudine hominum factus, & habitu inuenus vt homo humilis fuit, factus obediens vsq̄ ad mortem. Oratur ergo in forma Dei: orat in forma serui: ibi creator, hic creatus: creaturam mutandam non muratus assulmus, & secum nos habet vnium hominem, caput & corpus. Iam ergo audiamus, oret caput & corpus, sponfus & sponfa, Christus & Ecclesia: vtrumque vnus, sed Verbum & caro non vtrumque vnus;

Philip. 2.

In Psal. 109.
In initio.

vtrumque vnū. Christus & Ecclesia vtrumq̄ vnus: Ephes. 4. **V**ide vir perfectus in forma plenitudinis fidei, donec occupatus omnes in vnitatem fidei, in agnitionem filij Dei, in perfectionem, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, in agnitionem eius audiamus, & personam agnoscamus: necubi quando audieris aliquid quod coaptari capiti illius non ideo hoc prælocutus sum, vt si quid tale audieris, ex in parte corporis aduertas sonare, & vocem membrorum agnoscere capite. **Christus in passione dicit, Miserere mei Deus. Deus dicit, Miserere mei. Qui cum Patre miseretur tui, clamatur, Miserere mei. Etenim quod de illo clamatur, Miserere mei, tuum est. A te hoc accepit propter te liberandū: carne vnus est. Caro ipsa clamatur, Miserere mei Deus, miserere Homo ipse anima est & caro. Totum enim hominem dicit Verbum, & totus homo factus est Verbum. Ne ideo dicitur non ibi fuisse animam, quia Euangelista ita dicit, Verbum factū est, & habitauit in nobis. Etenim dicitur caro facta, sicut alio loco dicit Scriptura: Et videbit omnis caro factam Dei. Nunquid caro sola videbit, & anima ibi non erit? **Deus dicit ipse Dominus de hominibus, Sicut deisti ei portem omnis carnis. Nunquid in solam carnem acceperat caritatem, & nō maxime in animas, quas primus liberabat? Liberat anima, ibi erat caro, ibi totus homo: totus homo Verbo, & Verbum cum homine, & homo & Verbum vnus est & verbum & homo, vnus Deus. Dicit ergo, Miserere Deus, miserere mei. Non expauescas voces petentes misericordiam, & exhibentes. Ideo enim petit, quia exhibet: ad hoc homo, quia misericors: non vt conditionis necessitate dicitur, sed vt te de conditione necessitatis liberaret: sicut te dicitur, quomodo s qui homo factus est propter te, incongruè oret pro te. Si ergo non incongruè oret pro te, incongruè porit & ista verba dicere propter te. **Miserere Deus.** Habes iam maiestatem, ad quam ores: habes humanitatem, quæ pro te oret. Nam hoc dictū est ab Apostolo, post resurrectionem Domini nostri Iesu Christi, **Qui inquit, ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis, interpellat pro nobis? Quia mediator esse dignatus. Quid est mediator esse inter Deum & homines? Non Patrem & homines: sed inter Deum & homines. Quid Deus? Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Quid iunx******

ibidem inf.

In Psal. 109.
post initium.
Vide in Psal.
49. à principio.

Ioan. 1.

Esaiæ 40.

Luc. 1.

Ioan. 7.

In Psal. 109.
in prælat. 2.
enarr.

ibidem sup.

Rom. 8.

homines? Peccatores, impij, mortales. Inter illam trinitatem & hominum infirmitatem & iniquitatem; mediator factus homo non iniquus, sed tamen infirmus; vt ex eo quod natus quus, iungeret te Deo: ex eo quod infirmus, propinquaret atque ita vt inter hominem & Deum mediator existeret, vt quidem mediator, homo *solus* præter Deitatem: non medius, *solum* præter humanitatem. Ecce mediator qui sit humanitas sine humanitate, non est mediatrix: humanitas sine humanitate, non est mediatrix: sed inter diuinitatem *solum* humanitatem *solum*, mediatrix est humana diuinitas, & diuinitas humanitas Christi.

CAP. VII.

Cum caput nostrum Christus sanctus sit; & nos membra sancti sumus.

1 In Psal. 85.
post initium.

Hoc verò quod Psalmista ait, Custodi animam meam quoniam sanctus sum; nescio vtrū potuerit forte dicere, nisi ille qui sine peccato erat in hoc mundo, peccator omnium non commissor, sed dimissor. Agnoscat vtrū dicentis, Quoniam sanctus sum, custodi animam meam; vt in illa forma serui; quam assumpserat. Ibi enim caro, ibi & anima: Neque enim, vt nonnulli dixerunt, *de quibus iam dictum est*, caro sola erat & Verbum; sed caro & anima, & Verbum totum hoc vnus filius Dei, vnus Christus, vnus saluator, in forma Dei æqualis Patri, in forma serui caput Ecclesie. Quoniam sanctus sum, cum audio, vocem eius agnosco, & separo meam. Certè inseparabiliter à corpore suo loquitur, sic loquitur. Et audeo ego dicere, Quoniam sanctus sum, sanctus, tanquam sanctificans, & nullo sanctificante indigens superbus sum, & medax. Si autem sanctus sanctificatus fuerim id quod dictum est, Sancti estote, quoniam ego factus sum: audeat & corpus Christi, audeat & vnus ille homo, qui à finibus terræ, cum in capite suo, & sub capite suo dicitur, factus sum. Accipit enim gratiam sanctitatis, gratiam baptismi & remissionis peccatorum. Et hæc quidem fuit, ait Apostolus, enumeras multa peccata, & leuia & grauias, & vitia & concupiscentias: sed abluti estis, sed sanctificati estis. Si ergo baptizati & sanctificati dicit; dicat & vnusquisque fidelium, Sanctus sum. Non est ista superbia elati, sed confessio non ingrati. Si dixerit te sanctum esse ex te, superbus es: rursus fidelis in Christo

Leuit. 29.

1. Cor. 6.

Christi, si te non dixeris esse sanctum, ingratus & hominum infirmitatem & iniquitatem; mediator factus homo non iniquus, sed tamen infirmus; vt ex eo quod natus quus, iungeret te Deo: ex eo quod infirmus, propinquaret atque ita vt inter hominem & Deum mediator existeret, vt quidem mediator, homo *solus* præter Deitatem: non medius, *solum* præter humanitatem. Ecce mediator qui sit humanitas sine humanitate, non est mediatrix: humanitas sine humanitate, non est mediatrix: sed inter diuinitatem *solum* humanitatem *solum*, mediatrix est humana diuinitas, & diuinitas humanitas Christi.

CAP. VIII.

caput Christus quadam loquitur ex persona solius capitis; quadam ex persona solius corporis.

Periclitari solet, cuius sit vox illa in Psalmo: Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum: & aliqui dicunt Christi, propter quadam quæ ibidem dicuntur de Christo. Sed, Non est pax ossibus meis à facie peccatorum, quomodo diceret, qui nullum peccatum habebat? Erat nos ergo intelligendi necessitas, ad cognoscendum quem plenum & totum Christum, id est, caput & corpus, vnum in scripturis Christum loquitur, aliquando ex persona solius capitis loquitur, quod est ipse saluator, natus ex Maria: aliquando ex persona corporis sui, quod est sancta Ecclesia: diffusa toto orbe terrarum. Et nos in corpore ipsius sumus, & fides nostra sincera sit in illo, & spes nostra certa, & charitas nostra accensa: sumus in corpore ipsius, & membra ipsius; & vnus nos ibi loqui, Apostolo dicente, Quoniam mem-

1. Cor. 4.

Galat. 2.

Ephes. 4.

Psalen. 85.

1 In Psal. 17.
post principium.

Ephes. 5.

bra sumus corporis eius. Et multis locis dicit hoc Ap-
 Nam si dixerimus verba prædicta non esse Christi, non
 & illa in alio Psalmo verba Christi: Deus meus, Deus
 ut quid me dereliquisti? Et ibi enim habes, Lōge à saluto-
 verba delictorum meorum. Quomodo hic habes, A facie
 catorum meorum; sic & ibi habes, Verba delictorum meo-
 Et si est Christus vti que sine peccato, & sine delicto, inci-
 non putare verba illa Psalms, illius esse. Et valde dicitur
 contrarium est, ut ille Psalms non pertineat ad Christum
 habemus statim tam aperta passionem eius, tanquā ex
 gelio recitetur. Ibi enim habemus, Diuiserunt sibi vestimen-
 mea, & super vestimentum meū miserunt sortem. Quid
 ipse Dominus in cruce pendēs, primum versum Psalms
 ore suo protulit, & dixit; Deus meus, Deus meus, ut qui
 dereliquisti? Quid enim voluit intelligi, nisi illum Psal-
 totum ad se pertinere, quia caput ipsius, ipse pronunc-
 Vbi autem sequitur & dicit, Verba delictorum meorum
 est dubium, quia vox Christi est. Vnde ergo peccata, nisi
 pore, quod est Ecclesia? Quia loquitur corpus Christi
 put. Quare tanquam vnus loquitur? Quia erunt duo, in
 in carne vna. Sacramentum hoc magnum est, ait Apo-
 ego autem dico, in Christo & in Ecclesia. Vnde etiam
 ipse loqueretur in Euangelio, respondens eis qui quæstio-
 intulerunt de vxore dimittenda, ait; Non legis quod
 prum est, quod Deus ab initio masculū & feminam fecit
 &. Relinquit homo patrem & matrem, & adhærebit vni
 & erunt duo in carne vna? Igitur iam nō duo, sed vna est
 Si ergo ipse dixit, iam non duo, sed vna est caro; quid mi-
 si vna caro, vna lingua, eadem verba, tanquam vnus
 capitis & corporis? Sic audiamus tanquam vnum: sed
 caput tanquam caput, & corpus tanquam corpus. Non
 duntur persone, sed distinguitur dignitas: quia caput sal-
 saluatur corpus. Caput exhibeat misericordiam, corpus de-
 miseriam. Caput est ad purganda peccata; corpus ad constitu-
 peccata, vna tamen vox: vbi non scriptum est, quando dicitur
 pū, quando caput, sed nos in audiendo distinguimus: velle
 tanquam vnus loquitur. Quare enim non dicat, Peccata
 meorum; qui dixit, Esuriui, & non dedistis mihi mandu-
 scurui, & nō dedistis mihi potū? hospes sui, & nō recepistis
 infirmus sui, & in carcere; & non visitastis me? Certē Dom-

Psalms. 31.

Math. 27.

Genes. 2.
Ephes. 5.

Math. 19.

Math. 15.

in carcere. Quare non hoc diceret, cui cum dictum
 Quando te vidimus esurientem & sitientem, aut in car-
 & non ministrauimus tibi? respondit sic, & ex persona
 oris sui, indicans se dixisse, Cum vni ex minimis meis non
 his, nec mihi fecistis? Quare non dicat, A facie peccato-
 meorum; qui dixit Saulo: Saule, Saule, quid me perseque-
 ni vti que in cælo iam neminem persecutorem patieba-
 sed quomodo ibi caput loquebatur pro corpore: sic & hic
 dicit voces corporis, cum & capitis voces audis. Sed ne-
 im corporis voces audieris, se pares caput: neq. cum capitis
 audieris, se pares corpus; quia iam non duo, sed vna caro.

CAP. IX.

Christus quomodo fuerit pauper & quomodo diues.

Te pertinent & illa verba in Psalmo centesimo primo,
 Quia cinerem tanquam panem māducabam, & potum
 cum sterco miscebam. Ecce enim vnus ibi pauper orat, in Psal. 102.
 orat in silentio. Licet ergo audire eum, & videre quis
 sit: ne forte ille sit, de quo dicit Apostolus, quod propter
 super factus est, cum diues esset, ut illius pauperate nos
 emur. Si ergo ipse est; quomodo pauper? Nam quomodo
 quis non videt? Vnde enim homines sunt diuites? Puto,
 argento, familia, terra: sed omnia per ipsum facta sunt.
 ergo illo diuites, per quem factæ sunt diuitiæ, illæ etiam,
 non sunt veræ diuitiæ: Per illum enim & illæ diuitiæ, in-
 tum, memoria, motus, vita, ipsius corporis sanitas, sensus,
 imatioque membrorum. Et enim cum hæc salua sunt, &
 res diuites sunt. Per illum & illæ maiores diuitiæ, fides,
 iustitia, charitas, castitas, mores boni. Nemo enim & has
 nisi per eum qui iustificat impium. Ecce quā diues.
 enim magis diues, qui habet quod vult alio faciente, qui
 scit quod vult & alio habente: Puto quia dicitur ille, qui
 quod habes. Quia quod ille habet, tu non habes. Ecce
 diues. In hoc tam diuite vnde agnitiui sumus hæc verba
 in Psalmo dicētis, Cinerem sicut panem manducaui,
 cum cum sterco miscebam? Vnde? Hincne illæ tantæ
 peruenere? Multum illud excelsum; multum hoc
 hum. Quid faciemus? Quemadmodum ista ima illis

In Psal. 102.
in initio.

1. Corinth. 8.

Psalms. 102.

Ioan. 1.

summis comparabimus? Nimis ab iniuicem longe est. Sed dum agnosco istum pauperem. Alius est fortasse. Sed quæramus. Vnde enim nobis non videtur ipse? Mirum terrozas, & non expauescas diuitias. In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc in principio apud Deū. Omnia per ipsum facta sunt, & factum est nihil. Qui ita dixit, cum diceret, diues erat: magis ille, de quo dicebat, In principio erat Verbum. Qualecunque verbum, sed Verbum Deus: & non vbius, sed apud Deum: & non vacans, sed omnia per ipsum factum. Quid tandem? Cinerem tamen sicut panem manducauerunt, potum suum cum sicut commiscuit. Merendum est, ac diuitiis nostra paupertas faciat iniuriam. Quere ad huc, ne ipse fit pauper iste, quoniam Verbum caro factum est, bitauit in nobis. Respice & illam vocem: Ego seruus tuus filius ancillæ tuæ. Attende ancillam istam castam, & virginem & matrem. Ibi enim accepit paupertatem nostram, vbi formam indutus est, semetipsum exinanians: ne diuitias expauesceres, & ad eum accedere cum tua mendicitate non dederes. Ibi accepit, inquam, formam serui. Ibi nostram induit est paupertatem. Ibi se pauperavit. Ibi nos ditauit. Iam propinquamus de illo hæc intelligere. Verum tamen a temere non est pronuntiandum. Partus virginis est, lapsum manibus, de mōte præcisus, vbi nullus hominum operatus, nulla transfusa concupiscentia, sed sola fides accensa, & caro concēpta. Deinde processit ex utero: Locuti sunt angelus pastoribus nunciauerunt; stella ad adorandum regem reges traxit; Simeon impletus Spiritu sancto, infantem in matris manibus agnouit. Accessit ætas, non diuitiis carni. Horrent, miranturque sapientiam Dei pueri duodecim imperiti senes. Aut etiam si periti senes; quid illorum perit ad Verbum Dei? Quid illorum peritia ad Sapientiam Dei? ne & periti, nisi illo subneciente; vtique perituri? Cresce huc ætate corporis, venit ad fluiuium baptizandus. Baptizatum Deum agnouit, indignum se soluēdum calciamenti coturnos confutur. Iam inde, cæci illum inuāt, ludiis aperitur, et loquuntur muti, mundantur leprosi, stringuntur paralytici, conualescunt languidi, resurgunt mortui. Iam quidem Verbi illius, per quod facta sunt omnia, comparatione diuitiarum, agnosco paupertatem, sed quam longè adhuc a consuetudine

Psal. 115.

Philip. 2.

Daniel. 2.

Luc. 2.

Matth. 2.

Luc. 2.

Adhuc timeo dicere, Ipse est ille pauper; & tamen ipse. Sunt enim hic, quæ me cogāt velle; & rursum quæ me cogunt timere. Ipse est, & non est ipse. Iam seruus est, iam mortalem fragilemque carnem portat, infirmus & moriturus aduenit; & tamen nondum intelligi hæc cęstare, Cinerem sicut panem manducaui, & potum cum sicut miscebam. Addat ergo paupertatem patrum, & transigret in se corpus humilitatis nostræ. Sit caput eorum; simus membra eius: sint duo in carne vna. Iam enim sicut ut pauper esset, formam serui accipiens, dimisit patrem, & matrem, & matrem, & matrem. Qui autem de virgine natus est, dimittat & matrem, & matrem vxori suæ, & sint duo in carne vna. Ita enim erunt duo in voce vna, & in illa vna voce non mirabimur nostram; Cinerem sicut panem manducaui, & potum meum cum miscebam. Dignatus est enim habere nos membra. Sunt in membris eius. Non enim excludit & separati ab Ecclesia eius. Nec omnino sibi adiungeret coniugem, illa voce, Agite penitentiam; appropinquabit enim Matth. 23. regnum celorum.

Psal. 102.

Matth. 23.

CAP. I.

Infirmus factus est Christus; & eius infirmitas nostra est fortitudo.

Liquid etiam me dicere admonet in hoc loco, Capituli in Psal. 115. ipsius nostri sublimitas, hoc est, Christi: quoniam infirmus est vsque ad mortem, & assumpti infirmitatis carnem, pullos Hierusalem colligeret sub alas suas, tanquam gallina circumdata cum paruulis. Non enim in aliqua aue hoc aliquantulum conspicimus, earum etiam quæ nidificant ante oculos nostros, sicut sunt parietum passeris, sicut hirūdines tanquam nostræ hospites; sicut ciconia, sicut alix atque alix aues, ante oculos nostros nidificat, & ouis insidit, pullos alunt; sicut ipsæ columbæ, quas quotidie videmus; aliquando autem in mari cum paruulis non cognouimus, non aspeximus, non vidimus. Gallina quomodo hoc habet? Certè notam rem dico, in conspectu nostro quotidie versatur; quomodo taceat in quomodo sit hispidum totum corpus, demittuntur alæ, & pluma. Et vides circa pullos nescio quid agrotum, & tota materna charitas, quæ inuenitur infirmitas. Quare ergo inueniatur, nisi propter hoc, gallina esse voluit, in sancta Scriptura

in Psal. 115. post initium.

Vide in Psal. 90. conc. 1. in medio, & To. 4. li. 1. quest. 2. euang. ca. 36.

putra dicens; Hierusalem, Hierusalem, quoties voluit congregare filios tuos, tanquã gallina pullos suos sub alas, & non congregavit autem omnes gẽtes tanquam gallina pullos qui infirmatus est propter nos, accipiens carnem à nobis, & à genere humano, crucifixus, contemptus, alapis caesus, ligno suspensus, lancea vulneratus. Ergo hoc non infirmitatis est, non amillæ maieſtatis. Cũ talis ergo Christus, & tamen carnem sine peccato suscepisset, factus particeps nostræ infirmitatis, non inquitatis: vt ex nobiscum communicauit infirmitatem, solueret uelut inquitatem. Quid ergo? Secundum id quod Deus est, agnoscerendus; & illud solum in eo considerandum est, quod propter nos factus est, non illud, quod nos fecit? Planè etiam considerandum est: quia magnum pietatis indicium est, quod quis pro te quid sustinuit. Non quicunque paruus pro te, sed pro te infirmo ille summus. Quid? Suprà audi, quia forma Dei esset, non rapinã arbitratus esse, esse se æqualem Deo. Ergo æqualis Deo semetipsum exinanuit, formam serui accipiens, in similitudine hominum factus, & habitu inuentus homo: & ita exinanuit, vt assumeret quod non erat; non amitteret quod erat. Quomodo ergo se exinanuit? Quia talis apparuit: quia tibi dignitatem, quam apud Patrem habuisti, non demonstrauit: quia tibi dignitatem, quam apud Patrem habuisti, infirmum eum vis nosse? Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Fortitudo Christi te creauit, infirmitas Christi recreauit. Fortitudo Christi fecit, vt quod non erat, esset in nobis; infirmitas Christi fecit, vt quod non periret. Condidit fortitudine sua; quæsiuit nos infirmitate sua. Nutrit ergo nos infirmitas infirmos, tanquam gallina pullos suos: huic enim similem fecit. Sic ergo infirmus Iesus. Infirmitas in carne non illi spiritui infirmari. In illius infirmitate tu fortis es, quia quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Subterfugit enim magnum indicium sacramenti: imò Deus in illo præbuit. Magna & dormiens meruit accipere vxorem; & de costa eius facta est ei vxor, quoniam de Christo in cruce dormiente futura est Ecclesia. De latere eius, de latere scilicet dormientis: quia de latere in cruce pendeatis, lancea percussio, sacramenta Ecclesie proflexerunt. Sed quare hoc dicere uolui? Quia infirmitas Christi nos facit fortes. Magna ibi imago præcellit. *Papa*

Philip 2.

2 To. 9. Tract. 11. in Ioan. ante med.

Vide Ser. 19. de verb. Dom. in fine. 2. Cor. 1. Rom. 5.

Gen. 2.

Ioan. 16.

mem detrahere hominũ, vnde faceret feminam; & mater quasi congruere potuisset. Fiebat enim sexus infirmus, & magis de carne infirmitas fieri debuit, quam de ossibus: quia in carne infirmiora sunt. Nõ detraxit carnem, vnde infirmitatem; sed detraxit os: & detracto osse formata est mulier; in locum ossis caro adimpleta est. Poterat pro osse os detraxerit, poterat ad faciendam mulierem non costam, sed carnem detraxerit. Quid igitur significauit? Facta est mulier inquit, tanquam fortis: factus est Adam in carne tanquam infirmus Christus est, & Ecclesia. Illius infirmitas, nostra est fortitudo: si modo agnoscamus infirmitatem nostram, vt quasi infirmi fugiamus sub alas matris, ne à miluo rapiamur. Iesus sub alas matris sapientie: quia & ipsa sapientia inuenta est propter nos, quia Verbum caro factũ est. Sicut ergo inuenitur gallina cum pullis suis, vt protegat eos alis suis: sic dominus noster Iesus Christus, qui cùm in forma Dei esset, rapinam arbitratus esse se æqualem Deo; vt infirmare nobiscum, & alis suis protegeret nõs, semetipsum exinanitatem serui accipiens, in similitudine hominum factus & habitu inuentus vt homo.

CAP. XI.

Illius, quo mysterio dicatur vel legatur esse pelicanus, nycticorax, & passer.

Rates, cùm ad eandem mysterij rationem pertinere videtur, quod dicitur vel etiam legitur de pelicano; non facemus: non aliquid affirmantes temere, sed tamen non negantes, quod, qui scripserunt, & legi & dici uoluerunt. Dicunt, quod aues tanquã colaphis rostrorum occidere paruulos filios suos, eosdemque in nido occisos à se, lugere per triduum. Po- terat dicunt matrem seipsam grauitur vulnerare, & sanguinem suum super filios fundere, quo illi superfusi reuiuiscunt. Poterat hoc uerum, fortasse fallum sit: tamen si uerum est, non admodũ illi congruat, qui nos uiuificauit sanguine suo, & sanguine suo, congruit illi, quod matris caro uiuificauit sanguine filios suos: satis congruit. Nam & ipse, vt supra dictum est, non solum se dicit super pullos suos. Hierusalem, Hierusalem, quare uolui congregare filios tuos, tanquam gallina pullos suos sub alas, & noluisisti? Habet enim paternam authoritatem, habet

Nota.

In Psal. 96. conc. 1. post princip.

In Psal. 107. conc. 1. in med.

Matth. 23.

1. Corinth. 4. habet maternum affectu: sicut & Paulus & pater est, & est; non per seipsum, sed per Euangelium. Pater est, vbi
Et si habeatis multos pædagogos in Christo, sed non in
Galat. 4. Mater autem, vbi ait, Filioli mei, quos iterum parcurio, dicitur
Christus formetur in vobis. Habet ergo hæc auis, si verum
est, magnam similitudinem carnis Christi, cuius sanguine
vificati sumus. Sed quomodo congruit Christo, quod ipse
didit filios suos? An & illi non congruit, Ergo occidam, &
viuificabo? ego percutiam, & ego sanabo? An verò Saulus
secutor moretetur, nisi in cælo percuteretur? Aut prædicatio
excitaretur, nisi illius sanguine viuificaretur? Sed hoc videtur
qui scripsit, non in incerto intellectum nostrum conlitemur
re nos debemus. Hæc autem potius in solitudine cognoscimus.
Hoc enim inde Psalmus voluit ponere in versiculo
Psalm. 107. dicitur, Similis factus sum pellicano, qui habitat in solitudine
factus sum sicut nycticorax, quæ habitat in parietinis, & factus
sum sicut passer singularis in tecto. 2. Ecce tres aues, & tria
ca, in hoc versu comprehensa, quid sibi velint, donet Dominus
vt dicamus. Quæ tres aues? Pellicanus, nycticorax, & passer
tria loca, solitudo, parietina, & tectum. Pellicanus in solitudine
nycticorax in parietinis, passer in tecto. Primum quid sit pellicanus,
dicendum est. In ea quippe regione nascitur, vt non
ignota hæc auis sit. Nascitur in solitudinibus, maxime Nilum
fluminis, in Aegypto. Quælibet hæc auis sit, quod de illa Psalmus
dicere voluit, hoc ioteuamus. Habitat, inquit, in solitudine.
Quid quærit formam eius, membra eius, vocem eius?
Quantum tibi Psalmus dicit, auis est in solitudine habitat.
Nycticorax auis est amans noctem. Parietina dicuntur, quæ
vulgo dicimus ruinas, vbi parietes stant sine tecto, sine habitantibus:
ibi habitat nycticorax. Iam verò passer, & tectum, quid sit, nouimus.
Inuenio ergo aliquem de corpore Christi prædicatorem
verbi, compatiens in infirmis, querentem lucrum Christi, reminiscens
Domini sui venturi, ne dicat, Sequere me, & piger, dare debueras
pecuniam meam nummulatam. Ex huius dispensatoris officio
videamus hæc tria. Venerit in solitudine, vbi Christus est, & ceciderunt:
nycticorax est in parietinis. Non enim deserit tenebras eorum qui
habitant in nocte: & ipsos lucrari vult. Venerit ad eos qui Christiani
quidem

Matth. 25.

habitates in domo, non quasi qui non crediderint, & non
crediderint, dimiserunt, sed in eo quod credunt, irentes
ambulantes; clamat ad eos tanquam passer. Non in solitudine
quia Christiani sunt; nec in parietinis, quia non ceciderunt
sed tamen in tecto sunt, vel sub tecto potius, quia sub
sunt. Ille super carnem clamat passer, qui præcepta Dei
habet, nec fit carnalis, vt subiiciatur tecto. Sed quid de his
dicimus? Ipsum Dominum iterum videamus, ne forte ipse
melius ipse agnoscatur, & pellicanus natus in solitudine,
nycticorax in parietinis, & passer singularis in tecto. Quasi
in solitudine natus est, quia solus de virgine natus. Post
natum ventum est ad passionem. A quibus crucifigebatur?
quid àstantibus? Nunquid à lucentibus? Ergo tanquam
in nocte ignorantia ipsorum, & tanquam in parietinis, ruinis
in. Ecce nycticorax, & in parietinis amat & noctem. Nam
amar, vnde diceret, Pater, ignosce illis, quia non sciunt quid
faciunt. Deinde natus in solitudine, quia solus ita natus; passus
in tectis Iudæorum, tanquam in nocte, in præuocatione
in ruinis. Quid postea? Ascendit in cælum, factus est
passer volando, id est, ascendendo singularis in tecto, id est,
in cælo. Ergo pellicanus nascendo, nycticorax moriendo, passer
volando. Ibi in solitudine velut solus: hic in parietinis velut
occisus, qui stare non poterunt in ædificio; hic verò
vigilans & volans singularis in tecto: ibi interpellat pro
nobis. Caput enim nostrum passer est; corpus illius, turtur.
Ipsi passer inuenit sibi domum. Quam domum? In cælo
interpellat pro nobis. Et turtur nidum sibi: Ecclesia Dei
in ligno crucis ipsius, vbi ponat pullos suos, paruolos
non enim abiicit eos vbi conque; sed inuenit sibi nidum.
ponat, donec pennis pleni adolescant, & perfecti ad volandum
sunt. Hoc enim quod a apostolus dicit Paulus, vt vultis
non simus paruuli, iactati & circumdati omni vento
iniquitatis. Superius autem dixerat, Donec occurramus omnes
in unitatem fidei, in agnitionem filij Dei, in virum perfectum,
in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Plenitudo ergo Christi
caput & membra. Quid est, caput & membra? Christus &
membra. Arrogarem enim nobis hoc superbum, nisi ipse
diceret hoc promittere, qui per Apostolum eundem dicit, Vos
estis corpus Christi, & membra. Loquitur enim paruus, sed
ipse ita paruus, vt & magnus: nos autem paruus, sed

1 Ibidem inf.

Luc. 25.

Vide Ho. 13.
inter quinque
Psal. 23.

4 In Psal. 25.
in medio.

5 Ro. 9. Tract.
21. in Ioan. in
medio.
Eph. 4.

1. Corinth. 13.
1 Ibidem sup.

sed in illo magni. Loquitur itaque mater fovens & lactentes, & amando crescentes. 7 Neque enim ad hoc sapientia nostra infirmitate suscepta, *missa à Patre* venit, ligendos sub alas suas filios Hierusalem, quemadmodum na pullos filios; vt semper paruuli, sed vt malitia infantis, te pueri esse definamus.

CAP. XII.

Infirmis Christi, paruulis lac est: eius diuinitas maioribus solidus cibus.

1 To. 3. lib. 1.
de Genes. ad
lit. cap. 18.

Quisquis ergo nouit natum esse se, & in carne sua & infirmatum esse filium Dei intelligit; & audit quia est, & infans, audè in hiet uerbis matris, & citò crescit, autem mater Ecclesia: & vbera eius duo testamenta Scripturam diuinam. Hinc sugatur lac omnium sacramentorum temporaliter pro æterna salute nostra gestorum: vt nutritio que roboratus perueniat ad manducandum cibum, quod est principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Lac nostrum Christus humilis est; cibus non idè ipse Christus æqualis Patri. Lactè te nutrit, vt pane pascitur. 2 Ecce panis paratus est tibi: sed prius cresce de lacte, vt ad nem peruenias. Et quomodo, inquis, cresce de lacte? Quod tibi factus est Christus ad infirmitatem tuam, hoc prius est & fortiter tene. Quo modo ergo mater, cum uiderit filium minus idoneum ad capiendum cibum, ipsos cibos eidem traiectos per carnem suam: (Nam ipse est panis, de quo inquit pascitur, quo & mater eius pascitur, sed ad mensam infantis minus idoneus est, ad mamillam idoneus est: panis ergo mensa traicitur per matris mamillam, vt sic perueniat ad alimentum ad paruum infantem.) Sic Dominus noster Iesus Christus cum esset Verbum apud Patrem, per quod facta sunt omnia, qui cum in forma Dei esset, nõ rapinam arbitratus esse se æqualem Deo, qualem caperent per modo suo angelus vnde in cælo potestates & virtutes intellectuales pascere: homo autem infirmus & carne inuolutus iaceret in terra, possit ad eum peruenire panis cælestis, vt panem angelorum mādudaret homo, & manna descēderet ad veriorem populum Israel: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Quod propter ipsi infirmis Paulus Apostolus hoc dicit, quos dicit

Toan. 2.

2 In Psal. 130.
in medio.

vide Ser. 38.
de ver. Dom.
in sine.

Philip. 3.

Psalm. 77.
Ioan. 2.

caruales: Nunquid dixi me scire aliquid in vobis, & in Christo, & hunc crucifixum? Nam Christus erat crucifixus: In principio erat Verbum, & Verbum erat cum Deo, & Deus erat Verbum. Et quia ipsum Verbum caro est, & ipsum Verbum crucifixum est: sed non est mutatus in hominem, homo in illo mutatus est. Muratus est homo, vt melior fieret quàm erat; non vt ipsa substantia conuertetur. Per id ergo quod homo erat, mortuus est, & per id quod Deus erat, excitatus est homo, & resurrexerit in cælum. Quicquid passus est homo, non potest, non passus est Deus, quia Deus erat hominem alluendo, sed non est muratus in hominem: quomodo non potest non te passum iniuriam, si vestis tua conscindatur. Et si loqueris vel amicis, vel in iudicio, hoc dicit iudici, & dicit me. Non dicit, conscidit birrum meum; sed, conscidit me. Si potuit & meruit vestis tua dici tu, quæ non est tua, illis tua; quanto potius meruit audire caro Christi, temerari Verbi, vniti cum Verbo; vt quicquid in carne pateretur, ipse pateretur: quamuis Verbum nec mori potuerit, nec dampni, nec mutari, nec occidi: sed quicquid horum passum in carne passum est. Et noli mirari, quia Verbum nihil passum est: nec anima hominis potest pari aliquid, occisa carne, in ipso Domino, Nolite timere eos qui corpus occidunt, anima autem non possunt occidere. Si anima non potest occidere, Verbum Dei poterat occidi? Et tamen quid dicit? Flagellauit me, colaphizauit me, percussit me, dimaniavit me: torum non sit in anima; & tamen non dicit nisi me, propter vniti confortij ipsius. Dominus ergo noster Iesus Christus se fecit nobis lac, incarnatus, & apparens mortalis. Hinc panis; ipso lacte nuttiatur; antequam validi simus ad capiendum Verbum, non recedamus à fide lactis nostri. 3 Et dicitur est lac. Lac enim dat paruulis, vt cibum sapientia: maioribus. Lactare patienter, vt audè cibo pascaris. 4 Sed dicitur est mihi, Ille quidem cibus est, sed ego infans sum, & paruulus sum, vt idoneus fieri possim ad manducandum cibum: ergo quia tu lacte nutriendus es, ille autem cibus est: ipse per carnem tibi traiectus est ad fauces. Quomodo ergo cibus mater comedit, vt per carnem traiciat ad infantem lactentem, sic cibus angelorum Dominus, Verbum caro factum est lac. Et dicit Apostolus, Lac vobis porum dedi,

Nota.

Math. 10.

Ser. 38. de
verb. Domini
in sine.
4 In Psal. 119.
in medio.

vide in Psal.
119. coh. 1. in
medio.
1. Cor. 3.

non escam: nondum enim poteratis, sed nec adhuc potestis. Ergo dando lac, descendit ad paruulos: & quia descendentem dedit. Ait enim, Nunquid dixi meam inter vos scire, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum? si diceret tantum, Iesum Christum (est enim Iesus Christus etiam secundum diuinitatem, secundum id quod erat Verbum apud Deum Filius Dei, Iesus Christus): hunc, id est, hoc nunc dictum paruuli non capiunt. Quomodo ergo capiunt, quod capiunt? Iesum Christum, inquit, & hunc crucifixum: quod pro te factus est, & cresces ad id quod est.

CAP. XIII.

Soluitur questio; An aliter paruuli in fide, aliter per se de Christo Deo sint instruendi.

1. To 9. Tract. 9. in Ioan. in initio.

2. Cor. 3.

2. Cor. 1.

ESt autem questio, vtrum spiritales homines, qui per cibum pascentur, habeant aliquid in doctrina, quod carnalibus taceant, & spiritualibus dicant. Quia si dixerimus, habent, respondebitur nobis, Quid est ergo quod dicebat stolus, scribens ad Corinthios, Non potui vobis loqui de spiritualibus, sed quasi carnalibus? Quasi paruuli in Christo lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis nec adhuc quidem potestis; adhuc enim estis carnales? Si tamen dixerimus, habent: timendum, & cauendum est, ne hac occasione, in occultis nefaria doceantur, & spiritualium minuc, velut ea quae carnales capere non possunt, non solum excculatione dealbanda, verum etiam praedicatione laudanda videantur. Primum ergo scire debemus, quod ipse Christus crucifixus: quo velut lacte paruulos aluisse se dicit Apostolus. Ipsa vero caro eius, in qua facta est vera mors eius, & vera vita eius, sanguisque percussis, non eo modo à carnalibus quo ab spiritualibus cogitantur: & illis est lac, istis cibus: carnalis non audiunt amplius, intelligunt amplius. Non enim æqualiter mentem percipitur, etiam quod in fide pariter ab vtroque recipitur. Ita fit, vt praedicatus ab Apostolis Christus crucifixus, & Iudæis esset scandalum, & Gentibus stultitia, & vocatus Iudæis & Græcis, Dei virtus, & Dei sapientia: sed carnalibus paruulis id tantum credendo tenentibus, spiritualibus autem capacioribus id etiam intelligendo cernentibus. Illis tanquam lacteus potus, istis tanquam solidus cibus; non

aliter in populis, isti aliter in cubiculis cognouerunt: sed eodem modo vtrique, cum palam diceretur, audierunt pro suo modo quique capiebant. Cum enim Christus crucifixus sit, crucifixus, vt in remissionem peccatorum sanctorum funderet, qua eius vnigeniti passione diuina gratia commendatur, vt nemo in homine gloriaretur: quomodo intelligebant Christus crucifixum, qui adhuc dicebat, Ego sum crucifixus. Nunquid quo modo ipse Paulus, qui dicebat, Mihi autem gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi? De cruce quoque Christo crucifixo & ipse cibum pro sua capacitare accipiebat, & illos lacte pro eorum infirmitate nutrebat. Denique illi que scripta ad Corinthios, aliter vtrique ab ipsis paruulis à capacioribus posse intelligi sciens, ait, Si quis est spiritus, vos Propheta, aut spiritualis, agnoscat quæ scribo vobis; si Domini est mandatum. Si quis autem ignorat, ignorabit: si solidam profectò voluit esse scientiam spiritualium, vbi non potest accommodari, sed certa cognitio teneretur: ac per illi ea ipsa credebant, quæ spiritales insuper agnoscebant. Ignorabit autem, ait, qui ignorat; quia nodum ei reuelatum non quod credit, sciat. Quod cum sit in hominis mente, ipse non potest cognoscere à Deo, quia Deus illum cognoscentem facit. Ignorabit primum cognito, quod ipsa, quæ simul audiuntur, spirituales atque carnales, pro suo quique modulo capiunt; illi paruuli, isti vt maiores illi vt lactis alimentum, isti vt cibi alimentum; nulla videret esse necessitas, vt aliqua secreta carnalibus taceantur & abscondantur fidelibus paruulis, scorum sed maioribus, hoc est, intelligentioribus: & hoc ideo factum videtur, quia dixit Apostolus, Non potui vobis loqui de spiritualibus, sed quasi carnalibus. Hoc ipsum enim, quod non iudicauit se scire in eis, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum, ipsis non potuit loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus: quia id sicut spiritales capere non volebant. An ignorant enim homo, id est, qui secundum hominem sapit, (aniam dicitur ab anima, carnalis à carne: quia ex anima & carne constituitur totus homo) non percipit quæ sunt spiritus Dei, id est, gratia credentibus crux conferat Christi: & putat hoc illa gratia esse tantum modo, vt nobis vsque ad mortem pro exemplo certantibus imitandum præberetur exemplum. Nam si huiusmodi homines, qui nolunt esse nisi homines, sed ad modum Christi crucifixus, factus sit nobis sapientia à Deo,

1. Cor. 1.
Galat. 4.

1. Corint. 17.

1. Corint. 3.

1. Corint. 2.

1 Cor. 7. ad Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio, ut quem
 2 Cor. 10. dum scriptum est, Qui gloriatur, in Domino gloriatur
 1 Cor. 13. Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cepha
 sed spiritualiter, Ego sum Christi.

CAP. XIII.

*Cibus perfectorum, non est contrarius lacti paruulorum
 quia & panis hominum, factus est Dominus angelorum*

v Ibidem.
 immediatè.
 Hebr. 5.

Verum illud adhuc quæstionem facit, quod in Epistola
 Hebræorum legitur, Cum iam deberetis tempore ipso
 doctores, iterum doctrina indigetis, quæ sint elemēta
 num Dei; & facti estis opus habentes lacte, non solido
 Omnis enim qui lactet, inexpertus est verborum iustitiæ
 fans est enim. Perfectorum est autem solidus cibus, eorum
 per habitum exercitatos habent sensus, ad separandum bonum
 a malo. Hic enim videmus tanquam definitum esse, quod
 perfectorum dicit solidum cibum; & hoc esse illud, quod
 Corinthios scriptū est, Sapientiam loquimur inter perfectos
 Quos autem perfectos voluerit hoc loco intelligi, subiicitur
 que ait, Quæ per habitum exercitatos habent sensus ad se-
 randum bonum a malo. 2. Quod autem in lactis commu-
 ratione posuit & doctrinam, ipsa est, quæ per symbolum tra-
 tur, & orationem Dominicam. Sed huic lacti abhi vt sit con-
 trarius cibus rerum spiritualium, firma intelligentia capien-
 Nam & in ipsis, quæ sumimus, alimentis, vsque adeo non
 lacti contrarius solidus cibus, vt ipse lactescat, quo possit
 aptus infantibus, ad quos per matris vel nutricis peruenit
 nem, sicut fecit etiam mater ipsa sapientia; quæ cum sit in-
 cellis angelorum cibus, dignata est quodammodo lactescere
 paruulis, cum Verbum caro factum est, & habitauit in nobis.
 Sed ipse homo Christus, qui vera carne, vera cruce, vera ma-
 te, vera resurrectione sincerum lac dicitur paruulorum igne
 bene ab spiritualibus capitur, inuenitur Dominus Angelorum
 Proinde nec sic paruuli sunt lactandi, vt semper non inte-
 gant Deum Christum: nec sic ab lactandi, vt deserant hunc
 nem Christum. Quod alio modo id ipsum ita dici potest,
 sic lactandi sunt, vt creatorem nunquam intelligat Christum
 nec sic lactandi, vt mediatorum vnquam deserant Christum.
 In hoc quippe non conuenit huic rei similitudo materum

1 Cor. 2.

v Ibidem sup.

Ioan. 7.

te tibi; sed potius fundamētum: quia & puer, quando
 tur, vt ab alimentis infantie iam recedat, inter solidos
 non repetit vbera quæ sugebat. Christus autem cruci-
 & lac sugentibus, & cibus est proficientibus. Fundamētum
 ideo est aptior similitudo; quia vt perficiatur quod strui-
 tur adificiū, non subtrahitur fundamētum. Quæ cum
 ego quicumque estis, qui sine dubio multi estis, paruuli in
 po, proficite ad solidum cibum mentis, non ventris. Pro-
 ad separandum bonum a malo, & magis magisque inhæ-
 mediator, per quem liberamini a malo. 3. Talem quippe
 se præbuit hominibus, vt etiam panem de cælo nūserit, in medio.
 im suum æqualem, qui hoc est quod ipse, dederit homini-
 ficiendum, & pro hominibus occidendum: vt per hoc
 im es, gustes quod uobis es. Multum enim ad te erat gustare
 nem Dei, quia remota illa erat, & nimis alta: tu autem
 abiectus, & in imo iacens. In magna ista separatione
 est mediator. Non poteras ad Deum homo: Deus factus
 mo, vt, quoniam homo potes ad hominem, qui nō posses
 tem, per hominem venire ad Deum: & factus est media-
 tor & hominum, homo Christus Iesus. Sed si homo solum
 hoc sequendo quod es, nunquam peruenires. Si Deus so-
 llet, non comprehendendo quod non es, nunquam per-
 uires. Deus factus est homo, vt hominem sequendo, quod
 ad Deum peruenias, quod non poteras. Ipse est media-
 tor, sicut & saluus habet, factus est suauis Dominus. Quid
 in pane angelorum? Quomodo ergo non est suauis Do-
 quando panem angelorum manducauit homo? Non
 aliunde uiuit homo, & aliunde uiuit angelus. Ipsa est vir-
 ta est sapientia, ipsa est veritas Dei: sed quomodo perfruantur
 tur angelus, tu nō potes. Illi enim quomodo perfruantur
 uest, in principio erat Verbū, & Verbū erat apud Deum, Ioan. 1.
 us erat Verbum, per quod facta sunt omnia. Tu autem
 modo contingis? Quia Verbum caro factum est, & habi-
 tu nobis. Vt autem panem angelorum manducaret homo,
 angelorum factus est homo, 4. Ecce cibus sempiternus
 ne semper manducant angeli, manducant supernæ virtu-
 manducant cælestes spiritus: & manducant & saginantur,
 legum manet quod eos satiat & lætificat. Quis autem
 o possit ad illum cibum? Vnde cor tam idoneum illi cibo?
 ut ergo vt mensa illa lactesceret, & ad paruulos perue-
 nit.

1 In Psal. 116.

Psalm. 77.

4 In Psal 119.
concione s. a. a
medio.

niret. Vnde autem fit cibus lac? Vnde cibus in lac conuer-
 nisi per carnem traiciatur? Nam mater hoc facit. Quod
 ducatur mater, hoc manducatur infans. Sed quia minus id
 est infans, qui pane vescitur, ipsum panem mater incarnat
 per humiditatem mamillæ & lactis succum, de ipso
 pascit infantem. Quomodo ergo de ipso pane pascit nos
 entia Dei? Quia Verbum caro factum est, & habitauit in
 Vide ergo humilitatem: quia panem angelorum manducavit
 homo, ut scriptum est, Panem cæli dedit eis: panem angelorum
 manducauit homo, id est, Verbum illud, quo pasciturus
 semperiternum, quod est æquale patri, manducauit homo
 cùm in forma Dei esset, nõ rapinam arbitratus esse esse
 lem Deo. Saginatur ergo illo angeli. Sed semetipsum de-
 niuit, ut manducaret panem angelorum homo; formam
 accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitauit
 tus vt homo, humiliavit se, factus obediens vsque ad mor-
 tementem autem crucis: vt iam de cruce commendaretur
 caro & sanguis Domini, nouum sacrificium, & magnum
 cramentum, quod in prophetis & figuris ab antiquis
 ribus fuit occultatum, & iam ad salutem omnium gentium
 spensatum est.

CAP. XV.

*Christus & Ecclesia præsfigurati sunt in Adam,
 & eius vxore Eua.*

1 To 9 Tract. I
 9. in Ioan.
 in medio.

Gen. 12. & 16.

AD solum quendam populum Israel missus est
 ses, & ei soli populo per eum lex data est, &
 prophetæ ex illo populo fuerunt: & ipsa distributio
 porum secundum eundem populum distincta est. Scilicet
 men quod illa propheta etiam cæteris gentibus annun-
 batur, manifestum est: quandoquidem Christus in sic
 cultus erat, in quo benedicuntur omnes gentes, sicut
 missus est Abraham, dicente Domino; In semine tuo
 dicentur omnes gentes. Ergo omnibus gentibus dispen-
 batur propheta. Quod vt emineat iocundius, proferam
 quædam commemoremus. In ipso exordio, Adam & Eua
 rentes omnium gentium erant, non tantummodo Iudei
 & quicquid figurabatur in Adam de Christo, ad omnes
 gentes pertinebat, quibus salus erat in Christo. Illud

tantum mysterium de Christo continet, quod com-
 Apostolus dicens: Et erunt duo in carne vna; Sacra-
 in hoc magnum est? Et ne quis istam magnitudinem sa-
 crati in singulis quibusque hominibus vxores habenti-
 intelligeret: Ego autem, inquit, dico, in Christo & in
 Ecclesia. Quod est hoc sacramentum magnum, Erunt duo
 in carne vna? Cùm de Adam & Eua scriptura Genesios lo-
 quitur, vnde ventum est ad hæc verba: Vnde? Propterea, in-
 relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori
 Et erunt duo in carne vna. Si ergo Christus adhæsit Eccle-
 sias essent duo in carne vna: quomodo reliquit patrem? quo-
 matrem reliquit? Patrem: quia cùm in forma Dei esset,
 rapinam arbitratus esse se æqualem Deo; sed semetip-
 sum deniuit, formam serui accipiens. Hoc est enim, Reli-
 quit patrem; nõ quia deseruit, & recessit à patre: sed quia nõ in
 forma apparuit hominibus, in qua æqualis est Patri. Quo-
 modo reliquit matrem? Relinquendo Synagogam Iudeorum,
 secundum carnem natus est; & inhærendo Ecclesie,
 per omnes gentibus congregauit. Et quia illuminauit
 nos Apostolus Dominus, vt ostenderet nobis quid ibi quæ-
 ritus in ipsa vna sententia, Erunt duo in carne vna, Sacra-
 mentum magnum in Christo & in Ecclesia; iam licet nobis
 de Christo quærere. Dormit Adam, vt fiat Eua: mori-
 tur Christus, vt fiat Ecclesia. Dormienti Adæ fit Eua de latere: Genes. 2.
 mori Christo, lancea percutitur latus, vt profuant sacra- 1 Ioan. 19.
 menta, quibus formetur Ecclesia. Cui non appareat, quia in
 mente factis futura figurata sunt; quandoquidem dicit Apo-
 stolus ipsum Adam formam futuri esse? Qui est, inquit, forma
 Præsfigurabantur omnia mysticè. Neque enim verè non
 est Deus vigilanti costam educere, fœminatque formare.
 quæ ne doleret latus, quando costa detracta est, propter hoc
 moritur: vt ille dormiret? Quis est, qui sic dormiat, vt ei ossa,
 quæ vigilanti, euellantur? An quia Deus euellat, propterea
 non sentiebat? Poterat ergo & vigilanti sine dolore euel-
 liqui poterat dormienti: sed proculdubio propheta illius
 mors de futuro illo tempore dispensabatur. Si ergo Adam
 mori futuri: quomodo de latere dormientis Eua facta est;
 de latere Domini dormientis, id est, in passione morientis
 lancee percussis de lancea, manauerunt sacramenta, quibus
 formatur Ecclesia. Nam de futura eadè passione sua sic dicit

Ephes. 5.

Genes. 1.

Philipp. 2.

Genes. 2.

1 Ioan. 19.

Roma 5.

1 In Psal. 118.

in initio.

Vide To. 11. a

contra Mani-

chaos, de

Genes. ca 24.

Psal. 9.

In Psal. 126.
in medio.In Psal. 137. I
vtra mediū.

Marc. 2.

Matth. 12.

Vide To. 6. II.
de fide contra
Manich. ca. 35

Matth. 23.

Nota.

in Psalmo, Ego dormiui, & somnum cepi, & exurtem
niam Dominus suscepit me. Ergo dormitio intelligitur
Eua de latere dormientis, Ecclesia de latere patientis
clesia enim coniunx Domini facta est de latere, quomodo
facta est de latere. Sed quomodo illa non est facta nisi
teret *vir* dormientis: sic ista non est facta, nisi de latere
sui moientis.

CAP. XVI.

*Ecclesia, Christi vxor est, & sponsa, & filij, & sorores
& fratres, & mater.*

Porro in istis carnalibus nuptiis & coniugiis, alia
alij filij: in Ecclesia, quæ vxor, ipsi filij. Ad Ecclē
enim pertinebant Apostoli, & in membris Ecclesie erant,
in coniuge ipsius sponsi erant, & coniunx erant, secundū
tionem suam, quam in membris obtinebant. Quare & dicitur
dicitur, Cūm recesserit ab eis sponsus, tunc ieiunabunt
sponsi. Ergo ipsa cōiunx, & ipsa filij. In verbis autem Do
inuenimus Ecclesiam & fratres ipsius esse, & sorores
esse, & matrem ipsius esse. Nam cūm ei nūciaretur mater
& fratres foris stantes: quia foris stabant, typū gerebant. Qu
typus matris? Synagoga. Quis typus fratrum carnalium? I
foris stantes: & foris itat Synagoga. Nam Maria, & cogn
eius ex virginis Mariæ consanguinitate venientes, in eum
diderunt: nō in quantum carnali consanguinitate iuncti erant
sed in quantum verbum Dei audiebāt, & faciebant. Hoc
respondit Dominus, & ait: Quæ mihi mater, aut quis frater
Vnde tentauerunt quidam dicere, quia Christus matrem
habuit, quia dixit: Quæ mihi mater? Quare? Ergo Petrus
Ioannes & Iacobus, & alij Apostoli patres non habuerunt
terra? Et tamen quid eis dicit? Nolite vobis dicere patres
terram: vnus est enim pater vester, qui in cælis est. Quod
in patre docebat discipulos, hoc in matre ipsa demonstra
Vult enim Dominus vt consanguinitatibus terrenis præferat
mus Deum. Defert patri, quia pater est: defert Deo, quia De
est. Generauit te pater accommodando carnem suam: cre
te Deus adhibendo potentiam suam. Ne irascatur pater, &
Deus illi præponitur: imo gaudeat sibi tantum defert, vt
inuentus esset: qui ei deberet præponi. Ergo quid dicam
minius quid ait? Quæ mihi mater, aut quis frater? Et exten
in

angelista, manus super discipulos suos, & ait: Ecce
matris, & fratres mei. Fratres erant: mater quomodo erant?
Et qui fecerit voluntatem patris mei, qui in cælis est,
mihi frater, & soror, & mater est. Pura frater, propter sexū
quem, quem habet Ecclesia, quos hic in membris habet Chri
Mater quomodo, nisi quia ipse Christus est in Chritia
quos Christianos per baptismum quotidie parit Ecclesia?
mater eius omnis anima pia, faciens voluntatem patris
secundissima charitate, in iis quos parurit, donec in eis
formetur. Maria ergo faciens voluntatem Dei, corporali
Christi tantummodo mater est; spiritaliter autem & soror
eter. Ac per hoc illa vna femina nō solum spiritu, verum
in corpore, & mater est, & virgo. Et mater quidem spiritu,
Capitis nostri, quod est ipse Saluator, ex quo illa magis spi
ritaliter nata est; quia omnes, qui in eum crediderunt; in qui
& ipsa est, rectè filij sponsi appellantur: sed planè mater
amborum eius, quod nos sumus; quia cooperata est chari
tate fideles in Ecclesia nascerentur, qui illius capitis mem
brum. Corpore verò mater ipsius capitis, quam sibi
malatum castum, vbi coniungeretur sponsus sponsæ. Ver
caro factum est ex ea: vt fieret caput Ecclesie. Verbū enim
non est pars Ecclesie, sed vt esset caput Ecclesie, carnaem
Maria matre amplectit.

2 To. 6. II. de
Virg. cap. 5.
Vide etiam
epist. 38. To. 2.Ibidem de
Virg. cap. 6.In Psal. 14.
ante medium

CAP. XVII.

*Quomodo Ecclesia, cūm esset facta, à pulchro sponse
suo Christo sit amata.*

I Abet ergo Dominus noster Iesus Christus hic sponsam,
quam redemit sanguine suo, & cui pignus dedit Spiritu
sanctum. Eruit eam de mancipatu diaboli: mortuus est
propter delicta eius, resurrexit propter iustificationem eius.
Offerat tanta sponsæ suæ? Offerat homines quælibet
menta terrarum, aurum, argentū, lapides preciosos, equos,
capia, fundos, prædia; nunquid aliquis offeret sanguinem
Si enim sanguinem suum sponsæ dederit, non erit qui
vxorem. Dominus autem securus moriens, dedit san
guinem suum pro ea, quam resurgens haberet, quam sibi iam
conseruauerat in vtero Virginis. Verbum enim sponsus, & sponsa
humana. Ecce nuptiæ. Ergo si gaudeamus in his nuptiis, &
nos erimus cū iis, qui sunt nuptiæ, qui inuitantur ad nuptias: in princip.

1 To. 9. Tra 2.
5. in Ioan.
ante medium
Rom. 4.

In Psal. 44.

& ipsi inuitati, sponsa est. Etenim sponsa Ecclesia est Christus. Solent dici à scholasticis carmina quaedam ducentibus & nubentibus, quæ vocantur epithalamia quod ibi cantatur, ad honorem cantatur sponsi & sponsæ fortè & in nuptiis istis, quo inuitati sumus, thalamus non Et vnde dicit Psalmus, In sole posuit tabernaculum suum ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo? Coniuncte nuptialis, Verbum & caro. Huius coniunctionis nomen, Virginis vterus. Etenim caro ipsa Verbo est coniuncta. Vnde etiam dicitur, Iam non duo, sed vna caro. Assumptio Verbo coniuncta; & cæteri credentes membra essent ipsi pitis. Nam vis videre quis venerit ad nuptias? In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, Gaudeat sponsa amata à Deo. Quando amata? adhuc esset sœda. Omnes enim peccauerunt, ait Apostolus, egent gloria Dei. Et iterum, Etenim Christus pro impiis tuus est. Amata est sœda, ne remaneret sœda. Non enim sœda amata est; quia nō sœditas amata est. Nam si hoc am hoc seruaret. Euerit sœditatem, seruauit pulchritudinem qualem venit, & qualem fecit? Veniat iam ipse in verbis pheticis. Ecce ipse sponsus procedat nobis. Amemus illum aut si inuenerimus in eo aliquid sœdi, non amemus. Ecce inuenit multa sœda, & amauit nos. Si aliquid sœdi inuenimus in eo, non amemus: quia & hoc ipsum quod carnis durus est (vt de illo etiam diceretur, Vidimus eum, & non bebar speciem neque decorem) si consideres misericordiam qua factus est; & ibi pulcher est. Quare ergo non habuimus eum? Quia Christus crucifixus, Iudeis in dem scandalum, gentibus stultitia. Quare autem & incho habuit decorem? Quia quod stultum est Dei, sapientiam quam homines. Nobis ergo iam credentibus vbique spons pulcher occurrit. Pulcher Dens Verbum apud Deum; pul in vtero Virginis, vbi non amisit diuinitatem, & sumptu manitatem. Pulcher natus in fans Verbum: quia & cum in fans, cum sugeret, cum manibus portaretur; cæli locuti sunt angeli laudes dixerunt, Magos Recla direxit, adoratus in præc: baria mansuetorum. Pulcher ergo in cælo, pulcher in terra, pulcher in vtero, pulcher in manibus parentum, pulcher in miraculis, pulcher in flagellis, pulcher inuitans ad vitam

Psalm. 18.

Genes. 2.

Ioan. 1.

Rom. 3.
Ibidem 5.

Esaie 63.

1 Cor. 1.

Lucæ 2.
Matth. 2.

trans mortem, pulcher deponens animam, pulcher in pulcher in ligno, pulcher in sepulchro, pulcher in pulcher in intellectu. Neque oculos tuos à splendore modinis illius auertat carnis infirmitas. Summa, & vera veritas, iustitia est. Ibi illum non videbis pulchrum, vbi videretur oculis carnis, qui solem vident, ipsum tabernaculum suum in sole posuit, id est, carnem suam in manifeste huius lucis ostendit: & illius sponsi thalamus fuit (vt dicitur) vterus Virginis: quia in illo vtero virginali coniuncti Verbo, sponsus & sponsa. Sponsus Verbum, & sponsa caro: hinc scriptum est, Et erunt duo in carne vna. Et Dominus Angelus, Igitur iam non duo, sed vna caro. Et Esaias optinuit vnum esse, ipsos duos. Loquitur enim ex ipsa perbum Christi, & dicit, Sicut sponsus imposuit mihi mitram, & sponsam ornauit me ornamento. Vnus videtur loqui; & vnum se fecit, & sponsam; quia nō duo, sed vna caro. Quia vnum caro factum est, & habitauit in nobis: illi carni adiunctum est Ecclesia, & sic Christus torus, caput & corpus. 4 Et vt dicitur, quia vnus dicitur Christus caput & corpus suum; ipse etiam de coniugio loqueretur, Erunt duo in carne vna; igitur non duo, sed vna caro. Sed forte hoc dicit de quocumque coniugio. Audi Apostolum Paulum: Et erunt duo, inquit, carne vna. Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico, Christo, & in Ecclesia. Fir ergo tanquam ex duobus vna eam persona, ex capite & corpore, ex spō & sponsa. Nam eam personam huius miram & excellentem commendauit (vt audisti) Esaias propheta, vt dubitari non possit, Christus esse caput & corpus; sponsum & sponsam; filium Dei, & sponsam; filium Dei factum filium hominis propter nos, & propter hominum faceret filios Dei; atque ita essent duo in carne vna, in sacramento magno, qui agnoscuntur frequenter in prophetis duo, in voce vna.

CAP. XVIII.

Ecclesia incepta ab Hierusalem, quomodo incrementa sua acceperit.

Quomodo accepit sua incrementa? sicut scilicet? professionem? Quomodo destinatur ad finem immortalitatis? Quibus præconiis prædicatur? quibus

To. 9. Trad.
1. in epist. 102.
in initio.Genes. 2.
Matth. 19.
Vide in Psal.
101.
Esaie 62.4 In Psal. 30.
con. 1 à princ.
Matth. 19.

Ephes. 5.

5 In Psal. 30.
cōc. 2. in fine.1 In Psal. 109.
con. 5. in fine.

2 To. 9 Tract.
2. in epist. Ioa.
in principio.

mysteriis commendatur quibus sacramentis occultatur
dicatione reuelatur? In primis? nemo dubitabit de
quia per omnes gentes est: nemo dubitat, quia ab Hieru-
salem. Quod peruenit? Ad omnes gentes. Paulus
Ab Hierusalem, non agnoscimus, quia totum occupauit? Vnde
India remanserunt, omnes tenebit. Interea dum omnes
aliqua fermenta inutilia visa sunt agricolæ prædicanda,
diuersis locis ac temporibus fecerunt hæreses & schismata,
autem nos inducant ad hoc præcisa, vt prædicamur: homo
magis, quæ præcisa sunt, vt iterum inserantur. Manifestum
enim, Christum passum, resurrexisse, ascendit in celum
nifestata est & Ecclesia, cuiusque sacramenta, quia prædicati
nomine Christi penitentiæ, & remissionis peccatorum per om-
nes gentes. Vnde inquam cæpit? Incipiens ab Hierusalem. At
Rultus vanus, & hanc Ecclesiam non credit. Et quid am-
dicturus sum, quæ tam cæcos, qui tam magnum montem non
dent? quia contra lucernam in candelabro positam, oc-
claudunt, & in Christum offendunt. Occiderunt Iudæi, qui
inueniunt in terra; exstant isti eum qui sedet in celo. Quæ
sunt peiores, qui contempserunt, quia hominem putabant
qui sacramenta eius exuffiant, quem iam Deum conspici-
unt. Idem infra.
4. To. 1. ep. 3. + Impleti autem Spiritu sancto, loquebantur repente linguis
omnium gentium, arguebant fidenter errores, prædicabant
saluberrimam veritatem, exhortabantur ad penitentiam pro
reteritæ culpabilis vitæ, indulgentiam de diuina gratia polle-
bantur: prædicationem pietatis, veræque religionis signa co-
gruentia & miracula consequebantur. Excitabatur adue-
cos sæua infidelitas, tolerabat mala prædicta, sperabat prom-
docebant præcepta; numero exiit qui per mundum distemi-
bantur, populos facilitate mirabili conuertebant, inter inimicos
augebantur, persecutionibus crescebant, per afflictionum au-
gustias vsque in terrarum extrema dilatabatur. Ex imperiti-
mis, ex abiectissimis, ex paucissimis illuminabantur, nobilitate
bantur, multiplicabantur præclarissima ingenia, cultissimi
eloquia: mirabileque peritias acutorum, sacundorum, atque
doctorum subiugabant Christo, & ad prædicandum viam pro-
tatis salutisq. conuertebant. Alternis aduersitatibus & pro-

rum, patientiam & temperantiam vigilanter exer-
cundo declinaute in extrema, fessissiq. rebus ætatem
m protestante, multo fidentius (quia & hoc prædictum
externam ciuitatis cælestis felicitatem expectabant. Atque
hæc omnia, contra Ecclesiam Christi impiarium gentium
delinas fremuit: eicit illa patiendæ, & inconcussam fidem
obstitentium sauitiam proficiedo: reuelatæ veritatis, quæ
romissis mysticis velabatur sacrificio succedente: illa sa-
ena, quibus præfigurabatur, templi ipsius euerfione sublata
puta, per mundum vsque quaque dispergitur, vt vbique
et codices sanctos, ac his prophetæ testimoniū, qua Chri-
& Ecclesia prænunciata est, ne ad tempus à nobis fictum
timaretur, ab ipsis aduersariis proferatur.

CAP. XIX.

*Quæ quare in persona Petri præfigurata; quam qui non
amat matrem, Deum offendit Patrem.*

1 Vnus autem Ecclesiæ, Petrus Apostolus, propter Apo-
stolatus sui primatum, gerebat figurata generalitate per-
124. in Ioa.
in medio.
2. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
3. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
4. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
5. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
6. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
7. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
8. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
9. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
10. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
11. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
12. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
13. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
14. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
15. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
16. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
17. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
18. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
19. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
20. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
21. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
22. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
23. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
24. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
25. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
26. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
27. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
28. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
29. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
30. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
31. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
32. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
33. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
34. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
35. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
36. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
37. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
38. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
39. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
40. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
41. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
42. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
43. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
44. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
45. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
46. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
47. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
48. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
49. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
50. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
51. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
52. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
53. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
54. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
55. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
56. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
57. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
58. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
59. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
60. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
61. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
62. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
63. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
64. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
65. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
66. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
67. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
68. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
69. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
70. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
71. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
72. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
73. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
74. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
75. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
76. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
77. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
78. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
79. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
80. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
81. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
82. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
83. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
84. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
85. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
86. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
87. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
88. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
89. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
90. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
91. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
92. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
93. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
94. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
95. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
96. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
97. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
98. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
99. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.
100. Quod enim ad ipsum proprie pertinet, natura vnus ho-
Vnde Ser. 100.
inter diuers.
in edit. Plist.
cap. 2.
Math. 16.

quod enim est per proprietatem in Christo Ecclesia
 per significationem Petrus in petra: qua significatione
 gitor Christus petra; Petrus Ecclesia. Hæcigitur Ecclesia
 quam significabat Petrus, quamdiu degit in malis, amantem
 sequendo Christum, liberatur à malis, liberatur à per
 3 Christus in mari ambulabat intrepidus; & Petrus voluit
 bulare. Ille tunc caput: Petrus tanquam corpus: quis
 hanc petram, inquit, ædificabo Ecclesiam meam. Iustus est
 bulare; & ambulabat gratia iubentis, non viribus suis.
 enim ausus est Petrus per seipsum ambulare super aquas.
 quid ait? Domine, si tu es, iube me venire ad te super aquas.
 potestate sua; Petrus in iussu illius. Iube, inquit, tu venis
 te. Respondit ille: Veni. Sed quia Ecclesia habet infirmi
 tem humanam, titubavit. Petrus in mari, & exclamavit. Do
 ne, pereo. Porrexit manum Iesus, dicens, Modicæ fidei, ut
 dubitasti? Mirum est, quomodo probat Deus homines: in
 pericula nostra ad maiorem spem nos urgere, & dulciorem
 bis facit libertatem. Non enim de te debet Christianus
 rare, sed de Christo: si vult esse firmus, vapore materno
 tur. Ille est enim gallina colligens pullos suos, de qua im
 peratur illi civitati, infideli Hierusalem: Quotiens voluit
 eggere filios tuos, tanquã gallina pullos suos sub alis; & noluit
 Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Quia ergo
 noluerunt contegi sub alis gallinæ huius, & tale exemp
 dederunt, quo timere debeamus ad volaticis spiritibus immu
 dis, quæ rentibus quotidie quod rapiant; ipse sub alis
 ipsa huius dicitur a parente: quoniam propter pullos suos
 ipsa infirmata est usque ad mortem. Amemus Dominum De
 nostrum; amemus Ecclesiam eius: illum sicut patrem, hanc
 sicut matrem: illum sicut Dominum, hanc sicut ancillam
 quia filij ancillæ ipsius sumus. Sed matrimonium hoc magis
 charitate compaginatur. Nemo offendet vnum, & promittit
 alterum. Nemo dicat: Ad idola quidem vado, arreptitios quæ
 dem & sortilegos confuso, sed tamen Dei Ecclesiam non re
 quo; Catholicus sum. Tenens matrem, offendis Patrem. Al
 item dicit, Absit à me, non confuso sortilegum, non quæ
 arreptitium, non quæro diuinationes sortilegas, nec eo ad
 randa dæmonia, non seruiio lapidibus: sed tamē in parte D
 sum: in parte Lutheri sum; in parte Calvini sum. Quid
 prodest, non offensus Pater, qui offensam vindicat matrem?

3 In Psal. 54.
 post princip.

4 In Psal. 93.
 ultra medium

5 In Psal. 122.
 in fine.

Luc. 19.

Psal. 117.

est, si Dominum confiteris; & blasphemias Ecclesiæ. Nota.
 Non te corrigitur exempli humani coniugij? Si
 aliquem patronum, cui quotidie obsequeris, cuius
 seruicium contereris; quem quotidie non dico saluta
 & adorares, cui impenderes fidelia obsequia: si vnum
 de eius coniuge diceres, nūquid domum eius intrares?
 de ergo: tene Deum Patrem, & matrem Ecclesiam; &
 etiam qualem quam amq; potestatem in ea exercendam
 Petrus à Christo Dei filio, & Catholica Ecclesia sponso.

CAP. XX.

*affertur opinio illorum, qui dicunt nunc non eam esse
 Ecclesiam, qua olim fuit.*

Ed existunt qui dicant: Illa Ecclesia, quæ fuit omniū gen
 tium, iam non est; perit. Hoc dicunt, qui in illa non sunt.
 respondentem vocem! Illa non est, quia tu in illa non es:
 ne tu ideo non sis: nam illa erit, etsi tu non sis. Hanc vo
 abominabilem, & detestabilem, præsumptiois & falsi
 plenam, nulla veritate sustulit, nulla sapientia illumina
 nullo sale conditam, vanam, temerariam, præcipientem,
 Hierosolam, præiudicit spiritus Dei. Nolo mihi credatur, sed
 tibi. Christo credatur, Spiritui Dei per Prophetas credatur,
 Moyse credatur. Quid dixit Moyses de futuris his tem
 pus: Ad Abraham dictum est, In semine tuo benedicentur
 omnes gentes. An dubitas quid sit semen Abraham? Puro quia
 Apostolus dixerit, non dubitabis. Quid dicit Apostolus?
 hæc dicit sunt promissiones, & semini eius. Non dixit, Et
 omnibus, tanquam in multis, sed tanquam in vno; Et semini
 quod est Christus. Ecce ante milia annorum dictum est
 hæc, In semine tuo benedicentur omnes gentes. Quod ante
 milia annorum dictum est, & ab vno creditum est; modo iam
 omnes impletur. Hoc legitimus, hoc intuemur; & tu resistis
 transverso veniens: Quid dicitur? Noli credere. Cui? Spi
 ritui Dei? Deo loquenti ad Abraham? Et cui credo? Tibi? Non
 edico, inquires. Non hoc dicis? Nō dicis, Mihi potius crede
 spiritui Dei, & Deo loquenti ad Abraham: quid ergo mihi
 dedit? Ille dedit, & ille tradidit. De Euangelio recitas hoc, de
 apostolo, de Prophetis? Diserte omnes scripturas, lege mihi
 de te eis quibus credo: tibi enim nō credo. Vnde lecturus es?

Hoc

1 In Psal. 51.
 cōc. 2. in med.

2 In Psal. 47.
 in medio.

Gen. 22. & 26.

Galat. 5.

vide To. 9. li.
 de Psal. ca. 19.

Hoc mihi pater meus ait, hoc mihi avus meus, hoc mihi
 meus, hoc mihi Episcopus meus. Sed hoc Abraham Deus
 mine tuo benedicetur omnes gētes. Audit vn' homo, & c.
 & fit in multis post multa tempora. Quādo dictū est, cre
 quando impletur, dubitatur? Quis numerat testimo
 Ecclesia toto terrarum orbe diffusa? quis numerat? Non
 tot in orbe hæreres cōtra Ecclesiam, quot sunt testimonia
 pro Ecclesia. Quæ pagina non hoc sonat? Quis versus non
 loquitur? Omnia clamant pro vnitae dominicæ, qua
 fines Hierusalem pacem. Tu contra ista latras, hæreticè
 meritò dicitur in illa ciuitate, quod scriptum est in Apoc.
 Canes foras. Tu contra ista latras. Vnde iudicasti de orbis
 rarum? Quo tribunal? Præsumptione videlicet cordis
 Altum tribunal, sed ruinosum.

CAP. XXI.

*Confirmatur ex Euangelio, quod ea sit Ecclesia,
 que toto orbe diffusa est.*

v Ibidem inf.
 Psalm. 247.

Quid pluribus immorer? Iam aperitur Euangelium,
 garur quod factum est, tanquam fiat. Ponantur ante o
 los nostros gesta præterita, propter cauenda futura. Ecce Ch
 stus surgens à mortuis, ostendit se discipulis suis. Nuptiæ ipsi
 Ipse sponsus, Ecclesia sponsa. Ecce sponsus, qui dicebatur mo
 tuus, absumptus, finitus; ecce integer resurrexit, ecce ostendit
 tur oculis discipulorum, ecce præbetur contrectantibus ma
 nibus, ecce tetigerunt cicatrices, quæ desperatæ, sunt vulne
 2 Et cūm putarent spiritum esse, dixit: Palpate & videte, qu
 spiritus carnes & ossa non habet; sicut me videtis habere. Et
 cūm adhuc præ gaudio trepidarēt, Habetis hic, ait, quod me
 duceat? Accepit, benedixit, mādurauit, & dedit eis. Expres
 est veritas corporis, ablata est omnis suspicio falsitatis. Qu
 deinde? Non sciebat is quia oportebat impleri omnia quæ scri
 pra sunt in Lege Moyli, & Prophetis, & Psalmis de me
 quia illi credebant Moyli & Prophetis (verum enim erat, quod
 dixit Abraham; Si Moylen & Prophetas non audiunt, neque
 quis ex mortuis resurrexerit, credent;) quia ergo credebant
 Moyli & Prophetis, & non erant de ipsis quos reprehendebat
 Abraham; audierunt quod ait Dominus, Nō sciebatis quia oport
 tebat impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moyli, & Pro
 phetis.

v Ibidem inf.
 Luc. 24.

Luc. 24.

Alms de me. Ecce qui crediderunt Moyli & Pro
 mes quemadmodum ex ipsorum testimonio credunt
 surrexit à mortuis. Tunc aperuit illis sensum, vt intelli
 gantur Christum pati, & à mortuis resurgere tertia die. Ha
 scripturas, & dixit eis: Quomiam sic scriptum est, & sic
 Christum pati, & à mortuis resurgere tertia die. Ha
 sponsum Ecclesiæ. Sed nescio qui existit, & (quia non
 in sponso, & ipsi videntur ea, quæ & nos, credere de
 vt à membris sponsi nos auocent, dicunt nobis: Ipse est
 sponfus, quem creditis, quæ & nos credimus; sed spon
 sponfus, quāam tenetis. Et quæ illa est? Pars Do
 gms Caluini, pars Marini. Et hoc quod tu dicis; hoc tu
 in sponso? Tu dicis, an Deus per Moysen, Ecce Ecce
 meo: Dictum est à Moyse, In semine tuo benedicetur Genes. 22.
 gentes. Tu dicis, an spiritus Dei per Prophetas, Eccle
 meo: Dictum est per Prophetam, Commemorabuntur psalm. 22.
 uerentur ad Dominum vniuersi fines terræ. Ecce iam
 testimonium legis, & testimonium Prophetarum: au
 & eum qui surrexit à mortuis. Sequatur Propheta, &
 O Domine, vide iam sponsum Christum: factum est,
 me auocet à membris sponsæ tuæ; & non sis mihi ca
 ego in membris eius non fuero; dic mihi de Ecclesia ali
 qui iam de sponso eius non dubito. Audi & de Ecclesia:
 tur & dicit, Prædicare in nomine eius penitentiam, & Lucæ 24.
 tionem peccatorum. Sed hoc vbi? Alij enim dicunt, Ecce
 iij, ecce illic. Et quid ipse? Nolite credere. Exurgit Matth. 24.
 christi & pseudoprophetæ, & dicent; Ecce hic; & ecce
 Non enim de ipso Capite dicunt, Ecce hic; & ecce illic:
 um est enim quod Christus in cælis est) sed de Ecclesia,
 christus est, qui ait, Ecce ego vobiscum (tam vsque ad con
 nationem sæculi. Quid est istud hæreticè? Certè cūm re
 Ibidem 24.
 in Moylen, cūm recitarem Prophetas, distulisti, ad eum
 stituecturus erat à mortuis. Ecce resurrexit, ecce dixit.
 nullam habet dubitationem Ecclesia Christi, & vxor
 siquam nullam habet dubitationem corpus Christi, de
 trauit oculis, contrectatū manibus discipulorum. Ecce qui
 surrexit à mortuis, vtrumque ostendit: ostendit caput, ostendit
 membra: ostendit sponsum, ostendit sponsam. Aut vtrum
 eum crede: aut illud in damnatione tuam credis. Audi
 loquentem in quem credis. Prædicabitur in nomine eius Luc. 24.
 uentia, & remissio peccatorum. Vbi? Per latas terras.

Quid

Quid vis amplius? Remissio peccatorum in Christi prae-dicator. Vbi praedicator? Per omnes gentes. Vnde piens ab Hierusalem. Communica huic Ecclesiae. Quis gamus? Coepit enim haec Ecclesia ab Hierusalem ista ut gaudeat de Deo in illa Hierusalem caelesti. Ab hac eni- cipit ad illam terminat. In illa, tota Ecclesia erit: ab ista dum fidei sumpsi.

CAP. XXII.

Qua sit vesania haereticorum, qui totum amittunt, et rem teneant: domum Dei relinquunt, vt dealbatam parietem erigant.

1 In Psal. 50.
vltra medium

Qualem verò vesaniam patiuntur haeretici, quae- sciendae. Illi praecisi à compagine Ecclesiae Christi, et rem tenentes, & totum amittentes; nolunt communicare terrarum, quo diffusa est gloria Christi. Nos autem Catho- in omni terra sumus, *in omni terra habitamus*: quia omni- communicamus, quaecumque gloria Christi, *per domum*

2 In Psal. 50.
à principio.

Christi, diffusa est. Omnis quippe terra est domus eius; ergo omnis terra est domus eius; qui non haeret omni- ruina est, non domus: ruina illa verus, cuius vmbra habet templum illud verus. Ibi enim dicebatur vetustas, vt non

Ephef. 4.

aedificaretur, *in qua adificatione vnus lapis, sunt omnes lapides*. Ne mireris, hoc facit canticum nouum, id est, hoc facit in- uatio charitatis. Ad ipsam structuram *domus Dei*, nos co- pingit Apostolus, *qui Dei gloriam, non suam annuntiat*. sed illa vnitate nos constrictos compaginat, dicens: Suffere inuicem in dilectione, studentes seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Vbi vnitas spiritus, ibi vnus est lapis, sed vnus multis factus. Quomodo de multis vnus factus? Suffere inuicem in dilectione, & honore inuicem proueniendo. Ideo

Rom. 12.

non Dei, sed gloriam suam & honorem annuntiare veni- *quales omnes haeretici sunt*; noluerunt esse in ista domo: & p- terea non cantant canticum nouum *charitatis* cum omni- ra. Non enim communicant in vniuerso orbi terrarum: & non sunt adificantes in domo, sed parietem dealbatum er- runt. Quanta minatur Deus parieti dealbato? Sunt testimo- nia Prophetarum innumera. Quid est paries dealbatus? hy- pocritis, id est, simulatio? Foris luget, intus lutum est.

Nota.

Quidam

in illo pariete dealbato cum diceret, hoc ait: Quomodo te no- conuictio aliis parietibus, sed singulariter erecto, non facias; qui quisque intrauerit, foris est: sic in illa parte, soluit captare cum Domino canticum nouum, sed par- soluit serbere, & hanc dealbatam, non solidatam; quid va- od habet ianuam? Si intraueris, foris inueniris. Quia ipsi non per ianuam introierunt: & ianuam ipsos non in- tit. Dominus enim dicit: Ego sum ianuam; per me intra- Qui sunt qui intrant per ianuam? Qui gloriam Domini met, non suam. Qui intrant per ianuam? Qui faciunt, in Psalms dictum est, Bene nunciate in gentibus gloriam. Qui intrat per ianuam, pastor ouium est; ait Dominus: item per aliam partem ascendit, ille fur est, & latro. Qui ianuam intrat, humilis est, qui per aliam partem ascendit, bus est. Ideo illum dixit intrare, illum ascendere. Sed quando recipitur: ille ascendendo foras praecipitur, quia *numero est illorum, de quibus dicitur: Et pauci facti sunt, & dispersi. Vt enim pauci fierent, ex nobis exierunt.*

Credo fuisse
Optatū episcō

1 Ioan. 16.

Psalm. 95.

Serm. 106.

CAP. XXIII.

De ratione, quoque fructu, Deus permittit haereticos exire extra Ecclesiam; eamque ab illis oppugnari.

Alies ergo vt minuantur, vt pauci fiant; non intrant in Ecclesiam, sed ab Ecclesia exeunt. A multitudine vnita- ones haeretici exierunt, sicut dictum est de illis, Ex nobis t. Ioan. 6. emot, sed non fuerunt ex nobis. Si enim ex nobis fuissent, auissent vtique nobiscum. Sed si forte nostri sunt in praesentia Dei, necesse est vt redeant. Quam multi nostri adhuc quasi intus sunt? & quam multi nostri quasi foris? Nouit Dominus, qui sunt eius. Et illi non

1 In Psal. 106.
prope finem:

t. Ioan. 6.

t. Timo. 2.

qui, qui intus sunt, quando occasiones inuenerint, exeunt; nostri, qui foris sunt, quando occasiones inuenerint; unt. Potant illos Deus pati intus semper: sed nos de illis proficeremus. Cum autem separati sunt, & per quae- tiones malignas inquietant nos; propositum est nobis ex illis; & rationis studium, & timoris exemplum. Vnusquisque

Nota.

ait, cum alterum videt exisse, tanquam ex illius exitu di- illi: Quapropter qui se putat stare, videat ne cadat. Pro- ergo quia exeunt. Nam si intus essent, & tam mali essent,

1 Cor. 10.

b

nihil

nihil de illis prodeffet. Quid de illis dictum est in Psalmo? Congregatio taurorum, id est, ceruicatorum & bouum, inter vaccas populorum. Vaccas dicit seducibilemas, quæ facillè consentiunt seductoribus tauris, hoc est, hereticis. Sed quare hoc? Vt excludantur hi, qui probati sunt argenti. Quid, vt excludantur? Vt appareant, & emineant illi, qui probati in eloquio Dei. Cum enim respondeatur hæreticis necessitate, ædificatur catholici ex utilitate. Hanc sententiam planè Paulus expressit. Oportet enim, inquit, hoc esse, vt probati manifesti fiant in vobis. Oportet & taurorum esse, vt qui probati sunt argento, manifesti sint, hoc est, excludantur. Quid est argento probati? Eloquia Domini, quia casta, argenteum igne examinatum, probatum terræ, argenti septuplum. Quicumque sunt probati in hoc argento, est, in eloquio Domini, nõ possunt exerere hoc argentum, quæstionibus inquietari hæreticorum. Nam & ipsi ex dem argento, id est, ex eisdem scripturis in animas nõ inflammandas, sed venenis perimendas insiliunt: quod contingit, nisi pro meritis. Propterea diuinae providentiæ ista dispositio tribuenda est; non quia ipsa peccata facit, sed quia ipsa ordinat, cum peccauerint. Malo enim pro peccato, scripturam legentes, vel audientes, male aguntur intelligere, vt ipsa sit peccata peccatorum; quorum tamen ministerij catholice Ecclesie tanquam quibusdam spinis à se excitantur, vt ad intelligentiam diuinarum proficiant scripturarum. Multa enim prius latebant in Scripturis, sed præcisè essent hæretici, quæstionibus agitauerunt Ecclesie Dei. Aperta sunt quæ latebant, & intellecta est voluntas Dei. Inde ergo dicitur illud in Psalmo: Congregatio taurorum inter vaccas populorum, vt excludantur hi, qui probati sunt argenti. Excludantur enim dixit, emineant, appareant. Vnde dicuntur & in arte argentaria exclusores, id est, ex quadam effusione massæ, suæ formæ expressores. Ergo multi, qui optulerant scripturas dignoscere, & pertractare; latebant in populo Dei: nec assererent solutionem quæstionum difficultium, cum calumniator hæreticus nullus infaret. Nunquid enim perfectæ de Trinitate tractatum est, antequam oblatum Ariani? Nunquid perfectè de penitentia tractatum est, antequam oblatum Nouatiani? Sic non perfectè de baptis-

Psalm. 67.
Vide in Psal.
74. non. pro-
cul à sine.

1. Cor. 11.

Psalm. 112.

3 In Psal. 7.
non longè à
sine.

3 In Psal. 114.
propneinem.

Psalm. 67.

chizantibus, quæ contradicerent foris positi rebaptizato-
re de ipsa vnitare Christi enucleatè dicta erant, quæ dicta
nisi posteaquam separatio illa virgere cœpit fratres infir-
miam illi, qui nouerant hæreticè tractare atque dissoluere, ne
essent infirmi sollicitati quæstionibus impiorum; sermoni-
bus disputationibus suis obscura legis in publicum deduce-
re. Quædam etiam in Scripturis dura videbantur, cum
ita essent: exposita, mollita sunt. Nam & prima hæresis in
scripturis Christi, velut ad duriciem sermonis ipsius, facta est.
Nisi quis manducauerit carnem meam, & Ioan. 6.
non habebit vitam in se: illi non in-
dixerunt ad inuicem: Durus est hic sermo, quis pos-
sumus audire? Dicentes, quia durus est sermo hic, separa-
se ab illo. Denique, quàm multi scripturarum sancta-
rum sensus de Christo Deo asserti sunt cõtra Photinum? quàm
multe homine Christo contra Manichæum? quàm multi de
vinitate contra Sabelium? quàm multi de vnitare Trinitatis
contra Arianos, Eunoimianos, Macedonianos? quàm multi de
vinitate contra Sabellium? quàm multi de malorum cõmixtio-
ne in finem sæculi, quod bonis in sacramentorum eius
vilitate non oblat, aduersus Donatistas & Luciferianos, alios-
que qui sunt, qui simili errore ad veritate dissentiant? quàm
multi contra Caluinistas, Marrinistas, Sacramentarios, & Ana-
baptistas, catrosque hæreticos, quos enumerare vel commemora-
re longum est, & præsentis operi nõ necessarium. Quo-
rum tamen sensum probati assertores, aut prorsus laterent, aut
ita eminerent, vt eos eminere fecerunt superborum con-
ditiones, qui id, quod peruersè ac prauè opinati sunt, in
vilitate acerrima, & peruicaci arrogancia defendentes,
perniciosa dogmata, concissa communionis vnitatis
repererunt.

Vide To. 70.
in edit. Plant.
Ser. 63. ca. 7. de
diuersi. 15. ca.

4 Ibidem inf.

5 In Psal. 67.
non procul
à sine.
Vide Tract. 10
in Ioan.

6 To. 4 lib. de
Catechiz. ca. 8
Vide in Psal.
110. in medio.

CAP. XXI III.

In Ecclesia omnia proficiunt ad utilitatem & consolacionem, quæcumque machinantur hæretici.

Ed hæc in usum cedunt proficientium, iuxta illud Apo-
stoli: Oportet hæreses esse, vt probati manifesti fiant in
vobis. Vnde etiam scriptum est: Filius eruditus sapiens erit:

B z impru-

imprudente autem ministro vtetur. Multa quippe
Catholicam pertinentia, dum hæreticorum callida in-
dine agitantur, vt aduersus eos defendi possint; & consi-
derantur diligentius, & intelliguntur clarius, & instantius præca-
tur. & ab aduersario mora quæstio, discendi existit occasio.
per multiplicem gratiam Saluatoris, etiam quod inimi-
catorum machinatur in perniciem, Deus conuertit in adiutorium
niam diligētibus Deum omnia cooperatur in bonum. **1**
ergo in Ecclesia Christi morbidiū aliquid prauumque sap-
si correpti, vt sanum rectumque sapiant, resistunt conti-
citer, suaque pestifera, & mortifera dogmata emendare no-
sed desinere persistunt, hæretici fiunt, & foras exiētes ha-
erentibus inimicis. Etiam sic quippe veris illis Cata-
cis membris Christi, malo suo profunt, dum Deus vitio-
malis bene, & diligētibus eum omnia cooperatur in bonum.
Inimici enim omnes Ecclesie, quolibet errore exerceant
malitia deprauentur; si accipiunt potestatem corporaliter
gendi, exercent eius patientiam: si tantummodo male sen-
do aduersantur, exercent eius beneuolentiam, aut etiam be-
ficientiam, siue suasi bili doctrina cum eis agatur, siue ter-
disciplina. Ac per hoc diabolus princeps impiæ ciuitatis
ueris peregrinantem in hoc mundo ciuitatem Dei, vasa
pria commouendo, nihil eis nocere permittitur. Cui proci-
bio & rebus prosperis consolatio, vt non frangatur aduersi-
rebus aduersis exercitatio, vt non corrumpatur prosperi-
diuinam providentiam procuratur: atque ita tēperatur vitio
que ab alterutro, vt in Psalmo illam vocem non aliunde ag-
scamus exortam: Secundum multitudinem dolorum meorum
in corde meo, consolationes tue iucundauerūt animam meam.
Hinc est & illud Apostoli: Spe gaudentes, in tribulationibus
tientes. Nam & id quod ait idem doctor; Quicumque vo-
in Christo piē viuere, persecutionem patiuntur; nullis pu-
dum est deesse posse temporibus: quia & cum ab eis, qui fo-
sunt, non fruentibus videtur esse tranquillitas, & reuera
plurimumque consolationis adfert, maximē in infimis; non
men desunt, immo multi sunt intus, qui corda piē viuētium
suis perditis moribus cruciant: quoniam per eos blasphemum
Christianum & Catholicum nomen. Quod quanto chari-
eis qui volunt piē viuere in Christo, tanto magis dolent, quod

3 To. 1. epist.
203. in fine.

Rom. 8.
3 To. 5. h. 12.
decl. Dei, c. 31

Rom. 8.

Not.

Psalm 93.

Rom. 12.
3 Tim. 3.

intus positos sit, vt minus quàm piorum mentes
ant, diligatur. Ipsi quoque hæretici, cum Christianum
antur habere nomen, & sacramenta Christiana, & Scri-
& professionem; magnum dolorem faciunt in cordibus
tur: quia & multi volentes esse Christiani, propter eorum
siones, hæsitare coguntur; & multi maledici etiam in
ueniunt materiam blasphemandi Christianum nomen:
ipsi quoquo modo Christiani appellantur. His atque
modi prauis moribus & erroribus hominum, persecu-
patiuntur qui volunt in Christo piē viuere, etiā nullo
dante, neque vexante corpus illorum. Patiuntur quippe
persecutionem non in corporibus, sed in cordibus. Vnde
est: Secundum multitudinem dolorum meorum in Psal. 93.
meo. Nō enim ait, in corpore meo. Sed rursus, quoniam
antur immutabilia diuina promissa, & quod ait Aposto- 2 Tim. 2.
Nouit Dominus, qui sunt eius: quos enim præciuit & Rom. 8.
ellinauit conformes fieri imaginis filij sui; ex iis perire
potest. Ideo sequitur in Psalmo, Consolationes tue
adauerunt animam meam. Dolor autem ipse, qui fit in
dibus ipsorum, quos persecutionum mores Christianorum
ntem, siue falsorum, hoc est, hæreticorum; prodest dolenti-
gnoniam de charitate descendit, quia eos perire nolunt, nec
dire salutem aliorum. Denique magnæ consolationes
etiam de correctionibus eorū, quæ piorum animas tanta
aditate perfundunt, quantis doloribus de sua perditione
auerant. Sic in hoc sæculo, in his diebus malis, non solum
opore corporalis præsentia Christi, & Apostolorum eius;
o ipso Abel, quem primum iustum impius frater occidit;
nceps vsque ad huius sæculi finem, inter persecutiones
li, & consolationes Dei, peregrinando, & gemenda, pro-
Ecclesia.

CAP. XXV.

nam est multos nescire, que Christi Ecclesia sit; cum
alioqui omnia de illa predicta, clarissima sint.

quod itaque est quàm maximè gemendum; illud, inquam, 1 In Psal. 10.
minimo intolerabile, quia multi, qui viderunt, qui cogno- con. 2. in ma.
ant, quid esset Ecclesia, exierunt foras, & hæretes & schif-
mata

mata contra Ecclesiam fecerunt. Hodie hominem
 (verbi gratia) natum in parte Donati; *Martini* vel
 nescit quid sit Ecclesia: ubi natus est, hoc tenet: non illi
 consuetudinem, quam sumpsit cum lacte nutritici, illum da
 voluitur quotidie in scripturis, qui legit, qui predicat.
 tandem non ibi videt: Postula à me, & dabo tibi gentes
 ditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ? No
 videt, Commemorabuntur, & conuentur ad Domi
 vniuersi fines terræ, adorabunt in consecratiōe eius vni
 patriæ gentium? Si vides ibi totius orbis vnitatem, quid
 fugis; vt non solū ipse patiaris, verū & aliis facias cæcitas
 tas enim quia illi omnes, qui fecerūt hæreses per loca & pa
 non nouerūt in Scripturis Dei, quia Ecclesia non est præ
 nisi toto terrarū orbe diffusa? Certè omnes Christiani sum
 vel Christiani omnes dicuntur, & omnes Christi signo sig
 mur. Obscurius dixerunt Prophetæ de Christo, quam de
 clesia: puto propterea, quia videbant in spiritu, contra Ec
 siam facturos homines esse particulas; & de Christo non
 tam litem habituros: de Ecclesia magnas contentiones ex
 turos. Ideo illud, vnde maiores lites futuræ erant, planius
 dictum, & apertius prophetatum est, vt ad iudiciū illis va
 qui viderunt, & foras fugerunt. Exempli gratia, vni com
 morabo. Abraham pater noster fuit, non propter propagandam
 carnis, sed propter imitationem fidei. Iustus & placens
 per fidem suscepit filium sibi promissum Isaac de Sara
 vxore sua in senectute sua: iustus est immolare Deo eum
 filium; nec dubitauit, nec disceptauit, nec de iussu Dei di
 tauit; nec malum putauit, quod iubere optimus potuit. De
 filium suum ad immolandum; imposuit ei signa sacrificij
 venit ad locum; erexit dexteram, vt percuteret: eo prohibe
 deposuit, quo iubente leuauerat. Qui obtemperauerat, ve
 ret, obtemperauit, vt parceret: vbiq; obediens, nusquam
 mius. Vt tamen impleret sacrificium, & sine sanguine
 diceretur, inuentus est aries hærens in vepre cornibus,
 immolatus est, peractū est sacrificium. Quare quid sit. Fili
 est Christi, inuoluta sacramentis. Isaac tanquam filius vni
 dilectus, figuram habens filij Dei, portat ligna sibi, quom
 Christus crucem portauit. Ille postremò ipse aries, Christi
 significauit. Quid est enim hæreere cornibus, nisi quodam

Psalm. 2.

Psalm. 21.

Genes. 22.

Nota.

figura est ista de Christo. Continuo prædicanda erat
 Prænuñciato capite, prænuñciandum erat & corpus.
 Spiritus Dei; cœpit Deus ad Abraham prædicare velle
 iam, & iulic figuram. Christum figuratè prædicabat,
 iam aperte prædicauit. Ait enim ad Abraham. Quoniam
 iusti vocem meam, & non peperisti filio tuo dilecto pro
 me, benedicens benedicam te, & implèdo implebo semen
 sicut stellas cæli, & sicut arenam maris; & benedicentur
 tuæ omnes gentes terræ. Et penè vbique Christus
 quo inuoluta sacramento prædicatus est à Prophetis; Ec
 apertè: vt viderent illam, & qui futuri erant contra illam;
 pleretur in eis ista nequitia, quam prædixit Psalmus; Qui
 me, foras fugerunt à me. Ex nobis exierunt, sed non
 ex nobis. Hoc Apostolus Ioannes de illis dixit.

Psalm. 140
1 Ioan. 1.

CAP. XXVI.

Qui foras extra Ecclesiam exeunt, Antichristi sunt.

Vam ergo nobis plangendum sit damnum illorum, qui, quæ
 est Ecclesia Catholica viderunt & cognouerunt; & tamen
 eam per superbiam secererunt: quis pius & intelligens
 qui non consideret: quis, qui inde dolorem non sentiat? Sed au
 & aliquam consolationem in isto planctu, in isto dolore
 hiamus. Ex nobis, inquit Ioannes, exierunt: sed non erant ex
 i. Ioan. 2.
 i. Tract. 3. in
 epist. Ioan.
 post inquitium.
 i. Omnes hæretici, omnes schismatici ex nobis exierūt,
 & extra Ecclesiam exeunt: sed non exierunt, si ex nobis essent.
 non erant ex nobis: multi intrus sunt, qui non exierunt: &
 in Antichristi sunt. Audemus vtique hoc dicere. Ad quid?
 vt vnusquisq; cum intus est, non sit Antichristus? Anti
 chritus enim est, qui latine dicitur Contrarius Christo. Non
 modo nonnulli intelligunt Antichristum ideo dictum,
 quia ante Christum venturus sit, id est, post eum venturus sit
 vnus. Non sic dicitur, non sic scribitur: sed Antichritus,
 qui contrarius Christo. Iam quis sit contrarius Christo, nunc
 sciamus, ipso exponente, & intelligamus non posse exire
 vnus, nisi Antichristos: eos autem qui non vult Christo con
 trarius, foras exire nullo modo posse. Qui enim non est Christo
 contrarius, in corpore ipseus hæret, & membrum computatur.

Nunquam sibi sunt membra contraria. Corporis in
vniuersis membris constat. Et quid de membrorum con-
dicit Apostolus? Si patitur vnum membrum, comparti-
omnia membra: & si glorificatur vnu membrum, congaudet
omnia membra. Si ergo in glorificatione membri, omnia
membra congaudent; & in passione omnia membra parti-
cipant. Et si in gloria omnia membra congaudent, in
concordia membrorum non habet Antichristum. Et sunt
intus sic sunt in corpore Domini nostri Iesu Christi (quod
quidem adhuc curatur corpus ipsius, & sanitas perfecta
erit, nisi in resurrectione mortuorum) sic, inquam, sunt
in corpore Christi, quomodo humores mali. Quando euomuntur
tunc releuatur corpus: sic & mali quando exeunt, tunc
releuatur. Et dicit, quando eos euomitque prouincit
Ex me exierunt humores istius: sed non erant ex me. Qui
Non erant ex me? Non de carne mea præcisus sunt, sed
mihi premebant, cum inessent: erant in me, sed tanquam
carni adhaerebant. Ex nobis itaque exierunt; sed (nolumus
esse tristes) non erant ex nobis. Vnde probamus? Quod
sent ex nobis, permansissent vtrique nobiscum. Hinc ergo
demus, quia multi, qui non sunt ex nobis, accipiunt nobis
sacramenta, accipiunt nobiscum baptismum, accipiunt no-
cum, quod norunt fideles se accipere, benedictionem, hanc
eucharistiam, & quicquid in sacramentis sanctis est. Ipsius
que sacri altaris communicationem accipiunt nobiscum, &
sunt ex nobis. Tentatio probat, quia non sunt ex nobis. Quo-
do illis tentatio venerit, velut occasione venti volant
quia grana non erant. Omnes autem tunc volabunt, cum
dominica ceperit ventilari in die iudicii. Qui autem non
Antichristi, non potest fieri, vt remaneant foris. Sed de vo-
tate sua vnusquisque aut Antichristus, aut in Christo est.
enim in membris sumus; aut in humoribus malis. Qui
melius commutat, in corpore membrum est: qui autem
malitia permanet, humor malus est: & quando exierit, re-
buntur boni, qui per eum premebantur. Hac est ratio alicuius
solationis in nobis, qui damnorum illorum plangimus, qui se
Christum, eiusque Ecclesiam erigunt.

CAP. XXVII.

Qui paciẽm & vnitatem querunt: hæretici dissen-
sionem & separationem.

Aliquid aliud etiam hic considerandum occurrit, quod ex
natura harmonie nostri corporis acceptum, non minus ad
consolationem & confirmationem facit, quam quod præ-
est. Sicut enim in humano corpore, licet ab humoribus malis
sanitas multum prematur, & diuinus infestetur: non propterea
si inueniuntur discordare aliqua membra: sic in Christi cor-
poris quod est Ecclesia, quantumuis eius sana & sancta membra
patientur a malis, qui in eis sunt: nunquam tamen vide-
quod ipsa inter se religionis pacem & fidei vnitatem disrum-
t. Quin etiam ipsos suos perturbatores & aduersarios, qui
viderunt, qui vnitatem violant: ad fraternam & Christianam
concordiam omni diligentia & contentione, quantum in ipsis
semper renouare & reparare conantur. Hinc est & illa vox
salutis, qua sine dubio etiam ad Christi corpus perinet, ubi
est. Cum his qui oderunt pacem, erant pacificus. ¹ Quid enim
sed dicimus istis nostris hæreticis, nisi, cognoscite pacem,
paciẽm? Iustus vos ex sola fide, aut reformatos dicitis. Sed
isti aut reformati essetis: inter palea grana gemeretis. Nam
sunt grana in Ecclesia, & vera grana sunt: ideo tolerant
eam, donec ventiletur area. Hæc loquimur illis, qui oderunt
eam, & dicimus: Cum his qui oderunt pacem, erant pacificus.
Isti sunt qui oderunt pacem? Qui consciunt vnitatem. Si
in pacem non odissent, in vnitatem mansissent. Sed propterea
separauerunt, vt quasi iusti & reformati essent, vt non habe-
rent mixtos iniustos; dissolutos scilicet sacerdotes, & monachos.
Catholica vox dicit, Non est propter malos dimittenda vni-
tas: non est præcedenda Ecclesia Dei. Iudicabit Deus de malis
& bonis postea. Si nunc mali a bonis separari non possunt, se-
di sunt ad tempus mali. In area nobiscum esse possunt, in
theo non possunt. Et forte, hodie qui mali apparent, eras boni
sunt: & qui de bonitate hodie superbiunt, eras mali inuenien-
t. Quisquis ergo humiliter malos ad tempus fert, ipse perue-
nit ad requiem sempiternam. Hæc vox Catholica est. Hæreti-
cum autem vox qualis est, non intelligentium, neque que
quatur, neque de quibus affirmant? Ne tangas immudum,

In Psal. 119.
in fine.

ne honores sacerdotium, ne veneris sacramentum, ne
 altaris sacrificium. Separemus nos, & reformemus nos, ut
 miticeamur malis Papistis. Et nos illis dicimus, Amate
 diligite veritatem. Nec sitis, à quam multis bonis separa-
 dum quasi malis nobis calumniamini. Furunt, seu iungunt
 ista dicimus: nam querunt & mortificare nos. Apparuit
 sæpe impetus eorum; apparuerunt infideliæ. Quibus autem
 cimus, Amate pacem, Christum amate: nunquid dicitur
 Amate & honorate nos? Nos nolumus honorari: sed Christi-
 enusque volumus & agnoscere, & agnoscere cum omni venera-
 diminum sacramentum & sacrificium. Nam quod ad nos am-
 quid nos (solum ad Apostolum Paulum? Quid tamen ille
 cebat illis paruulis, quos mali humores inficere, quos mali ho-
 nes & mali suafores prædicere ab vnitatem in schismata volen-
 Quid eis dicebat ille? Nunquid Paulus pro vobis crucifixus
 est? Aut in nomine Pauli baptizati estis? Hoc & nos dicimus.
 Amate pacem, amate Christum. Qui enim amant pacem
 Christum amant. Quare? Quia de Christo ait Apostolus.
 est enim pax nostra, qui fecit vtraque vnum. Si ergo Christi-
 ideo pax, quia fecit vtraque vnum: quare vos hæretici de-
 fecistis duo? Quomodo ergo pacifici estis, vt, cum Christi-
 faciat vnum de duobus; vos faciatis de vno duo? 2 Ille vnum
 quare duos populos vultis facere Deo? Quare vultis dissi-
 corpus Christi? Venit enim persecutor, & non fregit corpus
 Christi: venit Donatus & dirupit Ecclesiam Christi? *ne*
 Lutherus, & in multas partes diuisit corpus Christi: veni-
 stemus Caluinus, & dilacerauit, commisitque membra Christi.
 Integrum corpus Christi in cruce inter manus militum
 fecutorum est: & inter manus falsorum monachorum & sa-
 dotum hæreticorum, non est integrum corpus Ecclesie.

CAP. XXVIII.

*Hæretici sunt quasi magni montes, sed mali: prædica-
 res verò veritatis, boni montes sunt, à quibus illumi-
 nat altissimus.*

NON autem putemus, quia potuerunt fieri hæretici
 aliquas paruas animas. Non fecerunt hæreses nisi magni
 homines, qui etiam propterea in Scripturis insinuantur motum
 esse similes. Sed quantum magni, tantum mali montes. Non
 enim

montes erant tales, qui eam, de qua diximus, pacem susci-
 piunt, vt colles susciperent iustitiam: sed illi disensionem
 erant à diabolo patre suo. Montes ergo erant: ad tales
 colles, ne fugias. Venturi enim sunt homines, & dicturi
 erunt illi vir, & magnus ille homo. Quis fuit ille Do-
 minus? qualis est Maximianus? & nescis, Phœtinus qualis fuit?
 Arius qualis fuit? & Martinus Lutherus & Ioannes Cal-
 uinus, quales fuerunt? Omnes istos montes nominauimus, sed
 non nominauimus colles. Vides quidem quia luceat de illis aliqua flamma
 bonis, & aliquis de ipsis ignis acceditur. Si nauigas in ligno,
 scem patris, id est, caliginem huius vitæ: non te fallant
 montes, sed dirigas illic nauim. Vbi sunt saxa; ibi naufragia magna
 sunt. Cum ergo tibi laudati fuerint isti montes, & ceperit quis
 suscitare, vt venias ad ipsos montes, quasi ad auxilium, & ibi
 naufragia: responde, In Domino confido; quomodo dicitis
 non me, transmigra in montem sicut passer? Bonum est
 tibi, vt in illos montes leues oculos tuos, vnde tibi auxi-
 lium à Domino sit, vt euadas sicut passer de muscipula. Veni-
 mus non vt transmigramus in montes. Passer enim in stabilis res
 cito mouetur, cito volat hinc & inde. Sed tu confide in
 Domino, & eris sicut mons Sion; non mouebis in æternum,
 non transmigra in montes, sicut passer, Montes proinde
 non transmigra in montes, sicut in Psalmo dicitur: 2 Il-
 minans tu admirabiliter à montibus æternis. Qui verò sunt
 montes æterni? Quos ipse fecit æternos. Qui sunt montes
 boni, qui sancti? Prædicatores veritatis. Primi magni mon-
 tes, qui lucem dei; & à luce dei, quam suscipiunt mon-
 tes, vestitur & terra. Sed illi magni montes Apostoli, tanquam
 lucis luminis primordia exceperunt. Nunquid quod accep-
 erunt, apud se retinuerunt? Non: ne diceretur & illis, Serue Matth. 23.
 equam & piger, dares pecuniam meam num mulariis. Si ergo
 quod susceperunt, non apud se retinuerunt, sed omni orbi ter-
 ræ prædicauerunt: quis per ipsos hoc effecit, nisi, qui illu-
 minat admirabiliter à montibus æternis? Quos enim æternos
 montes per illos vitam æternam & cæteris promisit. Illuminans
 inquit, à montibus æternis. Magnificè cum pondere di-
 xit, Tu: ne puter aliquis quod cum montes illuminant,
 solent enim putantes, quod ab ipsis montibus illuminarentur;
 ceperunt sibi partes de montibus: & ipsos montes considerunt,
 & ipsi

1. Cor. 1.

Ephes. 2.

2 In Psal. 35.
concl. 2. post
initium.2 In Psal. 134.
post princip.Vide in Psal.
35. post init.

Psal. 10.

2 In Psal. 75.
post initium.

& ipsi contracti sunt. Nescio qui sibi partem fecerunt. Donatum: nescio qui sibi partem fecerunt Maximianus. Nescio qui sibi partes fecerunt illi Lutherum, & istum Calixtum. Quare computant salutem suam in hominibus esse, non in Deo? O homo, veniat ad te lux per montes: sed Deustus, illuminat, non montes. Si remanes in montibus, vide quid agas. Est aliquid super montes? Super montes quem tremunt montes. Leuavi, inquit, oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Sed quid sequitur? Auxilium meum, inquit, à Domino, qui fecit caelum & terram. In montibus quidem leuavi oculos meos; quia per montes mihi scripturæ monstrata: sed ego cor habeo in illo qui illuminat omnes montes.

CAP. XXIX.

Confirmatur quod dictum est; & hoc exemplo beatissimi Apostoli Pauli.

Ibidem med.

Sta ergo à nobis ad hoc dicta sunt, ne quisquam velit suam ponere in homine. Tandum quippe est aliquid bonum quamdiu hæret illi, à quo factus est homo. Nam recedens illo, nihil homo est: & cum hæret illi; tu sic accipe consilium per hominem, vt illum consideres, qui illuminat hominem. Etenim & tu potes accedere ad illum, qui tibi per hominem loquitur. Nō enim fecit illi accedere ad se, & te repellit. Ergo verè sic accessit ad Deum, vt in illo habitet Deus; displicet illi omnes, qui in illo ponunt spem suam. Propterea dicitur est quoddam exemplum, cum ipsos Apostolos sibi diuisisset, & in schismata ierunt, qui dicebant, Ego sum Pauli, ego Apolo, ego Cephæ, id est, Petri. Hos plangit Apostolus, & dicitur. Diuisus est Christus? Et se elegit, quem apud ipsos contemneret. Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est? aut in nomine Pauli baptizati estis? Vide bonum montem quem recedens gloriam non sibi, sed illi, à quo montes illuminantur. Nolite de se præsumere, sed de illo, de quo ipse præsumperat. Quia ergo ita se commendare voluerit populis, vt si forè contingeret aliquis tumultus, frangat post se populos, & diuidat Ecclesiam Catholicam propter se: non est de illis montibus, qui illuminant altissimus. Sed quis est iste? Contenebratus à Domino non illuminatus à Domino. Vnde autem probantur isti montes

• Cor. 1.

contigerit aliquis tumultus aduersus montes in, aut per populares seditiones carnalium, aut per aliquas suspiciones hominum; bonus mons repellit à se, qui propter ipsum voluit ab vnitare recedere. Sic ille remanebit in vnitare, si propter ipsum, non diuisa ipsa vnitare. Illi autem diuisi sunt: quando recessit populus a orbe terrarum, & securus est nomen isporum, gausi delati sunt, & deieci sunt. Humiliarentur & exaltarentur, modo humiliatus est Apostolus, dicens, Nunquid Paulus crucifixus est? Et alio loco: Ergo plantauit, Apollo, sed Deus incrementum dedit. Ergo neque qui plantat, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Tales res in se humiles sunt, in Deo excelli sunt. Qui autem excelli sunt, à Deo humiliantur: quoniam qui se humiliabitur; & qui se humiliat, exaltabitur. Ideo tantum superbias suas attendunt, inamaricant Catholicis hominibus in Ecclesia: illi volunt copulare pacem: isti inter se non diffensionem. Quare? quia charitatem non habent. Quid eam non habent? Quia ab vnitare recedunt. Charitas Christiana, nisi in vnitare Ecclesia, non potest custodiri.

1. Cor. 1.

Ibidem 1.

Math. 23.

CAP. XXX.

Scriptura sacra, quam habet Ecclesia, calum dicitur, & quare pelli comparetur, ostenditur.

Et charitatis autem præstantia, qua per omnes Scripturas, virtutibus & donis omnibus supereminere ostenditur, hoc loco aliquid dicere, non videtur importunum. Illud tamen insinuandum est; quod, quemadmodum predicatores caritatis, per figuratam locutionem montes, à quibus illuminantur, dicitur sicut in Scriptura sacra: ita & ipsam scripturam, per illos montes, lucem suam vsquequaque in Ecclesia diffundunt, figuratè calum dici inueniamus. Huc enim pertinet illud in Psalmo, vbi Deo dicitur, Extendens calum, sicut pellem: quod per Spiritum sanctum ita positum est, vt intelligamus, sanctam Scripturam. Nam hanc auctoritatem prius posuit Deus in Ecclesia sua: inde cepit exequi cætera. Posuit calum, & extendit sicut pellem: & non frustra sicut pellem. Pellis enim mortalitatem significat. Propterea & illi duo homines

In Psal. 105. conc. 1. ante medium.

homines primi parentes nostri, authores peccati primi
 mani, Adam & Eua; cum in paradiso, contempto Deo
 pro, ad suggestionem, suasionemque serpentis, transgressi
 quod iusserat Deus, facti mortales dimissi sunt de paradiso
 autem significaretur ipsa mortalitas eorum, induit sunt
 eis pelliceis. De pellicibus enim tunicas factas acceperunt:
 autem detrahi non solent, nisi de animalibus mortuis.
 pellicum nomine, mortalitas illa figurata est. Quid ergo
 diuina scriptura significatur pellicis nomine? Quomodo de
 le fecit Deus cælum, & extendit cælum, sicut pellem? Et
 per quos nobis Scriptura prædicata est, mortales fuerunt
 quidem verbum Dei, semper idem, semperque incom
 bile atque indeficiens: ecce, In principio erat Verbum, &
 bum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Nunquid erat, &
 do non est? Et est, & semper erit: Si ergo est verbum Dei, &
 apud Deum, lege, si potes. Sed quid dicis: quia sursum est
 ideo legere non potes? Ubique est verbum Dei. Per te
 sine vsque ad finem fortiter; & attingit omnia propter su
 munditiã. In hoc mudo immundo erat, & mundus per ip
 factus est: & cum hoc venit, hic erat. Venit enim in carne, in
 quam absens diuinitate. Quare ergo legere non poteris? Qu
 in sapientia Dei non cognouit mundus per sapientiam Dei,
 constitutus in sapientia Dei. Ibi & tu constitutus non potes
 cognoscere per sapientiam Deum: ergo necessarium erat, qu
 sequitur, Placuit Deo per stultitiam prædicationis, salu
 cere credentes. Si per stultitiam prædicationis salui futuri
 credentes; elegit Deus quædam mortalia, hoc est, elegit ho
 mines mortales & morituros, adhibita lingua mortali, adhibi
 sonos mortales: adhibita dispensatione mortalium, adhibi
 instrumenta mortalia: & in eo tibi factum est cælum, vt in
 mortali cognosceres verbum immortalis, & fieres tu quo
 eiusdem verbi participatione, immortalis. Vixit Moy
 & mortuus est: ait enim illi Deus, Ascende in montem
 morere. Mortuus est Hieremias, & tot Prophetarum mortuus
 & mortuorum dicta quia non eorum, sed per eos illius erat
 qui extendit cælum, sicut pellem; manent vsque ad post
 tem nostram. Ecce Apostolus solutus de hac via, qui dixit
 Cupio dissolui & esse cum Christo, multo magis esse op
 num; viuic nunc cum Christo, sicut illi Prophetarum omnes

Psal. 103.

Ioan. 1.

Sapient. 2.

1 Cor. 1.

Deut. 12.

Phillip. 1.

Christo. Sed per quid nobis dispensauit id, quod
 Per id quod morituum erat, per os, per linguam,
 imanus. Omnia ista, quibus operatus est Apostolus,
 quod legimus, corporis officia sunt; sed iubente anima,
 aciebat Deus: propterea extensum est cælum, sicut pellicis
 sub cælo, tanquam sub pelle diuinarum scripturarum le
 modo cum tenditur. Etenim postea cælum plabicatur
 er. Non autem frustra hic vt pellicis: ibi, vt liber. Figu
 ibi nobis est, quod ad Scripturam diuinam attinet,
 tea aliquando cessabit, & nunc tendit ur, sicut pellicis; &
 tur sermo mortuorum. Ergo ideo tenditur cælum, sicut
 & multo magis tenditur, quia illi mortui sunt. Nam
 mortem plus innotuerunt Prophetarum & Apostolorum: non erant
 mori, cum viuerent. Prophetas viuos sola Iudæa habuit:
 mos omnes gentes. Cum enim viuerent, nondum erat
 cælum; nõdum erat extensum cælum, vt regeret orbem
 lum. Ergo extendit Deus cælum, sicut pellem.

CAP. XXXI.

*prestantia & eminentia charitatis, quam solam cum
 bonis non communicant mali in Ecclesia.*

Veniã igitur pellem adumbratice dictã & in intellectu ostē
 dimus ex Psalmo, Scripturam sanctam, atque authoritatem
 verbi dispensatã nobis per mortales; quibus mortuus eius dē
 stionis fama extendi visa fuit: restat considerare, quomo
 eodem Psalmo, et iam secundum figuram significata intelligi
 charitatis efficacia & prestantia, de qua nps locuturos esse,
 promissimus. Quid igitur amplius habet ille Psalms? Au
 digamus, videamus, & intelligamus. Cum enim dixisset sanctus
 Deo, Extendens cælum, sicut pellem; subiunxit statim,
 itegu aquis superiora eius. Cuius superiora? Cæli vti
 Et quid est cælum? Iam diximus? Sancta scriptura. Quæ
 superiora sanctæ scripturæ? Quid inuenimus in Scriptu
 sanctis superiora? Paulum interroga. Supereminentiorem,
 qui, viam vobis demonstrat. Quam dicit supereminenti
 viam? Si linguus hominum loquar & angelorum; chari
 am autem non habeam, factus sum velut ærumentum son
 ans, aut cymbalum tinniens. Et si habuerõ prophetiam, &
 noue

1 In Psal. 103.
 cõc. 1. in tractu.

1 Cor. 13.
 Ibidem 13.

nouerim mysteria omnia, & omnem scientiam: & in omnem fidem, ita vt mores transferam; & charitatem non habuero: nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperes omnes facultates meas; & si tradidero corpus meum; & ardeam, charitatem autem non habuero: nihil mihi proderit. Si ergo nihil eminentius in scriptura sancta inueniri potest quam charitas: superiora cæli quomodo aquis teguntur, periora scripturæ præcepta charitatis sunt? Audi, quæmadmodum. Charitas, inquit Apostolus, Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Iam nunc diffusionis intellige aquas in charitate spiritus sancti. Hæ sunt aquæ, de quibus dicitur in quadam Scriptura, plateis tuis discurrant aquæ tuæ: nemo alienus communica tibi. Alieni enim sunt omnes à via veritatis, siue pagani, Iudæi, siue hæretici, & mali quique Christiani. Habere multa, & diuersa dona possunt; charitatem non possunt; ipsi quæ dona Dei habent omnes homines, qui solem suum oriri super bonos & malos: dona Dei sunt; & nõ tantum bonis & malis communia, sed etiam bestiis & pecoribus. Ipsi autem viuere, sentire, audire, & cæteris fungi sensuum muneribus dona Dei sunt. Sed vide, cum qualibus, & quam multis communia; & cum iis, quos nolis imitari. Ipsum ingenium artium habent & pessimi homines; solertem artium industria habent & turpissimi scenici: diuitias habent & latrones: congre gia, filios multi mali habent. Pulchra dona Dei omnia habent, nemo negat: sed vide, cum quibus habeantur communia. Respice etiam ad munera ipsius Ecclesiæ. Munus sacramentorum in baptismo, & in cæteris sanctis sacramentis, quæ munus est? Hoc munus adeptus est & Simon magus. Prophetia, quale munus est? Prophetauit & Saul malus rex: & ipse prophetauit, cum David sanctum persequeretur. Intendit non dixi, cum persecutus fuisset: forsasse enim eo persecutus poenitentiam gessit, & dignus fuit spiritui prophetandi. Non persecutus, neque persecuturus, sed, persequens prophetauit. Misit ad comprehendendum David, ministros suos. David tempore inter prophetas erat, vbi erat & sanctus Samuel. Impleti sunt spiritu prophetiæ, qui missi sunt, & prophetauerunt. Sed fortè bono illi animo venerant, vel ob necessitatem officii

Rom. 9.

Proverb. 9.

Math. 9.

2. Reg. 10.
Ibidem 19.

non facturi, quod erat iustum. Misit & alios: hoc & in illi est, & eorum hoc modo animum interpretemur. Illi tardarent; venit ipse furens, anhelans eadem, sanguinians innocents sancti, cui etiam ingratus erat: & ipse dicitur est spiritu prophetandi, & prophetauit. Denique *Enimvero percipio, quale in Ecclesia munus est: De hac in Christi in Christi mensa, de Christi manu, ex Christi dispensatione uniuersis & Iudas, qui fuit fur, proditor, diabolus, filius hominis*. Non ergo te iactent, qui fortè sine charitate habuerint hoc vel illud munus Dei sanctum, sicut & sanctum baptismum: sed videant, qualem rationem habituri sunt cum Deo, & sanctis non sanctè vtuntur. Ex his erunt qui dicturi sunt, nomine tuo prophetauimus. Non illis dicitur, Mentimini: dicitur, Non noui vos. Recedite à me, qui operamini iniquitatem. Quia si habeam onnem prophetiam, charitatem non habeam, nihil sum. Prophetauit autem, vt diximus, & Saul, sed operabatur iniquitatem. Quis operatur iniquitatem, nisi qui non habuerit charitatem? Plenitudo enim est charitas. Ergo in omnibus scripturis supereminetissimum, supereminetissimum locum charitas obtinet. Quædam aspirent, nisi boni: hæc nobiscum non communicant. Possunt communicare cætera sacramenta; possunt communice orationem; possunt communicare templorum parietes, & in vita, in qua sumus, coniunctionem: charitatem verò non communicant. Ipse est enim fons proprius bonorum, proprius sanctorum, de quo dicitur: Nemo alienus communicet tibi. Qui sunt alieni? Omnes qui audiunt, Non nos. Si enim non cognoscuntur, vtique alieni sunt, quibus non dicitur, Non noui vos. Superemines enim via charitatis reuerentis, qui propriè pertinent ad regnum cælorum, quibus dicitur, Hoc est præceptum meum, vt diligatis inimicum.

1. Reg. 19.

Math. 7.

1. Cor. 13.

Rom. 13.

Prouet. 9.

Ioan. 19.

CAP. XXXII.

Latius hic explicatur quod dictum est de charitate, quæ etiam aquis comparatur.

Ergo præceptum charitatis super cælos, super omnes liberos est. Ei enim subduntur libri, ei militant omnes motus sanctorum, & omnes motus dispensatarum Dei, & corporis. Superemines est enim via: & merito regit Deus

Ibidem immed.

Rom. 5.

Provet. 1.

Joan. 7.

Matth. 12.

Deus aquis superiora cæli, quia nihil quænis eminenti-
 ritate in diuinis libris. Sed adhuc euidentius audi quæ
 scripturis aqua sit. Diximus enim quod charitas Dei diffusa
 in cordibus nostris, per spiritum sanctum, qui datus est nobis.
 Diximus etiam, In plateis discurrant aquæ uitæ. Et ait mihi
 quis, Non ibi expresse dictum est, utrum charitatem intelligi
 debeam. Quid si alius aliud aliquid intelligat? Tantum tu
 mento quod ait Apostolus, Charitas Dei diffusa est in cor-
 dibus nostris. Vnde? Per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.
 Audiamus & Dominum, magistrum Apostolorum: Si quis
 quis, sicut; venit & bibit. Dicat adhuc, Qui credit in
 flumina aquæ uitæ fluent de ventre eius. Quid est hoc? Ex-
 nit Evangelista: Hoc autem dicebat, inquit, de Spiritu, qui
 accepturi erant credentes in eum. Spiritus enim nondum
 datus, quia Iesus nondum erat glorificatus. Ergo si prop-
 ter nondum spiritus erat datus, quia Iesus nondum erat glorifi-
 catus: glorificato Iesu, & ascendente in cælos, missus est Spiritus
 sanctus, & charitate impleti sunt Apostoli; diffusa est in
 cordibus eorum per Spiritum sanctum, qui datus est eis: quia
 superiora cæli aquis teguntur. Et bene, quia Dominus in cæ-
 los ascendit, ut superior esset cælis, & inde mitteret charitatem.
 Non enim sic Deus tegit, ut quasi subleuetur ab eo quem
 tegit. Subleuat quem tegit; non onerat. Ita ergo cælos aquis
 tegit, ut magis illi diuino Spiritu subleuentur. Qui subleuat,
 sum est: quod subleuatur, infra est: illud suspendit, hoc pendet.
 Si ergo illud suspendit, hoc pendet; audi, quia hoc cælum se-
 pturatum ex charitate pendet. Duo sunt nempe illa notissima
 præcepta dilectionis: In his duobus mandatis, tota lex pendet
 & prophetæ.

CAP. XXXIII.

*Comparatur & oleo charitas, quæ propterea rectè vocatur
 Apostolus Viam supereminentiorem.*

Denique ad charitatis commendationem & illud peruenit
 quod ad eam & oleum nonnulla similitudo innemur.
 Quomodo enim oleum a nullo humore premittitur, sed dirigitur
 omnibus exilit, & supereminet: sic & charitas non potest
 nisi in ima; necesse est ut ad superna emineat. Et propterea
 de illa dixit Apostolus, Adhuc supereminentiorem viam vos
 demon-

strabo. Quia autem diximus de oleo, quia supereminet
 non de charitate dixerit Apostolus, Supereminet
 vobis viam demonstro) audiamus quid sequitur: Si lin-
 guam loquar, & angelorum, charitatem autem non
 habeo, factus sum tanquam aramentum sonans, aut cymba
 tintinnans. In nunc Donate, *In nunc Martine, In nunc Caluine;*
ama, Desertus sum, doctus sum. Quantum desertus? quan-
doctus? Nunquid linguis angelorum vnquam locutus es?
amen si linguis angelorum loqueris, charitatem non ha-
bes, sed vnitatem dirumpens: audirem æra sonantia, & cym-
tinnantia. Sed iniques, Habeo sacramentum. Verum
est, Sacramentum diuinum est; habes baptismum, & ego con-
firmatus. Sed quid dicit idem Apostolus? Si sciero omnia sacra-
menta, & habuero prophetiam, & omnem fidem, ita ut montes
transferam: ne forte & hoc diceres, Credidi, sufficit mihi. Sed
indigne Iacobus: Et dæmones credunt, & contemnent. Iacobus 2.
vera est fides: sed nihil prodest, si non habeat charitatem.
subleuantur & dæmones Christo. Ergo credendo, sed non
credendo dicebant, Quid nobis & tibi, fili Dei? Fidem habere
charitatem non habebant: ideo dæmones erant. Noli de
*gloriari, adhuc dæmonibus compatandus es. Noli superbi-
 re in campis sine oleo: stultis virginibus non dissimilis es. Sed iactas
 quando, quia elemosinas multas facis; quia das pauperibus.
 Audi quid deinceps dicat Apostolus: Si distribuero omnia
 pauperibus, & tradidero corpus meum ut ardeam, chari-
 tatem autem non habeam, nihil sum. Ecce quod non habes. Si
 sciero, inquit, corpus meum ut ardeam, & vrique pro no-
 mine Christi. Sed quia sunt multi qui iactanter illud faciunt,
 autem charitate: ideo si tradidero corpus meum, ut ardeam:
 charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Charitate
 sunt martyres illi, qui in tempore persecutionis propter
 Christum passi sunt. Charitate fecerunt. Isti autem, qui per
 hereses pacem & fidem Ecclesia violant, aut per schismata
 autem relinquunt; & propterea patiuntur: de tumore & de
 ebria faciunt, non de charitate, si quando sua corpora ad com-
 mendum quasi gaudentes tradidit. Ergo talium vasa interiora,
 non de charitate referunt, sed de ventu inanitate distenta sunt.*

Conclusio huius Libri.

Beda In Ca-
tena lib. de
Bapuf.

Videant proinde, (vs tandem ista absolvamus) ab vna Ecclesie separati, quam multa, & quam magna nihil sint, si vnum quiddam defuerit: & videant quid sit ipsum vnum, Nec me in hoc audiatis, sed Apostolum. Quid ergo eis profici & linguam in sacris mysteriis habeant angelicam, & prophetiam, quemadmodum Caiphas & Saul; vt aliquando sperent, quos fuisse damnabiles sancta scriptura testatur: cramenta non tantum sciant, sed habeant, sicut habuit Simon Magus: si fidem, sicut de monia cofessa sunt Christum? (non enim non credebant, cum dicerent, Quid nobis & tibi, fili scimus qui sis) si dispertiant etiam ipsi substantiam suam per seipsum: sicut multi, non solum in Catholica, sed in diuersis hæresibus faciunt: si aliqua ingruente persecutione, tradantur in vinculo pacis, charitatem vtique non habendo, etiam illis omnibus, quæ nihil eis profunt, ad æternam salutem venire non possunt. Sed hac iam, quæ de hæresibus & schismaticis, non in Christi corpore existentibus, dicta sunt, sufficiamus isto libro tali fine conclusio, ad alterius principium veniamus.

FINIS.

Matth. 8.

Ephes. 4.

Læmum.

CAP. I.

1. que incepta est ab Abel, per iniquos pertulit.

2. Et Rebecca prefiguravit Ecclesiam, quæ parturit bonos & malos.

3. In iudicio cuiusdam obiectionis, quæ mini aliquando occurrit de salute mandanda malorum mundum.

4. Alia iustorum, alia iniquorum sententia: illi hoc lucrari, hi istos sperare volunt.

5. In scdala huius tæporis exercetur ad præmia æternæ felicitatis.

6. Qui sunt qui patiuntur scdala, quibus nihil obstat.

7. Versutus iste exponitur: Sedens iuxta fratrem tuum loquebaris, & elueris filium matris tue potius scandalum.

8. Quomodo fiat scandalum, siue quid sit scandalum.

9. Quomodo per exagitantur à malis, nisi subsannationibus etiã aliando à studio pietatis abstrahuntur.

10. Lingua subdola hominum pietati aduersantij quomodo obstat bene proficientibus in Ecclesia.

11. Hic bonis inter malos viuendū est; & inter omnes Ecclesie iniurias nulli eam magis persequuntur quam mali Christiani.

12. Ecclesia area est: in ea à bonis referendū sunt mali, donec veniat tempus ventilationis.

13. Inter malos qui in Ecclesia sunt, tenent boni.

14. Qui bonus est, non se omnino separet à malis, sed studeat prodesse & malis, & à seipso expellat omnem malum.

15. Vnaquæque professio, quæ in Ecclesia est, & cautè debet laudari propter malos, qui illi sunt: & non temerè vituperari propter bonos.

16. Ista Scriptura exponitur: Duo erunt in agro, vnus assumentur, & vnus relinquetur, &c.

17. In omni congregatione & boni sunt, & mali: sed boni malos corrigere non possunt, tolerant neesse est.

18. Qui vult se nihil prodesse alii, vult auolare: & quia non potest, infernus esurit: vult manducare, & non habet.

19. Ecclesia esuriens, vult multos manducare; & paucos inueniens quos manducet, rogat Deum, vt causas suas diiudicet.

20. Quod duo sunt iudicia Dei: alterum occultum, alterum manifestum.

21. Iudicium futurum, in quo vniciq; reddetur secundum opera sua, est pertimescendum.

22. In eo quod Deus nunc misericors est, & post iustus erit in iudicio, debet homo iustus ipsum imitari.

23. Deus quomodo nunc exhibeat nobis misericordiam suam, antequam iudicium veniat.

24. Iustitia nostra fides est, quæ per dilectionem bene operatur, & per relectam intentionem.

25. In bonis operibus quem finem nobis constituamus spectandum est, & non in nobis gloriandum.

26. Superbia quam sit timenda ex Dei donis, exemplo Pauli ostenditur, qui à Sathana colaphizatus fuit, ne extolleretur.

27. Christus discipulos suos gaudere volebat quia fidebant miracula, sed

15. Vnaquæque professio, quæ in Ecclesia est, & cautè debet laudari propter malos, qui illi sunt: & non temerè vituperari propter bonos.

16. Ista Scriptura exponitur: Duo erunt in agro, vnus assumentur, & vnus relinquetur, &c.

17. In omni congregatione & boni sunt, & mali: sed boni malos corrigere non possunt, tolerant neesse est.

18. Qui vult se nihil prodesse alii, vult auolare: & quia non potest, infernus esurit: vult manducare, & non habet.

19. Ecclesia esuriens, vult multos manducare; & paucos inueniens quos manducet, rogat Deum, vt causas suas diiudicet.

20. Quod duo sunt iudicia Dei: alterum occultum, alterum manifestum.

21. Iudicium futurum, in quo vniciq; reddetur secundum opera sua, est pertimescendum.

22. In eo quod Deus nunc misericors est, & post iustus erit in iudicio, debet homo iustus ipsum imitari.

23. Deus quomodo nunc exhibeat nobis misericordiam suam, antequam iudicium veniat.

24. Iustitia nostra fides est, quæ per dilectionem bene operatur, & per relectam intentionem.

25. In bonis operibus quem finem nobis constituamus spectandum est, & non in nobis gloriandum.

26. Superbia quam sit timenda ex Dei donis, exemplo Pauli ostenditur, qui à Sathana colaphizatus fuit, ne extolleretur.

27. Christus discipulos suos gaudere volebat quia fidebant miracula, sed

EL

- sed quia nomina ipsorum scripta
erant in celis.
28. Quis in corpore Christi est, quod
non potest in se, hoc potest in alte-
ro: sicut oculus hominis audit in
aure, & auris videt in oculo.
29. Nemo querat magnus esse in Ec-
clesia, sed humilis: ne tenet Deum.
30. Aliter scelerati, aliter sancti mi-
racula faciunt.
31. Epilogus precedentium.
32. Qui potens esse vult, aut magnus;
se peccatorem attendat; Deoque non
sibi placeat.
33. Superbia invidia sequitur, qua
lapis diaboli, etiam homines ad
eam trahit.
34. Superbie vitium etiam in do-
cendo cauendum est: & tutius est
audire quam loqui.
35. Superbie vitium homo vincit vlti-
mum, quo primum lapsus est: a quo
ut curaretur homo factus est humilis
Deus.
36. Christus declarauit se humilem in
sua natiuitate, & in electione disci-
pulorum suorum: ut etiam homines
faceret humiles.
37. Quales sint qui male fortes sunt,
sicut quae fortes Deus confundat.
38. Epilogus precedentium.
39. Fortitudo, quae tribuitur dilectioni,
commendatur, cum dicitur: Fortis est
sicut mors dilectio.
40. Quid officiat in hominibus fortis
dilectio.
41. Vir spiritalis qua potissimum ra-
tione sit commendandus, & quo af-
fectu probetur erga proximum.
42. Quomodo alter alterius onera por-
tare debeamus, ostenditur cernorum
exemplo.
43. Quomodo sit intelligendum, quod
unusquisque onus suum portabit,
cum dicat etiam Apostolus, Aliter

- alterius onera portate.
44. Lex Christi de dilectione
se extendit ad inimicos: quos
nos portemus, qui membra
eius sumus.
45. Ecclesia in dorso suo quemad-
modum tet malos: & quam longe his se-
ret a bonis.
46. Mali, quos portat Ecclesia,
nec ad Antichristum: & qui
contra hos sit orandum, & qui
cauendi & corrigendi sint, ostendit.
47. Non mali, sed boni qui gene-
ter malos, ad Christi corpus
nec: in quibus malum odia habet
est malitia, diligenda natura.
48. Ioannes Apostolus, est frat-
dilectionem in epistola sua qua
lam commendat, non tamen
de dilectione inimici.
49. Ad quid diligendi sint inimici
dicorum exemplo ostenditur.
50. Christi membra si aperti in-
patiatur, non illi odisse debet: sed
vertere ad orationem, ne auer-
tione, qua occultus vincitur in-
imici.
51. Ecclesie inimici non sunt soli
mines, sed & spiritus, in di-
tenebrosorum harum.
52. Qua ratione securi esse possunt
tra diaboli, qui dicitur leo & as-
serpens caput quomodo calcant
quando nostro calcaneo insidant.
54. Sanctus lob calcauit & serpentis
caput serpentis.
55. Diaboli miscipula quae sit, &
educitur corp? Christi, hoc est, Ec-
clesia.
56. Christi membra proficiunt,
tentatur: quorum tentationem
figurauit Christus in sua tentatione.
57. Esi tentatur Ecclesia, non propterea
desiccat: perseverabit, & quomodo
stem, non sua, sed Christi virtute.
58. Conclusio huius libri, cum
exhortationem.

ECHRISTO, INVSQVE CORPORE, QUOD EST ECCLESIA, LIBER SECVNDVS:

quo tractatur potissimum de unitate societatis,
quae bonos in Ecclesia inter se coniungit,
& de differentia voluntatis & operationis,
quae a bonis malos secernit.

PROOEMIUM.

QUANTUM Dominus donare dignatus fuit, in precedentibus libro explicuimus, quomodo sit accipiendus Christus totus cum capite & corpore, tanquam quidam perfectus vir. Quod testimonium etiam scripturatum, (sicut in Psal. 30. cōc. 1. in init.) facis idoneis, luculentisque firmauimus: ita ut nemo dubitari non possit, Christum esse caput & corpus; solum & sponfam, filium Dei & Ecclesiam: filium Dei, factum filium hominis propter nos, ut filios hominum faceret Dei: atque ita essent duo in carne vna, in sacramento uno, qui agnoscerent in Prophetis duo, in voce vna. Huic declarationi de isto Christi corpore, quod ipsum Christum & Ecclesiam esse, tam manifestissimum est: subsistentium (sicut ipse materiae contextus exigere videbatur) declarationem vesaniae atque superbiae atque schismaticorum: quomodo videlicet ipsi, dum quate desinunt, & extra Ecclesiam Catholicam foras egressi, se ipsos a Christi separarunt; partesque multas, & factas affectas intererant: etiam hanc nostram vnicam sanctamque Ecclesiam, quam vniciter deseruerunt, crudeliter dilacerare conati sint. Haec itaque, quae his affinis sunt tractauimus libro superiori. Iam vero in isto apertius Dei nos gratia adiuuante: primum, quomodo inter illos, qui non sed intus in ipsa Ecclesia Christi sunt, & diuino sacramentorum inter participes sunt; & quidam boni inueniantur, & quidam autem & pauciores quidem boni, quam mali: quomodo diuersa inter se non bonorum & horum malorum, & operatio & intentio sit; etiam late oculos legentium veluti in quadam depicta tabula delineare de-
bemus. Deinde pauca subiiciemus de diuersis, quos foris patitur Ec-
clesia hostibus: quorum alij externis persecutionibus; alij internis insidiis
debellare conueniunt.

CAP. I.

Ecclesia, qua incerta est ab Abel, semper
iniquos pertulit.

1 In Psal. 128.
in initio.

QUOD multi mali sunt, & iniquos multos pertulit Ecclesia, vique in finem, manifestum est; & hi quibus verbum Dei superfluum est: & aut illis cadit, quomodo semen quod in via concatur; & à volatilibus colligitur: aut sic incidit, quomodo semen in petrosa loca, ubi non habet terram: sicut enim, & calefactio sole arefcit; quia non habet radicem: aut sicut inter spinas, quod etiam germinat, & contra auras surgere; suffocatur tamen multitudine spinarum. Ies autem sunt, qui verbum Dei contempnunt, sicut via: aut ad horam gaudent, & facta tribulatione velut ab aestu solis scunt: aut qui cogitationibus & curis & sollicitudine huius mundi, tanquam spinis avaritiæ suffocant, quod in illis perat germinare. Est autem etiam terra bona, quod semen ceciderit, affert fructum; aliud tricenū, aliud sexagemum, aliud centenum. Verum siue parum adferat, siue multum: omnia in horreo erūt, quia boni sunt, & patienter omnia ferunt. **Q**ui pertinaces sunt, persecutores in malitia, quavis autem verbum Dei, scandalis quotidie perturbant Ecclesiam. Et talibus dicit Psalmus, Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea. Ecclesia enim hic loquitur de his quos tolerat. Nunquid ergo modò, & non olim est Ecclesia? ex quo vocantur sancti Ecclesia in terra. Aliquando in solo Abel Ecclesia erat; & pugnatus est à fratre malo & perditio Cain. Aliquando in solo Enoch Ecclesia erat, & translatus est ab iniquis. Aliquando sola domo Noë Ecclesia erat, & pertulit omnes qui dilu perierunt: & sola Arca natauit in fluctibus, & euasit ad sicum. Aliquando in solo Abraham Ecclesia erat: & quanta pertulit ab iniquis, nouimus, In solo filio fratris eius, Loth; & in mo. eius in Sodomis Ecclesia erat: & pertulit Sodomorum iniquitates & peruersitates, quousque Deus eum de medio populi liberauit. Cæpit esse & in populo Israël Ecclesia; pertulit Pharaonem & Aegyptios. Cæpit & in ipsa Ecclesia, id est in populo Israël: numerus sanctorum: Moyses & ceteri sancti pertulerunt iniquos Iudæos, populum Israël. Ventum est

Vide in Psal.
118. con. 29. in
fine.

alibi dem inf.

in populo Iesum Christum, prædicatum est Euangelium in Psalmis, Anagnathis, & locutus sum, multi sunt super numerum. Qui est, super numerum: Non enim illi, qui primò crediderunt, qui pertinent ad numerum: sed & super numerum, postea intrarunt multi iusti, & plures iniqui: & pertulerunt multi iniquos. Quando? *Vbi?* Ecclesia.

CAP. II.

Eua & Rebecca præfigurant Ecclesiam, qua
parturit bonos & malos.

Si iraque quadam mulier, in qua spiritaliter ostenditur, quod dictum est Eua, In gemitu parit. *Hæc est Ecclesia.* Parit enim Ecclesia filios centum Christi: & hi parit, parit. In cuius figura etiam Eua mater verborum appellata, in membris parturientis erat ille qui dicebat, Filio mei, iterum parturio, donec Christus formetur in vobis. Sed frustra parturiuit, nec frustra peperit. *Sed quales parturientes peperit? Nunquid solos bonos: Imò & malos, iuxta id quod scribitur de domesticis quibusdam seruis huius parturientis congregauerunt bonos & malos ad eius nuptias. Et in solo exponens Dominus parabellam zizaniorum, interpretatus semina bonum filios regni esse, zizaniam verò filios nequam. Ergo hic in mundo, vbi parturit Ecclesia, filij boni & filij mali: semen bonum & semen malum. Erit verò semen bonum sanctum in resurrectione mortuorum, in qua apparebit parturientis Ecclesie. Eius typum etiam Rebecca gestabat: duo illi gemitus in utero, tanquam duo populi in circo luctabantur. Vna mater in visceribus suis dissentientes fratres nondum natos continebat. Pulsabant matrem viscera discordiis internis: gestabat illa, vim patiebatur: sed pariens discernerebat, quos gemina prægnans pertulerat. Sic & modò quamdiu gemitus datus Ecclesie, quamdiu parturit Ecclesia, ipsi sunt intus & boni & mali. Omnes quippe sacramentum baptismi Christi accipientes, boni & mali, Christiani vocantur: sed non omnes dignè sacramentum viuunt. Sunt enim quidam, de quibus dicit apostolus, habentes formam pietatis, virtutem autem eius præstantes. Tamen propter ipsam speciem pietatis, in populo nominantur. Quomodo ad aream, quamdiu trituratur, non solum grana, sed etiam palea pertinet. Nunquid & ad*

1 In Psal. 128.
in medio.

Galat. 4.

Matth. 22.

1bidem 15.

Vide in Psal.
26. à princip.
Genes. 25.

1 In Psal. 47.
in medio.

1 Timot. 2.

horreum pertinebit? In medio autem populi mali est horreum, qui per sacramenta suscipit misericordiam Dei. Illi obest, quia in medio populi inobediens est, donec illa ventiletur, donec boni à malis separentur? Quid ei in medio populi mali habitare, si fit lilium in medio spinarum? Nam & ipsæ spinæ, quoniam ad populum Dei pertinent, audire? Ita posita est ipsa similitudo: Sicut lilium, inquit, in medio spinarum, ita proxima mea in medio filiarum. Nemo quid dixit, in medio alienarum? Non; sed, in medio filiarum. Sunt ergo filix malæ; & inter illas est lilium in medio spinarum. Itaque illi qui sacramenta habent, & mores bonos habent; & Dei dicuntur, & non Dei; & eius dicuntur, & alii. Eius, propter ipsius sacramentum: alii, propter proprium vitium. Ita & filix alienæ. Filix propter formam pietatis alienæ, propter amissionem virtutis. Sit ibi lilium, suscipiat misericordiam Dei, teneat radicem boni floris, non sit ingrata pluvix dulci, de cælo venienti. Ingratæ sint spinæ, crescentes de imbribus: ad ignem crescunt, non ad horreum.

CAP. III.

Solutio cuiusdam obiectionis, que homini aliquando occurrat de salute speranda malorum omnium.

IAM hinc occurrit unicuique cogitanti, Et quid? Iste populus, qui in medio populi Dei suscipit misericordiam Dei, quantum numerum habet? Quam pauci sunt? Vix inveniuntur aliquis. Illi sine contentus Deus erit, & perdet malorum tantam multitudinem? Dicunt hoc, qui sibi promittunt hoc, quod à Deo promittente non audierunt. Et verè si malè vivimus, si mundi huius deliciis perfruamus, si nostris libidinibus seruiamus, perditurus est nos Deus? Quot enim sunt illi, qui videntur servare præcepta Dei? Vix inveniuntur unus, vel duo, vel paucissimi. Ipsos solos Deus liberaturus est, & cæteris damnaturus? Absit, inquiunt. Cùm venerit, & videbit tantam multitudinem ad sinistram, miserabitur eius; & dabit ei indulgentiam. Hoc planè etiam serpens ille promisit primo homini. Nam minatus erat Deus mortem, si gustaret. Ille autè, Absit, inquit, non morte moriemini. Crederent serpenti. Inveniuntur verum esse, quod minatus est Deus; falsum, quod promiserat diabolus. Ita & nunc ponamus nobis Ecclesiæ ante oculos

similitudinemque paradisi, non cessat serpens fuggerit, quod tunc suggestit. Sed casus primi hominis ad experimentum cavendi debet nobis valere, non ad imitationem peccati. Ideo ille cecidit, ut nos surgamus. Respondeamus ergo his suggestionibus, quod respondit Iob. Nam & ipsum peritiam, tanquam per Evam tentavit; & vicit in stercore, non in paradiso. Ergo non audiamus tales voces; nec putemus paucos esse iustos: multi sunt, sed inter plures latent. Non sumus enim negare plures esse malos, & tam plures, ut inter ipsos boni non appareant: quomodo non apparent granaria. Nam quisquis aream videt, potest putare, quòd plena sit. Da hominem non experium, & pùrat inaniter fieri, sed boves mittuntur, quòd ibi homines sub æstu defudant, & conterant palem: sed ibi est & massa, vitellione purganda. Ne procedit copia frumenti, quæ latebat in copia palarum. modo vis iuvenire? Bonus esto, & inuenies.

CAP. IIII.

Alia iustorum, alia iniquorum intentio: illi hos lucrari, hi iustos perdere volunt.

DVO enim genera hominum, iustorum & iniquorum, in hac terra, & in hac vita commixta sunt. Habent similitudina genera proprias intentiones cordis sui. Genus iustorum conatur in (sublimia per humilitatem. Genus iniquorum conatur ad inferiora per elationem. Illud enim deprimitur, ut surgat: hoc fe extollit, ut cadat. Ex eo fit, ut vnum genus desideret, alterum toleretur: propositumque sit iustis, ipsos etiam in bonos in vitam æternam lucrari; propositum autem iniquis, perdere mala pro bonis; & eos qui sibi vitam æternam volunt, perdere potest, etiam vita temporali privare. Aegre enim fert & invidiosus iustum, & iustus iniustum: oneri sibi tuar. Nemo dicitur, quod isti duo alterutrum sibi oneri sunt, sed diuersis intentionibus. Ad hoc enim iustus iniusto oneri est, quia iniustum esse non vult; sed eum iustum fieri, & optat votis, & cooperatur factis. Iniustus autem sic odit iustum, ut nolit eum esse, non ut bonum velit esse. Quanto enim bonus est, tanto magis fieri est iniquitati illius. Et laborat quidem, si fieri potest, ut iniustum faciat: si autem non potest, de medio tollat, & à medio, molestiaque removeat. Sed & si eum fecerit iniustum, nihil.

vt ibidem im-
mediatè.

Genes. 3.

50

nihilominus oneri illi erit. Non enim iustus tantum oneri est, sed & duo iniusti vix se patiuntur. Et quando dentur diligere, cōscientiam sibi debent, non amicitiam. Tunc autem secum concordant, quando in perniciem iusti concordant: non quia ea amant, sed quia eum qui amandus erat, sincederunt. Contra hoc genus hominum indicit nobis Dominus Deus noster tolerantiam, & affectum illum charitatis, quod nouimus in Euangelio, præcipiente nobis Domino, & dicente, diligite inimicos vestros, & benefacite his qui oderunt vos. Sic & Apostolus, Noli vinci à malo, sed vince in bono malo. Contende cum malo, sed de bonitate. Ipsa est enim vera & iustis contentio, vel potius certamen salubre, vt sis bonus contra malū, vt *compassione & profectu charitatis* vincas malū: non sint duo mali. ¹ Ecce enim abundet in te charitas, & plus doleris peccantem: Quanto in te maior charitas est, tanto amplius torquebitur malus, quem roleras; non torquebitur tanquam insciantem illi, sed tanquam dolentem pro illo. Vide Paulū Apostolum, quid patiebatur. Præter illa, inquit, quæ extrinsecus sunt. Dixit enim multa, quæ patiebatur, & cepit dicere interiora, præter illa quæ extrinsecus erāt, quæ patiebatur à malis persecutoribus Christi: incursum in me quotidianus, sollicitudo omnium Ecclesiarum. Et vide qualis sollicitudo, quam paterna, quam materna. Quis infirmatur, inquit, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Quanto maior charitas, tãto maiores plagæ de peccatis alienis. Ergo si quis quanto patitur aliquod scandalum, & in anima periclitetur hocq; *quod bonus est, in eo aduerterit*: tantum hic *vratur*, quantum amat. Desit amor, nemo *vratur*: adsit charitas, & si membrum comparitur, patiente vno membro; quomodo *vratur* qui portant vniuersa membra?

CAP. V.

*Per scandala huius temporis, exercemur ad
præmia æterna felicitati.*

¹ To. 1. epist. 36. ad Felicē & Hilarium. **V**nde & illud considerandum hic venit, quod ¹ non solum nobis in se cōcedentibus & sperantibus, & in eius charitate vsque in finem perseverantibus, polliceri præmia æterna dignatus est Deus; verū etiam temporalia scandala non desunt prædixit, quibus fidem nostram exerceri & probari oportere.

Quis enim opus erat, vt ipse Dominus Iesus non solum diceret, Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris sui, quod scilicet finem futurum est; verum etiam exclamaret, Vt scilicet à scandalis: nisi vt nobis non blandiremur, venire nos ad sedes felicitatis æternæ, nisi temporalibus malis exerceri defecerimus? Quid opus fuit, vt diceret: Quoniam non habebit iniquitas, refrigeret charitas multorum; nisi vt illi, quibus cōtinuo locutus adiunxit, Qui perseverauerit vsque in finem, hic saluus erit: cum hac iniquitatis abundantia resistentem charitatem viderent, non perturbarentur, nec existerent; non quasi rebus inperatis & inopinatis cōtristati crederent; sed potius videntes accideret, quæ futura prædicta erant, patienter perseverarent vsque in finem, vt se mererentur regnare post finem, in ea vita quæ non habet finem? Hinc ergo admonemur, ne grauius perturbemur his, quæ etiam inter Ecclesiæ rectores sunt, & scandalis: quæ ideo prædicta sunt, vt, quando venirent, remissis crederemur prædicta, & non eis valde commoueremur. Nam hæc ipse Dominus in Euangelio ita prædixit: Vt mundo ab scandalis: non veniret scandala: Vt autem homini illi, per quem scandalum venit. *Ceterum* qui sunt ipsi homines, per quos potissimum scandala veniunt, nisi de quibus dicit Apostolus, Sua sunt, non quæ Iesu Christi? Alij sunt enim qui propterea veniunt pastorales cathedras, vt Christi gregibus consulant; alij sunt, qui propterea in eis sedent, vt suis honoribus temporalibus, & commodis sæcularibus gaudeant. Ista duo genera pastorum, alijs morientibus, alijs nascentibus, in ipsa Catholica Ecclesia necesse est vsque ad finem sæculi, & vsque ad Domini iudicium perseverent. Si enim temporibus Apostolorum fuerint tales, inter quos falsos fratres Apostolus gemeret, & dicebat, Periculis in falsis fratribus; nec eos per superbiam separaret, sed per tolerantiam sustineret: quanto magis temporibus istis necesse est vt sint, cum de tempore huius sæculi, quod transietur ad finem, apertissimè Dominus dicat, Quoniam non habebit iniquitas, refrigeret charitas multorum? Sed quod dicitur, nos debet consolari & exhortari, Qui perseverauerit vsque in finem, hic saluus erit. Sicut autem sunt pastores boni & mali: sic etiã in ipsis gregibus sunt boni & mali. Boni, omnium nomine significantur: mali verò hædi appellantur: sed commixti panem pascunt, donec veniat Princeps pastorū, qui dicitur

1 Ibidem, epist. 137. ad Clerum Hysp. Eccles. Matth. 13. Ibidem 18.

Ibidem 14.

3 To. 2. epist. 100. ad Felicē virg.

Philip. 2.

2. Corint. 12.

Matth. 24.

Ibidem 15.

est vnus pastor, & (quemadmodum ipse promisit) separatus pastor oues ab hædis. Nobis enim imperauit congregari sibi autem seruaui separationem: quia ille debet separari, nescit errare. Nam qui separare ante tempus, quod sibi minus seruaui; superbi serui faciliè ausi sunt, ipsi portè vnitatem Catholicam separati sunt. Nam schismate immundo mundum gregem vnde habere poterunt? Ergo in vniuerso maneat pax, nec offensio scandalis palearum, aream Dominum deseramus, sed potius vsque in finem ventilationis, frum perferueremus, comminutam stipulam firmo charitatis potè toleremus, *vt impleatur in nobis, quod B. Ioannes in epistola dicit: Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est.*

1. Ioan. 7.

CAP. VI.

Qui sunt, qui patiuntur scandala, & quibus nihil obstat.

2. To. 9. Trad. I
1. in epi. 104.
in medio.
3. Cor. 11.

Qui sunt ergo qui patiuntur scandalum, aut faciunt? Scandalizantur in Christo, & in Ecclesia; qui non videntur, quomodo ille qui dicebat; Quis scandalizatur, & non vror? Qui in Christo scandalizantur, tanquam à sole videntur: qui in Ecclesia, tanquam à luna. *Et enim in Deo intelligitur figurè dicitur sol: in Ecclesia intelligitur figurè dicta luna: quomodo dicit Psalms, Per diem sol non vret te, neque luna per noctem. Quid est hoc? Si tenueris charitatem, nec in Christo scandalum patieris, nec in Ecclesia: nec Christum relinquit, nec Ecclesiam. Qui enim Ecclesiam relinquit, quomodo est in Christo, qui in membris Christi non est? Quomodo est in Christo, qui in corpore Christi non est? Illi ergo patiuntur scandalum, qui relinquunt aut Christum aut Ecclesiam. Vnde autem intelligimus, quia inde dixit Psalms, Per diem sol non vret te, neque luna per noctem: quia ipsam vitionem, scandalum vult intelligi? Primò ipsam similitudinem attende. Quomodo qui vritur, dicit, Non tolero, non fero; & subducit legem, qui quædam non ferunt in Ecclesia, & subtrahunt se vel nomen Christi, vel Ecclesiæ, scàdalu patiuntur. Vide quomodo patiuntur scandalum tanquam à sole illi carnales, quibus prædicata carne sua Christus, & dicebat, Qui non manducauerit carnem filij hominis, & biberit eius sanguinem, non habebit vitam. Septuaginta ferme homines dixerunt, Durus est hic sermo: & recesserunt ab eo, & remanserunt duodecim.*

Psal. 110.

Ioan. 6.

Nota.

& recesserunt, non valentes ferre vim verbi. Cum duodecim remansissent, ait illis Dominus; Nunquid & illis ite: Illi autem, quos non vsserat sol, residerunt voce Domine, verbum vitæ æternæ habes: quò ibimus? Quos vrit Ecclesia, tanquam luna per noctem? Qui schismata faciunt. Audi ipsam verbum positum in Apostolo: Quis inquit, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non infirmor? Quomodo ergo non est scandalum in eo qui diligit fratrem? Quia qui diligit fratrem, tolerat omnia propter vitam: quia in vnitatem charitatis est fraternam dilectio. 2 Audi quomodo quid dicat, Pax multa diligentibus legem tuam, & non est in scandalum. Pacem multam dixit eis qui diligunt legem Dei, & ideo non eis esse scandalum. Illi ergo qui scandalum patiuntur, pacem perdunt. Et quos dixit non pati scandalum, aut non facere? Diligentes legem Dei. Ergo non in schismate, sed in charitate positi sunt. Sed dicit aliquis, Legem Dei diligentes, non fratres. Audi quid Dominus dicat, Manducate in ouum do vobis, vt vos inuicem diligatis. Quid est lex, & mandatum? Quomodo autem non patiuntur scandalum, si in ouum do vobis, vt vos inuicem diligatis. Sicut Paulus dicit, Sufferentes in dilectione, studentes seruate vnitatem spiritus, in dilectione pacis. Et quia ipsa est lex Christi, eundem audit Apostolus commendantem ipsam legem: Inuicem, inquit, onera portate, & sic adimplebitis legem Christi, non diuidentem spiritum corporis Christi.

1. Cor. 11.

Ibidem infra.
Psal. 118.

Ioan. 15.

Ephes. 4.

Galat. 6.

CAP. VII.

versiculus iste exponitur: Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tue ponebas scandalum.

Tantum nullum scandalum omnino quis patiatur, qui in corpore Christi est; non sic homines sanctæ cuiusque vitionis in Ecclesia attendat, vt fides eius eorum mori pendear, ne aliquibus cadētib, quos pro magno habebat, scandalum percat; sed ipsam Dei legem diligat, & erit ei pax illa, nullumque scandalum. Securus enim diligit eam, in eam sic multi peccant, peccare ipsa non nouit. *Hac illa lex tui (iuxta A postolum Iacobum) detrahit, qui fratri detrahit,*

In Psal. 118.
conc. 3. in medio.

Iacobi 4.

& com-

est vnus pastor, & (quemadmodum ipse promissit) separatus pastor oves ab hæcibus. Nobis enim imperauit cõgregationem sibi autem seruaui separationem: quia ille debet separare, nescit errare. Nam qui separare ante tempus, quod sibi Dominus seruaui, superbi serui facili aucti sunt, ipsi potius vnitatem Catholica separati sunt. Nam schismate immundum gregem vnde habere potuerunt? Ergo in vnitatem maneat, nec offensam scandalis peccarum, aream Dominice deferamus, sed potius vsque in finem ventilationis, frumentum perseveremus, comminutam stipulam firmo charitatis poterit toleremus, *ut impleatur in nobis, quod B. Ioannes in epistola dicit: Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est.*

CAP. VI.

Qui sint, qui patiuntur scandala, & quibus nihil obstat.

Qui sunt ergo qui patiuntur scandalum, aut faciunt? Quicquid scandalizantur in Christo, & in Ecclesia, qui non viuunt, quomodo ille qui dicebat, Quis scandalizatur, & ego non vror? Qui in Christo scandalizantur, tanquam à sole videntur: qui in Ecclesia, tanquam à luna. *Et enim in Deo intelligitur figuratè dictus sol: in Ecclesia intelligitur figuratè dicta luna.* Quomodo dicit Psalms, Per diem sol non vret te, neque luna per noctem. *Quid est hoc?* Si tenueris charitatem, nec in Christo scandalum patieris, nec in Ecclesia: nec Christum relinques, nec Ecclesiam. Qui enim Ecclesiam relinquit, quomodo est in Christo, qui in membris Christi non est? Quomodo est in Christo, qui in corpore Christi non est? Illi ergo patiuntur scandalum, qui relinquunt aut Christum aut Ecclesiam. Vnde autem intelligimus, quia inde dicit Psalms, Per diem sol non vret te, neque luna per noctem: quia ipsam visionem, scandalum vult intelligi? Primum ipsam similitudinem attēdo. Quomodo qui vritur, dicit, Non tolero, non fero; & subducit se: sic qui quædam non ferunt in Ecclesia, & subtrahunt se vel nomine Christi, vel Ecclesie, scandalum patiuntur. Vide quomodo passi sunt scandalum tanquam à sole illi carnales, quibus prædicabatur carnem suam Christus, & dicebat, Qui non manducauerit carnem filij hominis, & biberit eius sanguinem, non habebit vitam. Septuaginta ferme homines dixerunt, Durus est hic sermo: & recesserunt ab eo, & remanserunt duodecim. Omnes illos

scilicet sol, & recesserunt, non valentes ferre vim verbi. Cum autem duodecim remansissent, ait illis Dominus, Nunquid & vultis ire? Illi autem, quos non vserat sol, recesserunt voce. Domine, verbum vitæ æternæ habes: quomodo ibimus? Quos amavit Ecclesia, tanquam luna per noctem? Qui schismata faciunt. Audi ipsum verbum positum in Apostolo: *Quis inuenitur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non infirmor?* Quomodo ergo non est scandalum in eo qui diligit fratrem? *Quia qui diligit fratrem, tolerat omnia propter vnitatem: quia in vnitatem charitatis est fraternitas dilectio.* Audi etiam quomodo dicit, Pax multa diligentibus legem tuam, & non est eis scandalum. Pacem multam dixit eis qui diligunt legem Dei, & ideo non eis esse scandalum. Illi ergo qui scandalum patiuntur, pacem perdunt. Et quos dixit non pati scandalum, aut non facere? Diligentes legem Dei. Ergo non in schismate, sed in charitate positi sunt. Sed dicit aliquis, Legem Dei diligentes, non faciunt. Audi quid Dominus dicat, Manducate et bibite de vobis, ut vos inueniam diligentes. *Quid est lex, & mandatum? Quomodo autem non patiuntur scandalum, quod suffereunt inuicem? Sicut Paulus dicit, Sufferentes inuicem in dilectione, studentes seruare vnitatem spiritus, in verbo pacis. Et quia ipsa est lex Scripturæ, eundem audi Apostolum commendante in ipsam legem: Inuicem, inquit, onera alterius portate. & sic adimplebitis legem Christi, non diuidendam vnitatem spiritus corporis Christi.*

CAP. VII.

Versus iste exponitur: Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tue ponebas scandalum.

Vt autem nullum scandalum omnino quis patiatur, qui in corpore Christi est; non sic homines sanctæ cuiusque confessionis in Ecclesia attendat, ut fides eius ex eorum mortificatione pendeat, ne aliquibus cadētibus, quos pro magno habebat, se scandalo percat; sed ipsam Dei legem diligat, & erit ei pax multa, nullumque scandalum. Securus enim diligit eam, in qua etiam si multi peccant, peccare ipsa non nouit. *Hac illa lex est, qui iuxta Apostolum Iacobum) detrahitis, qui fratri detrahitis, & com-*

Ibidem 29.

1. Ioan. 2.

1. To. 9. Tract. I
1. in epi. Ioa.
in medio.
2. Cor. 11.

Psalms. 110.

Ioan. 4.

Nota.

2. Cor. 11.

Ibidem infra.
Psalms. 118.

Ioan. 19.

Ephes. 4.

Galat. 6.

In Psal. 118.
conc. 3. in
medio.

Iacobi 4.

& com-

1. In Psal. 40.
post medium

Et complectur in eo quod Psalmus habet, Sedens aduersum
trem tuum detrahebas, & aduersus filium matris tuæ
scandalum. Quis verò est filius matris? Nonne frater?
ergo reperere voluit, quod prius dixerat Fratrem tuum. An
quam distinctione nobis intelligendam insinauit? P
puto esse distinguendum. Frater aduersus fratrem detra
Verbi gratia, vt puta quasi firmus, & alicuius iam momen
doctus, & doctus, detrahit fratri suo, fortè bene docenti, &
ne ambulanti. Est autem alius infirmus; aduersus illum po
scandalum, huic detrahendo. Etenim cum detrahitur bonis
his qui videntur alicuius momenti esse, & docti esse; in les
dalu cadunt infirmi, qui adhuc nesciunt iudicare. Ideo in
nus ille filius matris dictus est, nondum patris; adhuc lac
indigens, & vberibus adherens. Portatur adhuc sinu mat
Ecclesiar, non valet accedere ad solidam cibum mensæ pa
fuit: sed de vberè matris victum trahit, ignarus iudicandi, qui
niam adhuc animalis atque carnalis est. Spirituais enim om
diuudicat: animalis autem homo, non percipit ea quæ sunt spi
ritus Dei, quoniam stulticia est illi. Talibus dicit Apostolo
Non potui loqui vobis, quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus
tanquam paruulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam.
Neque enim poteratis: sed nec adhuc quidem potestis. Mar
vobis sui, quomodo dicitur alio loco, Factus sum paruulus in
medio vestrûm, tanquã nutrix fouens filios suos. Non nutrix
nutriens filios alienos, sed nutrix fouens filios suos. Sunt enim
matres, quæ cum pepererint, dant nutricibus. Illæ quæ pe
pererunt, non fouent filios suos, quia nutriendos dederunt. Illæ
autem quæ fouent, non suos fouent, sed alienos. Iste verò ipse
pepererat, ipse fouebat; nulli nutrici, quem pepererat, com
mittebat: dixerat enim, Quos iterum parturio, donec Christo
formetur in vobis. Fouebat ergo, & lactabat. Erant autem qui
dam quasi docti, & spirituales, qui Paulo detraherent. Epistola
quidem, aiunt, graues, & fortes sunt: præterita autem corporis
fuit infirma, & sermo cõtèmpnibilis. Dicierit in Epistola Iu
quosdam detractores suos ita dixisse. Sedebant illi, & aduersus
fratrem suum detrahebant: & aduersus lactandum illum filium
matris suæ ponebant scandalum. Merito fecerunt ipsi matrem
vt iterum parturiret: Et, quos peperisset, contra tale scand
lum præsumires.

1. Cor. 2.

Ibidem 1.

1. Thessal. 2.

Vide in edit.
Vide Ser. 112.
de diuersi.

Galat. 4.

2. Cor. 10.

CAP. VIII.

Quomodo fiat scandalum: siue quid sit scandalum.

Ediam videndum est nobis, quid sit scandalum. Non enim
res aduertæ huius æculi, vocantur scandala. Scandala ergo
Hoc interest inter pressuram & scandalum:
pressura parabās seruare patientiam, tenere constantiam,
prelinquere fidem, non consentire peccato: hoc si seruaue
pressura tibi ruina non erit: sed ad hoc valebit illa pressura,
quod valet in torculari prælum, non vt oliua opprimatur,
vt oleum liqueatur. Denique si in ista pressura laudes Deo
tas, quàm prælum vile, vnde iste liquor emanat? Sedebant
pressura Apostoli catenati, & cantabant hymnum Deo. Se
bat sub magna pressura Iob in stercore, sine ope, sine gloria,
tus vulneribus, quod totum pertinet ad exteriorem homi
nus: sed quia intus Deo plenus erat, & laudabit Deum; non
erat scandalum. Vbi ergo scandalum? Quando accessit vxor,
Dicaliquid in Deum, & morere. Omnibus quippe abla
diabolo, exercitatio vxor seruata est, non ad cõtolationem,
ad tentationem. Ecce, vbi scandalum. Exaggerauit miseria
& cepit persuadere blasphemiam; illa scandalum erat, sed
nulli: quia mitis erat, quia Deus ex lege sua docuerat, sed
multa erat in corde diligentis legem Dei: non erat illi
scandalum. Audi quid ei respondit; & discè, quod Iob fuerit
tis. Locuta es, inquit, tanquam vna ex stultis mulieribus.
quia hic non est nominatum scandalu, audi Euangelisam.
im Dominus de sua passione prædicaret, Petrus cepit illi
utere ne pateretur: cui respondit, Redi retro satan, scanda
mihies. Qui paulò antè dixerat, Beatus es Simo Bariona;
dederat illud membrum esse suum. At vbi cepit scandalum
te, præcidit membrum, reiecit membru, seposuit membrum.
scandalum ergo tibi erit ille qui tibi cøperit aliquid mali
utere. Et fit hoc plerumque non malevolentia, sed peruersa
mevolentia. Videt te amicus tuus, qui diligit te, pater, vel
tuus, vel cõiunx tua; videt te in malo, & vult te facere malum.
alta possent esse exempla: quia vxo mundo à scandalis. Ecce,
vbi gratia, potens aliquis quærit à te propter quædam, vel
talem, vel rapinam, miniterium falsi testimonij; negas tu.
negas falsum, ne neges verum. Ille irascitur, potens esse, præ
tu accedit amicus, qui te non vult esse in pressura. Rogo te,
inquit,

1. Serm. super
illud, Vn nu-
do à scadalio.
in Millesio.

Act. 16.

Iob 3.

Psal. 112.

Matth. 16.

Nota.

inquit, fac quod tibi dicitur: quid magnum est? Iam iste (o-
dalum tibi est; amicus est, oculus est, manus est: amputa
proiice abste. Noli consentire. Auerte illum ab auribus tuis
forte correctus redibit. Ille forte, vt excuset, dicit; Omnis
mo mendax: & tu contrā, Os quod mentitur, occidit animam.
Attende, non est leue quod audisti, Os quod mentitur, occidit
animam. Quid mihi facit potes iste qui me premit? Quod
ergo misericordiam ponis in me? Nō me vis esse in malo, sed
me vis esse malum? Quid mihi facit? premit: sed corpus pre-
mit. Quanto mitius agit mecum ille, quā ego mecū, si me
tritus fuero? Ille forte occidit carnem meā: ego occido animam
meam. Corpus occidit: moritur, et si nō occideretur. Anima
verò, quam non occidit iniquitas, in æternum excipit veritas.
Serua ergo quod serua potes. Pereat quod quandoque peri-
turum est. Ecce quæ sunt scapulae. Ab hoc tibi dicitur malum
faciendum: & si amas, & audis eum, blasphemias Christum.
dicit hoc amicus tuus, consiliarius tuus. Ergo si oculus tuus,
minister tuus, vel operarius tuus; ergo si manus tua, vel fortis
qui te sustentat, qui te ab humilitate terrena subleuat; ergo
pes tuus scandalizat te; amputa, & proiice abste: *bonum est illi
ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quā duas manus, vel
duos pedes habentem, mitti in ignem æternum.*

CAP. IX.

Quomodo pij exagitentur à malis, quorum subsannationibus etiam aliquando à studio pietatis abstrahuntur.

1 In Psal. 92.
vltima medium

IN hunc ergo modum, *ò homo, cum multorum infirmorum
scandalo, persuadent tibi multi mala mala; susurrate se-
pens non desinit, vt facias iniquitatem. Quacumque te con-
uerteris, forte si profecisti, queris cum aliquo bene viuentem
vix inuenis. Multi mali te circumdant; quia pauca grana multi-
tam paleam habent. Hæc arena habet grana sua pauca, sed adhuc
laborant. Separata ergo à palea, tota massa grandis erit. Pauca
grana sunt, sed in comparatione palearum: multa autem in se.
Ergo cum vndique mali perstrepat, & dicant, Quare sic viuis
tu solus Christianus es? quare non facis quod faciunt & alij?
quare non pfectas, quemadmodum & alij? quare non remedia
& ligaturas adhibes? quare nō mathematicos & aruspices con-
sulis, sicut & alij? Tu signas te, & dicis, Christianus sum, & te
repellat*

illos istos, nescio quos. Sed aduersarius premit, vtget, &
petus est) exemplo Christianorū, suffocat Christianos:
latur, æstuat, tribulatur anima Christiani; vincere habet
Sed nunquid de se? Ideo vide quid dicat. Respondet
Quid mihi prodest, hunc modò mihi facio remedia, &
paucos dies? Exeo hinc de isto sæculo, & vado ad Do-
mum meum, & mittet me in ignem: quia præposui paucos
vitæ futuræ, mittet me in gehēnas. Quas gehēnas? Aeter-
nū iudicij Dei. Verè nisi putas, quia Deus curat quemodo vi-
homines? Et hoc forte non in platea tibi dicit amicus, sed
homo vxor, aut forte maritus vxori fidei, bonæ, & sanctæ,
ipsum. Si mulier marito, Eua est illi: si vir vxori dia-
est illi. Aut ipsa tibi Eua est, aut tu illi serpens es. Ali-
quod vult conuertere pater cogitationem suam vel ad filium:
venit & ipsum malum, nequissimum: æstuat, fluctuat, quæ-
quemodo vincat & prope sorberet, prope consentit, dum
nimit, *nesibi arguenti, verbis asperis insultet filius.* 2 Dicit
indicare, quia multi timentes verbum asperum, incidunt
municipulam venantium. Insultatur homini alicui; quia
nihilianus est, *quia Catholicus est:* pœnitet illum, quia Chri-
stianus, *quia Catholicus factus est,* & ab aspero verbo incidit in
municipulam diaboli. Insultatur etiam homini, qui inter mul-
Christianos melius viuirit, & timēs aspera verba insultatorū;
dicit in laqueos diaboli, vt nō sit triticum in area, sed pa-
sequatur: 3 maxime si fuerint illi plures, & ceperint il-
vnum: quemodo aliquando multa palea est circa vnum
vnum: tunc non erunt simul cum fuerit massa ventilata: ca-
inter multos iniquos ille, insultatur illi, circumuenitur;
reponere se volunt illi, exagitant quasi iustum, & insultant
de ipsa iusticia. Magnus, inquit, Apostolus; in cœlum
illi, quemodo Helias. Faciunt homines ista, ita vt aliquando
mōdes quis ad linguam humanam, erubescat esse bonus: intet
tos. 4 Et plerumque tantum valent irrisionibus suis, vt in-
nos etiam de Christi nomine erubescere faciant. Vnde di-
com est: Quisquis me eruberit coram hominibus, erubescam
coram patre meo. Iam verò quisquis sublimia illa præ-
implere voluerit, vt dispergat, det pauperibus, quo iusti-
tius maneat in æternum; omnibusque iuis rebus terrenis
ditis, & indigentibus erogatis, Christum sequi voluerit;
tas, Nihil intulimus in hunc mundum, verum nec auferre
d z quid

Nota

2 In Psal. 92.
conc. i post
in tium.
vide ibidem
conc. i in
initio.

3 In Psal. 92.
vltima medium

4 In Psal. 62
in fine.
Eucac. 9.

Psalm. iij.

1. Tim. 6.

quid possumus; victum & tegumentum habentes, his contenti simus: incidit in istorum sacrilegam dicacitatem, & eis, qui sanari nolunt, vocatur insanus. Et sæpe hoc nomen vocetur à desperatis hominibus, trepidat facere, & disse quod omniū fidelissimus & potentissimus medicus imperat

CAP. X.

Lingua subdola hominum, pietati aduersantium, quomodo obstat bene proficientibus in Ecclesia.

1 In Psal. 119.
in medio.

Cum ergo sic homo cœperit disponere se: hoc dicitur incipit, cum cœperit homo Christianus cogitare proficere incipit pati linguas aduersantium. Quicumque illas nondum passus est, nondum proficit: quicumque illas non patitur, conatur proficere. Vult nosse quid dicamus: Incipiat proficere; incipiat velle ascendere, velle contemnere terrena, fragilitatem temporalia, felicitatem sæculi pro nihilo habere, Deum solum cogitare, lucris non gaudere, damnis non contabescere, omnia etiam sua velle vendere, & pauperibus tribuere, & sequi Christum: videamus quemadmodum patitur linguas retrahentium & multa contradicentium; & (quod est grauius) quasi conuulso, à salute auerentium. Qui enim consulit alicui, ad salutem consulit, ad id quod prodest, consulit: ille autem qui consulens, retrahit à salute. Quia ergo videtur habere pallium consulentis, & habet venenum perimentis; lingua eius dolosa dicta est. Ait enim Propheta, Domine, erue animam meam a labiis iniustis, & à lingua dolosa. Quæ est lingua dolosa? Subdola, habens imaginem consulendi, & perniciem nocendi. Isti sunt qui dicunt, Et tu hoc facturus es, quod nemo fecit: & tu solus eris Christianus: Et si ostenderit alios hoc facere, & legentibus Evangelium, ubi præcepit Dominus hoc fieri, & legentibus Actus Apostolorum; illi quid dicunt in lingua subdola & labiis iniquis? Non poteris hoc implere; multum est quod aggredieris. Alij prohibendo deterrere, alij laudando plus premuneri. Quia enim talis est *piorum* vita, quæ iam occupauit mundum: tanta auctoritas Christi est, vt reprehendere iam Christum non paganus audeat: legitur ille qui reprehendi non potest, quod dixit; Vade, vede omnia quæ habes, & distribue pauperibus, & sequere me. Christo contradici non potest; Evangelio contradici non potest; reprehendi Christus non potest: conuertit se lingua dolosa

Psalm. 119.

Matth. 19.

ad laudem prohibentem. Si laudas, hortare. Quare laudo premis? Melius vituperares, quàm dolose laudes. Sed enim dices vituperando: Absit: fœda vita est ista, mala est. Sed quia nosti, cum hæc dixeris, premi te posse auctoritate Evangelica, conuertis te ad aliud dissuadendi genus, vt quando falso, me à vera laude prohibeas: imò laudando Christum, à Christo prohibeas, dicens, Quid est hoc? Ecce illi ferunt, tu non poteris. ² Lingua certè subdola, nihil sic nouit tibi demerere, quò magis subdola est, nisi, Vide ne non possis implere; multum est ad te hoc aggredi. Incipit autem tibi dicere Deus, non potes? quare ille potest? quare alter potuit? Nunquid tu maior es illo senatore? Nunquid tu infirmior es illo aut infirmitudine? Nunquid tu infirmior es femina? Feminae uerunt; uiri non possunt? Delicati diuites potuerunt; pauperes non possunt? Sed ego, inquit, multum peccauit, & multum peccator sum. Numerantur etiam, qui multum peccauerunt, & eo amplius amauerunt, quo plura illis dimissa sunt. Quomodo dictum est in Euangelio; Cui modicum peccatorum, modicum diligit. Cum ergo fuerint ista enumerata, nominatim dicti fuerint homines qui potuerunt; & illa dolosa & dolosa lingua quid dicit? Ecce illi potuerunt, forte tu non poteris. Si aggredieris, deficiet; & melius erat non incipere, quam cœpisse, & defecisse.

Luce 7.

1 In Psal. 119.

in medio.

CAP. XI.

Malitia inter malos viuendum est: & inter omnes Ecclesie inimicos nulli eam magis persequuntur, quàm mali Christiani.

Nam sine dubio, qui repulit linguam istam subdolum, & labiis iniqua à se, incipit proficere: sed adhuc uiuit inter malos, & inter iniquos: nondum est area ventilata. Puta quia triticeum factum est, nunquid iam in horreo est? Adhuc necessè est vt multa palea prematur: & quantum proficit, tantum vitiorum maiora scandala in populo. Nam si non proficiat, non videt iniquitates: si non sit verè Christianus, non videt fictos. Etenim de illa si militudine hoc nos docet Dominus, & de frumetis, & de zizaniis. Cum autem creuisset herba, & fructum fecisset, apparuerunt & zizania, id est, nulli homini apparèt mali,

1 In Psal. 119.

in medio.

Matth. 13.

nisi factus fuerit ipse bonus. Cum enim fueris frumentum
 id est, herba bona de semine bono, filius regni, cum ceperis
 fructum dare: tunc tibi apparebunt zizania. Cum ceperis
 apparere, videbis te inter malos. Velle habes quasi separari a
 malos, & separare ab Ecclesia omnes malos: respondebit tibi
 Domini sententia, Si uide utraque crescere usque ad metellum,
 forte cum uultis eradicare zizania, eradicetis simul & triticum.
 Ex sententia Domini necesse erit parcere zizaniis: ex con-
 sensione Iesu necesse erit uiuere inter zizania. Separare ea non
 potes; tolerare tibi necesse est. Vide quantas plagas in corde pa-
 tiararis, qui corpore & corde integro, inter malos uersaris. Per-
 babis, quicumque profeceritis; probabitis, quicumque iam
 proficitis. Toleranda sunt ergo ista. *Tolerabat* Christus tri-
 ditorem suum, & elegit illum magis ad opus necessarium. Il-
 lius malo magnum bonum operatus est: & tamen inter du-
 decim electus est, ne ipse duodenarius tam exiguus numerus
 esset sine malo. Hoc ad exemplum nostrae patientiae; quoniam
 necesse erat ut inter malos uiueremus. Et quia necesse erat
 malos, siue scientes siue nescientes toleraremus: exemplum
 patientiae praebuit; ne deficias cum ceperis inter malos uiuere.
 Et quia illa schola Christi in duodecim non defecit: quantum
 magis nos firmi esse debemus, cum implemur in Ecclesia ma-
 gna, quae de malorum permixtione praedicta sunt. Neque enim
 uidebat ipsa schola redditum femini Abrahamae, quod erat promissum,
 & ipsam arcam, unde massa, quae implebit horreum, pro-
 cessura est. Quare igitur non, cum triturator, in ea digne paleam
 toleratur, donec ultima uentilatio purgetur? Nam quam
 diu hic est Ecclesia; quam diu gemit triticum inter paleam
 quam diu gemit uasa misericordiae inter uasa irae, facta in con-
 tumeliam; quam diu gemit lilius inter spinas, non deceptus
 Ecclesiae inimici. Qui sunt inimici Ecclesiae? Paganus, Iudeus,
Heresis. Omnibus autem peius uiuunt mali Christiani. Vi-
 uide te quam omnibus peius uiuat mali Christiani? De talibus
 dicit Propheta Ezechiel, quia comparantur sarmentis inutilibus.
 Pone Paganos (ut *taceatur de Iudaeis & Haereticis*) ligna
 esse syluatica extra Ecclesiam: adhuc potest tunc fieri aliquid,
 quomodo de lignis fabrilibus est lignum fabri aptum: & si ad-
 huc nodosum, & curuum, & corticosum, tamen quod doletur,
 ascietur, deplacetur, & possit venire ad aliquam fabricam usus
 humani. De sarmentis autem praecisis, fabri nihil facere possunt.

1 In Psal. 92.
 ante concip.

Math. 13.

Nota.

1 In Psal. 34.
 conc. 1. in
 medio.

1 In Psal. 79.
 con. 2. in fine.

1 In Psal. 30.
 conc. 2. in med.

Ezech. 15.

ea solus expectat, Attende, cum syluatico ligno ubique
 exponatur sarmentum, manens in uite: quia sarmentum dat
 fructum, illud lignum non dat fructum: praeciso tamen sar-
 mento de uite, si comparatur lignum syluaticum, intelligitur
 melius, quia de illo faber aliquid facere potest: haec autem
 non potest, nisi ut foco ministret. *Quid igitur de talibus dicam*
pluribus, nisi quia illi maxime persequuntur Ecclesiam, qui
 inuitiani nolunt bene uiuere: Per hos enim opprobrium ha-
 bet Ecclesia, & ab his grauissimas iniurias sustinet: quando
 iniquantur, quando male uiuere non permittuntur; quando
 in eis uel solo uerbo agitur; ipsi malani in suis cordibus medi-
 tantur, & erumpent occasione requirunt. Et inter multitu-
 dinem illorum uix apparent boni, tanquam grana in area, de
 quibus tunc purgatis horrea replenda sunt Domini. *Postremò*
 inuiso quaedam putatur, cum omnes, Christiani dicuntur, &
 bene uiuunt, & qui male uiuunt; omnes uero caractere
 uiuantur, omnes ad unum altare accedunt, omnes eodem ba-
 ptismo abluuntur, omnes eandem orationem Dominicam pro-
 ferunt, omnes iisdem mysteriis celebrandis intersunt. Quando
 uentur; 7 Cum uenerit uentilator. Ergo modò area in
 de terrarum est: necesse est, ut si proficias, inter iniquos uiuas.
 iniquitate recedere non potes; ab iniquitate recede. Recedat
 iniquitate omnis qui nominat nomen Domini. *Sed ab ipsa*
 nemo se separet, nemo se disungat: triticum es, ferto
 palam, quousque uentiletur. De area uix excutieris, si triticum
 si triticum esses foris ab area, inuenirent te uolatilia, & col-
 lerent te. Adde, quia eo ipso, quo discedis & uolas, paleam te
 de indicas. Et quia leuis eras, uenit uentus, & de sub pedibus
 tuum ablatum es. Qui autem triticum sunt, serunt trititaram;
 uident quia grana sunt: gemunt inter paleam, expectant
 uentilatorum, quem cognoscunt redemptorem.

1 Ibidem còc. 1.
 in initio.

7 In Psal. 79.
 in medio.

1. Tim. 2.

8 In Psal. 139
 in initio.

CAP. XII.

*Ecclesia area est: in ea à bonis perferendi sunt mali, donec
 ueniat tempus uentilationis.*

SED VIDE AMVS ista paulo diligentius: quia cum
 quisque profecerit in Ecclesia, necesse est parietur
 malos in Ecclesia. Sed non eos cognoscit, qui ta-
 li est; quamquam multi mali murmurent aduersus malos.

1 In Psal. 25.
 conc. 1. in fine.

Quomodo facilius vnus sanus fert duos ægros, quam ægroti se inuicem singulos. Itaque hoc præcipimus. Aream Ecclesia huius temporis: sæpe diximus, sæpe dicimus, & palea habet & frumentum. Nemo querat exire totam paleam, tempore ventilationis. Nemo querat tempore ventilationis de rat aream, quasi non velit pati peccatores; ne præter aream uentus, prius ab auiibus colligatur, quam ingrediatur in horreum. Quomodo autem hoc dicamus, attende. Grana quæ cæperint triturrari, inter paleas iam se non tangunt, ita quasi non noceant, quia intercedit palea. Et quicumque longè attendit aream, paleam solam putat: nisi diligentius inuicem nisi manum porrigat, nisi spiritu oris, id est, flatu purgati discernat; difficile peruenit ad discretiorem granorum. Ergo aliquando & ipsa grana ita sunt quasi seiuicta ab inuicem, non se tangunt, ut putet vnusquisque, cum profecerit, quod solus sit. Hæc cogitatio Heliam tentauit, tantum virum, & dixit ad Deum (sicut etiam Apostolus commemorat): Prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt; & ego remansi solus, & querunt animam meam. Sed quid dicit illi responsum diuini? Reliqui mihi septem milia viro- rum, qui non curauerunt genua ante Baal. Non dixit ei, Habes alios duos aut tres similes tibi. Noli, inquit, putare te solū. Alia, inquit, septem milia sunt, & solum te putas? Itaque hoc breuiter præcipimus, vt dicere cæperam, quisquis adhuc malus est, nō putet neminem bonum esse; quisquis bonus est, non putet se solum bonū esse. Tenes hoc, ecce repeto, vide quia dico, Quisquis malus est, interrogans conscientiam suam, & malē sibi renuncians, non arbitretur neminem bonum esse. Quisquis bonus est, non arbitretur se solum bonum esse, & non timeat bonus esse in commixtione malorum; quia venit tempus vt inde segregetur. Ad hoc enim cantamus in Psalmo: Ne comperdas cum impiis Deus animam meam, & cum viris sanguinum vitā meam. Quid enim est, Ne comperdas? Ne simul perdas. Hoc illi dicitur, *quis* verē iudex est, non cōcernens, sed discernens. Nouit enim Dominus, qui sunt eius. Et si grana latent in palea, agricolæ nota sunt. Nemo timeat esse granum etiam inter paleam, non falluntur oculi ventilatoris nostri. Noli timere, ne illa tempestas, de qua in alio Psalmo dicitur, quæ erit in circuitu eius, concernat te cum palea. Certē valida erit tempestas, nolumus tamen granum tollere à parte tritici ad paleam: quia non

Nota.

Vide Ser. 231. de temp.

3. Reg. 19. Rom. 11.

Psal. 25.

1 In Psal. 49. in medio. 2. Tim. 2.

Psal. 49.

bet rusticus cum tridente, sed Deus Trinitas iudex erit. Et tempestas erit illa ventilatio, qua separabitur a sanctis, & a peccatis mundum, a fidelibus omnino simulatio, à piis & cre- ditibus verbum Dei, omnibus contemptor & superbus. Modò in mixtura quædam iacet à solis ortu vsque ad occasum.

1bidem sup.

CAP. XIII.

Inter malos qui in Ecclesia sunt, gemunt boni.

Nisi ergo omni multitudine, id est, in Ecclesia, quæ toto orbeterarum diffusa est, palea est, & frumentū. Palea volat, frumentum manet. Quando palea nostra attenditur, quid dicitur? Ecce quomodo viuunt Christiani: ecce quid faciunt Christiani. Et fit quod scriptum est, Quoniam nomen meum in Ecclesia per vos blasphematur in gentibus. Inique, in aream inspicias, qui totus in palea es; non tibi facile grana mutant. Quare, & inuenies. Vis inuenire? Esto talis. Nam non fueris talis, difficile est, vt nō omnes tales tibi videantur, talis. Quid: an excusare volumus eos, qui male viuunt? Nequam. Sed nec hoc tacere possumus, quòd 2 multi Christiani in Ecclesia peccant: multi flagello à peccato corriguntur, & cæcæ 2 post princip. mandantur, & sanantur: multi omnino aucti, dura ceruice, patientes aduersus disciplinam patris, & ipsam omnino Dei creditatem reculantes, habentes tamen signum Christi, eunt iniquitates, vt non possint nisi recitari inter eos, Quomodo quæ talia agunt, regnum Dei non possidebunt. Non tamen propter hos remanebit Christus sine hæreditate: non propter paleam etiam frumenta interibunt: non propter peccatores, nihil ex illa sægna mitretur in vascula. Nouit Dominus, quis sunt eius. Securus enim promisit, qui nos, antequam scimus, prædestinauit. Quos autem prædestinauit, illos & conseruit: quos autem vocauit; illos & iustificauit: quos autem iustificauit, illos & glorificauit. Peccent quantum volunt deperant: respondeant membra Christi, Si Deus pro nobis, quis contra nos? Sed interim necesse est vt multa perferant frumenta, quæ gemunt inter zizaniam. Sunt grana inter paleam, sunt etiam liliū inter spinas. Quid enim audit Ecclesia? Sicut liliū in medio spinarū, ita proxima mea in medio filiarum. Non dictum est, in medio alienarum, sed, in medio filiarum. O Domine, quomodo consolaris, quomodo confortas? Quomodo terretes? Quid est quod dicitis, Sicut liliū in medio spi-

1 In Psal. 34. cōc. 2. in medio.

Rom. 3.

2 In Psal. 22. cōc. 2 post princip.

Rom. 9.

2. Tim. 2.

Rom. 8.

3 In Psal. 99. in medio.

Cant. 2.

narum, ita proxima mea in medio filiarum? Quas dicitis filias ipsas filias, responderet. Spinæ sunt, propter mores suos: propter sacramenta mea. Vtinam ergo inter gemitus aliorum gemeretur; minus gemeretur. Ille est maior gemitus: Quoniam si inimicus meus exprobrasset mihi, sustinuissem: & si is qui oderat me, (super me magna locutus fuisset) abscondissem me forsitan ab eo. Tu vero homo vanitatis, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos: Quos dulces cibos nobiscum capiunt, qui nobiscum semper futuri non sunt? Quos dulces cibos, nisi, Gustate & videte: quàm dulcis est Dominus? Inter illos necesse est, vt gemamus.

Psal. 45.

Psal. 59.

CAP. XIII.

Qui bonus est, nõ se omnino separet à malis, sed student proficere & malis, & à seipso expellat omne malum.

1 Ibidem
diac.

SED quò se separaturus est Christianus, vt non gemat inter falsos fratres? Quò iturus est? Quid facturus? Solitudinem petet? Sequitur scàndala. Separaturus est se, qui bene proficit: vt nullum omnino hominem patiatur? Quid si & ipsum, atque quam proficeret, nemo vellet pati? Si ergo quia proficit, nullum hominem vult pati; eo ipso, quo non vult aliquem hominem pati, conuincitur quod non profecerit; *nec impleueris*, Sustinentes inuicem, quod ait Apostolus, in dilectione. Non habes quod in te alius sustineat? Miror si non est. Sed ecce non sit. Eò robustior es ad cæteros sustinendos, quod iam non habes, quod in te alij sustineant. Non sustineris; sustinere cæteros. Non possum, inquis. Ergo habes quod in te alij sustineant. Tu deseris res humanas, & fregegisse, vt nemo te viderat. Cui proderis? Tu ad hoc peruenistis, si nullus tibi profuisset? An quia veloces pedes tibi videris habuisse ad transiendum, præcisurus es pontem? Separabo me, inquit aliquis: cum paucis bonis, cù illis mihi bene erit. Nam nulli prodelle impium & crudele est. Nõane hoc docuit Dominus meus? Non enim damnauit seruum, qui interuenit quod accepisset: qui non erogauit. Intelligatur pœna interuersoris, ex parte pigri. Serue nequam & piger, ait Dominus damnans: Non ait: Interuertisti pecuniam meam: non ait, Dedi tibi, & nõ mihi: quod dedi, integrum reddidisti: quia non creuit, quia non erogasti, inde, inquit, te puniam. Auarus est Deus salutis nostræ.

Math. 23.

Ergo

Separabo me, inquit, cum paucis bonis. Quid mihi est bonum habere cum turbis? Bene. Pauci ipsi boni, de quibus sunt eliquati? Si tamen iam ipsi pauci homines boni, & bona cogitatio humana laudabilis, esse cum talibus, qui ceperunt vitam quietam, remoti à strepitu populari, à turbis motis, à magis fluctibus læculi) tanquam in portu sunt. Ergo ibi gaudium illud: Iam ibi iubilatio illa, quæ promittitur: Nondum, sed adhuc gemitur, adhuc sollicitudo tenet. Habet enim alicunde & portus aditum. Si nulla ex parte haberet, nulla in eum nauis intraret. Oportet ergo vt ex aliqua parte pateat. Aliquando autem per eam partem, qua patet, ventus irruit, & vbi scopuli non sunt, naues feracem, collisæ confringunt. Vbi ergo securitas, si nec in portu? Et tamen vtcumque feliciores esse in portu, quàm in aperto, fatendum est, concedendum est, non verum est: tamen si in portu bene sibi applicuerit, non sibi colliditur. Seruati tibi paritatis æquabilitatis, cõstantia charitatis: & quantitate ventus, ex illa parte, qua patet, irruerit; sit tibi cauta defensio. Nam quid dicitur est mihi, qui quis talibus locum præfert, imò seruit fratribus in his, quæ Monasteria dicuntur? Quid dicitur est? Cautus ero; nullum malum aditum. Quomodo nullum malum admittes? Nullum hominem malum, nullum fratrem malum intrantem admitturus es: cum paucis bonis bene mihi erit. Vbi cognoscis, quem non vis excludere? Vt cognoscatur malus, intus probandus est. Quomodo ergo excludis intratum, qui postea probandus est, & probari, nisi intrauerit, non potest? Repelles omnes malos? Dicis enim, & nosti inspicere. Omnes nudis cordibus te veniunt, qui intraturi sunt? Ipsi se non nouerunt; quanto magis tu? Multi enim sibi promiserunt, quod impleuri essent vitam sanctam, in commune habentem omnia, vbi nemo aliquid suum, quibus est vna anima, & cor vnũ in Deum: nulli sunt in fornacem, & creperunt. Quomodo ergo tu cognoscis eum, qui sibi adhuc ignorus est? Excludes malos fratres conuentu bonorum? De corde tuo, qui quis ista dicit, omnes malas cogitationes, si potes, à te exclude. Non intret in cor tuum vel suggestio mala. Non consentio, inquis. Sed intrauit tamen, vt suggereretur. Nam omnes munita corda habere volumus, vt nihil intret, quod malè suggeratur. Vnde autem intret, quis nouit? Et pugnamus quotidie in vno corde nostro.

Monasteria

A. Cor. 4.

Vnus

Vnus homo in corde suo cum turba luctatur. Suggestit auaritia, suggerit libido, suggerit voracitas, suggerit læticia impularis. Omnia suggeruntur; ab omnibus se continet, omnino responderet, & ab omnibus auerfatur: difficile est, vt non ab aliquo feriat. Vbi ergo securitas? Hic nusquam, nisi in sola spem promissorum Dei.

CAP. XV.

Vnaqueque professio, quæ in Ecclesia est, & cautè delaudari, propter malos qui illuc sunt: & non temerè vituperari propter bonos.

Ibidè infra.

Hinc autem falluntur homines, vt vel non suscipiant meliorem vitam, vel temerè aggrediantur: quia & cum laudare volunt *aliquam professionem*, sic laudant, vt non ibi dicant mala, quæ mixta sunt: & qui vituperare volunt, tam inuidio animo & perverso vituperant, vt claudant oculos aduersus bonos: & sola mala, quæ ibi vel sunt, vel esse purantur, exaggerent. Inde fit, vt vnaquæque professio malè laudata, id est, non cautè laudata, cum inuitauerit homines laude sua, *facile vituperetur*, si inueniant illi qui illuc veniunt, aliquos, quales ibi esse non credebant: & offensa à malis, resiliant à bonis. Laudatur vt generaliter dicam, Ecclesia Dei; magni homines Christiani soli Christiani, magna Ecclesia Catholica: diligunt se omnes impendunt sibi quicquid quod possunt: orationibus, ieiuniis, hymnis vacatur per totum orbem terrarum: vna ibi confessione pacis laudatur Deus. Audit forte, qui nescit tacitum esse de commixtis malis; venit *hac* laude inuitatus; inuenit commixtos malos, qui non illi prædicti sunt, antequam veniret: offenditur à falsis Christianis, refugit à veris Christianis. Rursus odiosi, maledici, irruunt in *hanc* vituperationem, Quales Christiani? Qui Christiani? Auari, feneratorales. Nonne ipsi sunt, qui theatra & amphitheatra implent per ludos, & per alia spectacula, qui implent Ecclesias per dies festos? Ebrii, voraces, inuidi, insectatores alterutrum. Sunt *equidem* tales, sed non soli tales. Et iste vituperator cæco animo tacet bonos: & ille laudator incauto animo tacet malos. Si autem sic laudamus in hoc tempore Ecclesiam Dei, quomodo laudant scripturæ Dei: ecce quomodo non dixit, Sicut liliū in medio spinarum, sic

Cant. 1.

proximi

lilia mea in medio filiarum: audit homo, considerat, placet liliū: intrat, adhæret lilio, tolerat spinas. Ita & in clericis, predatores clericorum intendunt ibi bonos ministros, fideles predatores, omnium toleratores, viscera sua impèdentes his qui volunt proficere, non querentes quæ sua sunt, sed quæ Christi. Laudant hæc; obliuiscuntur, quia mixta sunt malis. Rursus sunt, qui reprehendunt auaritiam clericorum, immunditates clericorum, lites clericorum, appetentes res alienas, malos, voraces, iactantes. Et tu inuide vituperas, & tu incaute laudas. Tu qui laudas, dic mixtos malos: tu qui vituperas, vide & bonos. Sic & in illa vita communifratrum, quæ est in monasterio, magni viri sancti, quotidie in hymnis, in orationibus, in laudibus Dei: inde viuunt. Cum lætione illis res est. Laborant manibus suis, inde setransigunt; non auarè aliquid mutant. Quicquid eis infertur à piis fratribus, cum sufficientia, cum charitate vitur. Nemo sibi vsurpat aliquid, quod alter non habeat. Omnes se diligunt, omnes inuicem se sustinent. Nescit qui nescit quid interius agatur: qui nescit quomodo inuento intrante, etiam naues in portu colliduntur. Intrat nisi securitatem sperans, neminem, quem toleret, habiturus: inuenit ibi fratres malos, qui mali inueniri non possent, nisi vituperarentur. Et necesse est vt primò tolerentur, ne forte corripiantur. Nec excludi facile possunt, nisi prius fuerint tolerati. Sic fit ipse intolerandæ patientiæ. Quis me huc querebat? ego putabam quia charitas esset hic. Et paucorum hominum molestia irritata, dum nõ perseverauerit implere quod vouit, desertor tam sancti propofiti, & reus voti non redditi. Iam cum inde exierit, fit & ipse vituperator, & maledicus: & in ea sola, quæ quasi se pati non potuisse asseuerat, & aliquid verum. Sed vera malorum toleranda sunt, propter societatem bonorum. Dicit illa Scriptura, Væ his, qui perdidit Ecclesiam. Et quod est amplius; ructat indignationes, maximum odorem, vnde absterreat intratores: quia ipse, cum inuideret, perdurare non potuit. Quales illi? Inuidi, litigatores, neminem sustinentes, auari. Ille illud ibi fecit; & ille ibi fecit. O male, quare races bonos? Quis tolerare non potuisti, iactas: qui te malum tolerauerat, taces.

Philip. 2.

Eccle. 2.

CA P.

Ista scriptura exponitur: Duo erūt in agro, vnus assumeret & vnus relinqueretur, &c.

IAM verò, quia in quocunq; genere vitæ, quod habet
quam professionem, non omnes inueniuntur probi, non
omnes inueniuntur reprobi, ex hoc apparet, quia de quibusdã
hominum generibus, quæ per similitudines in Euangelio præ
posita audiuimus, sic concluditur: Vnus assumeretur, & vnus re
linqueretur. Assumeretur bonus, relinqueretur malus. Videtur autem
in agro: eadem professio est, sed non idem eor. Professionem
vident homines: cor nouit Deus. Quodlibet ergo ager signifi
ficet, vnus assumeretur, & vnus relinqueretur. Non quàm dimidi
pars assumeretur, & dimidia relinqueretur: sed genera hominum
duo. Et si aliud eorum sit in paucis, aliud in multis; vnus assu
metur, & vnus relinqueretur: hoc est, vnum genus assumeretur
& alterum relinqueretur. Sic in lecto, sic in molendino. Expecta
foras, quid ista sint: vides recta esse, & similitudinibus quibus
busdam inuoluta. Potest mihi aliud videri, alteri aliud. Se
neque ego, quod dixero, præscribo alteri ad meliorem intel
lectum, nec ille mihi: an vtrumque accipiendum sit, si vtrum
que cum se concordat. Videtur enim in agro laborare, qui
præsumt ecclesie; sicut Apostolus dicit: Dei agricultura, Dei
ædificatio estis. Nam & architectum se dixit, cum dicit: Vt sapi
piens architectus fundamentum posui. Et agricolam, quod
dicit: Ego plantauit, Apollo rigauit, sed Deus incrementum dedit.
In molendino ergo duas dixit, non duos. Credo quòd hæc fi
gura ad plebes pertineat: quia præpositi regunt, plebes reguntur.
Et molendinum puto dictum mundum istum: quia tota
quodam temporum voluitur, & amatores suos conterit. Sunt
etiam qui de mundi actionibus non recedunt: sed tamen & ibi
alii bene operantur, alij malè. Alij sibi faciunt amicos de manu
mona iniquitatis, à quibus recipiantur in tabernacula æterna;
quibus dicitur, Esuriui, & dedistis mihi manducare. Alij illa
negligunt, quibus dicitur, Esuriui, & non dedistis mihi
manducare. Proinde quia de his, qui versantur in negotiis &
operibus huius mundi, alij diligunt benefacere indigentibus,
alij negligunt; tanquam de duabus in molendino, vna assu
metur, & vna relinqueretur. Lectum autem positum arbitror pro
quiete: quia sunt, qui neque actiones mundi pati volunt, sicut

rogari homines, habentes domos, familias, filios: neque ali
in Ecclesia agunt, sicut præpositi, velut in agricultura
tratos: sed velut ad hæc infirmi, secedunt ad otium, & quieti
diligunt, veluti memores infirmitatis suæ, non se com
munes magnis actionibus, & quodammodo in strato infir
mitatis suæ rogantes Deum. Et hæc professio habet bonos, ha
sctos. Proinde etiam ex his vnus assumeretur, & vnus relin
quitur. Ad quamcunq; ergo professionem te conuerteris,
pateati fictos: alioquin si te non paraueris, inuenies quod
operaberis; & deficiet aut perturbaberis.

CAP. XVII.

*in congregatione & boni sunt & mali: si boni malos
corrige non possunt, tolerant necesse est.*

NON tamen dixi omnem hominem esse fictum; sed dico
Nomen professionem habere fictas personas: sunt Chri
stiani, sed sunt & boni. Quasi plures malos vides, quia
sunt, & te ad grana peruenire non permittunt. Sunt ibi
falsæ, accede, tenta, excute, adhibe oris iudicium. Inuenis
falsas, indisciplinatas. Nunquid ideo sanctimonium
mendandum est? Multæ non stant in domibus suis, cir
cumstant domos alienas, curiosè agentes, loquentes quæ non
conueniunt, superbæ, linguaræ, ebrioscæ. Et si virgines sunt, quid
deest integra caro, mente corrupta? Melius est humile con
genium, quàm superba virginitas. Si enim nuberet, non habe
rent frenum, unde extolleretur: & haberet frenum quo regere
tur. Sed nunquid propter virgines malas, damnatur sumus &
falsas, & corpore, & spiritu? Aut propter istas laudabiles,
tam illas fictas & improbandas laudare cogemur? Vndique
assumeretur, & vnus relinqueretur: 2 quia, ut dixi, in omni
congregatione multitudinis, necesse est vt inueniantur mali &
falsi. Deus enim, qui nouit exercèdos nos, miscet nobis & non
seleuaturos; aut certè ita simulatos, vt nec inchoauerint, in
operoseuare debeant. Nouit enim necessarium esse nobis,
stramus malos, & proficiat quod boni sumus. Diligamus
amicos, corripiamus, castigemus, excommunicemus, cura
actione à nobis etiam separemus. Vide enim quid dicat
Apostolus: Si quis autè nõ obaudit verbo nostro, per epistolam
notate, & nolite committere cum eo. Sed nec subrepat
sibi

1 In Psal. 36.
cõc. 1. in init.

Math. 24.

1 In Psal. 99.
prope finem.

1. Cor. 3.

Nota.

Luc. 16.

Math. 24.

1 In Psal. 54.
ante medium.

1 Thess. 3.

tibi ex hoc iracundia, & turbet oculum tuum: Non, inquit inimicum cum exiliteris, sed corripite vt fratres, vt erubescat. A quo indixit separationem, non praecidit dilectionem. Quod enim patet de luxurioso filio facturus es? Non castigabis, verberabis? Seruum & ipsum tuum si in male viuentem videris, non poena aliqua, non verberibus refrabis? At hoc, fiat: ad mittit Deus; imo reprehendit, si non fiat; sed animo dilectionis fac, non vitiorum. Vbi autem potentiores aliquos inuitos passus fueris, vbi tibi nec corrigere disciplina licet, in fortiter etiam monere aut praecipere; tolera, securus tolera: aut Euangelium, quomodo in eo lectum est, Beati eritis cum vobis persecuti fuerint homines, & dixerint aduersum vos omnia mala, mentientes propter nomen meum. Et ibi addidit propter quid, ne merito tuo accipias maledicta, non causa iustificationis Dei. Non enim qui maledictus fuerit, iustus est; sed qui iustus est, & iniuste maledicitur: & si iniuste maledicitur praemium illi redditur. Propterea itaque securus extendit dilectionem vsque ad inimicos. Qui forte pertinent ad gubernationem tuam, vindica, coere cum dilectione, cum charitate attendens salutem aeternam, ne, cum parcis carni, anima pereat. Fac hoc, & multos passurus es, in quos non potes exercere disciplinam; quia non pertinent ad iura gubernationis tuae.

CAP. XVIII.

Qui videt se nihil prodesse alijs, vult auolare: & quia non potest, infirmus esurit: vult manducare, & non habet.

Conatur ergo aliquis pius, & rectus homo, plerumque corrigere homines distortos, prauos, pertinentes quidem vitam suam; sed in quibus deficit omnis humana industria & vigilantia: si corrigere & emendare non potest, pati necesse est. Et qui corrigi non potest, tuus est; aut consortio generis humani, aut plerumque ecclesiasticae communionis. Intus est quid facies? quo ibis? Quo te separabis, vt ista non patiaris? Sed adesto, loquere, exhortare, blandire, minare, corripe. Fecit inquis, omnia; quicquid virum habui, impendi, & expressi nihil me video profecisse: omnis opera insumpta est; dolorem remansit. Quomodo ergo requiescet cor meum a talibus, nisi vt dicam, Quis dabit mihi pennas sicut columbae, & volabo & requiescam? Columbae molestiis quaerit auolationem, sed non

admittit dilectionem. Columba enim pro signo dilectionis amittit, & in ea gemitus amatur. Nihil tam amicum gemiti- quam columba; diu nocturne gemit tanquam hic posita; gemendum est. Quid ergo dicit iste dilector? Conuitia amicum ferre non possum, strident, rabie feruntur, accendunt iracundia, in ira adumbrant me. Prodesse illis non possum: non requiescam alicubi ab eis separatus corpore, non amore me conturbetur ipsa dilectio. Verbis meis & colloquio prodesse non possum: orando pro eis forsitan prodero. Conuicta homines, sed plerumque ita ligantur, vt volare non possunt. Fortè enim non ligantur visco, sed ligantur officio. Si non ligantur cura & officio, & suos deserere non possunt, dicitur Apосто-lo, Optabam a dissolui, & esse cum Christo. Multo magis optimum: manere in carne, necessarium propter Columbae delicata, religata affectu, non cupiditate, volare poterat propter implendum officium, non propter parium officium. Dicit enim & alibi: Nunc viuimus, si vos statis in domino. Quicunque firmi & perfecti sunt ex Euangelio, & adant gratia Dei, non hic viuunt, nisi propter alios in gratia confirmandos. Nam vita eorum in saeculo eis iam non est necessaria. Sed quia dispensatio eorum alijs necessaria est, fit in quod ait idem Apóstolus; Concupiscentiam habens dissoluta esse cum Christo. Multo enim, inquit, magis optimum: manere autem in carne necessarium propter vos. Quamquam illud fidelium dispensatorum animos non solum conioletur, sed turbaret plurimum in laboribus abundantius perferendis, & sentiant ex illis alios proficere. Quando autem videt homo dispensatione sua, ex laboribus suis, ex praedicatione sua & inuicem communita, non proficere homines; quasi infirmatur egestate vita hominis illius. Verè miserabilis egestas & fatigatio: quandoquidem eos quos Domino lucratur, quodammodo manducat Ecclesia. Quid est madauca? In corpus suum madauca. Quicquid enim madaucamus, in corpus nostrum traiecit. Hoc agit Ecclesia per sanctos. Esurit, quos lucrari vult, & quos lucrata fuerit aliquo modo, manducat quodammodo: quos personam gerebat Petrus, quando ei de caelo submissus & dicitur, plenus omnibus, animalibus, quadrupedibus, reptilibus, & volatilibus; quibus generibus omnes gentes significatur. Praefigurabat Dominus Ecclesiam, quod ipsa omnes gentes erat transfiguratura, & in corpus suum conuersura; & ait

Petru,

In Psal. 102. in medio.

Matth. 5.

Philip. 4.

In Psal. 30. conc. t. ante medium, t. Thessa. 3.

Philip. 4.

In Psal. 54. ante inmedium.

Vide Ho. 41. Interquin. 6.

Act. 10.

Psal. 54.

Vide in Psal. 11. in medio.

Matth. 16.

Petro, *Maſta & manduca*. O Eccleſia, hoc eſt, Petre (qui per hanc petram, ait, ædificabo Eccleſiam meam) *maſta manduca*. Prius *maſta*, & ſic *manduca*. Occide quod ſunt fac quod eſt. *Quid eſt enim maſtare, & manducare?* Occide in eis, quod erant, & in ſua viſcera aſſumere. Diſſuſiſti Petragano ſacrilegia; occidiſti quod erat: dato ſacramento Chriſti incorporati Eccleſiæ, manducaſti.

1 In Pſal. 103. conc. 3. ante medium.

CAP. XIX.

Eccleſia eſuriens, vult multos manducare; & paucos inueniens quos manducet, rogat Deum vt cauſam ſuam diiudicet.

1 In Pſal. 103. In medio.

Quomodo ergo Petrus, id eſt, Eccleſia maſtat & manducat, niſi quia in Eccleſiæ corpus nemo intrat, niſi prius occiſus? Moritur quod fuit, vt fit quod non fuit. Alioquin non occiditur, & non manducatur ab Eccleſia, eſſe in numero populi poteſt, qui videtur oculis humanis; in numero autem populi qui cogniti Deo eſt, de quo dicit Apoſtolus, Non Dominus qui ſunt, eius; non poteſt eſſe, niſi manducatus. Vnitaliquis Paganus, *Mabumeranus vel Indus*: adhuc in illi idololatria viuunt; inferendus eſt membris Chriſti. Vt inferatur neceſſe eſt manducatur: ſed non poteſt manducari ab Eccleſia niſi primò maſtetur. Renunciet ſæculo, tunc maſtatur. Credit in Deum, tunc manducatur. *Hoc modo* omnes credentes maſtat & manducat Petrus: quia Petrus petra, petra Eccleſia.

2 Tim. 2.

2 In Pſal. 103. 66. 1. in iuit.

Nōne de Petro ſcriptum eſt, antequam illi diceret Deus, Maſta & manduca; quod, cum eſuriret, voluit guſtare? Et ille eſuruit & eſurit Eccleſia, eſurit corpus Chriſti, homo ille vbiq; diſſuſus, cuius caput ſurſum eſt, membra deorſum. Sed quomodo ſunt, qui modo maſtantur, qui manducantur? Pauciſſimi inueniunt omnes, qui proficiunt, & qui cæleſti illi ciuitati in gemiſcunt, qui peregrinationem ſuam norunt, qui viam tenent, qui in deſiderio terræ illius ſtabiliſſimæ ſpem tanquam ancoram præfixerunt: quia hoc genus hominum, quod alioſtudet in Eccleſia manducare, hoc eſt, corrigere, ſine conuerſione, & lucrari; hoc ſemen bonum, hoc frumentum Chriſti inter zania propterea plurimum gemit: & hoc donec veniat tempus meſſis, id eſt, vſque in finem ſæculi. Quare gemit? Quia eſurit, quia rariſſimos inuenit quos ſæculo maſtat, quos Deo manducet.

3 In Pſal. 41. In iuitio.

gemens ergo hoc genus hominum, tanquam frumentum in inter zania; id eſt, inter malos homines, inter dolofos & ſeductores, aut ira turbulentoſ, aut inſidiis venenatoſ, circumſpiciens cum illis eſſe ſe tanquã in vno agro per totum mūdum, tanquam pluuiam extipere, pariter perſari; pariterque ſecum ad vitam nutrire, habere ſimul iſta communia dona Dei malis bonisque cōceſſa cōmuniter ab illo qui facit ſolem ſuum oriri per malos & bonoſ, & pluit ſuper iuſtoſ & iniuſtoſ: videns quoque quanta cum malis, à quibus quandoque ſeparandum eſt, nunc habeat communia; æqualiter naſci, eandem conditionem generis humani forſi, pariter mortalia ferre corpora, mul vt luce, fontibz, fructibz, proſperitatibz atque aduſitatibz ſæculi, ſive fame, ſive abundantia; ſive pace, ſive bello, ſive ſalute; ſive peſte: vidēs, inquam, quanta habeat communia cum malis, cum quibus tamen non habet cauſam cōmunionem: merito erumpat in hanc *Pſalmiſta* vocem: Iudica me Deus, & diſcerne cauſam meam, de gente nō ſancta. *Tanquam dicit*: Non timebo iudicium tuum, quia noui miſericordiam tuam. Nunc interim in hac peregrinatione nondum diſceris locum meum; quia ſimul cum peccatoribus ſum, cum tantis viuo vſque ad tempus meſſis. Nondum diſceris plurimum meam, nondum diſceris lucem meam: diſcerne cauſam meam: Diſter inter eum qui in te credit, & eum qui in te non credit. Par vtriuſque infirmitas eſt, ſed diſpar conſcientia: par dolor, ſed diſpar deſiderium. Deſiderium impiorum peribit: de deſiderio autem noſtro niſi certus eſſet pollicitor, dubitare deberemus. Finis deſiderij noſtri, ipſe proxiſtor. Scipſum dabit, quia ſeipſum dedit. Scipſum dabit immortalibus immortalem, quia ſeipſum dedit mortalibus mortalem. *Quando immortalẽ dabit? Cum vltimum iudicium venerit. Epiſteſpluribus deſiderium corporis ſui, dicentis & obſecrantis, Iudica me Deus, & diſcerne cauſam meam, de gente non ſancta.*

Matth. 2.

Pſal. 41.

CAP. XX.

Quod duo ſunt iudicia Dei: alterum occultum, alterum manifeſtum.

Duo autem iudicia inſinuantur per ſcripturas, ſiquis aduertat: vnum occultum, alterum manifeſtum. Occultum agitur, de quo Apoſtolus Petrus dicit, Tempus eſt, vt per-

1 In Pſal. 119. in iuitio.

1. Pet. 4.

vt iudicium incipiat à domo Domini. Occultum itaque iudicium est pœna, qua nunc vnusquisque hominum, aut exercetur ad purgationem, aut admonetur ad conuersionem: aut contemperit uocationem & disciplinam Dei, excœtatur à damnatione. Iudicium autem manifestum est, quo uenturus est Dominus iudicare uiuos & mortuos, omnibus fatentibus eum esse, à quo & bonis præmia, & malis supplicia tribuentur. Sed tunc illa confessio, non ad remedium malorum, sed ad euersionem mulum damnationis ualebit. De his duobus iudiciis, vno occulto, alio manifesto, videtur mihi Dominus dixisse, vbi ait: **Qui in me credit, transiet de morte ad vitam; nec in iudicium ueniet: in me credit, scilicet manifestum.** Nam hoc, quod transiit de morte ad vitam per nonnullam afflictionem, qua flagellatus est, non contemnentibus. **Qui dulcedinem sapientiæ & iustitias utcumque sentire cœperunt, nouerunt quod dico: quia pœna est tantummodo à facie Dei separari.** **Qui autem non dulcedinem non gustauerunt, si nondum desiderant Dei faciem; timeant vel ignem: supplicia terreant, quem præmia non uoluerunt.** Vile tibi est quod Deus pollicetur: contemnitur ad minatur. Veniet dulcedo præsentiaris: non mutaris, non mutaris, non suspiras, non desideras. Aplexaris peccata tua, delicias carnis tuæ, stipulas ad te congeris: ueniet ignis. Ignis in conspectu eius exardebit. Non erit iste ignis, sicut focus in conspectu eius manum mitto in focum tuum: facies, ne ardeat manus tua; ne ardeat ad tempus membrum tuum, non semper in tempore futurum. Minatur ergo inimicus tam leue malum, facis malum: minatur Deus æternum malum, & non facis malum: Ad malum faciendum nec minatur te compellere debent: à bono faciendo nec minatur te terrere debent. Minis in Dei, minis æterni ignis prohiberis à malo; inuitaris ad bonum. Vade piger, nisi quia non credis?

haec omnia occultus Deus pati uoluit. Veniet autem manifestus, & non silebit: & ignis ante eum præbit. Timeamus proinde, & modo mutemur, & tunc non timebimus. Ignem timeat: auro quid facit? Est autem nunc in tua potestate: si facias: ne illud, quod & te nolente uenturum est, non coram experiaris. Si enim possemus facere, ut dies iudicij non ueniret: puto quia nec sic erat malè uiuendum. Si non ueniret dies iudicij, & sola peccatoribus immineret separatio à facie Dei: in qualibet essent affluentia deliciarum, non uidentes quod creati sunt, & separati ab illa dulcedine ineffabilis uultus Dei: in qualibet æternitate & impunitate peccati, plangere se non uentent. Sed quid loquar, aut quibus loquar? Hæc amantibus facienda est, non contemnentibus. **Qui dulcedinem sapientiæ & iustitias utcumque sentire cœperunt, nouerunt quod dico: quia pœna est tantummodo à facie Dei separari.** **Qui autem non dulcedinem non gustauerunt, si nondum desiderant Dei faciem; timeant vel ignem: supplicia terreant, quem præmia non uoluerunt.** Vile tibi est quod Deus pollicetur: contemnitur ad minatur. Veniet dulcedo præsentiaris: non mutaris, non mutaris, non suspiras, non desideras. Aplexaris peccata tua, delicias carnis tuæ, stipulas ad te congeris: ueniet ignis. Ignis in conspectu eius exardebit. Non erit iste ignis, sicut focus in conspectu eius manum mitto in focum tuum: facies, ne ardeat manus tua; ne ardeat ad tempus membrum tuum, non semper in tempore futurum. Minatur ergo inimicus tam leue malum, facis malum: minatur Deus æternum malum, & non facis malum: Ad malum faciendum nec minatur te compellere debent: à bono faciendo nec minatur te terrere debent. Minis in Dei, minis æterni ignis prohiberis à malo; inuitaris ad bonum. Vade piger, nisi quia non credis?

CAP. XXI.

Iudicium futurum, in quo vnusquisque reddetur secundum opera sua, est pertimescendum.

Exeat ergo vnusquisque, qui in corpore Christi est, cor in se habet immolatum; & videat quid ibi fides teneat. Si credimus futurum iudicium, bene uiuamus. Tempus misericordiæ nunc est:

Ioan. 1.

Ioan. 3.

Sapient. 12.

3 In Psal. 40
post princip.

438 DE CHRISTO ET ECCLESIA
 tempus iudicij tunc erit. Nemo sibi ad impunitatem
 dicitur de misericordia Dei. Homines enim quando iudicantur
 aliquando victi misericordia, faciunt contra iustitiam, & videtur
 in eis esse misericordia, & non esse iudicium. Aliquando
 vero rigidius tenentur, perdunt misericordiam, & iudicantur
 Deus autem nec in bonitate misericordiz perdit iudicij severitatem;
 nec in iudicando eam seueritatem, amittit misericordiam
 bonitatem. Si ergo per tempora distinguamus hæc duo, for
 inuenimus modò tempus esse misericordiz; futurum autem
 tempus iudicij. Quomodo est primò tempus misericordiz?
 Primò in Deo cõsidera, vt & tu, quantum ipse tibi donauerit
 in ieris patrem. Neque enim arroganter dicimus, patrem nos
 strum nos debere imitari, quandoquidem Dominus ipse, vn
 cus Dei filius, ad hoc nos hortatur dicens, Estote sicut pater vester
 celestis: & cum dixerit, Dilecti in iniucos vestros, orate pro illis
 qui vos persecuntur; vt & is, inquit, filij patris vestri, qui in
 cælis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, &
 pluit super iustos & iniustos. Ecce misericordia. Quando videtur
 deus iustos & iniucos eundem solem intueri, eandem lucem
 capere, eosdem fontes bibere, eadem pluuia saginari, iidem
 fructibus terræ repleri, similitur aërem illum ducere, habere
 æqualiter bona mundi; nolì putare inuisum esse Deum, quò
 dat ista æqualiter iustis & iniustis. Misericordia tempus esse
 nondum iudicij. Nisi enim primò Deus per misericordiam
 parceret, non inueniret quos per iudicium coronaret. Est ergo
 misericordiz tempus, quando patientia Dei ad pœnitentiam
 adducit peccantes. Audi Apostolum dicentem vtrumque tem
 pus; & distingue & tu. Existimas autem, inquit, ò homo, qui
 iudicas eos, qui faciunt ea, & eadem agis; quoniam tu effugis
 iudicium Dei? Sed qui hoc dicit? Non enim vni homin
 dicit, sed generi humano. Talia dicebat se committere multa
 mala quotidie, & tamen viuere, nihil mali sibi contingere; &
 putabat aut dormire Deum; aut res humanas non attendere;
 aut amare facta hominum mala. Tollit istam cogitationem de
 corde, sed bene intelligentibus. Quid ergo ait? Existimas
 ò homo, qui iudicas eos qui talia agunt, & facis ea; quoniam tu
 effugas iudicium Dei? Et quæsi diceret, Quare facio tanta
 mala quotidie, & nihil mali mihi contigit? secutus ostendit
 illi tempus misericordiz. An diuitias benignitatis, & patienti
 & longanimitatis eius cõtemnis? Et verè quia hoc cõtemnebat

Et Math. 5.

Rom. 8.

sed

secit illum sollicitus. Ignoras, inquit, quoniam benignitas
 ad pœnitentiam te adducit? Ecce tempus misericordiz.
 scirem hoc ille semper putare futurum, quomodo secu
 rum terruit? Tu autem, inquit, secundum duritiam cordis
 cor impœnitens, theaurizas tibi iram in die iræ & reue
 nis iusti iudicij Dei, qui reddit vnicique secundum ope
 ra. Nunquid ideo iudicium Dei tantummodo formidan
 est, & non amandum? Formidandum malis propter pœ
 niam, amandum bonis propter coronam. Quia ergo terruit
 os Apostoli in hoc testimonio quod commemorauit; audi
 ipse dat bonis de iudicio. Se ipsum ponit & dicit, & ostē
 dunt ipse in se tempus misericordiz; quia nisi & ipse inueni
 tempus misericordiz, qualem illum inueniret in iudicio?
 Iphemum persecutorem, iniuriosum. Sic enim dicit, &
 amandam tempus misericordiz, in quo modò fuit: Qui
 fui, inquit, blasphemus, & persecutor, & iniuriosus; sed
 misericordiam consecutus sum. Sed fortè ipse solus consecutus
 misericordiam. Audi quomodo nos erigat, Vt in me, inquit,
 ostenderet Christus Iesus omnem longanimitatem, ad infor
 mationem eorum qui credituri sunt illi in vitam æternam,
 quid est, Vt in me ostenderet omnem longanimitatem? Vt
 quisque peccator aut sceleratus videret quia Paulus
 cepit veniam; & non de se desperaret. Ecce ostendit se;
 & alios. Vbi? In tempore misericordiz. Audi in tem
 pore iudicij quid dicat de bonis. Iterum dicens de se, & de
 aliis, primò misericordiam consecutus est. Quare? Quia fuit
 blasphemus, & persecutor, & iniuriosus. Venit Dominus vt
 parceret Paulo, non vt redderet. Nam si reddere vellet, quid
 ostendit quod redderet peccatori, nisi pœnã & supplicium?
 soluit reddere pœnam, sed donauit gratiam. Audi quia ille
 nonauit, tenet Dominum etiam debitorem. Inuenit eum
 autorem tempore misericordiz, tenet debitorem tempore
 iudicij. Quomodo hoc dicit, vide. Ego enim iam immolor, &
 tempus resolutionis meæ proximum est. Bonum cer
 ten certavi, cursum consummaui, fidem seruaui. Hoc tem
 pus misericordiz. Audi de iudicio. De cætero superest mihi
 bona iustitiz, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus
 dicit. Non dixit, donabit, sed, reddet. Quando donabat, mi
 serors erat: quando reddet, iudex erit. Sed donandò delicta,
 reddendò coronam; tibi misericordiam consecutus sum.

Nota.

1. Tim. 6.

1. Tim. 6.

Misericors ergo Dominus primò; hic autem reddet misericordiam iustitiae. Vnde reddet? Quia iustus iudex est. Quia iustus iudex: Quia bonum certamen certauit, cursum conuenit, fidem seruaui. Ideo iustus non potest nisi coronari. Inuenit enim ista, quae coronaret. Antea verò quid inuenerat? Qui prius sui blasphemus, & persecutor. Ista donauit, illa coronauit. Donauit haec tempore misericordiae; coronauit illa tempore iudicij. Sed nunquid solus Paulus hoc meruit? Hoc enim dixeram, quomodo in illo testimonio terruit; sic in isto exerxit, cum dixisset, Reddet mihi in illo die iustus iudex; Non solum mihi, inquit, sed & omnibus qui diligunt manifestationem & regnum eius. Ergo quoniam habemus tempus misericordiae, non nobis blandiamur, non nos dimittamus, non dicamus, Semper parcat Deus. Ecce feci heri, & pepercit Deus facio & hodie; & parcat Deus: faciam & cras; quia parcat Deus. Attendis ad misericordiam; & non times iudicium? Aut quomodo praedicatur ut timeatur, non est venturus ut iudicet. Venturus est, venturus est, inquam: timeamus illum, & sic viuamus, ut ad dexteram illius inueniamur. Venturus est enim ut altos ponat ad sinistram, alios ad dexteram. Etenim non illud faciet ipse quomodocumque, ut erret fortè in hominibus, ut qui ad dexteram ponendus est, ad sinistram ponatur, aut qui ad sinistram debet stare, errante Deo ad dexteram ponatur. Non enim potest errare, ut ibi ponat malum, ubi ponere debet bonum: nec ibi ponet bonum, ubi debet ponere malum. Si errare non potest, nos erramus, si non times: si autem timeuerimus modò, quod tunc timeamus, non habebimus.

CAP. XIII.

In eo quod Deus nunc misericors est, & post iustum erit iudicio; debet homo iustus ipsum imitari.

1 In Psal. 32.
Ecc. 1. in fine.

Misericordiae itaque tempus modò est, iudicij tempus post erit. Vnde est misericordiae tempus? Vocat modò auctoris Deus, donat peccata conuersis. Patiens est super peccatores, donec conuertantur. Quandoque conuersi fuerint; praeterita obliuiscitur, futura promittit. Hortatur pigros consolatur afflictos, docet studiosos, adiuuat dimicantes, neminem deserit laborantem & exclamantem ad se: donat vnde sit sacrificetur, ipse tribuit vnde placetur. Magnum misericordiae tempus

non nos transeat. Venturus est iudicium. Erit & Sap. 1. pernitentia, sed iam infructuosa. Dicent intra se poenitentia agentes, & praerangustia spiritus gementes. Certè ista non sunt in libro Sapientiae: Quid nobis profuit superbia, obliuiscuntur iactantia quid consulit nobis? Transierunt omnino iniqua vmbra. Modò dicamus, Transierunt omnia tantum vmbra. Modò fructuose dicamus, Transierunt; ne tunc dicamus infructuose, Omnia transierunt. Hoc est ergo tempus misericordiae, erit & iudicij. Ne putes autem quia ista à se sunt in Deo aliquo separari modo. Videntur enim sibi aliquid contraria, ut qui misericors est, non seruet iudicium: iudicij tenax est, obliuiscatur misericordiam. Omnipotens est Deus, nec in misericordia amittit iudicium, nec in iudicio misericordiam. Miferetur enim, considerat imaginem suam, fragilitatem nostram, errorem nostrum, cæcitate nostram, & vocat: & conuersis ad se donat peccata, non conuersos non donat. Misericors est, & iustus. Nunquid autem iudicium amittit, aut non debuit iudicare inter conuersos & non conuersos? An tibi iustum videtur, ut conuersos & non conuersos aequaliter habeantur, ut eo modo suscipiatur conuersus inueniens, humilis & superbus? Ergo habet & iudicium in misericordia. Rursus in illo iudicio habet misericordiam, quos vti que quibus dicitur est, Esuriui & dedistis mihi manducare. Etenim dicitur in quadam epistola Canonica, Iudicium enim sine misericordia illi qui non fecit misericordiam. Beati, inquit, misericordes, quoniam ipsorum miseribimus. Ergo in illo iudicio erit & misericordia, sed non sine iudicio. Si enim non in quemlibet, sed in eum erit misericordia, qui praerogauit misericordiam: & ipsa misericordia iusta est, quia consula non erit. Misericordia est certè ut dimittantur peccata; misericordia est, ut tribuatur vita aeterna. Vide ibi dilectum, Dimitte & dimittetur vobis: date & dabitur vobis. Si non dedit recessisset ad iudicio, non diceret, In qua mensura mensuratis, in ea remetietur vobis. Audistis quem ad modum exhibuit Deus misericordiam & iudicium. An fortè ad Deum pertinuit; ad hominem non pertinuit? Si ad hominem non pertinuerit, non diceret Dominus Pharisaeis, Relinquitis gratiam legis, misericordiam & iudicium. Ergo pertinent ad te homo, misericordia & iudicium. Ne putes quòd ad te misericordia

Math. 5.
Iacobi 2.

Math. 5.

Math. 6.

Math. 25.

ricordia pertinet, iudicium autem non ad te pertinet. Quando audis causam inter duos, quorum duorum vnus est uerus & alius pauper: & contingit, ut pauper habeat causam malam, diues autem bonam. Iam si tu non es eruditus in regno Dei, uideris tibi bene facere, si quasi pauperem miseratus abscondas & contegas iniquitatem illius, & uelis eum iustificare, & quasi causam bonam habere uideatur. Et si reprehensus fueris, quòd male iudicasti, quasi de misericordia responderis Noui, & ego scio: sed pauper erat, misericordia ei debebatur. Quomodo tenuisti misericordiam, & perdidisti iudicium? Et quomodo, inquis, si tenerem iudicium, non amitterem misericordiam? Pronunciare aduersus pauperem, qui, unde redderet, non haberet: Aut si haberet, cum reddidisset, unde postea uiueret, non inueniret? At tibi Deus, Ne accipias personam pauperis in iudicio. Ceterum facile est, ut admoneam personam diuitis non accipere. Hoc omnis homo uidet, atque uult placere Deo, si personam pauperis in iudicio accipiat, & dicat, Fauis pauperi. Imò teneres utrumque, & misericordiam & iudicium. Primò, qualem misericordiã fecisti in eum, cuius iniquitati fauisti: Ecce, sacculo pepercisti, cor percussisti; pauper iste iniquus remansit, & tanto iniquior, quanto te quasi hominem iustum suere uidet iniquitati suæ. A te remansit iniuste adiutus; à Deo recessit iuste damnandus. Qualem misericordiam præbuit ei, quem iniustum fecisti? Ecce crudelior inuenieris, quàm misericordior. Quid ergo, inquis, facerem? Iudicare primò secundum causam: argueres pauperem, flecteres diuitem. Alius est iudicandi, alius petendi locus. Quando re ille diues uideret tenuisse iustitiam, non erexit illi iniqui pauperis ceruicem, sed pro merito peccati sui obiturgasse te iuste: nõnne flecteretur ille potius ad misericordiam petenti, qui lætus redditus erat, te iudicante? *Nõnne exultaret, si probaueris & iustitiã diligere, & odisse iniquitatem?* Omnis enim, qui rectè arguit peccatorem, quid aliud, quàm non uult eum esse peccatorem, sed iustum? Odit ergo in illo, quod & Deus odit; ut perimatur quod homo fecit, & liberetur quod Deus fecit. Peccatorem quippe homo fecit: ipsum autem hominem Deus. Et duo ista nomina, cum dicimus, homo peccator, non utique frustra dicuntur. Quia peccator, corripit: & qui homo est, miserere. Nec omnino liberabis hominem, nisi eum

3 In Epist. ad Galat. 4. cap. Hinc locum citat Beda.

Leuit. 19.

corruptus fueris peccatorem. Huius officio omnis inuigilat diuina, sicut cuique regenti apta & accommodata est: non solum Episcopo regenti plebem suam, sed etiam pauperi regenti suam suam; diuiti regenti familiam suam; marito regenti uirgum suam; patri regenti prolem suam; iudici regenti provinciam suam; regi regenti gentem suam. Omnes hi, cum boni erit, quos regunt, bene utique uolunt: & secundum iustitiam ab inueterlorum Domino potestatem, qui etiam regentes regit, dant operam, ut iidem ipsi quos regunt, & continentur homines, & pereant peccatores. Ita implent, quod scriptum est, Da misericordiam, & ne suscipias peccatores: ne enim illo saluum, quod peccator est, uelint: Et impiis & peccatoribus redde uindictam; ut hoc ipsum quod impij & peccatores sunt, deleatur in eis. Ita nulli claudenda est misericordia nulli peccato impunita relaxanda.

CAP. XXIII.

Quomodo nunc exhibeat nobis misericordiam suam, antequam iudicium ueniat.

Quam misericordiam uero nos omnes expectamus uenturam à Domino, nisi ut peccata nostra in isto saeculo dimittantur? Cum ergo ea sit magna misericordia Domini, reuoluit peccatorem, & nemo nostrum in accipiendo dormiat, sed reddendum malum Deus excitetur. Accipite misericordiam, sic ad nos clamatur Deus, tanquam si tempore famis diceret, Accipite frumentum. Quod cum audires tempore famis, profecto ipso stimulo necessitatis concitus curretes, uertente huc atque illuc, quaerens unde acciperes, quod dictum est, Accipe. Et cum inuenires, quando te teneres? quam momentum interponeres? Sic & nunc dictum est, Accipe misericordiam. Cum acceperis, bene utere; ut bonam rationem reddas, cum iudicium uenerit: eius qui tibi modò prærogat in ista saecula misericordiam. Venturus est enim Dominus & inuenietur peccata tua: quod autem perfecta iustitia uixisti, non est inuenietur; sed homicidia fortè. Grauias sunt enim & ualde uolentia. Non est inuenietur adulterium? Non est inuenietur fornicatio? Non est inuenietur rapina? Non est inuenietur mendacitas? Non est inuenietur idololatriam? Non est ista inuenietur. Nihil est ergo inuenietur? Audi sermonem Euangelij, qui dicitur fratri suo, farise. Ab istis etiam peccatis lingua mit-

3 In Psal. 32. conc. 1. ante in medium.

3 Ibidem sup.

3 In Psal. 32. in medio.

Math. 9.

nuissimam quis abstinet? Sed forte dicis, Parua sunt. Reuse inquit, gehenna ignis. Si paruum tibi videtur aut modicum fratri dicere, Fatue: vel gehenna ignis videatur tibi magna. contemnebas minus peccatum, vel poenae magnitudine deterrere. Sed dicis, Minora sunt, minuta sunt, sine quibus non potest esse ista vita. Congere minuta, & faciunt ingentem accuum. Nam & grana minuta sunt, & tamen mailam faciunt: guttae minutae sunt, & flumina implent, & moles trahunt. Ideo & ille, *qui in Psalmo loquitur*, consideras quomodo multa minuta peccata quotidiana committat homo, si nihil aliud, vel percontationes & linguam, attendit quam multa sunt: & si attendit quam minuta sunt, videt per multa minuta fieri acerrum magnum; & non quasi peccata sua pristina cogitans, sed ipsam fragilitatem humanam, iam ascendens clamat, De profundis clamavi ad te Domine, Domine exaudi vocem meam. Fiant aures tuae intendentes in vocem deprecationis meae. Si iniquitates observaueris Domine, Domine quis sustinebit? Vitare possum homicidia, adulteria, rapinas, periuria, maleficia, idololatriam. Nunquid & peccata lingua? Nunquid & peccata cordis? Scriptum est, Peccatum iniquitas est. Quis ergo sustinebit, si tu iniquitates observaueris? Si nobiscum fueris iudex agere volueris, non misericors pater; quis stabit in iudicio ante oculos tuos? Sed est apud te propitiatio: propter legem tuam sustinuit te Domine. *Quae & qualis lex est ista?* Inuicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi. *Qui portant inuicem onera sua?* Qui fideliter dicunt, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Debita nostra deleta sunt; sed merces nostra adhuc futura est. Accepimus veniam, sed aeternam vitam nondum tenemus. Sed qui dedit veniam, ipse promissit vitam aeternam. Si verbum nostrum esset, deberemus timere: quia verbum Dei est, non fallit. Securi ergo speramus in eius verbo, qui fallere non potest. Sed *quid forte ideo magis debemus timere*, quia difficile purgata vita auenit, cum ille iudicat, qui nouit ad purum & liquidum iudicare? Quia etsi probabilis iam vita est inter homines, ita vero homines, quod iam reprehendant iuste, non habeant: procedit examen ab illius oculis, procedit regula ex qua non fallaciter; & inuenit in homine quaedam, quae reprehendat Deus; quae homines reprehendenda non videbant; nec ille ipse iustus, qui iudicandus est.

Vide libell. nostrum, De flagel. Dei ca. 7. ubi haec latius explicatur.

Psalm. 139.

1 Ioan. 3.

Gal. 6.

Matth. 6.

4 In Psal. 49. in fine.

Iustitia nostra fides est, quae per dilectionem bene operatur & per rectam intentionem.

Ubi tamen nemo dicat, Quis ergo iustus? Noli te abiacere, & desperare de te. Homo es, ad imaginem Dei factus: qui te hominem fecit, pro te & homo factus est: ut tibi filij ad haereditatem sempiternam adoptarentur, sanguinis effusus est. Si tu tibi terrena fragilitate viluisti, ex precio te appende, quid manduces, quid bibas, quo subscribaris, quid digna cogita. Nunquid hoc te monemus, ut superbus tibi perfectionem aliquam adideas arrogare? Sed non ite ab omni iustitia te putare debes exulem fieri. Nolo enim interrogare de iustitia tua (fortassis enim nemo mihi audeat respondere, iustus sum) sed interrogo te de fide tua. Sicut melis sum. Nondum quare quid viuas, sed quare quid credas, disponisurus es, credere te in Christum. Non audisti Apostolum, iustus ex fide uiuit? Fides tua, iustitia tua. Unde enim Scriptura iustificatum Abraham? Credidit autem Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Ergo ex fide iustus est Abraham. Iam qui audit, non ex operibus, sed ex fide; & deiecit illam voragine. Video quia ex fide, non ex operibus iustificatus est Abraham; faciam ergo quicquid volo, quia bona opera non habuero, & tantum credidero in Deum, & reputabitur mihi ad iustitiam. Si dixit, & decreuit lapsus, deus est: si adhuc cogitat, & fluctuat, periclitatur. Scripturam Dei, verumque eius intellectus non solum periclitantem in periculo liberat, sed & demeritum à profundo eleuat. Respondeo ergo tanquam contra Apostolum, & dico de ipso Abraham, quod inuenimus etiam in epistola alterius Apostoli, qui volebat corrigere homines, qui male intellexerant istum Apostolum. Nobis enim in epistola sua contra eos qui nolebant bene operari, de sola fide praesumentes, ipse Abraham opera commendauit, cuius Paulus fidem. Et non sunt sibi aduersi Apostoli. Dicit autem Abraham opus omnibus notum. Abraham opus suum immolatum Deo obtulit. Magnum opus, sed in fide. Laudo superedificationem operis; sed video fidei fundamentum. Laudo fructum boni operis: sed in fide agnosco saluamentum. Si enim hoc praeter fidem rectam faceret Abraham, nihil

In Psal. 32. conc. 1. ante medium.

Loquitur de Sacramento altaris.

Rom. 1. 3 In Psal. 57. in medio praefationis. Genes. 15. Galat. 3. Nota.

Iacobus.

Genes. 22.

nihil illi prodesset, qualecumque illud opus esset. Rursus sic tenet fidem Abraham, vt cum ei Deus imperaret offit sibi immolandum filiū suum, diceret apud semetipsum, Nō facio; & tamen credo, quia me etiam contemnentem iussa sunt liberat Deus; fides sine operibus mortua esset, & tanquam dixit sine fructu, sterilis atque arida remaneret. Quid ergo debemus nulla opera præponere fidei, id est, vt ante fidē quam dicatur bene operatus. Ea enim ipsa opera, quæ dicuntur ante fidē, quamuis videantur hominibus laudabilia; inania sunt. Ita mihi videntur esse, vt magnæ vires, & eorū celeritate præter viam. Nemo ergo computet bona opera suauiter fidē. Vbi fides non erat, bonum opus non erit. Bonum enim opus iuentio facit, intentionem fides dirigit. Non valde attendit quid homo faciat, sed quid, cum facit, aspiciat; quod laetitiam optimæ gubernationis dirigit. Fac enim hominem optimè gubernare nauem, & perdidisse quō tendit; quid valet quia autem nauem optimè tenet, optimè mouet, dat proram fluctibus cauet ne latera insiliantur, tantis est viribus vt detorqueat nauem quō velit, atque vnde velit: & dicatur ei, Vsq̄uequibis istud dicat, Nescio, aut nō dicat, Nescio, sed dicat, Ad illum portum eo, nec ducat in portum, sed in saxa festinet? Nōne iste, quanto sibi videtur in nau gubernanda agilior & efficacior, tanto periculosius eam se gubernat, vt ad naufragium properando perducatur? Talis est & qui optimè currit, præter viam. Nōne ergo erat melius & tolerabilius, vt esset gubernator ille aliquid quanto inualidior, vt cum labore, & aliqua difficultate gubernacula regeret; & tamen rectum debitumque cursum teneret, rursusque ille pigrius etiam & imbecillius, tamen viam ambularet, quam præter viam fortiter curreret? Optimus ergo ille qui & viam tenet, & bene ibi ambulat: sequentis autem spei, qui, etsi aliquantulum claudicat, non omnino errat, aut remanet, sed progreditur, etsi paulatim. Fortasse enim bene sperandum est, eum, quō tendit, etiam cardius peruenturum.

CAP. XXXV.

In bonis operibus quem finem nobis cōstituitur, spectandum est; & non in nobis gloriantium.

PROinde magni interest, cum aliquid boni facimus, cuius rei contemplatione faciamus. Officium quippe nostrum non initio, sed fine est pensandum: vt scilicet non tantum

est quod facimus, sed præcipue si bonum est propter ad facimus, cogitemus. Hos oculos, quibus contemplantur faciamus quod facimus, auerti possit Psalmista, ne vanitatem, id est, ne hanc attendat, propter quam faciat, nisi boni aliquid facit. In qua vanitate præcipuum locum tenet amor laudis humanæ, propter quam multa magna fecerunt, qui magni in hoc sæculo nominati sunt, multumque operati in ciuitatibus gentium, quæ tenent non apud Deum, sed ad homines gloriam: & propter hanc velut prudenter, fortiter, tempestant, iustique viuaces, ad quam peruenientes, præter mercedem suam vani vanam. Ab hac vanitate vocat Dominus a uertere oculos suorum, Attendite, inquit, ne Matih. 6. iudicium vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab hominibus mercedem non habebitis apud patrem vestrum in cælis est. Deinde cum ipse iustitiam quædam partes sequeretur, præcipiens de elemosynis, de orationibus, de ieiuniis; vbique id admonuit, ne aliquid eorum propter gloriam hominum fiat; & vbique dicit eos qui propterea faciunt, præcipue mercedem suam, id est, non æternam, quæ sanctis promissa est apud patrem; sed temporalem, quam quæerunt, qui contemplantur in suis operibus vanitatem. Non quia ipsa laus humana culpanda sit (nam quid tam optandum est hominibus, quam vt eis placeant, quæ debeant imitari) sed propter fam laudem bene operari, hoc est, vanitatem in suis operibus aueri. Quandoquidē & ipsa ab hominibus laus homini iusto tantacumque prouenerit, non ibi esse debet eius finis boni, etiam ipsa referenda est ad laudem Dei, propter quæ bona fiunt vere boni: quoniam nec a seipsis, sed ab illo sunt boni. Quæque in eodem sermone Dominus iam dixerat eis, Luceat Math. 9. operum vestrum coram hominibus, vt videant vestra opera bona, & glorificent patrem vestrum qui in cælis est: ubi finem operum, hoc est, in gloria Dei. Hoc debemus, quando aliquid boni facimus, intueri, si auertantur a vanitate oculi nostri. Non ergo sit finis nostri boni operis in laudibus hominum, sed ipsas laudes hominum corrigamus, & ad Dei laudes omnia referamus, à quo nobis datur, quicquid in nobis sine laudis errore cadatur. Porrò si vanum est propter hominum laudes bona facere; quanto vanius propter adipiscendam pecuniam, vel gloriam, siue retinendam; & si quid huiusmodi est com modi temporalis, quod nobis accedit extrinsecus; quia omnia vanitas! Propter

Nota.

in Psal. 112.
con. 12. in
medio.

liber.

Propter ipsam denique temporalem salutem, non debemus facere bona opera nostra, sed potius propter illam, quam speramus æternam; ubi bono immutabili persuamur, quod nobis erit ex Deo, imò quod nobis est ipse Deus. Si enim sancti Dei propter hanc temporalem salutem bona opera facerent, nunquam martyres Christi bonum opus confessionis in eadem salutis amissione perfererent. Cum autem Deus rogatur, ut ea quæ videntur esse in nostra potestate, id est, oculorum auersio à videnda vanitate, ab illo nobis concedatur; quid nisi eius gratia commendatur? Nonnulli enim hæretici ab ea vanitate non auerterunt oculos suos, quia putauerunt à seipsis fieri iustos & bonos, & dilexerunt gloriam hominum magis quam Dei: quia & ipsi homines sunt, qui sibi nimium placuerunt, & de sui arbitrij viribus præsumperunt; & dicentes gratiam Dei secundum merita nostra dari, vt qui gloriatur, non in Domino, sed in seipso gloriatur, hoc est, in homine, non in Domino. Quod prohibet Apostolus dicens, Nemo gloriatur in homine. Et alio loco, Qui gloriatur, inquit, in Domino gloriatur. Illi vero hæretici seipsos à seipsis iustos fieri arbitrantur, quasi hoc eis non dederit Deus, sed ipsi sibi: non vtique in Domino, sed in semetipsis gloriantur. Talibus enim dicit Apostolus, Quis enim te discernit? Quod ideo dicit, quia de massa illius perditionis, quæ facta est ex Adam, non discernit hominem, vt eum faciat vas in honorem, non in contumeliam, nisi Deus. Sed quoniam homo carnalis & inaniter inflatur, cum audisset, Quis enim te discernit? posset respondere, vel voce, vel cogitatione, & dicere: Discernit me fides mea, discernit me oratio mea, discernit me iustitia mea: mox Apostolus occurrit cogitationibus eius, & dixit, Quid enim habet quod nõ accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti? id est, quid gloriaris quasi à teipso habes, quod si non accepisses, à teipso habere non posses? Hoc autem dictum est, vt qui gloriatur, non in seipso, sed in Domino gloriatur; & qui nondum habet vnde gloriatur, non à seipso speret, sed Dominum precetur. Satis est enim minus quemque habere, quod à Deo petat, quàm plus habere, quod sibi tribuat: quoniam expedit ab imo surgere, quàm ex alto cadere. Deus enim (scripsit enim est) superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

Iaco. 22.

1 To. 2. epist.
45. ad Valent.1 Cor. 3.
1 Cor. 26.1 Cor. 4.
Rom 9.

1 Cor. 4.

1 To. 1. epist.
ad Hilarium
Quæst. 2.Iaco. 4.
1. Petri 5.

superbia quàm sit inimenda ex Dei donis, exemplo Pauli ostenditur, qui à satana colaphizatus fuit, ne extolleretur.

Quam ergo inimenda sit superbia de dono Dei, etiam atque etiam commendandum est. Paulus Apostolus, quamvis ex persecutore factus sit prædicator, abundantiorum gratiarum consecutus est in omni labore Apostolico, quàm cæteri Apostoli: vt magis Deus ostenderet suum esse quod dat, non suum. Quomodo solent medici potentiam suæ artis in deo ostendere: sic & Dominus noster Iesus Christus, medicus & saluator noster, in desperato, qui persecutor Ecclesiæ, ostendit magnitudinem artis suæ, vt non solum eum Christum faceret, sed & Apostolum: nec tantum Apostolum, sicut ipse dicit, plus omnibus illis laboraret. Excellentissimæ gratiæ fuit. Et vides quia modò in Ecclesia Pauli Apostoli epistolæ vigent magis quàm coepostolorum eius. Alij enim non omnes scripserunt, sed tantum locuti sunt in Ecclesia. Quorum quæ proferuntur ab errantibus nomine ipsorum, quia non ipsorum, improbantur, nec acceptantur ab Ecclesia. Alij autem qui scripserunt, nec tantum, nec tanta gratia scripserunt, sed magis ergo esset magnæ gratiæ, & magna dona meruisset à Deo, quod dicit quoddam loco? Propter magnitudinem autem reuelationum ne extollar (intende, rem tremendam dico) propter magnitudinem; inquit, reuelationum ne extollar, datus est mihi stimulus carnis meæ; angelus satanæ, qui me colaphizet. Quid est hoc? Ne extolleretur tanquam iuuenis, colaphizatus tanquam puer. Et à quo? Ab angelo satanæ. Quid est stimulus? Dolore quodam corporis traditur exagitatus vehementer. Et quia illud quod medicus apposuerat, molestum erat in carnis meo, rogauit medicum vt auferret. Quomodo cum medicus apposuit visceribus aliquod forte epithema, molestum & ardens; dicit tamen curandus esse ille, cuius viscera tumebant: cum ille sentire cœperit, & cruciari medicamento, rogat medicum vt auferat medicamentum: medicus autem consolatur, mouet patientiam, quia nouit quàm vtile sit, quod apposuit: ita & Apostolus sequitur & dicit, eum dixisset, Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ, qui me colaphizet (prædixit enim quare, Ne magnitudine reuelationum extollar, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ, qui me colaphizet.)

1m Psal. 139.
in medio.

1 Cor. 15.

1 Cor. 11.

1 Ibidem inf.

zet) propter quod ter Dominum rogavi, ut auferret eum a me: hoc est dicere, Rogavi medicum, ut auferret a me molestem epithema, quod mihi appofuerat. Sed audi vocem medici. **3. Cor. 12.** dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Ego noui quid appofuerim; ego noui vnde aegrotas; ego noui vnde faneris. Si ergo potuit Paulus Apostolus extollere magnitudinem reuelationum, *et forte etiam miraculorum operatione*, nisi acciperet angelum fatanae, qui se colaphizaret, quis de se possit esse securus? Tutius videtur ambulare, qui minus accipit; sed si non peruersè querat, quod rectè nò accipit. Querat sine quo non potest esse in corpore Christi, aut sine quo malè est illic. Tutor est enim in corpore digitus sanus quam lippiens oculus. Digitus exigua quaedam res est, oculus magnifica, multum potest. Et tamen melius est, digitum esse & sanum esse: quam oculum esse, & perturbari, lippire, & excæcari. Non ergo querat quisque in corpore Christi, nisi *mentis* sanitatem. Secundum sanitatem habeat fidem, & ex fide munderet cor eius: ex mundatione cordis videbit illam faciem, de qua dictum est, Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

CAP. XXVII.

Christus discipulos suos gaudere volebat, quia faciebant miracula, sed quia nomina ipsorum scripta erant in caelo.

1 Ideoque etiam & qui facit miracula, & qui non facit miracula *existens* in corpore Christi, hoc est, in Ecclesia, non debet gaudere, nisi de facie Dei. Redierunt Apostoli, & dixerunt Domino, Ecce Domine, in nomine tuo etiam daemonia vobis subiecta sunt. Videt Dominus quòd tentaret eos superbia, ex potentia miraculorum: & ille qui medicus venerat sanare tumores nostros, & ferre infirmitates nostras, continud ait, Nolite in hoc gaudere, quia daemonia vobis subiecta sunt: sed gaudete quia nomina vestra scripta sunt in caelo. Nò omnes Christiani boni daemones eiciunt; omnium tamen nomina scripta sunt in caelo. Non eos voluit gaudere ex eo quod proprium habebant, sed ex eo quod cum cæteris salutem tenebant. Inde voluit gaudere Apostolos, vnde gaudes & tu. Nullus fidelis *existens in Ecclesia*, habet spem, si nomen eius non est scriptum in caelo. Omnium fidelium, qui diligunt Christum, qui

ambu-

ambulant viam eius humiliter, quam ipse docuit humilis; nomina scripta sunt in caelo. Cuiusvis contemptibilis in Ecclesia, qui credit in Christum, & diligit Christum, & amat pacem Christi, *ambulat viam Christi*, nomen scriptum est in caelo; contumeliet, quem contemnis. Et quid simile ipse, & Apostoli, qui tanta miracula fecerunt? Et tamen Apostoli reprimuntur et eo quod de bono proprio gaudent; & iubentur hinc gaudere, vnde gaudet & ille contemptibilis. **2** Quid eis dixit Dominus? Nolite (inquit) in hoc gaudere: sed gaudete quoniam nomina vestra scripta sunt in caelo. Inde ergo gaudere voluit Apokolos, vnde gaudes & tu. Væ tibi enim, si nomen tuum non est scriptum in caelo. Nonquid væ tibi, si non suscitaueris mortuos? Nonquid væ tibi, si non ambulaueris in mari? Nonquid væ tibi, si non excluderis daemonta? Si accepisti hoc, vnde facias; vt re humiliter, non superbè. Nam & de quibusdam pseudoprophetis dicit Dominus, quia facturi sunt signa & prodigia. Ergo quando tibi talis tentatio euenerit, vt aliquod miraculum facere velis, dic illud & tu, *quod diabolo dixit Dominus*, Redi post me fatana. Scriptum est enim, Non tentabis Dominum Deum tuum. Id est, si hoc fecero, tentabo Deum. Hoc dixit, quod te voluit dicere. Quando tibi suggerit inimicus, Qualis homo, qualis Christianus? Modò vel vnum miraculum fecisti: aut orationibus tuis mortui surrexerunt, aut febricitantes sanasti? Si vere esses alicuius momenti, faceres aliquid miraculum. Responde & dies; Scriptum est, Non tentabis Dominum Deum tuum. Non ergo tentabo Deum; quasi me pertineam ad Deum, si fecero miraculum; & non periream, si non fecero. Et vbi sunt verba eius, Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in caelo.

CAP. XXVIII.

Qui in corpore Christi est, quod non potest in se, hoc potest in altero: sicut oculus hominis audit in aure, & auris videt in oculo.

1 Ergo sunt homines, quos delectat miraculum facere, & ab eis qui profecerunt in Ecclesia, miraculum exigunt; & ipsi, qui quasi profecisse sibi videntur, talia volunt facere; & putant se ad Deum non pertinere, si non fecerint. Dominus

Nota.

Matth. 9.

1 Ibidem im-
mediatè.

Luc. 10.

1 To 9 Traç.
1. in epist. Iod.
in fine.

Matth. 26.

Ibidem 4.

Deur. 6.

Luc. 10.

1 In Psal. 116.
ante medium.

autem Deus noster, qui nouit quid cui tribuatur, & vt seruetur
 compago corporis in pace, alloquitur Ecclesia per Apostolum
 Nō potest dicere oculus manus, Opus te nō habeo: aut iterum
 caput pedibus, Opus vobis non habeo. Si totum corpus oculus
 vbi auditus? Si totum corpus auditus, vbi odoratus? Ergo in
 membris nostris videmus, quomodo singula officium suum
 habeant membra. Oculi vident, & nō audit: aures audit, & non
 videt: manus operatur, nec audit, nec videt: pes ambulat, nec
 audit, nec videt, nec facit quod facit manus. Sed in vno cor-
 pore si sit sanitas, & non aduersus se litigent membra, & aures
 videt in oculo; & oculus audit in aure. Nec obijci potest auri,
 quod non videt, vt dicatur ei, Nihil es, minores. Nunquid
 videre & discernere colores potes, quod facit oculus? Respon-
 det enim aures de pace corporis & dicit, Ibi sum, vbi est oculus,
 in eo corpore sum: in me nō video, in illo, cum quo sum, video.
 Ita cum aures dicit, Oculi mihi videt: oculus dicit, Aures
 mihi audit; oculi & aures dicunt, Manus nobis operantur; man-
 us dicunt, Oculi & aures nobis vident, & audiunt; oculi, &
 aures, & manus dicunt, pedes nobis ambulat. Omnia in vno
 corpore cum operantur, si sit ibi sanitas, & concordent mem-
 bra, gaudent & congaudent sibi. Et si aliquid molestia sit
 in aliquo membro, non se deserunt, sed compatiuntur sibi.
 Nunquid quia in corpore pes, quasi longē videtur ab oculis?
 Illi enim sunt locati in subtilitate, pedes autem in frā positi.
 Quando fortē pes spinam calcauerit; deserit oculus, & nō sicut
 videmus, totum corpus contrahitur, & sedet homo; curuatur
 spina dorsi, vt quærat spinā, quæ hæc sit in planta? Omnia
 membra quæquid possunt, faciunt, vt de infimo exiguo loco,
 spina, quæ inhæret, educatur. Sic ergo quisquis in corpore
 Christi non potest resuscitare mortuum, non illud querat; sed
 querat ne discordat in corpore: quomodo si antris querat vi-
 dere, discordare potest. Nam quod non accipit, non potest fa-
 cere. Sed si ei obiectum fuerit, & dictum, Si iustus esses, re-
 suscitares mortuos, quomodo resuscitauit Petrus. (In Christo
 enim maiores videntur fessisse Apostoli, quam ipse Dominus.
 Sed vnde fieri potest, vt plus valeant fœrta quam radix?
 Quomodo autem quasi maiora videntur fessisse illi, quam ille
 Ad vocem Domini surrexerunt mortui: ad vmbra transeun-
 tis Petri surrexit mortuus. Maius hoc videtur, quam illud. Sed
 Christus facere sine Petro poterat; Petrus nisi in Christo non
 poterat.

poterat. Quia sine me, inquit, nihil potestis facere.) Cum ergo
 audierit homo, qui proficit, quasi obiectam calumniam ab
 ignaris paganis, ab hominibus nescientibus quid loquantur,
 in compage corporis Christi respondeat, & dicat, Quid dicis?
 Non est iustus, quia non facit miracula? Possis & auri dicere,
 Non es in corpore, quia non vides. Fac, inquit, & tu, sicut &
 Petrus fecit. Sed Petrus & mihi fecit, quia in eo corpore sum,
 quo Petrus fecit. In illo, quod potest, possum, à quo diuisus
 non sum. Quod minus possum, compatitur mihi: & quod plus
 potest, cōgaudeo illi. Ipse Dominus desuper clamauit pro cor-
 pore suo; Saule, Saule, quid me persequeris? Et ipsum nemo
 agebat, sed pro corpore in terra laborante, caput de cælo cla-
 mabat. Si ergo vnusquisque quod potest, iuste & p̄ se egerit, &
 pro eo, quod alius plus potest, non inuiderit; sed congratulatus
 fuerit tanquam in vno Ecclesia corpore cum eo constitutus:
 tenent ad eum vox ista Psalmi, Domine, non est exaltatum cor
 meum, neque in altum elati sunt oculi mei: neque ingres-
 sum in magnis, neque in mirabilibus super me. Quod enim
 recessit vires meas, ait, non quæsiui, non ibi me extendi, nolui
 ibi magnificari.

CAPVT XXIX.

*Nemo querat magnus esse in Ecclesia, sed humilis;
 ne tetent Deum.*

Multi autem talia desiderantes, ceciderūt. Nam Simon
 magus talia desiderauit ab Apostolis, qui Spiritum
 sanctum per pecuniam voluit comparare. Amavit poten-
 tiam miraculorum, & non amavit imitationem humilitatis.
 Ideo quidam discipulus, vel quidam de turba, cū vellet sequi
 Dominum, attendens miracula quæ faciebat: vidit illum Do-
 minus superbum, non querere viam humilitatis, sed typhum
 potentia, & ait: Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos:
 filius autem hominis nō habet, vbi caput reclinat. Vulpes in te
 foveas habent; volucres cæli in te nidos habent. Vulpes, dolus
 est; volucres cæli, superbia est. Sicut enim volucres alta petunt,
 sic superbi: & vt vulpes cauernas habent dolosas; ita omnes in-
 diuidiosiores. Quid ergo respondit Dominus? Potest in te habi-
 tare superbia & dolus; Christus non habet vbi in te habitat, vbi
 reclinat caput suum: quia reclinatio capitis, humilitas Christi
 est. Nisi reclinaret caput, nō iustificareris. Talia desiderantes &

10an. 19.

Act. 9.

Psalm. 119.

1 In Psal. 90.
cōc. 3. in med.
Act. 8.

Luc. 9.

duo fratres discipuli, & volentes iam appetere scem regni, at
 tequam viam humilitatis caperent, quando illi suggestum est
 à mære discipulorum: Dic vt vnus sedeat ad dextera[m], & alius
 ad sinistra[m] tuam: potentiam querebant: sed quia per passio-
 nem humilitatis venit ad potentiam regnauit Dominus, Po-
 testis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? *Quid cogitatis*
 altitudinem regni, & non imitami[n]i humilitatē meam? Ergo
 si sic quis te tenet, fac miracula; ne tu tentes Deum, quid de-
 bes respondere? *Quod respondit* Dominus. *Ait quippe illi dia-*
bolus, Mitte te deorsum: quia scriptum est, Angelis tuis man-
 dauit de te, vt in manibus tollant te, ne forte offendas ad lapi-
 dem pedem tuum. Si te miseris, angeli te suscipient. Et postea
 quidem fieri, vt si se misisset Dominus, obsequia angelorum
 susciperent carnem Domini. Sed quid illi ait: Iterum scriptum
 est, Non tentabis Dominum Deum tuum. *Hominem ne pas-*
tas. Ad hoc enim accessit diabolus, vt tentaret, vtrum filius Dei
 ipse esset. Videbat carnem, sed maiestas in operibus apparebat,
 angeli testimonium dixerunt. Ille videbat mortalem, vt ten-
 taret, vt Christo tentato doceret Christianum. *Quid ergo*
scriptum est? Non tentabis Dominum Deum tuum. Itaque
 non tentemus Dominum; vt ei dicamus, Si ad te pertinemus,
 miracula faciamus.

CAP. XXX.

Aliter scelerati, aliter sancti miracula faciunt.

IQvod autem Dominus dicit, pseudoprophetas multa
 signa & prodigia facturos, ita vt fallant etiam, si fieri po-
 test, electos admonet vtrique, vt intelligamus, quædam mira-
 cula etiam sceleratos homines facere, qualia sancti facere non
 possunt; nec tamē ideo potioris loci apud Deum esse arbitrandum
 sunt. Non enim acceptiores erant Deo, quam populus Israel,
 magi Aegyptiorum; quia nō poterat ille populus facere quod
 illi faciebant: quamuis Moyses in virtute Deimajora potuerit.
 Sed ideo non omnibus sanctis ista tribuuntur, ne perniciosissi-
 mo errore decipiantur infirmi, existimantes in talibus factis
 maiora dona esse, quā in operibus iustitiæ, quibus æterna vita
 comparatur. Propterea Dominus prohibuit hinc gaudere dis-
 cipulos, cum ait: Nolite in hoc gaudere, quoniam spiritus
 vobis subiciuntur: sed in hoc gaudete, quoniam nomina vestra
 scripta

Math. 20.
 Math. 4.
 Psalm. 90.
 Deut. 6.
 1 To. 4. lib. 8.
 quæstionum,
 quæst. 79.
 Exod. 7.
 Luc. 10.

scripta sunt in caelis. Cum ergo talia faciunt magi, qualia non-
 quam sancti faciunt; talia quidem visibiliter esse apparerēt,
 & diuerso fine, & diuerso iure sunt. Illi enim faciunt, quæ-
 rentes gloriam suam; isti quærentes gloriam Dei: & illi faciunt
 vt quædam potestatibus concessa in ordine suo, quasi priuata
 commercia vel beneficia: isti autem publica administratione,
 vni eius, cui cuncta creatura subiecta est. Aliter enim cogit
 assessor equum dare militi: aliter cū tradit emptori, vel cui-
 bet donat, vel commodat. Et quemadmodum plerique mali
 iustes, quos imperialis disciplina condemnat, signis impera-
 ris sui nonnullos possessores terrent, & ab eis aliquid, quod
 publice non iubetur, extorquent: ita nonnunquam mali Chri-
 stiani, vel schismatici, vel heretici per nomen Christi, aut ver-
 ba, aut sacramenta Christiana exigunt aliquid à potestatibus,
 quibus honori Christi cedere indictum est. Cum autem malis
 gentibus cedunt voluntate, ad seducendos homines cedunt,
 eorum errore lætantur. *Quapropter aliter magi faciunt* mi-
 racula; aliter boni Christiani; aliter mali Christiani. Magi per
 miraculos contractus; boni Christiani per publicam iustitiam;
 mali Christiani per signa publicæ iustitiæ.

CAP. XXXI.

Epilogus præcedentium.

ERgo, vt possimus instructi semper resistere tentatori, ^{1 In Psal. 90.}
 non præsumamus vnquā in nobis, sed in ipso qui prior ^{in initio.}
 tentatus est, ne nos in tentatione vinceremur: illi enim tenta-
 tio non erat necessaria. Tentatio Christi, nostra doctrina est.
 Si autem attendamus quid responderit diabolo, vt hoc & nos
 respondeamus, quando similiter tentat; intremus recta via per
 ianua[m]. Quid est enim intrare per ianua[m]? Intrare per Chri-
 stum. Ipse enim dixit, Ego sum ianua. Quid est autem intrare ^{Ioan. 10.}
 per Christum? Imitari vias Christi. In quo imitaturi sumus
 vias Christi? Nunquid in ea magnificentia, in qua Deus erat
 carnea? Aut ad hoc nos exhortatur, aut hoc à nobis exigit, vt
 talia miracula, qualia fecit ipse, faciamus? At verò Dominus
 postest Iesus Christus nonne & modò & semper cum Patre to-
 tam mundum gubernat? Et nunquid vel ad hoc vocat homi-
 nem, faciens imitatore[m] suum, vt cum illo gubernet caelum &
 terram, & omnia quæ in eis sunt? Aut vt sit & ipse creator, per
 quem

quem fiant omnia, sicut per Christum facta sunt omnia: Neque ad ista opera te inuitat Deus Saluator, Dominus noster Iesus Christus, quæ fecit ab initio, de quibus scriptum est, Omnia per ipsum facta sunt: neque ad illa quæ fecit in terra. Non hoc dicit, Non eris discipulus meus, nisi ambulaueris super mare; aut, nisi suscitaueris mortuum quatruiduanum; aut, nisi oculus cæci nati aperueris: nec hoc. Quid est ergo intrate per ianua? Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Quod factus est propter te, hoc in eo debes attendere, vt imiteris. Miracula enim & nondum natus de Maria, fecit, Quis enim vniquam fecit, nisi ipse, de quo dictum est, Qui facit mirabilia magna solus? In ipsius enim virtute, & antea qui fecerunt, potuerunt aliquid facere. In virtute Christi Helias mortuum suscitauit. Nisi forte maior est Petrus quam Christus, quia Christus voce suscitauit ægotantem: Petrus autem cum pertransiret, umbra ipsius tangendi proferebantur ægroti. Potentior ergo Petrus, quam Christus? Quis hoc dementissimum dixerit? Quare ergo tanta potentia in Petro? Quia Christus in Petro. Ideo dixit, Omnes qui venerunt, fures sunt & latrones: id est, qui venerunt sua sponte, non sunt à me missi. Qui venerunt sine me; à me non sunt missi, in quibus ego non fui, quos ego non introduxi. Quorquor ergo miracula facta sunt, siue à præcedentibus, siue à subsequenteribus, idem ipse Dominus fecit, qui fecit & præsentia sua. Nec ad ipsa ergo miracula hortatur, quæ ipse fecit, & antequam esset homo: sed quid te hortatur vt imiteris: Quod nõ posset, nisi factus homo. Tolerare enim passiones nunquid posset, nisi homo? Mori, & eruci figi, & humiliari posset, nisi homo? Sic ergo & tu cum molestias huius sæculi pateris, quas facit diabolus, siue aperte per homines, siue occultè, sicut Iob; sis fortis, sis tolerans. Multi enim fortes sunt, quando ab hominibus patiuntur persecutionem, & vident eos aperte scire in se; & putant quia tunc imitantur passiones Christi, si aperte eos homines persequantur: si autem occulta diaboli persecutione feriantur, putant se non coronari à Christo. Noli timere, quando imitaris Christum. Nam & quando tentauit diabolus Dominum, nullus homo fuit in eremo: occultè illum tentauit, sed superatus est & aperte scruuens superatus est.

potens esse vult, aut magnus, se peccatorem attendat; deoq; non sibi, placeat.

Iterum existit alius in Ecclesia, qui amat potentiam, qui amat & magnificentiam: vult esse magnus, quomodo auferunt. Magnificèntia quædam est in angelis, & tanta potentia si faciant angeli quicquid possunt, sustineri non possunt. Omnis homo desiderat potentiam angelorum, sed iustitiam angelorum non amat. Prius iustitiam dilige, & sequetur te potentia. Tu iam quærebas magnificentiam: prius dilige sanctitatem: cum sanctificatus fueris, eris & magnificus. Nam si præterè prius esse volueris magnificus, antè cades, quam surgas. Non enim surgis, sed extolleris. Melius surgis, si te ille erigat, non cadit. Descendit enim ad te ille qui non cadit. Tu ceteras, ille descendit, porrexit tibi manum: non potes viribus surgere; amplectere manum descendentis, vt erigaris in altum. Proinde leues & oculos tuos ad illum qui habitat in caelo, non te attendas. Omnis enim superbus se attendit, & magnus sibi videtur, qui sibi placet. Sed qui sibi placet, stulto animi placet, quia ille ipse stultus est, cum sibi placet solus. Sic securus placet, qui Deo placet. Et quis est qui placet Deo? Cui placuerit Deus. Displicere sibi Deus non potest. Placet & tibi, vt placeas illi. Sed tibi ille placere non poterit, nisi tibi displicueris. Si autem displices tibi; tolle à te occupationem. Vt quid te enim attendis? Si enim verum te attendis, in te quod tibi displiceat: & dicis Deo, Peccatum meum ante me est semper. Peccatum tuum sit ante te, vt non sit ante me: & tu noli esse ante te, vt sis ante Deum. Quomodo enim volumus vt non à nobis auertat faciem suam Deus: sic volumus vt auertat faciem suam à peccatis nostris. Nam vtrumque illi datur in Psalmis. Ille qui dicit, Ne auertas faciem tuam à me; vide quid dicat alio loco, Auerte faciem tuam à peccatis tuis. Si vis vt auertat faciem suam à peccatis tuis, tu ipse à te auerte faciem tuam, & à peccatis tuis noli auertere. Si enim non ab eis auerteris faciem tuam, tu ipse irasceris peccatis tuis. Si autem tu non auerteris faciem tuam à peccatis tuis: tu agnosce, & ille ignoscit. At verò à te leua oculos ad illum, & dic, Ad leuauit oculos meos, qui habitas in caelo. Cælum porro, si temporaliter intellexerimus hoc quod videmus oculis corporis;

Iean. 2.
Math. 11.
Psalm. 91.
3 Reg. 17.
Actov. 5.
Iean. 10.

In Psal. 91. in initio.

In Psal. 111. ante medium.

Psalm. 50.

Psalm. 10.

Psalm. 50.

Psalm. 113.

Math. 4.

CAP.

porais; verè sic errabimus, vt non putemus nos illuc ascendere nisi scalis positis, aut aliquibus machinamentis. Si autem ritualiter ascendimus, spiritaliter cælum intelligere debemus. Sit ascensus in affectu, cælum in iustitia. 3 Ascendimus ad cælum, si cogitamus Deum, qui ascensum in corde facit. Quis est ascendere in corde? Proficere in Deum. Quomodo omnis qui deficit, nõ descendit, sed cadit: sic omnis qui proficit, ascendit. Sed si sic proficiat, vt non superbiat: si sic ascendat, vt non cadat. Si autem proficiendo superbiat, ascendendo iterum cadit. Sed vt non superbias, quid debes facere? 4 Reuocata ad Apostolum. Quid enim habes, quod non accepisti? Et sic dicitur stritiam tuam, vt memineris quod accepisti eam, & non eam inuideas accipientibus. Nam & ille Pharisæus, tanquam à Deo accepisset, dicebat, Gratiarum tibi ago, quia non sum sicut cæteri homines. Quare? Inde enim te delectat, quia bonus es, quia alter malus est? Denique quid addidit? Iniusti, raptores, adulteri, sicut & Publicanus iste. Hoc iam non est exultare, sed insultare. Ille autem captiuus nec oculos ad cælum audebat leuare, sed percutiebat pectus suum, *confitens, gemens & dicens, Deus propitius esto mihi peccatori.* Parum itaque est, vt illud quod in te est bonum, agnoscas quod à Deo sit, nisi etiam inde non te extollas super illum, qui nondum habet, qui fortasse cum accepit, transiet te. Quando enim erat Saulus Stephanus lapidator, quam multi erant Christiani, quorum ille erat persecutor? Tamen quando conuersus est, omnes qui se præcellerant supertrauit. 5 Pertinet ergo etiã ad te clamare, pertinet gemere, pertinet confiteri, *quod fecit Publicanus*, non te exaltare, non te in iactare, non de tuis viribus gloriari: *sicut Pharisæum fecit.* Quia etsi habes aliquid gaudendū, quid est quod nõ accepisti.

CAP. XXXIII.

Superbiam inuidia sequitur, qua lapsus diabolus, etiam homines ad eam incitat.

Sed quamdiu exaggerem quid mali sit in superbia? Diabolus inde solum puniendus est: certè princeps est omnium peccatorum; certè seductor est ad peccandum. Non est impuratur adulterium, non vinolentia, non fornicatio, non rapinarum alienarū: sola superbia lapsus est. Et quoniam superbia mors est inuidentia, fieri nõ potest, vt superbus non inuideat;

pe vitio, quod superbiã necessariõ sequitur. Lapsus enim diabolus inuidit Itanri, & dedit operam seducere hominem, nõ leuaretur, vnde ille deiectus est: & ideo fatigat vera petere peccata, quia talem iudicem habemus, vbi obicere falsum possit. Nam si apud iudicem hominem ageretur causa tua, quem possit fallere criminationibus falsis; non multum met, vt peccaremus: quia iudicem fallendo, & innocentes et opprimere, & circumuentos ad te traducere, & secum demerari facere. Nunc verò quia scit talem iudicem, qui non possit: & quia scit eum iustum, personas accipere non tales ei reos quærit perducere, quos necesse sit vt damnet, iniustus est. Dar itaque operam, vt peccemus, sola inuidentia: quæ inuidentia necesse est vt comiretur superbiam. Iactet quisque de diuitiis, iactet de pulchritudine, & de virtutis corporis: ista certè omnia mortalia sunt. Ridendi sunt, qui mortalibus iactant, à quibus rebus plerumque aut viuuntur, aut mortui eas necesse est vt deserant. Illud est vitium capitale, quod, cum quisque bene profecerit, superbiatur, vt perdat totum quod profecit. Denique omnia vitia malefactis timenda sunt: superbia in benefactis plus mendanda est. Non itaque mirum, quia sic est humilis à Apostolo, dicit, Quando infirmor, tunc fortis sum. Nam hoc vitio si medicamentum dicit appositum, contra tumorem à medico, qui sciret quid curaret: Ne magnitudine, inquit, reuelationum extollar, datus est mihi stimulus carnis mee, angelus dicit mihi, Sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmo perficetur. À postolus doctor gentium, pater fidelium per angelum, accepit stimulum carnis, à quo colaphizaretur. Quis nostrum hoc dicere auderet, nisi ille confitenti non erubesceret? Si enim dixerim: hoc non passum fuisse Paulum, tamen quasi honorem deferimus; mendacem facimus. Sed vera verax est, & verum dixit; oportet vt credamus datum illi esse angelum satanæ, ne magnitudine reuelationum tantus doctor extolleretur. Ecce quam timendus est ferus superbiæ.

1 Ibidem sup.

4 In Psal. 70.
concione 1.
ante medium
1. Cor. 4.

Luc. 18.

Act. 7.

5 In Psal. 39.
ante finem.

1. Cor. 4.

In Psal. 38.
cõc. 3. in med.Vide epist. 18.
ad Dio. coru.
& epist. 109.
ad Monach. in
medio.
1. Cor. 12.

CAP. XXXIII.

Superbia vitium etiam in docendo cauendum est: & tu est audire quam loqui.

1 To. 3. epist.
122. ad Florē-
tium.

Iacobi 5.
Psalm. 50.
Vide To. 15. in
edit. Plantini.
Serm. 121. de
diuers.

ET ob id sollicitissimè cauendum est etiam in docendo. Superbia vitium, quod in discendo non ita est. Vnde sancta Scriptura nos admonet, dicens, Sit omnis homo uel audienti; tardus autem ad loquendum. Et ille in Psalmo ait, Auditui meo dabis exultationem & lætitiā: cōtinuò subiecit; Et exultabunt ossa humiliata. Vidit enim in audientia facillimè seruari humilitatem, quæ difficilis est in docendo; quoniam necesse est ut Doctor habeat superiore locum, laboriosum est, ne subrepat elatio. Vidēline quemadmodum periclitemur, à quibus hoc expectatur, ut non solum doctus simus, verum etiam, cum simus homines, diuina doceamur. Isto autem periculo non tantum nos, sed etiam ille, de quo diximus, doctor Gentium, periclitatum se esse testatur, cum dicit, Ne in magnitudine reuelationum mearum extollar, datus mihi stimulus carnis, &c. Vnde & ipse Dominus, tumoris huius admirabilis medicus: Nolite, inquit, ab hominibus vocari Rabbi: uos est enim magister uester, Christus. Quod retinet idem ipse doctor gentium, dicit; Neque qui plātat est aliquis neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus. Hoc & illi meminit, qui in natis mulierum, quanto magnus erat, tanto se in omnibus humiliabat, indignum se affirmans, qui Christi quidā calciamenta portaret. Quis enim aliud ostendit, ubi alius? Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi stat et audit eum, & gaudio gaudet propter uocem sponsi? Hic est illi auditor, de quo commemorauit in Psalmo positum, Auditui meo dabis exultationem & lætitiā, & exultabunt ossa humiliata. Quare etiam feliciores sunt, qui audiunt, quam qui loquuntur. Qui enim dicit, humilis est: qui autem docet, laborat ut non sit superbus, ne mali placēdi affectus irrepat, ne Deo displiceat, qui uult placere hominibus. Magnus tremor est in docente: magnus tremor est in his uocibus nostris. Crede cordi nostro, quod uidere non potes: seip ipse, qui mitescat nobis, qui propitius sit nobis, cum quanto sub illo tremore loquimur. Cum autem ipsum aliquid suggerentem & docentem intus audimus; securi sumus, securi gaudemus. Sub magistro enim sumus; illius gloriam quærimus, illum docentem laudamus.

Delectat

ut nos ueritas eius intus, ubi nemo facit uel audit strepitum. Ibi dixit iste esse lætitiā. Et ideo, quia humilis, audit. Tere audit, & bene audit, humilis audit. Gloria enim eius uel, à quo audit. Posteaquam ergo dixit, Auditui meo exultationem & lætitiā; continuo demonstrauit, quid exultatio. Exultabunt, inquit, ossa humiliata. Humiliata ossa audientis non habent fastum, non habent tumorem in se uix uicium, qui loquitur. Inde ergo & ille humilis, de quo iam diximus, qui ita se humiliat, ut se ipsum diceret solutere corrigiam calciamenti Domini sui; ille uel baptista, dans gloriam magistro suo, & ideo amico illum Christus putaretur, & ex eo superbere posset, & se exultare, (non enim ipse se dixerat Christum) sed poterat accidere hominum errorem hoc purantium, utro istum honorem se uolentium: uel respuit fastum honorem, ut inueniret in gloriam. Et uide humilitatem eius de auditu. Air, Qui sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi stat, & audit eam. Statem se fecit & audientem; non cadentem, & loquentem. Stat, inquit, & audit eum. Audisti auditum: ubi est exultatio & lætitiā? Continuo sequitur, Stat & audit eum, & gaudio gaudet propter uocem sponsi. 4. Merito stat, qui propter uocem sponsi gaudet. Nam si propter uocem suam gauderet, caderet. Ideo stat, quia audit eum: quia & primus homo audiendo stat, cecidit: audiendo serpentem, cecidit.

CAP. XXXV.

Superbia vitium homo vincit ultimum, quo primum lapsus est: à quo ut curaretur homo, factus est humilis Deus.

Virgo bene didicit, uel expertus est uitiorum superandorum gradus, intelligit hoc uitium inanem gloriæ, uel uel maximè cauēdum esse perfectis. Quo primo enim lapsus est anima, hoc ultimum uiciū. Initium autem omnium peccati, superbia. Et initium superbiæ hominis, apostatare. Non enim inerat Adæ primo homini: sed uenit illi in superbiā, & mouit illum manus peccatoris, id est, manus uolū superba. Quomodo ille qui eum seduxit, dixit, Ponam meam ad aquilonem: sic illi persuasit, Gustate, & eritis dii. Radicem huius peccati, & caput huius peccati, qui dixit, Non ueniat mihi pes superbiæ. Quare illura

Ioan. 2.

4 In Psal. 55.
in medio.
5. Ser. 55. inter
impress. Lou.
pope inuit.

Ioan. 3.

Psalm. 50.

3 In Psal. 50.
in medio.

1 In Psal. 7.
ante med.
Vide Ambros.
epist. 84. li. 10.
Eccles. 10.

2 In Psal. 35.
conc. 1. ante
5. em.
Esa. 14.

Genes. 3.
1 Ibidē infra
illura

illum pedem dixit? Quia superbiendo Deum deleruit
cessit: & pedem ipsius, affectum ipsius dixit. Non veniat
inquit, pes superbiae, & manus peccatoris non moueat me
et, opera peccatoris non moueat me, vt imitari illos vel
Quare autem contra superbiam loquens, hoc addidit, Ibi
ciderunt, qui operantur iniquitatem? Quia qui iniqui sunt
superbia ceciderunt. Ideo cum cantam faceret Dominus
clesiam, ait: Illa tuum, inquit, obseruabit caput, & tu eius
caueum. Serpens obseruat calcaneum; quando tibi veniat
superbiae, quanto labris, vt deiciat. Tu autem caput eius
serua. *Quidnam verò caput?* Initium omnis peccati superbia
4 Ab hoc vitio, quod est caput omnium vitiorum, quia in
cetera vitia nata sunt, facta est Apostasia à Deo, eunte anima
tenebras, & malè videntem libero arbitrio, peccatis etiam ceteris
consecutus. vt & substantiam suam dissiparet cum meretrici
bus, viuens prodigè: & per egestatem fieret pastor porcorum
qui erat socius angelorum. Propter hoc vitium, propter hoc
magnum superbiam peccatum, Deus humilis venit. Hæc causa
hoc peccatum magnum, iste ingens morbus animarum, omni
nipotentem medicum de cælo deduxit; vsque ad formam seu
humiliavit, contumelias egit, ligno suspendit; vt per salutem
tanæ medicinæ curetur hic tumor. Tam tandem erubescens
homo esse superbus, propter quem factus est humilis Deus.
*Ad superbium missus à Deo venit Deus humilis, vt exsuper
ad Deum reduceret per se factum humilem.* 6 Viam enim nobis
fecit per humilitatem, quia per superbiam recesseramus à Deo.
Redire ad eum, nisi per humilitatem non poteramus; & quem
nobis præponeremus ad imitandum, non habebamus. Omnis
enim mortalitas hominum, superbia tumuerat. Et si existet
aliquis humilis vir in spiritu, sicut erant Prophætæ, Patriarchæ
dedignabatur genus humanum imitari humiles homines. Ne
ergo dedignaretur homo imitari hominem humilem, Deus
factus est humilis; vt vel sic superbia generis humani non de
dignaretur sequi vestigia Dei. 7 Magna vera medicina hæc
medicina, si hominis superbiam non curat; quid cum ceteris
nelcis. Deus est, & fit homo. Sepone diuinitatem, id est, quod
dam modo sequestrat, hoc est, occultat, quod suum erat: quod
apparet, acceperat. Fit ille homo, cui fit Deus: & non se agnoscat
homo hominem, id est, nõ se mortalem agnoscat, non se agnoscat
se fragilem, non se agnoscat ægrotum; vt querat vel ægrotum
medi-

Eccles. 10.
4 In Psal. 118.
expol. 1. in
fine.

Luc. 15.

Philipp. 2.

6 In Psal. 31.
conc. 1. a
princip.

7 Serm. 74. de
temp. vltra
medium.

ficum, sed (quod est periculosius) sanus sibi videtur. 8 De
quid de tali superbo dicitur, mortali, accincto pannis car
prægrauato pondere corporis corruptibilis, & tamen ex
nati se, & obliuiscenti, quia pelle vestitus sit? quid ei dicit
scriptura? Quid superbit terra & cinis? Quid superbit? Caput
omnium morborum superbia, quia caput omnium peccatorum
superbia. Medicus quando ægritudinem discit, & tamen ex
aliquam causam factum est, & ipsam causam per quam fa
ctum est, non curet; ad tempus videtur mederi: causa manente,
vltibus repetitur. Verbi gratia; apertius hoc dicam. Humor in
corpore scabiem vel vlcera genuit in corpore: fit magna febris,
non parvus dolor. Exhibentur quædam medicamenta, quæ
vltibus compescunt, & feruorem illum vlcis sedent; & ad
vltibus proficiunt. Vides hominem, qui fuit vlcerosus &
vltibus sanatum: sed quia humor ille non eiectus est, rursus
vltibus redit. Cognoscens hoc medicus, purgat humorem,
vltibus abrahit causam; & nulla erunt vlcera. Vnde ergo abundat
vltibus? Per superbiam. Cura superbiam, & nulla erit iniqui
vltibus. Vt ergo causa omnium morborum curaretur, id est, super
vltibus descendit, & humilis factus est filius Dei. Quid superbi
vltibus? Filius Dei propter te humilis factus est. Puderet te for
vltibus imitari humilem hominem; saltem imitare humilem
vltibus. Venit filius Dei in homine, & humilis factus est. Præ
vltibus tibi vt sis humilis, & tibi præcipitur, vt ex homine
vltibus pecus. Ille Deus factus est homo, tu homo cognosce quia
vltibus homo. Tota humilitas tua est, vt cognoscas te.

CAP. XXXVI.

*Christus declarauit se humilem in sua nativitate, & in
electione discipulorum suorum; vt etiam homines
faceret humiles.*

Quare vel hinc solum nos discimus, quia humilitatem
nos docuit Christus; quia Deus factus est homo. Ipsa est
humilitas, quæ displicet pagani, vnde nobis insultat: *Qua
Deum colitis, qui natus est? Qualem Deum colitis, qui
crucifixus est? Humilitas Christi, superbia displicet: tibi autem
Christiano si placet, imitare. Si imitatus fueris, non laborabis:
quia ipse prædixit, Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati
estis; & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.*

Quo-

8 To. 9. Traç.
25. in Ioan.
vlt. medium
Vide Ser. 1. de
S. Laurent.
inter nouos.
Eccles. 10.

7 In Psal. 95.
in medio.

Matth. 23.

DE CHRISTO ET ECCLESIA

464

2 Ex Term. de tribus Virg. quem Boet. dicit 1. Cor. 1.

3 Ex Term. de Calced. Ianua. quem dicit 1. Cor. 10

4 Ser. de tribus Virg.

1 Cor. 1.

5 Ibidem inf. Vide Ser. 10. de ver. Dom. ante finem.

6 In Psal. 56. ante medium Matth. 9.

IOAN. 1.

7 To 9. Tract. 7. in Ioan. 8. Item medium Sermon. 27. de ver. B. Apost. Petri.

Quomodo humilis corde: Primo, quia elegit nasci de illa mna, quae desponsata erat fabro. Non ergo elegit amplonari, ne in hac terra nobilitas superbiret. Non elegit saltem nasci in amplissima ciuitate, sed natus est in Bethlehem Iuda, eae, quae nec ciuitatis nomine nuncupatur: hodieque illam incolat quae illius, villam appellat: tam parua, tam exigua, propè nulla est, nisi pristina Domini Christi natiuitate nobilitaretur. 2. Sed forsitan dicit aliquis, Etsi ipse humiliter natus est; in discipulorum nobilitate iactare se voluit. Nequaquam. Non enim elegit Reges, aut senatores, aut philosphos, aut oratores: imò verò elegit plebeios, pauperes, indoctos, piscatores. Petrus erat piscator, Cyprianus orator. Nisi fideliter precederet piscator, nò humiliter sequeretur orator. 4. Quare autem primo ignobiles, paucos, imperitos, & impolitos elegerit Dominus, cum haberet ante oculos suos turbam magnam, in computatione quidem illorum pauperum, sed in genere suo multos diuites, nobiles, sapientes, quos postea etiam collegit; exponit Apostolus sacramentum. Infirmi, inquit, mundi huius elegit Deus, vt confundat fortia: & stulta huius mundi elegit, vt confundat sapientes; & ignobilia huius mundi elegit Deus, & ea quae non sunt, id est, non computantur, vt quae sunt, euacuentur. 5. Elegit ergo infirmos, pauperes, indoctos; non quia reliqui firmos, diuites, sapientes, nobiles: sed si ipsos primos eligeret, merito diuitiarum suarum, merito substantiarum suarum, merito natalium suorum sibi eligi viderentur; atque inflati de his rebus, salutem humilitatis non recipient, sine qua nemo se dire potest ad illam vitam, vnde non laberemur, nisi per superbiam. 6. Nam inde non est electus etiam ille Nathanael. Qui enim tibi videtur, vt publicanum in telonio sedentem eligeret Matthaeum; & non eligeret Nathanael, cui perhibuit testimonium ipse dicens, Ecce verè Israëlita, in quo dolus non est. Intelligitur ergo iste Nathanael doctus fuisse in lege. Non quia doctus non erat electurus: sed si ipsos primo elegeret, doctrinae suae merito se electos putaret, & ita eorum scientiam laudaretur, & laus Christi gratiae minueretur. Perhibuit testimonium tanquam bono fidei, in quo dolus nō erat: sed tamen cum non assumpsit inter illos discipulos, quos primum idoneis tunc elegit, non oratores. 7. Volens enim superbiorum frangere ceruces, non quæsiuit per oratorem piscatorem: sed de pileatore lucratus est & oratorem, & imperatorem. 8. Da mihi

illum piscatorem; da mihi idioram; da mihi imperitum. Da mihi eum, cum quo non dignatur loqui senator; nec quando emit piscem. Ipsum, inquit, da. Hunc si implevero, manifestum erit, quod ego facio: quamquam & senatore, & imperatorem, & imperatorem ego sum facturus. 9. Elegit ergo etiam etiam postea & oratores: sed illi superbirent, si non prius eligeret piscatores. Elegit imperatores postea. Sed melius est, Romam cum venerit imperator, deposito diademate, pleret memoriam piscatoris, quam vt piscator pleret ad memoriam imperatoris. Infirmi enim mundi elegit Deus, vt confundat fortia: & ignobilia mundi elegit, & ea quae non sunt, quam ea quae sunt, vt ea quae sunt, euacuentur. Et quid dicitur? quid ait? Concludit Apostolus: Vt non glorietur in Deo omnis caro. Vide quemadmodum nobis abstulit gloriam, vt daret gloriam. Abstulit nostram, vt daret suam. Abstulit inanem, vt daret plenam. Abstulit nutantem, vt daret firmam. Tanta est ergo gloria nostra fortior & firmior, quia in Domino non ergo in te debes gloriari, quod prohibuit veritas: sed ait Apostolus, hoc præcipit veritas, Qui gloriatur, in Domino glorietur:

9 In Psal. 56. ante medium

1. Cor. 12

CAP. XXXVII.

Quales sunt, qui malè fortes sunt; siue, quos fortes Deus confundat.

Quia infirma mundi Deum elegerit dicit Apostolus, vt confunderet fortia; diligenter insinuandum est, qui sint fortes, potest intrare in domum fortis; & vasa eius eripere, nisi alligauerit fortem. Alligauit ergo fortem vinculo dominionis suae, & vasa eius abripuit, ac vasa sua fecit. Erant enim vasa iniqui, vasa diaboli, qui credentes, facti sunt vasa Christi: vasa Apostolus dicit, Fuisit enim aliquando tenebræ, nunc lux in Domino, qui notas facit diuitias suas in vasa misericordiae. Possunt ergo isti fortes, diabolus & eius angeli iniqui. Sed sunt etiam in hominibus quidam fortes, reprehensibili & damnabili fortitudine, qui præsumunt quidem, sed de temporalis felicitate. Num tibi videtur fuisse fortis diues iste, ex Evangelio recitatur, quoniam successit ei regio in opulentia fructuum? Perturbatus, cõsiliu reconductionis inuenit, & destructis veteribus apothecis, nouas cõstrueret ampliores:

In Psal. 56. post initium.

Matth. 22.

Ephes. 5.

Luc. 11

eisque completis, animæ suæ diceret, Habes multa bona, mas; epulare, iocundare, satiari. **Qualem fortem vides?** **R.** homo qui non posuit Deum adiutorem suum, sed speravit multitudinem diuitiarum suarum. Vide quàm fortis sit: Et prævaluit, inquit, in vanitate sua. Sunt & alij fortes, nõ de diuitiis non de viribus corporis, non de aliqua in tempore præcellentia potentia dignitatis: sed præfumentes de iustitia sua. Hoc genus fortium cauendum est, metuendum, auersandum; nõ imitandum; præfumentium, inquam, non de corpore, non de opibus, non de genere, non de honore: (omnia enim ista quis non videat temporalia, fluxa, caduca, volatica:) sed præfumentium de iustitia sua. Talis fortitudo impediuit Iudæos, ne per fortitudo menacius intrarent. Cùm enim de se præfument, quod iusti sint, & tanquam sani sibi videntur; medicinam reculauerunt, & ipsum medicum necauerunt. Tales ergo fortes, non infirmos non venit vocare, qui dixit, Non est opus sanis medicus, sed malè habentibus. Nõ veni vocare iustos, sed peccatores ad penitentiam. Isti erant fortes, qui insultabant discipulis Christi, quia magister eorum ad infirmos intrabat, & cõiuuabatur cum infirmis. **Q**uare, inquit, magister vester cum publicanis & peccatoribus manducat? **O** fortes, quibus medicus opus nõ est. Fortitudo ista non sanitatis est, sed infaniz. Nam & phreneticis nihil fortius; valentiores sunt sanis: sed quanto maiores vires, tanto mors vicinior. Auertat ergo Deus ab imitatione nostra fortes istos. Timendum est enim ne eos quisque velim imitari. **D**octor autem humilitatis, particeps nostræ infirmitatis, donans participatione suæ diuinitatis, ad hoc descendens vt viam doceret, & via fieret, maxime suam humilitatem nobis commendare dignatus est: & ideo à seruo baptizari non de dignatus est, vt nos doceret cõfiteri peccata nostra, & infirmari vt fortes simus, habere potius Apostoli vocem dicetis, **Q**uando infirmos, tunc potens sum. **Q**uomodo ergo noluit esse fortis? **I**sti autem, qui fortes esse voluerunt, id est, qui de sua virtute præsumere voluerunt tanquam iusti; offenderunt in lapidem offensionis. **A**udi fortes istos. Cùm quidam Hierosolymitæ dicerent, missi ab eis ad apprehendendum Christum; & non audentes apprehendere: (quia quando voluit, tunc apprehensus est, qui verè fortis erat:) **Q**uare ergo, inquit, non cum potuisset apprehendere? **E**t responderunt, **N**emo vnquam hominum sic locutus est sicut ille. **E**t illi fortes, Nuncquid aliquis

Rohm. 5.

Math. 9.

Marc. 3.

Math. 3.

1. Cor. 12.

Rom. 9.

Ioan. 7.

aliquis Pharizæorum in illum credidit; aut aliquis Scribarum, illi populus iste nesciens legem? **P**ræpostulerunt se turbæ infirmæ ad medicum currenti. **V**ade, nisi quia ipsi fortes erant, & fortitudine sua, quod est grauius, omnem etiam turbam in se induxerunt, & medicum omnino occiderunt? **S**ed & ille, cõ hoc occisus est, de sanguine suo medicamentum fecit ægro. **H**os maxime fortes aduerte; & vide vtrum de illa re præsumendum sit homini, quando nec de iustitia præsumendum est. **N**on vide vbi iaceant præfumentes de diuitiis, de viribus corporis, de nobilitate generis, de dignitate sæculi, si qui de ipsa iustitia tanquam de sua præsumpserit, cadit. **E**x illis fortibus istis ille, vires suas iactans: **G**ratias tibi, inquit, ago, quia non sicut ceteri hominum, iniusti, raptores, adulteri, sicut & publicanus iste. **I**eiunio bis in sabbato, decimas de omnium rebus possideo. **V**ide fortem iactantem vires suas: contra, vtrum longe stantem infirmum attende, & per ipsam humilitatem propinquantem: **P**ublicanus autem, inquit, de longinquo stantem, & nec oculos suos audebat in cælum leuare; sed percutiebat pectus suum, dicens, **D**eus propitius esto mihi peccatori. **M**en dico vobis; descendit iustificatus publicanus ille magis quam ille Pharizæus. **E**t vide iustitiam. **Q**uia omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur.

Luc. 18.

CAP. XXXVIII.

Epilogus præcedentium.

Ergo qui vult fortis esse; velut præsumens de se, & iactans merita sua, qualiacumque illa sint; erit similis Pharizæo illi, qui quod à Deo se dicebat accepisse, superbe tamen iactabat: **G**ratias, inquit, tibi ago, quia non sum sicut ceteri homines. **A**ttende quale genus superbiæ commendet Deus. **V**erè quale potest subintrare iusto homini; quale potest subrepere in spei. **V**erè gratias ago tibi, dicebat. **E**rgo cùm dicebat, gratias tibi; fatebatur ab illo se accepisse, quod habebat. **Q**uid enim habes, quod non accepisti? **V**nde ergo superbus? **N**on quia de bonis suis Deo gratias agebat: sed quia super alterum de ipsiis bonis extollebat. **H**inc ergo superbus, vnde fortis: quidam fortes esse dicuntur omnes superbi: infirmi, humiles. **I**deo vicerunt multi ab Oriente & Occidente venientes, vt cumbant cū Abraham, & Isaac, & Iacob in regno cælorum.

1 In Psal. 54.
Enar. 1. pol.
initium.

Lucæ 18.

1. Cor. 4.

2 In Psal. 38.
Ultra medium
Matth. 9.

Quare vicerunt? Quia fortes esse noluerunt. Quid est, forte esse noluerunt? De se præsumere timuerunt. Iustitiam suam non constituerunt, vt iustitiæ Dei subiicerentur. Denique quando dixit Dominus hoc, Multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno caelorum; dixit etiam, Filij autem regni, id est, Iudæi, ignorantes iustitiam Dei & suam volentes statueret, ibunt in tenebras exteriores. Recordemur fidem illam Centurionis vnus est populo gentium, ita in se infirmi, ita nõ fortis, vt diceret, Non sum dignus vt sub tectum meum intres. Non erat dignus, vt Christum domo reciperet, & iam corde receperat. Etenim magister ille humilitatis filius hominis, iam inuenerat in eius pectore, vbi caput reclinarat. Ad hoc verbum Centurionis Dominus respiciens, ad se sequentes dixit, Amen dico vobis, in nullo inueni tantam fidem in Israel. Hunc infirmum inuenit; Israelitas fortes inuenit: vt inter vtrisque diceret, Non est opus medicus sanis, sed male habentibus. Propter hoc ergo, id est, propter hanc humilitatem, multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno caelorum: filij autem regni ibunt in tenebras exteriores. Ecce mortalises, ecce carnem putrescentem portas, & sicut vnus (vt inquit scriptura) ex principibus cades. Sicut homines morieris: & cades sicut diabolus. Quid tibi prodest medicina mortalitatis? Superbus diabolus tanquam angelus, non habet carnem mortalem: tu autem qui accepisti mortalem carnem, & nec hoc tibi prodest, vt tanta infirmitate humilieris; sicut vnus ex principibus cades. Ipsa est ergo gratia beneficij Dei prima, redigere nos ad confessionem infirmitatis; vt quicquid boni possumus, quicquid potentes sumus; in illo simus, vt qui gloriatur, in Domino gloriatur. Quando infirmor, inquit, tunc potens sum.

CAP. XXXIX.

Fortitudo, qua tribuitur dilectioni commendatur cum dicitur, Fortis est sicut mors dilectio.

IAm, quia satis tractatum est de mala fortitudine, qua merito improbari debet: dicendum etiam est aliquid de quadam fortitudine bona. qua plurimum: o nomine commendatur quod in sacra Scriptura dilectioni attribuitur: a inueniatur. Sic enim in Cantico canticorum de illa scriptum legitur: fortis est, sicut mors dilectio. Magna

ignum reuera verbum, Fortis est sicut mors dilectio. Quomodo enim mortis, quando ipsa venit; quibuslibet artibus, quibuslibet medicamentis ei occurras; violentiam vitare non potes, quia mortalis natus es: sic contra violentiam charitatis mandus nihil potest. A contrario enim similitudo data est de morte. Quomodo enim mors ad auferendum violentissima est, sic charitas violentissima est, ad saluandum. Per charitatem enim multi mortui sunt sæculo, vt vinceret Deo. Hac charitate non timens martyr, nõ simulati, nõ vana gloria ventilati, nõ tales, quibus dictum est, Si tradidero corpus meum vt ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest: sed tales, quos et Christi & veritatis charitas perduceret ad passionem. Quid fecerunt tentationes sæuientiũ? Maiorem fortẽ violentiam habuerunt oculi stentium suorum; quã persecutiones inferentium. Quã multos enim tenebant filij ne pateretur? Quã multorum genibus prouoluebantur vxores, ne viduæ inquerentur; quã multos parentes filij prohibebant mori; quã nouimus & legitimus in passione beatæ Perpetuæ? Facta est ista. Sed lachrymæ quantalibet, & quantolibet impetuerent, quomodo fortitudinẽ charitatis superarent? Dilectio fortis res est. *2. Vis denique & aliser videre* quã sit fortitudo dilectio? Quisquis per aliquã necessitatem non potest immo quod iubet Deus; amet illum qui implet; & in illo implet. Verbi gratia: vxorem habet, quam dimittere non potest, potest vt obtemperet Apostolo dicenti, Vxori vir debitum reddat: & Alligatus es vxori, ne quæsieris solutionem. Venit mentem, quia melior est vita illa, de qua dicit idem Apostolus, Vellem omnes homines esse sicut meipsum. Attendite qui hoc fecerunt; amat eos, & in ipsi implet quod in se non potest. Fortis ergo res est dilectio. Ipsa est virtus nostra, quia si in illa non fuerimus, nihil prodest, quicquid aliud habuerimus. Magnificentius autem exprimi non potuit fortitudo charitatis, quã *vt Spiritus sanctus* diceret, Valida est mors dilectio. Quis enim resistit morti? Resistitur igni, vndis, ferro; resistitur potestariibus; resistitur regibus: vna mors; quis ei resistit? Nihil est illa fortius. Propterea virtus viribus eius charitas comparata est, & dictum est, Valida est mors dilectio. Et quia & ipsa charitas occidit quod amamus, vt simus quod non eramus; facit in nobis quandam mortẽ dilectio. Ipsa morte mortuus erat qui dicebat, Mandus

In Psal. 47. *Prope athenas*
1. Cor. 13.
In Psal. 118. *ante finem.*
1. Cor. 7.
Ibidem inf.

Rom. 10.
Matth. 8.
Luc 9.
Matth. 8.
Ibidem 9.
Psalm. 37.
1 Cor. 7.
2 Cor. 13.

Cant. 8.

Galar. 6.

470 DE CHRISTO ET ECCLESIA

mihî crucifixus est, & ego mundo. Ipsa morte mortui erant quibus *idem* dicebat, Mortui enim estis, & vita vestra abscõdita est cum Christo in Deo. Ergo *meritò* dicta est dilectio fortis sicut mors: siue, quia nemo eam vincit, sicut nec mortem: siue, quia in hac vita vsque ad mortem est mensura charitatis: sicut Dominus ait, Maiorem hac charitatem nemo habebit quàm vt animam suam ponat pro amicis suis: siue potius, quia sicut mors sua tyrannide animam auellit à sensibus carnis: sic eandem auellit chasitas suo dominio ab operibus iniquitatis, & à concupiscentiis carnalibus. Quanto enim magis regnat in vnoquoque Dei charitas, tanto minus ei dominatur iniquitas: tantoq; magis procurat & fatigat, vt alterius, quem nondum in charitate fundatum & fortiter radicatum videt, sanetur infirmus. Quæ affectio, & sollicitudo, & actio vtrique propria & præcipua illius charitatis est, quam iam ex ipsa scriptura fortiter esse demonstrauimus.

CAP. XL.

Quid efficiat in hominibus fortis dilectio.

Propter quod etiã dicitur proficientibus bonis, & ex fide, quæ per dilectionem talem operatur, in hac peregrinatione spiritualiter viuentibus: Inuicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi. Item alibi eis dicitur: Corripite inquieros, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. Videte ne quis malum pro malo alteri cui reddat. Item alio loco: Si præoccupatus fuit homo in aliquo delicto, vos, qui spiritales estis, instruite huiusmodi in spiritu manufactuinus, intendens teipsum, ne & tu teneris. Et alibi: Sol non occidat super iracundiam vestram. Et in Euangelio: Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum. Item de peccatis, in quibus multorum cauetur offensio, sic Apostolus dicit: Peccâtes coram omnibus argue, & cæteri timorem habeant. Propter hoc & de venia inuicem danda, multa præcipiuntur. Et magna cura propter tenendam pacem, sine qua nemo poterit videre Deum: vbi ille terror est, quando iubetur seruus decem milium talentorum reddere debita, quæ illi fuerant relaxata: quoniam debitum denariorum centum conseruo suo non relaxauit. Quia similitudine propofita, Dominus Iesus adiecit atque ait: Sic & vobis faciet Pater vester cælestis, si non dimiseritis vnusquisque fratri suo, de cordibus

vestris. Hoc modo curantur ciues ciuitatis Dei, in terrena ciuitate peregrinantes, & paci supernæ patriæ suscipiantes. Spiritus autem sanctus operatur intrinsecus, vt vana aliquid medicina hac charitatis quæ adhibetur extrinsecus, loquatur, etiam si Deus ipse vtens creatura sibi subdita, in alia specie humana, sensus alloqueretur humanos, siue istos corporis, siue illos, quos istis simillimos habemus in somnis: vt interiore gratia mentem regat atque agat; nihil prodest homini omnis prædicatio veritatis Dei, omnis correptio infirmitatis sua. Facit autem hoc Deus, à vasis misericordiæ, ita vasa terneus, dispensatione, quam ipse nouit, multum occultat, et tamen iusta. Ipso quippe adiuuante mirabilibus atque laudabilibus modis, cum peccatù, quod habitat in membris nostris, quod potius iam pœna peccati est, sicut Apostolus præcipit, Rom. 6. non regnat in nostro mortali corpore ad obediendum deside- rans eius; nec ei membra nostra velut iniquitatis arma exhibentur: conuertitur homo ad mentem non sibi ad mala Deo reate cõsentientem: & eam regentẽ tranquillius nunc, habebit ista sanitate & charitate perfecta, atque in mortalitate perpetua, sine villo peccato in æterna pace regnantem.

CAP. XLI.

Spiritualis qua potissimum ratione sit commendandus; & quo affectu probetur erga proximum.

Nihil ergo sic probat spiritalem, & fortem in charitate, Tom. 4. lib. expof. epist. ad Galat. ca. 6. virum, quàm peccati alteri tractatio, cum liberationem eius potius, quàm insultationem; potiusq; auxilia quàm conuita meditaris; & quantum facultas tribuitur, suscipit. Ideo ad Galatas ita dicit Apostolus: Fratres, & si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi. Deinde ne sibi quisque videatur instruerẽ, cum proteruẽ exagitat, irridetq; peccatẽ, aut superbe inquam insanabilem detestatur, In spiritu, inquit, manufactuinus, intendens teipsum, ne & tu teneris. Nihil enim ad misericordiam sic inclinat, quàm proprii periculi cogitatio. Ita nec deesse voluit fratrum correptioni; nec studere certantini. Multi enim homines, cum à somno excirantur, litigare volunt: aut rursus dormire, cum litigare prohibentur. Pax igitur & dilectio, & communis periculi cogitatio in corde referretur

Coloff. 3.
4. To. 1. epist.
19. ad Hieron.
Iean. 15.
5 In Psal. 118.
conc. 17.
1 To. 5. lib. 15.
de ci. Dei. ca. 6
1 Theff. 5.
Galat. 6.
1 Phef. 4.
Matth. 18.
1 Timoth. 5.
Hebr. 12.
Matth. 18.

2 Tim. 1.

2 Tim. 4.

uetur: modus autem sermonis, siue acrius siue blandius profertur, sicut salus eius quem corrigis, postulare videtur; modo derandum est. Nam & alio loco dicit *Apostolus*, Seruum autem Domini litigare non oportet, sed mitem esse ad omnes, docibilem, patientem. Et ne quisquam ex eo putet cessandum sibi esse à correptione erroris alterius, vide quid adiungat. In modestia, quomodo corripientem, nisi cum lenitate corde retinemus, & aliquam medicamenti acrimoniam verbo correptionis aspergimus? Nec aliter accipiendum video, quod in eadem epistola positum est, Prædica verbum, in ista opportune importune, argue, hortare, increpa in omni longanimitate & doctrina. Importunitas enim opportunitati utique contraria est: neque omnino vllum medicamentum sanat, nisi quod opportune adhibueris. Quanquam ergo & sic possit distinguere, In ista opportune, vt alius sit sensus, Importune argue deinde cetera contendantur, hortare, increpa, cum omni longanimitate & doctrina. Vt tunc opportunus sentiaris, cum instas ædificando: cum autem destruis arguendo, non cures etiam si importunus videaris. Tamen etiam in illo vltiore modo distinguatur; In ista opportune; quod si hoc modo non proficis, importune: ita intelligendum est, vt tu opportunitatem omnino non deseras, & sic accipias, quod dictum est, Importune, vt illi videaris importunus, qui non liberet audit quæ dicuntur in eum: tu tamen scias hoc illi esse opportunum, & dilectionem curamque sanitaris eius, animo teneas mansueti, & modesto, & fraterno. Multi enim postea cogitantes quæ audierint, & quam iuste audierint, ipsi se grauius & seuerius arguerunt: & quamuis perturbatiores à medico viderentur abscedere, paulatim verbi vigore in medullas penetrante, sanati sunt: quod non fieret, si semper spectarem periclitantem putrescentibus membris, quando vri liberet, aut secari. Quod nec ipsi corporis medici attendunt, qui terrenæ mercedis intuitu curant. Quotus enim quisque reperitur, qui ferræ eorum aut ignem non ligatus expertus sit, cum & illi rariores sint, qui volentes ligati fuerint: Plures enim resistentes, & mori se malle clamantes, quam illo curari modo, vix lingua ipsa eorum relicta libera, omnibus membris constringerunt, neque ad suum, neque ad reluctantis, sed ad ipsius artis arbitrium: quorum tamen vocibus, conuulsisque dolentium, nec commouetur curantis animus;

que scit manus. Medicinæ autem cælestis ministri, aut per aliorum iram cernere stipulam in oculo fratris volunt; aut liberabilius mortem videre peccantis, quam verbū indignum audire. Quod non ita accideret, si tam sanum animum curando alterius animo adhiberemus, quam sanis manibus illi medici aliena membra pertractant. Nunquam itaque alieni peccati obiurgandi suscipiendum est negotium, nisi cum interrogationibus examinantibus nostram conscientiam, liquidò nobis coram Deo responderimus, dilectione nos facere. Quod conuictum, vel innox, vel etiam persecutione eius quem ardeas, lacerauerint animum, si adhuc ille per te sanari possit dabitur, nihil respondeas, donec saneris prior; ne forte carolibus motibus tuis ad nocendum consentias, & exhibeas linguam tuam arma iniquitatis peccato, ad reddendum malum pro malo, aut maledictum pro maledicto. Quicquid enim lacerato animo dixeris, punientis est impetus, non charitas corripientis. Dilige, & dic quod voles; nullo modo maledictum erit, quod specie maledicti sonuerit, si memineris, senserisque in gladio verbi Dei, liberatore hominis esse velle ab oblatione vitiorum. Quod si forte, (vt plerumque accidit) dilectione quidem talem suscipis actionem, & ad eam corde dilectionis accedis; sed inter agendum surreperit aliquid, dum tibi resistitur, quod te auferat ab hominis vitio percutiendo, & ipsi homini faciat insectum: postea te lachrymis lauante humilimodi puluerem, multo salubrius meminisse oportebit, quam non debeamus super aliorum superbie peccata, quando ipsa eorum obiurgatione peccamus, cum facilius nos ira peccatis iratos, quam misericordia misericos faciat. *Et ob id merito pergit monere Apostolus, dicens:* Alter alterius onera portate, Galat. 6. & sic adimplebitis legem Christi; legem utique charitatis. Si autem implet legem, qui diligit proximum, dilectione proximi etiam in veteribus scripturis maximè commendatur; in qua dilectione, dicit alio loco idem Apostolus, recapitulari Rom. 13. omnia mandata legis: manifestum est etiam illam scripturam, quæ priori populo data est, legem Christi esse, quam venit implere charitate, quæ nõ impletur timore. Eadem igitur Scriptura, & idem mādaturum, cum bonis terrenis inhiantes premittimus; testamentum vetus: cum in bona æterna erigit liberos; testamentum nouum vocatur.

Math. 7.

Nota.

Galat. 6.

Rom. 13.

ncc

*Quomodo alter alterius onera portare debeamus,
ostenditur ceruorum exemplo.*

Quia verò veteris testamenti custodia timorem habebat: non potuit apertius significari noui testamenti donum esse charitatem, quam hoc loco, vbi Apostolus dicit, Inuicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi. Hanc enim Christi legem dicere intelligitur; quia ipse Dominus præcipit, vt nos inuicem diligamus: tantum in ea sententia præcepti pondus constituitur, vt diceret, In hoc cognoscitur quoniam discipuli mei estis, si vos inuicem diligatis. Huius autem dilectionis officium est, inuicem onera nostra portare. Sed hoc officium, quod sempiternum non est, perducet sanè ad beatitudinem æternam, in qua nulla erunt onera, quæ inuicem portare iubeamur. Nunc verò cum in hac vita, id est, in hac via sumus, onera inuicem nostra portemus, vt ad eam vitam, quæ caret omni onere, peruenire possimus. Sicut enim de ceruis nonnulli talium cognitionum studiosi scripserunt, cum fretum ad insulam transeunt, passuarum gratia, sic se ordinant, vt onera capitum suorum, quæ gestant in cornibus, super inuicem portent: ita vt posterior super anteriorem, ceruice proiecta, caput collocet. Et quia necesse est vnum esse, qui cæteros præcedens, non ante se habeat, cui caput inclinet, vicibus id agere dicuntur: vt lassatus sui capitis onere, ille qui præcedit, post omnes recedat, & ei succedat, cuius ferebat caput, cum ipse præiret. Ita inuicem onera sua portant, fretum transeunt, donec veniant ad terræ stabilitatem. Istam fortasse ceruorum naturam intenderat Salomon cum ait, Ceruus amicitiam, & pullus gratiarum tuarum colloquantur tecum. Nihil enim sic probat amicam, quemadmodum oneris amici portatio. Nec tamen inuicem onera nostra portaremus, si vnum tempus esset infirmitatis amborum, qui onera sua sustinent, aut vnum infirmitatis genus: sed diuersa tempora, & diuersa genera infirmitatis faciunt vt onera nostra inuicem portare valeamus. Verbi gratia: Iram fratris tui tunc portabis, cum tu aduersus eum non irasceris: vt rursus eo tempore, quo te ira præoccupauerit, ille te lenitate & tranquillitate sua supportet. Hoc exemplum ad id pertinet, cum diuersa sunt tempora portantium onera sua, quamuis ipsa diuersa non sit infirmitas. In ambobus enim ab inuicem

1. Tom. 4. li. 8. I
quæstionum;
quæst. 71.
Galat. 6.

Joan. 13.

Nota.

Prou. 1.
Secundum
aliam interpret.

inuicem ira portatur. Ad diuersum autem infirmitatis genus aliud exemplum videndum est. Veluti si quis loquacitatem in se vicerit, & pertinaciam nondum vicerit: alius verò adhuc loquax sit, sed iam pertinax non sit; debet ille huius loquacitatem, & iste illius pertinaciam, donec illud in illo, & hoc in illo sanetur, charitate portare. Par quippe infirmitas in duobus, si vno accidat tempore, tolerare se inuicem non valent, nisi aduersum se intenditur. Nam aduersus aliquem tertium & duo irari sibi conueniunt, & se tolerant: quanquam nec tolerare se inuicem dicendi sunt, sed potius se inuicem consolari; sicut & tristes de re vna magis se portant, & quasi incumbunt sibi, quam si vnus tristes esset, & alius gauderet. Si autem aduersus se tristes sint, profus se tolerare non possunt. Et ideo in huiusmodi affectionibus suscipienda est aliquantulum ipsa ægritudo, de qua vis alium, per te, liberari, & sic suscipienda, vt ad auxilium, non ad æqualitatem miseria valeat. Quemadmodum se inclinat, qui manum iacenti porrigit. Non enim se proicit, vt ambo iaceant; sed incurat tantum, vt iacentem erigat. Neque vlla res officiosum istum laborem ad portanda onera aliorum, facit libenter impendi, nisi cum cogitamus, quanta pro nobis pertulerit Dominus: & vt quemadmodum ille in eo, quod verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & sine peccato cum esset, peccata nostra suscepit; non attendit sua, sed nostra: ita & nos libenter ad eius imitationem, inuicem onera nostra portemus. Huic cogitationi accedit etiam illa cogitatio, quia ille suscepit hominem, nos autem homines sumus: & considerare debemus, quòd ægritudinem, siue animæ, siue corporis, quam in alio homine videmus, etiam nos habere potuimus, aut possumus. Hoc ergo exhibeamus illi; cuius infirmitatem portare volumus, quòd ab illo nobis vellemus exhiberi, si forte nos in ea essemus, & ipse non esset. Ad hoc pertinet, quod ipse Apostolus ait, Omnia factus sum, vt omnes lucrifacerem. Omnibus omnia factus est, cogitando scilicet etiam in eo vitio se esse potuisse, vnde cupiebat alium liberari. Deinde etiam illud cogitandum, nullum esse hominem, qui non possit habere aliquod bonum, quod tu nondum habes, etiam si lateat; in quo sine dubio possit te esse superior. Quæ cogitatio ad confundendam edomandamque superbiam valet, ne arbitreris quoniam tua bona quidem emittent, & apparent; ideo alterum nulla habere, quæ lateant, & fortassis

Nota.

2. Ibidem inf.

Joan. 6.

1. Corint. 9.

Philip. 2.

fortassis maioris ponderis bona, quibus te superat nescientes. Non enim fallit nos, aut adulatione potius vti Apostolus iuberet, cum dicit, Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam; sed in humilitate mentis, alter alterum existimantes superiorem sibi. Ista cogitationes deprimentes superbiam, & acuentes charitatem, faciunt onera fraterna inuicem, non solum æquo animo, sed etiam libentissimè sustineri.

CAPVT XLIII.

Quomodo sit intelligendum, quod vnusquisque onus suum portabit, cum dicat etiam Apostolus, Alter alterius onera portate.

Ipsa est ergo lex Christi, vt inuicem onera portemus. Christum autem diligendo, facillè sustinemus infirmitatem alterius; etiam quem nondum propter bona sua diligimus. Cogitamus enim quia ille, quem diligimus, Dominus, propter eum mortuus sit. Quam charitatè Apostolus Paulus nobis ingessit, cum diceret, Et peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem Christus mortuus est; vt si illum infirmum propter vitium, quo infirmus est, minus diligimus; in eo Christum consideremus, qui mortuus est propter illum. Christum autem non diligere, non infirmus, sed mors est. Quapropter ingenti cura, & implorata Dei misericordia cogitandum est, ne Christum negligamus, propter infirmum; cum infirmum debeamus diligere propter Christum. Omnes enim nos per Apostolum admonuit veritas, vt inuicem onera nostra portemus; & in eo ipso quo nos admonet vt inuicem onera nostra portemus, quo fructu id faciamus, ostendit: adiungens enim dicit, Et sic adimplebitis legem Christi. Quæ non implebitur, nisi inuicem onera nostra portemus. Quæ autem sint onera ista, & quemadmodum portanda sint, quoniam quidem omnes pro nostris viribus conari debemus implere legem Christi, adiuuante Domino, conabor ostendere. Est illic questio, quæ nos cogit onera distinguere; & in ipso quippe capitulo lectionis habemus ibi positum, Vnusquisque autè proprium onus portabit. Iam ergo occurrit sensibus nostris, Si vnusquisque proprium onus portabit; quomodo dicit, Inuicem onera vestra portate, nisi quia onera distinguenda sunt, ne sibi coneraria loqui putetur Apostolus? Non enim longè, non enim in alia

2 To 10. Ser. 22. de ver. Apost.

3 Ibidem inf.

Galat. 6.

titola, non enim in hac ipsa longè superius aut inferius: sed de ipso loco, ita vt sibi sint eadem verba contigua, vtrumque dicit; & quia vnusquisque proprium onus portabit, & quod monuit & hortatus est, vt inuicem onera nostra portemus. Quia ergo sunt onera, in quibus vnusquisque proprium portat, & portat cum alio alter, nec proiicit in alterum: & alia sunt onera, in quibus rectè dicit fratri, Porto tecum, aut, Porto pro. Contra eos ergo qui putabant posse hincinam contaminari peccatis alienis, respondit Apostolus, Vnusquisque onus proprium portabit. Ita contra eos, quibus per hoc possit negligenter subintrare, vt quasi securi facti, quod non contaminarentur peccatis alienis, neminem curarent corrigere; inuicem onera ista portare breuiter dictum, breuiterque distinctum est.

4 To 4. lib. 2. de Consensu Euang. ca. 30.

4 nifi oneris nomen hoc modo: ubi diuersis significationibus acceptis; proculdubio putabis eundem sibi in loquendo esse contrarium, & hoc in vna sententia tam vicinè positis verbis. Sed alia sunt onera participanda infirmitatis: alia reddenda Deo de actibus nostris. Illa cum fratribus sustinenda communicantur; hæc propria ab vnoquoque portantur. Prodeunt qui portant inuicem onera sua, nisi qui habeat charitatem. Qui non habent charitatem, graues sunt sibi: qui autem habent charitatem, portant se. Lætit te aliquis, peccet veniam. Non dimittis, non portas onus fratris tui: si dimittis, portas infirmum. Et tu si forte in aliquam infirmitatem incideris, tuus homo; oportet vt sic te porcet & ille, que madmodum & tu. Audi quid ibi præcellerit. Frater, inquit, si præoccupatus fuerit homo in aliquo de iecto, vos qui spirituales estis, instruite eiusmodi in spiritu lenitatis. Et ne forte, quia spirituales moreratur, velut securi sibi videretur: continuo subiecit, Intendens ipsum, ne & tu teneris. Deinde quod commemorauit, subiicit, Alter alterius onera portare, & sic adimplebitis legem Christi. Lex ergo Christi charitas est; nec charitas impletur, nisi inuicem onera nostra portemus. Sufferentes, inquit, inuicem in dilectione: studentes seruare vnitatem spiritus in vinctulo pacis. Cum esses languidus; portabat te proximus tuus: tu factus es, porta tu proximo tuum. Quomodo portabo charitatem flagrantius? Itaque charitas portat onera; sed non onerat, ne prematur talibus oneribus: ne peccatis suis vnusquisque prematur, attendat. Nam quando portas infirmitatem fratris tui, non te onerant peccata ipsius. Plane si consentias,

4 To 4. lib. 2. de Consensu Euang. ca. 30.

5 In Psal. 119. ante medium.

Galat. 6.

6 To 9. Tract. 17 in Ioan. Ephes. 4. Coloss. 3.

7 In Psal. 119. vt supra.

iam tuæ te premunt, non alterius; tuum fit peccatum; & non est quare queraris, quòd peccata aliena te premant. Dicitur enim tibi, Premunt te, sed tua. Vidisti furem, cucurristi cū eò. Quid est hoc? Pedibus ambulasti ad furtum, imò mente coniunxisti te furto. Quod ipsum solum eras, factum est & tuum, quia placuit tibi. Si autem displicerit tibi, & oraueris pro eo, & deprecatus, si te offendit, veniam dederis, ut possis libera fronte dicere in precibus tuis, quas tibi iuris precibus cælestis dictauit. Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: didicisti portare onera fratris tui, ut & alius portet, si qua sunt tua; & fiat in vobis quod ait Apostolus, Inuicem onera vestra portate: & sic adimplebitis legem Christi.

CAP. XLIIII.

Lex Christi de dilectione, etiam se extendit ad inimicos, quos vult ut nos portemus, qui membra Corporis eius sumus.

Sed nunquid ita lex Christi se solum extendit ad eos qui vel fidei, vel familiae, vel sanguinis, vel societatis humanae, certa nobis ratione coniuncti sunt? Nonne & haereticos & infideles Iudaeos & Barbaros, & ipsos adeo inimicos habemus si quos habemus, complectitur? Quis enim noster est proximus, quem inuenerit secus seipsum diligere, nisi omnis homo, qui nobiscum ex Adam & Eva natus est? Ergo in differenter illa lex Christi extendit se ad quoscunque; non solum ad amicos, verum etiam ad inimicos. Quod si quis secus vellet sentire, erraret graviter: & suo errore, quantum in se esset, infringeret preceptum Domini, dicentis, Diligite inimicos vestros: & doctrinam Apostoli repudiaret, quam Romanis tradidit, ita scribens: Si esuriieris inimicus tuus, cibum illum: si sitis, potum da illi. Hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius. Nequaquam igitur regalem hanc legem quis adimpleuisse se credat, nisi dilexerit & inimicos: & quidem sic eos dilexerit, ut potius grauissima quaque, vel ab eis, vel propter eos pati paratus sit, quam aliquid committere, quo obstanti, hoc preceptum Domini perscrutare non possit. Charitas enim non assuevit attendere, à quo quid ferendum sit: sed qua intentione, & quo fructu: Propter quem quid sit ferendum, matura deliberatione examinat. Sicut ergo in superioribus latius quidem, sed tamen particulatim docuimus, ad virum spiritalem proprie & maxime pertinere, infirmorum fratrum peccata leniter tractare &

quare (quod Apostolus dicit, Onera portare.) ita deinceps generaliter & breuiter declarabimus, quomodo spectet ad vniuersum Christi Corpus, etiam quorumbet malorum & inimicorum onera perferre onera; hoc est, illos ipsos, quos iubetur diligere. Proinde, quod in Psalmo quasi per quandam querelam dictum est, Quousque irruis in hominem, interficis vniuersi vos: potest in primis applicari. Nam in alia translatione versus istius, quae sic legitur, Quousque apponitis super hominem? interficite omnes: euidenter significantur quorundam onera malorum; insulantium scilicet, opprobria iactantium, insidiantium, persequentium, ac demum occidentium: quae onera quasi cateruatis socii videtur hinc inde in istum hominem, vsque ad extremum illi proferenda. Caterum quod tantum spatium corporis in vno homine, ut possit interfici ab omnibus? Sed debemus sic intelligere personam nostram, personam Ecclesiae nostrae, personam corporis Christi. Vnus enim homo est cum Capite & Corpore suo Iesus Christus, saluator Corporis, & membrorum Corporis: duo in carne vna, & in voce vna, & in passione vna; & cum transierit iniquitas, in requie vna. Passiones itaque Christi, non in solo Christo: imò passiones Christi non solum in Christo. Si enim Christum intelligas Caput & Corpus; passiones Christi non in solo Christo. Si enim passiones Christi in solo Christo; imò in solo Capite: vnde dicit quoddam membrum eius Paulus Apostolus, Ut suppleam, quae desunt prestaturam Christi in carne mea? Si ergo in membris Christi es, quicunque homo, quisquis hæc audis, quisquis hæc non audis: (sed tamen audis, si in membris Christi es:) quicquid veritas & pateris ab inimico, & ab iis, qui non sunt in membris Christi; deat passionibus Christi. Ideo additur, quia deerat; mensuram implens, non superfundens. Tantum ergo pateris, & tantum portas, quantum ex passionibus suis inferendum deat vniuersæ passioni Christi, qui passus est in Capite nostro, & paratur in membris suis, id est, in nobis ipsis ad communem hanc quasi rem publicam. Nam quisque pro modulo nostro colimus quod debemus: & pro posse viri nostrarum, quasi quoniam passionum inferimus, paratoria plenaria: passionum omnium non erit finis, nisi cum sæculum finitum fuerit. Quousque ergo, o homines, onera vestra apponitis super hominem? quousque interficis? & à quo tempore interficere coepistis? Nonne ab initio sæculi? Proinde quicquid passi sunt Prophetae à sanguine

Linguae Abel iusti, vsque ad sanguinem Zachariae, appositum est super hunc hominem: quia praecesserunt aduentum incarnationis Christi, quaedam membra Christi: sicut in nascendo quodam, nondum quidem procedente capite, praecessit manus; sed tamen capiti connectebatur & manus. Noli ergo putare, omnes iustos qui passi sunt persecutionem impiorum; etiam illos qui venerunt missi ante Domini aduentum, praenunciare Domini aduentum; non pertinuisse ad membra Christi. Absit enim vt non pertineat ad membra Christi, qui pertinet ad ciuitatem, quae regem habet Christum. ² Iple rex ergo ante aduentum incarnationis suae praemisit quaedam membra sua, post quae praenunciantia se venturū, venit & ipse: & connexus eis, refert similitudinem nascētis illius: quia manus ante caput procedens, & cum capite est, & sub capite. *Quare & praedicta verba,* ³ tota illa ciuitas loquitur, *quae Christum regem habet,* à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinem Zachariae. Inde & deinceps à sanguine Iohannis, per sanguinem Apostolorum, per sanguinem martyrum, per sanguinem fidelium Christi; vna ciuitas loquitur, *unum corpus clamat,* vnus homo dicit, *Quos vsque apponitis super hominem: quamdiu portabo vos?*

CAP. XLV.

Ecclesia in dorso suo quomodo portet malos: & quam longē hi separati sint à bonis.

Hic perimere videtur & illud, quod in alio Psalmo dicitur, *Saepe expugnaverunt me à iuuentute mea. Nunquid ergo modo solim ex quo enumerat, ex quo commemorat? Saepe, inquit, & quidem à iuuentute mea, expugnaverūt me.* Ideo ne modo quiquam miretur in Ecclesia, vultus esse membrum bonum Ecclesiae, quod malos, quos non generat, Ecclesia portat: audiatur & ipsam Ecclesiam, matrem suam, dicentem sibi, Noli mirari ad ista, fili: Saepe expugnaverunt me à iuuentute mea. Videtur enim respondisse. Quibus? Cogitantibus & dicentibus, Quanta mala perferimus, quanta scandala crebrescunt quotidie, quando iniqui intrant in Ecclesiam; & portamus eos? Respondeat autem Ecclesia de quibusdam; id est, de fornicorum voce respondeat querelis infirmorum; & confirmet firmi infirmos, & grandes paruolos: & dicat Ecclesia, Saepe expugnaverunt me à iuuentute mea. Dicat illud, non timeat. *Quod enim*

num valet, quod, cum dixisset, Saepe expugnaverunt me, dixit, à iuuentute mea: *Quia iam modò Ecclesia senectus expugnatur.* Sed non timeat. Nunquid enim ideo non perueniat ad senectutem, quia non cessauerunt illi iniqui expugnando? Nunquid eam, *quam portando grauarunt,* delere poterunt? *Non enim, inquit, non poterunt mihi.* Quid est, Non poterunt mihi? Non illis consensit ad malum. Omnis enim malus ideo persequitur bonum, quia non illi consentit bonus ad malum. *Quid autem quid mali: nō obiurgat Episcopus, bonus est Episcopus: obiurgat Episcopus, malus est Episcopus.* Rapiat aliquid: *quid cui rapuit; bonus est.* Saltem loquatur & reprehendat, *quid non repetat; malus est.* Malus est qui reprehendit raptores: & bonus est, qui rapit? ² Sed cum clamaueris hoc, & dixeris *malis;* illi respondent: Si sic, non huc accedimus: si sic, non intramus in ipsam Ecclesiam. Veniant, intrent, audiant, saepe expugnaverunt me à iuuentute mea: etenim non poterunt mihi. *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, & est, non poterunt agere, vt in peccatis eorum consentirem; & tunc quod portem.* Ergo, *inique,* quia non potuisti mihi, *stende in dorsum meum.* Portare te habeo, quousque veniat tibi. Sic enim mihi praecceptum est, vt fructum afferam cum tolerantia, & *supportem te in charitate.* Non te corripo; tolero: *aut fortè cum tolero te, corrigis te.* Si non te corrigis vsque in finem, tolero te vsque in finem: & vsque in finem super os meum eris, vsque ad tempus. Nunquid semper super os meum eris? Veniet enim qui inde te excutiat. Veniet tempus messis; veniet finis saeculi; immittet Deus messorum: *Matth. 13.* mellores autem angeli sunt. Separabunt malos de medio iustorum, sicut zizania à tritico: frumentum recondent in horreos, malas autem comburent igni inextinguibili. Portauit, quousque potuit iam gaudēs transeo in horreum Dei; & canto, Saepe expugnaverunt me à iuuentute. Quid enim mihi iniqui facere poterunt, quia expugnaverunt me à iuuentute mea? Expugnaverunt me, non opprēsserunt. Valuerunt mihi sicut ignis staurum: non sicut ignis ad saxum. Ignis enim accedens ad saxum, sordem tollit: accedens ad saxum, in cinerem vertit. Etenim non poterunt mihi, quia non consensit; quia non me fecerunt quales sunt ipsi: longe fecerunt à me iniustitiā suam. fecerunt quod tolerem; & non fecerunt cui consentirem. *Iam ergo iniustitia eorum longē est à me.* Sic Ecclesia. *Est verum esse*

² Ibidē infra.

³ Ibidem inf.

² Ibidem inf.

¹ In Psal. 138. in initio.

Matth. 13.

quod dicit, *scimus*. Etenim mali mixti sunt bonis, non solum in seculo: sed & in ipsa Ecclesia mali mixti sunt boni. Nosti & probasti, & magis probabis, si bonus fueris. Cum enim creuisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt zizania. Nulli apparent mali in Ecclesia, nisi ei qui fuerit bonus. Nosti ergo quia mixti sunt: & semper & vbique dicit Scriptura, quia non separabuntur nisi in fine. Sed quomodo mixti sunt: sic & in iniuicem longè sunt. Ne quis ergo ex eo, quod in Ecclesia mali mixti sunt inter bonos, putare iniquitatem esse iuxta iustitiam, Non potuerant, inquit, mihi. Id est, fecerunt mihi peccatores, quod portare non cui committerem: & facta est iniquitas eorum longè à me. Quod enim tam prope, quam duo homines in vna Ecclesia? Quid tam longè, quam iniquitas & iustitia? Vbi est enim consensus, ibi propinquitas. Ligantur duo, & mituntur ad iudicem, latro & colligator: ille sceleratus, ille innocens: vna catena ligantur, & longè sunt à se. Quantum longè sunt à se? Quantum longè est scelus ab innocentia. Ecce isti longè sunt ab iniuicem. Alius latro in Hispania facit scelera: proximus est ei qui facit in Africa, vel in Brabàtia. Quantum proximus? Quantum sibi iunguntur scelus & scelus; quantum sibi iunguntur latrocinium & latrocinium. Nemo ergo timeat mixtos sibi corpore malos. Longè ab illis sit cordes & securus portat, quod non timet.

CAP. XLVI.

Mali, quos portat Ecclesia, pertinent ad Antichristum: & quomodo contra hos sit orandum; & quomodo cauendū & corrigendi sint, ostenditur.

ERGO omnes istos malos, quos portat Ecclesia, tu quilibet in Scripturis, iuuenis maledictos, dehnatos ad Antichristum pertinere, ad diabolum pertinere, ad paicam pertinere, ad zizania pertinere. Et multa innumerabilia per similitudinem dicuntur de illis. Quia non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, ait Dominus, intabit in regnum caelorum. Nullam iuuenis scripturam, quae de illis bene loquatur: sed inuenis scripturas multas, quae docent quomodo contra illos bene oratur, ut, qui bonus est, ab eis liberetur. Talis est & Psalmus centesimus tricesimus nonus, in quo certissime Christus Corpus loquitur, & orat. Corpus eius vocem audi, & esto

in Corpore eius, ut vox eius tua fiat; & ora, & dic: Exime me Domine ab homine maligno. Non autem, qui sic precatur, ab uno se eximi vult, sed ab omni malorum genere: nec à vasis tantum, sed ab ipso principe, id est ab ipso diabolo. Quare enim ab homine, si à diabolo? Quia & ipse in figura homo dictus est. Venit inimicus homo, & supereminuit zizania. Ab isto ergo homine maligno, ora quantum potes, ut libereris. Quia non est tibi colluctatio aduersus carnem & sanguinem: sed aduersus principes & potestates, & rectores mundi tenebrarum, id est, rectores peccatorum. Quod quidem & nos fuimus. Nam audiuimus vocem Apostoli: Fuisisti aliquando tenebræ; nunc autem lux in Domino. Iam ergo lux facti, non in nobis, sed in Domino; oremus non tantum coram tenebris, sed contra peccatores, quos adhuc diabolus possidet: sed etiam contra ipsum principem eorum, diabolum; qui operatur in filiis diffidentia. Sed quid orabimus contra peccatores? Attende Christi membrum, quid eius oret Corpus. Quid dicit: Exime me Domine, inquit, ab homine maligno: à viro iniusto erue me. Hoc est autem ab homine maligno, quod est à viro iniusto. Malignum enim ideo dixit, quia iniustum: ne forte aliquid iniustum bonum esse putes. Sunt enim multi iniusti, qui non nocentes; non sunt sceli, non sunt asperi, non sunt assequentes, & pressuras hominibus facientes: & sunt tamen iniusti. Sed vnde iniusti? Quia alio quodam modo: luxuriosi, inuosi, voluptatibus dediti. Quomodo nulli nocet, qui sibi non parci? Innocens enim ille est, qui non nocet: non autem qui sibi nocet. Tibi autem quomodo potest non nocere, qui sibi nocet? Sed respondes, In quo mihi nocet? Non enim inuit rem meam; aut appetiuit salutem meam: luxuria sua percipitur, suis voluptatibus delectatur. Sed si iniquitas habet, voluptates, ipse inuquinatur: mihi quid perinet, cui molestus non est? Nocet tibi saltem vel exemplo, quia viuunt tecum, & quod quid agat, inuitat. Nonne cum cum vides forte in illis modis prosperari, ducis talium delectatione factorum? Et non consentis, saltem inuenisti quod expugnes. Quomodo ergo tibi non nocebat, qui laboras vincere quod fecit in corde tuo? Malignus est ergo omnis iniustus, & necesse est nociosus sit; siue sit blandus, siue sit ferrox. Quisquis in illum incurrit, quisquis laqueis eius fuerit captus, inueniet quam iniuriosum, quod putabat lenem. Etenim & spinæ non pungunt

Vide in Psal. 55. à princip.

Ibidem inf. I

Matth. 7.

In Psal. 139. à initio.

Matth. 13.

Ephes. 6.

Ephes. 3.

Ibidem

in

h a in

484 DE CHRISTO ET ECCLESIA

in radicibus. Erue spinas de terra: correcta radices ipsarum & vide si sentis dolorem. Tamen illud vnde dolorem sentis in superficie, de illa radice processit. Itaque non tibi placeant homines quasi lenes & blandi, amatores tamen carnalium voluptatum, & inquinatarum cupiditatum sectatores non tibi placeant. Etsi adhuc videntur lenes, radices spinarum sunt. Nam talibus factis per luxuriam plerumque effundunt quod habebant. Et quomodo quarunt implere, quod effuderunt? Nunquid iam parcat rapinis & cogitationibus fraudum omnigenere malignitatis exquirende? Iam vides malum hominem, quem antea putabas lenem. Quando illum videbas inebriari bonus erat. Modò iam furem vides; latronem times. Processerunt spinæ de illis radicibus. Quando sentiebas lenes radices spinarum; tunc si posses, incenderes: & non esset vnde prodiret, quod te modò pungeret. Proinde, o membrum Christi, gemens inter tales malos quos portas; quando quoscumque vides procliuus ferri in malas libidines, & in perniciosas voluptates; tunc reprehende, & tunc castiga, tunc vix, si potes. Incenda ut radix, & non erit vnde spina procedat. Si autem non poteris; certus esto, quòd eos habebis inimicos. Tacere possunt, occultare inimicitias tuas possunt: amare te non possunt. Sed quoniam amare te non possunt, & necesse est vt qui te oderunt, mala tibi facere querant: non vacet lingua tua, & cor tuum dicere Deo; Exime me, Domine, ab homine maligno: a viro iniusto erue me: *Et quia ibidem sequuntur in eodem Psalmo.*

Psal. 139.

Ibidem in præfate.

CAP. XLVII.

Non mali, sed boni qui gemunt inter malos, ad Christi Corpus pertinent: in quibus malis odio habenda est malitia, diligenda natura.

Ibidem immetate in præfate.

Ius enim vox est in omni tali prophetia, tanquam illius inopis, id est, egentis, nondum satiati (cuius supra meminimus) esuriens & sitientis iustitiam, cui quædam saturitas promissa, in fine fruatur. Interim hic nunc sitiat & esuriat, gemat, & pulsset, & querat. Peregrinationis illecebris non delectetur; non putet patriam sæculum, vnde vt liberaretur, Christus aduenit. Quia Christus Caput nostrum esse voluit; Caput

scilicet cuiusdam Corporis. Non enim potest dici caput, vbi caput nullum est, cui sit caput. Proinde si Caput Christus; & cuius Corporis Caput est Christus. Corpus illius Capitis hæc Ecclesia est, in cuius nos membris sumus, si Caput nolum diligimus. Quia quisquis ibi non fuerit, in eis erit, inter quos illud corpus gemit. Proinde, aut in illo Corpore eris, vt eris inter malos: aut non eris in illo Corpore, & in eis eris, inter quos malos gemit Corpus, quod gemit inter malos. Ergo aut membrum Christi: aut hostis Corporis Christi. Nec inimici & aduersarij Corporis Christi vno modo intelliguntur: aut vno modo agunt. Versipellis est enim qui in eis agnat, & qui eis vitur canquã vas suis. Cæterj multi ab illo perantur, & ab Ecclesia manducantur, & in Corpus Christi infertur. Sed qui sunt, & quid futuri sint, nouit ille, qui illos demit sanguine suo, nescientes. Sunt autem quidam perferantes in malitia sua, ad Christi Corpus non pertinentes: & ibi non ei vtique, cui nihil ignotum est. Interim illi, qui iam impaginati sunt cum membris eius, nondum habètes resurrectionem futuram, in qua peribit omnis gemitus, & laus succedet; in qua omnis tribulatio morietur, & erit sine fine exultatio: nondum ergo habentes hoc in re, sed tamen tenentes in re, gemunt & desiderio quodam, & orant, & optant se liberari ab hominibus malis, inter quos necesse est viuere & bonis. Non enim separatio iam cuique tuta est. Illius enim erit separatio, qui non nouit errare. Quid est, qui non nouit errare? nec malum traiciat ad dexteram, nec bonum ad sinistram. Nos autè in hæc vita difficile est vt nos ipsos nouerimus: quantum minus debemus de quoquam præpropere ferre sententiam? Quia si hodie malum nouimus, cras qualis futurus sit, ignoramus. Et fortè quem vehementer odimus, frater noster est; & nescimus. Securi ergo odimus in malis malitiam: & diligimus naturã & creaturam: vt quod ibi fecit Deus, amemus; quod ibi fecit ipse homo, oderimus. Fecit enim Deus ipsum hominem: fecit autem homo peccatum. Dilige quod fecit Deus: odi, quod fecit homo. Sic enim persequeris, quod fecit homo, vt liberetur quod fecit Deus: & eris verum & iustum membrum illius Corporis, cuius Caput amamus, à quo tibi præceptum nobis est, vt & inimicos diligamus.

Ioannes Apostolus, etsi fraternam dilectionem in epistola sua quasi solam commendat, non tamen tacuit de dilectione inimici.

1 Fortassis autem mouerit aliquem, quare beatus Ioannes in epistola sua non commendauerit maximè, nisi fraternam charitatem. Qui diligit fratrem, dicit: & Præceptum nobis est datum, vt diligamus inuicem. Assidue nominauit charitatem fraternam: Dei autem charitatem, id est, qua debemus diligere Deum, non tam assidue nominauit: sed tamen non omnino tacuit. De inimici verò dilectione, prorsus tacuit prope per totam ipsam epistolam. Cum vehementer prædicet & commendat charitatem, non nobis dicit, vt diligamus inimicos: sed dicit nobis, vt fratres diligamus. Cum verò Euangelium legitur, audimus: Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & publicani hoc faciunt? Quid est igitur quod pro magno nobis ad perfectionem quandam fraternam dilectionem commendat Ioannes Apostolus? Dominus autem dicit nõ nobis sufficere vt fratres diligamus, sed debere nos extendere ipsam dilectionem, vt perueniamus ad inimicos? Qui vsque ad inimicos peruenit, non transiit fratres. Necessè est, sicut ignis, prius occupet proxima: & sic se in longinquiora distendat. Propinquior est tibi frater, quam nescio quis *alius* homo. Rursus tibi magis adhæret ille quem non noueras; qui tibi tamen non aduerfatur: quam inimicus, qui aduerfatur. Extende dilectionem in proximos: nec voces illam extensionem. Prope enim te diligis, qui eos diligis qui tibi adherent. Extende ad incognitos, qui tibi nihil mali fecerunt. Transcende & ipsos: perueni eò, vt diligas & inimicos. Hoc certè Dominus iubet. Quare verò Ioannes tacuit de dilectione inimici? Dico quod non tacuit: quia in eo etiam quod diligit fratres, diligit inimicos. Ne ergo putes illũ nihil de dilectione inimici præcepisse, qui de fraternâ charitate non tacuit. Fratres diligis. Quomodo, inquis, fratres diligo? Quæro quomodo diligas inimicum. Quare illum diligis? Vt sanus sit in hac vita. Quid si non illi expedit? Vt diues sit. Quid si ipsis diuitiis excæcabitur? Vt uxorem ducat. Quid si amaram vitam inde parietur? Vt filios habeat. Quid si mali erunt? Incerta sunt ergo ista, quæ videris optare inimico tuo; quia diligis eum;

1 To. 9. Tract. 8
In epist. Ioan.
post initium.

Math. 5.

1 Ibidè infra.

am: incerta sunt. Opta illi, vt habeat tecum vitam æternam: opta illi, vt sit frater tuus. Si ergo hoc optas, diligendo inimicũ, non sit frater tuus: & cũ diligis, fratrem diligis. Non enim amas in illo, quod est; sed quod vis, vt sit. *Vt tibi gratia:* Faber optimus nescit lignum non dolatum, de sylua præcisum: adamauit; nescio quid inde vult facere. Non enim ad hoc amauit, vt semper sic maneat. In arte vidit, quod futurum est, non in nemore quod est: & amauit quod inde facturus est, non illud quod est. Sic & nos Deus amauit peccatores. (nam *liberè* dicimus, quia Deus amauit peccatores.) Air enim, Nõ est opus sanis medicus, sed malè habentibus.) Nunquid ad hoc amauit peccatores, vt peccatores remaneamus? Quasi lignũ de sylua vidit nos faber; cogitauit adificium quoddam, quod inde facturus est; non alioam quod erat. Sic & tu respicis inimicum tuum aduerfentem, sentientem, mordentem verbis, exasperantem contumeliis, infectantem odiis: attendis ibi, quia homo est. Vides ista omnia, quæ aduersi sunt ab homine facta: & vides, in illo, quod deo factus est. Quod autè homo factus est, à Deo factus est. Quod autem te odit, ipse fecit: quod invidet, ipse fecit. Et quid dicis in animo tuo? Domine, propitius illi esto: dimitte illi peccata: incute illi timorem, muta illum. Non itaque amas in illo, quod est: sed quod vis, vt sit.

Ad quid diligendi sunt inimici, medicorum exemplo ostenditur.

1 Vapropter perfecta dilectio est in dilectione inimici: quæ perfecta dilectio est, & in dilectione fraternâ. Et nemo dicat, quia aliquid minus nos monuit Ioannes Apostolus: & plus nos monuit Dominus Christus. Ioannes nos monuit, vt fratres diligamus: Christus nos admonuit, vt etiam inimicos diligamus. Attende quare te monuit Christus, vt diligas inimicos. Nunquid vt semper remaneant inimici? Si ad hoc te monuit, vt inimici remaneant; odisti, non diligis. Attende quomodo ipse dilexit: id est, quia volebat, vt sic remanerent sui persecutores. Air: Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Quibus voluit ignosci: *vixitque* mutari illos voluit: quos voluit mutari, ex inimicis fratres facere dignatus est; & verè sic fecit. Occisus est, sepultus est, resurrexit, in cælum ascendit, spiritum sanctum misit discipulis: cœperunt in fiducia predicare nomen ipsius: miracula faciebant in nomine

Luc. 23.

Crucifixi & occisi. Viderunt *hoc* illi interfectores Domini: qui sanguinem eius sœuendo fuderant, credendo biberunt. Hæc dixi longiuscule; quia vehementius commendanda fuit charitati tuæ ipsa charitas. Si enim charitas nulla est in te; nihil diximus. Si autem est in te; tanquam oleum flammæ adiecimus. Ad hoc ergo ista diximus, ne piger sis diligere inimicos. Sæuit in te homo: ille sæuit; tu deprecare: ille odit; tu miserebere. Febris animæ ipseus te odit: sanus erit, & gratias tibi ager. Quomodo medici diligunt ægros? nunquid ægros diligunt? Si ægros diligunt; volunt ut semper ægrotent. Ad hoc diligunt ægros, ne ægroti permaneant: sed ut ex ægrotis sani fiant. Et quanta plerumque patiuntur à phreneticis? Quales contumelias verborum? Plerumque & percutiuntur. Persequitur ille febrem; ignoscit homini. Et quid dicam? amat inimicum suum? Imo odit inimicum suum. Morbum enim ipsius odit; & amat hominem, à quo percutitur. Odit febrem. A quo enim percutitur? A morbo, ab ægrotatione, à febre. Illud tollit, quod illi aduersatur; ut remaneat illud, vnde gratulatur. Sic & tu. Si odit te inimicus tuus, & iniuste te odit: noueris quia cupiditas sæculi in illo regnat; propterea te odit. Si odisti illum & tu: contra reddis malum pro malo. Quid facis reddere malum pro malo? Vnum ægrotum scilicet, qui te oderat: iam duos plango, si & tu odisti. Sed persequitur rem tuam: tollit tibi, nescio quæ, quæ habes in terra. Ideo illum odisti, quia angustias tibi facit in terra? Noli pati angustias; migra in cælum: sursum cor tibi habebis, vbi latitudo est, ut nullas angustias patiaris in spe vitæ æternæ. Attende quæ tibi tollit: nec ipsa tibi tolleret, nisi ille permitteret, qui flagellat omnem filium quem recipit. Quodammodo ferramentum Dei est, quo saneris, ipse inimicus tuus. Si nouit Deus vile tibi esse ut exspoliet te; permittit illum: si nouit tibi vile esse ut vapules; permittit ille ut cadaris. De illo te curat: opta vtille sanetur.

CAP. L.

Christi membrum, si apertum inimicum patiat, non illum odisse debet; sed se conuertere ad orationem, ne amittat dilectionem, qua occultus vincitur inimicus.

Taque cum aliquid tale patitur Christianus, quia Christi membrum est; non debet facile veluti odio ire in eum à quo patitur; & velle ventum vincere: sed conuertere se ad orationem, ut

emittat dilectionem. Neque enim timidum est, ne aliquid fiat homo inimicus. Quid enim facturus est? Multa mala facturus, opprobria iaculaturus, in conuitiis sæuaturus. Sed magna tibi: Gaudere, inquit, & exultare; quoniam merces vestra magna est in cælis. Ille in terra geminat conuitia; tu in cælo gæra. Sed sæuiat amplius; possit & aliquid amplius. Quid te currit, cui dictum est, Nolite timere eos qui corpus occidunt: animam autem non possunt occidere? Quid est ergo timeandum, quando pateris inimicum? Ne conturbetur in te dilectio, qua diligis inimicum. Etenim inimicus ille homo, caro sanguis, quod videt in te, appetit. Alius autem inimicus occultus, rector harem tenebrarum, quas tu pateris in carne sanguine; alterum occultum tuum petit: thesaurus tuos interioris deprecari & vallare mouit. Duos ergo inimicos conuituet tibi ante oculos: vnum apertum, & alterum occultum. Apertum, hominem; occultum, diabolum. Homo ille hoc est, quod tu secundum naturam humanam: secundum fidem autem & dilectionem, nodum quod tu; sed poterit esse quod tu. Cum ergo sint duos; vnum vide, alterum intellige: quomodo diligere, alterum caue. Namque & inimicus ille, quem vidis, hoc in te vult humiliare, vnde vincitur. Verbi gratia: Si diuinitis tuis vincitur, pauperem te vult facere: si honore tuo vincitur; humilem te vult facere: si viribus tuis vincitur; debilem te vult facere. Ea ergo attendit in te vel decicere vel auferre, quibus vincitur: & ille occultus inimicus illud quoque tibi vult tollere, vnde vincitur. Homo enim hominem vincit humana felicitate: diabolum autem vincit inimici dilectione. Quomodo ergo homo ambit auferre tibi, & deturcare, aut auertere felicitatem, qua vincitur: sic & diabolum hominem vult vincere auferendo, vnde vincitur. Sed cura in corde seruare inimici dilectionem, qua diabolum vincis, sæuiat homo quantum potest, auferat quicquid potest: si diligitur apertè sæuiens, victus est occultè sæuiens.

CAP. LI.

Ecclesia inimici non sunt soli homines, sed & spiritus, mundi rectores tenebrarum harum.

Nunquid igitur solos homines habet inimicos Ecclesia? Quid est homo carni & sanguini deditus, nisi aduersarius sanguis? Sed ait Apostolus: Non est nobis collectatio aduerus

Math. 5.

Math. 10.

Vide in Psal. 55. post princ.

1 In Psal. 117. in medio.

Ephes. 6.

carnem & sanguinem; sed aduersus principes & rectores mundi tenebrarum harum, id est, rectores iniquorum, mundum istum diligentiam: & propterea tenebrarum, quia & nos fuimus aliquando tenebræ; nunc autem lux in Domino. *Ad dicit Apostolus*, Aduersus spiritualia nequitia, in caelestibus, id est, diabolum & angelos eius: quem diabolū alio loco dicit principem potestatis aeris huius. ² Et contra hos habemus inimicitias perpetuas. Denique quilibet habeas inimicitias aduersus hominem, cogitas finire: & siue illius satisfactione, si ille te læsit; siue tua, si tu læsisti, siue vtriusque, si vos inuicem læsistis; laboras satisfacere & concordare. Cum diabolo autem & angelis eius, nulla concordia est: ipsi nobis inuidet regna celorum. ³ Mitescere omnino ergo nos nō possunt. ³ Semper nos volunt possidere, semper tales facere, quales possent secum trahere. Est enim insita malevolentia quadam & pernicies nocendi iustis in illis spiritibus: gauisus est de malo hominum; & de fallacia nostra, si nos sceleretur, pascuntur. Et quid querunt? Non quibus in aeternum dominentur, sed cum quibus in aeternum damnentur: quomodo solet maleolus latro nominare innocentem. Nunquid si fuerit viuis incensus, minus ardet, si duo ardeant? minus moritur, si duo moriantur? Pœna illi non minuitur, sed malevolentia pascitur. Mecum, *inquit*, moriatur, non se minus moriturum dicens; sed solatium habet malum alterius. Talis est diabolus: seducere vult illos, qui cum illo puniantur. Et quia non potest fallere iudicem Deum: non enim nominat apud illum innocentem; vera crimina volens habere, quæ obicit, peccata persuadet. *Et ob id* ⁴ non cessat insurgere super nos quotidie, & illudere velle infirmitati, & fragilitati nostræ; quibus nos deceptionibus, suggestionibus, tentationibus; & quibuscūque laqueis irretire, cum in terra adhuc viuimus. *Denique* ⁵ omnibus agit modis, & instat, quemadmodum deiciat, aut promissione lucri, aut terrore damni; vel promissione vitæ, vel terrore mortis, aut alicuius potentis inimicitias: aut alicuius potentis amicitias.

CAPVT LII.

Qua ratione securi esse possimus contra diabolum, qui dicitur leo & draco.

Ergo ¹ habemus perpetuos inimicos, diabolum & angelos eius: sed non timeamus. Sic sunt diabolus & angeli eius, quasi milui. Sub illius gallinæ, cuius *supra meminimus*, alis

sumus, & non nos poterunt contingere. Gallina enim, quæ nos protegit, fortis est. Infirma est propter nos; sed fortis est in Domino noster Iesus Christus, ipsa sapientia Dei, *de qua dicitur*; ² Inter scapulas suas obumbrabit tibi, & sub alis eius perabis. Hoc enim dicit, ne tua protectio à te tibi sit: ne perabis, quia tu te potes protegere: illa te proteget, vt eruat; & eruet te muscipula venantium, & à verbo aspero. *Quod autem dicitur*, Inter scapulas suas obumbrabit tibi; & à tergo potes intelligere, & à pectore. Scapula enim circa caput sunt. Sed quia dicit, Sub alis eius sperabis, manifestum est, quia protectio alarum paniarum facit te esse inter scapulas Dei, vt hinc atq. hinc à Dei te possant in medio: & nō timebis, ne quis tibi nocerit, tantum tu noli inde recedere, quō nullus inimicus audeat accedere. Si gallina protegit pullos suos sub alis suis: quanto magis nos sub alis Dei tuti erimus, & aduersus diabolum & angelos suos: quæ aëreæ potestates, tanquam accipitres circumuolat, vt infirmum pullum auferant? ³ Non enim cessant persequi: & aperte saeuunt, & insidias agunt. Inde dicitur est diabolus, leo & draco. Sed quid dicitur Christo? Et cōculcabis leonem & draconem. Leo est propter apertam iram: draco propter occultas insidias. Draco eiecit Adam de paradiso: idem ipse leo persequitur Ecclesiam, dicitur Petro: *Quia aduersarius vester diabolus*, sicut leo rugiens circuit, querens quem deuoret. Non tibi sauitiam suam perdidisse diabolus videtur: quando blanditur, tunc magis cauendus est. ⁴ Ille autem, cui dictura est, Conculcabis leonem & draconem, (quoniam corpus eius & membra eius sumus) sicut conculcavit leonem pedibus patrum nostrorum aperte saeuientem, & ad passionem martyres attrahentem: ita & modō draconem conculcabit, ne nobis insidietur. De quo dracone non cautos facies Apostolus, *Ad primum* vos vni viro virginem castam exhibere Christo. Timeo autem ne sicut serpens Euam seduxit astutia suas; sic vestrae mentes corrumpantur à castitate, quæ est in Christo Iesu. Serpens ergo iste, adulter antiquus, virginitatem corruptendam; non carnis, sed cordis inquirat. Sicut autem adulter homo latatur in nequitia sua, cum carnē corrumpit: sic & diabolus latatur, quando mentem corrūpit. *Sed virginitas cordis qua est*; ⁵ Virginitas carnis, corpus intactum: virginitas cordis, fides incorrupta est. ⁶ Virginitatem corporis pauca feminae habent in Ecclesia; sed virginitatem cordis omnes fideles habent. In ipsa

Ephes. 5.

Ephes. 2.
2 In Psal. 76.
ante illum.3 In Psal. 96.
in medio.Vide in Psal.
58 cōc. 2. & in
Psal. 76.4 In Psal. 58.
in initio r.
partis.5 In Psal. 62.
prope finem.6 Ibidem imme-
diatē.

Matth. 23.

2 In Psal. 90.
cōc. 2. in med.3 To. 6. Tra. 6.
10. in Ioan. in
questio.
Vide in Psal.
69. in præf.

1. Petri 5.

4 In Psal. 59.
in initio.

2. Cor. 11.

5 In Psal. 147.
ante medium.6 In Psal. 90.
cōc. 2. ante
finem. 2

☞ fide virginitatem cordis timebat Apostolus corrupti à diabolo quam qui perdidierint, sine causa sunt virgines corpore. Corrupta corde, quid seruat in corpore? Ideo mulier Catholica præcedit virginem hæreticam. Illa enim non est virgo in corpore: ista mulier facta est in corde: & mulier *quidem* non à marito Deo, sed à serpente diabolo. Quid autem Ecclesia? Super aspiciem & basiliscum ambulabis: (rex est serpētum basiliscus, sicut & diabolus rex est dæmoniorum) & concubiscus leonem & draconem. *Itaque* & diabolus biformis est. Leo est in impetu: draco in insidiis. *Sic* ergo leo minetur, inimicus est: *sive* draco insidietur, inimicus est. Quando nos securi? Ecce fiant omnes *homines boni: sicut omnes, Catholici: non* quid & diabolus *bonus erit: nunquid Catholicus erit?* Tentare ergo non cessat, insidiari non cessat. ⁸ Alligatus est quidem in cordibus impiorum, ne penitus seruiat in Ecclesiam; ne faciat quantum potest; ne faciat quantum vult: tamen tantum tentare finitur, quantum expedit proficientibus. Non enim nobis expedit esse sine tentationibus. Nec rogemus Deum, vt non tentemur: sed, vt non inducamur in tentationem.

CAP. LIII.

Serpentis caput quomodo calcandum, quando nostro calcaneo insidiatur.

☞ ¹ **N**onimus autem & quid dictum est mulieri; vel potius *Serpenti de muliere*, cum audiret Deus peccatum primi hominis. *Et quidnam, inquit, illi dictum est?* Ipsa tuum obseruabit caput: & tu eius obseruabis calcaneum. *Certe* in magno mysterio *hoc* dictum est; in figura dictum Ecclesie futuræ, factæ de latere viri sui; & hoc dormientis. Erat autem Adam quædam forma futuri. Hoc Apostolus dicit, *Qui* est forma futuri. Præfiguratum est, quod futurum erat. Facta est Ecclesia de latere Domini, dormientis in cruce. Nam de latere crucifixi percussio, sacramenta Ecclesie profliuerunt. Quid ergo dictum est Ecclesie? Iam modò audi, intellige, caue. Ipsa tuum obseruabit caput, & tu eius calcaneum. O Ecclesia, caput serpentis obserua. ☞ Quod est caput serpentis? Prima peccati suggestio. Venit tibi in mentem nescio quid illicitum; noli ibi tenere mentem tuam; noli consentire. Hoc quod venit in mentem, caput serpentis est: caput calca, & euades cæteros motus. Quid est,

☞ Caput calca: ipsam suggestionem contemne. Sed lucrum aggressit. Magnum ibi lucrum est, magnum ibi aurum est. Si tunc fraudè feceris, diues eris. Caput serpentis est; Calca. Quid est, Calca? Contemne quod suggestit. Sed magnum aurum aggressit. Et quid prodest homini, si vnuersum mundum lucreretur, animæ autem suæ detrimentū patiatur? Preat mundi aurum, ne fiat animæ damnium. Hæc dicens, obseruasti caput serpentis; & calcasti. Ille autem diabolus calcaneum tuum obseruat. Quid est, Obseruat calcaneum tuum? Quando labaris via Dei. Tu obseruas primam suggestionem: ille obseruat ipsum tuum. Si enim lapsus fueris, cades: si cecideris, possidebit. Vt autem non cadas; noli exire de via. Angustiam tibi emitam strauit Deus: quicquid extra illam est, lubricum est. Propterea lumen est Christus; & via est Christus. Erat lumen aurum, quod illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum: & Ego sum via, *inquit*, veritas & vita. Per me is, si ad meis. Si ergo ipse est lumen, & ipse est via: si ab illo recesseris, nec in lumine eris, nec in via. Et quid te sequetur? Quod dicit *Et impius quidam* Psalmus. Fiat via illorum tenebræ & lubricum. *Et rursum illud, in alio Psalmo scriptum, Et tanquam ex ore tua persona prolatum:* Vt quid timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circundabit me. Magis ergo *diabolum* debes timere, iniquitas calcanei tui circundabit te. Non enim timeat homo, quod non habet in potestate deuitare. Verbi gratia: Qui timet mortem, quid facturus est, vt non moriatur? Dicat mihi, quid vadat? Debet, quod Adam, qui natus est ex Adam. Sed cogitet qui natus est ex Adam, & secutus est Christum; quia oportet eum soluere, quod debet Adam; & consequi, quod promissit Christus. Qui ergo timet mortem, non est quò vadat: qui autem timet damnationem, quam audient impij, Ite in ignem æternum; est quò vadat. Non ergo *mortem* timeas: sed *timeas quò dicitur*, Iniquitas calcanei mei circundabit me. Si enim iniquitas calcanei tui, & ambules in via Dei; non peruenies ad diem malam. Dies mala, dies nouissima, non erit tibi mala. Etenim dies nouissima, mala erit quibusdam: bona erit quibusdam. Nunquid mala erit illis, quibus dicitur, Venite benedicam patris mei, percipite regnum? Sed mala erit illis, quibus dicitur, Ite in ignem æternum. Quod si iniquitas calcanei tui circundabit te: vt quid ergo non times in die mala? Modò *proinde* cum viuus, prouideas tibi: tollas iniquitatem à calcaneo tuo;

Matth. 16.

Ioan. 11.

Ioan. 14.

1 In Psal. 48. cōc. 1. in me.

Psal. 48.

Matth. 25.

7 In Psal. 69. in partat.

8 In Psal. 69. & in Psal. 65. in initio.

1 In Psal. 103. conc. 4 ante medium, Genes. 3.

Rom. 5.

Ioan. 14.

tuo; ambulans illam viam, de qua ipse *Saluator* dixit, Ego sum via, veritas & vita: & non timeas in die mali; quia dicit tibi securitatem, qui factus est via. Ergo vites iniquitatem calcantur. In calcaneo quousque labitur. *Hinc à Deo de muliere dictum est* serpentis: Ipsa tuum obseruabit caput, & tu eius obseruabis calcaneum. Diabolus *siquidem* calcaneum obseruat, quando labaris, vt deiciat. Illic obseruat, vt dixi, calcaneum tuum: tu obserua caput illius. Quod est caput illius? Initium male suggestionis illius. Quando incipit mala suggerere, tunc repelle, antequam surgat delectatio, & sequatur contentio: & tunc vitabis caput eius; & non apprehendit ille calcaneum tuum. *Quare* autem de Eva hoc dixit? Quia per carnem labitur homo. Eva nobis interior, caro nostra est. Qui diligit, inquit, uxorem suam, seipsum diligit. Quid est, Seipsum? Sequitur, & dicit: Nemodo enim vnquam carnem suam odio habuit. Quia ergo, quomodo illum hominem Adam per Eua[m] supplantauit, sic diabolus per carnem nos vult supplantare: præceptum est Eva: *hoc est, Ecclesia*, vt obseruet caput diaboli: quia diabolus calcaneum ipsius obseruat.

Ephes. 5.

Vide in Psal. 73. in medio.

CAP. LIIII.

Sanctus Iob calcauit & superauit caput serpentis.

Permittus est *quidem* ille ad tentandos quosdam sanctos viros, famulos Dei. Superauerunt eum, quia de via non fecerunt: non lapsi sunt, quorum obseruabat calcaneum. Iob ille sanctus sedebat in stercore, & currebat in via. Vide quomodo obseruauerit caput eius: & quemadmodum ille calcaneum eius attendebat. Ille repellere suggerentem; ille sperare labentem. Cepit & eius mulierculam; subtraxit omnia, quæ habebat: solam diabolus dimisit adiutricem suam, non marii consolatricem, sed potius tentatricem: cepit etiam ipsam, non obseruantem caput eius. Adhuc enim illa Eva erat: sed iam ille Adam non erat. Ablatis omnibus, remansit Iob cum vxore, per quam tentaretur; & cum Deo, à quo regeretur. Quid illo pauperius subito factum, vide domum eius consideres? Quid illo ditius, si cor eius cogites: vide paupertatem domus; ablata sunt omnia: vide diuitias cordis; Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est; sit nomen Domini benedictum. Dominus dedit, Dominus abstulit: nouerat rectorem

3 In Psal. 103
concione 4
ante medium

Iob 2.

uum, & tentatorem suum; permittentem tentatoris sui nocentem. Nihil tibi, inquit, diabolus tribuat. Voluntatem habet nocendi; potestatem autem nisi acciperet, non haberet. Quantum accepit ille potestatis, tantum ego patior. Non ergo ab illo patior, sed ab eo qui potestatem dedit. Contemnatu[m] superbia tentatoris mei: sustineatur flagella patris mei. Repulsius est tentator: obseruatum est caput eius; penetrare non potuit in cor. Muratam ciuitatem forinsecus oppugnauit, sed non expugnauit. Accessit alia tentatio; permittus est ad corpus eius; percussit graui vulnere à capite vsque ad pedes; contabescere putrefecit; scatebat vermium; amissa domo, sedebat in stercore. Ibi Eva captiuata à diabolo, non ad adiutorium marito supposita, sed ad lapsum: suggerit vt blasphemetur Deus. Primò suggestit in paradiso, vt contemneretur Deus: modò vt blasphemetur Deus. Valuit tunc in integrum; nunc victus est à putredine: in paradiso deiecit: in stercore superatus est. Attendebat autem ille draco, vtrum Iob lingua laberetur. Omnis enim homo in actu suo pedes habet in eo quod agit: in quo mouetur, ibi tanquã ambulat. Dicebat ille multa. Quanta enim dixit Iob, qui legerunt, nouerunt. In tam multis illis verbis obseruabat: serpentes calcaneum labentis. Ille autem, qui seipsum obseruabat serpentis, repulit omnem suggestionem. Respondit & mulieri, sicut dignum erat responderi mulieri. Locuta es, inquit, tanquam vna de insipientibus mulieribus. Si bona percepimus de manu Domini: mala quare non sustineamus? Et inter illa omnia quæ dixit, nusquam lapsus est.

CAP. LV.

Diaboli muscipula quæ sit, à qua educitur Corpus Christi, hoc est, Ecclesia.

Proinde qui vult obseruare caput serpentis, & securus *ibidem inf.* transire hoc mare, *id est, seculum istud*: quia necesse est, habitet hic serpens iste, vbi lapsus Diabolus de cælo, hunc locum accepit: obseruet caput eius à timore seculi, & à cupiditate seculi. Hinc enim suggerit aliquid, aut vnde times; aut vnde cupis: aut amorem tuum tentat, aut timorem. Tu si timueris gehennas, si amaueris regnum Dei: obseruabis caput eius. Euitato capite, securus eris: nec ille lapsus tuum tenebit; nec de tua ruina gaudebit: *quia non in eius muscipula capieris, sed inde*

1 In Psal. 30
66. 1. in med.

eriam educeris: *per eum, cui dicitur in Psalmo: 2. Educēs me de muscipula ista, quam occultaerunt mihi. Muscipulam enim suam tendit vsque in finem diabolus: & vā illi qui in illam muscipulam cadit. Cadit autem omnis, qui peritiam labentium cupidus est: & non sperat in Deum, qui nō aieit, Ite Domine speraui; non confundar in aeternum. Extēta est & parata hęc muscipula inimici. Posuit in muscipula errorem & terrorem. Errorem: quo illiciti: *terrorem*, quo frangit, & rapiat. Tu claudē ianuam cupiditatis contra errorem: tu claudē ianuam timoris contra terrorem: & educeris de muscipula. Huiusmodi pugnae exemplum ipse tibi Imperator tuus, qui propter te etiam tentari dignatus est, in se demonstrabit. Et prius tentatus est illecebris; quia tentata est in illo ianuā cupiditatis: quando eum tentauit diabolus, dicens, Dic laudibus istis, vt panes fiant. Adora me, & dabo tibi regna ista. Mitte te deorsum, quia scriptum est. Quia angelis suis mandauit de te, vt in manibus tollant te: ne quando offendas ad lapidem pedem tuum. Omnia hęc per illecebra: cupiditatis tentat. At vbi clauam ianuam inuenit cupiditatis, eo qui tentabatur pro nobis: conuertit se ad tenendam ianuam timoris; & praeparauit illi passionem. Denique hoc dicit Euangelista: Et consummata tentatione, diabolus recessit ab eo ad tempus. Quid est, ad tempus? Tanquam reditus est, & per passionem tentauit ianuam timoris; quia clauam inuenit ianuam cupiditatis. Nec sola illa passio est, qua passus est Dominus noster Iesus Christus: totum Corpus Christi tentatur, & patitur vsque in finem. Quādo nullum est, nescio quid contra Christianos, malis simul impingebatur: in hoc Corpus totum impingebatur. Vnde dicitur est in alio Psalmo, Tanquam cumulus arenae mari impullus sum, vt eaderem: & Dominus suscepit me. At vbi finita sunt illa, quae totum Corpus impingebant, vt eaderet: coepit tentatio esse per partes. Tentatur Corpus Christi: vna Ecclesia non patitur perfectionem, alia patitur. Nō patitur furorem Imperatoris tyranni, & patitur furorem mali populi. Quante uariationes: a piebibus! Quanta mala ingesta sunt Ecclesiae: a malis Christianis; ab eis, qui capti sunt in illo reticulo! Tam multiplicati sunt, vt mystice premerentur naues in piteatione ille aere Domini passionem. Non ergo desunt pressurae tentationis. Nemo sibi dicat, Non est tempus tentationis. Qui sibi hoc dicit, pacem sibi promittit. Qui sibi pacē promittit, securus a diabolo*

Vide in Psal. 79. post med.
& in Psal. 144. post princip

Matth. 4.

Psal. 90.

Lucæ 4.

Psal. 117.

Lucæ 5.

appaditur. Totum proinde Corpus Christi dicit, quod in supra-
lito Psalmo scriptum est: Educēs me de muscipula, quam oc-
cultauerūt mihi: quia eductum est & Caput nostrum de mus-
cipula, quam absconderunt illi, quibus dicebatur in Euange-
lio, quia dicturi erant: Hic est hāeres; venite, occidamus eum; & nostra erit hāereditas. Et in se sententiam dixerunt interro-
gati, Quid faciet ille paterfamilias colonis malis? Malos malē
perdet, & vineam quem locabit aliis agricolis. Quid? Et illud
non legistis; Lapidem, quem reprobauerunt edificantes, hic
factus est in caput anguli? Quid est enim, R: probauerunt aedi-
ficantes? Hoc ait, Eiecerunt extra vineam, & occiderunt. Ergo
entus est & ille. Caput nostrum de muscipula erutum est, sur-
sum est, liberum est. Hāreamus illi per dilectionem, vt melius
postea conglutinemur ei per immortalitatem: & qui modō in
tius Corpore sumus, Capiti dicamus omnes, Educēs me de musci-
pula ista quam occultaerūt mihi: quoniam tu es protector meus.

Psal. 30.

Matth. 22.

Psal. 117.

Psal. 30.

CAP. LVI.

*Christi membra proficiunt, dum tentantur: quorum tenta-
tionem praefigurauit Christus in sua tentatione.*

Huius autem Corporis vox est & illa in sexagesimo Psalmo,
Exaudi Deus deprecationem meam: intende orationi meae.
A sinibus terrae ad te clamaui: dum anxietur cor meum, in petra
exulasti me. Sed quare a sinibus terrae dicit se clamasse? Quia
ostendit te esse per omnes gentes, toto orbe terrarum, non in
magna gloria, sed in magna tentatione. Namque vita nostra in
hac peregrinatione, non potest esse sine tentatione: quia pro-
fectus noster per tentationem nostram fit: nec sibi quisque in-
notescit, nisi tentatus. Nec potest coronari, nisi vicerit; nec
potest vincere nisi certauerit; nec potest certare, nisi inimicum
& tentationes habuerit. Angitur ergo iste a sinibus terrae cla-
mans, sed tamen non relinquitur. Quoniam nos ipsos, quod est
Corpus suum, voluit Dominus praefigurare & in illo corpore
suo, in quo iam & mortuus est, & resurrexit, & in celum ascen-
dit: vt quō Caput praecessit, illuc se membra secutura cōfiderant.
Ergo nos transfiguratur in se, quando voluit tentari a satana.
Modō diximus quod legitur in Euangelio, quia Dominus Iesus
Christus in eremo tentabatur a diabolo. Prorsus Christus ten-
tabatur a diabolo. In Christo enim tu, quicquid membrum es, tenta-

1 In Psal. 66.
in initio.

Esse tentatur Ecclesia, non propterea deficiet: perseverabit, & vincet hostem, non sua, sed Christi virtute.

SI ergo tu tentatus suscinere & proficere potes: nunquid ex tentatione non proficies, sed deficiet Ecclesia? ^{1 In Psal. 66. in medio.} Saviat quantumlibet inimicus, oppugnet, insidias preparat, scādalis crebrescat: non deficiet, non vincetur Ecclesia, non eradicabitur, nec cedit quibuslibet tentationibus: donec veniat huius sæculi finis; & nos ab ista temporali, æterna illa habitatio suscipiat. Si paucorum dierum tempore hic esset Ecclesia; cito finirentur tentatoris insidiæ. Et bene paucorum dierum velles esse tentationes. Sed quomodo colligeret mater sanctissima & sacundissima natos omnes, nisi diu hic esset? nisi vsque in finem protenderetur? Noli invidere cæteris post futuris: noli, quia iam transisti, pontem misericordie velle praecidere. Sit hic vsque in sæcula: *nec mouearis* de tentationibus, quæ necesse est vt abundant, quanto magis veniunt scandala. Etenim ipse Dominus ait, ^{Math. 24.} Quoniam abūdabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Sed Ecclesia in his est, de quibus sequitur, dicens: Qui autem perseverauerit vsque in finem, hic saluus erit. Sed vnde, o Ecclesia, perseverabis? Quæ vires tuae inter tanta scandala, inter tantas tentationes, inter tantas pugnas? Invidente pagani, quia victi sunt: insidiantur hæretici, palio velati nominis Christiani: intus in *seipſa* vim paritur frumentum à palea. Denique quibus viribus vinces hostem, quem non vides? Nunquid tuis? *Respondet Ecclesia:* Inter hæc omnia cum angitur cor meum, clamabo à finibus terræ. Sed non me deserit ipse, qui me exaltauit super petram, vt educat me vsque ad se. Quia etsi laboro, diabolo per tot loca & tempora, & occasiones insidiantie aduersus me: hic est mihi turris fortitudinis: quò cum fugero, non solum vitabo tela inimici, sed etiam in illò, quæ voluero securà ipsa iaculabor. *Et rectè quidè.* Ipse enim Christus est turris: ipse nobis factus est turris à facie inimici, qui est petra, super quam edificata est Ecclesia. Cautè ne feriaris à diabolo: fuge ad turrim. Nūquam te ad illà turrim diabolica iaculà securura sunt: ibi stabis munitus & fixus. Quomodo autem fugies ad turrim? Ne fortè quisque in tentatione positus, corporaliter quærat turrim istam; & cum eam non inuenerit, fatigetur, ac deficiat in tentatione. Ante te est turris. Recordare Christum, & intra

ten: bar's; quia Christus de te sibi habebat carnem, de se tibi salutem, de te sibi honores. Ergo de te sibi tentationem, de se tibi victoriam. Si in illo nos tentati sumus: in illo nos diabolum inimicum nostrum superamus. Attendis quia Christus tentatus est: & non attendis quia vicit? Agnosce te in illo tentatum: & te in illo agnosce vincentem. Poterat à se diabolum prohibere: sed si non tentaretur; tibi tentando, vincendi magisterium non præberetur. Itaque non mirum, si inter tentationes positus iste *vnus homo* clamat à finibus terræ. Sed quare non vincitur? In petra, inquit, exaltasti me. Iam ergo hic agnoscimus, quis clamet à finibus terræ. Recolamus Evangelium: Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. Ergo illa clamat à finibus terræ: quam Dominus voluit edificari super petram. Vt autem edificaretur Ecclesia super petram; quis factus est petra? Paulum audi dicentem: Petra autem erat Christus. In illo ergo edificati sumus. Propterea petra illa, in qua edificati sumus, prior percussa est ventis, flumine, pluvia; quando Christus à diabolo tentabatur. Ecce in qua firmitate te voluit stabilire. Sed fortè tu de tentationibus satagis, vt constitutus in tanta firmitate & gratia promissionum Dei, propter scādala mundi turberis. Nec ipsa scandala aliquid tibi faciunt; quoniam mensurà à Domino accepturum: *sicut scriptum est, Quoniam ipsius est mare.* Est enim mare mundus iste: led & mare Deus fecit. Nec scuire fluctus possunt, nisi vsque ad litus, vbi ipse terminum posuit. Sic nulla etiam tentatio, nisi accepit mensuram à Domino. Sint ergo tentationes à demone; sint tribulationes ab homine; consummaris eis, non consumeris. Vide vtrum ipsæ tentationes non prosint. Attende Apostolum: Fidelis Deus, qui non vos sinet tentari supra quam potestis ferre; sed faciet cum tentatione etiam exitum, vt possitis suscinere. Non ait, Nos vos sinet tentari omnino. Si enim reculares tentationem, reculares refectionem. Ergo reficeris: & si reficeris, in manibus artificis es. Aliquid tibi tollit, aliquid corrigit, aliquid complanat, aliquid mundat: agit quibusdam fermentis suis. Ipsa sunt scandala huius sæculi; tu tantum de manu artificis noli cadere. Nihil tentationis accidit vltra vires tuas. Hoc permittit Deus ad utilitatem tuam, vade tu possis proficere. Denique ipsum Apostolum audi hoc coniungentem. Sed faciet cum tentatione etiam exitum, vt possitis suscinere.

Psalm. 60.

March. 16.

1 Cor. 10.

1 In Psal. 99. viera medium

Psalm. 94.

1 Corint. 10.

1 Corint. 10.

in turrim. Quomodo reor dardis Christum, vt intres in turrim. Quicquid patris, cogita, quia prior passus est: & cogita, quod sine passu est; vt moretur, & resurgeret. Talem & tu sine spe, qualis in illo præcessit; & intrasti in turrim, non consentiendo inimico. Si enim confenseris inimico, tunc ad te peruenit oppugnantis iaculum inimici. Tu porius in illum iaculare tela, quibus feriat, quibus vincatur. Quæ sunt ista tela? Verba Dei, fides tua, spes ipsa, tua bona opera. Non dico, sic esto in ista turri, vt vaces ibi; & sufficiat tibi, ad te hostis tela quod non perueniant: age ibi aliquid; nõ cessent manus. Opera bona tua, gladij sunt interficietes inimicum; quia per bonam vitam & Dei dilectionem vincitur ab homine, qui per fallaciam & deceptionem suam triumphauit de homine. Quam facili est hæc de tanto hoste victoria!

CAP. LVIII.

Conclusio huius libri, continens exhortationem.

In Psal. 105. I
sec in fine. **A**ge nunc quisquis hæc legis, & gratiam Dei, qua in æternam vitam per Dominum nostrum Iesum Christum redimimur, eiusque Corpori coaptamus; legendo in Apostolicis literis, in prophetiis autem scrutando cognoscis; & verus testamentum in nouo reuelatum; & in veteri nouum velatum vides: recole, quem dixerit Apostolus Paulus principem potestatis æris, qui operatur in filiis infidelitatis; & illud, vbi ait de quibusdam, Vt respiscant de diaboli laqueis; captiuati ab ipso secundum ipsius voluntatem: & verba Domini nostri Iesu Christi, vbi eum expellens de fidelium cordibus, ait: Nunc princeps huius mundi missus est foras; & ipsius itidem Apostoli dicentis, Qui eruit nos de potestate tenebrarum, & transfudit in regnum filij claritatis suæ. Hæc atque huiusmodi ratiocinatus intende animum, & vide, quantum à Deo beneficium in Ecclesia tibi conferatur quod ex diaboli seruo, Dei filius; ex capto, libertus Christi efficiaris. Iste enim inimicus diabolus captiuos tenebat filios Dei. De qua captiuitate cum redimimur, & princeps huius mundi mittitur foras; adificatur demus magna, qua est Ecclesia, cuius lapis angularis est Christus; qui duos condidit in te vnum nouum hominem: faciens pacem, quam veniens euangelizauit eis, qui erant propè; & eis, qui erant longè; faciens vtraque vnum, & adducens alijs oues, quæ

LIBER SECVNDVS. 501
non sunt de hoc ouili, vt sit vnus grex, & vnus pastor. Hic ergo inimicus diabolus, & angeli eius captiuauerant prædestinatos ad Dei regnum, & gloriam: à Redemptore autem nostro foras missi, qui dominari infidelibus solebant intrinsecus; fideles oppugnant extrinsecus. Sed oppugnant, non expugnant eos, vt apprehendant turrim fortitudinis à facie inimici. Vt autem oppugnent, sentiunt in nobis esse infirmitatis reliquias, propter quas dicimus, Dimitte nobis debita nostra: propter has item dicimus, Et ne nos inferas in tentationem: sed libera nos à malo. His itaq; inimicis eiectis, perfecit Dominus Christus & intrinsecus & extrinsecus sanitates in illo magno Corpore, quod est Ecclesia, cui Caput est ipse saluator Corporis: vt eo ipse Corpore suo, tertia die consummetur. Sic enim dicit, Ecce eicio dæmonia, & finitates perficio hodie & cras: & tertia die consummator, id est, perficior. Quod primum implemuit, cum post resurrectionem proprij corporis, fuit glorificatus. Unde & in hoc Corpore, cuius ipsum esse Caput confitemur (sicut hoc duobus his libris declarauimus) etiam nunc consummatus est, quando exhibebit ipse sibi gloriosam Ecclesiam; non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi: sed vt sit sancta & immaculata: occurrentibus omnibus nominibus ipsi nostro Capiti, tanquam membris suis, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: cui honor, & gloria in secula seculorum. Amen.

FINIS.

i 3

**INDEX PRÆCIPVARVM
SENTENTIARVM HVIVS THESAURI,
cunctis verbi Dei Præconibus ac Confessa-
riis perutilis futurus.**

APPROBATIO.

Libros sex Thesauri Christiani hominis, magno labore per D. Ioannem Fredericum Lumium collectos, & ad exercitationem piarum mentium conscriptos, legi, & diligenter examinavi. Et quia Christianam pietatem, qua cõtemptum rerum fluxarum requirit, & constantiam in aduersis (qua duo primis quatuor libris præcipue docentur) multum iuuabunt: ideo typis euulgandos censeo. Datum Antuerpiæ 2. Aprilis, 1587.

Waltherus vander Steeghen, Canonicus Antuerpiensis, S. Theol. Licentiatus.

Eosdem libros labore R. D. Lumij collectos, dignissimos iudico vt dentur pralo, & pluribus fiant communes. Datum Antuerpiæ, 3. Aprilis, 1587.

Ita testor Michaël Herfroy à Brueghel, Canonicus Ecclesiæ B. Mariæ Antuerpiensis, S. Theologiae Licentiatus.

Aron in famienti populo permisit Aetas nostra non fiat 43
idolum 109 Aeternitas, Dei substantia est 310
Aron mortuus est senex 100 Aeternitas quatuor syllabis constat, in
Abel a fratre expugnatus 408 se sine fine est 310
Abel non fuit negotiator 21 Aeternitas vera, quæ sit 311
Abraham dies bonos habuit intus in Agni peribereus, vrgēt vbera matrū 278
corle 177 Africa frumentum vigi vetuati non 6
Abraham diues erat 6 potest 203
Abraham & Lazarus diuites ambo, & Agricola formidant eos qui militat 13
pauperes 6 Aliena possidet, qui nescit vti suis 71
Abrahā in diuitiis pauper erat 7 Alieni qui sint à via veritatis 400 408
Abraham multum auri habebat 6 Alienum est, quod male possidetur 71
Abraham pertulit multa, 408. A ligno Christi noli reslire 243
Abraham quomodo sit pater noster 300 Aliquid proprium velle, difficile est, vt 216
Abrahæ domus abundans erat auro, & non contingit 216
argento 243 Aliud est timeere poenam; aliud amare 32
Abrahæ semen quando nos sumus 333 iustitiam 32
Abraham bellū gessit aduersus patre 171 Amaritudo inferiorum docet amare 187
Abstem esse quid sit 165 meliora 187
Abundet in te charitas, & plus dolebis Amatores rerum terrenarum Deo odi-
peccantem 170 bites 2
Accipiter æthereus, diabolus 318 Ambulandum in petra 12
Accusatio sui, Dei laudatio est 150. Ambulare videtur tutius, qui minus
Accusator esto peccati tui, non defen- accepit 450
sor 117 Amicitia huimūdi, inimica est Deo 241
Achab poenitentiam egit 156 Amicum nihil sic probat, quem admo-
Actio nostra in celo, quæ erit 300. dum portatio oneris amici 474
Actio quatorum 303 Amores boni, faciunt mores bonos 33
Actiones excellentes in hoc seculo 1 Amores turpes molestias habent 95
quæ 303 Amor dedit, nemo vtrit 412
Aculeum quis dedit culici? 203 Amor immundus in hā matanimā 259
Adam cecidit, vt nos fargamus 411. Amor omnis habet vim suam 258
Adam dormit & sit Eua 373 Amor sanctus ad supena eleuat 259
Adam forma futuri 302 373 Amor vnioesus in deū transferendus 1
Adam in quibus vapulet 114 Amore Dei nihil castius 268
Adam quasi heri de paradiso lapsus 235 Angeli archangeli non inuidet 313
Adolescens sit iuuenis 298 Angeli, ciues nostri 317
Aduentum Christi præcesserunt quæ Angeli, cur nostris angeli dicti sunt 308
dam membra Christi 480 Angeli diuersi sunt 309
Aduersitates quæ sint 191 Angeli expectant aduentum nostrū 318
Aduersus felicitatem acrius vigilan- Angeli habent magnas facultates 89
dum est 244 Angeli laudant Deum 329-330
Advocatum esse quibusdam magna Angeli mali quid operentur 115
res est 13 Angeli miserantur nos, & auxiliantur 299
Aërem communiter ducimus 318 nobis
Aedificium Dei sumus 199 Angeli non sicut, non elidunt 299
Aegē fert in iustis iustum 411 Angeli quales nunc sint 313
Aegrotantium desideria 100 Angeli vnde gaudeant 268
Aegrotus occidit medicum 280 Angelorum sagina 299
Aestas spiritalis, quæ? 233 Angelorum potentiam desiderat om-
Aetas non diuinitati Christi, sed carni nis homo 457
accessit 160 Angelus quis dignè laudet? 319
Angelus

Angelus non repit in cœno 102
 Angelus ubi vult, ibi est 89
 Anima cupida non se mittit in Baby-
 lonis flumini 11
 Anima Ecclesie speciosa 251
 Anima gerit bellum contra Deum 249
 Anima habet quantum pinguedinis 309
 Anima humana habet aliquid, quod
 animæ pecorum non habent 351
 Anima infirma, minus capax regni
 Dei 253
 Anima nostra, terra nostra est 126
 Anima omnia querit aliquid, ubi re-
 quiescat 187
 Anima perit, cum parciat carni 432
 Anima prædium Dei est, & domus eius 320
 Anima qualè vitæ habet in corpore 163
 Anima quod adultera 264
 Anima quæ turbationibus 163
 Anima quæ benedicta 253
 Anima quævis vilis, excellentissimum
 corpore excellentior 195
 Anima quæ visum habet in pennis 259
 Animæ actio, & præsentia 196
 Animæ beatitudo, carni resurrectio
 promittitur 283
 Animam, quam non occidit iniquitas,
 in æternum excipit veritas 418
 Animaduerso, vindictis sollicitus 157
 Animalia vocantur ab anima 351
 Animalis, dictus ab anima 369
 Anni Dei, æternus Dei 308
 Anni æterni cogitandi sunt 308
 Anni mutabiles sunt 308
 Anni nostri panis 308
 Antichristus quis dicitur? 391
 Apostasia a Deo, vnde facta 402
 Apostoli, arietes fidelium 120
 Apostoli cætenati 417
 Apostolicum erant 322
 Apostoli in membris Ecclesie erant 374
 Apostoli in montes 395
 Apostoli pedes tundunt 120
 Apostolus Paulus tuba ductilis erat 102
 Appendo id quod patior contra id
 quod spero 343
 Aqua corruptip, ignis vitæ 245
 Aranea tardè se mouet 293
 Arbore squomodo laudent Deum 206
 Arbor per hyemem arida est 235
 Arbor eius virga fuit 253
 Area est Ecclesie huius temporis 424
 Argenti non potest hic semper ma-
 nere 15
 Artes figura Christi 390
 Aram quare dat sponsus 160
 Ars non potest esse sine impostura 22
 Ars ois venalis pecuniaria inperde 24

24 Accendete in corde, proficere est in
 Deum 458
 Attendere aliquid quod non debeas,
 peccatum est 119
 Auarè, & cupide ne tua appetas 25
 Auari esse debemus vitæ æternæ 309
 Auaris etiam secunditas est molesta 55
 Auaritia diuitum inexplabilis 26
 Auaritia, & luxuria duæ domine con-
 trariæ 40
 Auaritia & pigritia iubent contraria 34
 Auaritia dominatur in diuite, non pe-
 cunia 6
 Auaritia grauis est 32
 Auaritia inimica Christi est 39
 Auaritia iubet graui: Christus leuia 39
 Auaritia male intelligit: Nemo quærat
 quod suum est 29
 Auaritia non potest satiari 38
 Auaritia plene allicit, quàm peritua 24
 Auaritia radix omnium malorum 5
 Auaritia terrena quod perducit 1
 Auaritia contradicit Christus 39
 Auaritia non sufficit nosse aurum, nisi
 & habeat 24
 Auaritia qui non habet, videtur in-
 numerandus 25
 Auarorum sermo etiam Indis intelli-
 gibilis 38
 Auarus ad quid inuocet Deum 261
 Auarus est Deus saluus nostræ 426
 Auarus erit est, qui cupide seruat sua 25
 Auarus hydroptic comparatur 86
 Auarus homo, malus est 9
 Auarus inhiat cælo & terræ 257
 Auarus quantumlibet sis, sufficit tibi
 Deus 262
 Auarus vult esse diues in opinione. 64
 Auferre nemo alicui potest, quod do-
 net alteri 28
 Auri lucrum quid prodest, cum damno
 innocentiæ? 277
 Aurum amanant homines 188
 Aurum bonum, sed non summum 36
 Aurum debet ire post te; non tu post
 aurum 32
 Aurum est bonum 32
 Aurum lucret, sed plus lucret fides 87
 Aurum non est malum 9
 Aurum sordidum, melius est purga-
 tissimo plumbo 195
 Aurum tibi bonum erit, si non sis
 malus 32
 B.
 Baculus arundineus 244
 Barbâ quare Deus homini dedit 196
 Beatitudinem tribuit nobis visio filii
 Dei 278
 Beatus non est hic querenda 258
 Beati

beati esse volunt omnes 255
 beati qui faciunt locum Domino 318
 beatus facit Deus, quibus propinquat
 157.
 beatus esse, melius est, quàm miseru 236
 beatus esse, quàm magnu bonum 255
 beatus nemo, qui non eo quod amat,
 fruitur 259
 beatus qui intelligit super egenum &
 pauperem 71
 beatus qui intrat ad cor suum 181
 beatus qui dicitur, & habendo, aut
 agendo aliquid 303
 bellum indicitur aduersus teipsum 127
 Benedictio Dei, quâsi nostra pluuia est
 199.
 Benedicti se volunt homines multis
 modis. 259
 Benequid sit, Deo fit 231
 Bestiæ minutæ multæ necant 121
 Bethleem appellabant incolæ yllam
 tempore Augustini 464
 Bibens de fonte non prodest fonti 322
 Bona Domini dulciora 341
 Bona, quæ sunt in bonis 33
 Bona quædam communia bonis &
 malis 33
 Bona sola in vitæ æterna 356
 Bona spiritalia videntur corde 25
 Bona temporalia quare malis dentur 34
 Boni & mali hinc transeunt, sed non
 ad vnum 15
 Boni faciunt bona de bono auro 22
 Boni omnes latent hic 234
 Boni soli illuminationem vultus Dei
 vident 250
 Bonis dabit Deus, vt beati sint 255
 Bonus seruat Deus seipsum 295
 Bonum bonorum Deus 307
 Bonum summum cognoscitur in veri-
 tate 258
 Bonis esto, & inuenies bonos 411
 Bonus labor ad tempus 229
 Bonus qui quis est, non se solum putet
 bonum 424
 Bos, qui triturat Ecclesie aream 77
 Breuitas dierum modo est 309
 C.
 Cæci sunt qui magnum montem
 non vident 378
 Cæco oculos commodat videns 79
 Cæcus, sicut videntibus, præsentia sunt
 omnia 165
 Cæsar in nummo, Deus in homine
 quærit imaginem suam 167
 Caiphas, & Saul prophetauerunt 404
 Caluinus cōminuit mēbra Christi 394
 Calix aquæ frigidæ non perdet merce-
 dem 79
 Canticum nouum, quod sit 384
 Capilli non repente crescunt 43
 Caput dici non potest, ubi nullum est
 corpus cui fit caput 485
 Caput Ecclesie Christus 280
 Caput nostrum ad dexteram patris in-
 terpellat 358
 Caput nostru gratatè agnoscimus 350
 Caput possunt omnia membra 315
 Caput salutare, corpus saluatur 358
 Caput serpentis quid 403
 Carmina quæ vocantur epithalamia,
 quæ sint 375
 Carni cum parciat, anima perit 432
 Carnem porta, erudi, castiga 131
 Caro diues extendit se contra carnem
 pauperem 85
 Caro integra quid prodest, mente cor-
 rupta? 431
 Caro mancipium conditiona? 194
 Caro nostra quæ solatia hic habet 298
 Caro nostra quiddam bonum est 194
 Caro obediens, famula animæ est 195
 Caro tua, coniux tua 130
 Caro vnus hominis comesta ab alie-
 ro, cui reddetur in resurrectione 288
 Casus nostris nobiscum portamus 145
 Casus primi hominis, valet nobis ad
 experimentum 411
 Cætera rebellantium desiderioru 123
 Cæuete ab omni auaritia, explicatur 24
 Centurio fuit ex populo gentium 468
 Certare non potest, nisi qui inimicum
 habuerit 497
 Ceruorum natura explicatur 474
 Caritas abinet in te, & plus dolebis
 peccantem 472
 Caritas crescit erogando 70
 Caritas dicitur bona voluntas 80
 Caritas fons proprius bonorum 401
 Caritas nomine patris excitatur 83
 Caritas non nisi in vnitatē Ecclesie
 potest cultodiri 397
 Caritas non inflatur 6
 Caritas non potest premi in ima 408
 Caritas nō querit quæ sua sunt 29
 Caritas oleo comparatur 80
 Caritas quanto maior in te, tanto mi-
 nus te totquet malus 412
 Caritas quanto maior, tanto maiores
 plagæ de peccatis alient 170
 Caritas quid non assuevit attendere 478
 Caritas quod possidet, latum est 72
 Caritas radix nostræ est 235
 Caritas via supereminens est 402
 Cha-

I N D E X

Charitate nihil inuenis eminentius in diuinis libris 402
 Charitate misit Dominus de cælo 402
 Charitatem nobilitatem non commu- nicant mali 401
 Charitatem qui habet, plenus est Ro. 8. 23
 Charitatem qui nõ habent, graues libri sunt 477
 Charitatis præceptum super libros est 401
 Christiani ad quod facti 273
 Christiani qui profectant, vapulāt, 169.
 Christiani dilectio quando perfecta 98
 Christiani mali, peius pagani uisunt 422
 Christiani multi tolerabunt peccata 435.
 Christiani sumus propter futurum fe- culum 189
 Christianorum fides, Christi est refur- rectio 230
 Christi infirmitas, nostra est fortitudo 363
 Christi lex quæ est? 83
 Christi maleficus in eius operibus appareat 456
 Christi mortem: tanquam aram tene- mus 318
 Christi plenitudo, caput & membra 145
 Christi tentatio nostra doctrina 455
 Christum induerunt qui in eõ sunt baptizati 357
 Christum mortuum esse, non est ma- gnum credere 379
 Christum non diligere non infirmitas, sed mors est 474
 Christus amplius natalis non elegit 464
 Christus assumpsit tristitiam, licet & carnem 210
 Christus caput Ecclesiæ 348
 Christus corpus & caput est agnoscen- dus 353
 Christus coheredes habere uoluit 315
 Christus est turris 499
 Christus & Ecclesiæ utrumque vnus 358
 Christus etiam nobiscum est in terra 328
 Christus gallinæ quare se coparatur? 161
 Christus in passione sua dicit: Misericordie mei Deus 355
 Christus in terra uoluit laborare 343
 Christus medicamentum fecit de can- guine suo 406
 Christus mente conspicitur 174
 Christus non habuit bonos dies 177
 Christus nos dignatus est habere sua membra 361
 Christus noster est frater 71
 Christus orat pro nobis, in nobis, & oratur a nobis 354
 Christus patrem quando dimisit 361
 Christus passus singularis 365

I N D E X.

Confessionem exigit Deus, vt liberetur humiliter 148
 Confessionem nostram quare deside- ret Deus 347
 Confitemur sic Deum propitium 149
 Confessus peccatõ, a morte reuixit 151
 Contententem peccata sua subleuauit Deus 492
 Coruus pascebat Heliam 73
 Cras, cras, uox coruina 94
 Creatura non superat uoluntatem creatoris 374
 Creaturæ contextio laudat creatorẽ 208
 Credere resurrexisse Christum, laus ualatio 382
 Creuituræ manducamus 468
 Crudelis est, nõ daret de eo quod habes? 183
 Cubile nostrum, est cor nostrum 180
 Cupiditas iniquorum non sanat Cupile aculeum quis dedit? 203
 Cupiditas accersit, non aurum 4
 Cupiditas & charitas simul esse non possunt 80
 Cupiditas eueniõda, charitas bibedã 33
 Cupiditas nocendi, manet in malis 39
 Cupiditas radix malorum omnium 58
 Cupiditas qui irretitum esse facit 70
 Cupiditas rabies crescit u pecunia 56
 Cupiditas operum peccato, quid fit? 109
 Curiositas quæ non reprehenditur 32
 Cursum in domum Domini custodit testamenti ueteris, timorem habebat 474
 Cyprianus orator fuit 464

Da de tuo si habes, non de alieno 28
 Da in peregrinos, quod recipias in patria 45
 Daemones confitebantur Christum 409
 Daemones fidem habebant, non chari- tatem 401
 Daemones sentiunt in nobis esse infir- mitatis reliquias 501
 Daemones comparat, qui de fide gloriatur 403
 Daemones quare permissum, vt in Corpora cur dicantur spiritibusa 394
 Dauid agnoscens culpam, amplexus est penam 378
 Dauid cõmendatur de robore fidei 372
 Dauid cor suum fe inuenisset dixit 323
 Dauid non dolebat de flagello 309
 Dauid pro disciplinam Dei, de indul- gentia securus 373
 Dauid penitentiam agit 355
 Debet quod Adam, qui natus est ex Adam 493
 Debita quæ nobis postulamus quoti- die dimitti 119
 Declinas dabant Scribæ & Pharisei Declina

Declina à malo, & fac bonum 177
 Defensio fallax apud Deum non adhibenda 136
 Defensio peccati, magna iniquitas 131
 Defensio peccati non est utilis 127
 Delectatio iniquitatis est in corpore 126
 Delectatio præteriti peccati, non fit ante te 161
 Delectationibus innocentibus Deus etiam immiscet amaritudinem 187
 Delicti quando nos pœnitent, in lucis fumus 452
 Delitæ spirituales vnde 152
 Delitæ spiritus nostri sunt cantica 193
 Denarius eric minoris æqualis 113
 Dentis quem vuln habeat 294
 Desideria carnalia trilliant 162
 Desideria ægrotantium, qualia 235. 200
 Desiderium, sinus est cordis 126
 Desperari quid soleat dicere 138
 Deus deo non discellit, & accessit fisci indichio 48
 Dei vultum quomodo pœnitent 234
 Deo dicitur quid placeat peccata 134. 142
 Deo dimittit consilium suum 264
 Deo non deest, quo nos emendet 174
 Deo quis placeat? 457
 Deo quod præstetum, non habemus 82
 Deū ad præmiū diligere nō debemus 211
 Deum cum volueris, habebis 257
 Deum incipere amare, & amabis omnia propter Deum 261
 Deū necire quæ faciūt, putat quidā 141
 Deum quando glorificamus, nobis prodest, non illi 199
 Deum qui deserit, adulter est 261
 Deum sic diligimus, vt aliud præter ipsum non diligamus 262
 Deus ad prædens habenas laxat 243
 Deus ad quod nos erudiat 113
 Deus ad tempus emendat 233
 Deus agricola quomodo nutrit in firmam animam 252
 Deus altus est, & contingitur ab humilibus 157. 235
 Deus amat ut sine labore 38
 Deus animæ maritus 262
 Deus avarus est salutis nostræ 426
 Deus antequam sanctos faceret, vbi habitauit 321
 De benedictione nostra nō augetur 199
 Deus bono suo bonus est 200. 338
 Deus cor interrogat non manum 318
 Deus corpori dabit, quod artifex plumbo 293
 Deus cur nobiscum sit 194
 Deus dat aliquando iratus, quod peccatur 206

admonitio, non damnatio est 436
 Deus quare in Christo dicitur passus 367
 Deus quare miscet amaritudines huic dulcivite 153. 188. 316
 Deus quare pauperes fecit 213
 Deus quare pluat in mari 208
 Deus quare, plus omnibus diligendus est 269
 Deus quare timeri vult 174
 Deus quare vult laudari 159
 Deus quem diligit, corripit 96. 232
 Deus quem flagellat, ad hæreticum pererudit 107
 Deus quid non sit, facilius dicitur 339
 Deus quo innocatur, aliquid plenum est blasphemis 263
 Deus quomodo illuminet vultū suum super nos 250
 Deus quomodo mortuus est 279
 Deus quomodo nos flagellat? 97
 Deo recedit à te, cū tu ab eo recedis 165
 Deus reddit vni cuique secundum opera sua 439
 Deus requiem venalem habet 343
 Deus resistit superbis 90. 154
 Deus semper non samat, siue minetur, siue blandiatur 179
 Deus se vult pasci in paupere 282
 Deus sibi displicere non potest 475
 Deus sicut odit peccata sua defendente sic subleuat contentem 194
 Deus si non vindicet, & deserat, perijmus 171
 Deus si pascet latronem, non pascet innocentem? 111
 Deus solus veram æternitatem habet 32
 Deus subleuat, non onerat 402
 Deus sūma merces hominis est 208. 263
 Deus tolerat tot corda distractæ pietantium 123
 Deus Triantis iudex erit: non tussicus cum tridente 425
 Deus vbique est per diuinitatis potentiam 165 322
 Deus verba non auerit, sed cor 209
 Deus vocat quæros, donat peccata cōuerfis 440
 Deus volūtatē & charitatē laudet ut 208
 Deus vult pascere malis 226
 Diaboli gloria in damnatio eius est 113
 Diabolo non imputatur adulteriu 418
 Diabolo obuii læntia diaboli 108
 Diabolo quare potestas datur 106
 Diabolo tribuatur nocēdi voluntas 100
 Diabolo m fortem dixit Dominus 465
 Diabolus accepit potestatem in infima

Diabolus accusator sanctorum est 261
 Diabolus ad quid seruauerit vxorem Iob 265
 Diabolus alligatus in impiorum cordibus 492
 Diabolus angelique eius sunt quasi accipitres 401
 Diabolus aut amorem tuum tentat, aut timorem 495
 Diabolus bifidus est 492
 Diabolus deformis vt non confiteatur peccata 146
 Diabolus dominatur iis, qui vitam peccatorum gerunt 265
 Diabolus & angeli eius sunt quasi milui 490
 Diabolus exauditur à Deo, Apostolus non 265
 Diabolus facit molestias in sæculo 456
 Diabolus homo inimicus dicitur 485
 Diabolus inuidet nobis regnum cælorum 261. 490
 Diabolus lætatur, cū mēte corrūpit 491
 Diabolus leo dicitur est, & draco 491
 Diabolus malleus est 102
 Diabolus martyres ad passionem traxit 492
 Diabolus miscipulum suam tendit 496
 Diabolus nequit quanta bona de illo fiant 103
 Diabolus non cogit 133
 Diabolus non habet accusare eum qui accusat se 147
 Diabolus non habet carnem 89
 Diabolus nunquam erit Christianus, nec bonus 224. 492
 Diabolus obseruat calcaneum 491. 494
 Diabolus oppugnat extrinsecus fideles 501
 Diabolus ostiarius ad quandā inauā 107
 Diabolus per feminam præbuit viro venenum 265
 Diabolus spermissus in Iob 99. 194
 Diabolus permittitur aut ad penam, aut ad probationem 107
 Diabolus permittitur tentare ad mensuram 101
 Diabolus potestatem non habet, nisi permissus 107
 Diabolus potuit inuidere Iob 100.
 Diab. preparat Christum passionē 496
 Diabolus princeps impiæ ciuitatis 388
 Diabolus quando blanditur, magis calcendus 106
 Diabolus quare vxorem Iob non occiderit 224. 495
 Diabol. quomodo in suis operetur 105
 Diabolus quomodo vincatur 98

Diabolus fatagit vera persuadere peccata 459, 490
 Diabolus seducere vult illos qui cum illo puniuntur 490
 Diabolus finit tentare, quantum ex pedie proficientibus 493
 Diabolus solū de superbia punitur 458
 Diabolus, te impugnat Deum time 174
 Diabolus tentare non cessat 493
 Diabolus versipellis est 495
 Diab. vincitur inimici dilectione 459
 Diab. vult nocere & non potest 106
 Diem crastinum Deus non promittit 140, 141
 Dies boni non hic querendis 176
 Dies cæli alij sunt, quàm dies terræ 307
 Dies mali in sæculo 174
 Dies nouissima quibusdā mala erit 401
 Dies vitæ incertus 459
 Difficile est, vt nospis nouerimus in hac vita 485
 Dignitas sanus in corpore tutior est, quàm lippinus oculus 450
 Dignitas oculi quomodo alba est? 234
 Dilectio ad inimicos extendenda 432
 Dilectio fortis sic mors 459
 Dilectio fraternitas est in unitate charitatis 415
 Dilectio perfecta est in dilectione inimici 486, 487
 Dilectionis officium 474
 Dilectio inimicum diligere, si vis cauere inimicum 165
 Diffimilius Deo si fueris, repellēris 166
 Diffimilitudine quique longe est 165, 166
 Deo
 Diffinitio, & futuræ vitæ, quæ? 329
 Distinere alius pauperem, iniqui 57
 Diues cum mortuis, diuitias nō tecum auferre ad inferos 15
 Diues difficile non superbus 7
 Diues epulo quid dixerat apud inferos 70, 190
 Diues eris, quando rei nullius indigens eris 89
 Diues est quique in eo quod habet 80
 Diues & pauper duo contraria 72
 Diues & pauper fratres sunt 84
 Diues peccie contriuitur, periuratur, & blasphematur 174
 Diues propter pauperem factus 72
 Diues quis dicitur 85
 Diues quis magnus 9
 Diues quis sit pauper 8
 Diues suo malo vixit apud inferos 342
 Diuisi purpurato quid profuerunt diuitiis? 54
 Diuitie esse, aliud est quàm velle fieri 4

Dominus nouit qui sunt teus 135
 Dominus præbuit exemplum humilitatis 99
 Dominus, quem diligit, corripit 56
 Domus dicitur, vbi semper manebimus 331
 Domus nostra interior, cor nostrum 179
 Domum suam quare habeat vnuquique 180
 Donatus dirupit ecclesiam Christi 394
 Dulcedo promissum Dei, facit contemni sæculum 128

E.

Esurium punit Deus 217
 Ecce hic, & ecce illic: de Ecclesia dicitur & intelliguntur 323
 Ecclesia caput serpentis obseruat 402
 Ecclesia cæpit ab Hierusalem 374, 384
 Ecclesia coniuu Christi parit filios 401
 Ecclesia coniuu Domini 361
 Ecclesia Dei laudatur 428
 Ecclesia dicitur regnum Dei 312
 Ecclesia diuersis tentationibus quaeritur 309
 Ecclesia domus magna 570
 Ecclesia esurit 413
 Ecclesia facta est de latere Domini in cruce dormientis 492
 Ecclesia fratres, & sorores, & mater Domini est 374
 Ecclesia gloriosa quando erit 501
 Ecclesia habet infirmitatem humanam 380
 Ecclesia in Christo fundata 379
 Ecclesia in solis est 408
 Ecclesia in quo Abel erat 491
 Ecclesia in stabulo paradisi 411
 Ecclesia in terris est ex quo vocatur sancti 402
 Ecclesia laborat in terra 328
 Ecclesia mater est 366
 Ecclesia multos iniquos portat 402
 Ecclesia nequaquam vincitur 404
 Ecclesia non solum homines habet inimicos 489
 Ecclesia per omnes gentes est 328
 Ecclesia petra 434
 Ecclesia quæ corpus Christi 347
 Ecclesia quoniam parit 375
 Ecclesia quos manducet 413
 Ecclesia releuatur, quado ab ea exierit mali 392
 Ecclesia super quæ petram ædificata 498
 Ecclesia sexum virilem habet 375
 Ecclesia sponsa est 376
 Ecclesia toto orbe diffusa 415
 Ecclesia vbiq. aperte prophetata est 394

Ecclesia vna patitur persecutionem, alia non 406
 Ecclesie inimici non decerunt 412
 Ecclesie inimici qui sine 412
 Ecclesie munera qualia sint 400
 Ecclesie nidus, crux Christi 365
 Ecclesie partus apparebit in resurrectione 409
 Ecclesie patientiam & benevolentiam quoniam exerceat 388
 Ecclesie personam quando gerbat Petrus 413
 Ecclesie sacramenta profuerunt de latere Christi 361, 373, 421
 Ecclesie senectus modò expurgatur 492
 Ecclesie vbera, duo testamenta 366
 Ecclesiam maxime persequuntur mali Christiani 421
 Ecclesiam qui relinquit, quomodo est in Christo? 414
 Ecclesiam scandalis qui perturbant 408
 Egredis miserabilis quæ 431
 Elatus non attingit Deum 157
 Eleemolyna à mortibus 71, 118
 Eleemolyna fudet in manu tua 77
 Emere quid sit 10
 Equus grauis etiam velociter currit 292
 Est magnus, quod sit 306
 Est simplex, est verum, est germanus 307
 Esurire, sitire, animæ sunt indicia 352
 Eua captiuata à diabolo 495
 Eua, de latere Adæ dormientis facta est 373
 Eua interior, caro nostra est 494
 Euangelium nō legitur in celo, neque a Apostolis 395
 Euangelium ponitur ad caput 111
 Eucharistia munus Ecclesie quale 401
 Exaudiuntur quidam ad voluntatem alij ad salutem 264
 Excelsus Dñs & humilia respicit 157
 Exclufores in arte argentaria 386
 Excommunicationem suasit Augustinus 431
 Exemplum illustre proponitur 31
 Expedit ab imo surgere, quàm ab alto cadere. 448
 Experimenta corrigant, quem nō corrigunt verba 37
 Exul pectoris sui quis 53

F.

Facultatem non attendit Deus, sed cupiditatem 8
 Fames occideret, nisi medicamentum apponeret 164
 Fames temporibus Helie 876

I N D E X

Fato se quidam ad peccatum querunt impelli 132. 150
 Felices sunt, qui recte viuunt 2
 Felices sunt, qui auctiorem quam qui loquuntur 460
 Felicitas aeterna, dextera est 256
 Felicitas fallax, maior infelicitas 138
 Felicitas magna ipsius Iob Deuserat 247
 Felicitas magna: Pars mea Deus 317
 Felicitas plus timenda quam miseria 244
 Felicitas terrena corrumpit animam 244
 Felicitas terrena est inuisita 246
 Felicitatem terrenam potest & iustus habere 246
 Felicitate saeculi nihil fragilium 244
 Felix putatur malus 223
 Fera saeuit, Deum time 174
 Ferramentum quodammodo Deo in se est inimicum 282
 Fidelis cur consilium Mathematici? 338
 Fidem nemo perdit, nisi qui eam expellit 218
 Fide praeparo omnibus temporalibus 230
 Fides Christianorum relectio Christi est 259
 Fides habet oculos 234
 Fides incomparabiliter totum mundum excedit 49
 Fides intentionem dirigit 446
 Fides naufragio non potest auferri 10
 Fides nihil prodeest, si non habeat charitatem 493
 Fides non videtur & amatur 22. 87
 Fides nostra si dormit, periclitatur 126
 Fides scandalis probatur 412
 Fides sine operibus est radix sine fructu 446
 Fides si venalis esset, haberet pretium 19. 83
 Fides tua, iustitia tua 445
 Fides ubi non erat, ibi nec bonum opus erat 446
 Fides ubi vigilat, ibi tranquillitas est 188
 Fingentium loti, templum fidei Dei 321
 Filij quando sunt alieni 50.
 Filij si flagellantur, quid sperantur serui? 408
 Filij nihil charius quam pater 83
 Filius peccator non dedignetur flagellari 117
 Filius viticus sine peccato, non sine flagello 110
 Finem quidquid habet, breue est 309
 Fissus quid sit 48
 Flagellari non timetis, sed exheredari 117
 Flagellat Deus omnem filium quem recipit 98. 108

G.
 Gallina quomodo infirmetur cum pullis suis 164
 Gaudere de terrenis molestum est & periculosum 116
 Gaudere in saeculo noli, gaude in Christo 344
 Gaudia quotidiana non desunt 344
 Gehenna cogitanda quando 97
 Gehenna tibi ipsi non sis 95
 Generationes hominum sunt quasi in lauro folia 310
 Genus iustorum quid intendat 411
 Getulias frumentum diu seruari potest 203
 Getulia pluuia non habet 202
 Gladiatorum licentiosa crudelitate viuunt 239
 Glorie inanis vitium maximè periculosum caendum 461
 Grana & paleae ad aream pertinent 429
 Grana est latent in palea, agricola nota sunt 424
 Grana in Ecclesia tolerant paleam 393
 Grana pauca multam paleam habent 418
 Grata cur sit vocetur 267
 Gratia in ortu est: peccata in occasu 95

H.
 Habenas laxat Deus ad praesens 243
 Habitatores in caelo erimus 317
 Hamum qui accepterunt 244
 Hamum qui possessorum copia non minuitur 315
 Haereticos non fecerunt nisi magni homines 394
 Haereticos non sunt contra Ecclesiam quos sunt testimonium legis pro Ecclesia 382
 Haereticis prima in discipulis Christi, haereticis & schismatici sunt sacramenta praesentia 372
 Haereticis faciunt magnum dolorem in cordibus piorum 389
 Haereticis gloriam suam annunciare debent 284
 Haereticis insidiantur velati pallio nominis Christiani 499
 Haereticis insidiant in animas venenosas perendas 386
 Haereticis magni montes, fed mali prope 394
 Haereticis non charitate patiuntur, sed superbia 403
 Haereticos omnes à multitudine venitas exierunt 385. 391
 Haereticos profant Catholicis dum exant 385
 Haereticos quidam dixerunt Christum

I N D E X

animam non habuisse humanam, quidam nec mentem 351. 354
 Haereticos quomodo sunt haeretici, 387
 Harmonia corporis corripit 393
 Harmonia vnde vocatur 204
 Heliam quae cogitata tentauerit 425
 Herba perhemem viget 215
 Homines quasi pisces fide deuorant 11
 Homines quomodo defendant peccata 193
 Homines sunt quos delectat miraculum facere 451
 Homini Dei quid desit? 249
 Homini fideli quae recordatio iucunda 193
 Homini prodest quocumque colitur Deus 321
 Homini suo placet qui sibi placet 450
 Homines corrupti operum recedat deo 332
 Hominis fidelis totus mundus 71. 249
 Homo accepit corpus in samulorum 167
 Homo anima est, & caro 197. 355. 369
 Homo à fide fieri non potest 257
 Homo Christianus non debet abundare 87
 Homo cum malus sit, dies eius non est bonus 144
 Homo Dei operarius est 238. 276
 Homo dicitur cognosci, quia Deus cogno centem facit 369
 Homo & iniquus, duo nomina 126
 Homo habet aliquid quod non habet pecora 352
 Homo in quo factus ad imaginem Dei 311
 Homo labitur per carnem 494
 Homo lapsus per superbiam 159
 Homo malus in conscientia solatium non habet 179
 Homo nocet duobus modis 426
 Homo non continuo occidit, quem vult 98
 Homo non potest hic semper manere 15
 Homo non potest non habere vel leuia peccata 320
 Homo nullus potest dici verbum Dei 352
 Homo omnis in actu suo pedes habet 495
 Homo, peccator, duo nomina 75
 Homo quanto dicitur, tanto fit sollicitior 9
 Homo te odit, Deum time 174
 Homo totus spiritus & caro 107
 Honor quid prodest agnoscit? 154
 Horum paratur frumentis: ignis spinis 225
 Humile esse, quid sit 198
 Humilis corde benedicat Deum omnino tempore 198

Homilis Deus, & adhuc superbus	160	Infirmos nostra, causa humilitatis	169.
homol	460	Christi	169.
Humilis est qui discit	158	Inimicitias perpetuas contra diabolo	490
Humilis quid sibi præstat	159	lum habemus	165
Humilis venit Deus	463	Inimicum discere diligere	209
Humilitas Christi superbis displicet	7	Inimicus nullus intiat in cælum	328
Humilitas honorificata in Lazaro	160	Inimicus quod machinatur in perniciem, hoc Deus vertit in adiutorium	425
Humilitas sanos nos facit	302	Iniqui omnes sunt vasa diaboli	165
Humilitas tua est, vt cognoscas te	302	Iniquitas displicet tibi	126
Humores mali sunt quidam in Christi corpore	392	Iniquitas lædè cor iniustum, non hominem iustum	29. 228
Humor malus est qui in malitia permanet	354	Iniquitas punienda	131
Hyems torporis	354	Iniquitas quomodo manducetur	191
		Iniquitas eorum mentes non vincit	231
I.		Iniquitatem qui amat, odit animam suam	228
Iacobi epistolam vocat Augustinus canonicam	441	Iniquitatem qui punit, facit æquitatem	131
Iacobus quare Abraham epus commendauit	445	Iniquum, velle ditescere alterius peritate	57
Iacob ditatus in Mesopotamia	248	Iniuili conscientiam sibi debent, non amicitiam	413
Iana cupiditatis in Christo tentata	408	Iniuili duo, ix se mutuo patiuntur	413
Ieiuniū aliisq; luxuriæ deputatū	268	Iniuistia aliena quantum torquet hominem	170
Ieiunium opus Christianum	141	Iniuistia est putare diuicias, quæ non auferant esse uitam	28
Ieiunium pugnat contra ventrem & guttur	341	Innocens est qui non nocet	493
Ignis ab auro formem tollit	481	Innocens quando quis verè est	312
Ignis & aqua vtrumq; periculofum	245	Innocens quis sit	27
Ignis in exortizadò curadhibeatur	245	Innocens videtur, qui emendo auget peccatum	26
Ignis prius occupat proxima	486	Innocentem esse quid sit	179
Ignis vrit: aqua corruptip	245	Innocentia, non parum diuicit	179
Ignoscere quid sit	157	Innocentia pretiosa res est	179
Imaginem Dei qui ad nihil redigat	52	Innocentia sit tuum patrimonium in omni tribulatione ad Deum confugiendum	181
Imago Dei exterminatur per vitam peruersam	127	Inopem & superbum quis ferat?	317
Immortalitas corporis suspenditur in contemplatione Dei	305	Inquitini hic fumus	317
Immortalitas erit vestis nostra	299	Inquinus hic est, non possessor	204
Immortalitate malè vsi sumus	269	Infans, qui laudat quod bonum non est	202
Immundo spiritui peccata placent	128	Intentio facit opus bonum	446
Imperator & miles fratres sunt	84	Inter presertim & scandalum quid interfit	417
Imperatorem fierè ad memoriã piscatoris, æquiu est	465	Intrate perianuam, quid sit	455. 456
Impioru via felicitas transitoria est	235	Inuidia superbiæ comes	458
Impius iustus, vt iustus probeat	235	Inuidia imparis charitatis non erit in cælo	313
Indulgentia peccatoru promissa est	140	Inuocare deus Deum tanquã Deus	264
Infantes hic fumus comparatione Dei & angelorum	173	Inuocare Deum quid sit	262
Infantes mortui in qua ætate resurgunt	290	Io animè integritatem seruabat	319
Infantia auolat in pueritiam	298	Io cautiore in hercore, quam Adam in paradiso	200. 224
Infelicitas nullum frangit, quem prosperitas non corrumpit	244		
Infelicitas quasi ignis est	245		
Infirmi quando cadit in scandalu	430		
Infirmi transirent futura morte	219		
Infirmis facit diu videri quod ciso est	235.		

Yob diabolus non videbat	100	Laudare Deum debemus etiam spe mercedis	207
Yob erat tuba ductilis	101	Laud aethiotes hominum expectant mercedem	209
Yob exemplum est benedictis Dominum	192	Laudis securitas in Deilaude est	207
Yob intrus Deo plenus	87. 477	Laus fidei Christianiorum	280
Yob non erat sine peccato	97. 120	Laus humana non culpanda	447
Yob nõ erubuit lua peccata cõfiteri	114	Laus humana ad Dei laudem referenda	447
Yob nouerat rectorem suum & tentorem	100. 495		
Yob pauper erat cum esset diues	6	Laus nostra lætitiã habet	193
Yob ledebat in hercore, & currebat in via	494	Lazarus prodibat cum vinculis	151
Ysaia figura Christi	390	Leõto modo esse necessaria in cælo non erit	305
Ysaia stella	210	Leõs doloris, infirmitas carnis est	110
Yter iustior nouit Dominus	233	Leges aliquando venduntur	14
Yubilate quid sit	3. 8	Lex canen latrantem continet	237
Yudæa sola prophetas viuos habuit	399	Lex de dilectione etiam se extendit ad inimicos	458
Yudæi portant codices nostros	379	Lex Christi quæ sit	455. 444. 456
Yudæi sperant resurrectionem ad carnis voluptatem	108. 297	Lex peccare non nouit	415
Yudas de Christi manu & mensa communiãuit	400	Lex quid est, nisi mandatum?	415
Yudast tradidit filium Dei	98	Libet in cælo non erit necessarius	395
Yudicia duo insinuantur per scripturas	435	Libido confusiois causa	236
Yudicium amandum bonis	439	Lignum sylvaticu cõparatur paganus	426
Yudicium sine misericordia cui erit	79. 441	Lignum distortum, æquali pagamento non compaginatur	228
Yumentum Deifumus	112	Lilium inter spinas	410
Yumentum dicitur, si adiumentum	112	Lingua dolosa quæ	420
Yurisperitus impetitor perfectio futuri præponitur	196	Lingua popularis plerumque doctrina salutaris est	224
Iusti multi sunt, sed latent	424	Lingua quãdo bonum est organum	31
Iusti nihil mali patiuntur	106	Lingua quãdo vocem pedis suscipit	344.
Iustitia Dei bene vitatur	213	Lingua aduersantium qui passus non est, non proficit	410
Iustitia panis est	191	Lites existunt propter illa, quæ singuli possident	319
Iustitiam non percipies, si tibi placet iniquitas	165	Loca diuersa homines morientes suscipiunt	16
Iustorum labor flagellum patris est	211	Locus Dei quãdo fit in nobis	157
Iustum est quod exigit Deus	170	Longæuum pro æternitate ponitur	309
Iustum non potest non esse bonum	135	Longitudo dierum, æternitas est	249
Iustum recipere in nomine iusti, quid sit	76	Lucri promissio est quæsi eisa in multis	213
Iustus nemo nisi humilis & pius	210	Lucrum quis optat, nisi damno alterius?	18
Iustus non machinatur alicui iniustitiam	29	Luminaria in festiuitatibus sanctiorum accendebantur	308
Iustus potest etiam habere terrenam felicitatem	246	Lupus inter latratus canum non aude rapere	217
Iuuenis filii senex	318	Lupus tantum vult nocere quantum leo	237
		Lutherus diuifit corpus Christi	194
L.			
Lac fecit nobis fecit Christus	167. 370		
Lapides in cælo sunt, qui sunt ciues	331		
Latro & fur innocentius ægorat: et	114		
Latro vbi nõ potest, non facit malum, & tamen latro est	31		
Laudant Deum cibus & potus	114		

M Achab rex Deus in igne non deseruit
 Macha & manduca, quid sit
 Magna excusatio: Filiis meis seruo
 Magna

Magna felicitas, Pars mea Deus	317
Magna pietas; thesaurizat pater filius	43
Magna res militare	13
Magnificencia est in angelis	457
Magnitudo est, amare bonum	31
Magnus est flare inter angelos	129
Magnus non est credere quia mortuus est Christus	279
Mala finguntur de luminaribus cali	204
Malum cuius fecum faciat	49
Mali ad Antichristum pertinent	482
Mali ad tempus ferendi sunt	393
Mali aduersus malos etiam murmurant	423
Malicium bonis cuncta sacramenta accipiunt	469
Mali etiam in suo malo querunt beatitudinem	255
Mali faciunt mala de bono auro	32
Mali florent, boni laborant	231
Mali mixti sunt bonis	422
Mali nulli apparent, nisi ipse factus fuerit bonus	421, 422
Mali plures quam boni	411
Malos qui humiliter fert, ipse peruenit ad requiem	393
Malos tolerare necesse est	412
Malus floret ad tempus	229
Malus quare bonum persequitur	471
Malus qui quisque est, male fecum est	182
Malus qui quisque est, non putet neminem bonum	434
Malus vt cognofcatur, intus est pro bandus	427
Malo quod teneo quam quod fpero, dicunt quidam	10
Mamillas vitæ quare habent?	296
Mamillatum pectus dicitur vitos	206
Manafles potentiam egit	156
Manducare de sinistra, reputatur iniuria	246
Manichæi dicebāt solem esse Christum	210
Manus porrecta ad accipiendum	71
Mane significat prosperitatem	213
Maria virgo etiam mater membrorum Christi	375
Mari noli credere nec redenti	12
Marshomicida, non tu?	233
Mars non facit latronem	111
Martyres charitate accensī	469
Martyres charitate passi sunt	403
Martyres corporis sanitatem contempserunt	300
Martyres facit Deus de malorum factiuita	99, 135
Martyres grauiffima passi sunt	342

Mercimonia regionis huius nostræ, quæ	281	Multi acq̄uescunt in alea	187
Mercurij stella	230	Multi euerfi per diuitias	10
Meretrices & adulteræ defendunt sua peccata	112	Multi dati sunt malo suo in manus suas	105
Militare, quibusdam magna est gloria	113	Multi perditis moribus corda p̄d̄ uentium cruciant	322
Milia dierum desiderant homines	109	Multi perierunt propter sua temporalia bona	9
Miracula possunt facere homines scelerati	454	Multi propter diuitias quæfiti & correpti sunt	10
Mirum est quomodo Deus probat homines	380	Multi propter pecuniam quæfiti a peccatoribus	10
Miseres, si non a Deo inhabitent	312	Multi timentes verbum asperum, incidunt in miculipulam venantium	419
Miseria adfert ex tribulatione fructum	244	Multi timent res aduersas, prosperas non timent	244
Miseria generis humani, dolor medicinalis	153	Multum distat inter caput & cæteramembra	352
Miseria, indiuidua malitiæ comes est	255	Mundatio nostra quotidiana dominica oratio	119
Misericordia Dei est, vt nostra peccata dimittat	150, 441	Mundus Apostolorum tempore declinabat in extrema	379
Misericordia etiam iniquo facienda est	75	Mundus si uir, quare non migras?	37
Misericordia iusto quomodo facienda est	212	Murmurandi non est aduersus Deum	241
Misericordia non deserit timetem	174	Mulcipula diaboli quæ	496
Misericordia nulli claudenda	443		
Misericordiæ opus prodest in diuitie & papere	78		
Misericos in alium non est, qui crudelis est in seipsum	17		
Miseri qui ad conscientiam suam non sunt redire	181		
Miserum miseria facit nos compatiētes	316		
Molendinum mundus iste	430		
Mons percitur vt quomodo mutetur	204		
Montes æterni qui	395		
Montes naufragosi qui	395		
Morbus diuitiarum, superbia magna est	160		
Morbus quomodo ingreditur	160		
Mors in cælo non est	307		
Mors quædam est, non esse, quod fuit	307		
Mors ubi non est, ibi nec connubia sunt	297		
Mors vndeunque pio, bona est	204		
Mortui quis resistit?	469		
Mortis violentiã vitare non potes	459		
Mortales nascimur ex viuulo peccati	146		
Moyfes, Aaron, Samuel, sine querela versabantur	167		
Moyfes mortuus est	398		
Moyfes solū missus ad populum israel	372		
Mulier catholica præcellit virginem hæreticam	492		
Mulier peccatrix, meretrix fuit	156		
Mulier quando marito sic Eva	419		
Mulier quare de offe formata	363		

N Athanael doctus in lege creditur fuisse

Nauigare & negotiari quibusdam magnum videtur

Necessaria dentur pauperibus

Necessitas, mater est omnium adionum humanarum

Necessitas omnium magis ferenda, quam peccandum

Negotiatores pro pretiis rerum mentiantur

Negotio otioso beati erimus in celo

Negotium non potest esse sine fraude

Negotium otiosorum quod

Negotium quale agemus in cælo

Nemo ante Christum resurrexit semper videtur

Nemo dicitur in cælo, Diu vidi, diu laudauit, ite dicitur

Nemo inuisum lucrum habet sine iusto Janno

Nemo iustus nisi humilis & pius

Nemo laudat nisi quod ei placet

Nemo patens est in bonis

Nemo pro æntia bona feret

Nemo promittat sibi quod Euangelium non promittit

Nemo sine peccato

Nemo te de se excusant

Nihil inultum in hunc mundum

Nihil.

Nihil, quantumvis magnum, prodest separatim ab Ecclesia	404
Nobiles genere non superbiunt	84
Nobiles quicquid fecerunt	77
Nomen Christianum non prodest sine factis	83
Nomen cuiuslibet contemptibilis, est scriptum in cælo	451
Nos cum capite nostro in cælo sumus	48
Nouit Dominus qui sunt eius	385, 389, 435, 438
Nubes fertur quæ Deus vult	202
Nubium aggeres contrahit Deus in momento	287
Nulli prodest, impius est	426
Numerus duodenarius non fuit sine malo	432
Nummus non valet plus, quam Deus	19
Nycticorax est avis amans noctem	364
O.	
Oculi Domini super iustos	158
Oculi ventilatoris nostri non fal- lantur	424
Oculus imperitiosus iudicat, quam artificis regula	109
Oculus patitur luce	274
Odium securi in malis maliitiam	485
Odium peccatorum facit nos similes Deo	125
Officium nostrum non in initio sed fine pensandum	446
Omne prosperum magis metuendum est	244
Omnes male iuvenes, Domino male- dicunt	210
Omnes noscimus quæritur in cælo	295
Omni penitente, da	75
Omnis qui natus est, cedat oportet nascituro	13
Onnipotens Dei bonitas	134
Onera, alter alterius quomodo por- temus	46, 444, 476
Opera bonæ gladij sunt interfectio- nis inimicum	500
Opera bona femina sunt	73, 78
Opera Dei multis displicent	215
Opera misericordie cur in cælo cessan- t	301
Opera necessitatis in cælo non erunt	302
Opera quamuis laudabilia ante fidem facta, inania sunt	446
Opus bonum intentio facit	446
Orare, sentinare est	218
Oratio semper habet	193
Oratio tua locutio est ad Deum	124
Oraciones impediuntur vanis cogita- tionibus	135
Oratores etiam elegit Dominus	404
Ornatum quædam in corporibus nostris habent	465
Os quod mentitur, occidit animam	428
Os, si audientis non habent factum	461
Osia in carne firmiora sunt	363
Otiosi posse in Ecclesia annis pro- uentibus, quibusdam res maxima p.	13
Pales ardet, vt aurum probetur	336
Pales etiam ad aream pertinet	409
Pales ignis timet	437
Pales volat, frumentum manet	425
Panis noster, Christus	274
Panis noster in cælo, iustitia: potus, sapientia	399
Parentes etiam post mortem volunt vt suis bene fuit	306
Parentes generant, non creant	316
Parentes queere timent aliquando ge- nerare	37
Paries dealbatus, quid sit	384
Parietina quæ	364
Passer, instabilis est	395
Passione humilitatis venit ad poten- tiam regni	434
Passores boni & mali sunt	413
Pater est, qui te Bagellat	56
Pater homo erudit filium hominem	107
Pater irascitur filio	95
Pater ne irascatur, cum ei Deus præpo- nitur	374
Pater noster mori non poterit	316
Patrem & matrem quomodo Christus reliquit	373
Patrem nostrum debemus imitari	418
Patrem, patrimonium, patriam alibi habentibus	275
Patres hic semper habere non potun- t	349
Patriam non amat, cui peregrinatio dulcis est	314
Patria nostra, pax vocatur	315
Patriarchæ negotiosi non sunt	21
Patriarchæ pleuerunt Deo	311
Patriarchinum lingue est actio excellens	304
Paulus bonus mons	396
Paulus colaphizatur tanquam puer	449
Pauli epistolæ vigent in Ecclesia	449
Paulo Apostolo quidam docti detra- hebant	416
Paulus dolore quodam corporis exa- gitatus	171, 449
Paulus excellentissimæ gratiæ fuit	449
Paulus	

Paulus habebat diuitias	9
Paulus non habuit bonos dios	177
Paulus viuunt nunc cum Christo	398
Pauper aliquando superbus: diues hu- milis	2
Pauper beneuolus est qui pro te orat	60
Pauper ciuitis regni cælorum	61
Pauper debet esse humilis	7
Pauper Dei verus in animo est	20
Pauper elemosinam facit in diuitem	20
Pauper & diues occurrunt sibi	74
Pauper foris, diues intus	251
Pauper in arca, diues in conscientia	80
Pauper propter diuitem factus	75
Pauper securus diuum laudat	14
Pauperes saturarij diuitum sunt	65, 68
Pauperes non habentes pecuniam, ha- bent auritiam	6
Pauperes præstant sibi	79, 81
Pauperes quando diuites	359
Pauperes qui sunt	3
Pauperes securiores in perturbatio- nis sæculi	3
Pauperibus quid dat, Deum scenerat	50
Pauperi plus est videre cælum stella- tum, quam diuiti testij inaurati	348
Pauperi quare Deus non det	69
Pauperis manum noli contemnere	51
Pauperis persona in iudicio non acci- pienda	442
Pauperum fidei iussor est Deus	60
Pauperum millia innumerabilia	5
Paupertas onus est	46
Paupertatis meritum non in Lazaro fuit, sed pietatis	335
Pax consolatur in pressuris	335
Pax nihil gratius, nihil desiderabilius	315
Pax non amant, qui diuidunt vni- tatem	315
Pax non hic promittit Deus	178
Paxem qui amat, & Christum amat	321
Pax quæ sibi promittitur, securus à dia- bolo insidatur	496
Paxem æternam quis non desideret?	335
Paxis spectaculum dulce	325
Pax Dei superat etiam intellectum Angelorum	314
Pax in terra hominibus bonæ volun- tatis	70
Pax perfecta vbi	178, 294
Pax, pax actionis finis est	316
Pax plena quando erit	331
Pax postibile proferunt	315
Pax preparata in filiis Dei	313
Pax quæ habet agat	318
Pax vera quando erit	318
Pax vocatur magnum bonum	315
Peccare de necessitate aliud quam in abundantia	217
Peccati: quid defendis te loquor?	217
Peccata excedunt numerum capillo- rum	120
Peccata lathalia quæ	218
Peccata leuia non contemenda	120, 444
Peccata minuta probabuntur in Iob	120
Peccata minuta si negligantur, occi- dunt	118
Peccata multa ad diuites videntur	89
Peccata perire	119
Peccata non sola sunt, quæ crimina nominantur	129
Peccata odio habenda	114
Peccata quare vult Deus vt confi- teamur	146
Peccata quis potius addat quam mi- nuat	29
Peccata sua quibusquidam impudent 310	310
Peccata sunt quæ in occasi	95
Peccator nulli impunitus relaxanda	413
Peccator quando dicitur irascitur Deo	221
Peccator aliquem vnum hic habet	336
Peccator alius, aliud homo	75
Peccator cum venerit in profundum, contemnit	438
Peccator vnus in domo Noë inuentus	311
Peccatori dare in nomine peccatoris, quid fit	75
Peccatori debetur supplicium	162
Peccatoris diuina dispositio non facit, sed ordinat	286
Peccator quare minus aliquando fla- gellatur	97
Peccatorum confessio fit cum laude Dei	149
Peccatorum defensio, magna iniquitas	131
Peccatorum indulgentia	119
Peccatorum remissio, magna Domini misericordia	443
Peccatum cum desperatione, certa mors	138
Peccatum homo facit: Deus hominem 442, 445	442, 445
Peccatum inultum poenam habet pe- nitentiæ	134
Peccatum patit concupiscentia	24
Peccatum minimum est	139, 141
Peccatum qui confitetur, ad morte re- uocatur	154
Peccatum superbia: magnum	159, 462
Peccatum tuum sit ante te	457
Peccatorum non habent	351
Peccata	

I N D E X.

Pecora intellectum non habent	206	Petra in mari quomodo se habet	38
Pecorū quod bonum sit	340	Petrus à petra vocatur	379
Pecunia à pccore vocatur	257	Petrus Christo scandalum fuit	417
Pecunia bona res	4	Petrus gessit figuram Ecclesiæ	379
Pecunia nihil est	10	Petrus nisi in Christo non poterat fieri	379
Pecunia non facit te beatum	258	cere miracula	452
Pecunia quare rotunda signetur	4	Petrus petra	434
Pecunia quid significet	257	Petrus piscator: Cyprianus orator	464
Pecunia res volubilis	4	Petrus primus Apostolus abūdanti orator gratia	379
Pecuniam acquiris, perdis innocentiam	17	Petrus, Zachæus, vidua, tantundem emerunt	73
Pecuniam aliquando quis accipiat malo suo	206	Phariæus iactabat merita sua	158
Pecuniam perde, ne perdas iustitiam	19	Pharæeticis nihil fortium	466
Pecunia quid habet, pacat pauperem	82	Piscæ currunt ad aquam dulcem	203
Pecuniam qui non habet, non habet unde inflectur	7	Piscis deorans minorem, deoratur à maiore	41. 42
Pecuniaria mercede omnes artes venales	2.4	Pis in laboribus fatigatur	223
Pedes affectus sunt	256	Pisum laborantem videre, non est leue	243
Pedes tui, charitas tua est	168	Plumbo quid grauius?	393
Pellicani natura qualis	363	Pœna est tantummodo à facie Dei separari	437
Pellicanus nascitur in solitudinibus Nili fluminis	364	Pœna interuorsoris intelligitur expostulari	426
Pellis mortalitatem significat	397	Pœna sua est, quem torquet conscientia sua	179
Pellis non vine etiam diuina Scriptura significatur	398	Pœnitentia etiam in membris Christi sunt	361
Perde pecuniam, ne perdas iustitiā	19	Pœnitentia bonorū & humilium	119
Perditum habeo, quod non video, dicunt quidam	62	Pœnitentia in fructuosa, quando	441
Peregrinatio ad loca sancta	318	Pœnitentia non infructuosa apud inferiā patriam	324
Peregrinatio cui dulcis est, non amat patriam	324	Pœnitentiæ dignus fructus	147
Peregrinationis suæ quem pœnitentia patriam optat	324	Pœnia sæculi non facit hominem beatum	258
Peregrini qui miserī?	325	Pœnia superbiæ quando mutabitur in pœnam	69
Peregrinus nusquam est, qui condidit omnia	364	Pœnia volatiæ	51
Peregrinus qui non genit, non gaudet biticius	326	Pœnis misericordie Dei non est subuertendus	247
Perfecta dilectio Christiani	58	Portus aliquid habet aditum	427
Perfecta quædam hominibus videtur	169	Portus indulgentiæ promissus	290
Perfecti hie viuunt, propter alios	433	Potentia quæ in angelis	457
Perfectus non est, qui timore gehennæ non facit malum	31	Potentior quærit inferiorem	10
Periculoso est gaudere de terrenis	326	Potentia diaboli irati est pœna damnati	107
Perire nullus potest ex prædicationis	389	Potentia non est nisi à Deo	99
Periurare non cessat malitia	37	Potentia omnium penes Deum est	100
Periurū sunt aliquando furones	20	Prauidores, qui sunt	220. 225.
Perpetranda non est iniquitas	23	Prauidores tres habent sententias	225.
Persecutionem p̄i patiuntur in cordibus	379	Prauidores, quis sit	227
Persecutores permittit in martyres	99	Præceptum breue. Ille placet Deo, qui placet Deo	215
Peruersi putant Deum peruersum	222	Præda, quam auarus vult rapere, est in mulpisula	32
Peruersi sunt, qui esse malivolunt, non nisi	255	Præda si tibi sit minor: præda eris maiori	10
Petra dissoluit fluctus maris	12		

Prædi-

I N D E X.

Predicadores magni montes	395	Quid fragrantius in inspiratione veritatis?	258
Prædō sit præda	42	Quid prodest, si dominum confiteris, & blasphemias eius Ecclesiam?	382
Prægnans ignorat quid portet	320	Quid suauis pane angelorum?	372
Prælium in torculari ad quid valeat	417	Qui gaudet de nūmo, times furem?	14
Præmium fidei nostræ visio Dei est	366	Qui non proficit, non videt iniquitates	
Præsumptio, altum tribunal; sed ruinofum	382		
Præuaricator, redi ad eor	240		
Prodesse nulli, impium est	426		
Prodire foras, quid sit	151		
Professio omnis habet fidas personas	431		
Professionem vident homines, cor no-	430		
uit Deus	430		
Profundum magnum, vbi continentur Deus	138		
Promissum Dei finale, quod	298		
Prophætæ & Apostoli post mortē plus innotuerunt	399		
Prophætæ obscurius de Christo, quam de Ecclesia dixerunt	390		
Prophætici dispensatæ omnibus generibus	385		
Prophetia non dicitur Deus, nisi peccatis	148		
Prospera res, animo pernitioso	244		
Prosperitas sæculi quasi aqua est	245		
Prosperitas terrena quæ sit	392		
Prosumunt hæretici catholicis, dum ab his exeunt	385		
Proverbum antiquum: Vbi caput, ibi & membra	282		
Proverbium: Quantum habebis, tantum eris	57		
Proximus noster quis sit	478		
Puer ad quid nascatur	341		
Puer à fletu incipit viuere	325		
Pueri ponunt nummos in thesaurario	63		
Pueritia migrat in adolescentiam	298		
Pugnarnus quotidie in vno corde	427		
Pulchritudo summa, iustitia est	377		
Pulcicis membra quis disposuit?	302		
Puteus magnus, profunditas iniquitatis humanæ	137		

Qualis diues reputetur pauper
 Qualis hinc exis, talis redderis
 Quanti vitæ
 Quanta diuitia, quam nec experientia docet?
 Quanto quis ditior, tanto timidior
 Quasi in somno hie viuunt homo
 Quæstio mota ab aduersario, discendi exitus occasio
 Quid est homo? Caro

Radicem nostram sursum habere debemus
 Radix malorum cupiditas de corde extirpanda
 Radix nostra, charitas est
 Radix non cessat grassari
 Rebecka se gababat tyrum Ecclesiæ
 Recedere non potes ab iniquis: ab iniquitate recede
 Recti corde ad dexteram erunt
 Recti corde qui in scripturis inueniantur
 Recti corde qui sunt
 Rectiores qui sunt
 Recti corde sunt, qui inueniuntur
 Tob
 Recti qui sunt
 Rectum cor quod sit
 Rectus corde, quis sit
 Rectus est Deus
 Regnum Christianorum modò collinostro
 Regnum ætolorum tanti valet, quantum habes
 Regnum ætolorum venale est
 Regnum Dei adhuc edificatur
 Regnum Dei non minuitur possessione
 Regnum numero
 Regnum Diaboli, carcer eius est
 Regnum fulgebis in regno
 Reheresio peccatoris, laus Dei est
 Requiem sempiternam promittit Deus
 Reques æterna, æterno labore rectè emeretur
 Res alienæ possidentur, cum superflua possidentur

k s Res

I N D E X

Res deterior, te meliorem non potest
facere 256
Res prospera donum est Dei consolatio 188
Res terrena non facit hominem beatum 258
Res vehementer metuenda, quæ respicito, ignoscens est 137
Respicere retro, quid sit 183
Resurrectio corporum non fiet in statum similitudinem 204
Resurrectio multis modis astruitur 186
Resurrectionis nostræ in se Christus exemplum ostendit 308
Resurrectionis Dei cogitanda 262
Retribuendo dicitur est 222
Rixæ non possunt non existere 178
Rixatur cum Deo, qui peccata non confiteatur 58
Roma vastata 58

S.
Sacerdos dicitur à sanctificando
Sacrificium Deo spiritus contribulatus 119
Sæculum est veluti mare
Salus corporis à Deo petenda 164
Salus tua Christus est 169
Samuel infans ad templum datus
Samuel senex mortuus est 170
Sancti Dei sunt regnum eius
Sancti in cælo fruuntur verbo Dei sinelectione 105
Sancti luminariibus comparantur 219
Sanctorum corpora resurgunt sine vitio 356
Sanctus quomodo quis sit
Sanctificatus cum fueris, eris etiam magnificus 457
Sanctimonialis in disciplina 184
Sanctimonialis si suspicet, adultera 111
Sanctus multis obest 300
Sanctus vera, quæ
Sanus vnus fert facilius duos ægrotos quam hie inuicem singulos 424
Sapientia Dei infirma facta propter nos 305
Sapientia Dei quibus stultitia
Sapit bene quod famer accendit
Sarmætæ præcisæ ignis expectat 423
Saranani quidam accusant
Satanas astutiam suadendi habet
Satanas non cogit inuitum
Saturni stella
Saturnus non facit aurum
Saul malus rex prophetauit
Saxa vbi sunt, ibi naufragia
Scandala ferrata sunt

Scandala mensuram à Domino accipere 498
Scandala non defutura prædicit Dominus minus 412
Scandala non sentit, nisi qui ambulat viam Dei 189
Scandala per quos veniant 413
Scandala laqueos quem suffocet, 33
Scandalum quid sit 417
Scandalum qui patientur 414
Scandalum qui patiuntur, pacem perducunt 415
Scientiam qui apponit, apponit et docet lorem 114
Scriptura beatum dicit, qui post aurum non abiit 32
Scriptura diuina cessabit aliquando 397
Scriptura sacra, cælum dicitur 189
Scripturæ, litteræ sunt milia de cælo 323-328
Scripturæ superiores, præcepta charitatis sunt 400
Scripturæ ad quid Deus dedit 328
Securitas vbi, si nec in portu 427
Securus qui vult gaudere, in illo gaudio deat qui non potest perire 25
Senectus longissima, est quasi aua matutina 236
Sensus omnes in capite sunt 354
Sensum neglecta facit hoc, quod fuit 118
Separe debet, qui nescit errare 414
Septuaginta ferme homines recesserunt à Domino 414
Serpens insidiatur: Deum time 174
Serpens obuertat calcaneum 462
Serpens vberis, quæ sit metuedus 459
Serpens futurare non definit, vt faciat iniquitatem 418
Seruo bono iniuria domini, cõtumehamaior est 230
Seruus Dei querendus, cui des 77
Seruus malus est refrenandus verberebus 432
Sex qui instituit, restituet in reuersione 296
Siliquam vnam damus pro thesauro 344
Sempiternus 344
Simon Magus amauit miraculorum potentiam 413
Simon Magus eijam munus sacramentorum elidit 400, 404
Sinita nesciat quid facit dextera 359
Sinita interpretatur speculatio 334
Sitis periret, nisi extingueretur 164
Sola nota 164
Sol nouit Christum esse Dominum 330
Solem

I N D E X.

Solem Christum esse dicunt quidam hæretici 230
Somnus noster quando laudat Deum spes & desperatio in peccatis timenda 140
Spes veniæ non tibi intercludatur 139
Spes veniæ quare data 140
Spina in luxuria libidinum 29
Spinæ ad ignem crescent 410
Spinæ in honorum cupiditate 95
Spinæ non pungunt in radicibus 482
Spiritus in mundis quedam malevolentia est insita 490
Spiritus sancto peccata displicent 128
Spiritus sanctus est in contentis 128
Sponsus ad quid arram det sponsa 260
Sponsus Christus, vbique nobis pulcher occurrit 376
Stabilitas est in æternitate 105
Stabulum iocernatum est hic 15
Stetit, qui Deo fruatur 329
Stellas non extinguit nox 211
Stellis quando conuulsa fiunt 230
Stultus non dabit Deus regnum cælorum 17
Stultus est qui non nisi in temporalibus putat esse felicitatem 246
Stultus in risu exaltat vocem 311
Stultus si est qui recondit suas: quo nomine vocabitur, qui rapit aliena? 27
Successio necessaria non est, vbi delestur decessio 297
Suggestiones malæ non defunt 127
Suggestio non intret in cor, quæ mala est 427
Superbia est partus malorum omnium 463
Superbia dantur in diluere epulone 7
Superbia in beneficiis plus est metuenda 419
Superbia initium omnis peccati 461
Superbia malum diuitiarum 7
Superbia maximum delictum 160
Superbia nos vulnerat 449
Superbia quam sit timenda 449
Superbia tentatit Christi discipulos 450
Superbia, vermis diuitiarum 7
Superbia comes est inuidia 468
Superbia morbus in diuitiis caudus 7
Superbiam comitatur inuidia 459
Superbiam cura, & nulla erit iniquitas 463
Superbiam tolle, diuitiæ non nocent 463
Superbus in se vult laudari 392
Superbus omnis se cæcandit 457
Superbus quid sibi præstet 398
Superbus vt non inuideat, fieri non potest 458

Superbus vult se frui 329
Superbus nõ tribuere, fraudi simile 72
Superflua sunt multa, si solum preces necessaria 70
Superflua tua, aliorum sunt necessaria 70
Superflua sunt necessaria sunt aliis 68, 75
Superflua terrent, quem præmia non inuitant 437
Supplicium debebatur peccatori 162
Supplicium æternum debetur peccatis 108
Sursum corda: Augustini ætate recitabatur in Ecclesia 47, 67, 229, 312, 330
Sursum sumus cum capite nostro Christo 350
Sutores etiam mendaces sunt 20
Syllabæ duæ sunt totum quod expectamus 347

T.
T. Abernaculum, peregrinantium est 351
Taurorum congregatio, quæ sit 326
Teia quibus vincitur diabolus 106
Temperate, nulli in cælo dicitur 326
Templum Dei omnes sumus 312
Templum Dei qui corrumpit, contumpet illum Deus 37
Temporalia omnia subde fidei tuæ 249
Tempora præterita vbi sunt? 215
Tempus huius sæculi propinquat ad finem 413
Tempus messis veniæ 484
Tempus misericordie 141, 417
Tempus nostrum quando veniet 351
Tenebras suas qui inueniunt 152
Tenebræ iniquitas 239
Tenebræ tristes sunt 213
Tentationes ad quod proficit 172, 498
Tentatus quisque sibi innotescit 467
Tanto securior, quanto pauperior quis 14
Terra clamat Deo: Tu me condidisti 205
Terra per similitudinem dicitur mare 18
Terra tua, Ecclesia est 78
Terra viuorum, regnum sanctorum est 342
Terreæ vox, species eius est 206
Terrens non debemus inherere 235
Testamentum Dei immobile manet 315
Testamentum vetus in nouo reuelatum 500
Testamentum vetus terram promissit 314

I N D E X.

Theodosius penitentiam publice egit	159
Thefaurus in terra quia cor in terra	37
Time pinguefcere, ne alter te quærat	11
Timorivis à minore: time maiorem	13
Timor non peccandi, securitas est vivendi	175
Tolerantia ad operationem perinet	238
Tolerantiam qui perdit, de celo cecidit	230
Tortuosi qui sunt	217
Tractatio alieni peccati, probat virum spiritualem	471
Traiectionum facere	45. 65. 67
Tremor magnus est in docente	460
Tribulatio ad quid conducit	95
Tribulatio, diaboli tentamentum	245
Tribulatio etiam beneficium est	188
Tribulatio, maxima quæ fit	182. 226
Tribulatio tunſio est	101
Tribulationes cur mifcet Deus terrenis gaudiis	325
Triticum et: fero paleam	413
Triticum in humida terra putrefcit	67
Tuba ductilis erat apoftolus	102
Tuba ductilis malleo producit	174
Tuba ductiles quæ	102
Tunica melius perit, quàm anima	236
Tunica in regno caelorum non ſperdenda	107
Tunſio peccatorum quid ſignificet	221
Turris quæ est Eccleſia, ubi ponas pullos fuos	365

V.	
Væcepopulorum quæ ſunt	266
Væ à deſperatione	140
Væ à perverſa ſpe	140
Væ nobis ſi Deum non quæramus	320
Væ tibi, ſi amaveris condita, deſerto conditore	259
Væ tibi, ſi nomen tuum non eſt ſcriptum in celo	450
Væ perverſis cordibus	285
Vanitas eſt, ſperare in re terrena	2
Vapulat quis, quando ægrotat	115
Vas exinaniri debet quod aliquando implendum eſt	327
Vas igne firmatum aquam non timet	245
Vbera Eccleſiæ, duo ſunt teſtamenta	166
Vbi conſeſſo, ubi propinquitas	482
Vbi deſt qui nuſquam non eſt	192
Vbi ſuſtrum, ibi damnum	20

Vita

I N D E X.

Vita humana amara eſt	21
Vita humana brevis	245
Vita humana eſt miſera	325
Vita humana laboribus plena	325
Vita humana tota tentatio	115. 214. 325
Vita mortalis plaga noſtra eſt	114
Vita noſtra momentum temporis eſt ad Deum	377
Vita noſtra ſine tentatione eſſe non poteſt	497
Vita nova indicitur	127
Vita purgata difficile inuenitur	444
Vita tua ſi erit longa, bona eſt	142
Victorium omnium caput eſt ſuperbia	159. 461
Vitium capitale, cùm quis tentatur ſuperbia	459
Vitium inanis gloriæ perfectis cauendum	461
Vitium ſuperbiæ in docendo cauendum	460
Vitro fragilioris ſumus	125
Vitrum eſt fragile, diu durat	145
Vnitas non eſt dimittenda propter malos	393
Vnitas nos compaginat vni	249
Vnus homo in corde ſuo luſtrat cum turba	428
Vnusquifque tremis, cùm videt alterum exiſſe	389
Vnus verus; & non vnus animus	57
Voluntas bona, dicitur charitas	80
Voluntas bona vacare non poteſt	21
Voluntas Dei æqualis eſt	221
Voluntas Dei innotet nobis in multis	270
Voluntas Dei, regula eſt	227

Z.	
Zacheus à morbo auaritiæ ſaluus factus	74
Zacheus dans dimidium bonorum ſuorum, ad quid alterum dimidium ſeruauerit	74
Zacheus emis regnum laudabor	75
Zacheus ſacrificium iuſtiſhabuit	199

FINIS.

Typographus ad Lectorem.

Thesaurum istum, quem damus, amice Lector, non male quis dixerit *D. Augustini esse Psalterium.* Ex eius enim præclaris Enarrationibus, quas in *Psalmos omnes scripsit, pars maxima sententiarum huius Thesauri, ut videre licet, cõgesta est. Quod propterea te admonitum esse volumus, ut ad perscrutandas has pretiosas margaritas magis estimuleris, neq. pigeat. easdẽ Enarrationes suo ordine, semel attentæ lectione peruoluerit. Nam quorundã testimonio compertum habemus, quantus ipsis profectus accesserit, tum ad cognitionẽ pietatis, tum etiam ad sacrarum Scripturarum intelligentiam, ex sola illarũ Enarrationum sedula perscrutatione. Deinde quod in hoc Thesauo quasi particulatim ac minutatim exhiberi debuit, quo Opusculi vitaretur prolixitas; hoc illic inuenies plurimis in locis & latius & clariùs explicatum. Et ne mireris, si alicubi in hoc Thesauo ueritas textum *D. Augustini, aut in personis, aut numeris nõ nihil immutatu: hoc enim ut fieret, aliquoties exegit & huius generis scriptum; & ipsius, que obseruanda erat, connexionis ratio. Que autem typis cursoriis hic uides impressa, D. Augustini uerba non sunt. Postremo, errata, que hic deprehensa sunt irrepisse, sequenti modo licebit corrigere.**

Errata

Errata textus hoc modo corrigenda.

Pagina	Verfus
23.	2. quotidie
24.	24. concipi
28.	3. ergo
50.	30. parentum
54.	28. vinolentiam
56.	1. idoloium
73.	30. thesauris
74.	27. seruauit
Ibidem	37. Sicieni
91.	in argumẽto 5. sic nee
Ibidem	in argumẽto 10. recufanda
217.	19. eſset possibile
220.	31. offers
247.	33. plangit
256.	32. non solum non
258.	23. perfectẽ
259.	2. defensus est.
330	2. interpone. Sed sic ferunt que in alios fiunt: sic ferant & que in ipsos fiunt.
338	35. dolosẽ
282.	5. iuuenis
Ibidem	38. surrexerit
347.	39. speres
361.	30. annuẽ
363.	4. firmiora
366.	5. paruuli simus
379.	9. quibus hoc figurabatur
384.	7. sumptu
434.	34. siue
Ibidem	uitimo, inuenit
437.	35. pigeat
442.	7. ut quasi
454.	27. <i>de postremis non</i>
462.	7. caritatem
478.	17. ista lex
481.	31. potui
482.	7. mixti
487.	7. simus
498.	31. Non uos

Errata in marginalibus hoc modo corrigenda.

Pagina	Admissio
6.	1. Matth. 13.
Ibidem	8. In Psal. 85.
7.	3. Gen. 23.
9.	1. 2. Corint. 6
Ibidem.	5. Cap. 16.
16.	1. Homi. 8.
22.	2. In Psal. 33. conc. 2.
74.	7. est Sermo 156.
37.	2. Genes. 3.
58.	4. in medio.
74.	4. sentent. 80.
70.	2. Luc. 16.
79.	5. Matth. 10.
Ibidem	5. In Psal. 122.
87.	7. In Psal. 36. conc. 2.
101.	3. Ser. 122.
137.	5. In Psal. 39.
137.	4. Eccles. 5.
157.	1. Psal. 33.
259.	2. in Psal. 18. expof. 2.
192.	5. Matth. 6.
293.	4. In Psal. 145.
295.	2. Rom. 8.
298.	2. Sapient. 9.
265.	3. In Psal. 85.
282.	3. Luc. 7.
285.	3. Ser. 34.
297.	1. In Psal. 41.
Ibidem	4. lib. 2. quasit.
Ibidem	6. In Psal. 145.
319.	2. Sermon. 18.
Ibidem	8. Vide in Psal. 139.
322.	3. Epist. 49. quæst. 3.
338.	8. Vide in Psal. 32. con. 1.
355.	8. Ioan. 17.
368.	3. 2. Corint. 7.
379.	2. Vide Ser. 208. inter duas.
382.	2. In Psal. 147.
384.	2. In Psal. 95. 2. princip.
385.	4. Psal. 106.
386.	1. Psal. 67.
407.	2. In Psal. 90.
408.	4. In Psal. 93.
415.	3. Galat. 5.
421.	4. 2. Theſſal. 1.
434.	3. In Psal. 123.
448.	3. Epist. 46.
457.	1. In Psal. 95.
464.	6. In Psal. 67.
496.	3. Tract. 10. in iaitis.